

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

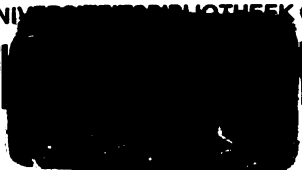
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

PL

9585

UNIVERSITY OF GENT

Digitized by Google

NOVA
ACTA
ERUDITORUM
ANNO
MDCCLXXVIII
publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Electoris Saxonie Privilegiis.*

LIPSIÆ,

Prostant apud JO. FRID. GLEDITSCHII B. Fil.
MAURIT. GEORG. WEIDEMANNUM
& CASP. FRITSCHIUM.

Venduntur etiam Romæ apud PAGLIARINOS, Venetiis apud
JO. BAPT. ALBRIZIUM & FRANC. PITTERUM, Parisiis apud
BRIASSONUM, & Amstelodami in WAESBERGIORUM
& WETSTENII officinis.

Typis BERNHARDI CHRISTOPH. BREITKOPFII.
MDCCLXXVIII.

NOVA
ACTA
MUSEI HISTORICO-NATURALIS
MUSEI
MDCCLXXVIII
Lipsiae.

Cur & Caspares Majestatis & Regis Pol.
Lithographia Universitatis Lipsiensis.

MUSEI
LITHOGRAPHIA UNIVERSITATIS
LIPSIENSIS
LIPSIÆ
MDCCLXXVIII

LITHOGRAPHIA UNIVERSITATIS
LIPSIENSIS
LIPSIÆ
MDCCLXXVIII

ILLUSTRISSIMO
ATQUE
EXCELLENTISSIMO DOMINO
D O M I N O
JOANNI CHRISTIANO
DE HENNICKE

DOMINO MARSCHWIZII, WIEDERAVIAE, ETC.

POTENTISSIMO POLONIARUM REGI
ATQUE ELECTORI SAXONIAE A CONSIDIIS INTIMIS,
CAMERAE REGIAE PRAESIDI VICARIO, DIRECTORI
CAMERAE EPISCOPALIS QUAE NUNEBURGI, CIZAE,
ET MARTISBURGI, EST, &c. &c.

DOMINO SUO INDULGENTISSIMO

PRAESENS ACTORUM ERUDITORUM
VOLUMEN

ET

CUM EGRES SUAS OMNES

SUBMISSISSIME DEBERUNT

COLLEGII, QUOD IN CONDENDIS ERUDITORUM
ANNALIBUS LIPSIAE OCCUPATUR, SOCI

INTERPRETE

FRIDERICO OTTONE MENCKENIO.

OPUSCULUM

LIBER

DE

Scilicet hoc nostris satis est, o Maxime, Musis,

Si nequeant Phoebæ displicuisse suo.

Et nos felices modo TV, qui gloria secti

Diceris, et pariter manstra nostra prebes!

Sic agilis, sic sponte manus sua tractat et urget

Stamina, et antiquum texere pergit opus.

Sic, volut ex rostris, nos docti ceteribus orbis,

Ut fuerint meriti, libera jura damus.

Laudamusque bonos, per quos sapientia terras

Et loca pervadit non sibi nota prius.

Nempe liber tenuis multorum clara virorum

Nomina, multorum splendida facta, capit.

Olim TE solam pia pagina nostra loquetur;

Implebitque TVVS grande Volumen honor.

Lectori aequo et nostro studioso Salutem!

Aduc, quantum in nobis est, id agimus, ne ab antiqua
maiorum nostrorum varietate defecisse nos illum videmur,
et, quod eos inprimis male habet, qui, quicquid aliorum
accidit, famae, id sicut delectationem putant; nunc etiam,
qui olunt suam sub praecursoribus aiger sedes. Hodie enim *Astrum*,
quae cupida legisti inde a *Ioannis*, et approbati magno nostro
gaudio, *Holuenis* in *Supplementum Tomos tres et detur, Indaeque*
generales quinque, editas, quoniam ea sepe negaturum, idque patribus,
quae cumque de *dis* us, non solum a patre nulla postmodum, sed,
si quid poteris iudicis *Adis* corrupta habent, nec hoc esse et nostri
fallit, illis quodammodo praefereendum est. Ecce, si ita licet
existimare, ipsa Operis tui pretium augeri, sunt enim moles
suae, serbe fortassis iure suo a te gratiam *hic detur*, quae
pe ceteris ipsa soluta, speciosior; et, si nos sicut horum no-
rum, quod dictum inmodestis videri possit, tunc plerumque
Partiumque copia instruitur. Sed aliter fortassis si iudicabit,
quibus potior numerorum, quam istiusmodi delicias, cura est
et qui omni malint hac carene mercede nostra; quae aliquantulum
maiori in postea, quam olim optulissent, cum pro-
prio redimeret. Quorum si nos habere rationem debeat, et ut
hil valeat, quicquid nobis cogitationum honestum tui studium, et
famae nostrae amor, suggerit, aut multos in posterum rei literariae
studios debemus, nec id unum nobis, quae multa, non quae
bona, in his *Affis* locum inveniant, videndum est. Sed unum
quae horum cum ab instituto nostro, et a lege illa prima haec praeci-
pua, quae nobis, hanc provinciam gerentibus, ob oculos versari
debet, maxime abhorreat; ita illi, quicumque sunt, fuerunt
opum candidi conservatores se nobis aequos praebere rogamus, ut
illud agere nos sinant, quod sit e plurimorum commodis, et, si re-
cte nostro munere fungendum sit, fieri plane aliter non possit.
Nam, qui illud reprehendere, et exprobrare nobis, audeat, quod,
quae diximus de libris novis, per longam saepe paginarum seriem
decurrant, omne ei amabilis illius brevitatis studium promittimus,

simul

simul ac impetrare hoc vixi doctis potuerit, ne libros deinde bo-
 nos rerumque praestantissimarum plenos scribant, de quibus bre-
 viter et quasi raspi diceere, idem nobis est, ac negligenter dicere.
 Quod ipsam si rem bonam et in Epistola meridiana scriptore tolema-
 sic in parat, per in posterum, cor ab Amplium nostrorum lectione,
 quippe non tibi scriptoribus, abstinenda putet. Dudum enim
 contulit, et non eodem lecto omnes volumus, nihil aliud nos ag-
 re, et in posterum utrosque, quam ut ex Opere hoc nostrum ad Lecto-
 rem fructus aliquis redundet, qui sine, si de opiniorum hominum
 laboribus leviter et vagantem in mansuetum sic commoverendum,
 praestantissimus est. Quod quam verum sit, ipsi nos, cum alia
 alio de nostro tempore dicitur, in quibus sine profecto, quae per-
 pascuntem in hanciam aut plene nihil tamen, percurrimus, aut
 cum nonnulla etiam eorum, quae scripserant maiores nostri, rele-
 gimus, de hoc nostro maximo experiri sumus. Sed, cum hac et
 parat, quod fuit nostri muneris, praestanti quoque, illud simul incommo-
 di nihil de natum est, ut iniquior solito librorum numerus nos iudices,
 aut, quod nec ipsam indecorum nomen est, laudatores, habuerit.
 Itaque, ne, quod altera manu dedimus, auferre id ipsum altera vider-
 eamur, de explendis his lacunis dudum cogitavimus, addidimusque
 principum *Supplementa* Operi, postea, cum nec haec sufficerent, ipsos
Abstrusos quasi fines extendimus, ita quidem, ut, cum *Misissum* facere
 in aeternam numerum, quam fert annus, quisque, non liceret, unum et
 alterum *duabus Partibus*, prorsus inter se aequalibus, distinguereamus,
 dicitur et res, ut verum sciantur, assensu plurimorum deficiente est
 eorum in ipse, qui, nunquam satis studii consumi posse in rebus
 raris, nec hinc qui quare esse nimium, intelligunt, quorum etiam
 auctoritas et auctoritas sanctas nobis esse instar legis solet. Horum sci-
 licet, quod quidam existimant, satis ad id momenti habet approbetio honesta, ut,
 quam Volumini praesenti dedimus, eadem incedere, quae nunquam postea sequan-
 tur, forma iubeamus. Sed, ut nihil valent, si divinis destituta sint auspiciis, ho-
 minum consilia, etiam quae bona et ex omni parte salutaria habentur, magno illi
 atque praepotenti Numini res nostras omnes commendamus, et, ut potro nostra
 studia, nemini molesta, multis fructuosa, clementer secundet, idque agere, quod
 bonum et honestum est, nos petiatur, per ipsam literarum salutem plus
 ab eo vobis commendamus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCXXXVIII.

GENEALOGIA DIPLOMATICA AUGUSTÆ gentis Habsburgicæ, qua continentur vera gentis hujus exordia, antiquitates, propagationes, possessiones, & prerogativæ, chartis ac Diplomatum, numero DCCCC, maxima parte hætenus ineditis, asserta; adjectis Sigillis, aliisque monumentis, æri incisis, Mappa item Geographica, & Indicibus locupletissimis. Hæc vero res non modo Habsburgicæ universe corroborant, sed aliis etiam pluribus illustrissimis Germaniæ nostræ familiis, & patriæ mediæ ævi historiæ, lucem fœnerantur. Opera & studio R. P. MARQUARDI HERGOTT, Ordinis S. Benedicti Congregationis S. Blasii, in nigra sylva Capitularis, & magni Cellerarii, nec non Seren. Cæsar. Regiæque Cathol. Majestatis Consiliarii & Historiographi, Ordinumque anterioris Austriæ per Brisgoviam ad aulam Cæs. Deputati.

Tomus I.

Vicanz Austriæ, ex typographia Leopoldi Jo. Kaliwodz,
1737, fol. max.
Alph. 4 plag. 7.

Quod de rebus publicis Livius scribit, eas a tenuibus initiis ad summum gloriæ fastigium pervenisse, idem ad do-

A

moa

NOVA ACTA ERUDITORUM

mos hodie illustrissimas posse applicari, minime est dubitandum. Ex quo perspicuum evadit, quam male suas subducant rationes, qui in ipso mundi primordio eundem gentis splendorem, quem hodie admittimus, demonstrare cupiant. Commune hoc omnibus fere fuit vitium, quotquot, adulatione inducti, Augustæ gentis Austriacæ natales cum cura examinarunt, quam certe, ni Christiana professio, pagani purgata foribus, severissime prohiberet, ad Deos immortales & majora gentis togatæ Numina retulissent. Dignum ergo & eruditione sua, & nostra ætate, opus suscepit *Marquardus Hergott*, Reverendus Benedictini Ordinis Sodalis, Vir & munerum splendore, & doctrinæ dignitate, magnus sane & egregius, dum felici fidere incognitam huc usque majorum Austriacorum seriem detexit, & ingentem errorum turpissimorum nubem Diplomatum ope dispulit. Contigit ei, quod quidem nescimus an multis, ut a *Carolo*, Imperatore Augustissimo, non uberius solum instrueretur subsidiis, sed & quod maximum, in dies fere ad exigendum hoc felicitis ingenii monumentum incitaretur. Nos & nostro & communi literarum nomine Augustæ thura damus clementiæ, summum precati vitæ necisque arbitrum, ut tantas orbis delicias, augendis pacis almæ studiis natas, communi patriæ in sera servare tempora, divanque, quæ in ipso eminent, virtutem gloria decorare summa, velit. Ipsi vero præstantissimo Autori, præcipiæ Augustæ vindici, grates debentur maximæ, quod, ut par erat, imperiali usus indulgentiæ, opus desideratum diu, nunquam expectatum, orbi literato in manus tradidit. *Prius Volumen Dissertationes VIII* præliminares complectitur, tanto iudicii acumine conscriptas, ut & genium defraudare nostrum, & in benevolos Lectores injurii esse, videremur, si, quæ iis continentur, intempestivo premeremus silentio. *Prolegomenon I præcognita quadam* silit *Genealogica*, quibus tanquam norma in scribendo Rev. Autor usus est. Chartarum ibi habendam inprimis rationem existimat Vir doctissimus, quippe in quibus clariora apparent *à Dervicos uerrigæ*: ex quo consequitur, vagam esse illam *Huetii Palignæ*que regulam, qua
auto-

Prol. I.
 §. 4.

auctoritatem, ex vera petita historia, auctoritati instrumen-
 torum parem pronuntiant. Præclara sunt, quæ de notis Di-
 plomatibus differit, unde hinc linguis Germanicis sub *Rudol-
 pho I* introductæ, & subscriptionis sub *Maximiliano I* mono-
 grammatibus suffectæ, in præfati delibamus epochas. Pri-
 mum Diploma Germanicum ad A. 1286 retulerat *Ill. de Gu-
 denus*, Rev. Autor vero tale jam A. 1281 exaratum invenit,
 ideoque *Tom. II num. 602* inseruit, hoc etiam subiungens, in
 chartis Pagenibus multo ante theodiscum *idiotis* obtinuisse.
 Post chartas *cognomina* etiam & *insignia* curatius commen-
 dat consideranda, quippe quæ indubiam generis fidem faci-
 unt. His quando uti coperint in Germania Nobiles, incer-
 tum. *Gudenus* ipsa ante A. 1290 non adjecta statuit; at
 Rev. *Hexgottus* factam *Rudolphi de Habsburg*, Præpositi Bas-
 leensis Ecclesiæ, & Rectoris Rhinfeldensis, mentionem in Ta-
 bulis A. 1265, 1271, & 1272, scriptis invenit, & proinde ipsa
 antiquitatis monumenta *Tom. II num. 464, 515, & 522*, exhibuit.
 Interea id notavit sollicite, non omnes, qui nomina
 Habsburgicum gerant, ex illa gente esse oriundos, cum me-
 dia ætate ministeriales quoque familiarum cognomen genti-
 litium adsciverint. Insignia, sicut in Sigillis ante Seculum XI
 plane non occurrunt, ita, si gentis speciatim Habsburgicæ
 rationem habeas, in chartis *Alberti Comitis Seculo XII* pri-
 mum conspiciuntur. In *Prolegomeno II de fide Actorum &
 Trusperti, deque Censuaphiarum Habsburgensium, in Censu
 Truspertino repertorum, auctoritate ad probandam Genealogiam
 Habsburgicam*, differit Rev. Autor, Codicemque *Lwi-
 faltensem*, a *Pezio* tanti ælimatum, mancum esse & interpo-
 latum, aliique *Sangallensi* multis parasangis inferiorem, pro-
 bat. *Prolegomenon III de ætate & de devota Actorum Muren-
 sum* dispicit. In his magnam semper præsidium colloca-
 verant *Franc. Guillimanus, Christ. Hartmannus, Jo. Georg.
 Eccardus, Bern. Pezius*, aliique quamplurimi, sed jam olim
 fidem *Dav. Blondellus*, cum contra *Cheffestum* arma
 sumeret, reddidit dubiam. Erravit sane *Poirefctus*, qui
 prima hunc ex Bibliotheca Parisensi protraxit Codicem, cum

Prolog. I.

§ 2.

13.

Pag. 10
num. 9.

§ 10.

Prolog. II.

III.
§ 1 seq.

4.

NOVA ACTA ERUDITORUM

5. Seculi XI reliquias a se putavit evulgari. Innumera sunt, quæ falsitatem assertionis probant, argumenta. Scriptus est in papyro usuali, quæ quidem ante Seculum XIV non invaluit, literis Seculo XIII exeunti æqualibus, ceu de / accentu acuto satis probavit Ven. Abbas Gotwicensis. Ipse textus ante scriptum Codicem vixisse prodit *Anselmum*, Abbatem, quem tamen A. 1178 demum electum, A. 1210 d. 9 Maji diem obiisse supremum, ex chartis fide dignissimis constat. Schema genealogicum, cujus in Actis illis mentio injicitur, per generationes singulas tantis scatet erroribus, ut rejiciendum summo jure videatur. Incipit ab *Isa, Radebotonis*, Habsburgici Comitis, conjugæ, ex sanguine Lotharingico oriunda. Non urgens, indecorum esse, a femina stemmatis ordiri origines; id vero taciti prætereire vix possumus, *Radebotonem* Comitis Habsburgici titulum nunquam gessisse, sed semper Comitem in pago Clegowe vocitatum, quanquam ipsum illud castrum, unde nomen circa A. 1114 duxit familia, ejus fundatum sit auspicio. Quæ cum ita sint, nemo, arbitratur, litem movebit Rev. *Hergasto*, quod, sine Diplomatum ope nullam esse Murensium Actorum vim atque virtutem, libere & ingenue pronuntiaverit. *Prolegomenon IV de Comitatu Vindonissensi, veteribus Habsburgi Comitibus a Guillimanno perperam attributo*, inscribitur. Præfectos legionis Vindonissæ degentis dictos esse Romanis Comites, mera est divinatio. Certè nec sub Francis, nec sub Germanis Imperatoribus ejus rei ulla occurrit mentio. Vulgo putant, post excidium urbis Vindonissensis, quod Seculo post N. C. III contigit, Comites illos in Altenburgum castrum transfuisse. Ast charta de A. 1299, quæ *Windsche*, ditionis Bernensis villam, ab *Altenburgo* distinguit, totam, si fallitur, sententiam destruit ac evertit. Trias illa, quæ *Gudenus* ex pristino urbis splendore, MSto *Einsiedelensi*, & *Ekkeharde*, Seculi XIII scriptore, petit, argumenta parum aut nihil efficiunt. Quid enim ad nos urbis fastigium? Quia, *Landolam*, cui Vindonissa tanquam hæreditaria dicitur obvenisse portio, Comitem fuisse, probabit? *Prolegomenon V de Comitatu Altenburgensi* agit, quem scriptores nonnulli, præter se-
- dem

dem monumentorum, genti Habsburgica adscripserunt. Prolegomenon VI Comites & Comitatus veteris Alemannia & minoris Burgundia recenset, quorum memoria in tabulis antiquioribus occurrit, antequam Habsburgicum nomen clueret. Notari meretur, Comitibus saepissime in subscriptionibus Diplomatum certum non assignari Comitatum, quem tum in iis praesumere oris decet, de quibus ipsius chartae disponit argumentum. Juvat hanc, probabilioramque reddit, regulam subscriptionis Diplomatis de A. 872 d. 7 Sept. quae ita habet: Ego itaque Liuto scripsi & subscripsi, notavi A. XXXIII Ludovici regis, & sub filio ejus Carolo, rectore ejusdem pagi, in quo praefata res facta fuerant, i. e. Priscovus. Ex quo consequitur, nobis, dum Augustae gentis Habsburgicae majores postulamur, ad terras ab iis possessas, imprimis ad Argoviam, esse respiciendum. Ad id itaque sese accingit Rev. Vir negotium, & Prolegomeno VII ampliorem inchoat de Provincia Burgundia Trans-Jurana, in qua & veteres Comitum sedes, & ipsum, quod nomen genti dedit, castrum, deprehendimus, tractationem. Magnae hujusce regni praerogativae fuerunt & eminentiae. Nemo in illis partibus Dismari aetate, quae in tempora Henrici II & Conradi II incidit, Comes vocatus est, nisi Ducis honore conspicuus, & principali dignitate coruscus: unde & extinctis Burgundiae Regibus, cum redirent in Germaniam, non Alemanniae Ducibus parere, sed ab Imperatore immediatos rectores acceperunt. Subditi Argovienensis tractus plenam habebant legem, nec ulli Comitum iurisdictioni, si forenses excipias, erant subjecti. Prolegomeno VIII recensionem instituit Codicum MStorum, de rebus Habsburgicis tractantium, quos diligentissimus Autor, annis pannisque oblitos, e pulvere & tenebris Bibliothecarum protraxit, injuriae temporum saluteri consilio subducturus. Laudat ibi, praeter insignem Anonymorum numerum, operas Hug. Blotii, Jcti, Alb. de Bonstetten, Hier. Fabriani L. B. de Beckett, Glareani, Henr. Gundelfingeni de Constantia, Hobergkii, Petri Hezierii, Utr. Kriegii, Wlfg. Laxii, Jac. Mantii, Petri Pauli Ormannici, Claudii Burgundi Porrodi, Jo. Raseni, Jo. Marr.

Proleg. VI.

§. 4.

Proleg. VII,

§. 10.

pag. 57.

§. 11.

Proleg. VIII.

Rauscheri, Casp. Scioppii, Julii Salimanni, Jo. Stabii, Othav. Strada, Rich. L. B. Steinitz, Law. Weffalii de Effen, Leon. Wurfhainii, & inclusæ Facultatis Theologicae Viennensis: et palmam præ reliquis omnibus Theodoro Equiti & Comiti de Amaden tribuit, cujus undecim de rebus Habsburgico-Austriacis Volumina calamo exarata Gerb. Com. a Driesch servat Posonii, e quibus tamen primum Peregrino cuidam de Tergebo debetur, ceu ex Novis literariis nostris A. 1733 d. 1 Jan. didicit Rev. Hergottus. Tot tamque limpidi fuere fontes, ex quibus haurire Rev. Præfuli licuit. Attulit ipse venustas ingenii dotes limatumque, quo maxime opus erat, judicium, atque his instructus subsidiis, Volumen suum cædro dignum sex Libris absolvit, Libro I index datus est de Chorographia Habsburgica, ibique Capite I de ea generatim agitur. Non fuere tenues Comitum possessiones, ut Dav. Blondellus persuadere eruditis voluit. Novimus equidem, Rudolphum, Regem Romanorum, in Epistola quadam profiteri, se ex tam humilis loci tugurio ad tam celsa & fastigiola palatia manus altissimas provexisse Sed ea erat Cæsaris illius pietas ac modestia, ut sibi nihil, omnia divino tribueret arbitrio. Potentiam gentis evincit Tabula chorographica, in qua & immensum laborem, & peritiam mediæ ætatis incomparabilem, prodidit eruditissimus Hergottus. Capite II pagus Brisgovia describitur, in quo secundum Diplomata majores Habsburgica gentis sedes suas primitus collocarunt, cuique adeo singularem dignationem tribuunt ætatis mediæ monumenta. In iisdem oris Duces Zaringiz, qui Bircilones, aut Bircitlones, i. e. Bertholdi, audiunt, multas possessiones habuerunt, unde factum arbitramur, ut eandem crederent utriusque gentis prosapiam. Hinc nec ab instituti operis ratione alienum judicavit Rev. Autor, si de Comitibus Bircilonensibus nonnulla proferret in medium, deinde speciatim disquireret, an Brisgovia avita fuerit majorum Habsburgicorum possessio, ejusque pagi brevem in tabula suppeditaret notitiam, serie Comitum, qui ab A. 758 ad Seculi XI initia per illa loca imperarunt, ex chartarum veterum indicio subjuncta. Capite III, inscribitur de Alsatia, primitivæ majorum Habsburgico-

Lib. I

Cap. I

§. 7.

Cap. II

§. 1.

2.

5.

gicorum sede Trans-Rhenana. A Carolomanni ætate ad tempora Henrici IV, i. e. ab A. 770 ad 1085, Alsatia partim Ducibus, partim Comitibus, fuit concedita. His Landgraviis successerunt, in quibus post Pirathilenem Luitfridus, indubium majorum Habsburgicorum decus, per multum regnavit tempus. Variæ sunt, fatemur, quæ hoc historiarum caput obfuscant, tenebræ; attamen, maxima ex parte eas dispelli posse, arbitramur, si cum Rev. Hergotto observemus, 1) Seculo XII, quod novam quasi in Germania condit epocham, non illos Comitatus, qui a pagorum Comitibus administrabantur, sed bona Comitum allodialia evasisse hæreditaria; unde contigit, ut monumenta Habsburgensia nullos Argoviz, Sissoviz, Rorenses, & Zurichenses Comites memoret, Habsburgicorum vero, Froburgicorum, Lenzburgicorum, Kiburgicorum, Homburgicorum, à burgis & castris ita dictorum, mentionem injiciant; 2) memoriam pagorum Seculo XII non tantum in antiquis tabulis donationum confirmatoriis, sed & in recentioribus chartis servatam, quo spectant Diplomata de A. 1100, 1158, & 1161, in quibus Comites Rhetiz deprehendimus; 3) Comitatus proprie ita dictos, Seculo demum XIII & XIV sensim hæreditarios evasisse, Suitensem A. 1217, Zurichoviensem A. 1245, Cleggoviensem A. 1325, Sissoviensem circa A. 1363 Sequitur *Cap. IV de Comitatu Habsburgensi in Argovia tractatio*. Possessiones Augustæ gentis, in dem *Eigen* vocatæ, partim allodiales sunt & avitz, partim beneficia cum officiis à Regibus concessa. Quam late patuerint, accurate definiri huc usque non potuit, id tamen certum, eas patrimonio *Wernheri* Episcopi contiguas fuisse. Ibi *Ratoboto* atrem *Habsburg* ædificavit, unde posteriori ævo cognomen sumpta familia, tantique illud æstimavit, ut ceteris terrarum titulis præferret, nec cum quoquam communicaret, ceu lites cum Hispaniarum Rege, hoc ipso Seculo obortæ, satis abundeque indicant. *Capite V* in etymon nominis *Habsburgici* inquiritur. *Bern. Pezsius* scripta ad Ill. *Sinzendorfium* Epistola hoc tractavit argumentum, & *Habsburg* quasi *Hauptburg* dictum existimavit.

Fe.

Cap. III
§. 6
pag. 22 seq.

Cap. IV.
§. 2.
3.
4.

Cap. V.
§. 7.

- licius *Hansizium* divinasse, *Hergottus* putat, cui *Habsburg*, pro *Habburg* positum, castrum allodiale designasse videtur. *Cap. VI* fundationem castri, a *Wernbero*, Episcopo Argentoratenſi, A. 1027 factam, illustrat, situm ejus exponit, & de variis arcibus cognominibus, differit. Tum *Cap. VII* agitur de *Comitatu Badenſi in Argovia*; *Cap. VIII* de *Comitatu Lenzburgico*; *Cap. IX* de *Comitatu Kyburgenſi*; *Cap. X* de *Comitatu Pforretano*, qui magnam Sundgoviz partem complexus est; *Cap. XI* de *Dominiſio & Burgraviatu Rbinsfeldenſi*; *Cap. XII* de *Dynastia Comitum Habsburgenſium in Lauffenburg*; *Cap. XIII* de *Comitatu Rappersvilano*; *Cap. XIV* de *Landgraviatu Siſgovia, Dynastiisque Rotenberg, & Krenckingen*; *Cap. XV* de *Landgraviatu Cleggoviensſi*. *Cap. XVI* ad exponendam feudalem Comitum Habsburgicorum *curiam* appellit Rev. Autor animum, qua quidem in re ut curioſo ſatisfaciat lectori, primum ministeriales recenset, quorum deinde nomina ordine chronologico digeſta exhibet, id ſolum miratus, nullum ſe *Camerariſi* indicium in omni antiquitate media obſervaffe. Tum ipſa de vaſallis & clientibus, adjecto elencho nominum, ſuccedit tractatio, tandemque feuda advocatiz & jura patronatus in illa ditione nominatim adjiciuntur. *Cap. XVII* *Sigilla & inſignia domus Habsburgica* luſtrantur. Præmiſſis obſervationibus generalibus, cuilibet ſcilicet equiti competiſſe olim liberam, clypeum pro *arbitrio* ornandi, poteſtatem, & tria exſtitiſſe Sigillorum genera, alia regia, ſeu majeſtatis, alia equeſtria, ſeu autoritatis, alia minora, ſeu quotidiana, monet *Hergottus*, ſe de ſecunda imprimis ſpecie ſollicitum origines ipſius Seculo X reperiſſe, in gente autem Habsburgica tabulas *Alberti* Comitſ, qui Seculo XII vixit, primum exhibere Sigillum cum figura Comitſ equo inſidentis, dextra ſtriſtum vibrantis gladium, ſiniſtra autem ſcutum, leonem præferens, tenentis, monumentum. Simpliſſimæ huic leonis ſpeciei ſequiori tempore major acceſſit cultus. Sic inſigne, A. 1606 in monaſterio Sedorſſenſi depictum, in area ſubviridi argentatum cælatumque leonem, unguſis
- Cap. VI.
- VII – XV.
- XVI.
- §. 2
- pag. 81 ſeq.
- 90 ſeq.
- §. 4
- pag. 90.
- Cap. XVIII
- §. 1.
- 14 ſeq.
- 17.
- pag. 102.

ungulis, dentibus, oculisque paulisper depressis, & albo colore pictis, exhibet. Non multum Sigillis Comitum ministerialium insignia distant, quæ quidem Rev. Præsul æri incisa, & eruditis observationibus illuminata, sistit. Subjungemus ex annotationibus nonnullas, quas nosse interest. *Formam* quod attinet, Sigilla triangularia ante *Alberti IV* xvum non adhibita, quippe quo rotundam obtinuisse formam legimus. *Leo* illustris familiaris dignitatis argumentum est, nec tamen ampliorem inde concludendi præbet materiam. *Lilia* quinque cum pinnis pavonum, quas quidem pro nolis perperam habuerunt, inseruit A. 1259 *Rudolphus* Comes, eaque re in tempestivæ Criticorum opinioni de Gallica Habsburgicæ gentis origine dedit occasionem. Etenim non perpenderunt boni homines, vix ultra *Valesis* stirpis Reges liliæ usum in Gallia extendi posse, ceu, præter *Tilletium Chiffetium*que, haud ita pridem *Spellmannus* evicit. *Cap. XVIII* in *ve-* *ras* inquitur *gentis augustæ* origines. Triplex hic poterat tractari quæstio, 1) quo tempore *Habsburgi* nomen clarere inceperit; 2) quænam fuerit patria, conditio, & dignitas majorum Habsburgicorum; 3) ad quot retro Secula per majorum Habsburgicorum seriem non interruptam remeare liceat. Sed, cum & prima & ultima commodiorem explanationis locum invenerint, hoc Caput alteri inprimis quæstioni dicatum est, ad quam quidem illustrandam notamus, *majores gentis Habsburgicæ fuisse Comites majores Ordinis, paresque Principibus, ex veteri Alemannia oriundos, stabilem vero in Burgundionum regno sedem posuisse.* Nam ante arcem in Argovia, indubia Alemannicæ veteris provincia, conditam, hæreditarias habuerunt possessiones, Landgraviorum quoque officio ibidem functi. *Liber II Genealogiam Habsburgicam* ita tractat, ut a *Rudolpho*, Rege Romanorum, ad majores ipsius, ope Diplomatum, ascendat. Ampliora hæc sunt, quam ut in compendium redigi possint. Interim facere non possumus, quin cum Lectore Genealogicam, quam *Cl. Hergottus* concinnavit, Tabulam communicemus:

§. 18.

20.

21. 22.

Cap. XVIII.

§. 4.

6.

pag. 108.

§. 13.

18.

Lib. II.

B

ETHI-

NOVA ACTA ERUDITORUM

ETHICO, vel ADELRICUS,
Dux Alemanniz, uxor *Bernfvinde*, Burgunda.

Ethico II, Dux Alem. Adalbertus, Dux N. occisus S. Odilia, Hugo.
a quo domus Lotha- Alemanniz. a patre. Abbatisa
ringica originem ducit. Hohenb.

Luitfridus II, Dux Eberhardus, Eugenia, Attala, Gundlinda,
Alemanniz. Comes. Abb. Hohenb. Abb. S. Steph. Sanctim.

Thietbaldus, seu Luitfridus III,
Theobaldus, Dux Alem.
Dux Alem.

N.

*Ospertus, avus Ramberti.*N. filius *Osperti.**Rambertus.*

Luitfridus IV, Comes.

Lutardus, Co- Hugo I, Comes. Ruadrut, Abb. S.
mes. Steph. Argent.

Gerardus, Comes, Luitfridus V, Adalardus, Hugo, † Ermengardis,
uxor *Bertha*. Comes. Comes. puer. uxor Lotharii Imp.

Theodericus, Heva, Hugo II. Luitfridus VI,
† juvenis. Comes illustris.

Humfridus. Luitfridus VII. Hugo.

Guntramnus Dives. Luitfridus VIII.

Lantholdus, seu Lancellinus.

Radehoto. Wernerus I, Rudolphus,
Ep. Argent. Comes.

Otto I, Co- Wernerus II. Albertus I. Richenza.
mes Sundg.

Otto II, Comes. Adelbertus II, Comes.

Wernerus II, Comes.

Wernerus III, Comes.

Adelbertus III, Comes Habsb.

Rudolphus. Comes Habsb.

Adelbertus IV, Rudolphus, Comes
Comes Habsb. Habsb.

RUDOLPHVS, Comes Habsb.
& Kyburg. dein Rex
ROMANORVM.

Post

Post innovatam patrum memoriam *Liber III Genealogiam* ita instituit, ut *posteror*, seu *lineam*, quam vocant, *descendentem*, *Rudolphi*, *Regis Romanorum*, examinet. Agit ergo *Caput I* de *Alberto*, *Romanorum Rege*, & *reliqua prosapia Rudolphi I*. Primogenitum fuisse *Albertum*, dubitare nos non sinunt chartæ, quas *Tom. II num. 570, 608, 621*, Rev. Pater attulit: ex quo *Albertus Argentinensis* confutari poterit, qui, filium quendam patri cognominem primo editum fuisse loco, autumat. Secundum natu omnes istius ævi Autores *Hartmannum* faciunt. Is, quod mireris, nullibi *Ducis Austria* superbit titulo, quia forsitan jam tum aquis Rheni prope Waldshutum merus vitam finiverat, cum fratres eum sibi arrogarent. Tertio filiorum *Rudolphi II* nomen hæsit. De eo multa scriptoribus rerum Germanicarum memoriæ sunt prodita. Filium *Joannem* genuit, quem posthumum arbitratur *Birckenius*, quique sub tutela *Alberti* patru in *Diplomate* de A. 1292, *Tom. II num. 664, 666*, reperitur. Nec filiz *Rudolpho Cæsari* defuisse videntur; quæ verò nomina gesserint, quorum junctæ sint matrimonio, nos quidem ignoramus; quanquam *Albertus Argentinensis*, *Henricus*, & *Bucelinus*, ea omnia audacter tradiderint. *Capite II* de conjugio & prole *Alberti* varia Rev. Autor concessit. Hic ex *Elisabetha*, *Meinhardi III*, *Carinthiæ Ducis*, & *Comitis Tyrolensis*, filia, sex natos genuit, *Rudolphum*, *Fridericum*, *Lupoldum*, *Ottone*, *Albertum*, & *Henricum*. Fulget inprimis *Friderici* nomen, quippe qui in *Diplomate* de A. 1321 *D. G. Romanorum Rex semper Augustus* pactum successorium, a *Wernbero*, *Comite Hombergensi*, & *Joanne*, *Habsburgenfi*, in initum, regio majestatis signo confirmat. *Albertus II* eo nomine venit commemorandus, quod per nuptias cum *Joanna*, *Ulrici Comitis* filia, contractas amplissimam adierit hæreditatem, primusque *Comitis Phirretarum* titulo usus fuerit. Is, ut *Capite III* docetur, *gentem quatuor propagavit filiis*, *Rudolpho*, *Friderico*, *Alberto III*, qui ob *Mathæicos cultum Astronomus* audivit, interque lineæ *Austriacæ* majores, primum locum obtinuit, & *Lupoldo*, *Tyrolensis lineæ conditore*, cujus effigiem, *Consiliariis præcipuis*,

Lib. III.

Cap. I.

§. 2.

pag. 202.

§. 3.

4.

5.

Cap. II.

§. 2 seq.

pag. 207.

§. 6.

Cap. III.

§. 4.

5.

- Joannus* Comite de *Ochsenstein*, & *Ottone*, Marchione *Hachenbergensi*, stipatam, e tabula ænea monasterii *Kœnigsfeldensis* depingi curavit *Rev. Hergottus*. Ille nunc *Capite IV Alberti III & Lupaldi Probi propagines* delineaturus, posteros quosvis ad *Ladislauum* usque & *Maximilianum I* Imperatorem serie non interrupta recenset. *Alberto* ex *Beatrice, Friderici*, Burggravi *Noribergensis*, filia, natus est *Albertus IV*, qui *patiens & ob* notitiam *proxi&my mirabilia mundi* dictus legitur. Is ex *Joanna, Alberti* *Bavari* filia, si scriptoribus ejus ævi sine robore *Diplomatam* fides, *Albertum V* suscepit, quo nomine forte *Albertus II* indicatur, cui redditum quasi postliminio imperiale decus, & cui jam defuncto uxor *Ladislauum*, Regem *Hungariæ*, quadrimestrem posthumum, peperit. *Lupoldus Probus* quatuor reliquit filios, *Wilhelmum*, qui ob venustatem morum *Aulicus & Affabilis* dictus est, *Fridericum, Sigismundi* patrem, cujus mentio injicitur in literis, ad *Carolum*, *Franciæ* Regem, scriptis, apud *Leibnitium* in *Cod. Jur. gent. Tom. I pag. 349*: *Leupoldum*, quem *A. 1410* in album mortuorum retulit *necrologium Murense*: *Ernestum Ferreum*, felicem trium liberorum, *Friderici* nempe *IV*, Imperatoris, qui *Maximilianum I* procreavit, *Alberti, & Ernesti*, patrem. *Libor IV* inscribitur de *Genealogia Lauffenburgo-Habsburgica*, in qua a *Rudolpho, Comite Habsburgico, cognominis Alsatia Landgravii, filio natu secundo, ad ejus posteros, Habsburgi Comites, Dominos Lauffenburgi, dein & Rapperswila atque Rotenberge, nec non Landgravios Cleggovia asque Sissgovia, usque ad ultimum hujus stirpis Comitem Habsburgicum, stemma deducitur. Capite I* nomen celebratur *Rudolphi Tacturni, Habsburgi Comitis, a Rudolpho I & Agnete, Gottfridi de Sausen* filia, geniti, quem *Lauffenburgica stirpis satorum* fata voluerunt. Is, ut *Capite II* legimus, *filios quinque* genuit, quorum quis fuerit senior, non satis constat. *Wernberum* in *Cœnobio Wettingensi* humatum scriptores nominant, eique *Manlius* fratrem germanum *Hartmannum* tribuit, de quo alium in *Diplomatibus* silentium. *Gottfridum*, cujus potentiam æqualia loquuntur monumenta, in *chartis paternis* testem sæpius advo-

advocatum, frequentes ipsius subscriptiones testantur. Is Lauffenburgicas sibi sumpsit possessiones, ideoque in Diploma-
te A. 1258 Indiēt. I dato, omisso gentis titulo, *Comes de Louffen-
barche* dicitur, *Tom. II num. 320. Rudolphus*, tertius natu filius,
eodem die, quo patruelis regale solium conscendit, a Capitu-
lo Constantiensi electus est Episcopus. *Otto*, cujus in biga Di-
plomatatum de A. 1253 occurrit mentio, nil memoratu dignum
gessisse videtur. De *Eberhardo* in sequenti libro amplior
erit dicendi occasio. Nobis *proles Gottfridi* lustranda est,
quod *Cap. III* fecit Rev. Autor. *Rudolphus*, filius, *Rappersvilz*
Dominus & Comes Habsburgi appellatur. Felices ipsi nu-
ptiz contigerunt. Ducta enim *Elisabetta*, *Rudolphi* *Rappersvilen-
sis* ex *Mechtilde* filia, vidua *Ludovici*, *Comitis Homber-
gensis*, non modo omnia, quæ focer feudi titulo per manus
Anselmi, *Einsidelenis* *Abbatis*, acceperat, quæque in chartis de
A. 1261. 4 id. Jan. num. 445, & de A. 1296 num. 678, *Tom.*
II, recensentur, dotis loco obtinuit, sed etiam majori parte
ditionis *Rappersvilenensis* cum firma reliquæ a *Wernhero*, *Eli-
sabetta* ex thoro priori filio, possessæ partis stipulatione poti-
us est. Nec prole caruit. Natus quippe ipsi *Joannes I*,
Habsburgi *Comes*, *Cleggoviz* *Landgravius*, *Dominus Rap-
persvilz*, teste tabula de A. 1310. 10 Cal. April. *Tom. II pag. 705*,
qui, præter filium cognominem natu majorem, alios binos
Gottfridum & Rudolphum, qui in charta de A. 1351 d. 18 Jan.
Tom. II num. 800, Kälcher zu Stunzingen, i. e. *Stunzingen-
sis* *Ecclesiz* *rector & patronus*, appellatur, cum filia *Agnete*,
formosa ejus ætatis puella, genuit. *Joannes alter tertium*
procreavit, in quo cum quidam eum cum *Joanne IV*, extre-
mo gentis, *Juniore* ad A. 1395 usque appellato, confunderent,
lineam *Lauffenburgicam* desiisse, perperam existimarunt. Ita
Libro IV finem impositurus Rev. Autor, *Capite* ultimo ultimas
ultimi *Comitis Joannis* filias, *Ursulam & Agnetem*, in scenam
prodncit. Sequitur *Libro V Genealogia Kyburgo-Habsbur-
gica*, seu *de Kyburgiis posteris ex Lauffenburgica stirpe oriun-
dis* tractatio. Hanc lineam *Eberhardus I, Rudolphi Taciturn-
ni ex Gertrude Regensbergica* filius, *Anna*, nata *Hartmanni*,

Cap. II.

§. 4.

5.

6.

Cap. III.

§. 3.

Cap. IV.

V.

§. 2.

Cap. VI

VII.

VIII.

pag. 252.

Lib. V.

Cap. I.

§. 2.

- Comitis Kyburgensis, ex *Elisabetta* conjuge in matrimonium adscita, condidit, atque ad filios, *Hartmannum I & Eberhardum II*, qui primus *Comitis Kyburgensis* titulum, cum *Landgravii Burgundi* elogio, assumpsisse legitur, propagavit. *Eberhardus Hartmannum II & Rudolphum* genuit, quibus *Franc. Guillimannus Eberhardum*, Canonicum Basileensem, & *Joannem*, Argentinensem Præpositum, addit. Sed mox in prole *Hartmanni* amplissima gens desit. Nondum eruere poterunt Critici, quot susceperit *Hartmannus* liberos. *Chronicon Tschudianum Egonem & Berchtoldum* nominat, ex *Anna Nidowionensi* procreatos. His *Guillimannus & Henricum* addit & filiam *Verenam*, *Fridrico Muli*, Zollerano Comiti, matrimonio junctam. Servavit gentis memoriam monumentum sepulchrale, quod in asceterio principali monialium *de Schennis* reperit, & ob venustatem sine mora depinxit *Hergottus* noster Celeberrimus. Superest *Liber VI*, quo *consanguinei & affines Augusta Domus Habsburgica* ex monumentis veteribus eruuntur. Omnis tractatio ad potiora quatuor redit capita.
- Cap. II. Primum enim Rev. Autor dedit operam, ut eas nominaret familias, quæ antiquos Comites Habsburgicos, antequam in plures lineas dividerentur, propinquitate sanguinis attigerunt, quo quidem pertinent *Zaringensis, Badensis in Argovia, Lenzburgensis, Nellenburgensis, Thiersteiniana, Pfullendorfsensis, Montis Billigardensis, Froburgensis*. Deinde speciatim *Domus Austriaca* agnatos in monumentis obvios recenset, in quem censum veniunt *Comites Kyburgi, Hobenbergenses, Tyrolenses, Palatini, Pherretenses, Marchiones Badenses*, itemque, qui nomine avunculorum compellantur, *Marchiones de Hachberg, Fridericus, Burgravius Noribergensis, Comites Furstenbergici, Friburgenses, & Werdenbergici*. Tum ab *Austriacorum* linea ad *Lauffenburgensem* gressum faciens, ei *Comites Rapperswilenses, Hombergenses, Oertingenses, Sulzenses, Ochsensteinios, Montfortenses, Halsenses, Dynastas Reginsbergenses & Balbenses, Barones & Nobiles Lauderbergenses, Krenchingenses, & Klingenses*, sanguinis nexu fuisse conjunctos refert. Denique cognatorum *Kyburgensium* recensione finem impo-

imponit Operi illustri, & sive argumentum, sive doctrinam spectes, prorsus magnifico. Ad hanc classẽ pertinent *Comites de Herdenberg*, ex quorum quippe familia mater posterorum Kyburgenfium, *Anna*, trahit originem. Eodẽm *Nidowienfes* Comites referendi sunt. *Elisabetha* enim, *Joannis II* uxor, e primo conjugio *Rudolphum* Comitem *de Nidow* enixa est.

DELL' ANTICHTÀ ED ORIGINE DI ROMA

Dissertazione istorica &c.

h. e.

DE ANTIQVITATE ET ORIGINE UR-
bis Romæ Dissertatio historica JO. STEPHANI
GRANARÆ, Infirmorum Ministri, dedicata Eminentiss. & Reverendiss. Principi, Cardinali FRANCISCO
BORGHESE. Opus Introductionis loco futurum ad
Historiam qualemcunque, qua de Roma antiqua
differetur.

Venetis, apud Jacobum Mariam Lazzaronum, 1734, 4 maj.
Alph. 4 plag. 5, cum Fig. zn. 8.

In proluxa hac Dissertatione historica, cujus denominatio-
nis rationem ex colloquiis, a se cum amicis quibusdam
habitis, petitam esse ait, in præmissa ad *Antonium Conti*, Pa-
tritium Venetum, & Regiæ Societati Londinensi adscriptum,
Epistola, doctissimus Autor sub examen vocat, & contra
aliter sentientes defendit, receptam communi fere erudito-
rum suffragio opinionem de urbis Romæ fundatione per
Romulum, eamque, magno cum argumentorum apparatu in
utramque partem, *quadraginta tribus Capitibus* discutit, ex
quibus præcipua annotabimus. Scilicet, postquam *Capite secun-* Pag. 13 seq.
do asseruit, aliam Romam, ab eaque, quam *Romulus* fundasse 26 seq.
perhibetur, diversam, non existisse, *Cap. III* varias opiniones
antiquorum circa originem Romæ, quibus duas aut tres
ejusdem nominis urbes fuisse videtur, exponit, & dein *Cap.* 46 seq.
IV ea, quæ tam intuitu Albæ ac Albanorum domini in La-
tio narrantur, quam *Æneæ* adventum in Italiam, ut vera
sibi

- fibi concedi postulat. *Cap. V*, scriptores *Cicerone* vetustiores fide dignos esse, suaque ex antiquissimis monumentis collegisse, ac ad sententiam suam stabiliendam
- Pag. 74 seq. recte allegari, probat. *Cap. VI*, Romam ullam antiquiorem *Romuli* tempore, illumque ejus jam destructæ tantum
- 85 seq. reparatorem fuisse, negat. *Cap. VII* opinionem aliam de illo Romæ adhuc existentis instauratore impugnat. *Cap. VIII*
- 98 seq. & *IX* disquirat, an Roma excidio Trojano vetustior fuerit, & ante illud tempus jam destructa, eamque opinionem rejicit.
- 120 seq. *Cap. X*, *Aristotelis* auctoritatem, quæ ad foundationem urbis Romæ Græcis tribuendam adducitur, nullius momenti esse, monstrat. *Cap. XI* sententiæ *Gronovii*, originem Romæ ad
- 144 seq. *Dioclem Deparetium* referentis, alia argumenta opponit, ac fabulas quasdam, historię *Romuli* admixtas, sibi non obstare, respondet. *Cap. XII*, urbem Romam a Græca gente originem suam cepisse, negat, etiamsi, *Romulum* multos ex ea in
- 169 seq. novam coloniam admisisse, concedat. *Cap. XIII* & *XIV* argumentum, ex etymologia & scriptione Græca vocis Romæ desumptum, refutat, & vere Latinam esse, ostendit. *Cap. XV* &
- 177 seq. *XVI* novum argumentum de etymologia vocis Romæ, si non
- 199 seq. Græca, attamen Pelasgica, responsione sua diluit, ac in Pelasgorum simul & Tyrrenorum originem antiquam, & in Italia
- 229 seq. miam transmigrationem, inquirat. *Cap. XVII* & *XVIII* etyma
- 258 seq. vulgaria nominis Tyrrenorum examini subjicit, ac illud ab
- 275 seq. Hebraica voce *תורן Toren* derivat. *Cap. XIX* & *XX*, Pelasgos a Tyrrenis diversos esse, quibus rationibus, & num recte, asferatur, exponit, & antiquos Pelasgos a *Phalego* nomen quidem, sed non, rigoroſe loquendo, originem omnes trahere, sentet. *Cap. XXI* declarat, quo sensu Roma ab antiquis civitas Tyrrena sit dicta, exponit, & Pelasgos Phalegianos cum
- 290 seq. Aboriginibus quidem eosdem, illorumque linguam cum Tyrrena affinem esse, neque tamen originem vocis Romæ Pelasgicam inde probari, contendit. *Cap. XXII* & *XXIII* novam objectionem de nomine Romæ ad Pelasgos sanguine Græcos, licet non lingua, referendo proponit, ac illorum originem *Pelago*, filio *Neptuni* & *Larisse*, attribuit, & per varias rationes allatas
307. 316.
- 322.
341. 357.

confirmat. *Cap. XXIV* primam originem nominis Græcorum & Hellenum indagat, ac vetustorum Pelasgorum habitationem in Thessalia collocat, unde in Italiam migrarunt. *Cap. XXV* de multiplici linguarum & characterum diversitate differit. *Cap. XXVI & XXVII* harmoniam linguæ Græcæ antiquæ & Italicæ seu Latinæ, & varias dialectos illius simul ostendit. *Cap. XXVIII* de characteribus antiquis ante diluvium universale, usu Ægyptiacorum ante Græcos a *Cadmo* in Græciam illatos, quem *Japhetum* fuisse negat, & prætexta a Pelasgis vocis Romæ origine, amplius agit. *Cap. XXIX* de origine, numero, ac conditione primorum characterum Græcorum & Latinorum, de digammate Æolico, & scriptione Græca vocis Romæ per aspirationem, differit, & ex dictis, originem urbis a *Romulo* petendam esse, concludit. *Cap. XXX* argumentum ex magnifica & splendida cloacarum fabrica de promptum considerat, ex qua, Romæ tam brevi tempore consummatam exstructionem minus probabilem esse, objectum ei fuerat. *Cap. XXXI* antiquorum nummorum, in quibus novum contra ipsum argumentum ponebatur, originem atque ætatem dijudicat, ac inter alia apud Hebræos nummi genus, **𐤇𐤄𐤅𐤐** dictum, ab agnō monetæ impresso nomen habere negat, & *Cap. XXXII* hoc argumentum de nummis porro fufius illustrat. *Cap. XXXIII* sententiam de monetis in Italiam *Numa* demum tempore introductis propugnat. *Cap. XXXIV* errores *Ottonis Sperlingii* & aliorum circa originem nummorum perstringit, vocem pecuniæ a pecus & moneta, ab Hebræa **𐤇𐤄𐤅𐤐**, derivans. *Cap. XXXV & XXXVI* ad testimonio, ex Autoribus antiquis adducta, de prima impressione monetarum *Jano* & *Saturno* vindicanda, respondet. *Cap. XXXVII, XXXVIII & XXXIX*, quisnam sub nomine *Jani* & *Saturni* lateat, an *Niachus*, aut *Japhetus*, filius ejus, an *Moses*, prolixè disquirat, & moneta capite bifronte & navis puppi signata qualis sit, suam opinionem offert. Inscriptos Romæ nomine nummos nec adeo antiquos esse, ex literæ ultimæ insolita figura probari posse, *Cap. XL & XLI*, nec illos ad fundationem Romæ representandam alludere, judicat, & *Cap. se-*

Pag. 502.

530.

543.

562.

587. 610.

630. 637.

662.

679. 686.

C

quente

- Pag. 697. quæntes plures monetas, e. g. illam, quæ una parte aquilam, altera leopum, aliam, quæ centrum, aliam, quæ mulierem pelle apri vestitam, exprimit, & reliquas, pro illa opinione confirmanda ab aliis adductas, ingeniose explicat, ac *Capite* 721. ultimo de quarta, quinta, sexta, & septima, imaginem solis & lunæ impressam, item equum, & alios typos, exhibente, multa erudite observat, ut, quoniam illæ respexerint, conjici queat.

DISSERTATIONES APOCALYPTICÆ,
exercitiis Academicis ventilatæ, & conscribendo in ipsam Joannis Theologi Apocalypsin Commentario præmissæ, a JOANNE VAN DEN HONERT, T. H. filio.

Lugduni Batavorum, apud Sam. Luchtmanus, 1736, 4.

Alph. I plag. 2½.

- G**ravissimum quidem in se negotium suscipiunt, qui divinas qualescunque revelationes hominum, quos cœlestis afflavit aura, penitius introspicere, & ex involucris, quibus contactæ jacent, eruere, apud animum consitunt; at omnium tamen maximæ difficultates observantur, si quis Apocalypsin Joannis Theologi, mysteriorum divinarum plenissimam, explicare & illustrare conetur. Causa hæc potissimum est, quare doctissimi ejus interpretes in diversas hic illic abeant sententias, nec in explicationibus, nisi paucissimis, communem inter se opinionem tueantur. Verum, sicuti hoc nequaquam impedire debet viros eruditos, quin exponendo libello operam suam impendant, ita nec Clarissimum Joannem van den Honert detinuit, quo minus de conscribendo in Apocalypsin Commentario cogitaret, ipsique *sex* has, quarum *quinque* priores in *Academia Trajectina*, *sextam* in *Lugdunensi*, ventilavit, *Dissertationes* præmitteret, effecturus hac ratione, ut non mole tantum minor, verum etiam usu facilior, propter multas de medio sublatas difficultates, singulorum deinde verborum phrasiumque *Commentarius* sit futurus, Operæ ergo facturos
- Pag. 161.

Auros nos arbitramur pretium, si Dissertationum harum do-
 -ctissimarum argumentum, & peculiare quasdam Clarissimi
 Autoris opiniones, paucis exposuerimus. *Dissertatio I* ana-
 -lysin Apocalypseo exhibet, & hanc judicat elegantissima E-
 -pistolæ forma conscriptam esse, adeoque tres habere partes,
 -scilicet *Exordium*, a titulo libri usque ad somma octavum;
 -deinde *Argumentum* totius libri, consistens in mysterio se-
 -ptem stellarum & septem candelabrorum, una cum harum
 -rerum tum representatione, tum explicatione uberiori; *Epi-*
 -*logum* denique, ab ultimi Capitis comate octavo usque ad fi-
 -nem. In argumenti tractatione præter alia docetur, septem
 -spiritus significare unum spiritum Dei in relatione ad se-
 -ptem æconomis Evangelicæ tempora, & septem ecclesias,
 -occasione a septem Asiaticis ecclesiis desumpta, significare ob
 -eandem rationem unam eandemque Ecclesiam. Atque huc
 -refertur etiam apertura septem sigillorum, & clangor septem
 -tubarum. Mulierem, draconi tantopere invisam, cujus me-
 -minit *Joannes Cap. XII*, non fuisse *Mariam*, matrem Servato-
 -ris, sed Ecclesiam, multa spe & expectatione gravidam, usque
 -dum resurgens *Messias* primogenitus ex mortuis, variis ar-
 -gumentis stabilitur. Per *Michaelem* Archangelum intelli-
 -gitur Spiritus Sanctus; per primam bestiam, multis capiti-
 -bus e mari prodeuntem, in *Cap. XIII, 1 - 10*, incursum gra-
 -vissimarum hæresium; per alteram bestiam, e terra oriun-
 -dam, quæ cornua funilia agni habebat, sed tanquam draco
 -loquebatur, Antichristus Romanus, idemque etiam per
 -mulierem meretricem, bestia multorum capitum insidentem;
 -per Hierosolimam vero novam, sanctam urbem, coelitus de-
 -scendentem, Ecclesia, in his terris versans. *Dissertatio II*
 -de septem spiritibus Apocalypticis, ex *Cap. I, 4, 5; III, 1, IV,*
 -*5, V, 6*, agit. Ante omnia hic innumeris ferme scriptorum
 -veterum locis demonstratur, halitum & spiritum secundum
 -ipsam rerum naturam non pro aliquo accidente, sed pro ne-
 -cessario & essentiali vitæ animalis actu signoque, haberi, &
 -sepiissime ad mentem applicari. Mentis autem essentiam
 -Auctor constituit in *τὸν cogitare*, eamque ait eo rectissime

Page 4

8.

18.

15.

23.

30.

Pag. 33.

nomine exprimi, quo id, quod in vita animali non accidentale, sed essenziale, est, indicatur. Atque hoc sensu nomen istud non tantum de mente humana, deque angelis bonis & malis, verum etiam de Deo in genere, aut de divina Christi natura, maxime vero de tertia triumvis Numinis persona, cui id nomen *πνεῦμα ἁγίον* & discretive datur, usurpari. Inter vivi hominis habitum & Dei spiritum quædam analogie sunt, quæ recensentur. In hominibus quoque operatio spiritus Dei eidem emblematis habitus exactissime respondet. Nec minus tamen recte spiritus ille eo nomine describitur, quo ventus significatur. Personalis autem cum utique agnoscenda sit in septem spiritibus Joannis subsistentia, & gratiam pacemque ab illis apprecetur Joannes; contra Hammondum, Bezam, a Lapide, & Grosium, affirmat Autor, de infinito quodam personarum genere, imo de Spiritu Sancto, sermonem esse; septenarium vero in Apocalypsi numerum non tollere unitatem rei, de qua agitur, cum pari modo & una vera Dei Ecclesia septem Ecclesiarum nomine propoi potuerit, cum porro ad septem Novi Testamenti tempora, per quæ Spiritus Sanctus beneficia sua confert in Ecclesiam, respiciendum sit, cumque dona Spiritus Sancti numero septenario in Scripturis innotescant, cum denique talia prædicata adsint, qualia a nullo, quam hoc, subjecto permittantur esse. *Dissertatio III. de die Dominica, ad Apoc. I, 9,* scripta est. Negat Autor, eam esse primam hebdomadis diem, quæ vulgo dies solis dicitur. Quamvis enim inficias ire nequeat, non tantum a patribus primam illam hebdomadis diem *ἡμέραν κυριακῆν*, & Latine diem Dominicam, dictam, sed & propter resurrectionem Christi hoc nomine insignitam, & conventibus sacris dicatam fuisse; negat tamen, morem illum tam alte ascendere, ut vel Christum vel Apostolos autores habeat. Aliquam quidem hujus diei observantiam & celebrationem, locis quibusdam Scripturæ motus, concedere cogitur, sed ex illis non clare patere ait, an præceteris sacra, publicisque ad rem divinam cœtibus dicata, & quod maximum est, dominica, dies *Apostolis* dicta sit. Re-
jecta

57.

63.

jecta igitur communi sententia, & repulsis, quibus fulciri solet, argumentis, sive ex sacro Codice, sive ex Constitutionibus, quæ Apostolicæ dicuntur, sive ex Epistola *Barnabæ*, *Eusebio*, & *Augustino*, desumptis, Autor statuit, & multis Scripturæ locis probare contendit, diem Domini, adeoque & dominicam, aliquam exercendi a Domino iudicii diem esse, atque a *Joanne* intelligi eam diem, qua summum illud per Romanos a Judæis supplicium sumit iustissimus Dominus. *Dissertatio IV* de *Joanne* in insula Patmo differit. Patmos, vel, uti in nummis est, Pothmos, insula in mari *Ægeo*, sive in Archipelago, hujusque ea parte, quæ mare Icarium veteribus dicitur, inter Icariam Lerum & Samum sita est, samque ob causam merito annumeratur insulis, quæ Sporades dictæ, & a Cycladibus distinctæ sunt. *Joannem* huc a *Domitiano* in exilium pulsatum esse, postquam e ferventis olei dolio sine ulla læsione extractus fuerat, incertissimum existimat Autor, quia ab *Origene*, *Eusebio*, atque *Hieronymo*, ad aliorum tantummodo traditionem res narretur, a *Tertulliano* verò fabulose referatur. Addit hic, adversus suam de die Dominica sententiam demonstrari a nemine posse, quod *Joannes* tempore excidii Hierosolymitani in insula Patmo non fuerit, quamvis concedat, eam Apocalypseos partem, quæ de nomine & numero Antichristi agit, teste *Irenæo* ad finem imperii *Domitiani* visam fuisse. In *Dissertatione V*, de septem Epistolis Apocalypsicis, sententia doctissimi Viri eo redit, septem angelos, ad quos scriptæ sunt septem Epistolæ, non esse angelos spiritus, neque bonos, neque malos, sed homines, & quidem veros doctores & moderatores Ecclesiarum, non omni parte perfectos & inculpatos, sed interdum gravissime lapsos, ita tamen, ut per singulum horum angelorum non unus homo & Episcopus, sed aliquis hominum atque præfectorum cætus, in relatione ad commissas suæ curæ Ecclesias, notetur. Solutis tandem quorundam eruditorum objectionibus, de ipso Epistolarum argumento disquirat, idque mysticum, historicum, & propheticum esse, affirmat. In *Dissertatione VI*, quæ analysin septem Epistolarum Apocalypiticarum tradit, Autor, in

Pag. 80.

85.

99.

106.

111.

114.

115.

122.

129.

132.

161.

his Epistolis, repetit, exponi mysterium septem stellarum in manu Servatoris, illasque dicit non ad internum ipsius Ecclesie, sed ad varium doctorum Ecclesiasticorum, his Ecclesiis prefectorum, statum referendas esse; hinc etiam angelis illis multas virtutes vitiaque adscribi, quae ad publicum Ecclesiae regimen vel bene vel male administratum pertineant. Atque, his praemissis, sequitur, cujusvis Epistolae analysis, ita instituta, ut exordium, argumentum, & epilogus, sistatur. Ipsum ergo, quem promisit nobis Clarissimus Vir, in hanc *Joannis* Theologi Apocalypsin Commentarium expectamus cupidi, satisque persuasum nobis habentes, ipsum Opus prodromo suo haud impar futurum.

**ARISTÆNETI EPISTOLÆ GRÆCÆ, CUM
versione Latina & Notis JOSIÆ MERCERI, cu-
rante JO. CORNELIO DE PAUW,
cujus Notæ accedunt.**

Trajecti ad Rhenum, apud Jac. van Lanckoin, 1736, 8.
Maj. 19½.

Quis fuerit ille, cujus hic Epistolas commendamus, *Aristænetus*, post diurnas eruditorum conjectiones, adhuc sub judice lis est. Sunt, inter quos *Lucas Holstenius* principem facile locum tuetur, a quo nec *Jo. Alb. Fabricius* dissentit, eundem illum esse arbitrati, cui *Libanius* Epistolas quasdam inscripsit. Id ipsum tamen vel ex hoc capite in dubium vocavit *Cl. de Pauw*, quod, quem nobis depictum dedit, & magistrum suum appellavit *Libanius*, tanquam virum, non modo eruditum, sed animi etiam erectioris, ac rebus gerendis idoneum, descriperit; quae omnia in nostrum istum minime quadrare existimavit, quippe cujus Epistolae commentitiae partim essent, nec a quoquam in vita communi exaratae, partim etiam, & quidem praecipue, ad verbum omnes ex aliorum commentariis descriptae, ut nihil fere, praeter connexiones, ab Autore nostro fuerit pro-

profectum. In ea igitur est hæresi, quod, in gratiam juniorum, & Grammatico vel Sophista quodam fuerint consignate, eum in finem, ut perspicere isti, qua ratione ex optimorum Autorum stolculis Epistolæ venuste atque eleganter compingi deberent. Imo vero eo usque processit Editor, ut ipsum scriptoris nomen in dubium vocaverit. *Mercero* scilicet acceptam refert conjecturam, nomen, Epistolæ omnium primæ inscriptum, translatum esse ad ipsius collectionis autorem. Hoc quidem fundamento posito, conjiendo pergit Vir ingeniosus, & cum nomen Epistolæ illius argumento aptandum esse censeat, quod amicæ laudes complectitur, *Ἀγιστάυερος* vero non *optime laudantem*, sed *laudatum*, significet, vocabulum *Ἀγιστάυερος* initio positum fuisse, hariolatur. Quicquid autem de homine statuant, certiores tamen vel ex ipsis Epistolia esse possumus, qualem se scriptorem exhibuerit *Aristanctus*. Nostro nimirum si quid inest iudicio, quod de *Petronio* vulgo dicitur, ad hunc etiam jure suo relatum iri arbitramur, quod impurissimæ nonnunquam fuerit puritatis scriptor, atque elegantissimus omnino inter Græcos nequitiarum arbiter. Et fac, castior sit isto, male tamen fecisset Autor, si quidem, secundum Cl. Editoris sententiam, in juventutis emolumentum ejusmodi Epistolas composuisset. Non eum in finem hoc dictum velimus, quasi pertinaciter repugnemus Cl. *de Paulo* conjecturis; novimus sophistarum illius seculi artes, & plausum acquirendi cupiditatem: verum ideo tantum, ne quis temere arbitretur, illas hodiernum ad usum scholarum esse accommodatas. Interea tamen haud male collocarunt operam suam eruditissimi Viri, qui elegantem ejusmodi & festivum libellum diligenter curarunt. Hos inter principem omnino locum meretur *Jo. Sambucus*, qui A. 1561 Græca primum lingua, ex officina apud Antwerpenses Plantiniana, Scriptorem hunc literatorum manibus tradidit. Successit deinde *Josias Mercerus*, vir doctissimus, qui non eleganter solum interpretatus est *Aristanctum*, sed notis etiam perquam commodis instruxit. Tribus gaudemus harum lucubrationum editionibus,

nibus, Lutetiarum Pariflorum A. 1595, 1600, & 1610, evulgatis. Postremam, utpote auctiorem atque emendatiorem, typis hic repetitam videmus, ita quidem, ut, quas margini *Mercerum* addiderat animadversiones, paginae subjecerit, suisque locupletarit Vir eruditus. Et recentiores illz quidem sunt, quas paulo adhuc accuratius inspiciemus. Ad Criticam pertinent tantum non omnes, & habent omnino, quo non Autor soluin ipse, sed *Mercerus* etiam, illustratur mirifice atque emendatur. Ita pag. 99, quæ de proverbio: Κρωβύλων ζειγος, dixerat ille, laudabiliter confirmat successor. Felicius etiam interdum, quam quidem *Mercerus*, interpretari atque hariolari videtur, e. g. pag. 82, ubi τὰ δὲ ἀνατρέπει, quod ille per *avertunt* reddiderat, per *stomachum ciunt, turbant, evertunt*, expressit, & pag. 6, ubi legendum esse conjicit: Καὶ τὸ κίχλω λευκόν, ἀργύλη λευκοτάτη, ἔσ' *circum album, splendor candidissimus*, secus ac alter, qui αἱ γλήραι λευκοτάται λεgebát. Sic merito reprehendit audaciam illius, quando ἀΦικνούμενος in ἀΦικνούμενος temere mutavit pag. 33, & pag. 42, quando sine causa pro ὁ δ' ἀν legit ὁ, τι ἐν, quæ ad modum veram lectionem non male defendit pag. 102 & 110, ubi simul modestissime tractare videtur antecessorem. At enim non semper ejusmodi humanitate utitur Cl. de Pauw, quin potius Criticum se præbeat plerumque inficetum. *Merceri* notas, bonæ frugis plenissimas, leves atque exiguas vocat in Præfatione, & si quidem honorifice eundem compellat, cujus tamen humeris, ut ita loquamur, insistit, misere illum balbutire (pag. 8), resque ineptissimas (pag. 83) absque ullo iudicio (pag. 20) proferre, inio vero ipsis tyronibus cognitione cedere (pag. 102), pronuntiat. Paulo tolerabiliore essent ejusmodi, quæ fastum hominis spirant, castigationes, si quidem cum ratione semper corrigeret *Mercerum*. At enim haud raro accidit, ut vel deterius sentiat, vel in alium incautus errorem prolabatur. Sic pag. 8 ossa ridens *disertilia*, susque deque habuisse videtur, quid sit ὑπερβολή, quantamque huic potissimum loco conciliaverit elegantiam, & pag. 12, ubi *Mercerus* temere legit: χαριέντως μειδιῶσαι aut ἀναβλέπουσαι, χαίρειν,

χάριν ἔρωτας μεδιᾶσαι, ipse non feliciter corrigit: ἀναβλύουσαι χάριν ἔρωτος μεδιᾶσαι καὶ μόνω κ. τ. λ. cum nōsciamus, quam ob rem verba consistere nequeant, si quidem ἀναβλέπουσαι χάριν ἔρωτος ad gratiam in cantante conspicuam accommodaveris. Neque hunc unum, in cuius dedecore gloriam forte posuit suam, rigidius excipit. Nemo propemodum, quos appellat, eruditorum a Criticū dente securus esse videtur. Ab instituto nostro, & a re ipsa, sejunctum est, quod in Præfatione satis acriter movet, literarium bellum. Audiamus tantum, quomodo *Barthium* tractet immortalem pag. 282 seq. *Barthius*, inquit, *legebat - - Insulse & coactæ: sed ita ubique ille, præcipue in Græcis - - Deceptus est Vir nasutus ab Interprete - inter Aristaneti paræmiaca recenset Βαίδισμα κυπαρίττου: quod adeo putidum, ut nihil re vera excogitari possit magis. &c.* Sed quid multa? ipsum, quem edidit, Autorem reprehensionibus illis præ ceteris omnibus expositum esse videmus. Nolumus in memoriam revocare, quæ jam sub initium tetigimus; videamus potius, quanta cum libertate passim, & inter alia pag. 14, locutiones ipsum magis Græcas adhibere docuerit. Et quid tandem solennius est apud Nostrium, quam verba scriptoris pro arbitrio mutare, quæ defendere potius & stabilire debuisset? Pag. 39 ἔξω in ἔσω novandum esse arbitratur, & hanc ipsam rem apertam & dubitationis expertem pronuntiat, ubi nobis tamen, pace Clariss. Viri, certo certius contrarium statuere licebit, cum mulier, de qua sermo est, in interius aliquod cœnaculum, ex eo, ubi deposuerat vestes, se contulisset, atque adeo de vestibus, non ἔσω, sed ἔξω, relictis, sermonem instituere potuisset. Pag. 58 pro περιχορεύς sine causa scribit περιεχορεύς. Pag. 87 ex eo solum capite, quoniam ipsi non placeat ποδῶν cum casu patrio, quem dicit, loquendi formam: παλλακίδος τοῦ τεκόντος πόδω κλινοπέτης ἦν, legendam jubet, vel παλλακίδα τοῦ τεκόντος πόδω κλινοπέτης, vel παλλακίδα τοῦ τεκόντος ποδῶν, κλινοπέτης ἦν. Sed quando finem inveniremus, si quidem suscitare vellemus omnia? Ex-

D

empli

empli loco vel omne trinum erit perfectum. Interim contentos esse oportet ejusmodi Catone, gloria illius diligentius relicta, quod optimum huc usque *Aristaneti* exemplum nobis tradiderit. Neque tamen dissimulare possumus, præclarior omnino de isthoc Scriptore meritorium esse, qui, post accuratam in historiam illius inquisitionem, Codicem denuo MStum, & Commentarium *Lambecianum*, in Augusta Imperatoris Bibliotheca latentes, adhibere posset, nec, præter *Gr. Franci de Franckenau*, si qui supersunt, labores, quæ Adversariis immiscuit *Barthius* noster, atque alii passim commemorarunt, contentum haberet. Hac demum ratione satis instructum, si quidem modestiam simul religiosam, & acutam eruditionem, ad istum libellum attulerit, in ejus interpretatione, atque Interpretum castigatione, laudabiliter versaturum esse, judicamus.

JO. RUDOLPHI ENGAVII, J. U. D. Elementa Juris Germanici civilis, veteris pariter ac hodierni, ex genuinis fontibus deducta, & commoda auditoribus methodo adornata.

Jenz, impensis hæredum Cræckeri, 1737, 8.

Alph. 1 plag. 18.

Diu inculta & prorsus derelicta jacuit Juris Germanici prudentia. Nostræ demum ætati ita contigit esse felici, ut, quæ a superioris ævi doctoribus ignorabantur, aperta & in aprico constituta conspiciat. Scimus, in hoc campo haud ita pridem ingenii divini prorsus vires exercuisse magnum illud *Fridericianæ* totiusque orbis literati decus, *Jo. Gottl. Heinemannium*, cui tam feliciter hoc etiam institutum successit opus, ut non tantum palmam, eamque lemniscatam, inter votivos bonorum omnium applausus, nemine contradicente, referret, sed omnibus fere & nostri & futuri seculi eruditissimam recipiendi telam, & post amplissimam messem spicilegium instituendi, potestatem adimeret. Tanto omnia judicio,

cio, tantoque eruditionis apparatu, pertractavit. Interim, cum in rebus humanis perfectum nihil omnibusque absolutum numeris expectari queat, ipse Vir Illustris, pro ea, quam omnes in eo suspicimus, modestia, universos reipublicæ literariæ cives amice hortatus est, ut in isto decurrerent tramite, & coeptos a se labores quotidie magis magisque colerent. Primus hoc sibi dictum putavit *Jo. Rudolphus Engavius*, doctrinæ Vir politissimæ, & magna omnia spondentis. Is, sicuti a multis inde annis cupidam Jurisprudentiæ Germanicæ juventutem doctrina sua & præceptis instruxit, ita nec precibus ipsorum, publicam *Elementorum Juris Germanici* expositionem flagitantibus, deesse voluit. Equidem in Præfatione libelli, nimis festinandum fuisse sibi, conqueritur, eoque nomine obviis forsitan hallucinationibus veniam exorat; ast deprehendet peritus harum literarum lector, excusationibus opus Autori Clarissimo non fuisse, gratiasque potius eidem deberi maximas. Etenim nobis persuasissimum habemus, tantam splendere in Opere hoc concinnitatem, ut, si omnes Juris nostri partes eadem tractarentur methodo, respublica Jctorum non exiguos inde fructus, non leve incrementum, sit captura. Quodsi generatim ordinem, quo in Systemate hoc pertractando ulus est doctissimus *Engavius*, intuemur, eundem deprehendimus, quem ipse in legitimæ scientiæ elementis sibi D. Imp. *Justinianus* delegerat. *Librum* enim *primum personis* consecravit: *rebus alterum* tribuit: *tertio pacta* tradidit; *quarto* denique *rem judicariam, actionumque* doctrinam, illustravit. Singula vero capita nihil *Tribonianæ* habent confusionis, tanta e contrario ingénii ventustate, tantoque judicii que acuminæ, sunt corusca, ut Autorem in arte differendi magistrum vel invitum cogaris profiteri. Magno cedit Jurisprudentiæ nostræ emolumento, quod antiquis qualibuscumque descriptionibus non contentus, novas, easque secundum artis regulam logicæ concinnatas, definitiones suppeditavit; quod multas inauditas antea divisiones, indicatis sedulo earum fundamentis, in medium protulit; quod certa, ex definitionibus divisionibusque petita, axiomata constituit, indeque fluentia prono alveo duxit con-

lectaria. Quam perspicua sit & grata legentibus scribendi ratio, qui nalam habent, nobis etiam tacentibus intelligunt. Nos, in presenti brevem Operis *enayea Qicor* daturi, ita verfabimur, ut ordinem Capitum recenscamus, immixtis quandoque, quæ digniores vilæ sunt, animadversionibus. *Libri I Titulus 1* agit de *statu naturali*; 2 de *hominibus propriis*; 3 de *rusticis*; 4 de *nobilibus*, ita quidem, ut *membro 1* eorum *ministeria*, 2 *antiquorum novorumque diversitas, creandi modus, & majores computandi ratio*, 3 *jura omnium in genere*, 4 *mediatorum speciatim privilegia*, tradantur. *Titulus 5* de *civibus*, qui medio ævo *Burgenses* dicti, ita tractat, ut *membro 1* *urbium originem, statum, & regimen*, 2 *Burgensium receptionem & munera*, 3 *varias illorum species*, uberius illustret. *Titulus 6* de *Patriciis* inscribitur, qui Autore Consultiss. definiente, sunt cives in urbibus Imperialibus Hanseaticisque primarii, ex quorum familiis senatores antiquitus eligebantur: unde consequitur, eos, qua tales, Nobilium ordini nequaquam accenseri posse. *Titulus 7* est de *mercatoribus*; 8 de *opificibus*, quorum *membro 1* *collegia*, 2 *jus bannarium, seu prohibendi*, 3 *in pagis exilium*, illustrantur. *Titulo 9* differitur de *jure coquendi vendendique cervisiam*, ac speciatim *membro 1* de *modo, quo competit Burgensibus*; 2 de *anopolis*; 3 de *diversoriis, seu hospitibus publicis*; 4 de *jure bannario, civitatibus Saxonice competenti*; 5 de *cauponis*, agitur. Jus cervisiam coquendi civium ordini regulariter esse proprium, constat inter omnes, quanquam & cuivis olim tantam coquendi cervisiz portionem, quantam domesticus requirit usus, data fuerit potestas, docente *Jure puv. Bavar. Lib. III Tit. 2 Artic. 4. Titulo 10* de *parentum in liberos potestate* Germanorum traduntur placita, quæ quidem utrique parentum æquum jus paremque potestatem vindicant. *Mundium* enim, quod & patri & matri tribuunt, obligationem personam alterius dirigendi ac alendi, cum jure ususfructus conjunctam, indicat. Hæc est illa patriz Germanorum potestatis *indoles*, cui *membrum 1* consecra-

Pag. 64.
149.

94.

§. 208.
344.
pag. 110.

vit Autor, cuique *membrum 2 de acquisitione patria potestatis in liberos, & 3 de ejus solutione*, fœdere amico sociavit. Ad nuptias perrecturus, agit *Titulo 11 de sponsalibus; 12 de nuptiis; 13 de matrimonio; 14 de morgengaba; 15 de communione bonorum, sive acquæstu conjugali; 16 de dote, dotalitio, & augmento dotis; 17 de potestate maritali, quæ* 1) *tutelam uxoris, jusque personam dirigendi, 2) facultatem æquas uxori operas injungendi, ad ferenda facilius matrimonii onera, 3) potentiam, emolumenta ex operis ejus capiendi, 4) jus venientem cum moderatione castigandi*, nequaquam vero liberum *vita necisque arbitrium*, complectitur, quamvis hoc ex præfenti adulterarum pœna Ill. Heineccius conjecerit. *Titulus 18 est de matrimonio ad morganicam; 19 de epulis, sumentibus, & donis nuptialibus; 20 de divortio, ejusque causis; 21 de secundis nuptiis; 22 de unionis prælium; 23 de hagenstolziis, lepido homuncionum genere, quod diuturniorem, ac leges sciscunt, servat castitatem, & hodiernum in Ducatibus Guelpherbytano & Celenfi, in Comitatu Nellenburgensi, & Alberpacensi districtu, pœnis ex more veteri afficitur. Additur de tutelis tractatio, adeoque Titulo 24 de iis generatim; 25 de impuberum tutela; 26 de cura famularum; 27 de absentium curatoribus, dispicitur. His jungitur Titulus 28 de infamia, cujus quidem nervum dignum existimamus, qui paulo lucidius enucleetur. Celebratur infamiz in majorem & minorem divisio. Majorcm non nisi illis inarebant nebulonibus, qui in fortitudinem, fidem, castitatem, & pietatem, cardinales Teutonicæ gentis virtutes, peccaverant. Huc referebant, si quis acie, abjecta non bene parmula, fugerat, si gladium perdiderat, si signa deseruerat, patriamve prodiderat, si muliebria passus fuerat, si perjurium aut perfidiam commiserat, si mendacio alape vindictam in se concitaret, si res sacras furripererat, si crimine, decalvationem, fustigationem, aut proscriptionem, commerenti, sese polluerat, si manus carnificis ægre subterfugerat, si virgidemiam sustinuerat, quibus & virgo jungebatur,*

§. 350.

389. 393.

442 seq.

tur, quæ pudoris oblita ad stupri flagitium semet ipsa obtulerat. *Minor infamia* in eos tantum cadit, quibus vel natalium inhæret macula, vel pudendum vitæ genus, quale est campionis, ludionis, &c. honestatis ademit gloriam. Nec effectu in rebus Germanorum publicis caruit nota infamiae, quippe quæ simul omnem ademit postulandi, testimonium exhibendi, judicandi, feudum acquirendi, opificium addiscendi, advocandi, veregildum, læsionis acceptæ solatium, exigendi, potestatem. Finem libro imponit *Titulus 29* de peregrinis, quos quidem Germani honorifice satis & amice excipiebant, neque tamen eodem, quo cives, loco esse arbitrabantur, ceu lege Francorum *Salica Titulo 45* edocemur. *Libri II Titulus 1* agit de rebus, variisque earum divisionibus; 2 de dominio; 3 de dominio minus pleno; 4 de feudo; 5 de dotaliis, laudemialibus, aliisque prædiis, quorum inter duos divisum est dominium; 6 de prædiis, quorum dominium inter duos vel inæqualiter dividunt receptæ leges, vel divisum esse perperam creditur; 7 de servitutibus in genere; 8 de quibusdam servitutum generibus, ut sunt jus pascendi, census, & apertura; 9 de aere, & exercendis in eo juribus; 10 de fluminum majorum juribus, quibus & alia cohærent, speciatim illuminanda, *Sectione 1* jus piscandi, 2 jus grutia, 3 jura molendinorum, 4 jus navigationis, naucleri, & nauta, 5 jus portuum, 6 jus trajectus, 7 jus acquirendi ex naufragio. *Titulus 11* sylvis sacer est, differiturque *Sectione 1* de sylvarum dominio, 2 de superioritate forestali, 3 de venatione. *Titulus 12* jus metallorum pertractat, ita, ut *Sectione 1* metallifodina generatim, 2 fodinarum dominia, ad privatos spectantia, illarumque in partes Kuxæ dictas divisio, 3 libri metallici, antigraphum imprimis, ea, qua fas est, accuratatione considerentur. Non est privati, possidere fodinas, nisi ex concessione Principis vel generali, quæ potestatem officiales instituendi complectitur, & hodie est rarissima, vel speciali, quæ in certa terrarum parte per schedulam *Musb-Zettul* dictam plenam indulget metalli

§. 448.

Lib. II.

§. 211 seq.

talli. eruendi libertatem, reservatis a Principe 1) pecuniis recessus, per singulos anni quadrantes exsolvendis; 2) parte metallorum fossorum decima; 3) jure *νεγοτονεαζεις*, colligendarumque particularum zris minutarum, *der Hütten-Kraze*. Ventilari hoc loco, & in utramque partem agitari, solet questio, utrum gypsus, carbones bituminati, *Stein-Kohlen*, & lapides fossiles, a decimis immunes sint. Præclare respondet Consultiss. *Engavius*, certi hic nihil posse definiri, omniaque a Principis pendere arbitrio. Dum *Titulo 13 de salinis Germanorum* examinantur instituta, circa *leges salinarias* imprimis occupatur industria Viri præstantissimi. Definiunt autem illæ 1) munus *des Born- und Gegenschreibers*, 2) vitam, labores, & mercedem *der Born-Knechte und Sollzieher*, 3) tempus & modum *der Born-Fabrt*, 4) rationem, qua *denen Thal-Gütern* debet resignari, & qualitates eorum, qui ad societatem salinariam adspirant, 5) methodum dividendi redditus, 6) quantitatem *saluginis* per singulos annos coquendæ, 7) penam locationis fictitiarum *sartaginum*, 8) regulas dividendi lucrum inter dominum *saluginis* & *sartaginis* possessorem, 9) ipsum *salis* pretium. *Titulo 14 de viis* agitur, & speciatim *Sectione 1 de via regia*, 2 *de jure conducendi*, 3 *de postis*, *earumque juribus*, 4 *de longitudine & latitudine via regia*, quam in *Rüsta* vel *Rasta* dividere majores fuerunt soliti, 5 *de via vicinali & privata*. Pergit Autor *Titulo 15 de pontibus*, speciatim *regiis*; 16 *de modis acquirendi naturalibus*; 17 *de modis acquirendi civilibus*, speciatim *prescriptione & investitura*; 18 *de successione pactitia*, quo refert *Sectione 1 pacta quævis successoria*, 2 *pacta confraternitatis*, 3 *pacta Gauerbinatus*, 4 *pacta familia*, quæ *ad naturam fideicommissorum inclinant*; *Titulo 19 de testamentis*; 20 *de successione legitima* descendentium, adscendentium, collateralium, conjugum, & fisci; 21 *de acquirenda vel omittenda hereditate*; 22 *de rebus ab hereditate separandis*, quo, præter *seuda & bona familia*, apud Saxones in specie referuntur 1) *boergewetta*, Equitibus olim propria, (vid. *Spec. Sax. I*

pag. 302.

§. 228.

268.

Cap.

NOVA ACTA ERUDITORUM

- Cap. 27, cujus jam in LL. Angl. VI, 1, vestigia occurrunt, 2) *gerada*, 3) *morgengaba*, 4) *cibaria*, quæ & nomine *commestibilium* non raro veniunt, 5) *res mobiles*, quippe quarum ad maritum spectat hæreditas. Titulus 23 est de *hæreditate dividenda*; 24 de *transferenda in alium locum hæreditate*. Libri III Titulus 1 agit de *conventionibus*; 2 de *mutuo*; 3 de *bodmeria*, antiquissimæ originis conventionione, (vid. *Jus Wisbyense Artic. 40.*) qua navis patrono aliquid hæc lege creditur, ut, nave redeunte salva, cum magno fœnore restituat; 4 de *commodato*; 5 de *donatione*; 6 de *deposito*; 7 de *mandato*; 8 de *emtionem venditione*, ubi *Sectione 1* differitur de *ejus natura & indole*; 2, in *pecunia numerata pretium consistere debere*, probatur; 3 *modi cum dissolvendi contractum*, speciatim *retractus*, indicantur. Titulus 9 est de *societate*; 10 de *permutatione*; 11 de *locatione conductione rerum & operarum*, itemque de *contractu Societatis*; 12 de *conventionibus aleam continentibus*, quo, præter ludos omnis generis, *sponsiones & assecurationes* pertinent; 13 de *conventionibus accessoriiis; fidejussoribus, pignoribus, obstagio, instrumentis guaranteegiatis, literisque cambialibus*, tanta a Cl. Autore accurratione illustratis, ut caput hoc instar Compendii Juris cambialis esse queat. Titulus 14, isque ultimus, est de *modis solvendi obligationes*. Ex hoc bina delibamus, 1) definitionem *scontrationis* eximiam, quæ est conventio trium pluriumve mercatorum, ex quibus quilibet certam pecuniæ summam, ab uno acceptam, alteri solutam reputat. Summa enim crediti & debiti eadem esse debet, eodem loco & tempore, eademque moneta, exsolvenda, ni specialis iniri de lagio debeat conventio. Observamus 2), *additionem ad manus*, olim frequentissimam, hodie in desuetudinem abiisse, eique successisse carcerem, *die Veste, der Schuld-Thurm*. Libri IV Titulus 1 de *jurisdictione* agit, ejusque varias divisiones in *altam & bassam, in universalem & particularem, in propriam, delegatam, & prorogatam*, uberius illustrat. Titulus 2 est de *Judiciis*; 3 de *Judice, Scabinis, Actuario, & Bidello*, seu nuntio,
- dem*

Lib. III.

§. 22 seq.

205.

Lib. IV.

dem Fronboten, Büttel, Wäbel, qui quidem olim inter personas sacrosanctas referebatur, & insidens pulvinari, de verberibus, tumorem aut vulnus sine sanguine creantibus, jus dicebat. Docet hæc *Ottfridus* in *Evang. I, 5, 66, III, 16, 6*, ex quo simul error *Glossæ* ad *Jus prov. Sax. I Cap. 53* confutari poterit. *Titulus 4* inscribitur de *actore & reo*, quam spartam aliquando, foemina licet e foro exulibus, tueri virgines viduæve, de tutore conquestæ, poterant, dato in litem curatore. *Titulus 5* est de *Advocatis & procuratoribus*; *6* de *in jus vocatione*, quæ & *mallatio*, *admallatio*, *solsatia*, *adrhamitio*, audit, itemque de *feriis ac dilationibus 14 dierum*, quæ *spatio Saxonico* originem dedisse videntur; *7* de *editione ac divisione actionum in civiles*, vel *um Schuld*, vel *um Gut*, vel *um Anesfangk*, datis, *criminalis*, & *mixtas*, id est, e civilibus in criminales, vel in civiles e criminalibus, degenerantes; *8* de *exceptionibus & litis contestatione*. Quid fecerint Germani, ubi causæ fundamentum negaret reus, in tanta morum diversitate non satis constat. Alii actorem ad probationem instituendam coegerunt, alii reo purgatorium injunxerunt, alii alterutri litigantium vel jusjurandum, vel certamen singulare, detulerunt, alii denique a reo jus non prius exegerunt, quam instituta utrinque probatione, causa tamen ad liquidum nondum deducta. Pergit Doctiss. Autor ad reliqua. *Titulus 9* est de *probationibus per instrumenta, testes, & jusjurandum*; *10* de *purgationibus*; *11* de *sententia, ferenda, impugnanda, exequenda*; *12* de *processu executivo*; *13* de *processu cambiali*; *14* de *judicio mercatorio, & modo ibidem procedendi*; *15* de *judicio & processu metallico*; *16* de *judicio & processu feudali*. Nos & nostro & communi literarum nomine Consultissimo *Engavio* de præclaro ingenii elegantis monumento impense gratulamur, nihil in votis habentes magis, quam ut institutas *Jurisprudentiæ criminalis Institutiones*, in quibus nunc esse totum, certo nobis constat, eodem, id est, felicissimo, successu absolvat.

E

DE

§. 44.

46.

57 seq.

64.

75.

DE CENTRO INERTIÆ, ATQUE GRAVITATIS, Meditatiuncula prima. Autore SAMUELE KOENIG.

Centrum commune gravitatis plurium corporum, diversimode in se agentium, semper quiescere, aut moveri uniformiter in directum, dixerunt quidem multi, demonstravit autem publice, quantum mihi innotuit, nemo. Cum itaque in his *Actis de Mechanica inertium* pertractare quædam constituerim, in quibus hujus principii frequentissimus est usus; quibus rationibus hoc asseri queat, non alienum videtur ante docere, ut, quæ deinceps hoc de negotio sum scripturus, & demonstrari rigidius, & a Lectoribus Mathematicis intelligi queant facilius.

Verum quidem est, non cum gravitatis centro, sed cum *centro inertia*, rem mihi futuram, quæ etsi diversis in locis eodem in systemate non locentur, causis tamen inter se, atque fundamentis, multum differunt. Haberet enim corporum systema *centrum inertia* remota gravitate, & adforet centrum gravitatis, etiamsi corpora inertia non forent; si modo gravitatem tanquam vim corpora versus centrum telluris prementem consideremus. Confunduntur plerumque hæc duo centra, quia coincidunt. Postulant sæpe Mathematici centrum gravitatis corporum in plano horizontali collocatorum, aut talium, in quibus omnem gravitatem abesse animo sibi fingunt. Desiderant itaque *centrum inertia*, cum centrum gravitatis se querere profitentur. Cum autem hoc ad propositum nostrum cum maxime faciat, dicemus de his paulo apertius.

Constat inter omnes Mathematicos, & quotidiana experientia confirmata res est, inesse omnibus in universum corporibus vim quandam, quæ illa tarda & ad motum segnia reddit; quam *inertia vim* significantissimo vocabulo dixit *Keplerus*; quæ actionis, & ipsi æqualis reactionis, & sic legum

gum naturæ, omnisque in universo ordinis, basis est ac fundamentum. Experimur hujus *vis inertiae* presentiam experientia, sed magis adhuc ratione evincitur. Ablata enim vi, segnitie quadam ac tarditate corpora imprægnante, nihil determinati amplius in rerum remaneret natura; abirent leges naturæ, & una cum ipsis universi ordo, ac admiranda harmonia. Corpora, quæ cernimus, inanes forent figuræ mathematicæ, ad quemvis sive motus, sive quietis, statum indifferentes, nulli motui resistentes, nullius tamen tenaces. Vt qualicumque moveri posset quaecumque corpus, & quantumvis magnum pari facilitate promoveretur. Quo fieret, ut determinata vis determinatos effectus edere nequiret, ac sic idem fere maneret naturæ vultus in orbe, qui, cessantibus naturæ legibus, cæcum foret chaos,

rudis indigestaque moles.

Accedente autem hoc *pondere inerte*, continuo nascetur ordo; aderit actio, reactio, legum naturæ basis, atque sic omnia fient *per bene junctarum concordia semina rerum*, ut hunc *Ovidii* versus ad sensum Philosophiæ aliquantum immutemus.

Posito enim, singulas æquales corporis moleculas motui æqualiter resistere, corpus, alio duplo majus, duplo quoque resistet pertinacius, nec eandem obtinebit velocitatem, quin etiam vis duplo major adhibeatur. Quo fiet, ut nullus amplius in rerum natura oriri possit motus, quin ejus ratio & sufficiens & determinata dari queat.

Sed de his non plura. Ita enim accurate Vir omnium laudes superans, *Christ. Wolfus*, huc spectantia passim in suis scriptis attigit, ut aliis otium fecisse merito videatur.

Ad gravitatem, ut vulgo ajunt, naturalem quod attinet, etfi, unde prodeat, non intelligamus, apte tamen concipi potest tanquam vis, quæ æquali nisu singula corporum elementa versus centrum terræ propellit. Mathematicæ & gravitatis, & inertiae, & omnis generis reliquæ vires sunt considerandæ; & quomodo ad effectus, quos phænomena monstrant,

edendos commode comparatz esse possint; dispicendum in Mechanica; num autem re vera ita se habeant, metaphysici fori disquisitio est.

Demonstremus itaque ante omnia hanc thesin: *coincidere gravitatis atque inertia centrum in quovis corporum systemate.* Sed det mihi ante hanc veniam Mathematicus Lector, ut, quia hic commode fieri potest, & in sequentibus, quæ his connectere constitui, id res flagitabit, demonstrem paulo accuratiori methodo tritam illam legem: *Actioni equalis & contraria est reactio.*

Definitio I.

- I.** Contiautus corporis conatus, secundum directionem aliquam locum suum mutandi, id est, dato tempore determinatum spatium percurrendi, dicitur corporis *vis*.

Corollarium I.

- II.** Et, quia hic corporis conatus, locum suum mutandi, & fortior & debilior esse potest, (fieri nempe potest, ut corpus habeat conatum, eodem tempore longius, aut brevius, spatium permeandi,) patet, vim corporis & magnam & parvam esse posse.

Corollarium II.

- III.** Cum itaque corporis *vis* sit conatus secundum directionem aliquam locum suum mutandi: si nullum adest impedimentum, id est, nulla ratio sufficiens, cur locum mutare secundum illam directionem non possit; locum re vera mutabit. Et, si illum non mutat, cum tamen nullum obsit impedimentum, nulla quoque aderit *vis*.

Corollarium III.

- IV.** *Vis* est conatus, corpus dato tempore per determinatum spatium propellendi (*s. i.*). Et, si hæc *vis* major est, dato tempore percursum spatium longius erit, brevius autem, si hæc *vis* minor est. Adeoque magnitudo *vis* ex dato percursio spatioso dato tempore dijudicari potest, Scilicet *vis* in corpore A erit ad vim in B, uti spatium, quod permeavit corpus A, est ad spatium, quod eodem tempore permeavit corpus B.

Scho-

TAB. I ad Nova A.

Fig. VI.

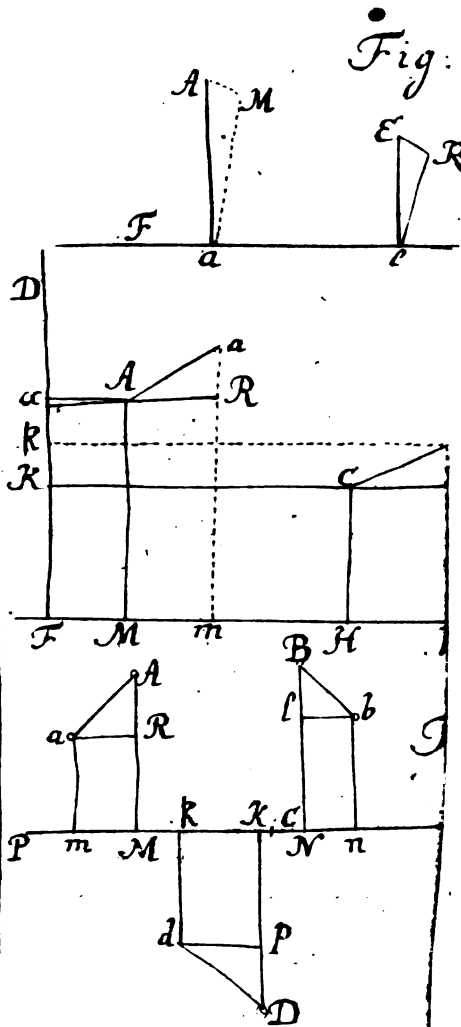
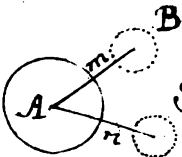

Fig. VII.

23

Scholion.

Hæc vis dicitur communiter *vis acceleratrix*. Est ea scilicet, quæ unicam corporis moleculam, seu unicum elementum, ut hoc termino abutar, propellit. Haberi itaque poterit vis totalis corporis, sumendo hanc vim acceleratricem toties, quot elementa in corpore moto continentur, id est, multiplicando illam per massam. Hæc vis totalis audit vulgo *vis motrix*.

§. VI.

Theorema I.

Si duo corpora æqualibus viribus in directe oppositis directionibus sibi invicem occurrunt, neutrum perget, sed ambo immota stabunt.

Demonstratio.

Corpus *A* habet vim, id est, conatum, dato tempore ex *A* in *a* transeundi. Corpus *B* æqualem plane habet vim (per hypoth.), nempe parem exserit conatum, ex *B* in *b* transeundi. Cum itaque nihil, quod progressum possit promoveri, reperiri queat in *A*, quod non pari gradu reperitur quoque in *B*; nulla datur ratio, quare alterum alteri loco cedere debeat. Sed nihil fit sine ratione sufficiente, adeoque, quia neutrum cedit, necessario ambo immota manebunt. Q. E. D.

VI.

TAB. I
Fig. 1.

Corollarium I.

Quia ambo corpora, *A* & *B*, quiescunt, conatum neuter effectum fortitur. Adeoque utriusque vis effectus ab opposita vi destruitur.

§. VII.

Corollarium II.

Quia effectus utriusque vis per sibi oppositam vim destruitur (§. VII), idem est, ac si neutri corporum vis ulla inesset, adeoque corpus *A + B*, consideratum tanquam unicum corpus, plane sine omni est conatu. Nam nullum obest impedimentum, quo minus corpus *A + B* cuivis conatui obsequi queat; cum vero nusquam abeat, nullum etiam adesse conatum necesse est (§. III).

VIII.

Corollarium III.

Si itaque nova vis superveniret, quæ corpora directe

IX.

versus f premeret; nullus in ambobus corporibus conatus versus f eundi reperietur, quam qui ab hac nova vi oritur. Nam, quia effectus duarum reliquarum virium a sibi oppositis viribus destruuntur, neutra ad progressum quidquam confert.

Corollarium IV.

- §. X. Hinc jam sequitur, si duo corpora, A & B , se offendunt in directionibus sibi e diametro oppositis, viribus inæqualibus, quas dicam F & f , fore conatum, eundi secundum directionem corporis fortius prementis, differentiam duarum virium, scilicet $F - f$. Nempe, si vis F , quæ in A est, altera f , quæ in B est, major est, necesse est, ut tantam sui partem prior vis impendat, quantam B habet, quo corpus $A + B$ in statum quietis reducatur. Reliqua autem vis ad propulsionem totius corporis impenditur (§. IX).

Definitio II.

- XI. Illud in corpore principium, vi cuius fit, ut æquales corporis partes motui æqualiter resistent, appellatur *vis inertiae*.

Corollarium I.

- XII. Si itaque corporibus inest *vis inertiae*, non amplius tanquam inanes figuræ geometricæ cedunt; sed determinata quædam vis requiritur, quo corpori datus velocitatis gradus imprimatur.

Corollarium II.

- XIII. Et quia corpus semper iners permanet, non progredere-
tur, ni continuo adesset vis, quæ illud versus datam plagam propelleret. Adeoque evidens est, vim, corpus prementem, continuo in illud transferri, in eoque dein residere, donec per oppositam pressionem inde rursus ejiciatur.

Corollarium III.

- XIV. Duplo etiam majori vi opus est, si corpus duplo majus est. Nam, quantum vis una pars insumit, tantum altera etiam requirit.

Corollarium IV.

- XV. Quia determinata vi opus est, ad conciliandum corpori datum

datum motum (§. XII), & hæc vis dein in corpus transfertur (§. XIII), non poterit sane alio impendi. Scilicet fieri non potest, ut hac vi aliud quid præstetur, & tamen nihilo minus idem in corpore motus consequatur.

Theorema II.

Si corpus *A* agit in corpus *B*, corpus *B* in corpus *A* eadem vi reaget, & hæc reactio semper actioni æqualis erit.

Demonstratio.

Corpori *A* inest vis, qua & progredi, & premere, potest, si in suo remoratur cursu (per hypoth.). Si itaque hoc corpus *A* aliud corpus iners *B* offendit, necesse est, ut corpus *A* determinatum gradum vis impendat, (quam vim *f* vocabimus,) (§. XII) ad loco movendum corpus *B* celeritate quadam, quo ipsum dein impedimento remoto libere insequi queat. Consequenter hæc eadem vis *f* non simul impendi potest, ad promovendum corpus *A*, uti ante (§. XV), sed transfertur potius in corpus *B* (§. XIII), adeoque amittit corpus *A* hanc vim *f*. At hoc idem est, ac si corpus *A* omnem suam vim conservaret, sed ipsi vis *f* in opposita directione opponeretur (§. X). Nam tum etiam pars *f* illius vis, quæ est in *A*, ad progressum nihil amplius conferret (§. cit.). Adeoque patet, quanta vi corpus in aliud quoddam agit, tanta præcise vi illud reagere. Q. E. D.

§. XVI.

Definitio III.

Centrum inertia dicitur illud punctum in systemate corporum inertium, quod, si ipsi omnia corpora virgis rigidis connexa essent, eodem modo reageret in vim, hoc punctum prementem, ac si in illo puncto omnes massæ collectæ essent.

XVII.

Problema.

Invenire in systemate corporum inertium centrum inertiz,

Solutio.

Sint e. g. tria corpora *A*, *B*, *C*, quæ & magnitudine, & positione, dantur. Ducatur, ut fieri solet, in investigatione centri gravitatis, axis, quem dicunt, æquilibrii *FH*, eique jun-

XVIII.

TAB. I
Fig. 2.

jungantur corpora A, B, C , virgis rigidis Aa, Bb, Cc . Cogitetur jam, rotari totum hoc systema circa axem FH , adeo, ut corpus A percurrat arculum AM , corpus B arculum BN , corpus C arculum CL , dum centrum inertiz E arculum ER describit. Adeoque, quia lineola AM vim acceleratricem corporis A designat (§. IV), BN vim acceleratricem corporis B , & CL corporis C exhibet, erunt vires motrices, his corporibus impressz, ab actione vectium Aa, Bb, Cc , ut $A. AM + B. BN + C. CL$, adeoque, quia unicuique actioni zqualis & contraria est reactio, erit illa $A. AM + B. BN + C. CL$. Sed, quia centrum inertiz E eodem tempore descripsit arculum ER , si in illo puncto omnes massz collectz fuissent, reactio fuisset ex iisdem rationibus = $(A + B + C) ER$. Consequenter vi *Definit. III* hz duz reactiones debent esse zquales, scilicet $A. AM + B. BN + C. CL = (A + B + C) ER$. Sed, quia lineolis AM, BN, CL, ER , distantiz ab axe Aa, Bb, Cc, Ec , proportionales sunt, has substituere licet, quo facto prodibit hzc zquatio. *Ec*.

$A + B + C = A. Aa + B. Bb + C. Cc$; adeoque habetur *Ec*, seu distantia centri inertiz ab hoc axe = $A. Aa + B. Bb + C. Cc$;

$$\frac{A + B + C}{Q. E. D.}$$

corpora per suas respective distantias ab hoc axe, & dividendo summam productorum per summam massarum, Q. E. D.

Corollarium I.

§. XIX.

Cum ad inveniendum gravitatis centrum eadem plane regula utamur, *centrum inertia*, ac centrum gravitatis, coincidere, nullum amplius est dubium, adeoque deinceps, five centrum inertiz, five gravitatis, dicamus, semper idem punctum designamus.

Scholion.

XX.

Corpus est grave in ratione massz, & in eadem ratione iners. Gravitatis, ut quzvis vis propellit corpora, secundum directionem linez rectz, inertia secundum eandem directionem

nem resistit; fit hinc, ut & a gravitate, & vi inertiz iidem sa-
pius effectus consequuntur. E. g. catena gravis induit notam
illam catenatiz curvaturam, quia omnia puncta talis catena
secundum rectas parallelas aequali vi protrahuntur. Eandem
curvaturam inducere debet catena iners LMN , supra plano
horizontali posita, cuius extremitates L & N secundum ex-
tremitates Ll , Nn , aequaliter premoventur. Nam omnes
particulz $E, C, & c.$, resistunt secundum rectas parallelas $Ee, Cc,$
&c. aequaliter. Et re vera, si catena in plano horizontali pro-
trahitur, sinuositates sensim racionent, & catena in situm,
quem; plano deinceps verticaliter precto, tueri poterit, se
componet. Transeamus jam ad demonstrationem princi-
pii illius, *commune gravitatis centrum semper quiescere aut
moveri uniformiter in directum, quamvis corpora circumjace-
ntia diversimode in se agant.* Affirmavit hoc *Newtonus* pro
casu tantum percussiois, in *Legis III Corollar. IV*; sed, quo
pacto ibi ratiocinetur, non intelligo, neque nec validiores
id usquam assequi potuerunt.

TAB. I
Fig. 1.

Quibus enim fiduculis extorqueri possit, centrum commune
gravitatis statum suum, sive motus, sive quietis, non mutare,
etiamsi plura corpora in unum simul irruant, ex eo, quod in
duobus hoc accidit, si separatim se percutiunt, nullo pacto
perspicere possum, & qua licentia gratis illata consequentia
in *Libro secundo* ad attractiones transferri queat, adhuc mi-
nus intelligo. Licebat profecto *Newtono* ita, ut fecit, hoc
principium sine demonstratione assumere. Sed pro demon-
strato in aliqua propositione venditare, quod tamen in illa
non continetur, & ita imperito adhuc lectori tædiofissimam
cruce[m] figere, accurati scriptoris non est. Sed veniamus
in rem præsentem.

Theorema III.

Centrum gravitatis plurium corporum, in lineis rectis
uniformiter progredientium, aut quiescit, aut movetur etiam
in linea recta.

F

Demon-

Demonstratio.

§. XXI.

TAB. I
Fig. 4

Moveantur corpora A, B, C , velocitatibus expressis per lineas Aa, Bb, Cc , in directionibus Aa, Bb, Cc . Ducatur axis aequilibræ FT , & alius huic normalis FD . Decomponantur singulæ velocitates horum corporum in duas alias, alteram perpendiculararem ad hunc axem FT , alteram vero ipsi parallelam, adeoque perpendiculararem ad axem FD . Scilicet velocitas Aa in velocitates AR & aR resolvetur, velocitas Bb in laterales Bl , & bl , & ita porro in reliquis.

Distantia centri gravitatis CH ab axe FT erit = $\frac{A \cdot AM + B \cdot BN, \&c.}{A + B \&c.}$ (§. XVIII) five, ut paucis dicatur, =

$\frac{f \cdot AM \cdot A}{f \cdot A}$. Per $f \cdot AM \cdot A$ intelligo summam omnium momentorum similium, per $f \cdot A$ summam omnium massarum.

Dari modo, relatis corporibus ad alterum axem FD , invenietur CK , seu distantia centri gravitatis ab hoc axe $FD = \frac{f \cdot a \cdot A}{f \cdot A}$

Eodem modo, translatis corporibus ex locis A, B, E , in loca a, b, e , invenietur cb , seu distantia centri gravitatis corporum in hoc novo situ ab axe $FT = \frac{f \cdot m \cdot a \cdot A}{f \cdot A}$, (semper per

$f \cdot m \cdot a \cdot A$ intelligo summam omnium momentorum similium, quæ hic foret, $m \cdot a \cdot A + n \cdot B + e \cdot p \cdot E = f \cdot m \cdot a \cdot A$. per $f \cdot A$ autem summam omnium massarum, quæ foret $A + B + E$) & ab altera parte habebitur $ck = \frac{f \cdot \alpha \cdot R \cdot A}{f \cdot A}$. Habemus ergo,

has æquationes:

$$cb = \frac{f \cdot m \cdot a \cdot A}{f \cdot A} \qquad ck = \frac{f \cdot \alpha \cdot R \cdot A}{f \cdot A}$$

$$CH = \frac{f \cdot M \cdot A \cdot A}{f \cdot A} \qquad CK = \frac{f \cdot A \cdot \alpha \cdot A}{f \cdot A}$$

Et

Et, subtrahendo posteriores a prioribus, prodibit
 $cb - CH = \frac{\int ma.A - \int MA.A}{\int A} = ci$, & $ck - CK =$
 $\frac{\int ca.R.A - \int ca.A.A}{\int A} = Ci$, adeoque ci est ad Ci in ratione

constante, quia, ob motum corporum uniformem, equalibus temporibus hæ summæ æquales sunt. Consequenter recta Cc , quæ resultat ex velocitatibus Ci, ci , exprænet velocitatem, & exit via centri gravitatis.

Lemma.

Moveantur corpora A, B, D, E , in directionibus & velocitatibus quibuscunque. Si centrum gravitatis C , dum corpora in fax quodque directione promoventur, in axe æquilibrii permanet, summa momentorum $A.AR + B.BI$ ab una parte, æqualis est summæ similium momentorum $D.Dp + E.ES$ ab altera parte.

Demonstratio.

Ducatur per centrum gravitatis C axis æquilibrii PU , & erit per naturam centri gravitatis $A.AM + B.BN = D.DE + E.EF$. Si jam, translatis corporibus ex locis A, B, D, E , in loca a, b, d, e , adhuc in eodem axe versatur, erit per eandem rationem $A.am + B.bn = D.dk + E.ef$. adeoque, subtrahendo posteriorem æquationem a priori, prodibit nova æquatio, scilicet $(AM - am) A + (BN - bn) B = (DK - dk) D + (EF - ef) E$, sed $AM - am = AR$, $BN - bn = BI$, $DK - dk = Dp$, $EF - ef = ES$, consequenter, substitutis his valoribus, prodibit hæc æquatio, $A.AR + B.I = D.Dp + E.ES$.

Corollarium I.

Adeoque, si hæ summæ, postquam corpora se moverunt, ab una & altera parte inter se æquales deprehendantur, centrum gravitatis non excessit ex axe æquilibrii, nec jam unquam ex illo expedet, si corpora uniformiter progrediuntur.

Theorema IV.

Si plura corpora, sive id fiat attractionibus, sive visibus

TAB. I
Fig. 5.

XXII.

XXIII.

quibuscunque, in se agunt, ita, ut unum corpus agat sive in quaedam reliquorum, sive in omnia, & vice versa omnia reliqua corpora, sive quaedam tantum eorum, agant vicissim in hoc corpus; dico, statum centri gravitatis, sive motus, sive quietis, quem hoc centrum tuebatur, antequam hæc corpora in se agerent, ab actionibus horum corporum inter se non mutarum iri.

Demonstratio.

§ XXIV.

TAB. I
Fig. 6.

Ponamus brevitate gratia, esse systema trium corporum quiescentium A, B, D , quorum singula in reliqua agunt, visibus quibuscunque, quod concepi potest ope filorum contractilibus, tensionibus, ut libet, diversis corpora trahentium, ita, ut e. g. inter A & B sit filum contractile, quod, se arctius contrahendo, aut hinc expandendo, (nil refert,) corpora A & B secundum directionem lineæ AB aut contrahere conatur, aut disjicere; inter idem corpus A & aliud D simile filum vires exferit suas, se contrahendo, aut expandendo. Sed hæc vis longe diversa esse potest ab illa altera: et ita similiter hujusmodi vis est inter corpora B & D , & ita porro, si plura forent.

Supponamus, centrum gravitatis ante actionem horum corporum esse in C , ducatur axis æquilibrii LN , transeat per hoc centrum gravitatis, & demittantur ad hunc axem perpendiculares, Aa, Bb, Dd . Exprimantur vires, quibus fila tenduntur, adeoque corpora ipse connecta contrahantur, per lineas his visibus proportionales. Scilicet tensio fili AB , seu vis, que utriusque in corpora A & B agit, designetur per Aa, Ba , ita similiter designetur vis fili BD per hanc Bb, Dd , & vis fili AD per $Ay = Dy$.

Dicantur perpendiculares $Aa = g, Bb = h, Dd = m$. Distantiæ autem corporum $AB = a, BD = b, DA = c$, & lineæ tensiones designantes, ut sequitur.

$$Aa = Ba = T. \quad Bb = Dd = T. \quad Dy = Ay = S.$$

Decomponatur jam vis designata per Ay , in duas alias AT, Ty quarum altera AT , ad axem æquilibrii perpendicularis, altera autem Ty hinc axi parallela est. Ducatur

axi æquilibrii LN parallela MO , quæ transeat per punctum D , & demittatur ad illam perpendicularis AK , & erunt triangula $AT\gamma$, AKD , similia, adeoque haberi poterit AT , nempe vis trahens corpus secundum directionem AK , instituendo hanc analogiam:

$$DA(\epsilon) : AK(m-g) :: AT(\gamma) : AT = \frac{m-g}{\epsilon} \gamma.$$

Eodem modo decomponatur vis expressa per $A\alpha$ in perpendicularem ad axem AP , & in aliam $P\alpha$ parallelam huic axi. Ducatur axi parallela linea AH , ac continuetur perpendicularis Bb usque in H & ob similitudinem triangulorum $AP\alpha$, ABH , haberi poterit AP , seu vis trahens versus A , per hanc analogiam:

$$AB(\sigma) : BH(g+b) :: A\alpha(\rho) : AP = \frac{g+b}{\rho} \rho. \text{ Sed}$$

quia vis AT huic vi AP opposita est, vis motrix totalis corporis A in directione linearum ak = erit differentia virium sibi oppositarum, nempe $\frac{g+b}{\rho} \rho - \frac{(m-g)}{\epsilon} \gamma$. Consequentur

vis acceleratrix massæ A in hujus linearum directione erit $\frac{g+b}{\rho} \rho - \frac{(m-g)}{\epsilon} \gamma$.

Dividendo scilicet viam motricem per massam.

Transeat jam ad viam $B\alpha$, ac resolvatur illa similiter in perpendicularem BQ , & parallelam $Q\alpha$, & invenietur iterum (ob triangula $BQ\alpha$, BHA , similia,)

$BQ = \frac{g+b}{\rho} \rho$. Et sic decomposita vis $Bb = T$ in duas

BR & Rb , ob triangula similia BRb , BJD , invenietur BR

= $\frac{(b+m)}{\rho} T$, adeoque, quia hæ vires conspirant, erit vis

motrix totalis corporis B , = $BQ + BR = \frac{g + b. t}{a} +$

$\frac{b + m. T}{b}$, consequenter vis acceleratrix = $\left(\frac{g + b. t}{a} + \right.$

$\left. \frac{b + m. T}{b} \right) : B$. Quod factum est in duobus corporibus

A & B , fiat quoque in tertio D . Quzratur scilicet vis $D\gamma$, decomposita vi Db , in duas DS & bS , & invenietur illa, ob

similitudinem triangulorum DBI , & $DbS = \frac{b + m. T}{b}$

= DS . Et ita quoque, decomponendo vim $D\gamma = \vartheta$, ob similitudinem triangulorum DAK , $D\gamma V$, invenietur $Du = \frac{m - g. \vartheta}{c}$.

Consequenter, addendo has vires, & dividendo per massam D , vis acceleratrix massæ D in directione linea Dd erit

= $\left(\frac{b + m. T}{b} + \frac{m - g. \vartheta}{c} \right) : D$. Quia itaque massæ

A, B, D , his suis viribus acceleratricibus in directionibus ad axes æquilibrii normalibus moventur; spatia eodem tempore percurfa sunt, ut hæ vires acceleratrices, consequenter, si momenta, ex spatiis percurfis, (seu ex viribus acceleratricibus, quæ spatia illa designant,) in suas respective massas, ab una parte axis æquilibrii æqualia sunt, similibus momentis ab altera parte, centrum gravitatis non excessit ex axe LN (Cotrell. 1. Lemm). Sed hæc momenta sunt æqualia, nam

$$\frac{\frac{g + b. t}{a} + \frac{b + m. T}{b}}{B} = \frac{\frac{g + b. t}{a} - \frac{m - g. \vartheta}{c}}{A} \quad A +$$

$b + m$

$$\frac{b + m \cdot T + m \cdot g \cdot D}{b \quad c} \Big| D, \text{ adeoque nullum amplius du-}$$

D

bium est, centrum gravitatis C, post actionem corporum in se, in hoc axe LN adhuc persistere. Eodem prorsus modo, ducendo axem XZ, & demittendo ad hunc etiam perpendiculares, & instituendo calculum iisdem rationibus, evinci poterit, centrum gravitatis quoque non excessisse ex hoc axe XZ, consequenter, cum in utroque esse nequeat, nisi in unico puncto C, centrum commune gravitatis, locum suum ab actionibus corporum inter se non mutavit. *Quod erat primum.*

Supponatur jam, corpora ante actionem non quievissent, sed quodvis illorum velocitate uniformi in quacunque directione processissent. Quia ab actionibus quibuscunque corporum inter se centrum gravitatis nullam plane velocitatem nancisci potest, *theoremate* autem III demonstratum est, si centrum gravitatis movetur, illud motu uniformi in linea recta procedere; consequens est, cum ante actiones corporum inter se centrum gravitatis in linea recta motu uniformi procederet; & per has actiones nullam velocitatem accipiat, illud, si non quiescit, moveri certe uniformiter in directum. *Quod est alterum, quod erat demonstrandum.*

Scholion.

Nemo non, qui ad methodum, qua hic usi sumus, attendet, sine negotio perspiciet, hanc hoc theorema demonstrandi methodum generalem esse, & de quatuor, quinque, &c. pluribusque corporibus idem eodem prorsus modo demonstrari posse; operationes multiplicabuntur, sed via non immutabitur.

Corollarium.

Quia in omni percussione corporum *actioni est aequalis reactio*, commode concipi potest vis quaedam inter percussiens percussumque corpus, quae in utrumque aequaliter agat, & ita etiam constabit, statum centri gravitatis in percussione corporum non immutari. Ut exemplo, quid cogitem, illustrem, irruant corpora B & C, diversis velocitatibus in corpus A, & con-

§. XXV.

XXVI.

TAB. I
Fig. 7.

concipiatur, claftra perparva *m* & *n* inter corpus *A* & quodvis corporum *B* & *C* interpoſita eſſe, ita, ut hæc corpora in corpus *A* non immediate agant, ſed medianteſibus claftris perparvis *m* & *n*, quæ, ſimul ac a corporibus comprimuntur, utrinque æqualiter vires exercent has, propellendo corpus *A*, & repellendo corpora *B* & *C*; nam ita actio atque reactio ſemper æquales erunt. Sub hac idea ſi nobis rem præſentemus, percuſſionem caſum tantum particularem *Theorematis* præcedentis eſſe, facile poterit intelligi.

DEFINITIONES PLANTARUM. IN USUM

Auditorum collegii M. CHRISTIANUS GOTTLIEB LUDEWIG, Med. Baccal.

Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſchii B. Filium, 1737, 8 maj. Plag. 11.

Præcipua Clariffimæ Autoris cura fuit, ut auditoribus ſuis libellum in manus traderet memorialem, quem in itineribus ſuis botanicis ſecum circumferrent, præcipua plantarum genera cognituri. Ex variis Botanicæ diſciplinæ methodis *Ritmanianam* reliquis antetulit, non quod ea nullis laboraret nævis, ſed quod præ aliis ſenſus moveret, & facilior eſſet. Ad hujus itaque normam ſummos plantarum ordines diſtribuit, neque tamen reliquos neglexit, ut potius ea, quæ ex *Rajo*, *Tournefortio*, & maxime ex *Barbaavio*, ſupplenda erant, ſuppleverit, deinde nonnulla ex *Dillenio* & aliis addiderit, tandem pauca a ſe ipſo obſervata adduxerit. In ipſa tractatione hæc docendi ratio obſervatur. Primo nomen genericum, addito plerumque Autore, qui id vel invenit, vel magis expolivit & determinavit, adducitur. Tum ſigna ex radice, caule, foliis, calice, aliisque floris & fructus partibus, facile cognoscendis, enumerantur, non neglecto, ubi opus quidem fuit, creſcendi florendique modo. In nonnullis accidentalalia quoque ſigna adhibentur, ut vidior ſubinde hujus illiusve generis idea excitetur. Nova autem variorum Autorum genera brevitate ſæpe ad ſimilimum genus referuntur. Libellum ita comparatum, nihil dubitamus, tironibus rei herbariæ, atque provecioribus etiam, qui plantarum definitiones ſummatim repetere cupiunt, commodiffimum pariter ac utiliſſimum futurum.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXXXVIII.

ΗΣΙΟΔΟΥ ἈΣΚΡΑΙΟΥ ΤΑ ΕΤΡΙΣΚΟΜΕΝΑ.

h. e.

HESIODI ASCRÆI QUÆ SUPERSUNT,
cum Notis variorum. Edidit THOMAS RO-
BINSON, f. T. P.

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1797, 4 maj.

Alph. 3, cum Fig. 2.

In hac editione *Hesiodorum* Carminum nihil splendoris desideratur, qui in hoc genere librorum consumi solet; ut vel hoc nomine elegantibus hominibus grata & jucunda sit futura. Quid autem novæ lucis ipsis Carminibus *Hesiodi* accesserit, paucis accipe. *Theogonia*, quæ primum in hac editione locum occupat, vulgatum textum contulit Cl. Editor cum tribus Codicibus MStis, quorum duos *Bodlejana*, unum autem Societatis Regiæ Londinensis, Bibliotheca suppeditavit. De horum Codicum ætate & ratione nihil placuit ei commemorare, nisi hoc unum, *Bodlejanorum* Codicum alterum esse dimidia parte truncatum; neque in eo magnam esse jacturam factam, quod cum altero illo integro ita consentiat, ut ab eo descriptus esse videatur. Eandem rationem tenuit in ceteris Codicibus commemorandis, quibus in hac editione adornanda usus est. Quatuor MStis Codicibus Operum & Dierum usus est, tribus *Bodlejanis*, uno eisdem Societatis Regiæ, & variantibus præterea lectionibus

G

bus

bus Codicis *Constantini*, a Cel. *Montefalcone* acceptis. *Scutum Herculis* cum Codice, qui in Bibliotheca *Comitis Oxoniensis* est, contulit Cl. *Hatebinsenius*, & varietatem lectionis cum Cl. Editore communicavit. Excerptarum lectionum, a vulgata recedentium, parte ad textum ipsum emendandum usus est, reliquas autem ad finem Operis rejecit, si quis forte inde eruere meliores lectiones posset. Interpretationem Latinam servavit eam, quæ est in editione *Clerici*, sed emendatam, ubi res postulabat. *Certamini Homeri* & *Hesiodi* quoque interpretationem Latinam adjecit, & Fragmentorum *Hesiodorum* numerum auxit. Quod ad Notas attinet, integræ hic comparent *Lectiones Hesiodæ Græviæ*, τῆ παύ, quo nemo plus *Hesodo* profuit, & *Heinsiana* notæ, nec non *Scaligerana*, quæ sunt in editione *Clerici*; *Guicti* autem & *Clerici* selectæ tantum, quibus & suas ipse immiscuit. Introductionem *Heinsianam* in Opera & Dies quare omiserit, nullam rationem attulit. De delectu notarum *Guicti* & *Clerici*, præterquam quod difficile est, in hoc delectus genere omnibus satisfacere, non tanti fuit, tam paucarum causa, quas omittendas censuit, doctorum hominum labores mutilare. Gratum etiam facturus erat Vir doctissimus, si Scholia Græca, quorum causa *Heinsiana* editio tam care apud nos venditur, adjecisset, ne pluribus editionibus *Hesodi* opus esset viris doctis. Ceterum præmittitur huic editioni Dissertatio de vita, scriptis, & ætate *Hesodi*; ad calcem autem est Caput de *Hesodo* e Bibliotheca Græca *B. Fabricii*.

Dissertationis maxima pars in controversia celebri de ætate *Hesodi* consumitur. In quo diligentiz laus non est Cl. Viro neganda. Nam ex veterum recentiorumque scriptis studiose congeffit, quæcunque ad eam rem disceptandam pertinere videbantur; quibus etiam quædam adjecit de sua. In tres autem partes ea disputatio abit. Prima enim de ætate *Hesodi* in genere agit. In qua cum historicis, tum astronomis, argumentis utitur. Historicorum testimonia quoniam ultra probabilitatem non assurgunt, duobus contentus fuit, altero *Herodoti*, altero *Marmoris Arundelliani*. *Herodotus*

doctus Lib. II Cap. 53, quadringentis fere annis ætatem suam *Hesiodum*, ait, præcessisse, quæ cadit in ipsum tempus illud, quo *Xerxes* in Græciam exercitum duxit, annis 480 ante C. N. Quo sumto, *Hesiodus* 900 fere annis ante C. N. vixit. Cum hac computatione consentit *Marinor Arundellianum*. Ejus Autorem vixisse, putant docti viri, fere A. 260 ante C. N. Jam is *Hesiodi* ætatem eam facit, ut fere 680 annis ipso sit antiquior. Ex quibus duobus numeris eadem propemodum summa 900 annorum conficitur. In Astronomicis rationibus explicandis longior consumitur oratio. Ea autem pars disputationis a pag. 21 usque ad pag. 30 autorem habet *Josephum Aræel*, S. T. P. quam, qui harum rerum studio tenentur, conferre cum his possunt, quæ de eadem re, post *Bedfordium*, Anglum, Anonymus quidam ex eadem gente, in *Miscellan. Obs. Vol. III pag. 353* contra *Newtonum* disputavit. Ceterum ista quoque disputatio *Aræelliana* eo redit, ut 900 fere annis ante C. N. vixerit *Hesiodus*. Altera pars hujus disputationis versatur in questione: quomodo se habeat *Hesiodi* ætas ad Trojani belli tempora. Quam questionem ita decidit, ut, aliquot Secula inter bellum Trojanum & *Hesiodum* interesse, quæ est vulgaris opinio, contendat. In quo fusa multaque eruditionis copia refellit *Newtonum*, qui non nisi triginta circiter annos interjectos statuit. Tertia parte hæc questio disceptatur: sitne *Hesiodus* *Homero* aut par ætate, aut inferior, aut superior; eaque eo desinit disputatio, ut *Hesiodus* *Homero* aut par sit, aut perpauca annis superior. Alii sunt in hac Dissertatione *Robinsonii* non contemnendi loci. Nam pag. 15 egregiis rationibus docet, *Homerum* & *Hesiodum* non esse, quod quibusdam videatur, mythologiæ de Diis autôres, ac propterea impietatis accusandos; pag. 18 autem argumenta diluit, quibus Vir doctus in *Miscell. Obs. Brit. Vol. III pag. 71 ad. Amstel.* contendit, non esse *Scuti* Autorem *Hesiodum*.

Restat, ut specimina emendationum animadversionumque *Robinsonianarum* afferamus; modo plures essent, &, quod ad animadversiones attinet, quæ in explicando illustrandoque

Autore versantur, minus aridæ & jejunæ. In *Theogonia* v. 32, quem versus *Guietus* plane spurium existimabat, quod nullo modo consentiret antecedentibus, pro κλύοιμι e MStis reponitur κλείοιμι, quod habet certe longe commodiorem sensum. Αὐδή enim Poetæ datur, non ut *audiat*, sed ut *celebret*. V. 293 e MSto *Bodleiano* pro ἕρπον legit Ὁρθερον, quodd nomen est etiam apud *Apollodorum*, ut *Clericus* ad h. l. observavit. V. 493 nimia τερατολογία visa est doctis: ἐπιπλομένεσ ἐνιαυτέσ: unde quidam legendum censebant: ἐπιπλομένων ἐνιαυτῶν. Hanc lectionem ipsam in Codice *Regiæ Societatis* invenit & reposuit *Robinsonus*. V. 532 Τᾶντ' αἶρ' αἰζόμενος &c. supposititium videbatur *Guieto*, propterea, quod mera in eo esset ταυτολογία. Itaque *Robinsonus* e Codicibus pro duobus versibus unum hunc reponit:

Τῆτον αἶρ' αἰζόμενος παύθη χόλῃ, ὃν πρὶν ἔχεσθην.

V. 610 ἔμμεναι ex opinione Scholiastæ παρεάλκει. Ea ratio est, quare ita plerumque reddatur: *Malum perpetuo cum bono certat*. Aliter sentit *Robinsonus*, qui ita vertendum censet: *Malum perpetuo certat cum bono, ut sit*; neque enim aliud innuisse Poetam, nisi hoc, in sortem felicissimam semper mala quædam se intrudere. In *Scuto Herculis* v. 72 pro τίς κεν ἐκένω &c. legit Codex *Harlejanus* τίς κεν ἐκέων, quod, tanquam multo accommodatius sequentibus, recepit *Robinsonus*. Nam, si ἐκένω legas, referendum est ad *Martem*; sin ἐκέων, ad subjectos versus: κούων γὰρ μεγάλη βίη &c. Ad v. 148 refellit *Clericum*, qui in descriptione *Clypei Hesiodici* reprehenderat cum nimiam imaginum multitudinem, tum αὐτόματα imaginibus reliquis admixta, quale est illud: δαηὴ ἔρικ πεπότητο, & alia hujusmodi. Nam, quod ad prius attinet, *Boivinius* in Dissertatione de *Clypeo Homeri* & *Popius* ad *Homerum*, clypeo in partes diviso, omnibus imaginibus locum esse, docuerunt. Quod ad alterum vero attinet, errare vehementer *Clericum*, qui, αὐτόματα in scuto calata velle *Hesiodum*, putet, & literam nimis urgeat. Nam illud v. c. ἔρικ πεπότητο non esse: *Contentio volabat*, sed *Contentionis* volitantis imago erat calata. Itaque in hujusmodi locis intelli-

telligendum esse ὄσει, ἵκελος, aut familia, quæ nonnullis in locis, tanquam v. 189, 194, 198, diserte adjiciantur. Ad *versum* autem 181 reprehenditur *Gravius*, qui *Τιταρήσιον* putaret nomen *Lapithæ* cujusdam proprium esse, cum sit gentilitium *Μασσῆ*; quod e *Diacono* ad h. l. & *Lycophrone* v. 881, & *Tzeze* ad eum locum, probat. In *Operibus* v. 436 vulgo legitur *πρίνυ γύην*, quod est manifeste contra metrum. Nam v. 427 est *Φίρεν δὲ γύην*. Itaque *Héinsius* legebat: *πρίνοιο γύην*. *Gravius* autem in *MSto* invenerat: *πρίνυ τε γύην*. *Robinsonus* e *Bodleiano* reponit: *πρίνυ δὲ γύην*. *Versu* 181, *Μέλας δ' ἐν ἔσπε σίδηρος*, pro *μέλας* quidam legi malunt *μέγας*, quod hac ratione fides *Hesiodi* juvetur. Nam ænea ætate, de qua ibi sermo sit, rarum quidem fuisse, sed cognitum tamen, ferrum. Sed, cum per se durum sit, *μύχαν σίδηρον* dici de copia ferri, tum vero *Cl. Robinsonus* putat, vel ex eo-intelligi posse, incognitum ea ætate ferrum fuisse, quod ipsis *Trojani* belli temporibus adeo rarum ferrum fuit, ut inter res pretiosissimas referretur; quod variis *Homeri* locis confirmat, inprimis autem eo, ubi *Achilles* dicitur certaminis præmiam potuisse *discum* seu *massam ferri rudis a fornace σάλον ἀντοχάσιον*, *Iliad.* Ψ. 827. Vid. *Schol.* ad h. l.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ἈΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

Βιβλίοι δ.

h. e.

XENOPHONTIS MEMORABILIUM SOCIETATIS DISCIPULORUM LIBRI IV. RECVENSIT, EMENDAVIT, ILLUSTRAVIT, & INDICIBUS INSTRUXIT, JO. AUG.

ERNESTI.

Lipsiæ, apud Mich. Turpium, 1738. 8.

Plag. 16.

Esti juventutis Græcarum literarum studiosæ causa inprimis susceptum est horum librorum edendorum consilium; tamen, quoniam in Notis ea habita est ratio, ut docti etiam, quod non displiceat, invenire possint, non abs re erit, quæ-

dam hic de hac editione commemorare, & si quid in his libris emendatum aut explicatum est accuratius, indicare. Inter causas, propter quas rari hodie in Germania sunt, qui non excellentem, sed mediocrem aliquam, Græcarum literarum scientiam consequantur, hæc etiam refertur a Clariss. Autore hujus editionis, quod præne interiit illa vetus consuetudo enarratorum in Academiis Græcorum scriptorum, in scholis autem nonnullis explicetur quidem unus & item alter, sed ita tarde, ut, si quis unum *Hesiodum* v. c. integrum explicari velit audire, ei decem aut plures anni opus sint. Accedit illud incommodum, quod libri Græci aut tam rari sunt, aut tam pretiosi, ut non possit facile in vel mediocri cœtu, quem quis velit, Autor Græcus explicari. Itaque bene mereri de juventute & Græcis literis putandus est, si quis efficere studeat, ut parabiliores Græci libri fiant; quales olim fuisse constat, cum Basilee, multisque aliis locis, aut sine interpretatione Latina & notis, aut sine notis saltem, prodirent, quod interpretatio notarum locum & vim tenere putaretur. Neque enim ignorant docti homines, illis temporibus, cum hujusmodi essent librorum Græcorum editiones, Græcas literas egregie floruisse, cum hodie, dum nimis exornamus Græcos Autores, in dies propius ad interitum venire videantur. Non est quidem improbanda doctorum hominum opera, qui interpretationibus Latinis & notis instruant Autores Græcos, sed laudanda potius; sed, quam in Latinis Autoribus rationem semper tenuerunt docti viri, ut, præter eas editiones, quæ doctorum gratia concinnantur, etiam aliæ compararentur, quibus juventuti & paupertati consuleretur, eam etiam in Græcis tenendam esse existimamus. Ea res fiet, si libri Græci, qui quidem juventuti idonei videntur, sine interpretatione edeantur, in notis autem is modus habeatur, ut non nisi necessaria, hoc est, quæ ad lectionem constituendam; & difficultates reliquas tollendas, pertinent, afferantur. Neque enim intelligi potest, quare *Xenophonti*, verbi gratia, scriptori plano & in plerisque facili, necessario sit integræ Latina interpretatio, propter paucos obscuros locos, adjungenda, cum ridiculus videatur, si quis scholæ

magi-

magister, qui *Livium* aut *Casarem* explicet, omnia verbis Germanicis reddere discipulos jubeat, etiam illa: *Fama Romam perlata est, Postumium exercitumque occisum esse.* - Annum post quintum decimum creati Consules, *L. Lucretius Flavius, Servius Sulpicius Camerinus, &c.* His rationibus, aliisque fortasse, inductus Cl. Autor suscepit *Xenophontis ἀπομνημονεύματων* Libris quatuor edendis juventuti consulere, plures Græcos hac ratione editurus, si Deus siverit. In hac editione autem concinnanda usus est editione *Stephani* prima, quod, alteram qui suppeditaret, invenire non posset; *Leunclaviana* A. 1596; *Wesliana*, quam satis vitiosam reperit; & ea, quam *Casellius* eodem consilio Rochii A. 1589 edidit. *Juntina* & *Aldina* usi sunt *Stephanus* & *Leunclavius*, earumque varietates excerpserunt. Ex *Aldina* fluxere, ut jam *Stephanus* monuit, *Basileenses*, nisi quod ex ingenio a *Castelliano*, aliisque fortasse, aliquid passim mutatum est. Nam, cum, ut hoc utamur, *Lib. I Cap. 7 §. 1* omnes veteres editiones, etiam *Juntina*, & *Aldina*, legunt: δι ἧς ἄν τις ἀγαθὸς τε γένοιτο, καὶ μὴ δοκῆν βέλαιτο, *Basileenses* quædam exhibent: ἀγαθὸς τῆτο γένοιτο, καὶ δοκῆν βέλαιτο. Noster vulgatam fere lectionem secutus est, eamque sæpe a conjecturis doctorum virorum vindicavit; nisi ubi aut veteres editiones, aut ipsa ratio, aliud juberent: quod cum factum est, in notis mutationis reddita est ratio. Adjectæ sunt etiam quædam lectionum varietates, cum ex editionibus veteribus, tum de conjectura doctorum virorum. Ceteræ notæ, non adeo multæ, in explicandis locis difficilibus, aut illustrandis, versantur. Quædam etiam sunt, quas facile docti homines intelligent discentium causa adjectas esse: tanquam cum vis particularum & verborum declaratur, quæ tantum ornamenti causa adjici vulgo putantur, cum temporum ratio redditur, Græcismi explicantur, ellipses suppleantur, &c. quam talia etiam a viris interdum ignorantur. Quodsi *Perizonius*, *Clarckius*, *Dukeris*, aliisque, qui viris scribere, licuit talia afferre, multo hic magis, pro instituto, locum habuere.

Sed

Sed age, ipsis e notis quædam, speciminis loco, afferamus. Initium faciemus ab eo ipso, cujus mentionem fecimus, loco. Cl. Gesnerus e vestigiis edit. Basil. legebat δι ἧς ἀν τις ἀγαθὸς τέτο γένοιτο, ὃ καὶ δοκεῖν βάλειτο; quod illud ὃ abforbere potuisset ultima in γένοιτο litera. Noster, servata veteri lectione, unum τε mutat in τι. Et sic loquitur sæpe in his libris *Xenophon*, e. g. *Lib. IV. i. ult.* ἔτις ὀίεται διὰ τὸν πλεόν, μηδὲν ἐπιστάμενος, δέξεν τι ἀγαθὸς εἶναι &c. Ad *Lib. I Cap. 5* reprehenditur lenius, quam pro merito, *Hutchinsonus*, qui in *Cyropædiæ Lib. I Cap. ii* jurandi formulam, qua *Cyrus* utitur, νῆ την Ἥραν, mutat in νῆ τὸν Δία, quasi mulierum tantum fit ista consuetudo per *Junonem* jurandi, cum in his Memorabilibus, in *Symposio*, & aliis libris, sæpe ea utantur viri; quod non poterat ignorare, si, antequam editionem *Xenophontis* susciperet, eum, ut æquum erat, integrum perlegisset. Viri jurant per *Junonem* Deam Regnamque Deorum, mulieres per *Junonem suam* (vid. *Petron. Cap. 25*) h. e. per genium suum. *Lib. I. Cap. i §. 18:* ἐπισυμψαντος τῆ δῆμος — ἐνταῦθα εἰσρηγὲς μιᾷ ψήφῳ, τὸς ἀμφὶ Θρασύλον καὶ Ερασινίδην, ἀπῆκε εἶναι πάντας, ἐκ ἡθελήσεν ἐπιψηφίσει. In hoc loco bis peccare interpretes ad. b. l. coll. ad *IV, 4, 2*, dooet. Nam ita interpretantur: *Cum populus contra leges novem prætore, Thrasyli & Erasimida collegas, una condemnatione morte multari petebat, decretum, adjuncto suffragio suo, volebat facere.* Nam primo non reddendum erat, *novem prætore, Thrasyli & Erasimida collegas, sed, novem prætore, Thrasylum nempe & Erasimidem cum legis septem.* Decem enim creati erant. 'Οἱ ἀμφὶ τινος enim b. l. & aliis locis dicitur *is, qui est præcipuus, quæcumque de causa, inter ceteros loco, cum reliquis.* Sic *Actor. XIII, 13:* ὁ περὶ τὸν Παῦλον, *Paulus cum comitibus Barnaba & Joanne.* Sed *Paulus* ibi potius commemoratur, quam reliqui duo, quod princeps inter eos erat, aut quod eo loco de *Paulo* imprimis agitur. *Erasimides* primus, ut e *Xenophonte Hist. Gr. Lib. I pag. 242, 248, ed. Weschel*, constat, accusatus atque in vincula ductus est, sine dubio etiam *Thrasilo* præcipui quid in

in hac re accidit; itaque hi potius, quam reliqui, nominantur. Deinde ἐπισηφισσαι male redditur *decretum facere*, adjuncto suo suffragio; quam verbi interpretationem in omnibus Lexicis receptam videmus; cum ex *Lib. IV, 4, 2*, dicere potuissent docti viri, ἐπισηφίζων *b. l.* esse in suffragio mittere. Nam, cum ibi de eadem re sermo sit, sic *Xenophon* loquitur: ἐκ ἐπίτροφς τῶ δήμῳ παρὰ τῶς νόμους ψηφισσάδων. Quodli quis locos, in quibus hoc verbum occurrit, & quos attulit *Valerius* ad *Harpocr. p. 74*, excusserit, intelliget, plerosque ita interpretandos esse. Hanc vocabuli potestatem esse, vidisse etiam, *Cl. Autor* monet, *Cel. Dorvilium*, sed nullo exemplo confirmasse, in *Obs. Miscell. Vol. VII pag. 5*. Eiusdem *Libri Cap. 4 §. 6* hæc verba sunt: οἷς δ' ἂν μηδὲ ἀναμοι-βλαστωσιν, ἡθμὸν βλαφασίδης ἐμφύσας. Pro spiritu leni, qui est vulgo in omnibus libris & Lexicis in voce ἡθμὸς, reposuit *Noster* spiritum asperum, iis argumentis inductis, quibus *Cl. Chisbul* hunc spiritum ei assertum ivit ad *Inscripti, Sig. pag. 37, 76, 77*, quorum alterum est, quod *Apollonij* Scholastes dicit: ἡθμὸς δασύνεται, alterum autem, quod in *Inscriptione Sigæa* illa antiquissima, βλαφασίδων, exarata, est ΗΘΜΟΣ, non ΕΘΜΟΣ. Deinde defenditur hæc vox, & asseritur *Xenophontis*, cum eam *Victorius Var. Lect. Lib. XXIV Cap. 16* ei creptam voluerit, *Cicero*, cum de eadem re *de Nat. Deor. Lib. II Cap. 57* diceret, ita eam explicavit, ut facile intelligatur, eam hunc locum *Xenophontis* præ oculis habuisse. Sed is dicit pilorum vallum; quod nihil simile habet cum ἡθμῶ. Itaque *Victorius* existimabat, θείγονον aut simile verbum substituendum esse, quod munitionis genus significaret. *Noster* respondet, primo nullam esse necessitatem credendi, *Ciceronem* singula verba exprimere voluisse, qui nec ἀπογειώσασαι & alia expresserit; deinde pilos præstare illos quidem usum valli, sed etiam coti, quod, si quid incidat, quod officere oculis possit, non transmittant, sed propter densitatem retineant. *Lib. II Cap. 1 §. 8*: μὴ ἀρκῆν τῆτο, ἀλλὰ προσαναδέδασαι &c. *Dactili Editores* malunt: τῆτα, hoc sensu, non contentum esse esse, sed &c. *Noster* ostendit, sanum esse locum, Non dici ἀρκῆν

H

ἀρκῆν

ἀρεκῆν τῆν contentionem esse, sed ἀρεκῆν τῆν. Eius elliptici
 τῆν αὐτῆς, quæ non iauilitata sit Xenophontis: non hoc ei suffi-
 cere, sed ipsum sibi adiecit aliquid laboris &c. Exempla
 ejus sunt in hoc ipso Libro, Cap. 2 §. 6 de matre: καὶ ἐν ἀρεκῆ
 θετέσαι μόνον, intellige αὐτῆ. Lib. III Cap. 3 §. 10 adiecit Dat-
 iuus: ἀρεκῆς μοι τῆτο. Lib. II Cap. 7 §. 2 ad hæc verba: πολλῶν
 θυγόντων ὡς τὸν πειραῖα, συνελθηθῶσιν ὡς ἐπὶ &c. Offen-
 dit, falsum esse, quod doctissimi Grammaticorum existimant,
 primo, ὡς dici pro πρὸς, deinde de rebus animatis tantum.
 Nam, quod ad primum attinet, esse non modo contra ratio-
 nem, conjunctionem hanc præpositionis vim accipere, sed et-
 iam contra exempla, quæ ab ipso afferuntur, in quibus ὡς πρὸς
 Accusativo simul jungantur; ex quò manifestum sit, ὡς πλε-
 νῶσαι, &, cum Accusativis jungatur, intelligendum ὡς πρὸς.
 Lamb. Bosium de Eñiphi jam hoc vidisse, sed nullum exem-
 plum afferre potuisse, eoque ejus opinionem reprehensam esse
 a Rev. Wólfo ad Libani Epist. pag. 148, quasi nullo idoneo ex-
 emplo probari posset. Idem dicendum esse de eo, quod docti-
 viri, v. c. Cel. Waffur ad Thucyd. Lib. VIII Cap. 103, dicant, ὡς
 dici cum Accusativo pro eis. Quod ad alterum attinet, in
 loco citato Xenophontis esse ὡς τὸν πειραῖα. apud Herodia-
 num Lib. III Cap. 11, ὡς πρὸς τὰς ἐννοίας, & apud Jensonum Loff.
 Luc. pag. 46 plura exempla esse juncti ὡς Accusativo rei in-
 animate. Lib. III Cap. 4 §. 12: ἐ γὰρ ἄλλοις τισὶν ἀνθρώ-
 ποις οἱ τῶν κοινῶν ἐπιμελόμενοι χρεῶνται, ἢ ὅσπερ τὰ ἴδια
 διονομήντες, ὅσοι ἐπιστάμενοι χρεῶνται, καὶ τὰ ἴδια; καὶ τὰ
 κοινὰ καλῶς πρώτιστον οἱ δὲ μὴ ἐπιστάμενοι, ἀμφοτέρωδε
 πλημμελοῦσιν. Hunc locum, suspectum de mendo habuere
 Stephanus & Lounelavius, & post, aut ante χρεῶνται inferen-
 dum putarunt ἀνθρώπων. Nostro, quod ad alterum attinet,
 Tecus videtur. Nam, si hæc ratione constitui locus posset,
 ἀπὸ κοινῆ repeti ἀνθρώπων posse putat. Se illud ὅσοι con-
 coquere non posse, & legendum putare pro ὅσοι, dis οἱ &c.
 opponi sibi οἱ ἐπιστάμενοι, & εἰ μὴ ἐπιστάμενοι, οἷς οἱ facile
 mutari potuisse in ἄσοι, deleta una litera jota. Lib. III Cap. 5

§. 4 mentio fit calamitatis, quam Athenienses a Bœotii duce *Tolmida* acceperant, de qua *Sufinus* agit *Thucydides Lib. I Cap. 13*, sed de loco, ubi ea accepta est, non consentiunt Auctores. Nam *Thucydides* ad Chæroneam, *Pausanias* ad Haliartum, accidisse prodiderunt. Vid. Interpretes ad *Thucyd. l. c.* & *Palmer. Exerc. pag. 46*. Nemo autem hunc *Xenophontis* locum vidit, cujus ope conciliari reliqui scriptores possunt. Nam *Xenophon* id factum dicit ad Lebadiam. Ea autem fuit prope Chæroneam & inter Chæroneam & Haliartum intermedia. *Lib. III Cap. 13 §. 3: ἀλλὰ ψυχρὸν, ἔφη, ὥστε λέσασθαι ἐστίν.* Manifestum est, intelligendum esse *μᾶλλον ἢ*. Jam non defunt exempla ellipseos τὸ μᾶλλον ante ἢ, & τὸ ἢ post μᾶλλον. Sed *μᾶλλον ἢ* simul omitti, id insolens est. Itaque Noster suspicatur, ἢ absorptum esse ab ultima litera verbi antecedentis ἔφη. Sed nihil definit. *Pag. 156* miratur, doctos viros suspectam habuisse vocem *ἀσκήσεως Lib. III Cap. 14 §. 3*, ubi *Socrates* reprehendit eos, qui nimium obsonii sine pane sumunt, *μὴ ἀσκήσεως, ἀλλ' ἡδονῆς ἕνεκα*, pro quo legendum contendebant: *ἀγρύσεως*. Nam *ἀσκησιον*, cujus sæpe in his libris mentio fiat, esse vitam athleticam & leges, quibus se athletez adstringunt. Athletarum autem fuisse τὸ ἀναγκασθῆναι, h. e. e certa quadam lege cibum capere, quæ lege plurimum carnis & obsonii edendum erat, ut scilicet pinguescerent, & robustiores fierent. In proverbium abissè *athleticum victum, & athleticè vivere*. Itaque hunc loci sensum patet: *Si quis obsonium edit sine pane, non quod athlete est, & ex athletica vita lege & consuetudine, sed voluptatis causa, &c.* Sed plura nos dixisse intelligimus, quam pro libri magnitudine. Itaque, quanquam plura hujus generis afferre possemus, tamen, quæ dicta sunt, sufficiant. *Pag. 19. not. m. Cl. Autor scribere voluit: cum aliis nullis.*

ALGEMEENE HISTORI, BEHELZENDE
een ericht van alle Volken, en de Zaeken, onder
hen voorgevallen, &c.

h. e.

H 2

HISTO-

60 NOVA ACTA ERUDITORUM
HISTORIA UNIVERSALIS, CONTINENS
eventus & acta omnium populorum, rerumque inter
ipfos gestarum, inde ab initio mundi usque ad nostram
ætatem, concinnata a Societate Eruditorum in An-
glia; ex Anglico sermone translata nunc in Hollandi-
cum, ac nonnullis observationibus aucta, per
CORNELIUM WESTERBAHN.

Ultrajecti, apud Besselinum, 1736, 4.

P. I Alph. 5 plag. II, cum Fig. æn. 7, P. II Alph. 2 plag. 2.

Operis hujus, ad omnem securam ætatem commemorabi-
lis, *Tonum primum*, Hagæ Comitum Gallicæ factum, jam
hæc in *Actis A. 1733 Mens. Majo pag. 195* pro merito commen-
davimus. In præsens explicatiorem Operis suam exponem-
us, de Cl. *Westerbani* Annotationibus disseremus, ac ex *Parte*
II, quam in recensione superiori vix attigimus, nonnulla deli-
bimus. Necessitatem operis, Angliæ accommodatam, in du-
bium haud revocamus. *Walteri Raleigh & D. Howelii* Opera An-
glica mendis scatent, & emendationibus egent vix numeran-
dis. Et quis æqui bonique consulere potest, Historicos populo-
rum minorum rationem non habere, sed eos inserere, vel
subdere, gentibus majoribus veluti devictos & triumpho in-
signitos. Societas Eruditorum Angliæ præstantissima, & na-
tioni suæ solidam historiam totius terræ populorum, & orbi
erudito reliquo documentum diligentis suæ immortale, da-
tura, ex fontibus ipsis sitim restinguit, Geographiam & Chro-
nologiam ubique maximi pendit, nihilque eorum omit-
tit, quæ ad monumentum tam egregium & ære perennius
illustrandum facere possunt. Ne quis vero operis mole de-
terreatur, *quatuor Tomis* formæ maximæ, quam vocamus in
folio, *octo* in *Volumina* dissecandis, sese institutum suum esse
complexuros, eruditi Viri pollicentur. Dabimus summam &
synopsin Operis universi, quam Societas ipsa proposuit; sed
qua libertati suæ, passim nonnulla emendandi, nihil dero-
gatum iri existimavit.

Volu-

MENSIS FEBRUARII A: MDCCXXXVIII. 61

Volume primum continebit 1) Introductionem, qua de origine mundi differitur; 2) historiam de diluvio; 3) multiplicationem generis humani ex *Noachō*; 4) historiam universalem ad erectionem primarum rerumpublicarum, seu regnorum antiquissimorum; 5) historiam Ægyptiorum usque ad id tempus, quo a Babiloniis & Persis fuerunt devicti; 6) de Cananitis, Ammonitis, Moabitis, aliisque, donec ipsi ditioni Judæorum accesserunt; 7) de Philistæis, Phœnicibus, & Syris. Huc usque & Autores & Translatōres fuerunt progressi. Futurus labor exponet 8) de Judæis usque ad migrationem Babilonicam; 9) de Assyriorum regno; 10) de Babiloniorum imperio, & 11) Medorum dominatu; 12) de Persarum imperio usque ad exitum *Darii Codomanni*; 13) de rebus Persicis antiquissimis ex Scriptoribus orientalibus; 14) de Scythiis, eorumque posteris ac progenie, Cimmeriis, Celtis, & Galis; 15) de Trojanis usque ad Trojæ excidium; 16) de Lydiorum, Cilicum, & aliorum, dominatu, usque ad Persarum dominatum. *Volume secundum* complectetur historiam Græcorum & Asianorum inde ab *Alexandri M.* ætate usque ad *Muhammedem*, nominatim 1) mythologicam & heroum; 2) Sicyonis, Argolidis, Atticæ, Bœoticæ, Thessalicæ, Thebaidis, Corinthi, Laconicæ, &c. 3) urbis Athenarum usque ad fœdus Achaicum; 4) Spartæ urbis a *Lycurgo* usque ad *Philopemenem*; 5) Græciæ inde a fœdere Achaico usque ad excidium & Romanorum dominationem, inserta Græciæ descriptione ad ætatem usque nostram; 6) Græcarum rerumpublicarum in Asia minori, in Sicilia, Creta, Samo, Rhodo, &c. 7) regni Macedonicæ usque ad *Alexandrum Magnum*; 8) dominationis *Alexandri Magni*; 9) successorum ejus ad *Persea* usque; 10) regni *Antigoni*, filiique *Demetrii*, in Asia; 11) Seleucidarum in Syria; 12) Lagidarum in Ægypto; 13) regnorum Armenicæ, Ponti, Cappadociæ, Caricæ, Pergami, Thracicæ, Epiri, &c. 14) Judæorum inde a reditu ex exilio usque ad excidium templi secundi; 15) Arsacidarum seu Parthorum usque ad *Artaxerxem* Persam; 16) Persarum usque ad Arabum dominationem in Perside. *Volume tertium* continebit historiam

riam Romanam, 1) ante Romam conditam; 2) a *Romulo* usque ad *Arcadium & Honorium*; 3) occidentalem usque ad *Odoacrum*; 4) orientalem usque ad Latinos, Constantinopolim occupantes; 5) & inde usque ad annum 1453; 6) sigillatim imperii Trapezuntii; 7) reipublicæ Carthaginensium, & 8) regni Numidicæ ac Mauritanicæ. *Volumen quartum* comprehendet historiam Muhammedanam, *quintum* complectetur occidentales & septentrionales Europæ populos, eorumque in imperium Romanum irruptiones, Hispanos, Gallos, Britannos, Hunnos, Wandalos, Visigothos, Suevos, Francos, Ostrogothos, Exarchos Ravennenses, & Longobardos. *Volumen sextum* continebit historiam Hispanicæ, Portugallicæ, Gallicæ inde a *Pharamundo*, Normannicæ, Italicæ a *Berengario* ad *Ottonem I*, Pontificum Romanorum, Veneticarum, Genuarum, Luccæ, & Ragusæ, Neapolis & Siciliæ inde ætate *Tancredi*; Sardinicæ, Corsicæ, Mediolani, Florentinæ, Ferraræ, Mutinæ, *Urbini*, Mantuæ, Parmæ, Sabaudicæ, Cantonum seu Pagorum Helveticæ, Grisonum, reipublicæ Genevensium, &c. Hæc unico *Volumine* posse coereri, quis credibile existimabit, nisi amphora cœperit institui, urceusque exeat. *Volumen septimum* complectetur historiam Westsaxicæ, circulatorum Germanicæ, Bohemicæ, Hungaricæ; Anglicæ ac Wallicæ, Scoticæ, Hibernicæ, Hollandicæ, seu Belgii fœderati, Burgundicæ, Lotharingicæ, Danicæ & Norwegicæ; Suevicæ, Prussicæ, Polonicæ, Russicæ, Slavonicarum terrarum, e. g. Moldavicæ, Walachicæ, &c. *Volumini octavo* destinata est historia Abassinorum, Algericæ, Tuneticæ, Tripolis, Meliticæ insularum, Principum Fezzæ & Marocci, coloniarum Europæarum in Africa, detectionis Americæ, regni Mexicani, & Peruanæ, nec non coloniarum Europæarum per Americam. Quantum ad *Notas*, recens adjectas, attinet, ex sunt initio admodum paucæ. Communicabimus nonnullas cum Lectore. Significatur *pag. 29*, Societatem eruditorum Britannicæ vocasse *Amalricum*, qui vocandus fuerit *Almaricus*, hæreticum Seculo XIII combustum, Theologum Parisiensem. Quam Annotationem firmo insistere talo, existimamus. Laudat

Cl. Translator mappam geographicam Domini de L'isle, qua paradisum Armeniz attributum delineavit; pag. 159 *Selandio* reputat pro insula *Ceylon* pag. 162, siquidem insulam Malabares appellant *Div*, ac *Joannem Clericum* notat, qui per illam intelligit insulam *Madagascar* *Comment. in Genes. VIII* pag. 72. Interpretes novus ad pag. 170 *Josephi*, Historiographi Judaici, sententiam de serpente seductore proponit, eum olim facultate loquendi instructum, posthac vero ea vi multatum, arbitrati. *Aben Efra* & alii idem sentiunt. Arabes, *Muhammede* antiquiores, credidere, diabolos in serpentes fuisse conversos. Serpentes diabolum callide in paradisum introduxisse, reliquis bestiis recusantibus, commemorant *Mahometani*, teste *Muraetio* ad *Alcor.* pag. 22. Ad pag. 173 notat, nonnullos veterum credidisse, *Evam* serpentem pro filio habuisse Dei, laudans nominatim *Tertullianum de Praescript. Heretice.* pag. 22. *Abrabaniel* putat, serpentem cum *Eva* haud fuisse locutam, sed hanc imitatum fuisse illam, cibos ex arbore citra noxam carpentem. Idem ad pag. 177 annotavit, *Geropsium Beccanum* arborem vetitam habuisse pro ficu *Indica*, *Barcephara* vero pro ficu. *Muhammedani* fructum vetitum habent alii pro arista, alii pro ficu, alii pro vite. Rei venerex amatores obscenam excogitarunt interpretationem, quam **Cl. Translator** refellit. Ad pag. 180 voces עץ & עץ חיים exponit, illam de conjunctione rei unius ad alteram, ob *Job. XVI, 15*, *Ezech. XIII, 18*, hanc de frondibus, tentorio componendo aptis, ob *Neb. VIII, 15*, capiens. Voces אש חיה & אש חיה ex *Genes. III, 24*, de flamma divisionis, seu flamma dividente, exponit pag. 181. Ad pag. 185 annotat, *Paracelsi* ex sententia primos homines genitalibus membris carnisse, eaque postea demum protuberasse. Ad pag. 188 seq. commemorat nonnulla de terræ mutatione astronomica. Ad pag. 203 refert, Orientales, *Adamum* in *Indiam* migrasse, credere: Arabes filium *Azrahel*, seniore *Caino*, tribuisse: *Cainum* & *Habelem* *Judæos* pro geminis reputasse. Deinde autem **Cl. Interpretes** annotationes non parca manu ferit, sed effuse adjungit, largeque disseminat. De signo *Caini* varia pag. 210 seq. cumulat, additque

- ditque nonnulla ad mortem *Caini* illustrandam pag. 214 seq. *Lamechi* digami verba cum interprete Arabe capit per modum interrogationis pag. 216. De extremis *Enochi* fati congeffit varia, & ea admodum jucunda, pag. 219 seq. nec non de sepulchro & morte *Adami* pag. 224 seq. De terra *Siriade* seu *Siriadica*, in qua columna *Sethi* exstitisse dicuntur, afferuntur haud tralatitia pag. 227 seq. &, dum eam ad *Nilum* in *Aegypto* quærit, oblitus fuit *Hadriani Relandi*, qui in *Palestina Lib. I Cap. 53 pag. 343*, eam esse regionem *Serum* in *India*, credidit. De filiis Dei, *Sethi* progenie, a *Lactantio* aliisque Patribus in angelos, amore mulierum captos, conversis, quibus *Egzegeoris* cognomen fuit, copiose commentatur ad pag. 230 seq. Varias de אֱלֹהִים sententias idem exposuit ad pag. 235 seq. negans, gentes integras olim fuisse e gigantibus compositas, licet, gigantes ante diluvium exstitisse frequentiores, affirmet. De voce אֶרֶץ *Gen. VI, 3*, ita sentit, ut per eam intelligat Dei *μνησθῆναι*, ob *1 Petr. III, 20*. Terram antediluvianam idololatria fuisse foedatam, non ex *Mose*, sed ex *Sanchoniatbone*, elucet. Ad *Sanchoniatbonis* narrationes illustrandas varia afferuntur jucunda. Videtur tamen *Dodwellus* nobis satis superque ostendisse, *Hercunium Philanem* exstitisse impostorem, *Sanchoniatbonis* sub nomine sua effingentem. Exponuntur nonnulla, ad *Berosi* Reges *Chaldae* antiquissimos referenda, qui decem Patriarchæ antediluviani exstitisse videntur. Urbem *Sipharam*, *Pantibiblam*, & *Sepharvaim*, fuisse unam eandemque, conjicit. Liceat intelligere *Palaobiblon Syriae*. Monumenta diluvii universalis, nec *Americanis* ignota, ipse passim acquisivit & attulit. *Conchilia* petrefacta pro rudibus diluvii habet; de canibus *carchariz*, ossibus piscium, arboribusque petrefactis, quid sentiat, est incertus. Per אֲבִי־סוּף, abyssum magnam, designatam credit aquarum subterranearum multitudinem. Diluvia maxina ex motibus terræ oriri posse, imo orta fuisse, indicat. Montes altissimos non excedere 5 miliaria *Anglicana*, docet. De voce אֲרֶץ, instrumento, quo *arca Noehi* fuit illustrata, optima quævis congeffit. De urbe *Ciboto* &
- Pag. 238.
243 seq.
244 seq.
257 seq.
259.
271 seq.
279.
287.
294.
297 seq.

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXVIII. 63

& *Celenis* Syriæ commentatur faccinæ. De *Gordians* montibus nonnulla addit, memoratæ digna. De monte *Ararat* plura transcribit. Per *Fo - Hi*, *Tzinensium* Imperatorem primum, designari *Noachum*, suspicatur. Ad historiam *Chami* illustrandam selectissima adjecit, nihilque eorum omisit, quæ ad varias de singulis rebus gestis sententias facere, & aliquid subsidii afferre, poterant. De *Adado Justin* copiose commentatur: nec minus fuse de reliquiis turris Babel disserit. Ac, ut intelligatur, quo modo e mortalibus dilavio defunctis intra trecentos circiter annos orbis terrarum receperit incolas, computationum *Petræi*, *Camberlandi*, ac *Whistoni*, tabulas Operi inseruit, addita tabula, e qua brevitatis vitæ humanæ in dies contractior dilucet, a *Semo* ad *Davidem* usque protracta. Ad mensuras pyramidum adjecit nonnulla pag. 578 seq. De Ægyptiorum arte, producendi pullos ex ovis inventu fornacium, accurate disseruit pag. 620 seq. De literis Copticis erudite egit pag. 687 seq. De primo Ægypti Rege, *Mene*, haud tralatitia exposuit, nec non de *Sifaco* ac *Sesostre* pag. 749 seq. Idolum *Dagon* illustrat pag. 169 seq. De *Coloborum* origine disquirat pag. 173 seq. Gigantas Philistæorum illustrat pag. 207 seq. Ad Syriæ geographiam, quæ commemoratur pag. 215 seq. varia adjecit, commemoratu haud indigna. De origine vocis *Palmiræ* commentatur pag. 233 seq. De Rege *Adado*, unum notantæ, egregia collecta videbis pag. 246 seq. monumenta. Eruditissimæ Societatis historicæ in Anglia Sodales nihil fecerunt reliqui, ut & copiose, & solide, quicquid destinationi ipsorum adjuvamento esse poterat, enarrarent. Interpres vero Belga, sese multijugæ lectionis esse Virum, judicioque præditum critico, in Accessionibus satis superque demonstravit. Constitueramus plura ex thesauro Societatis decerpere. Sed fuimus jam longi, &, ut fruantur cœna, a Sodalibus apposita, invitandi sunt Lectores. Licet vero, quantum ad Geographiam veteris Ægypti & Syriæ attinet, paululum ab Autoribus dissentiamus nonnunquam, non tamen possumus, quin suspicemur, fore, ut proximo Operis tam egregii & in officina

Pag. 325.
328.
338 seq.
358 seq.
366 seq.
424 seq.
451 seq.
496 seq.
502.
740 seq.
Tom. II.

officina Phidææ nati interpretem adspiciamus Latinum, qui monumentum hoc immortalitate dignissimum usibus omnium gentium, in quibus aliquid valent literæ, ac Seculi futuri cujuscunque, consecrare fuerit conatus.

CORPUS JURIS ROMANI, IN DUOS TOMOS distinctum, singulari cura recensum. Præfationem præmisit J. O. GOTTL. HEINECCIUS,
Jctus.

Tomi II.

Lipfæ, apud Christ. Sam. Crugium, 1735, 8 maj.
Tom. I Alph. 6 plag. 13, Tom. II Alph. 5 plag. 15.

Non dubitamus, fore plerosque, quibus mirum videatur Bibliopolæ Lipsiænsis, *Crugii*, varias & fere innumerabiles Corporis Juris Romani editiones nova adaugendi, consilium. Nos ergo, institutum viri optimi omni dignum commendatione judicantes, operam nunc dabimus, ut, quæ sit hujus editionis præstantia, quod præ reliquis decus, omnibus constare possit. Si verum est, quod nemo dubitat, typi elegantiam & accuratorem libris eximio, imò profus maximo, esse ornamento, certe non exiguas laudes hæc merebitur editio, quæ legum civilium collectionem, minori forma, characteribus nitidissimis, descriptam, &, quoad per humanam imbecillitatem licuit, ab omnibus vitiis purgatam, exhibet. Id unicum dolemus, omiſſa in hac editione illa Jurisprudentiæ Romanæ scita, quæ studiose contulerunt antiquiores Jcti, *Cajus, Paulus, & Ulpianus*. Interca, si nullum aliud haberet, certe illud foret maximum ac plane singulare decus, quod ei attulit Illustris Viri, *Jo. Gottl. Heineccii*, copiosa, erudita, atque elegans Præfatio. Compescit hic Vir Celeberrimus miram illorum hominum audaciam, qui Juris Romani compilationem gravissimis proſcindunt calumnijs, omnibusque diris devoent. Quanquam vero non eadem
omnes

omnes ratione in illam invadunt, ad tres tamen classes eodem commode referri posse, arbitratur. Alii enim diffamant *Justinianum*, alii flagitia *Triboniani* & scelerum detegunt, alii ipsius operis nexos exaggerant. Qui famæ *Justiniani* minuendæ operam impendunt, sex in ipso reprehendunt crimina, quorum ea est ratio, ut, etiam si concedamus omnia, inde tamen nihil in Collectionem, ipsius auspiciis adornatam, redundare possit detrimenti. Sed nec ita liberalis est ill. *Heineccius*, qui a singulis pios Imperatoris sacratissimi manes liberat. Primo *divinos honores* notant, quos sibi tribuisse inmodestus videtur Imperator. Negari nequit, voluisse eum in *l. 2 C. de Fabric. adorari æternitatem suam*; qua in re hostes ejus bina deprehendunt usurpatæ divinitatis argumenta. Frustra. Nam & antiquiores *Justiniano* Cæsares æternitatem sibi tribuunt, quod patet ex *l. 160 C. Th. de Decur. & l. 3 C. Th. de Fabric.* ut adeo more receptum & in stilo curiæ solenne dicendi genus esse videatur. *Adorare*, id est, submissa corporis inclinatione venerari Reges, jam inter Hebræos nota res fuit, ceu *Hugo Grotius* ad *Exodi XX* evicit. Græci, si *Zonara* fides, diu ante *Justinianum* eandem custodiverunt consuetudinem, uno *Constantii* ætate homines ἐπὶ τὴν αἰθερῆν βασιλέως πεπομπῆς commemorat *Themistius*. Secundo *amor Theodora*, mulieris scenica, in *Justiniani* numeratur vitia, quanquam illa de uxore Cæsaris narratio ad calumnias *Procopii* pertineat, quippe qui ipse alibi eam γυναῖκα σοφωτάτην nominat. Tertio damnatur *avaritia*, qua non totum solum orbem Romanorum exhaustisse, sed cui in legibus etiam ferendis lenocinatus Imperator, dicitur. At male egit *Procopius*, qui ex hoc uno, quod Emesensæ ecclesiæ procuratores argento dato præscriptionem actionum ecclesiæ centum annis finiendam obtinissent, regulam ducere generalem ausus est. Certe, si huic pravæ mentis concitationi ultra modum tribuisset *Justinianus*, retinisset, quas abrogavit, vigesimam hæreditatis, & pœnæ servitutem. Quarto *vana gloria* accusant *cupiditatem*, ὅπως δὴ νεώτερά τε καὶ αὐτῷ ἐπάνωμα εἶναι πάντα.

pag. 10 seq.

12 seq.

15 seq.

- Pag. 18. *ἄναρτα*. Quis vero eam ob causam alios derisit Principes, quod urbes, pontes, portus, codices, suo decorassent nomine?
19. Quinto *imperitiam literarum* obijciunt. At enim vero errorem *Suide*, vel, si mavis, scribarum, *Procopius* ipse dudum dispulit.
20. Sexto rident, quod *metaphysicis subtilitatibus* magis, quam solidæ eruditioni, studuerit. Nos vero sacrilegii eos postulandos arbitramur, qui sanctioris Theologiæ placita ad somnia Metaphysicorum amandare non erubescunt. Sic, salvo *Justiniano*, patrocinium *Tribonianis* in se recipit Vir illustria. Iis, qui *vanitatem & adulationes* ei obijciunt, respondet, narrationem *Precepti* de sublimi ad caelos raptu vel plane esse confictam, vel eodem modo interpretandam, quo illud *Venusini* ad *Augustum* Carmen: *Serus in caelum redas*, &c. *Lager bibere venales*. Quaestor sacri palatii facili potuit negotio: At, ubi Juris Corpus concinnare inciperet, munus hoc dudum deposuerat, *Paganis* ferre non potuit, cum ita, testa *Cætreo*, nullus ipsi patuisset ad rempublicam administrandam aditus. *Interpolationes* legum veterum ultra modum augeri notat, nec tamen eas penitus vocat in dubium, *M. Heineccius*. Sed hic nihil egit *Tribonianus*, nisi quod in *Constitutione de Conceptis*. *J. §. 7* ipsi permiserat Imperator. Quæ in ipsum Juris Corpus evornuatur criminationes, notæ sunt, & faciliori opera removendæ, ut adeo in istas excurrere supervacaneum videatur.
21. 22 seq. 24 seq. 30. 36.

JO. GOTTL. HEINECCII, JCTI, CONSILII INTIMI PRUSSIÆ, JURIS & PHILOS. IN ACADEMIA FRIDERICIANA ANTECESSORIS, OPUSCULORUM VARIORUM SYLLOGE, OLIM SEORSIM EDITORUM, JAM IN HUNC FASCICULUM COLLECTORUM.

Hala: Magdeburgicæ, sumptibus Orphanotropei, 1735. 4 Alph. 5 plag. 23.

Cum omnium, quæ ab ingenio *M. Heineccii* proficiuntur, descriptionum ea sit indoles, ut felicem memoriam, ingenium

niam fecundum, limatumque prodant iudicium; nullum est dubium, quin & hæc Opusculorum variorum Sylloge communem plausum orbis eruditi, dudum in tanti Viri admirationem conversi, promeretur. Splendet in præmissa ad Lectorem Epistolæ insignis, quam Celeberrimus ille Jarium Antistes sibi familiarem reddidit, modestia. Ea studiosissimis famæ Heinæcciana, & novam minorum, non ingenio, sed mole, Opusculorum editionem flagitantibus, Bibliopolis moram iniecit, nec prius moveri potuit, quam ubi exteros rem eandem meditari, & Opusculis illis conjunctim edendis operam impendere, sat certe constaret. Tum vero Ill. Vir, bene putans, natura ita esse comparatum, ut dominus plurimum videat in rebus suis, scripta, quæ aut ipse composuerat, aut compilata ab aliis sub severiorem censuram vacaverat, in unum colligendi volumen, consilium cepit. Habemus ergo *Exercitationes Academicas XXVII*, Indices auctas, quem, etsi non ipse composuit Heinæccius, talibus tamen ingentis commisit, de quorum industria optima quisvis sperare ætuturam docuerat contubernium. *Dissertatio prima, de Habitu Apostolorum sacerdotali, Baronti* compescit audaciam, qui sanctis Sospitatoris optimi legatis eundem affingere, quo hodie clerici Papæ faventes utuntur, corporis habitum, nullus dubitavit. Dedit elaborandæ Exercitationi ansam institutum ab Ill. Autore sanctæ Theologiæ studium, cui ab ophæbis & matre veneranda destinatus fuerat. Hoc & *secundam* peperit *de gemina natiuitatis Christi æra* Dissertationem, e numis & Inscriptionibus illustratam, ornandæ & confirmandæ *Ant. Pagii & Henr. Norisii* sententiæ mire interuenientem. Nihil additum ab Ill. Viro, nihil mutatum, si, quæ de *Dionysii Periegetæ* & missi in orientem Præsidis ætate ac differentia præclare disserit, excipias: qua in re magnos superioris ætatis Criticos, *Salmasium, Vossium, Barbium*, aliosque, habere videtur consentientes. *Exercitatio tertia, de vera falsaque sapientia characteribus*, ad Philosophiam reconditam; *quarta, de incessu, animi indice*, ad Physices subtilioris scita, pertinet: utraque simul antiquitates & literariam, quam vocant, Historiam mirifice illustrat.

Pag. 110 seq.

§. 28.

NOVA ACTA ERUDITORUM

Sequitur *Exercitatio quinta, de Philosophis semicristianis* inscripta: post *sexto* loco succedit inauguralis, *de origine ac indole Jurisdictionis patrimonialis*, festinanti, ut ait Ill. Autor, conscripta calamo, & intra paucos dies absoluta; quod argumentum resumit, auxit, & emendavit, in *Germanici Juris Elementis*. *Septima, de levis nota macula*, l. 27 C. de *inoffic. test.* explicat; *octava de navibus ob vecturam veterum mercium commissis* dispicit; *nona de origine & jure Collegiorum & corporum apud Romanos* agit, remque a nemine antea tractatam plene persequitur. Locum *decimum* occupat aditialis Ill. Henrici Otatio, *de Jurisprudentia veterum Romanorum formularia*, qua munus Professoris in Academia Francoquerana aspiciatus est. *Exercitatio undecima* est *de vitis negotiationis collybiatica vel cambialis*; *duodecima de P. Juventio Celfo*; *decima tertia de JCtis semidoctis*; *decima quarta de Mercatorum, qui sero cesserunt, rationibus & codicibus*; *decima quinta de Usufructu materno Juris Germanici, & maxime Hamburgensis*; *decima sexta de lubricitate jurisjurandi suppletoris*; *decima septima de Religione judicantium circa reorum confessiones*; *decima octava de Ulpiani JCti hebraismis*; *undevigesima de suprema Principum magistratuumque tutela*; *vigesima de JCtis reformationi ecclesie prestantibus*; *vigesima prima de eminentioribus Ducatus & Ducum Lotharingia prerogativis*; *vigesima secunda de C. Aquilio Galla*. Varia hic, quae ad gentem Aquiliam pertinent, reperiantur capita. Mentio fit M. Aquilii M. F. Galli, ad cujus vitam illud recens adjiciendum arbitratur Vir Celeberrimus, quod repetendam accusatus, cicatricum ostentatione evaserit periculum, legatusque in Asiam Mitylenzis A. U. C. 664 *Mitbridatis* traditus, morte perierit dirissima, testibus Appiano in *Mitbridaticis* pag. 184, Plinio *Hist. Nat.* XXXIII, 1, Cicerone *pro lege Manil.* Cap. 5, Arnebio *adv. gent.* I pag. 23. *Vigesima tertia hisperiam Sabvii Juliani* exponit; *vigesima quarta de Marito tutore & curatore uxoris legitime* agit; *vigesima quinta de Praescriptione annali Juris Lubecensis a Jure communi diversa*; *vigesima sexta de Testamenti factione Jure Germanico in diffinis limitibus passim*

CIRCUM-

circumscriptas; vicesima septima de origine testamenti factissimi, & ritu testandi antiquo. Ipsi harum Exercitationum indices loquuntur, non trita in illis tractari aut vulgaria Jurisprudentiæ ac Historiarum capita: contra vero, omnia sic esse comparata, ut *Heineccium*, id est, doctrinæ omnium promissum condum referant, divinarumque & humanarum rerum thesauros recludant præstantissimos.

JO. DAN. GRUBERI, CONSIL. AUL. ET
*Histor. Regii Hanover. de Constitutionibus Friderici
 II Imperatoris, Moguntiae A. 1235 Germanice editis, vel non editis, sententia, excerpta ex literis
 ejus ad F. O. M.*

Godofridus Coloniensis, Seculi XIII locuples imprimis & fide dignissimus Scriptor, de Comitibus Moguntinis ad A. 1235 hæc habet: *Curia celeberrima — apud Moguntiam indicitur, ubi, fere omnibus Principibus regni Teutonici convenientibus, pax juratur, vetera jura stabiliuntur, nova statuantur, & Teutonico sermone in membrana scripta omnibus publicantur.* Quæ verba disquirendi ansam dederunt, num recte asseratur, Constitutiones illas Moguntinas *idiomate Germanico* fuisse consignatas. Agentibus succurrit non solum Speculum Saxonium, sub id ipsum tempus lingua vernacula conscriptum, sed & exemplum harum Constitutionum Germanicum, a *Goldasto* primum in Statutis & Rescriptis Imperialibus anno 1607 pag. 80, ac deinceps parte altera Operis, quod *Raisch-Satzung* inscripsit, pag. 17, exhibitum: idque non e cerebro confictum, sed ex Corpore quodam Constitutionum Imperialium, jussu *Friderici III* Imperatoris Venetiæ A. 1476 a *Nicolas Jansonio* typis excuso, productum. Negantibus illud præsidio est, quod, licet in monumentis hujus & anterioris Seculi formulæ passim integræ Germanicæ deprehendantur, veluti in Constitutione judiciaria Coloniensi A. 1169, ipsa tamen Acta publica non nisi Latino sermone pertinebant.

zebantur. Speculum Saxonicum frustra ad partes vocatur; privati quippe hominis opus, & autoritate publica destitutum. Qui *Friderico III* Imperatori exemplum Germanicum Constitutionum *Fridericianarum* in manus dederunt, optimo Principi furtum vendidisse videntur. Dialectus enim illa Germanica, quam hoc exemplum prae se fert, adeo ævum *Friderici II* non redolet, ut partus idem non *Rudolphi* solum Regi, sed & filio *Alberto*, licet utroque posterior, haud paulo æquiore Minerva fuerit suppositus apud *Schiltnerum* in Appendice *Tomus II* Thesauri Antiquitatum Germanicarum, & ad calcem Juris Feudalis Saxonici, editi Budissinæ A. 1557. Maxima difficultas est a verbis & fide *Godefridi*, Colonienfis, E qua tamen elucubimur, si ductu monumentorum mediæ ævi indagemus, quomodo inter acta publica, quæ omnia Latinis literis consignata novissima, subventum fuerit laicis, Latinam linguam ignorantibus. Ubi primum observamus, Legatos sedis Apostolicæ, Crucisque & Indulgentiarum prædicatores Transalpinae, quoties in Germania ad populum verba fecerunt, præsto habuisse sacerdotem indigenam, qui fungeretur vice interpretis sacri. Eadem necessitas fualit, ut in Comitibus & judiciis, quæ acta, quæve sibi Latino in commentarios relata erant, laicis sermone vernaculo prælegerentur, ut iis innotesceret, quid decretum atque constitutum esset. Usus enim linguae Latine tam sanctus perpetuusque viris Clericis erat, ut ipsa dicta testium literis Latinis consignarent; quæ tamen, ubi publicanda erant, lingua vernacula recitabantur. Cujus rei documentum sub anno 1238 habes in *Becmanni* Historia Anhaltina *Part. III* pag. 185 verbis: *Unde dicta testium publicata sunt, & propter Fridericum & laicos adstantes lingua materna per dilectum in Christo filium, Archidiaconum orientalem, publice recitata.* Similiter, cum Rex *Rudolphus* A. 1274 per *Fridericum*, Burgravium Norribergensem, & *Henricum*, Comitem Saynensem, cum Pontifice de confirmandis privilegiis ageret, quæ refert *Raynaldus* ad A. 1274 n. 7. instrumento ita subscriptum legitur: *Hæc privilegia lecta, & propter nos, supradictum Burgravium*

vium

videtur Comitum, qui nec literas, nec linguam Latinam, novissimè, fideliter fuerunt exposita. Unde patet, verba Godefridi, ne quid absurdi nobis, & ab usu temporis abhorrens, dixisse videatur, ita interpungenda esse, ut verba *Teutonico sermone*, ope adjecti commatis, non ad *scripta*, sed ad *publicantur*, referantur, hoc ordine: *Jura nova statuuntur, & Teutonico sermone, in membrana scripta, omnibus publicantur*; atque hoc sensu: *Jura nova statuuntur, & in membrana scripta, Teutonico sermone omnibus publicantur*. Sic in documento Anhaltino dicta testium, stilo consueto consignata, propter laicos adstantes *lingua materna* publice fuerunt recitata. Quam interpunctionem atque interpretationem adjuvat quædam Chronicon vetustum, regnante *Carolo IV Imperatore ab Henrico ab Heruordia*, ut puto, scriptum: quod de his Comitibus hæc habet: *Ibi, Imperatore sedente, pro tribunali, inventum est, quod, quando filius frivole & palam certaret contra patrem, perderet omnia jura sua in hereditate patris: & quamplura jura ibidem pronuntiata sunt*. Quæ verba satis docent, publicæ recitationis & pronuntiationis solum rationem habuisse Historicos nostros, non literaræ consignationis, quæ semper una erat eademque. Id vero animadversione dignum visum, quod, quæ more consueto in literas relata, ac membranæ commendata essent, patrio *sermone*, non solum inter acta, ut plerumque, explicabantur, sed & omnibus publicabantur, hoc est, publice recitabantur ac pronuntiabantur. Nam & tabulas clientelares, iisdem in Comitibus *Ottoni Duci Brunsvicensi*, traditas, quod Latinis verbis scriptæ essent, *Ottoni & amicis* inter acta *Germanice* expositas fuisse, necesse est; licet publice omnibus *Germanice* prælectæ haud dicantur. Ut adeo non *scripturae* genus singulare, sed eorum, quæ stilo scribis sacri palatii familiari atque ordinario in membrana scripta erant, *singularem promulgandi modum*, recitationem videlicet publicam, *sermone Teutonico* peractam, respexisse videatur *Godefridus*.

DEMONSTRATIO MEDICO-PRACTICA

K

Progn-

Prognosticorum Hippocratis, ea conferendi cum agrorum historiis, in Libro primo & tertio Epidemicorum descriptis, ab HENRICO COPE, Medico Regio ad statum in Hibernia.

Dublino, typis Academiae, sumptibus Jo. Smith & G. Bruce,
1736, 8.

Alph. 1 plag. 18.

Antiquam *Hippocraticæ* Medicinæ famam instaurare annis est clare doctus Autor, sub examen revocatis & ad rationalem Medicinam studiose exactis dogmatibus, quæ Senex ille de signis eventuum eruendis in arte salutari condidit. Consilium istius rei cepit, partim intellectis neotericorum insufficientibus ad curam pertinacissimorum malorum sententiis, quæ elegantius hæc raro, quam verius, dicuntur, partim instinctu Præceptoris Clarissimi, *Barbavii*, qui, antiquæ Græciæ studiosissimus, ad rimandos majorum fontes extimulare Auditores solet. Egregie admodum de prædictionum *Hippocraticarum* valore & in significando efficacia sentit, non illarum, si forte perperam judicetur, errore, sed prædicentis Medici fallaci in exponendis *Hippocraticis* oraculis dexteritate, crimen committi. Revocatur ergo *Hippocrates*, & qui a bonis omnibus, pro seculi sui more, & auxiliorum, sapientiam sustententium, quibus maximam partem caruit, conditione, prudens & ab ingenio minime alienus judicatur, talis sistitur, qualis fortasse ipse esse nollet, veridicus, errore vacuus, quem pialulum sit, sequi nolle, errare potuisse arbitrari. In historia morborum acutorum cum veratissimus existerit *Hippocrates*, hanc potissimum Medicinæ ejus partem selegit Cl. Autor, quam illustraret, & æqualibus suis ad excitandum æmulationis studium proponeret. Majori equidem felicitate, quam nostri salutis moderatores, usus non est *Hippocrates*: nam ex duobus & quadraginta ægris, quorum historiam divino de Epidemicis libro condidit, quinque & viginti, adeoque πλεον ἡμῶν παρτις, Plutonia regna viderunt; princeps tamen artis hoc ipso esse non desinit, quod pessima prædicere, ut de meliori successu gauderet,

deret, quam secuta omnia pronuntiare, maluerit. In eo respondendam unice gloriam esse negat Autor, quod aliquis de vita & morte prælagite ausit, sed illam prognosticorum efficaciam esse asserit, quo scire aliquis possit, quantæ morbus durationis futurus sit, ne evacuationibus exerceatur miser cum dispendio virium, quibus ipse ad superandos mali insultus quammaxime indiget, nec petulantia humorum prorsus relinquantur, si forte brevior, sed & eo ferocior, morbus futurus sit, nisi educantur, qui vasa sua male habebunt, humores. A ratione non prorsus abest, quæ Græcis prædixerat *Hippocrati*, Borealibus etiam populis evenire posse. Nam Libyæ, Deho, & Scythiæ, accommodata divinus Senex sua effecerat oracula, unde locorum discrepantia ad mutandum morborum genium, utpote qui humani corporis communibus respondent conditionibus, parum facit. Certe haud difficulter intelligent, qui prædictiones *Hippocraticas* legunt, tales prædici eventus, qui ex natura rei aliter succedere haud potuerint, unde gratis Seni, quod sua nobis vestigia relinquere voluerit, referenda est haud mediocris. Ita enim ille dixit fecitque, ut, quisquam nostrum est ingenio præstantissimus, si deberet adeo tenui, quam ille, principio vastum systema condere, plura, aut tanta etiam, de se sperare vix posset. Unde maximam ab omnibus antiquioris meriti studiosis gratiam inivit Cl. Autor, quod Epidemicorum, seu morborum popularium, libros suis commentationibus illustrare voluerit, habiturus eruditionis adjuncta plurimam, utilitatis publicæ promotæ aliquam, famam. Nam, quod salva *Hippocratis* autoritate profiteamur, nisi ex conditione & natura morbi, rerum mechanicarum recte conscius Medicus, statum ægri judicare didicerit, & efficacissima attulerit remedia, parum a Senæ Coo adjuvabitur. Habentur tamen meditationes *Hippocraticæ*, quæ insignem arti lucem affundunt, si analogia & comparandi artificium accesserit. Majorum certe experientia non nisi in tantum nostra est, in quantum status præsentis cum præteritis exacte conferre, & perfectam utrinque similitudinem invenire, valemus. Metuendum certe, ne ditius dicta esse quis reputet, quæ in Præ-

fatione habentur: *Hæc & hujusmodi vel ignotis vel spæcis observationibus, quæ ex penu Hippocratica unice depromenda sunt, Medicina, in solamen, miserorum divinitus instituta, in perniciem agrorum pervertitur.* Eleganter ceteroquin ad *Lindensii* exemplar concinnavit *Hippocratis* oracula, inendas, si quæ sensum invertere videbantur, ad mentem Commentatorum correxit, *Galenum & Hippocratem* sedulo comparavit, illum haud raro, quod hunc male intellexerit, castigavit, suaque de efficaci *Hippocratis* prædictione cogitata peroravit, dierum criticorum studiosus observator, eo usque, ut æge ferre videatur pag. 55, quod æger *Hippocratis* prædictionem eluserit: *Nec, quanquam ægrotus ultra hos limites vitam produxisset, falsi itaque incusanda est doctrina Hippocratica, - - parum absuit, (santa est dierum criticorum vitæ) quin prædictio compleretur.* Optat tamen, pro sua in patriam pietate, quod & optare bonum quemque decet, sic cum *Hippocrate* omnes errare posse Medicos.

PARERGA MEDICA, CONSCRIPTA A DAMIANO SINOPEO, Medico ordinario Marini Nosocomii Cronstadiensis.

Petropoli, typis Academiz Scientiarum Petropolitanz, 1734, 8.

Plag. 18.

De frequentioribus nautarum Russicorum morbis primo agitur, quorum primarii sunt pulmonum affectiones, tussis æque ac asthma, cum ulceribus vel vomitibus ruptis, quibus correpti, etsi convaluerunt, paulo post, anao circiter spatio, interiere. Diarrhœa eisdem haud parùm affligit cum colicis affectibus, qui dolorificam musculorum abdominis spinam versus contractionem conjunctam habuerunt. Viscerum scirrhi & indurationes genti maximopere infestæ sunt; unde cum levamine oboriuntur hæmorrhoides internæ. Interea haud pauci hydropici intereunt, anasarca vel ascite oppressi, quam scroti penisque enormis concemitur

tar tumor, exsillante sero acri, cuticulamque erodente. Sa-
luti paucis cedit, vel paracentesin adornasse, vel incidisse pe-
nis scrotive integumenta, sicut diarrhoea oborta breve sola-
tium affert. Impuria morbis haud carent, lueque venerea
misere exercentur; nisi enim recens fuerit, ægre sanatur.
Tophi concomitantur, ossiumque caries, & dolorum cruciatus.
Salvatio prodest, cujus methodus adducitur; sed pluribus suc-
cedit scorbutus cum partium erosione, septi narium subsiden-
tis, & gingivarum carne, aliisque diris symptomatibus. Anato-
mica cadaverum consideratio pectoris & pulmonum vitia
frequentissima detexit, coalitos eum pleura vel diaphragmate
pulmones, vel hydropse oppressum alterutra cavitate thora-
cum. Hepar & pancreas plurimis labe multa infectum, scirrho-
sum, putridum, nullo quamvis apparente inflammationis si-
gno, solenne glandularum mesenterii vitium, induratio, ri-
giditas, stentosis, intestinorumque insignis angustia, & sphac-
elus. Specialiores inde cadaverum sectiones, præmissa unius
cujusque, quo morbo interierit, historia, recensentur, & prava
viscerum conditio prudenter cum phaenomenis prægressis
comparatur. De constitutione sana corporum nauticæ gen-
tis proximo loco agitur, qua fiat, ut tot tantisque morbis illi
fortiter resistere, nec citius istis interire possint. Adducuntur
inter causas vitæ genus, laboribus sustinendis intenta ab in-
cunte ætate educationis ratio, vegetus appetitus, & digestio
ciborum duriusculorum non dispar, balnea & exercitia cor-
poris, hæreditarius etiam vigor, cum plerique humili loco
nati campestrem vitam egerint. De sanguinis statu physico
naturali, deque fibræ motu tonico & vitali, secundum doctri-
nam de clatere differit, & leges motuum exinde explicat, uni-
versa vero Physiologiæ breviter & succincte exponit, quo
de militum suorum statu curatius ferre judicium possit. Omni-
bus istis actionibus vitalibus æque ac naturalibus Russi utun-
tur vegetis; sed & causis externe eosdem ambientibus ad mo-
tus sanguinis robustos disponuntur; frigoris æque ac caloris
patientes sunt. Aer scilicet æstivus illis intense calet, sed

eandem ferre didicerunt durante bruma in stationibus suis, magno igne xstuantibus; nam fornacibus & culinis superstruuntur tabulata, pro curandis corporibus. Frigus fuga calidi definit, oblipatos eorundem cutaneos poros ita non afficit, ut consueti horroris effectus tenerioribus infesti exinde subsequi possint, sed ob suppressam transpirationem spiritus fovetur. Secretiones & excretiones reliquæ augeatur, appetitus multo vegetior fit, & digestio plurimum aucta. Aere patrio, etsi satis inclemens videri possit, parum afficiuntur, qui temperate vivunt; verum pessime mulctantur nautæ, quibus, cum vitæ genere minus ordinato, ab aere frigido humidoque, & exin plurimum aggravante, sanitas quovis modo deprivata redditur. Maxime metuendus genti est frigidus in balneis potus, cui indulget. Inde enim cardialgiæ, pleuritis, colica, aliaque mortifera mala. Conferant aliquid abstinentiæ a carnibus, ac diuturna & frequentius celebrata jejunia, quamvis fecalino hordeaceoque pani, leguminibus, oleribusque, insignis insit nutriendi virtus. Spirituosorum, maxime spiritus frumenti, vel aliorum, abusus, genti familiaris, bilem excitat, irritat, & chylificationis organa lædit, multo magis, quod pluribus familiare sit, ingurgitata frigida abortus exinde xstus restinguere. Sanguis hinc tum ex omni causarum harum concursu spissior factus, suam in motu cordis tem passim, maxime in hepate, prodit, cujus scirrhi, si quis alius, morbus epidemicus est, quamvis non omnes eodem duritiei hujus visceris gradu laborare deprehendantur. Paria fata experiri solet pancreas, suo proprio humore spissescente, eandemque ob causam infarctum, & lien cum glandulis mesarrhaicis in mali communionem trahens. Polypos cordis frequentiores observari affirmat, cujus natales partim a carptis cordis & vasorum fibris, partim a pinguedine cordis, spissitate sanguinis, partibusque tophaceis, derivat, siquidem & haud raro crusta tartarea in pericardio enata fuisse observetur. Egragie adjicit signum pathognomonicum polypi cognoscendi in vivo, nempe arteriam carotidem in regione colli, & subclavia vasa intensius pulsantia, quo tempore uberior venæ sectio profuit.

Febris

Febris catharralis epidemice grassata isthoc ineunte anni ve-
re, æstu ægros afflixit, sudoribus purpura etiam scorbutica
solvi confecta, pluribus etiam ariditas faucium, hæmorrha-
gia narium, sputumve eruentum, successit, haud pauci delirio
correpti ea passi sunt, quæ febrem ardentem ut plurimum co-
mitantur. Plenritis paulo post invasit, quæ immanem mili-
tum stragem edidit, quibusdam, cum excubias agerent, vel
consueta munia excercerent, repente extinctis. Venæ sectio,
mature administrata, salutis fuit. Simili industria reliquarum
annî stationum epidemici morbi recensentur, gratamque hoc
ipso operam omnibus doctissimus Autor præstitit.

PROJET DE LA MESURE DE LA TERRE
en Russie, &c.

h. e.

PROPOSITIONES DE MENSURA TER-
ræ, in Imperio Russiæ peragenda; prælectæ in Conven-
tu Academiæ Scientiarum Petropolitane, die 21 Fe-
bruarii A. 1737, a DE L'ISLE, Astronomiæ
Professore primario.

Petropoli, ex Typographeo Academiæ Scientiarum, 1737. 4.
Plag. 24.

Apicem Geographiæ in eo positum esse, ut accuratissima,
quam fieri potest, Telluris mensura perficiatur, diu animi-
adversum est intelligentibus. Exinde enim, uti facile patet,
exactissima Mapparum constructio pendet, quæ magnis ad-
huc defectibus laborant, comparatio inter magnitudines
quorumcumque terræ tractuum, Regnorum, Imperiorum,
& quæ plura sunt hujusmodi, magni profecto omnia mo-
menti. Primi equidem labores in mensura terræ collocati,
tantum abest, ut fuerint exacti, ut potius ii, qui ambitum ter-
ræ stadiis aut miliaribus Arabicis æstimare principio conati
sunt, in eo acquiescendum sibi duxerint, quod numeris ro-
tundis dimensiones enuntiasent. Ubi vero majori studio ex-
coli

coli Geographia, arsque navigandi, cœpit, illico fuit perfectum, ambitum Telluris, & quemvis ejus gradum, non exprimendum esse crassioribus istis mensuris; veluti milliaribus aut leucis, &c. duntaxat, sed subtilioribus quoque, uti perticis, hexapedis, pedibusque. Tales autem mensuras obtinere non licet absque operationibus Geometrico-Astronomicis, summa cum cura instituendis. Hinc herculei isti labores, quos subierunt Mathematici recentiores, & cumprimis Academici Parisienses, qui vastum istud & vere regium celebratissimæ Meridianæ, quæ Galliam universam trajicit, opus perfecterunt. Præter eos eminent *Fernellius*, *Snellius*, *Norwoodus*, *Blavius*, *Ricciolus*, *Blanchinus*, *Musschenbræckius*, qui *Snellii* Eratosthenem Batavum correxit & ornavit in peculiari Dissertatione de magnitudine terræ. Itaque, cum tanto studio mensuram gradus circuli maximi exquisiverint Viri insignes, supervacaneum videri poterat, moliri nova hanc in rem tentamina, aliis in regionibus facienda; quicquid enim superest laboris, in eo poni videtur, ut mensuræ, Viris, quos diximus, adhibitis, comparentur cum mensuræ regionis cujusvis, cujus Geographia est pertexenda. E. g. cum mensura geographica Russici Imperii sint Leucæ illæ, quas *Wersts* vocant, & quælibet subdividatur in 500 sic dictas *Sagenas*, quarum unaquæque continet 7 pedes Anglicanos; cumque ratio pedis Anglicani ad Francicum sit cognita, & Astronomi Parisienses invenerint, gradum circuli maximi constare 57060 hexapedis (*Toises*); levi opera conficitur gradum circuli maximi continere 104½ *Werstas* Russicas. Itaque in constituenda Imperii hujusce vastissimi, aut provincie saltem cujusdam insignioris, Geographia, id agendum duntaxat videtur, ut in operationibus mensuriis adhibeantur *Wersta*, *Sagena*, & pedes Anglicani, & sic methodis geometricis texantur Mappæ, quoad ejus fieri potest, exactæ, ac per Astronomicas longitudinum latitudinumque observationes rectificandæ. At vero Celeberrimus scripti præsentis Autor longe ab eo abest, ut credat, hac ratione rem confectum iri; imo monstrare satagit, opus hocce, tantopere desideratum, ad ambi-

umbilicum perducere non posse, quin tanti labores suscipiantur, ut non exsequantur, sed omnino superent, quicquid molimini in dimetienda tellure huc usque est factum. Quo minus enim Geographia Russicæ eo, quem indicavimus, modo absolvatur, id præcipue obstat, quod figura telluris non profus est spherica, adeoque gradus circulorum majorum inæquales, & minorum, qui paralleli sunt majoribus, non eandem sequuntur proportionem, quam sequerentur in hypothese sphericitatis. Cumque questio de vera Telluris figura nondum sit pleæ definita, maximum ei lumen affandi posse judicat Cel. Autor, si per tot regiones vastissimas, quæ Russico Imperio parent, observationes quam diligentissimè instituantur. Tantum vero opus, præterquam quod Geographiæ Russicæ utilissimum existat, non poterit non in gloriam Academiarum vergere; id quod facile crediderit, qui difficultatem questionis de vera terræ figura, quæ eruditissimos hætenus viros in partes distraxit, animo pensitaverit. Constat, *Newtonum* primo, deinceps *Hugenium* quoque & *Hermannum*, Geometras celeberrimos, figuram terræ attribuisse spheroidicam, qualis existit, dum Ellipsis circa axem minorem suum rotatur. Figuram hanc deduxerunt ex rotatione telluris circa axem, quæ fit, ut partes Equatori viciniore majorem acquirant conatum centrifugum, quam partes circa polos. Confirmari ipsis visa est sua sententia per decantatum illud experimentum, quo, pendula tardius moveri sub Equatore, quam quidem in terris borealioribus, deprehensum est. Globum Planetæ Jovis esse tale Spheroides latum, patet ex observatione *Cassiniana*, quæ innotuit, axem revolutionis in Jove minorem esse diametro Equatoris sui. Forsan id obtinet in reliquis planetis, circa axem gyrantibus, quibus merito nostram accensemus tellurem. Non itaque specie destituitur hoc argumentum, ab analogia petitum, quo utitur *Poundius*. At vero, cum A. 1691 *Eisenschmidius*, Mathematicus Argentoratensis, varias terræ mensuras inter se compararet, deprehendit, gradus circuli maximi versus polos decrescere; quo ipso adductus est, ut figuram terræ sta-

tueret Sphæroides oblongum, quale existit, Ellipsi circa axem suum majorem conversa. In hypothese enim Sphæroidis *Newtoniani* gradus circuli maximi versus polos crescere debent, hoc est, duo loca sub eodem meridiano, quorum latitudo differt uno gradu, eo longius a se invicem sunt distita, quo propiora sunt polis. Contrarium accidit, ut patet, in hypothese Sphæroidis oblongi. Postquam Meridiana a Septentrionalibus Galliz oris ad australes usque, per intervallum 8 graduum circuli maximi fuisset determinata, *Cassinus*, præcipue junior, diminutionem illam graduum versus polos denuo reperit, & exinde figuram Telluris sphæroidico-oblongam confidenter adstruxit. Hisce tamen omnibus adduci se non passus est *Newtonus*, sententiam suam ut desereret. Anno 1720 *Cel. Mairanus*, duo hæc systemata conciliaturus, statuit, terram in creatione sua motus fuisse expertam, & figuram sphæroidicam, *Cassiniana* multo adhuc protractiorem, habuisse; motu deinceps rotatorio ei impresso, ad hodiernam sese figuram, qualem nempe *Cassinus* defendit, composuisse. Objecit vero *Cel. Desaguliersius*, systema *Mairani* adversum esse legibus motus; & contra observationes *Cassinianas*, & suppositiones, quibus in terminanda terræ figura usus est Vir inclytus, dubia quædam produxit. *Cel. de l'Isle*, Schediasmatis hujus Autor, statim post absolutam Meridianam in aliam quandam viam incidit, cujus ope de figura terræ constare possit. Suasit nempe, ut mensureretur parallelus Parisiensis, uti fuit Meridiana; in hypothese enim Sphæroidis *Cassiniani* paralleli minores esse debent, quam in hypothese Sphæricitatis perfectæ sunt paralleli cognomines; contrarium est in Sphæroide *Newtoniano*. Consilium hoc executioni datum esse, perspeximus ex Historia Academiæ Scientiarum Parisiensis A. 1733. Constat exinde, terram esse Sphæroides oblongum, & protractius adhuc, quam fuerat definitum per Meridianam A. 1718. Ut vero quæstio hæc, adeo agitata, expediatur tandem absque omni hypothese alicujus subsidio, missi sunt ab Ill. Scientiarum Academia Astronomi tres, *Godinus*, *Bouguerus*, *de la Condamine*, in regiones Ame-

Ame-

Americæ prope Æquatorem fitas, qualis est provincia *Quito* in boreali *Peruvia* parte, eo consilio, ut magnitudinem graduum quorundam Meridiani ac Æquatoris accurate investigarent: Eo concesserunt Viri Celeberrimi A. 1735 mense Aprili. Insuper alii tres oras polo septentrionali vicinas adire jussi sunt A. 1736, videlicet Viri insignes, *de Maupertuis*, *Camus*, *Clairaut*, junior, & *le Monnier*, junior; qui, in regionem Laponiæ, quæ Sueciæ subest, profecti, itineris socium nacti sunt Cl. *Celsius*, Astronomiæ Professore Upsaliensem, ibique gradum circuli meridiani, qua Polaris Arcticus transit, dimensit. Hos exinde reversos, non ita pridem est nuntiatum. Antea, quam finivissent operationes suas, Nostro Petropoli significarunt, se reperisse longitudinem penduli simplicis, prout exigit systema *Newtoni*, scilicet majorem in regionibus polaribus, quam Æquatori vicinioribus, id quod ipsum quoque Archangelopoli reperit Cl. *de l'Isle de la Croycere*, Nostri frater, A. 1728, prout videre est sub finem *Tomi IV Comment. Academiae Scientiarum Petropolitanae*. Pariter Astronomi, in Americam missi, in Insula *S. Dominici* latitudinis $18^{\circ} 37'$ invenerunt pendulum secunda vibrans 2 lineis brevius ac Parisiis; iterum juxta systema *Newtoni*. Itaque, cum circa figuram terræ adhuc sub judice lis sit, ad plenam ejus decisionem, insimulque ad Geographiæ Russicæ perfectionem, requiri contendit Cel. *de l'Isle*, ut ejusmodi dimensiones per amplissimum Russicæ Imperium instituantur; monstratque, plurimas Russicæ hanc ad rem opportunitates & prærogativas esse, quas vix offendere alibi liceat. Amplitudo Imperii Russici una est ex præcipuis; etenim meridianus, qui per observatorium Petropoli transit, protendi ad 22 — 23 usque gradus posset, qui quadrans sunt distantia Poli ab Æquatore. Eadem ratione possent Meridiani Moscuenfis & Astracanensis produci, adeoque graduum inæqualitas observari exactius, ac huc usque; id quod jam in votis habuit *Cassinus*. Comparari porro gradus inventi cum iis possent, quos in Gallia dimensit Astronomi, & in borealioribus Sueciæ tractibus; ratio graduum in parallelis ad gradus me-

meridiani in tanta regionum vastitate exactissime innotesceret, & quæ alia sunt hujusmodi. Fundamentum omnium operationum ita jaciendum ait Cel. Autor, ut basis, quam fieri potest, maxima seligatur, & summa cum cura mensuretur; ei enim sequentia triangula omnia inzdificari deberent. Hanc basin in superficie glaciei tempore hyberno peropportune constitui posse, ab ora scilicet Ingrizæ versus Palatium *Peterhoff* dictum, usque ad oram Finniæ versus *Systerbeckam*. Distantia hæc non est minor 20 *Werstis* sive Leucis Russicis, atque ob glaciei planitiem optime potest mensurari. Porro ope mensuræ angulorum, qui sunt in extremitatibus hujus baseos, concludi poterit distantia inter medium observatorii Imperialis & turrem ecclesiæ novæ Cronstadiensis, quæ ad minimum 30 *Werstas* exæquabit, & fundamentum præbebit triangulis subsequentiis, per provincias continuandis. Quod ad instrumentorum supellectilem attinet, quorum est in tanto opere necessitas, Cel. Autor requirit Quadrantem ordinarium, cujus radius sit 2 – 3 pedum, ad capiendos triangulorum angulos: pro observandis vero arcibus cœlestibus portionem circuli, 30 graduum circiter, sed cujus radius sit 12 – 15 pedum; optatque, ut hæc organa construantur a Mechanico Londinensi dexterrimo, *Grabamo*, pariter ac duo Quadrantes telescopici in plano meridiani observatorii Imperialis firmandi, quorum radius sit 7 pedum circiter, quibusque observationes subtilissimæ, quales præsens exigit Astronomiæ facies, institui possunt. Ut altitudines montium, per quorum vertices triangula quandoque transeunt, determinentur, eadem methodo procedendum judicat Cel. Autor, qua usus est *Cassinus*, per varias scilicet altitudines Mercurii, in Baroscopio observatas. Ut verò proportio inter eas & montium altitudines justa existat, novis observationibus, iisque diligentissimis, est allaborandum, quas fieri posse Cel. Autor dicit inter ipsas dimensionum operationes. Quem in finem sibi constructa refert Barometra composita, perquam sensibilia, in usum identidem vocanda, promittitque, omni studio se evitaturum mutationes istas, quas in Barometris pro-

producere solent varii caloris gradus, observationes non parum turbaturas. Alium deinceps modum proponit, altitudines hæcæ supra libellam maris determinandi, sed minus expeditum, si cum priore conferatur. Ceterum eadem quæque opera possunt ubique & sæpius observari acus magnetice declinatio & inclinatio, præcipue longitudo penduli simplicis, cujus maxima vis est, uti vidimus, in quæstione de figura Telluris. Novas pro illa accuratissime determinanda methodos, Academix Scientiarum Parisiensi detectas, & mox Astronomis, qui in Americam abierunt, transmissas, refert Cel. Autor, quas ipsemet secum communicatum iri sperat. Et hæc quidem sunt, quæ de suo instituto proposuit Vir Eruditissimus, de quibus ut hic loci paulo copiosius dicemus, nos permovet rei dignitas. Non diffitendum, immensos præne labores sustinendos fore, priusquam, quicquid hujus est consilii, totum effectui detur. Quod si vero sub auspiciis *Annae Augustæ*, ad exemplum *Petri Magni* scientias mirifice foventis ac protegentis, manum operi admoveri contingat; nihil fore tam difficile, tamque arduum, quin superari feliciter queat, nobis cum Academicis persuademus; unde spes affulget, Mappam vastissimi Imperii Russici Geographicam tandem prodituram, in qua nihil possit jure desiderari.

HENRICI SCHARBAU, PASTORIS ÆGIDIANI Lubecensis, Observationes sacrae, quibus varia sacri Codicis utriusque Fœderis loca illustrantur & exponuntur, multaque sanctioris & elegantioris doctrinæ capita illustrantur. Pars tertia. Accedunt Indices necessarii.

Lubecz, sumptibus Joann Schmidii, 1737, 4.

Alph. 2 plag. 1.

Ex eis, quæ inter meditandum & evolendum subnata fuerant Cel. Autori memorabiliora Exegeteos sacrae, ad Biblia applicatae, capita, jam *Pars tertia* instituto laudabili succrevit:

- crevit. In Præfatione monet paucula ad ea, quæ *Bernhardus Eibenius*, Pastor Ecclesiæ Reformatæ Blumbergensis, in *Elia fugiente* ad examen revocare studuerat, nec non ad dissentium *D. Christoph. Aug. Heumannii*, in *Parergis Gottingensibus Tom. I Lib. I pag. 213 seq.* exstantem. Observationes ipsæ numero sunt XVII. Ipsarum hæc accipe summas: 1) *Barnabas non Apostolus*; 2) *Oeconomia judiciorum Apostolorum*; 3) *Noachus, exemplum emittens de rebus mundi abnegandis*; 4) *de sacrificio grati odoris Noachico, ad Gen. VIII, 22*; 5) *de lucerna moribunda, afflictorum, non impiorum, symbolo, ad Matth. XII, 20*; 6) *de oculis rubicundis & dentibus albis Messie, ad Gen. XLIX, 12*; 7) *de luxu Sabbatariorum, ad illustranda quedam loca Scripturæ sacræ, Mischnæ, & Patrum*; 8) & 9) *de Epocha initii Apostolatus Paulini, Pars I & II, decerpta ex Angli cujusdam Miscellaneis sacris, qui inter conversionem & Apostolatam Pauli ratione temporis admodum distinguit. Succedit Dissertatio seu Observatio 10) de Christo oculis præscripto, ad Gal. III, 1*; porro 11) *de criterio temporis Messie, ab objectionibus quorundam libero*. Tum 12) *de elegantissimo alarum columbæ symbolo cursus & splendoris Evangelici, ad Ps. LXXVIII, 14*, disseritur. Adjecta est *Pentateuchis Observationum, prima ad Ps. LXXXIV, 12, de Domino solo & clypeo, ubi putamus ad columnam ignis ac nubis, tegentem Israelitas, fuisse allusum*; 624. seq. *secunda ad 2 Cor. IV, 6, ubi comina ponit Autor ante voces ἡμεῖς Χριστῶν, ac per Θεῶν περίωπον intelligit Christum, qua interpunctione haud adeo opus esse existimamus*: 626. *tertia de mæra & proxima successione mysteriorum Novi Fœderis in locum antiquorum*: 629. *quarta de scrutinio mysteriorum templi Davidici, ad Ps. XXVII, 4*: 630. *quinta ad Ps. LXXVIII, 57, ubi homines, promissis Deo datis non stantes, comparantur cum arcu non satis adducto, nec scopum certum feriente*. 633. seq. *Agit deinceps Pl. Rev. Autor de sacrificio fracti spiritus, ad Ps. LI, 19, ubi quoque legem de non recipiendis בְּקֶרֶן יְהוָה, ad Deut. XXIII, 1, 2, 3, exponit*. Postea disserit contra *Hoadleyum*, Anglum, *de usu sacræ cænæ non mere μνημονικῶν habendo*, subjungens catalogum scriptorum, adversus Anglum ab Anglis editorum.

totum. Inde agit de *lustris vulpium, & volucrum nidis, non metaphorice, ad Matth. VIII, 20,* confirmans sententiam vulgo receptam. Accedit *Fasciculus Observationum*, nempe 1) *Idea systematis Jobi, de spiritibus tam bonis, quam malis;* 2) *Renepiacitum Dei non in equitatu, sed timentibus Dominum, ad Ps. CXLVII, 10;* 3) *Consensus parabolicarum phrasum Matth. XXII, 1-14, cum verbis Zephaniae Cap. I;* 4) *Christus crucifixus a quatuor militibus, ad Jo. XIX, 23;* 5) *de tropis crucis Christi super Phariseos;* 6) *Separatio ceteris Christiani a Judaico, per interitum urbis promota;* 7) *de lapsibus Apostolorum, testimonio illorum nihil derogantibus;* 8) *Amissa longuivitas Vet. Testamenti in Novo per liberationem a mortis metu;* 9) *de Salute ex Judaïs, ad Jo. IV, 22.* Subiuncta est *Dissertatio de Fatis studii moralis inter Ebraeos. Pythagoram & Socratem, doctrinis Ebraeorum dogmata sua rigasse, credit Doctiss. Autor. Novos Judaicorum doctorum candide detexit, solideque exposuit. Dissertatio de serpente enei significatione mystica, jam A. 1713 Lubecz excusa, succedit. De figura serpentis Mosaici speciatim addemus nonnulla. Expressu illa indolem & modum serpentis ejusmodi, qualis in solitudine Arabica, ex Aegypto quotannis accedens, erat incommoda & molesta. Fit ejusmodi serpentum mentio Deut. VIII, 15, Es. XIV, 29. Pinnata agrina anguim, qui ex Arabicis emergunt paludibus, venena malignantes, ab ibibus comedi debellarique solita, commemorat Ammianus Marcellinus XXII, 15. Horatius eorundem meminit. Egregie de eorum volatu & figura commentatus fuit nuperrime Doctiss. de Maillet in libro, *Description de l'Egypte, Tom. II pag. 22 seq. & 36.* Plura habent Herodotus II, 75, IV, 107, Strabo Lib. VII, Pomponius Mela, *Ælianus de natura animalium II, 38, S. Rev. Salomo Deylingius in Obs. sacr. Part. I Obs. XV pag. 156 seq. Eusebius Prap. Evang. Lib. IX, 27, pag. 432, atque Hadrianus Relandus in Palestina Lib. II Cap. 7 pag. 436.* Ex variis locis elucet, serpentem ejusmodi suspensum representasse crucis formam. Non tamen serpens ipse, venenatus quippe,*

Pag. 669.

672.

693 seq.

721 seq.

Pag. 744
seq.
780 seq.

quippe, sed ejus erectio, erecti figura ac virtus, in typum cessit. Sed e diverticulo in viam. Progredimur cum Pl. Rev. Autore ad Dissertationem de *Caipha, ejusque vaticinio, ex Jo. XI, 49, 50, 51*, quæ jam A. 1715. Lubecz prodiit, demorsos sapiens unguis. De dono prophetandi ac prophetiis inibi egregie exponit Noster. Agmen tot Tractationum claudit Epistola gratulatoria, Rev. Ministerii Lubecensis nomine A. 1734. scripta, ac oblata Præsbytero Seniori, M. *Jacobo a Melle*, muneriis facri Jubilæum agenti; in qua agitur de macrobiis ac presbyteris, Deique benignitate, qui nonnullis viris piis, & doctrinæ cœlesti addictis, sanctissimas ob rationes vitam prorogavit subinde. Gratulamur nos quoque Autori Pl. Rev. tot tantosque labores eruditos, catenatis ipsius munis junctos, summa cum laude exantlatos, victricemque ei auguramur coronam, vita cum diuturna connexam.

CHRISTIANI LUDOVICI SCHLICHTERI
de Panibus facierum, eorumque mysterio,
Liber singularis.

Hala, sumtibus Baueri, 1737. 4.
Plag. 15.

Doctissimus Autor, editis jam aliis scriptis, quorum Indicem huic Operi præmisit, celebre nomen consecutus, post *Ludovicum Woltersum*, quem in Præfatione cum laude allegavit, argumentum hoc plenius pertractandum suscepit, ac amplissima Dissertatione isthac, sive libello singulari, in *duas Partes* diviso, majori in luce ut collocetur, dignum censuit. Prima *quinque Capita* complectitur, atque in *primo* eorum de appellationibus panium facierum disserit. Hic varia nomina, quæ panes isti acceperunt, Hebraice לחם פנים, *panis facierum*, קודש, *sanctum*, & קודש קודשים, *sanctum sanctorum*, לחם תמיד, *panes juges*, לחם מערכו, *panes ordinis, seu dispositionis*, Græce ἀγροί προθέσεως, *panes propofitionis*, vocati, erudite illustrat. Capite secundo materiam illorum panium exponit, ubi de locis ob triticum celebribus, de farina purissima, quæ סולת vocatur, & e lingua Arabica derivatur, ex eo per שיתם & כעינור, (qua-

(quarum vocum sensum controversam dijudicat,) præparata, de cribratione ejus, ac cribro, per פַּרְסָה denotato, de mensura similitudinis, טַבַּח dicta, ex qua conficiebantur, agit. *Capite tertio* formam ac numerum panium declarat, ibique vasa, ad panes formandos adhibita, & eorum nomina, formam quadratam, altitudinibus ab utroque latere eminentibus, quæ קַרְנֹת , seu cornua, appellantur, illorum unctionem cruciformem, loca, in quibus parabantur, scilicet atrium magnum & Bethphage, prope Hierosolymum situm, furnos, in quibus coquebantur, tempus parandis panibus destinatum, & numerum duodenarium, considerat. *Capite quarto* de oblationibus panium commentatur, & vocem מִזְבֵּחַ , id est, anteriorem ædis seu partem seu pronam, in quo refrigerare debebant ex furno extracti, atque ex eo in sanctuarium singulis sabbathis illati, duobus ordinibus in mensa coram facie Dei disponebantur, instrumenta, quæ panibus sustentandis inserviebant, מַנְקִיּוֹת & קַשְׂוֹת dicta, mensæ situm & altitudinem copiose & accurate explicat. *Capite quinto* comestionem panium, personas, de illa participantes, ejus tempus ac locum, expendit, simulque disquirit, qua ratione *David* & ejus socii, homines laici, panes sacros solis sacerdotibus privos, comedere potuerint, quod *1 Sam. XXI, 5, 6*, narratur. *Secunda Parte* mysterium singulorum & typicam significationem ostendere totidem *Capitibus* conatur; in qua quidem plus sæpe ingenii, quam certitudinis, esse, attamen pium hunc & sanctum laborem non prorsus improbari, sed commendari potius, debere, quidam judicant. Sentit igitur acutissimus Autor noster, panem facierum & farinam triticeam esse Messis symbolum, figuram panium quadratam, & numerum duodenarium, esse emblema ac typum quatuor Evangelistarum & duodecim Apostolorum, calamos & perticas doctorum Ecclesiæ, quibus fusius recensendis immorari nolumus. Adjecti sunt huic lectissimo Opusculo quatuor Indices, locorum Scripturæ Sacræ, quæ allegantur, vocum Hebraicarum, & Græcarum, quæ illustrantur, & rerum præcipuarum, quæ explicantur. Ejus continuatio per *Dissertationem de Mensa sacra* justo tempore sequetur.

Das jetzt lebende gelehrte Europa, 2c.

H. e.

LITERATA NOSTRI TEMPORIS EURO-
pa, sive Liber de vita & scriptis eorum, qui nunc vi-
vunt, Eruditorum, Autore GABR. WILH.
GOETTENIO, Pastore Hildesfensi.

Pars II.

Brunsvigz, apud Lud. Schrœterum, 1736, 8.

Alph. 2 plag. 6.

Pl. Rev. Autori, qui primo in Tomo, a nobis A. 1735 M. Nov. pag. 524 seq. recensito, ordinem secutus est Geographicum, iustis de causis ordo nunc placet alphabeticus. Quo plura de unoquoque in ipsius venerunt notitiam, eo vitæ & catalogi librorum libellorumque sunt pleniore: ut proinde rogandi videantur Viri docti, ut ipsi suppetias ferre Autori nostro ne graveantur. Ac spatiosissimum hic locum occupant *Fridericus Hoffmannus*, Medicus, *Valentinus Ernestus Laseberus*, Theologus, & *Christianus Wolfius*, Philosophus & Mathematicus. De illo enim impletæ sunt 54 paginz, de isto 65, de hoc 73. Ceteros, hic laudatos, nominabimus ordine alphabetico, sed ita, ut scientias sejungamus, quas profitentur, sive, ut veterum scholarum stilo utamur, Facultates. Theologi hic occurrunt *Jo. David Baierus*, *Jo. Balthasar Bernboldus*, *Jo. Frid. Bertramus*, *Frid. Jac. Beyschlagius*, *Jo. Frid. Burgius*, *Ern. Sal. Cyprianus*, *Salomo Deylingius*, *Carolus Frid. Engelshallius*, *Jac. Wilh. Feuerlinus*, *Jo. Frickius*, *Jo. Lud. Hoekerus*, *Hermannus Klausungius*, *Goshofr. Kohreiffius*, *Frid. Christianus Lesserus*, *Jo. Georg. Liebknechtius*, *Christianus Læberus*, *Bernhardus Waltherus Marpergerus*, *Jo. Gerb. Meufobonius*, *Jo. Christoph. Olearius*, *Georg. Mich. Preu*, *Reinh. Maur. Rollius*, *Jo. Reinh. Rufus*, *Jo. Martinus Schamelius*, *Benjamin Schmolckius*, nuper demortuus, *Urbanus Godofredus Siberus*, *Jac. Staalkopffius*, *Alb. Menno Verpoortenus*, *Jo. Georg. Walchius*, *Josias Frid. Weiffenbornius*, *Jo. Caspar. Wezelius*, *Maurit. Carol. Christianus Waegijs*, *Christoph. Henr. Zeibichius*. Jureconsulti, quorum plerique etiam in Germaniæ historia

exco-

excolenda maximam navarunt operam, hic se offerunt *Wilb. Henr. Brucknerus*, haud ita pridem e vita egressus, *Christianus Gottlieb Buderus*, *Henricus de Bünau*, *Carolus Wilb. Gartnerus*, *Adamus Frid. Glassey*, *Joach. Andr. Helvigius*, ante aliquod tempus defunctus, *Jo. Frid. Hertelius*, *Gotthofr. Aug. Hoffmannus*, *Diet. Herm. Kemmerichius*, *Jo. Jacobus Mascovius*, *Christoph. Frid. Plathnerus*, *Henr. Christianus Senckenbergius*, *Burc. Gottl. Struvius*, & ejus frater, *Fridericus Gottlieb Struvius*. Medicos hic, præter *Hoffmannum*, offendimus *Sim. Paulum Hilscherum*, *Jo. Jac. Jantkium*, *Herm. Frid. Teichmeyerum*, & *Paulum Gottl. Werthofium*. Philosophi denique ac Philologi hic prodeunt *Jo. Frid. Cotta*, *Jo. Christoph. Gottschedius*, *Casp. Gottschlingius*, *Frid. Andr. Hallbauerus*, *Leonb. Hoffmannus*, nunc in divisi; *Christ. Gottl. Jecherus*, *Christianus Korboltus*, *Adamus Henr. Lackmannus*, *Car. Henr. Langtus*, *Jo. Jac. Lehmannus*, *Justus Christoph. Motschmannus*, *Ern. Frid. Neubauerus*, *Jo. Christoph. Ortlobius*, *Georg. Frid. Röscherus*, *Christianus Schettgenius*, *Gottlieb Stollis*, *Jo. Jac. Syrbius*, & *Jo. Bernb. Wideburgius*. Miscetur pag. 92 Viris his doctissimis docta mulier, & poeticae artis laude conspicua, *Luisa Adalgunda Victoria Kulmusa*, Cl. nostri *Gottschedii* uxor, ita Lipsiæ nostræ, sicut Charitum, delicias. Exhibetur etiam pag. 771 seq. Appendix, repræsentans lectoribus hodiernos Professores Academiarum Altorfinæ, Duisburgensis, Giessensis, Jenensis, Lipsiensis, Marpurgensis, Rinteliensis, & Wittebergensis; Collegas item Societatis Germanicæ Lipsiensis, & Collegas Ecclesiarum & Scholarum Lipsiensium. Ceterum, cum doctissimus Autor ipse desideret monita justa & modesta, si quid forte ab ipso peccatum fuerit, unum notabimus ejus peccatum commissiois, unum omissionis. Scilicet, cum pag. 14 controversiæ cujusdam facit mentionem inter S. R. *Cyprianum* & *Kochium*, Professore[m] Helmstedtensem, observamus, alium *Kochium* nominandum fuisse, *Christianum Gottliebium*, Theologum Holtatiz, A. 1736 extinctum adversus cujus de *Dialogo cum Tryphone* sententiam etiam duo *Alberti Feldensis* libelli publicati fuerunt, alter A. 1700; alter A. 1707 emissus. Deinde ingratum multis futurum videtur, quod hic non legitur relatam, quo petre usus fuerit *Cyprianus*, quo

Deylngius, quo Mascovius, quo Kemmerichius, Leonb. Hoffmannus, Lehmannus, Stollus, & Christianus Wolfius. Certe non est dedecori Viris doctrina illustribus, humiles atque indoctos habuisse genitores. Imo majorem arguit animum & generosius ingenium, carentem parentum stimulo tamen eniti ad aliquod Heliconis fastigium. Jure igitur hoc ipso in libro fatentur *Schettgenius & Wezelius*, sutores se ufos esse patre; nec *Rufius* taceri voluit, patrem sibi fuisse pagani ludi magistrum.

JO. GODOFREDI SCHAUMBURG, IN Acad. Rintel. Jurium Prof. Publ. Ordinarii, de Constitutionibus Imperatorum antiquis, iis speciatim, quæ in Institutionibus citantur, & in Codice repetitæ prælectionis omiffæ sunt, Liber Commentarius, qui Autores & sensum Constitutionum ex Antiquitatibus eruit, variisque legibus veterum & fragmentis Actorum lucem fœneratur, atque ad meliorem antiquitatis Romanæ, in Institutionibus Justinianeis sparsim exhibitæ, intelligentiam confert. Accedunt in calce Autoris Oratio, & duo ejusdem Programmata, ad Jurisprudentiam pertinentia, cum Indice Observationum & rerum.

Leinçoviz, ex officina Meyeriana, 1735. 4.

Alph. I plag. 7.

Quodsi immensos eruditorum labores, quos in conqui-
rendis deperditis Jurisprudentiæ veteris rudibus adhi-
buerunt, paulo curatius cogitamus, non possumus mirari
satis, hoc, quod tanta nunc elegantia, tantaque dexte-
ritate, excoluit *Jo. Godofredus Schauburgius*, Jenensis
nunc Academiæ Antecessor, argumentum ad nostra usque
tempora intactum & fere derelictum permanfisse. Diu est,
ex quo eruditi operam dederunt, ut *Tribonianum*, eminentem
Secri Palatii Comitum, scelerum gravissimorum turpissimo-
rumque facinorum reum postulerent; plerique tamen hanc,
quam *Cl. Schauburgis* libellus notat, vlcitantiam omiserunt,
certe pro merito coercuerunt nunquam. Collegit Vir Doctiss.

qua-

quatuor Constitutionum, in Justinianeis omnis legitimæ scientiæ elementis excitatarum, Manipulos, quas si in repetitiæ prælectionis Codice requiras, videbis, te laborem operanque perdere: Manipulus I *Leges Justiniani correctorias ad varia legis Alia Sentia capita: Antonini Pii aliorumque Augustorum de potestate herorum in servos Edicta: Leges D. Marci de administrationibus fisci, iisque, qui potestatem habent, a tutela excusandis: Diverum Fratrum Constitutiones de paupere a tutela libero; & de ignoto patri pupilli, hanc ob rationem non excusando: Antonini Pii Legem de excusatione eorum, qui literas nesciunt: Severi & Antonini Constitutiones de tutore ad curam continuandam notæ cogendo; de marito ad curam uxoris gerendam non admittendo; de tutore, qui alimenta pupillo negat; eorundemque Rescripta de mulieribus ad suspecti tutoris postulationem indistincte non admittendis; & de postulatione suspecti tutoris, ab impubere pubereve facta, desiderat.* Manipulus II *D. Marci Edictum de præscriptione rei a fisco alienata: Antonini Pii Constitutionem de substitutione heredibus ex partibus disparibus scriptis facta: Severi & Antonini Rescripta de usucapione bonorum vacantium; de conjungendis ab emtore venditoreque præscriptionum temporibus; de testium in testamento solenni adhibendorum habilitate dijudicanda; de substitutione coheredum; de herede vi posterioris testamenti in certa solum re instituto; de Principe litis causa herede scripto: Justiniani Legem de testimonio legatarii vel fideicommissarii in testamento: varia variorum Principum placita de testamento militis privilegiato, & de testamento eorum, qui in potestate sunt, requirit.* Manipulus III *Antonini Pii Edictum de legato rei aliena: Severi & Antonini Rescripta de pignore legato; de legato per subsequentem alienationem adempto; de dote prælegata; de peculio servi manumissi; de validitate codicillorum testamento non confirmatorum: Gordiani privilegium, militibus concessum, ne ultra vires hereditatis obligentur: Justiniani Constitutiones de institutione heredis incerti; & de legato inter medias heredum institutiones relicto: varias plurimorum Principum Constitutiones de legato pænæ nomine relicto, expetit.* Manipulus

IV Hadriani *Epistolam de beneficio divisionis confidejussoribus concessio*: Marci *Edictum de eo, cui libertatis causa bona adduntur*: Anastasii *Legem de fratribus emancipatis, eorumque liberis, ad fratrum successionem admittendis*: Zenonis & Justiniani *Constitutiones de plus & minus petitione*: Justiniani *Constitutiones de legitima agnatorum successionem; de servili cognatione; de successionem libertorum; de bonorum possessionibus; de sublato SCto Claudiano; de actionibus tripli & quadrupli contra actorem & executores litium; de compensatione in actionibus stricti juris*, inter deperdita antiquitatis monumenta locum obtinere, dolet. Variam & elegantem omnium divinarum humanarumque rerum notitiam in hoc exiguae molis libello prodit Auctor Juris legumque peritissimus. Singula recensere, instituti vetat ratio. Biga exemplorum assertionis constabit veritas. Diu jam diversam bonorum *vacantium & caducorum* indolem neglexerunt, imo utraque pudendo errore confuderunt, Viri clarissimi. Conf. *Schaumburgius* binas, easque dignissimas notatu, indicat differentias, alteram a successore petitam: nam in vacantibus respublica succedit, caduca ad haeredes legitimos devolvuntur; alteram in oneribus successionum ferendis conspicuam: immunis enim est, qui vacantia bona occupat, non qui caduca capit. Alio loco illos in ratiocinandi artificio pronuntiat hospites, qui, quando in *Digestis Hadrianum* nonnunquam D. *Pii* venire: elogio deprehenderunt, perpetuo *Hadrianum* cum *Antonino* confundi, certissimae instar supponunt regulae. Ita vero Conf. *Schaumburgius* veterum manes Jctorum ab invidia malevolorum & obrectatorum calumniis docte vindicat.

Man. II
Obl. I.

Man. III
Obl. I.

NOVA LITERARIA.

Florentiae, initio mensis Septembris anni superioris, e Typographia *Cajetani Albizini*, in aedes *Gorianas* translata, prodiit in folio majore, charta valde magnifica, atque ad id ipsum diligenter parata, characteribus novis atque elegantibus, (*Aldi Textum* vocant,) Opus infigne, duobus Voluminibus comprehensum, cum hoc titulo: *Museum Etruscum, exhibens insigniora veterum Etruscorum monumenta, aereis Tabulis 200 nunc pri-*

*primum edita, & illustrata Observationibus Antonii Francisci Gorii, publici Historiarum Professoris. Dedicatum est Josepho Averanio, in Pisana Academia Antecessori celeberrimo, cujus effigies prorsus ad naturam expressa exhibetur. Editæ Observationes & Notæ occupant folia 146. His accedunt, totidem foliis accurate impressæ, Tabulæ ducentæ, incisæ a Chalcographis, qui Florentiæ sunt, omnium excellentissimis. Etrusca monumenta genuina ac sincera ex omnibus Etruriæ Museis, præfertim e Mediceo Thesauro, deprompta, sunt fere quadringenta, quæ luculenter illustrantur, in *quinque Classibus* distincta ac distributa, præmissis totidem Dissertationibus. Agitur in *prima*, quæ Deos proprios, selectos, & communes, exhibet, *de Tyrrhenorum origine, eorumque in Italiam adventu & idololatria*: in *secunda*, *de Mythologia veterum Etruscorum*, in qua fabulæ ex antiquis monumentis declarantur: in *tertia de Physiologia, seu religione, veterum Etruscorum*, quorum sacra, festa, ministri factorum, & donaria, afferuntur & illustrantur: in *quarta, de moribus institutisque Tuscorum*, quorum militia, fœdera, triumphus, ludii, venationes, nuptiæ, convivia, musica, & poësis, ac funera, ex antiquis anaglyphis & pictis vasculis declarantur: in *quinta, de prisca Etruscorum scriptura, lingua, artibus, & inventis*; ubi proponitur alphabetum Etruscum, 16 literis constans, singularumque literarum identitas & potestas ex nominibus, quæ Deorum Etruscorum imaginibus adscripta sunt, probatur; adeoque postrema hæc *Classis* literas, monetam, gemmas, artes, & inventa insigniora, hujus inclytæ nationis, complectitur. Singulis *Classibus* parerga Etrusca, in literis initialibus & in fine etiam, (vulgo *fregi, e finali,*) præponuntur, & accurate omnia explicantur. Complures Etruscæ Inscriptiones, Deorumque cognomina, signis & pateris inscripta, omnia denique, quæ Operi *Thoma Dempsteri* de Etruria regali addita sunt, rursus luculenter, aliisque curis, explicantur. Accedit *Mantissa* xrumnosi Operis, quam in Prodomo, olim edito, nec promiserat, nec se tunc assecuturum speraverat *Cel. Gorius*, quæ continet *Interpretationem Etrusca Tabula*, triginta quinque versibus scriptæ, quæ apud *Engubinos* existat, cui etiam observationes & notas adjecit; quibus*

fin-

singularum vocum originem explicat, & suæ interpretationis rationem reddit idem *Gorius*, qui primus omnium eam interpretatus est, & inscripsit *Orthium Carmen antiquorum Etruscorum*: edito aunc primum antigrapho, ejusdem Tabulæ Etruscæ archetypo fidelissime respondente. His lucubrationibus depromtis, omnes Etruscæ Inscriptiones non solum legi, verum etiam a doctis Viris, adhibito studio, facile intelligi possunt, quod ipsum fieri vix posse, olim literati homines judicaverunt. Bibliopolæ, qui hoc Opus *Musei Etrusci, duobus Voluminibus* comprehensum, & *ducentis Tabulis*, ut diximus, ornatum, vel sibi, vel literatis viris, comparare voluerint, si *duodecim* hujusce Operis exemplaria emerint, & pecuniam, absque ullo alio Typographi *Albizini* onere, Florentiæ enumerandam curaverint, duò exemplaria ejusdem Operis ab ipso, ultra illa *duodecim*, gratis & pro dono accipient; adeoque solventes *centum quadraginta quatuor* scutata monetæ Romanæ, (quodlibet scutatatum Romanum consistat decem *Paulis*.) lucrabuntur *duo* exemplaria ejusdem *Musei Etrusci*, nimirum *quatuor Volumina*; ac proinde lucrabuntur sibi scutatata *viginti quatuor* ejusdem monetæ. Qui vero *sex* tantum exemplaria ejusdem Operis emerint, pari ratione Florentiæ enumerantes *septuaginta duo* scutatata, unum exemplar gratis, & pro lucro, accipient. Hoc vero lucrum & donum non accipient, qui *quinque* tantum, vel *quatuor*, & multo minus, qui *tria*, vel *duo*, aut *unum* exemplar, emere voluerint. Neque ullam accipiet propositionem *Albizinus*, si qui cum libris suis hoc Opus commutare voluerint, nisi agatur de emendis saltem *24* exemplaribus ejusdem Operis: tunc solummodo tot libros, qui in tota summa conficiant pretium *centum* scutatorum, pro commutatione accipiet: & tunc, traditis ipsi suis libris, reliquum pecuniæ Florentiæ annumerari curabunt; qui libri commutandi, sint optimæ notæ, integri, perfecti, & justissimo pretio, quod in sua civitate habent, & æquis paribusque rationibus & commodis, ad ipsum mittantur. Quare prius indicem eorundem librorum, adjuncto singulis pretio, ad ipsam mittent, & amice hac de re per literas cum ipso agent. Omnibus gratiam pro gratia rependet.

Tam tertii Supplementorum ad Nova hæc Aÿa publicavimus hæud præcedem Sectionem I, II & III.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXXVIII.

Pars I.

THE HISTORY OF THE GROWTH AND
decay of the Othman Empire, &c.

h. e.

DE OTHOMANNICI IMPERII AMPLIFI-
catione & decrementis historia. Partes II, quarum prior
amplificationem ab Othmane, fundatore, usque ad Ma-
bometem IV, sive ab A. 1300 usque ad obsidionem Vien-
næ A. 1683: altera decrementa, a Mahomete IV usque ad
Achmedem III, adeoque spatium temporis, quo vixit Au-
tor, complectitur. Primum Latino sermone conscripsit DE-
METRIUS CANTEMIR, Moldaviæ quondam Prin-
ceps, & ex Autoris Autographo Anglice vertit N.
TINDAL, M. A. Operi additæ sunt Icones Imperata-
rum Turcicarum, æri incisæ, ad exempla tabularum pi-
cturarum, in Seraglio suspensarum, facta per Picctorem
aulicum superioris Imperatoris.

Londini, impensis Jac. Jo. & Pauli Knapton, 1734, fol.

Alph. 5 pl. 1.

Contigit nostra ætate Moldaviæ, quod nescimus an alii cul-
tioris Europæ regioni, ut duo ipsi Principes, sibi invi-
cem succedentes, a Turcis imponerentur, literarum amore
N æque

æque capti, & ob insignia in ornandis pariter atque juvandis bonis artibus merita dignissimi, quorum nomini ac memoriæ e doctioribus nemo non lubens assurgat, beneque prece- tur. Atque unus quidem horum, dubium non est, quin desi- gnari intelligatur *Nic. Maurocordatus, Alexandri Maurocor- dati*, Viri πολιτιστάτης, & cum permultis amplissimis in aula Othomanica honoribus, tum maxime Legati ad pacem Carolivici ineundam munere functi, filius, Princeps incom- parabilis: de cujus doctrina, & erga literarum studia affectu, testis, opinamur, satis idoneus est perelegans *de Officiis* libellus, primum Græce tantum ab ipso editus, deinde una cum Latina Cl. *Bergleri* versione hic Lipsiæ iterum typis excusus: testes etiam sunt complures Epistolæ, quas haud ita pridem uni Sociorum nostrorum oculis usurpare licuit, Principis jus- su ab eo, qui ipsi a scriniorum cura erat, ad *Jo. Clericum* de re- bus ad literarium statum pertinentibus scriptæ, in quarum per- lustratione illud præterea ab eo, qui inspexit, observatum esse memoratu non indignum judicamus, XI veteres Inscriptio- nes, quæ a Cl. *Hesselio* in Appendice Præfationis, Operi Inscriptio- num *Gudianò* præfixæ, pag. 22 publicantur, non aliunde ad Cl. *Duckerum*, cui acceptas refert *Hesselius*, pervenisse videri, quam ex *Clerici* concessione, utpote quocum communicavit idem ille, cujus paulo ante mentionem fecimus, Illustrissimi *Maurocordati*, Valachiam tunc gubernantis, scriniorum præfe- ctus, sua ipsius manu in separata a literis schedula descriptas, fa- cto simul indicio, ipsos lapides Carolinæ A. 1715 erutos fuisse, atque in Transylvania adhucdum extare spectandos. Enim- vero *Maurocordato*, propterea, quod in otio literario vitam omnem traducens, ad belli negotia gerenda nec animi, nec corporis, virium satis habere credebatur, principatu sese ab- dicare coacto, alium, quod mireris, Principem in ejus locum suffecerunt Turci, itidem in omni eruditionis genere versa- tissimum, alterique, si militiæ administrandæ artes usumque, quo hic præstabat, excipias, ex asse parem, Serenissimum scilicet *Demetrium Cantemir*, Operis eximii de Othomannici Imp- perii fati Autorem. Cujus cum parum adhuc Occidentera
versus

versus percrebuerit fama, absque impietatis in defuncti manes nota fieri nequit, quin ex subjecta libro vitæ illius delineatione paucula, pleniori de eo notitiæ comparandæ inservitura, hic repeteremus. Natus est anno æræ Christianæ 1673, patremque habuit *Constantinum Cantemir*, primum partim saltem Moldaviæ præfectum, successu temporis totius, qua patet, Principem. Inter conditiones collatæ in eum dignitatis hæc erat, ut unum aliquem ex his filiis Constantinopolim mitteret, paternæ fidei futuræ obsidem. Quo pacto cum filius natu major, *Antiochus Cantemir*, per triennium ibidem substitisset, hoc domum revocato, Noster A. 1687 illuc se conferre iussus est. Ab eo inde tempore usque ad annum 1710, præterquam quod nonnunquam in breve unius aut duorum annorum spatium patriam reviseret, etiam semel Magnum Visirium ad castra proficiscentem comitaretur, Turcicique exercitus apud Zentam cladis ex altera fluminis ripa testis esset oculatus, perpetuum Constantinopoli domicilium constituens, in hoc totus fuit, ut Turcorum linguam, instituta, & mores sibi redderet quam familiarissimos. Ad hæc Musicam attingens, prosperrimo in illa tractanda versatus est successu. Cantuum enim, ab eo numeris musicis aptatorum, modulationi non modo summa cum voluptate aures præbebant Turci, & hodieque præbent, sed & primus notarum musicarum inter ipsos introduxit usum. Circiter annum 1710 Moldaviæ Princeps creatus, nec multo post a Magno Visirio gravi affectus injuria, jugum Turcicum excutere, seque cum universa Moldavia in libertatem vindicare, clam meditabatur. His consiliis agitato, sponte supervenit missus a *Petro I. Russo-Græcorum* monarcha, expertæ fidei homo, opem pollicitus præsidiumque validissimum, modo Russis in posteram fidem ac obsequia, a clientibus præstari solita, exhiberet, armaque contra Turcos cum ipsis sociaret. Icto his legibus fœdere, junctisque cum exercitu Russorum copiis, ipse in extremum vitæ pervenit discrimen. Obsesso quippe ad flumen Pruth cum omni milite Monarcha Moscovitarum, tantæque in angustias redacto, ut in pacis inæpetratione, quali-

buscunque sub conditionibus datæ, salus unice posita videretur, Moldaviæ Principem atrocissimis comminationibus sibi dædi postulabant Turci, nec servari fortassis potuisset, nisi, dissimulata ejus in castris præsentia, in carpento Imperatricis tam diu occulissent, donec, peracto pacis negotio, tuto evadendi sese offerret occasio. Spe igitur Moldaviam retinendi exclusus, accepto diplomate, quo damni reparationem, liberumque in terris suis receptaculum, largiebatur Russorum Imperator, A. 1711 una cum mille aut pluribus Nobilibus Moldaviæ assignatas sibi in Russiæ sedes ivit occupatum. Porro, ut ne minimam quidem dignitatis jacturam fecisse videretur, in Russici Imperii Principes lectus, atque titulo Serenissimæ Celsitudinis cohonestatus est. Successu temporis, postquam Petropolim commigraverat, aulæ admoveri cœptus, summam insignis in consiliis dandis dexteritatis retulit laudem. Tandem Imperatorem, in Persas iter facientem, sequi iussus, gravissimoque in via morbo correptus, A. 1723 diem obiit supremam. Excelluit, ut quam maxime, plurimarum linguarum cognitione: præter Græcæ enim veterum, Sclavonicam, & Gallicam, quibus mirum in modum eruditus erat, Turcorum, Arabum, Persarum, Græcorum hodiernorum, Latinorum, Italicorum, Moscovitarum, & Moldavorum, literis atque sermoni adeo se assuefecerat, ut in unoquoque commode verba facere valeret. In Philosophiam ac Mathematicam haud proletaria quidem opera incubuit, Architecturæ imprimis studio delectatus, potissimum tamen Historiæ utilitate pariter ac voluptate inflammatus, ad eam excolendam perpoliendamve curas omnes cogitationesque convertit. Libros reliquit bene multos, partim historici, partim philosophici, argumenti. Præsentis publicationem debemus Serenissimo Excellentissimoque Principi *Antiocho*, *Demetrii* filio, *Cantemir*, qui, ab Imperatrice Russorum cum majori, quam Legatis alias tribui solet, autoritate (*en caractère de Ministre plénipotentiaire*) in Angliam missus, allatum secum MSum Codicem Cl. *Tindalio* vertendum atque prelo subjiciendum concessit. Propius igitur ad Operis ipsius perlustrationem

accedentibus memorandum est, frontem ornari effigie Autoris, affabre æri insculpta, eamque excipere titulum, nec minus catalogum, nomina eorum, qui ad editionem maturandam pro uno aut pluribus exemplaribus vel in antecessum exsolverant, vel exsolutores se esse, scripto fidem fecerant, exhibentem. Sequuntur binæ Præfationes, altera Metaphrasæ brevior, de orthographia ac pronuntiatione vocum nonnullarum Turcicarum pauca præmonentis. Majoris momenti res complectitur altera, quippe in qua Autor, præparationis in ipsam Historiam loco, tres vexatissimas quæstiones, in quarum solutione multum gravissimoque peccasse arguit Scriptores Christianos, de ære scilicet Turcicæ, quam Hegiram vocant, cum Christiana comparandæ ratione, de nomine ac gente Turcorum, denique de Imperialis Othomannidarum familiaris origine, data opera excussit. Ad primam quod attinet, recte a *Ricciolo* animadversum esse statuit, initium Hegiræ cadere in annum Domini 622. Sed, cum duo computandi modos memorat, alterum astronomicum, ex die 15 Julii, seu proprio & naturali exorientis novilunii termino, alterum politicum, a die 16 Julii conjunctum cum antecedenti nocte, qua Meccam fugit *Mabomet*, quæve recurrentis lunæ aitor primum apparere cospit, posteriorem Arabes inter atque Turcos receptum esse, variis argumentis confirmat. Quorum validissimum est, e Diplomate Sultanis *Murad III*, ad Imperatorem *Rudolphum II* misso, petitum, ubi utriusque æræ annus & dies expressus legitur. *Ricciolo* deinceps causas, cur ita computare libitum fuerit, vel non habente, vel suppeditare oblito, Autor certiores nos reddidit, olim de novilunio generatim sic sanxisse *Mabometem*, ut, quantocyus lunam conspicerent, festorum solennia auspicerentur. Quandoquidem vero dubio caret, lunam non statim primo die, sed interdum altero, nonnunquam tertio demum, conspici, mirum haud magnopere videri ait, vel *Mabometem* ipsam Astronomiæ expertem, vel populum, e Prophetæ & legislatoris autoritate unice pendentem, diem, quo primum visa est luna, pro ipso novilunio accepisse, atque ad hanc veluti normam

nam menses festosque dies ordinasse. Probabile igitur est, a *Mahometis* fuga auspici Hegiram, successores autem *Mahometis* vel ex superstitione, vel ex negligentia, arx initium esse voluisse, non diem Jovis, seu 15 Julii, sed diem Veneris, seu 16. His pręsuppositis, atque ope Tabulę parallelo-Astronomicę, asseverat, facili negotio comparari posse utriusque arx annos. Cujusmodi tamen schema, quantumvis ab Autore promissum, cum, quod merito dolemus, in MSto Codice non comparuerit, aliud quoddam cum erudito orbe communicavit *Metaphrastes*. Pręsentem denique disputationem concludit Autor confutatione errorum, a *Leuclavio* aliisque circa annum primum imperii *Othmanis I*, item annum mortis *Erdogrulis*, patris *Othmanis*, & circa expeditionum, a *Solimane* & *Jengbizchane* susceptarum, tempus, commissorum. Circa alteram quęstionem ex fide dignissimis Historicis, Turcicis pariter ac Persicis, ostendit, jam multo ante *Othmanis I* tempora innotuisse nomen Turcorum, ac pręcipue tribui consuevisse populis quibusdam Scythicis, *Jengbizchanem*, Asię bellum inferentem, secutis, & post ejus expeditionem in Persia & Asia minori dispersis, similiter, quæ ratione contigerit, ut *Othmanide* successu temporis eo insigniti fuerint, fuse doctęque enarrat. Asia nimirum universa per *Jengbizchanis* invasionem misere devastata ac perturbata, e Pręsidibus Persicis haud pauci, maxime illi, qui provinciis inter Pontum Euxinum, mare Caspium, atque *Ephratem*, sitis pręerant, tempori inserviendum rati, dominatum occupaverant. Adhęc potentissimus horum, *Aladin*, Iconii Princeps, reliquias copiarum *Jengbizchanis*, quę provincias suas quotidianis fere incurSIONibus infestabant, justo bello aggredi, ac funditus delere, constituerat. Quod secus accidit. Victus enim ipse, regnoque pulsus, Constantinopolim ad Imperatorem Gręcum, *Michaelem Palæologum*, confugit. Ubi haud ita multo post vita functus, filium reliquit *Melec Schab*, postea *Aladinum II* dictum, qui, verba tantum ab Imperatore Gręcorum sibi dari cernens, venia proficiscendi frustra rogata, clam excessit, patriamque repetiit. Nec successu caruit

res;

res; namque, conciliatis sibi paterni domini primoribus, Scythisque, qui hactenus possederant, devictis, ut horum animos ab armis ad pacis studia converteret, vicatim distributis, agros colendos tradidit, ac commune Turcorum imposuit nomen. Amplius *Erdogrullem, Solimanis*, sub idem tempus aquis suffocati, filium, & post obitum hujus, *Othmanem*, nepotem, exercitui præfecit *Aladin, Othmanes* deinceps in *Aladini*, absque hæredibus defuncti, locum surrogatus, nomen Turcorum ut ignominiosum aboluit, eoque non nisi rusticos vocari, reliquos *Othmanis* seu *Othmanidas* appellari jussit. Sufficiunt hæc ad indicandam gentis atque appellationis Turcorum originem. Ultimo loco dubitationi, quæ ex eo oriri posset, quoniam in Turkistan Turcorum & Turcomannorum pristinas sedes quaerunt antiqui pariter & recentiores Geographi, occurrit Auctor, id urgens ac præ se ferens, fraudi fuisse Europæis hominibus ignorantiam orientalium linguarum, unde factum, ut voces, sono a se invicem haud multum discrepantes, pro iisdem acceperiat. Tertia demum quaestio erat de regia *Othmanidarum* stirpe. Enumeratis plurimis Historicorum opinionibus, in eo cum ceteris consentit Auctor, a *Solimano Nera* Principe descendere regiam Imperatorum Turcicorum stirpem. Illud præterea in Annalibus Turcicis pro certo affirmari testatur, e nobilissima inter Scythas Ogyziorum familia ortum *Solimanem*, tribui Tartarorum, prope mare Caspium habitantium, præfuisse. Quam tamen potestatem utrum hæreditario jure, an propriis meritis, populique suffragio, consecutus fuerit, minus constat. Interim, quo obscuriora sunt omnia, si supra *Solimanis* tempora ascendas, eo facilius judicatu est, quo fundamento nitatur genealogia hujus stirpis, ad *Noæ* usque ætatem prolata. Hæc hactenus de Præfatione. Opus ipsum in *duas Partes, prior in tres rursus Libros*, dispescitur, quibus decem & novem Imperatorum vitæ enarrantur. *Primus* spatium ab *Othmane I* usque ad interregnum sub *Solimane Cbelebi* A. 1401 complectitur. *Secundus* sub *Mabomete II* A. 1451, *tertius* vero sub *Mabomete IV* A. 1672, subsistit. Ab eo enim inde tempore opes Imperii

rii *Othmanici* quam maxime infringi cœperunt & diminui. *Altera Pars uno Libro* absolvitur, rerumque sub *Mabometo IV, Solimane II, Achmede II, Mustapha II, Achmede III*, gestarum historiam exponit. Vitis Imperatorum Icones præmissæ sunt, ad tabularum pictarum, in arce Constantinopolitana, cui *Seraglio* nomen, suspensarum, exempla, quæ Autor, Constantinopoli degens, non minori periculo, quam impensa, per pictorem aulicum delineari curavit, æri incisæ. In historia conficienda non optimæ solum inter Turcos & Persas notæ scriptoribus usus est, sed & ex relatu virorum usu & experientia præditorum, item ex chartis & monumentis authenticis, quorum haud exiguum numerum comparaverat, plurima intexuit. A Christianis contra Historicis proficere, aut quæquam in Commentarios suos transfundere, consulto noluisse arbitramur, nec ullius facile mentionem fieri, scriptaque citari, reperias, nisi ubi rem vel obscurius, vel absque idoneis argumentis, vel prorsus falso, commemoratam in majorem lucem collocandi, novis firmamentis fulciendi, aut, errore patefacto, in veritatem revocandi, suppetebat copia. Rectius quippe visum fuit, aquam, uti ex fontibus manat, limpidissimam, quam, admista alia, e rivis hausta, turbidam propinare. Dicitur igitur vix potest, quantopere ceterorum doctorum hominum, qui in eodem argumento illustrando Nostrum præverunt, laboribus antecellat præsens Opus. Præterquam enim, quod plurima nomina propria, ob orientaliu linguarum ignorationem misere depravata, emendatius legantur; in factis enumerandis temporu ordo melius servetur; de consilioru arcanis, rerumque actarum causis, certiora suppeditentur; dignitatum atque officiorum, cum militarium, tum civilium, clarior notitia præbeatur, & quæ sunt plura hujusmodi: tum innumera alia proferuntur prorsus nova, & quorum antea non magis conscii eramus, ac mysterioru Societatis in Anglia Galliaque, a multo inde tempore longe florentissimæ. Generatim ista quidem persequi libuit, cum neminem futurum arbitremur, qui, singula adductis exemplis operosius probatum iri, sibi persuadeat, quod fieri non

non posset, nisi melior libri pars transcriberetur. Inter illius autem, vitia nescimus, an laudes, referendum sit, a continenti & perpetua lectione tam crebro avocari lectorem, atque ad subjectas textui annotationes remitti: cujus tamen interpellationis molestiam abunde compensant digressiones, quanto prolixiores, tanto plerumque lectur digniores atque jucundiores. Quae cum ita sint, non desore auguramur, qui dolent, *N. Tindalis*, popularium suorum rationem unice habenti, librum Anglice vertendi consilium arripisse. Ac dubium non est, quin, si Latino potius, quo primum compositus erat, sermone evulgare eum maluisset, multo majorem ab universo eruditorum ordine gratiam fuisset relaturus.

DIONYSII CATONIS DISTICHA DE MORIBUS
ad Filium, cum Scholiis ERASMI, Notis SCALIGERI,
OPITII, BARTHII, DAUMII, WACHII, & Meta-
phrasi Graeca PLANUDIS, SCALIGERI, ZUBERI, &
MYLII. Accedunt M. Z. BOXHORNII Dissertatio, &
H. CANNEGIETERI Rescripta Boxbornio, de Ca-
sone. Curante OTTONE ARNTZENIO, qui suas
Annotationes adjecit.

Trajecti ad Rhenum, apud Jurianum a Paddenburg, 1735, 8.
 Alph. 1 plag. 20.

Feruntur procul dubio manibus omnium *Catonis Disticha*, nec quisquam adeo in republica literaria hospes, aut Scriptorum veterum ignarus est, ut nesciat, quam salutaria contineant praesepa, quam praecclare effingant mores, quantaque cura excitent animas juvenum ad virtutis stadium cum successu decurrendum. Satis etiam cognita est eorum industria, qui in illustrandis incerti illius Autoris sententiis mire defudarunt; Codices manu exaratos in consilium adhibuerunt, & naves, si qui forte irreperant, ut fieri solet, e medio sustulerunt. Scimus enim, quam praecclare promerita sit

de *Catonis* Distichis musa *Erasmi*, *Staltgeri*, *Barbii*, *Dammi*, *Wacpii*, ne quid nunc dicamus de interpretationibus, Græco idiomate a *Max. Planude*, *Scaligero*, *Zubero*, & *Myliæ*, concinnatis, quorum eo omnis tendit industria, ut velut esca tenellos animos ad virtutis studium alliciant. Ea igitur, quæ omnibus nota sunt, jam de industria prætermittentes, id nobis relictum negotii videmus, ut, quid præstiterit Cl. *Arntzenius* hac ipsa editione, satis nitide typis exscripta, commemoremus. Collegit is omnes Virorum eruditissimorum in hunc libellum lucubrationes, nec ex propria penâ aliquid addere dubitans, omnia textui subjecit, quibus lumen ipsis *Dionysii* verbis affundi posse judicavit. Notas variorum ordine suo sequuntur Græcæ versiones; *Opitii* vero Germanica omiſsa est, quia parum hæc facere ad rem ipsam videbatur. Ut autem tersam efficeret hanc editionem Cl. *Arntzenius*, multos in consilium adhibuit Codices MStos, Collationem *Vossii*, Codicem MStum veterem chartaceum, Codices MStos Bibliothecæ Lugduno-Batavæ, nec excusas alibi editiones flocci habuit, sed, quod ipse in Præfatione libere est professus, sedulo eas inspexit, ut, quæ sparsim extarent utilia, in unum egeret volumen. Solet sæpenumero accidere, si componamus diversimodas editiones, & Codices manu exaratos, ut ad rerum satis curiosarum, & animos hominum dedestantium, disquisitionem delabamur. Id ipsum solers Codicum perſcrutator in Cl. *Arntzenio*, sanandis Scriptoris sui vulneribus non infelicem operam navante, effecit. Ita, cum pag. 56 Cl. Editor illustrare conatur verba: *Cum animadvertet, quam plurimos homines errare graviter in via morum*, ait, in Parisiensi & Lugdunensi Codice *homines* plane exulare; ex quo nobis persuadere annititur, Præfationem non a *Dionysio* nostro, sed ab alio, profectam esse. Nam, si scribendi rationem & scopum nostri *Dionysii* satis perspectum habuisset, quisquis fuit Præemii Auctor, non succurrendum esse censuisset opinioni plurimorum hominum, sed solius filii, utpote ejus causa pater scribere suscepit. Pag. 63 reſecat princeps verbum *Itaque*, ab homine, qui Præfationem consarcinaverat, profectam, in ejus locum,

etiam, auctoritate Codicis *Clovenianus* permotus, surrogare mavult *Imprints*, ad exemplar *Pythagorae* Carminis, quod ita auspica- tur: *Αθανάσιος μὲν πρῶτα Θεός &c. Pag. 64* monet, ver- ba, *Magistratum meum*, in Lugdunensi deinum Codice collo- cari numero 16, sed eam transpositionem nihil nos curare ju- bet, cum, quot fuerint scribae & editores, tot ingenium suum secutos esse pateat. *Pag. 67* putat, per salutationem non posse tantum levem illam pietatis & amoris testificationem in- telligi, qua publice occurrentium gratiam captare solemus, sed etiam solemnem illam salutationem, cum tenuioris fortu- nae homines hora diei prima salutandi causa superiores adiu- vant, secundum *Martialem Lib. IV Epigr. 8 v. 1*:

Prima salutantes atque altera continet hora.

Pag. 100 ad verba, *cum labor in damno est*, satis erudite com- mentatur. Nam, quamvis multum sudoris & operae impen- derint *Dionysio* nostro illustrando *Barthius* & *Daumius*, non tamen hic verum Autoris sensum perspexerunt. Illis felicior *Cl. Arntzenius*, aliter sumi vocem *laboris* in priori, aliter in altero versu, nos docet. Illic *laborem* nihil aliud innuere, quam industriam, ait, hic rem labore acquisitam, praeunte classicorum Latii Scriptorum auctoritate. Provocat enim ad ea loca, quae ipse collegit *Cannegieterus* ad *Avian. Fab. XXXIV v. 5*:

*Solibus obreptos hiemi formica labores
Distulit* — — — —

Pag. 104 refutat sententiam *Scaligeri*, qui verba: *Cum fueris felix*, ita commutanda esse censuit: *Cum fueris dando*, h. e. cum, dando multa amicis, dapnulis audiveris & liberalis. Prae- terquam enim, quod nusquam in Codicibus discrimen aliquod inveniat, ipsi etiam commutatio illa a ductu literarum rece- dere videtur, &, quod maximum, sensum verborum, qui alias apertissimus erat, obscurum fieri, rectissime judicat. *Pag. 132* *Esse animo fortis* in Lugdunensi secundo Co- dice, inverso verborum ordine, legebatur *forti animo esse*. Quae quidem scriptura *Cl. Editori* prorsus rejicien- da

da videtur, quod sæpius *Symonidem* neglexerint Poetæ veteres, librarii autem, quia falso judicaverint, fieri haud ita posse, sæpe glandes pro frugibus dederint. Hujus autem hiatus triginta & amplius exempla dedisse annotat *Tambmannus* ad *Virg. Lib. I. Æneid. v. 16.* Pauca hæc, quæ attulimus, specimina satis ad id, opinamur, valent, ut, quanto ingenii acumine, quantis veterum Scriptorum prædiis, instructus, ad illustrandum hunc Autorem accesserit. Doctiss. *Arntzenius*, omnibus constare possit. Illud etiam exinde discimus, quam male sibi & rectoribus studiis prospiciant literarum elegantiorum contemptores, qui Codices manu descriptos ex orbe literario proscribendos esse censent. Dum enim summa ope niti solent, ne horum aliqua habeatur ratio, supinam produunt ignorantiam, & insignibus se privant commodis, quibus destitutos in tenebris versari & cœcutire nos oportet. A quonam profiscantur illa *Catonis* Disticha, & qua ætate sint confecta, acutissima latet ingenia, & dubiæ plenum opus alex suscipiet, qui incertam hanc extricare rem studebit. Interim tamen Clariss. *Henrico Cannegietero* ex sententia cessit controversia, quam cum *M. Z. Boxhornio*, classicum canente, instituit. Nam hic pag. 398 seq. tam acerbe dixerat in eruditos, qui inepta illa, ut ait ipse, & ex meris solœcismis conflata Disticha pro antiquo ingenii fortu jactitant, ut conviciis magis, quam argumentis, colorem sententiæ suæ conciliaverit. Legens hanc Dissertationem atque relegens *Cl. Cannegieterus*, non potuit, quin curatius perpenderet eruditorum de *Catone* sententiam, & peculiari eam Commentatione a *Boxhornii* calumniis atque obrectationibus strenue vindicaret. Elucet satis superque ex hac disceptatione, neque cor, neque animum, defuisse *Cl. Cannegietero*, nec levi armatura eruditissimum Virum in arenam processisse. Nam, quæ protulit, modeste pronuntiavit, pronuntiata testimoniis veterum aptis & selectis munivit, munita satis eleganti stilo expressit, adeo, ut nobismet ipsis facile persuadeat, vetus esse scriptum, & quod nulla ratione ad Seculum barbarum remitti

remitti possit. Nos eam rem hoc minus in dubium vocamus, quo major eam sub calce Dissertationis numerus confirmat testium, quorum effata in re historica nobis pro ratione esse debent. Agmen denique claudit locupletissimus notarum, rerum, & verborum, Index, totusque adeo liber, multa eruditione refertus, sine remora & expedite a juventute poterit evolvi. Quantum itaque Cl. *Arntzenio* debeat orbis eruditus, nemo non intelligit Lectorum, eorum imprimis, quibus satis est cognitum, quantis curis & vigiliis opus sit ei, qui scriptorem veterem, lima sua politum, luci publicæ exponere, & dispersas aibi res, velut scopas dissolutas, uno fasciculo includere, secum constituit. Quapropter vovimus ex animo, ut Cl. Autoris iadustria, vinci nescia, alios Latini aut Græcæ Scriptores eadem cura, eademque lima, expolire strenue pergat.

*JO. FRID. REITZIUS DE AMBIGUIS,
mediis, & contrariis: sive de significatione
verborum & pbrastum ambigua.*

Trajecti ad Rhenum, typis Melch. Leonhardi Charlois,
1736, 8.

Alph. 1 plag. 20.

Producimus jam in scenam novum, ast elegantis doctrinæ & optime spei, Eruditum, qui, sub pulvere scholastico hoc neque delitescens, lucamque veritas publicam, tandem scripto quodam, non abortivo, sed satis eleganti & polito, se nobis conspiciendum dedit. Provinciam, quantum ex Præfatione ejus colligere licet, erudiendæ juventutis in Belgio sibi demandatam habet, qua cum laudabiliter defungi, nulli dubitamus, præsertim cum amorem erga literas elegantiores publice testatus sit, nec tenuia laboris strenui specimina vel hoc unico ingenii foetu dederit. Totum se quidem antehac, patris auctoritate, arti medicæ consecraverat, prætereaque de *Cornelio*

Cæſe olim edendo conſilium inierat, ſed, deliciis atque illecebris literarum humanitatis unice captus, omne ſtadium, omnesque ingenii nervos, poliendis juvenum ingeniiſ impendere cepit, a quorum cura cum vacatio privata datur, concinnandis eam libris præclare dicatam eſſe cupit. Ejusmodi horarum ſubſecivarum opus præſens elucubratiſ eſt, tam concinne, tamque ſtudioſe, perſcripta, ut miremur, cur Cl. Autor adeo injucius ſit in animi ſui dotes, ut omnes, fere laudes verecunde nimis ab ſe declinet, ne aliorum invidiam in ſe provocariſ videatur. Nam nihil fere in Proœmio ſibi vindicat, iſdem, quibus *Hemſterhuſius* in Præfatione *Dialogiſ Luciani* præmiſiſa, verbis utens: *Omnia perſequerari, terminos humane vitæ multum ſuperat.* Laudibus inſuper mirificis extollit Virorum celeberrimorum, *Everardi Oſtantiſ, Arnoldi Drghenborchii, &* Fratris ſui, liberalitatem, a quibus, ſi quid obveniret, quod inferi mereretur, id humaniſſime indicatum reſert. Hæc ipſius moeſtia, princeps eruditorum virtus, nobis, quod ſerio profitemur, ſe quam maxime probavit. Detestatur plerorumque mores, qui, alta omnia ſpirantes, in caſtra Mularum neſcio quibus phaleratiſ & ſelquipedalibus verbis involare audent, & levi yellitatione contenti, ad editiora eniti, cæco fortune impetu, contendunt. At Noſtro voces plerumque deſunt, quibus obſervantiam ſuam erga viros doctos & præclare de literis meritos declaret, vitiaque, ſi quæ forte irreperint, ſarget. Chorum harum egregiarum obſervationum doctiſ

Pag. 1. Diſſertatio, non vilior ipſa de Ambiguis tractatione. Nam primo erudite diſcuſſit queſtionem, num ambigua dentur, contrariasque *Chryſippi & Diadori* ſententias conciliare ſtudit, quorum alter, *omne verbum ambiguum eſſe natura*, alter, *nihilum verbum eſſe ambiguum*, dixit. Deinceps probe monet, dari omnino æquivoce, ut nomina propria, quæ diverſos denotent vel homines, vel urbes, idque autoritate veterum & exemplis confirmat. Sic *Gellium N. A. Lib. IX Cap. 12* verba quædam enumeraviſſe ait, quæ in utramque partem dicuntur, hoc eſt, quæ ſunt acceptiſ ſignificatione, quæque ad ſuos titulos Cl. Autor deinceps retulit. Excurrit porro in

one.

enotationem vocis *ambigui*, & suppositata illius vocabuli descriptione, hoc discriminis inter *obscurum* & *ambiguum* statuit, quod *obscurum* proprie sit, ubi nihil videmus, adeoque nihil intelligere possumus, *ambiguum* vero, ubi aliquid, imò plura, videmus, plura intelligimus, sed vel nescimus, quidnam ex ambobus aut pluribus sit eligendum, vel duo simul comprehendimus. Ad causas hujus verborum ambiguitatis refert primo *egestatem sermonis*, de qua queritur *Seneca Lib. II de Benefic. Cap. 34: Ingens est copia rerum sine nomine, quas non propriis appellationibus notamus, sed alienis commo-*
datisque. Altera causa ipsi a rerum natura derivanda esse videtur, sive a qualitatibus, in re una variis ac diversis, uti ex vocabulo *Purpureus* Lector cognoscet, quod & pro albo & nigro usurpatur, nec non ex voce *Lentus*, quam responderet ait, preceunte *Vossio ad Catullum*, Græco γλισχερόν, denotanti res viscosas, ut gluten, adeoque habenti proprietatem tenacitatis, firmitatis, ac tarditatis, sed & facilitatis ac ductilitatis, quod viscosa facile extenduntur sine ruptura. Reliquas, a *diverso respectu*, ab *accidenti* & *tempore*, petitas, non attingemus causas, paucis, quid Cl. Autor de ambiguum scriptoribus in medium attulerit, indicaturi. Inter præcipuos refert *Ciceronem*, *Gellium*, *Macrobium*, *Gellii* compilatorem, *Salvium Julianum*, & plerosque posterioris ævi Jctos, imprimis *Manticam*, *Cas. Costam*, & *Gilbertum Regium* in libris *Ἐναγρίοφαιών*. Demique velut per lanceam saturam exhibet ambigua quædam Belgica, v. c. *Hy is van eens boege geboorte*, (*dat is, op eens berg geboren.*) *hy is van doorluchtigen Hitze*, quod *Sixtus V* dixisse ferunt, quia per foramina case paternæ sol ac luna perlucebant. Quod vero ad ipsum Librum attinet, institutum ipsius ex cujusvis vocabuli inscriptione patet, eaque est Operis ratio, ut secundum literarum seriem omnia verba, quæ in utramque partem trahi possunt, enucleentur, exemplisque Autorum, quos vocare solemus; Classicorum, larga manu adductis, illustrentur. Utilissimam hoc ipso operam suscepit, & conspectui juvenum sistens, quæ fugienda, quæ caute usurpanda sunt, simul juventutis gratia para-

Pag. 2.

14.

16.

23.

para-

- phraficam interpretationem verborum, ex veteribus Scripturis excerptorum, sæpe adjunxit, propterea, quod abrupta & e sede sua diuota verba alioquin intelligi nequeant. Hinc vel elegantia stili, quo velut stellulis distincta ejus oratio est, nos jure suo pellicit, vel erudita illa ambiguum collectio a nobis exigere videtur, ut cominus & cum cura labores hos contemplantur, spem alentes, fore, ut Cl. Editor accendi se approbatione nostra ad splendidiore ingenii partus aliquando edendos patiatur. Sub voce *Accendo & Incendo* leguntur observationes omnium calculo dignissimæ. Huc illa pertinent: *Accendo res aliquem, vel animum alicujus, non modo est ad iram concitare, ut plerumque, sed & ad bonas res stimulare. Prius vido apud Sallust. Jug. 34: Multitudo, quæ in concione aderat, vehementer accensa, terrebat eum clamore, vultu, sæpe impetu &c. Contra in bonam partem Cicero de Orat. Lib. I Cap. 21: Cum ab ineunte ætate incensus essem studio utriusque vestrum. Vocabulum *acceptus* in malam partem pro *decepto* accipi, non docet, velut Belgice dicitur: *Ik hebbe hem gebedt*. Imprimis nobis arrisit ille *Lucili locus*, ubi verba ita fluunt: *Sic inquam veteratorem illum vesulum lupum Annibalem acceptum.* *Admirationis* vox præe ab omnibus in bono sensu sumitur, & significatio ista tam frequens est, egregie ita monente Cl. Reitzio, ut & Galli & Belgæ ea pro pulchra & laudabili semper utantur, & credant, etiam *admiror illum* semper laudantis esse. Verum Cl. Autor ostendit, etiam Latinis accipi in malam partem. Sic *Cornelius Nepos Hispan. XV, 6, 3: Admirari se dixit stultitiam Rhetoris Attici.* Sub examen vocat *boni & optimi* notionem, ubi ait: *Cicero in minus bonam partem, imo in contumeliam fere, accipit appellationem optimi, non quidem ironice, (nam quod bonus Vir ironice in malam partem accipitur, vix operæ est, huc referre,) sed serio, ad Att. XII Epist. 21: Cato autem se etiam tribuere multum mihi putat, quod scripserit optimum Consulem. Quis enim jejunius dixit inimicus? Beneficium delinquentis, in malam partem, inquit, pro culpa Ulpianus in l.**

ex damni qđ §. 1 ff. de Damno infect. Detrimentum hoc, quod beneficio ejus contingit, ipsum sarcire debere. Hanc illustrationem quamvis usu suo se commendare non negemus, rectius tamen, ut nobis quidem videtur, fecisset Cl. Autor, si ea prorsus omisisset, quæ vitiatam satis commaculatamque dictionem redolent. Tantam nos Jurisconsultorum; veterum autoritatem non putamus, ut naturalem immutare votum significatum potuerint, aut in vestiganda verborum vis ac potestate tuto nobis recurrere ad illorum exempla liceat. Amice hoc monemus, quibus alioqui satis est cognitum, quanti sudoris, quam diffusæ lectionis, quam venustæ elegantiz, plenus ille, non adeo magnæ molis, liber sit. Et si vero, hæc nonnulla ex *Fabri* Thesuro eruditionis scholasticæ, facile appareat; ubi vis tamen selectissima observationum spicilegia instituit, id quod indicio est, Cl. *Retzius* ad culturam elegantiorum literarum vere natum esse, ideoque dignum, qui ad poliendos Græcos Latinosque Scriptores publica solennique formula a nobis sollicitetur.

MECHANICA, SIVE MOTUS SCIENTIA,
analytice exposita, Autore LEONHARDO EU-
LERO, Acad. Imperial. Scient. Membro, & Ma-
theseos sublimioris Professore. Tomus primus, instar
Supplementi ad Commentarios Academiæ Scien-
tiarum Imperialis.

Petropoli, ex Typographia Academiæ Scientiarum, 1736, 4 maj.
 Alph. 2 plag. 15, Tab. 21. 14.

Cum in *Actis* hujus A. 1716 *Mens. Januar. pag. 1* eximium *Phoronomia Hermanniana* Opus recenseremus, paucos extare libros diximus, in quibus tantum reconditæ Matheseos contineretur. Ubi vero ad Opus præsens *Eulerianum* perlustrandum accedimus, illico profitemur, non paucos, sed nullum omnino librum lucem adhuc vidisse, qui tanto rerum sublimium & abditarum apparatu, ex intimis

P

Mathe

Matheseos visceribus depromto, abundet. Nullo partium studio, quod procul habemus, sed veritatis amore, ducti, hæc eloquimur. Sive enim ipsam materiarum, quæ in hoc Opere pertractantur, excellentiam & sublimitatem, sive concinnitatem & facilitatem ordinis & methodi, qua dispositæ sunt, respiciamus, facile patebit, Autorem Celeberrimum plura præstitisse, quam quisquam ante ipsum alius, atque scientiæ nobilissimæ pomæria multum protulisse, quin imo, quod plus est, aditum ad difficillima quæque in Mathesi applicata patefecisse, aut expeditiorem saltem reddidisse. Nulli igitur dubitamus, quin avidissime amplexuri sint novam hancce *Mechanicam*, quibuscumque id curæ est cordique, ut in hodierna analysi, & quæstionibus physico-mathematicis, ejus ope expediendis, progressus maxime præclaros faciant. Nostrum vero est, brevem pulcherrimis Opera synopsis exhibere. Lectoribus nostris, paucaque exinde delibare, quæ sufficere possint ad ferendum de eo judicium. Qua quidem in re ita versabimur, ante omnia ut quædam dicamus de scopo, methodo, ordine, quo digestum est, deinceps autem Capita singula singulatim perlastramas. Quod ad scopum attinet, ipse Libri titulus, & Præfatio, satis ostendunt, Cel. Autori non fuisse in animo, illam Mechanicæ tractationem exhibere, quæ in æquilibrio & comparatione potentiarum contemplanda ponitur, sed ipsam motus actualis scientiam tradere, cui quidem soli nomen Mechanicæ relinquendum est. Illa enim scientia, quæ circa æquilibrio potentiarum definiendum versatur, Statica soletur dici, & a motus scientia distinguenda est. Eam vero amplissime exposuit in Opere suo posthumo Cel. *Variationus*, quod, licet novæ Mechanicæ titulum præ se ferat, totum tamen est in æquilibrio virum determinando, quod tamen munus esse Staticæ, modo diximus; nec aliud quidquam, quod ad motus realis cognitionem facere possit, continet. Cel. *Walfus* in suis Matheseos Elementis, novissimæ præsertim editionis, multa & præclara, ad Staticam non minus, quam ad Mechanicam, pertinentia, tradidit, iisque unum Mechanicæ titulum præfixit; quæ quidem separatim pertractare,

stare, ipsa operis ratio, & præstituti limites, prohibuerunt. Quamobrem, si a Principiis Philosophiæ *Newtonianis*, & *Hermanni* præsertim *Phoronomia*, discesseris, vix alius est liber, in quo scientia motus unice, dataque opera, fuerit exposita, tantisque accessionibus aucta. At vero nimis contracta sunt pulcherrima hæc Opera, nec materiis omnibus sat ample explicandis, & plene percipiendis, sufficiant. Præterea, quod perinolestum accidit, conscripta sunt juxta syntheticam, qua veteres utebantur, & geometricam demonstrandi methodum, suppressa analyfi, qua ipsi inventorum fontes aperiantur, & legentibus via ad ulteriora, proprio Marte eruenda, sternitur. Præcipua igitur Cel. *Enlers* cura fuit, malè huic ut remedium afferret, hæcque impedimenta, quæ discentium progressus valde sufflaminant, prorsus tolleret & removeret. Quam ob causam non solum ea, quæ cum in istis voluminibus, tum in variis eruditorum Diariis, sparsim traduntur ad scientiam motus referenda, in unum quasi corpus & Systema compingere, inque concinnum ordinem digerere, annis est; verum novas quoque propositiones permultas, easque eximias, Operi ipsi inseruit, adeoque præclaras scientiæ motus accessiones fecit. Hæc quidem de scopo Libri. Methodum quod attinet, ea per totum Opus analytica est, ita, ut nulla demonstrationum syntheticarum farrago Lectori nauseam pariat, aut dispendium temporis. Operam dedit Cel. Autor, omnia ut proponeret planissime, & simul copiose, easque ex principiis genuinis deduceret, effecitque, ut quisvis absque magna hæsitacione totum Opus perlegere, & in usus suos convertere, possit, modo in analyfi tam finitorum, quam infinitorum, satis sit exercitatus. Ordinem denique & partitionem Operis Cel. Autor desumpsit tum ab ipso corpore motorum discrimine, tum ab eorum statu, quem vocat, libero, vel non libero. Potest enim considerari vel motus corporis infinite parvi, seu puncti cujusdam physici, vel etiam motus corporum finitorum, quæ ex particulis infinite exiguis, seu punctis, quæ diximus, physicis, conflantur. Nisi vero tractatio de motu puncti talis ante omnia solide tradatur,

tur, & fundamenti loco præstruatur, nihil quoque in ipso corporum finitorum motu considerando proficere licebit. Etenim motus corporis finiti est id, quod resultat ex motibus omnium punctorum, seu particularum infinite parvarum, ex quibus componitur. Hanc ob causam Cel. Autor destinavit duos hujus Operis *Tomos priores*, qui nunc prodierunt, explicando motui talis puncti physici, progressurus in sequentibus ad ipsum motum corporum, quæ finitæ sunt magnitudinis. Satis tamen late ea quoque patent, quæ de punctis solum in *duobus* hisce *Voluminibus* traduntur, nec sua destituuntur applicatione ad motum corporum finitorum, siquidem queritur, quod bene notandum, de motu corporis *totali*, non autem de motu *partium inter se*; & hoc quidem respectu e. g. theoria de motu punctorum projectorum, & vi centripeta versus punctum aliquod sollicitatorum, ad corpora quælibet finita, e. g. ad planetas, cum *Newtono* recte transfertur. Porro, quod statum corporum motorum atinet, cujus in disponendo Opere suo rationem habuit Cel. *Eulerus*, ille aut liber est, aut non liber. Liberum est corpus, vel punctum, quando nihil impedit, quo minus ea celeritate, & secundum eam directionem, quam tum ratione motus jam insiti, tum ratione potentiarum sollicitantium, habere debet, progrediatur. Talis est motus corporum, recta cadentium, planetarum in trajectoriis suis delatorum, &c. Status corporis non liber est, ubi impedimentum aliquod corpori vel puncto moto objicitur, quo minus ea celeritate, & in ea via, ad quam cum a sua vi insita, tum a potentiis quibuscunque, determinatur, progredi queat. Exempla status hujusce præbent corpora, super planis inclinatis, vel curvis quibuscunque datis, mota, pendula item oscillantia, aliaque hujusmodi. *Primus* itaque hujus Operis *Tomus* in eo totus est, ut ea exponat, quæ statum puncti liberum respiciunt; *secundus* autem in eo versatur, ut statum puncti moti non liberum declaret. Hisce prælibatis, ad singula Capita penitus inspicienda nos conferamus. *Tomus primus* distribuitur in *Capita sex*. Et in *primo* quidem agitur de mo-

tu in genere, & idæz fundamentales, a quibus reliqua pendeat, explicantur, quales sũnt notiones celeritatis, spatii, temporis, loci. Locum definit per partem spatii immensi & infiniti, in quo universus mundus consistit; & hæc quidem est notio loci absoluti. Cum vero spatium in infinitum protensum distincte non intelligatur, concipiendi sunt prohibitu termini fixi hujus spatii, ad quos corpora referuntur. Hæc relatio est id, quod situs appellatur. Quæ eundem situm semper servant, id est, eandem relationem ad terminos spatii fixos, quiescere dicuntur *absolute*; moveri autem *absolute*, quæ non servant. Motum *relativum* Cel. Autor definit per mutationem situs, respectu cujusdam spatii prohibitu assumti. Igitur quies *relativa* erit conservatio situs, respectu hujus spatii. Qui quidem conceptus, etsi notionibus metaphysicis, præcipue recentioribus, adversari videntur, ad scopum tamen operis, & ad inveniendas veritates mathematicas apprime sunt utiles, de cetero autem spectandi ut notiones pure mathematicæ; non metaphysicæ. Præstructo hoc fundamento, Cel. Autor ad ea tradenda progreditur; quæ de motu æquabili demonstrari solent. Quo facto, theoriz motus inæquabilis, qui in tempusculo infinite parvo ut æquabilis spectari potest, principia exponit, docetque, corporis, vel puncti, motu utcumque inæquabili per lineam rectam aut curvam lati, tempus definire, quo arcum datum absolvit, posito; celeritatem corporis in quovis lineæ loco datam esse. Exinde conficit, celeritatis hypothesin nullam subsistere posse, nisi eam, qua celeritas, saltem in principio motus, statuatur ut spatiorum pereursorum potestates, quarum exponentes sint unitate minores. Deinceps, quid scale temporum & celeritatum sist, explicat, earumque a se invicem dependentiam, & constructionem, monstrat. Quam cum generaliter absolvisset, in casu eo, ubi scala temporum est parabola Apolloniana, scalam quoque celeritatum fore parabolam talem, facillime invenit, id quod in Systemate Galilei de motu uniformiter accelerato obtinet. Quæ hæcenus dixit Cel. Autor, motui relativo æque conveniunt

niant, ac ei, qui vocatur absolutus. Quare ad ea penitus evolvenda sese confert, quæ motui absoluto omnino sunt propria, & ad demonstrandas leges naturæ universales, quas corpus liberum, a nulla potentia sollicitatum, observat. Evin- cit itaque, corpus omne perseverare debere in statu suo quietis, vel motus absoluti & æquabilis, nisi a causa qua- dam externa statum hunc mutare cogatur. Id quidem ab omnibus, qui de motu scripserunt, tanquam lex naturæ affi- nitur, sed sine demonstratione, quam dedit Noster. Hæc igitur conservatio status corporum est proprietas essentialis, & omnia corpora, qua talia, vim habent in statu suo perma- nendi, quæ nihil est, nisi vis inertiz. Licet enim *Keplerus*, qui primus, ea de re cogitans, hanc vocem formavit, eam tri- buat vi ei, quæ corpora mutationi status sui resistunt; facile tamen patet, duas hæc definitiones a se invicem non dif- ferre: una enim eademque vis est, quæ efficit, ut corpora in statu suo perseverent, & quæ status mutationi reluctatur. Maluit tamen Cel. Autor adoptare hanc definitionem, quam *Keplerianam*, quia nondum constat, quomodo corpora viri- bus sollicitantibus resistant. Quæ de motu & quiete absolu- ta demonstrata sunt, valebunt quoque in motu & quiete re- lativa, modo spatium, ex quo motum vel quietem relativam determinari diximus, absolute vel quiescat, vel uniformiter moveatur in directum. Hisce dimissis, sequuntur aliqua Problemata, ad motus relativos spectantia, sicque *Capitis pri- mi* finis est.

Caput secundum versatur in definiendo effectu potentia- rum, in punctum liberum agentium, sive punctam quiescat, sive moveatur. Hic stabiliuntur vera Mechanicæ principia, quorum ope explicari debet, quicquid ad motum, & varias ejus mutationes, spectat. Ea vero ita demonstrare nititur Cel. Autor, non solum ut certa, sed necessario quoque vera, esse intelligantur. Potentias dividit in absolutas & relativas. Absoluta potentia est, quæ in corpus, sive motum, sive qui- escens, æqualiter agit; qualis est vis gravitatis, quæ corpora deorsum pellit æqualiter, sive quiescant, sive moveantur. Re-
lativa

lativa autem est, quæ aliter in corpus motum agit, aliter in quiescens, qualis est e. g. vis torrentis, qui corpus secum abripit. Ut enim velocius movetur corpus, ita minor est torrentis in illud impetus, eoque casu prorsus evanescit, ubi torrentis & corporis delati velocitas sibi invicem æquantur. Facile itaque intelligitur, tractationem de potentiis respectivis potissimum respicere motum corporum in fluidis latorum, sive, quod eodem recidit, in mediis resistentibus, præsertim quando fluida quiescunt. Quodsi fluida quoque supponantur moveri uniformiter in directum, casus hinc reduci poterit ad priorem, substituendo motum relativum loco absoluti, & fluidum considerando ut quiescens. In sequentibus igitur Cl. Autor motus istos in vacuo fieri ponit, qui a solis potentiis absolutis efficiantur, & in locum potentialium relativarum media resistentia substituit. Medii vero resistentiam non nisi ad motum punctorum accommodat, insuperabilem calculi prolixitatem evitaturus, qui suscipiendus foret, si corpora hic considerari deberent ut finitæ magnitudinis. Quo ipso & id commodi lucratur, ut directio vis resistentis congruat cum motus directione, siquidem ea a fluido qui, escente oriatur. Quæ causa est, cur potentiis relativis eam semper directionem tribuat, quam habet ipsum. Hisce præfatis, solvit problema: Dato effectu potentiz absolutæ in punctum quiescens, invenire effectum ejusdem potentiz in punctum idem quomodocunque motum. Quod cum expedivisset, in eo est, ut rigide demonstret principium Mechanicæ fundamentale, quo jam usus est *Galileus* in investigando motu gravium uniformiter accelerato; scilicet, quod incrementa velocitatis momentanea exponi debeant per factum ex potentia absoluta in elementum temporis; sive in symbolis, si potentia sit = p , elementum temporis = dt , elementum celeritatis = dc , quod semper, & necessario quidem, habeatur $dc = p dt$, ita, ut contradictionem involveret, ponere $dc = p^2 dt$, vel $dc = p^3 dt$, vel etiam $dc = q dt$; denotante q functionem quamlibet rñc p , secus ac id quidem videtur Viro Cel. *Danseli Bernoullio* in *Comment. Acad. Petrop.*

Petrop. Tom. I pag. 127. Ostendit autem Noster in *Prop. 15*, principium hocce verum esse in ipso motus initio; & in *Prop. 19*, illud itidem valere, existentibus jam motu & celeritate finita, quæ a vi sollicitante, seu potentia absoluta, corpori impressa est. Porro *Propositione 16 & 17* ea traduntur, quæ inserviunt metiendæ vi inertiz, ex qua ratio fluit, quare massa corporum in æstimationibus mechanicis sub censum quoque venire debeat. Demonstratur autem, vim inertiz esse proportionalem numero punctorum, ex quibus corpus constat, sive quantitati materiz; quæ cum eadem sit, sive quiescat corpus, sive moveatur, liquet, vim inertiz in motu & quiete eandem esse. *Propositione 18* ostenditur, quomodo, dato effectu unius potentiz in punctum aliquod, invenendus sit effectus cujusvis alius potentiz in idem punctum. In solutione hujus quæstionis hoc principio utitur Cel. Autor, ut punctum, seu corpus, a pluribus potentiis sollicitatum, in scitidem partes concipiatur divisum, quarum quælibet ab unâ tantum potentia trahatur. Postquam deinde singulæ partes a suis potentiis momento temporis protractæ sunt, cogitandum est, eas subito restitui, & congregari; quo facto, locus in quem convenerunt, erit is, ad quem integrum corpus vel punctum ab omnibus potentiis simul agentibus eodem tempore fuisset pertractum. His igitur in casibus concipiendæ est vis quædam restituens, & infinita, seu, quod idem est, corporum partes cogitandæ sunt quasi junctæ elastris fortissimis. Principium hoc, licet imaginarium, maximæ utilitatis esse in motu corporum finitorum determinando, ait Cel. Autor; demonstratque *Propositione 22 & 23*, partes corporum separatas a vi hac restituente semper congregari in communi suo centro gravitatis. Ceterum quoque *Propositione 21* docetur, quomodo potentiz cujusvis, in punctum motum oblique agentis, effectus determinari queat.

Caput tertium agit de motu rectilineo puncti liberi, a potentiis absolutis sollicitati, sive, quod idem est, de motu puncti, a potentiis quibuscunque continuo sollicitati, in vacuo, sine medio, quod resistentiz est incapax. Orditur Autor Cel.

a motu

a motu rectilineo, tanquam determinatu facillimo; ad motus curvilineos progressurus in sequentibus. Et primo quidem motum puncti determinat, a potentia uniformi sollicitati, qualis est gravitas in distantis a tellure non nimis magnis, & exinde theoriam *Galilaei* de motu uniformiter accelerato deducit, ac amplificat, subjuncta theoria motus retardati, quæ nihil est, nisi prioris inversa. Deinceps transit ad motum, ex potentiis difformibus, seu variabilibus, oriandum; ubi primo loco occurrit theoria virium, quas *Newtonus* generaliter dixit centripetas, & centrifugas. Igitur in *Propositione 32* generaliter docetur, quomodo puncti celeritas inveniri possit in quolibet loco rectæ, in qua movetur, si scilicet centrum virium attrahat in ratione quacunque multiplicata distantiarum. Suppositum fuit, punctum ab initio quievisse; igitur in *Propositione* sequenti monstratur, quomodo motus puncti determinari debeat, quando ab initio celeritatem datam jam habuit. Notandum est, Cel. Autorem celeritates semper exprimere per radices quadratas ex altitudinibus, per quas punctum motu uniformiter accelerato cadere deberet, ut has ipsas celeritates acquireret. Igitur, si celeritas c quaerenda est, non quaerit immediate c , sed altitudinem

I

quandam v , ita, ut sit $c = \sqrt{v}$; & celeritatem c vocat altitudini v debitam. In *Scholio* post *Propositionem 33* datur expressio generalis pro tempore, quo punctum, a vi centripeta sollicitatum, spatium aliquod emittitur. Cum elementum ejus tale sit, ut generaliter nec integrari, nec ad quadraturas curvarum notiorum reduci, possit, invenit tamen Cel. Autor, illud satis concinne exhiberi posse in casibus specialibus, e. g. quando vis centripeta est ut distantia a centro directe, vel etiam reciproce, ut quadratum, aut cubus distantiae, vel etiam reciproce ut dignitas distantiae, cujus index est $= \frac{2m+1}{2m-1}$, existente m numero integro affirmativo, vel ad-

huc reciproce ut dignitas distantiae, cujus index est $= \frac{m-1}{m}$,
 possit

Q

posito *m* ut prius. In hisce duabus hypothesibus posterioribus expressio temporis prodit pure algebraica. Quæ dicta sunt de viribus centripetis, facile transferuntur ad centrifugas, modo expressio vis centripetæ ponatur negativa. Non tamen piguit Cel. Autorem casus quosdam notatu dignos afferre, ex quibus generales quædam regulæ, ad motus generationem pertinentes, cognosci possunt, quæ per calculum solum explorari nequeunt; idque præsertim fecit *Propositione 40*. Et sic quidem prima-hujus *Capitis* pars absolvitur. Secundo igitur loco ostenditur, quomodo ex data motus conditione leges potentiarum sint definiendæ. Dari autem possunt vel celeritas, vel tempus, quorum utrumque duplici modo est pertractandum. Vel enim respicitur ad unicum descensum seu adscensum, in cujus singulis punctis datæ ponuntur vel celeritates, vel tempora, quibus quæsitæ spatii portiones percurreuntur; vel considerantur infiniti descensus ad punctum fixum ex diversis altitudinibus facti, in quibus datur vel celeritates ultimæ, vel tempora, quibus singuli descensus integri absolvuntur. Hinc quatuor oriuntur Problemata primaria, quorum solutiones videre est in *Propositione 42 - 45*. *Propositio 46* est hæc: Si fuerint tempora, quibus corpus ex quibuscunque distantis ad centrum virium pervenit, in ratione quacunque multiplicata distantiarum; definire legem vis centripetæ. Pro hoc Problemate solvendo peculiarem proponit methodum, in aliis egregios usus præstantem, & præsertim in investigando Tautochronismo a priori. Reperit autem, si vis centripeta sit $= p$, distantia a centro virium $= x$, b quantitas constans, sitque tempus, quo punctum ex distantia x ad centrum virium perveniat, ut x^n ; reperit, inquam, esse $p = (2 - 2n) b x^{1-2n}$, id est, vim centripetam esse in ratione tantuplicata distantiarum, quot sunt unitates in $1 - 2n$. Quando $n = 0$, quo casu descensus omnes ex quibuscunque distantis ad centrum virium sunt tautochroni, erit $p = 2bx$, id est; directe ut distantia a centro. Si $n = \frac{1}{2}$, sive tempora in ratione subduplicata distan-

stantiarum, erit $p = b$, seu vis centripeta constans, prout accidere constat in Systemate Galilaei. Sequuntur adhuc alia, ingeniosa & pulchra non minus, quam utilia; sed nobis, quibus libere singula minime licet, est pergendum.

Caput quartum ea complectitur, quae spectant ad motum rectilineum puncti liberi, in medio resistente. Lex resistantiae est dignitas sive functio celeritatis corporis moti, cui resistantia est proportionalis. Exponens resistantiae a Nostro vocatur altitudo debita celeritati ei, quam si corpus habet, resistantiam patitur vi gravitatis aequalem. Hac igitur resistantia corpus in motu suo tantundem retardatur, quantum a gravitate, si sursum fuisset projectum. Datis ergo lege & exponente resistantiae, potest determinari diminutio motus. Exponens autem resistantiae est vel constans, vel variabilis; constans quidem in medio uniformi; variabilis autem in difformi. Porro media, quae resistunt, vel similia sunt, vel dissimilia; illa quidem, quae eandem habent resistantiae legem, e. g. juxta quadratum velocitatis; haec autem, quae diversas. Hisce notionibus fundamenti loco praestitatis, sequuntur Propositiones. Et primo quidem docetur, quomodo inveniri debeat decrementum celeritatis corporis, in medio quocunque resistente moti juxta lineam rectam, data lege & exponente resistantiae. *Propositione 50 & 51* ostenditur, qua ratione determinanda sint velocitas corporis in quovis loco, & tempus, quo spatium absolvit, supposito, medium uniforme esse, ac resistere in ratione quacunque multiplicata celeritatum, ex quo casus particulares facile deinceps eruuntur. Quodsi enim resistantia est ut quadratum velocitatis, ex applicatione canonis generalis reperitur, quod celeritas

corporis in quovis loco sit $= \sqrt{ce \frac{x}{k}}$, significante x spatium percursum, k exponentem resistantiae, c altitudinem, cujus radix quadrata dat celeritatem initialem corporis, & e numerum, cujus logarithmus est $= 1$. Tempus vero, quo spatium x in hac hypothese percurritur, est

Q 2 = 2ke

II $\frac{x}{2kc^{2k} - 2k}$. Propositione 52 solvitur Problema de deter-

$$c \frac{l}{2}$$

minando decremento velocitatis corporis vel puncti moti in medio quocunque resistenti, & a potentia quacunque absoluta sollicitati, dum spatium infinite parvum percurrit. Hanc Propositionem in sequentibus ad exempla applicat Cel. Autor, præcipue in hypothesi resistentiæ, quæ est ut quadratum velocitatis. Si potentia sollicitans uniformis sit = g , medium uniforme, & resistentia in dicta hypothesi, ceteræque literæ idem significant, quod prius, erit celeritas corporis in quolibet loco = $v \left(\frac{-x}{ck} (c - gk) + gk \right)$, si quidem celeritas

initialis fuerit = c^2 ; quodsi autem corpus ex quiete motum inchoet, erit $c = 0$, adeoque corporis celeritas

est $v \left(1 - \frac{-x}{ck} \right) gk$. Tempus autem, quo spatium x percurritur,

$$\text{exprimetur per } \frac{x}{v g k} + \frac{2v k l v \left(c^k (c - k g) + g k \right) + v g k}{v c + v g k}$$

existente l nota logarithmi. Hæc vero formula est integrale

elementi $dx : v \left(gk + c^{\frac{-x}{k}} (c - gk) \right)$, quæ exprimit

elementum temporis. Constans in integratione addita est

$$- \frac{v k l}{g} \frac{v c + v g k}{v c - v g k}$$

Quodsi autem celeritas initialis nulla est, sive $c = 0$, erit formula temporis simplicior, scilicet

$$= 2 \sqrt{\frac{x}{g}}$$

$$= 2r \frac{k}{g} \left(r e^{\frac{x}{k}} + r (e^{\frac{x}{k}} - 1) \right). \text{ Deinceps Cel. Au}$$

tor ad adscensum quoque corporum sursum projectorum theoriam suam accommodat, & plura eam in rem profert præclara. Quamvis autem ad hypothesein resistentiæ juxta duplicatam velocitatis rationem potissimum attendat Cel. Autor, eam tamen hypothesein in medium quoque affert, qua resistentiæ ponuntur simpliciter ut celeritates, quoniam a Newtono quoque & aliis ea pertractata fuit. De hac agit *Propositione 59 & 60.* Tandem *Propositione 61* dat formulam, qua corporis in recta descendentis, & a potentia uniformi sollicitati, motus definitur, si medium resistat in ratione quavis multiplicata velocitatum. Huc usque contemplatus est media ut uniformia, & potentias ut constantes; jam vero aggreditur alia, considerans medium resistens ut variabile, manente vero potentia absoluta uniformi, & in variis hypotheseibus corporis motum determinare docet, e. g. supponendo, exponentem resistentiæ esse proportionalem distantis a puncto fixo, ut in *Propositione 62*, vel etiam potestati cuius distantiarum, ut in *Propositione 64*. Porro varia descensuum tempora inter se comparantur *Propositione 63*, in hypothesei scilicet, quod exponens resistentiæ sit simpliciter ut distantia. Tandem *Propositio 65* generalius omnia complectitur, scilicet: Existente vi centripeta quacunque, & medio resistente secundum quadratum celeritatum, utcunque difformi, determinare motum corporis recta vel accedentis, vel recedentis a centro virium. Tandem vero inversum quoque Problema solvitur; scilicet, data vi centripetæ lege, medioque resistente juxta quadratum velocitatis, si dentur celeritates corporis, quas ex quibuscunque altitudinibus delapsum acquirit, determinare medii densitatem, seu, quod idem est, exponentem resistentiæ. *Propositio 69* inservit generaliter comparandis descensuum vel adscensuum temporibus. Ita autem habet: Si fuerit vis centripeta ut potestas distantie a centro, cujus exponens est

$= n$, & medium resistat in ratione $2m$ multiplicata celeritatum, exponens autem resistentiæ sit proportionalis potestati distantiae a centro, cujus exponens sit $= \frac{mn + m - n}{m}$;

eruat plurium adfensuum descensuumve tempora in spatiorum totorum descriptorum ratione $1 - \frac{n}{2}$ multiplicata.

Hæc quidem de *Capite quarto* indicasse sufficiat.

Caput quintum pertractat id, quod spectat motum puncti liberi curvilineum in vacuo. Hic non ea solum omnia reperias, quæ a *Newtono*, aliisque Geometris summis, sunt inventa de curvis, quæ describuntur a puncto, juxta directionem aliquam (quæ non transeat per centrum virium,) projecto, & interea a vi centripeta versus punctum fixum semper sollicitato, sed alias præterea, easque peregrinas, propositiones, publice nondum cognitæ. Primaria totius hujusce *Capitis* divisio hæc est, ut primo considerentur motus ii, quorum semitæ sunt in eodem plano, atque simul omnes potentie sollicitantes, in eodem ipso plano constitutæ. Secundo autem ii quoque motus sub examen vocantur, quorum semitæ non sunt in eodem plano cum potentiis sollicitantibus. Prima pars rursus subdividitur, ita quidem, ut primo directiones potentiarum, quæ sollicitant, ponantur inter se parallelæ, prout accidit in vi gravitatis, in nostris quidem regionibus; deinceps considerentur casus, in quibus directiones virium omnes in puncto aliquo coeunt; tandem vero potentie quæcunque, motusque, ex iis resultans, examini subjiciantur. In hisce singulis ita versatur Cel. Autor, primo ut proponat quæstiones directas, deinde inversas. Semper autem juxta leges bonæ methodi incipit a simplicioribus, & facillimis, gradatim procedens ad complicatiora. Igitur in *Propositione 72 & 73* definire docet semitam curvam, quam punctum describit projectum data velocitate, existente vi centripeta vel constante, vel ut functio quælibet distantie a recta, ad quam directiones vis centripetæ sunt normales. Deinceps *Propositione 74* idem Problema proponit, sed positæ direc-

tionibus convergentibus ad centrum virium. Quo facto, in eo est, ut naturam semitæ qualiscunque sic descriptæ definire doceat æquatione inter coordinatas ad se invicem orthogonales. Sit in Figura adjecta C centrum virium; celeritas

TAB. II
Fig. I.

corporis projecti in A, = c^2 , CA = a, perpendicularum ex C in tangentem in A demissum = b, perpendicularum CF in tangentem MB demissam = p, CM = y, CP = x, PM = z. Cel. Autor generaliter invenit pro curva AM, (posita vi centripeta in M = P, quæ functio est $\tau \eta s y$),

$$\frac{du}{\sqrt{1-u^2}} = bdy\sqrt{c}$$

hanc æquationem: $\sqrt{1-u^2} \frac{b dy \sqrt{c}}{y \sqrt{cy^2 - cb^2 - y^2 \Gamma}}$;
in qua æquatione est $u = x : y$, sive $x = uy$, & $\Gamma =$ integrali ipsius $P dy$, quod etiam repertum fuit = $\frac{cp^2 - cb^2}{p^2}$.

Jam, quoniam $y = \sqrt{x^2 + z^2}$, sive $z = \sqrt{y^2 - x^2}$, post factam substitutionem semper habebitur æquatio differentialis inter x & z . Erit autem æquatio ad semitam algebraicæ, quoties

$$\frac{\int bdy\sqrt{c}}{y \sqrt{cy^2 - cb^2 - y^2 \Gamma}}$$

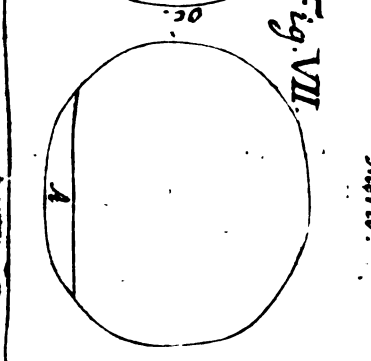
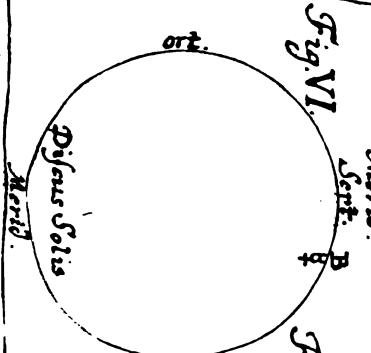
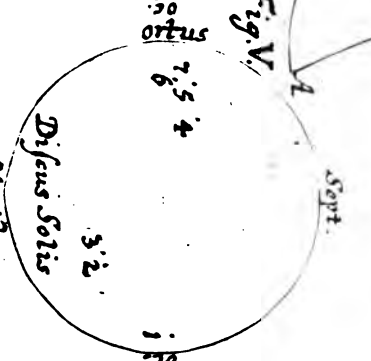
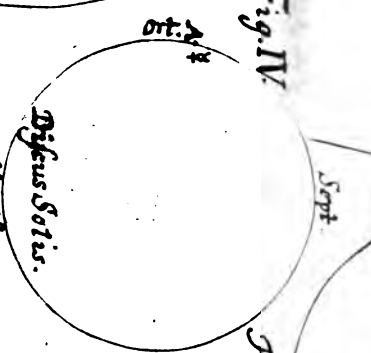
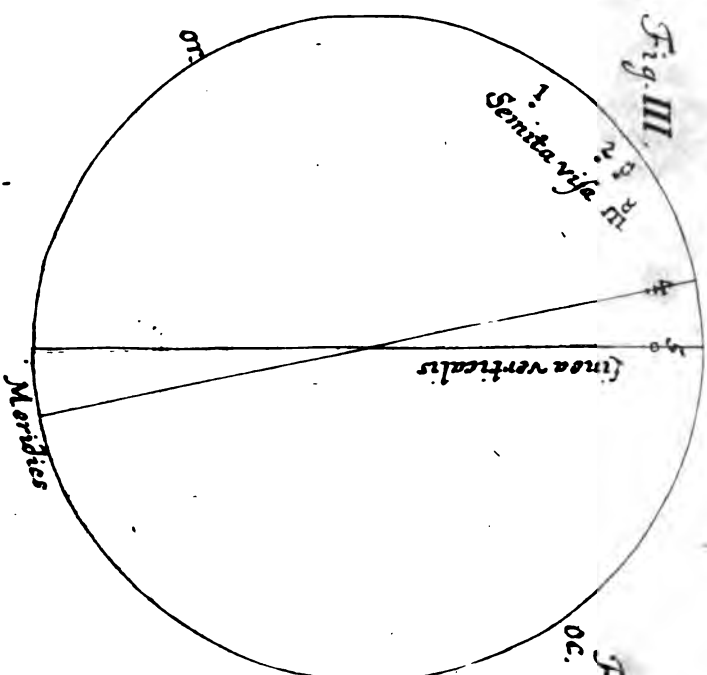
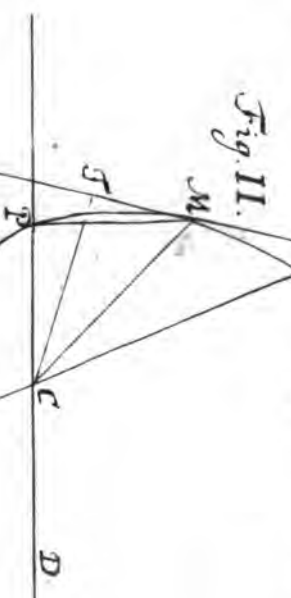
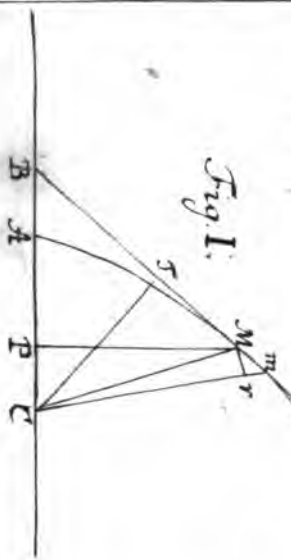
reduci potest ad arcum

circularem, qui sit commensurabilis cum $\frac{\int du}{\sqrt{1-uu}}$.

Conferantur *Commentar. Acad. Scient. Paris. ad A. 1710 p. m. 692.* In sequentibus igitur, & præcipue in *Propositione 78*, formula hæc pro semitis vel trajectoriis corporum accommodatur ad hypotheses diversas, existente scilicet vi centripeta directe ut distantiz a centro, vel in ratione reciproca duplicata distantiarum, qui casus maxime celebratur inter Geometras, vel adhuc in ratione reciproca triplicata earundem distantiarum. Atque ita Problema, quod dicebatur virium centralium inversum, plene & fuscè solutum dedit Cel. Autor, cum

cum id alias jam solutiones nactum esset a Viris summis, *Jo. Bernouillio*, ac *Hermanno*. Etenim *Newtonus* ex contemplatione vis centripetæ trajectoriæ naturam non eruit, sed inverso ordine vim ex natura trajectoriæ, ut constat. Ceterum animadvertit Noster, in ea hypothesi, qua vis centripeta est ut cubus distantie reciproce, innumerabiles curvas algebraicas a corpore projecto describi posse. *Propositio 83* ita habet: Existente vi centripeta ut potestas distantiarum quæcunque, invenire casus speciales, quibus corpus certo quodam modo projectum in linea algebraica moveatur; quod cum solvisset *Cel. Autor*, exemplis id illustrat. Porro notum est, Astronomos statuere, quod planetæ deferantur in ellipsis, quæ circa focum suum ipsæ sint revolubiles, licet lente admodum, eo fine, ut motus absidum definiri possit. Noster autem, ut veritatem propius assequatur, præter mobilitatem axeos, ellipseos quoque speciem tanquam variabilem considerat. Ponit autem, vim centripetam non multum discrepare a ratione reciproca duplicata distantiarum; idque agit, ut inveniat, cujusnam ellipseos particula sit quodlibet spatii elementum, quod corpus ita sollicitatum transmittit; qua occasione in novam aliquam de ellipsis osculantibus theoriam incidit, quæ similitudinem aliquam habet cum theoria circulorum osculantium. Ceterum hæc doctrina non est confundenda cum motu corporum in orbibus mobilibus, quem tractarunt *Newtonus* & alii. Hisce missis, ad eos casus accedit, ubi plura sunt centra virium. Monet autem, eo in casu duntaxat, ubi vires centripetæ sunt simpliciter ut distantie respectivæ a centro, reductionem plurium centrorum ad unum succedere, quod est commune eorum centrum gravitatis; in aliis non item, imo motum corporum calculo vix, re autem ipsa ne vix quidem, posse determinari. Hic igitur ad approximationes confugit, ad imitationem *Newtoni* in theoria lunari. In hoc negotio ita versatur, ut ex data curva, quam corpus describit, inquireat in vires centripetas, uti fecit summus *Newtonus*. Id autem efficit modo duplici: primo quidem, ut præter curvam descriptam

ptam

III
I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

ptam sumat directionem vis sollicitantis quæ sitæ tanquam cognitam in singulis locis, exindeque inquiret in vim, & motum corporis; secundo autem, ut ex datis curva & motu corporis eruat vim centripetam. Deinceps ad motum corporum in orbibus mobilibus, quales adstruere Astronomos diximus, pedem promovet, ubi non ea tantum proponit, quæ de hoc argumento tradidere *Newtonus*, *Varignonius*, aliique, sed plura quoque addit, quæ cum primis inserviunt motui lunæ, qui crucem Astronomis figit, rectius determinando, qua quidem in re strenue quoque desudavit *Newtonus*. Ut specimen aliquod habeant Lectores, unde, quid hic præstiterit Noster, cognosci possit, en *Propositionem 94*, quæ ita habet: Si moveatur corpus utcumque in curva *AMB*, ipsa vero curva interea revolvatur circa punctum fixum *C*; invenire oportet duas vires, quarum altera perpetuo ad punctum fixum *C*, altera normaliter ad rectam positione datam *PC*, sit directa, quæ duæ vires efficiant, ut corpus in hac orbita mobili libere moveatur. Sit vis, corpus versus *C* sollicitans = *P*, vis secundum *MP* (quæ recta est ad *PCD*,) = *Q*, veloci-

TAB. II
Fig. 2.

tas corporis in $M = v^2$, & celeritas angularis corporis in orbita ad celeritatem angularem ipsius orbitæ, dum corpus est in *M*, ut *i* ad $w - 1$; sit porro $CM = y$, perpendicularum $CT = p$, $MT = q = r(y^2 - p^2)$; $MP = z$, $CP = x = r(y^2 - z^2)$; hisce positis, invenit Cel. Auctor, $Q = (-wpqdv - 2wvqdp - 2vpqdw) : xydy$, atque $P = (qdv(wpx - qx)) : y^2 xdy + (2vp^2(w^2 - 1)) : y^3 + (2vdp(wqz + px) + 2vpqzd w) : y^2 xdy$. Angulus vero, quem linea absidum *AB* facit cum recta *CP*, erit = $\int. (w - 1) p dy$, unde ejus positio quovis tempore inno-

tescet. ^{qy} Quomodo hæc applicanda sint ad motum lunæ synodicum pro quavis lineæ absidum positione, in *Scholio* paucis declaratur. Alij adhuc motus in medium afferuntur,

R

qui

qui latius patere, & magis cum quæstionibus physicis congruere, Nostro dicuntur, quales sunt motus orbitarum per quascunque curvas, manente orbita sibi semper parallela. In hisce motuum hypothesebus vires facilius eruuntur, & simplicioribus formulis comprehenduntur. Quæ huc spectant, pertractantur in *Propositionibus 95. — 97.* Tandem *Caput* hocce absolvitur *Propositionibus* quibusdam ingeniosissimis, quæ illum corporis motum respiciunt, qui non fit in eodem sum viribus sollicitantibus plano. His in casibus motus corporis ita debet considerari, quasi fieret in superficie aliqua convexa, seu concava, in eaque lineam quandam describeret, eadem methodo, qua omnes ejusmodi curvæ duplicis curvaturæ determinantur, exquirendam. Porro in hoc negotio vires quævis debent ad tres alias reduci, quæ singulæ sunt inter se normales. Earum una est tangentialis, reliquæ duæ normales ad eam, quarum altera directionem habet in dato plano, alterius vero directio est normalis ad hoc planum; harumque virium nulla reliquarum actiones immutare valet. Docet vero *Cel. Autor* non solum invenire motum corporum, hisce viribus quomodocunque sollicitatorum, sed inclinationes quoque orbitarum ad planum fixum, earumque cum hoc intersectiones, & sub finem *Capitis Propositionem* inserit, cujus usus potest esse eximius ad inclinationes nodosque planetarum investigandos, & ad vim illam, qua luna ad planum eclipticæ perpetuo trahitur, a posteriori cognoscendam.

Caput denique *sextum* occupatur in determinando motu puncti liberi, & quidem in medio resistente. Eodem vero modo, quo *Caput* præcedens, dividitur in duas partes principes, quarum prima eos motus examinat, in quibus semita & vires sollicitantes existunt in eodem plano, altera eos, ubi vires & semita, seu trajectory, existunt in planis diversis. Rursus primo loco virium directiones ponuntur inter se parallelæ, seu ad punctum infinite distans convergentes, deinceps considerantur ut concurrentes in uno puncto, seu virium centro. Ex quibus facile patet, amplissimum hic cam-
pum

pum Cel. Autori pandi rerum subtilissimarum & difficilium. Ordo ipsius tractationis idem est, qui *Capite quinto*. Igitur initium fit ab eo, ut, datis potentiis absolutis, & medii resistentia, eruatur curva, seu semita, quam corpus trajecit. Id quidem efficere generaliter docetur; attamen, cum ea resistentiæ hypothesi, quæ sequitur quadratum celeritatis corporis moti, in rerum natura primario locum habeat, eam præcipue in computum ducit Cel. Autor. Atque sic solum dedit Problema istud, quod Cel. *Jo. Bernoullio* proposuerat *Keilius*, ipse quidem solutionis haud compos, de trajectory corporum projectorum in medio uniformi, quod resistit in duplicata, vel, si mavis, in quacunque multiplicata, ratione celeritatum, cujus solutiones, a summo Viro, & a Cel. *Hermanno* quoque, datæ, comparuerunt in *Actis nostris A. 1719 Mens. Maj. pag. 216 seq. & Mens. Aug. pag. 358 seq.* Quoniam densitas aeris nostri in distantis non adeo magnis spectari potest ut uniformis, & resistentia aeris pariter est ut quadratum celeritatis, sequitur, ut hac ratione vera trajectory, e. g. globi tormento explosi, inventa sit, quæ in vacuo esset parabola ordinaria, ut constat. Interim, quod maxime dolendum, æquatio pro vera trajectory nimis est implicata, nec ad praxin commode adhiberi potest. Porro, quoniam *Hugenio* & *Newtono* consideratæ sunt semitæ, quas corpora in ea hypothesi describunt, qua resistentia ponitur ut celeritas simpliciter, Noster quoque illud Problema expedit. Ceterum hypothesi pure est mathematica, nec ullus ipsi in rerum natura locus. Quo facto, progreditur ad Problemata quædam inversa, quibus determinat resistentiam, qua efficitur, ut corpus in hypothesi vis uniformis & deorsum tendentis datam curvam describat, qua in re jam olim occupati fuerunt *Newtonus*, & *Jo. Bernoullius* in his *Actis A. 1713 Mens. Febr. pag. 77 seq.* Theoriam autem applicat maxime ad circulum & hyperbolam, cum eæ curvæ a dictis Geometris maxime fuerint examini subjectæ. Missa deinceps potentiæ uniformis hypothesi, progreditur ad vires variabiles, quarum tamen directiones semper sibi sint parallelæ. In eo itaque est, ut, data potentia absoluta utcunque

variabili, investiget legem resistentiæ, requisitam ad hoc, ut corpus in data curva moveatur; vel etiam, data curva, & resistentia, inquirat in legem potentiæ sollicitantis. Cum hoc Problema ad resistentiæ hypothesin juxta quadratum celeritatis applicaret, reperit, si in aere projiciatur ingenti vi globus valde gravis, pro projectoria seu semita hujusce corporis, vero quam proxime, assumi posse curvam, cujus æquatio algebraica hanc habet formam: $y = ax -$

$$\frac{g(1+a^2)x^2}{4b} - \frac{g(1+a^2)^{\frac{3}{2}}x^3}{12bc}, \text{ ex qua deinceps}$$

omnia deduxit, quæ ad jactus spectant, ubi cumprimis notari debet, angulum inclinationis pro jactu longissimo non prorsus inveniri semirectum, ut in hypothesi vacui, sed aliquanto minorem. Hisce expeditis, Cel. Autor ad eam hypothesin progreditur, ubi directiones virium sollicitantium non amplius sibi sunt parallelæ, sed in centro aliquo concurrunt, & plura Problemata solvit, eo pertinentia. E. g. *Propositio 121* est hæc: Posita vi centripeta, ut potestas quæcumque distantiarum a centro, & corpore moto in medio uniformi, quod resistat in ratione duplicata celeritatum; determinare curvam, a corpore descriptam, motumque corporis in ea. In *Propositione 123* & *124* ex data curva, & resistentiæ lege, investigatur vis centripeta. In primis *pag. 448* — *450* leges virium exponuntur, ad id requisitæ, ut corpus moveatur in spirali logarithmica in medio quocumque resistente. Deinceps quoque ex data curva & lege resistentiæ inquiritur in resistentiam; item *Propositione 126* ex data curva, & velocitati angulari corporis circa centrum virium, invenire vim centripetam & resistentiam in singulis locis. Plura vero centra virium in hoc *Capite* non considerantur, cum in vacuo quoque vix quidquam pro eo casu ad motum determinandum deduci potuerit. Loco vero hujus in *Propositione 123* proponitur casus latissime patens, in quo omnes motus, qui

qui fiunt in eodem plano, comprehenduntur. Cum scilicet potentiz quævis, in eodem plano disposita, resolvi possint in duas alias, quarum directiones sibi invicem sint normales, solvitur Problema sequens: Si corpus a duabus viribus sollicitatur, quarum directiones sint ad se invicem rectæ, determinare curvam, quam corpus in medio quocunque resistente ab his potentiis sollicitatum describet. Hac occasione adhuc eximia quædam Nostro observata sunt, circa vires centripetas in vacuo, quæ quidem in præcedentibus difficulter patuissent. Tandem a *Propositione 130* usque ad finem *Capitis* examinantur motus a potentiis non in eodem plano factis, & quidem in medio resistente. Quæ quidem materia quam fit abstrusæ indaginis, cuilibet patebit intelligenti. Hic vero nos subsistimus; quis enim singula attingat, aut enumeret, tanta rerum pulcherrimarum copia obrutus? Ceterum, quæ de *Tomo Operis secundo* dicenda nobis erunt, inferentur *Mensî* proximo.

THE MODERN THEORY AND PRACTICE
of Physik, &c.

h. e.

NOSTRI TEMPORIS THEORIA ET PRAXIS
medica, qua antecedentes morborum causæ, cum solennium symptomatum, quæ his accidunt, ortu, & vera curandi methodus, explicantur secundum præstabilitas-naturæ & animalis œconomie leges, cum Chimica urine analysi, & statico sanguinis examine, per omnes status morborum, in quibus sanguis secure evacuari potuit;
Autore BROWNE LANGRISH, Medicorum Londinensium Collega, & Regiæ Societatis Socio.

Londini, typis A. Pettesworth & C. Hitch, 1735, 8.
Alph. 1 plag. 2.

Febriam historiam recenset elegans libellus, eamque juxta hodiernam demonstrandi methodum exequitur. A febribus acutis

acutis continuis dicendi fit initium, quarum ortus & progressus judicatur ad normam axiomatum, quæ pro declaratis habentur ab omnibus. — Supponitur, corpus animale esse machinam, variz directionis vasorum compage constructam, cujus errores vel a materia læsa, vel a motu vitiato, fiunt. Causæ morbificæ vel texturam & figuram fluidorum, vel totum partium solidarum, intendendo vel relaxando, invertunt, & suæ existentiz vel effectus signa diagnostica exhibent. Tales febrium acutarum causæ ex remotioribus sunt aer temporumque anni mutationes, neque saltem sua temperie, sed & heterogenearum partium luxurie, corporibus atmosphæricis nocet aer. Qui effectus si in barometris, thermometri, hygroscojis, clarus est, cur tubos chordasque corporum viventium intactas relinqueret? Acutas hinc febres æstatis sicca temperie oriri, & *Hippocrates* testatur, & quotidiana loquitur experientia. Perniciosa illa aeris temperies est, dum fibras corporum crispat, humoresque hoc ipso subigit, hinc eosdem inspissat & extenuat. Calor sanguinis naturalis nonaginta gradus æquat, adeoque, si hunc superaverit calor externus, cum corruptione humorum id sine dubio fieri debet. Frigidissima aeris conditio non leviores turbas movet, transpirationem insensibilem sufflaminando, & coagulans inducendo humoribus, unde febrium causa, & frigus, esse solet. Nec venti generi humano parcunt, sed aerem variis tenuis effluviis gravem appellant corporibus, quorum cutis sat patula est, quo aliquid ex sulphureis aeris particulis subire, & morbificam vim inferre, possit. Aqua inter causas febrium proximum agnoscit locum, cujus puritatis gradus a specifica ejus gravitate metiri solemus. Hinc, nisi levissima fuerit, pellucida, insipida, & inodora, si vitium passa fuerit a putredine, effluviis terrestribus, sanguinis massam miris perturbationibus movet. Tertia externarum febris causarum allegatur cibi potusque intemperantia. Ex omnibus autem cibus, pravo selectu appetitis, illi febres maxime alunt, qui acidis, acalimis, viscidisque cruditatibus occasionem præbent. Animales cibi potissimum sanguinem inflammabili sui parte

com.

compleant, & ad igneos motus disponunt. Hinc in finem quodam carnes salibus acidoque succo quodam vegetabili corrigimus figimusque. Multo magis nocent pocula & ebrietas. Motus corporis, si modum excefferit, humores ad violentos motus excitat, sicut & solennium evacuationum errores id ipsum perficere solent. Symptomata febrium acutarum recensentur ad mensuram proportionis inter solida & fluida laesa. Quem in finem recensentur experimenta, quibus cognitum fuit, quantum lymphæ in definita parte quadam animali infit. Febres, calore aucto, fermentatitios sanguinis motus augent, & humorum salia, quæ sui generis & neutra secundum naturam esse debent, alcalino statui propius admovent. Unde, perdurante æstu sanguinis, fluiditas in oppositum consistentiæ vel lentoris statum transit. Operosus fuit Cl. Autor in instituyendo sanguinis examine, quemcumque in diverso morbi statu secure obtinere secta vena potuit. Illius sanguinis serum & cruorem seorsum bilancæ æstimavit; cohesionem globulorum in sanguine definivit tubo, in quo gradus denotati fuerunt, cui infusus sanguinis crassamentum, prout subsidebat plus vel minus, designabat, quo gradus ejus esset cohesio. Hinc in Tabulam coniecit ægræ ætatem, diem morbi, symptomata, quantitatem sanguinis evacuati, seri quantitatem, seri saporem & colorem, colorem & consistentiam sedimenti, quo die crisis facta fuerit:

Ætas.	Dies morbi.	Symptomata.	Sanguis.	Serum.	Color & Sapor Serri.	Col. & Consistent. crassamenti.	Crisis & Criticos dies.
Vir An. 45.	2 d.	Calor, sitis, vomitus, cephalalgia, urina limpida.	3xiii,	3iij 3iij 3j	Luteus, subfalsus.	Floridus, sublividus, cohesionis grad. 34.	Septimo die urina turbida & sudoribus.
Mulier An. 32.	3	Pulsus magnus, cephalalgia, delirium.	3xiv, 3j	3iij 3v 3ij	Inspidus, pallido colore.	Perquam floridus, cohesionis grad. 26 grad.	Nono die copioso sudore, & urina turbida.
Puer An. 10.	4	Pulsus celer, plenus, lingua fusca, in ambitu alba, urina colorata.	3vj 3ij gr. xii.	3j 3iij 3j-	Color flammeus, sapor salisuginosus.	Vivus color, cohesionis grad. 23.	Octavo & nono die sudoribus, urina, & dejectionibus alvinis.

Cura febrium absolvitur tum aliis nobilissimis remediis, tum sanguinis evacuationibus. Examinatur potissimum venæ jugularis sectio, cujus & antiquitatem & securitatem jam demonstravit *Freindius*, & argumentis evicit, nullo alio remedio efficacius revelli abundantem in cerebro ejusdemque membranis sanguinem, quam isthac venæ sectione, unde in deliriis magno semper fuit auxilio. Febrium intermittentium historia eodem modo recensetur. Causarum antecedentium series constituitur secundum tabulam sex rerum non naturalium. Symptomata, vomitus, difficilis respiratio, fitis, pervigilium, delirium, recensentur & examinantur, & quid intermittentes cum continuis quandoque commune habeant, exponitur, sanguis descripta methodo in tabulam conjicitur, cura adornatur, quæ, præter alia consueta, absolvi dicitur vesicatoriis. Corticis Peruviani usus cum cautela administratur, evacuantia cum alterantibus permutantur. Hæcticæ febris ultimo loco examen instituitur. Hujus causæ procatarcticæ allegantur evacuationes solennes auctæ, sudores, hæmorrhagiæ, ulcera partium vitalium. Hinc phthifici vel tabe consumti potissimum dicuntur illi, qui ulcerum in pulmonibus labe tacti sunt. Commendantur post plura alia aquæ chalybeatæ. Distinguuntur ab hæcticis malignæ, quas nervosas per Angliam Medici appellare solent. Harum causæ, symptomata, cursûs, eadem, quæ cetera omnia, felicitate traduntur.

ESSAY PHYSIQUE SUR L'OECONOMIE
animale, &c.

h. e.

TENTAMEN PHYSICUM DE OECONOMIA
animali, Autore FRANCISCO QUESNAIO,
Magistro Artis, Chirurgo in S. Cosmæ Nosocomio, Col-
lega Academiæ Artium, atque item Academiæ Scien-
tiarum & meliorum literarum Lugdunensis; Du-
cis de Villa regali Chirurgo.

Parisiis,

Parisii, apud Guilielmum Cavalierum, 1736, 12.

Plag. 17.

Breviter quidem, sed concinne admodum & bono ordine, doctissimus Autor doctrinam de œconomia animali exposuit. Et, quamvis methodum eam sit secutus, quæ alias in *Galenicorum* Medicorum institutionibus observatur, non tamen, ipsorum more, de iis rebus, quæ ad corpus humanum pertinent, disputavit, atque obsoleta placita repetiit, sed, quicquid novissimis temporibus præclare inventum, & publice propositum, a Physiologis fuit, id omne usibus suis egregie accommodavit. In *tria* summa *Capita* libellum divisit, quorum *primum* de elementis, *alterum* de humoribus, *tertium* de partibus solidis, agit. *Capite primo*, elementorum nomen, præ aliis rebus quibuslibet, quatuor illis elementis, ab *Aristotele* definitis, tribuendum, iisdem vero oleum & sal addenda esse, contendit, ut adeo sex elementa numeret, ex iisque duo activa, aerem & ignem, & quatuor passiva, aquam, terram, oleum, & sal. Motus vero præcipuos, quibus elementa hæc in corporibus mixtis inter se agunt, quinque recenset, motum scilicet caloris, electricitatis, vasorum, fermentationis, & putrefactionis. Quo quidem loco per electricitatem, sive vim electricam, intelligit eam ipsorum indolem, qua particule elementi cujusdam cum particulis alterius cujusdam elementi lubentissime, & quasi selectu quodam habito, non itidem vero cum reliquorum elementorum particulis, unire se & conjungere conantur; quemadmodum id videmus in sale lixivioso, e cineribus extracto, quod semper attrahere videtur particulas aereas, in eodem conclavi per aerem dispersas. Postea singulorum sex elementorum naturam, proprietates, attributa, effectus, & quæ porro ad ea explicanda pertinere videbantur, fusius persequitur. *Alterum Caput*, quo naturam humorum corporis humani exponere constituit, doctrina de digestionem exorditur, post hæc in lac & chylum inquiri, humores, ex quibus universa sanguinis massa constat, sub examen revocat, illosque in succos albuminosos,

S

pin-

pinguedinem, succos gelatinosos, succos biliosos, & humorem aquosum, dividit, eosdem vero satis commode ad quatuor illos veterum humores reduci posse existimat. Hos propterea nunc seorsim excutit, & de sanguine strictim ita dicto, de humore bilioso, melancholico, & pituitoso, agit. Porro lympham utriusque generis fibrosam & globulosam, ut a *Barbaavio* vocatur, & denique succum nutritium, perquirat. Hinc & quantitatem talium humorum in ratione ad partes solidas ad calculum revocat, eosque circiter $\frac{1}{2}$ massæ corporis efficere contendit. Ad extremum de recrementis atque excrementis differit. *Capite tertio* partium solidarum structuram ab initio sistit, & non solum vasa sanguinea, ut arterias, venas, & fibras sanguineas, verum etiam vasa exsanguia, ut vasa chylosa, lymphatica, nervos, vasa secretoria, & excretoria, pertractat. Ab his ad principium vitale progreditur, illudque cum de tono & elatere fibrarum, tum de spirituum animalium impulsu, explicat. Quibus vero functionibus partes solidæ destinantur, posthæc disquirat, maxime tamen sanguinis circulum, secretiones, atque nutritionem, explanans. Denique in describendis & discernendis temperamentis varii generis, simplicibus æque, ac vario modo mixtis, multum diligenterque laborat; quæ discrimina utinam semper tam accurate ad corpus humanum applicare liceret! Fuit hæc summa libelli, quo omnem œconomiam animalis ambitum comprehendendi, doctissimus Autor sibi persuasit. In calcæ ejus sermo de theoria atque praxi medica accessit.

ANONYMI MERCURIUS IN SOLE OBSERVATUS
e Specula Astronomica Collegii Academici Societatis
Jesu Viennæ Austriae d. 11 Novembris
Anni 1736.

Ordo

Ordo ob- servatio- num.	Tempus verum.			OBSERVATIONES.	Altitudines & distantia visa.			
	H.	M.	S.		G.	M.	S.	
1	22	29	19	Ingressus notabilis ☿ in discum ☉.				
		30	58	Totus in ☉ conspicitur.				
		48	1	Altitudo Limbi sup. ☉.	22	35	0	
				Alt. ☿.	22	26	13	
	23	6	42	Distantia ☿ a proximo Limbo ☉.		1	28	
		9	28	Eadem.		1	32	
	2	16	36	Alt. Limb. sup. ☉.	23	47	0	
				Alt. ☿.	23	40	38	
	3		19	37	Dist. ☿ a Limbo ☉.		1	56
			26	54	Alt. Limb. sup. ☉.	24	6	0
				Alt. ☿.	24	0	29	
		31	42	Dist. ☿ a Limb. ☉.		2	10	
		54	34	Eadem.		2	25	
4		58	51	Limbus occidentalis ☉ culminat.				
				Alt. Limb. sup. ☉.	24	28	52	
	0	0	19	☿ culminat.	24	25	44	
		11	5	Dist. ☿ a Limb. ☉.		2	18	
		30	49	Eadem.		1	41	
	5	35	25	Alt. Limb. sup. ☉.	24	1	0	
				Alt. ☿.	23	59	25	
				Dist. ☿ a Limbo proximo, qui fuit superior.		1	35	
		48	59	Dist. ☿ a Limb. ☉.		1	10	
	1	5	0	☿ postremum trans nebulas conspicuus.				
	14	15	Aliquæ maculæ solares appare- bant sine ☿.					
	18	0	Maculæ Solares clare visæ; nul- lum tamen vestigium.					

Schema Mercurii in Sole visi *Tabula II*, huic *Mensi* additæ, *Figura 3* TAB. II
exhibet. Fig. 3.

**EFJUSDEM TRANSITUS LUNÆ SUPRA γ δ, SEU PRI-
mam scularum in naribus Tauri, Viennæ observatus nocte
sequente diem 18 Novembris A. 1736.**

Ordo ob- servatio- num,	Tempus verum.			OBSERVATIONES.	Altitudines & distantia vise.							
	H.	M.	S.		G.	M.	S.					
1	11	24	1	Distantia stellæ γ δ a proximo Limbo \mathcal{D} .	55	52	57					
		41	36	Altitudo Limbi inferioris \mathcal{D} . In linea perpendiculari fuerunt Manilius, & Aristoteles.								
				Alt. * γ δ .				55	30	0		
		51	43	Eadem.				56	0	0		
		52	36	Alt. Limb. inf. \mathcal{D} .				56	22	57		
				Alt. * γ δ .				56	2	10		
		2	12	4				36	Dist. * γ δ a Limbo \mathcal{D} .		35	57
		3		18				31	Eadem.		32	32
				23				11	Limbus occidentalis \mathcal{D} culminat. In linea perpendiculari fuerunt Promontorium acutum, & Possidonius.			
									Diameter \mathcal{D} apparens.		30	52
4	13			Alt. Limbi inferioris \mathcal{D} .	57	44	39					
				Dist. Tychonis } a limbo proxi- Procli } mo \mathcal{D} .				27	0	55		
									3	43		
									3	27		
									4	41		
		26	37	* γ δ culminat.				56	44	54		
		42	34	Aldebaran culminat.				57	44	39		
				Dist. * γ δ a Limb. \mathcal{D} .					23	25		
			14	30				56		27	55	
		6		35				8		28	47	
7		40	58		30	2						
8		44	57		30	48						
9		52	10		32	32						
	15	24	29	Alt. Limb. infer. \mathcal{D} . In linea perpendiculari fuerunt Langrenus, & Aristillus.	41	17	22					
				Alt. * γ δ .	40	36	35					
				Dist. * γ δ a proximo Limb. \mathcal{D} qui fuit inferior.	40	47						

Ad

Ad Observationes adhibiti sunt tubi 6 & 12 pedum. Quadrantis radius est 4 pedum. Semita $\frac{1}{2}$ tam micrometro, quam camera obscura, inventa est.

**EJUSDEM MERCURIUS TRANSIENS PER
discum Solis, in eoque culminans, Vienna,
die 11 Novembris A. 1736.**

Insignis hujus rarique Phænomeni tres solummodo phasæ hic apponuntur, singulæ præ reliquis magis idoneæ ad usum Geographicum & Astronomicum: nimirum

Mercurii { Apparens appulsus ad discum,
Culminatio in transitu per discum, } *Solis.*
Egressus a disco,

TAB. II
Fig. 4.

Sol quidem tenui caligine obductus erat, & quandoque nubeculis: sat clare tamen conspicuus.

Temp. ver. a. m.
h. | //

10. 29. 7. $\frac{1}{2}$ apparere incipit, locus ejus visus in A. instar foveolæ vel crenæ, Limbo Solis incisæ. *tubo ped. 8 & ped. 6, nec non catadioptr. ped. 3.*

G. | //

Declinatio $\frac{1}{2}$ a Limbo Solis Australi. 26 : 30
Distantia a Limbo subsequente orientali. 5' : 52
Altitudo visa quadrante ped. 7. 21 : 20'
Solis Limb. infer. 21 : —

31 — $\frac{1}{2}$ totus in disco Solis instar maculæ nigrioris aliis, quæ aderant, oblongæ, deinde paulo post rotundæ.

Additum est Schema in Tabula II Fig. 5.
Quadrante fixo, cujus radius pedum 9.

TAB. II
Fig. 5.

Temp. ver. a. m.			Alt. vis. Grad. //			
b.		//				
II.	58.	51.	Limb. Solis præced. ad Meridianum	—	24.	29. Limb. sup.
	59.	1.	Macula prima	—	24.	12.
	59.	33.	secunda	—	24.	7.
	59.	55.	tertia	—	24.	6.
q. m.	o.	18.	quarta	—	24.	16.
	o.	19.	☿ culminans in C	—	24.	26.
	o.	35.	Macula quinta	—	24.	17.
	o.	56.	sexta	—	24.	13.
	I.	5.	septima	—	24.	15. 30.
II.	I.	9.	Limb. Solis sequens	—	24.	56. 30. Limb. inf.

Distantia Mercurii culmin. a centro Solis 13. 46.

Diameter æstimari potuit 15.

Mercurius paulo ante suum egressum occultatur a nubibus, quibus rarefcentibus, iterum apparet, exilis tamen & vix conspicuus. Vid. Tab. II Fig. 6.

I. 10. 4. ☿ ad Limb. ☆ Boreal. in B.

Altitudo ☿ Gr. 22. 31.

☆ Limb. super. 22. 32.

II. II. Egressus ☿ a disco ☆

13. 5. Prorsus evanescit.

H.

Duratio transitus ab ingressu ad culminationem 1. 31. 12.

a culminatione ad egressum 1. 12. 46.

integra duratio 2. 43. 58.

DEGLI ANTICHI TEATRI E ANFITEATRI

Lettere due critiche, &c.

h. e.

DE ANTIQVORUM THEATRIS ET AMPHITHEATRIS Epistole due critiche, altera Marchio-

obionis JOANNIS POLENII, publici in Aca-
 demia Patavina Professoris Mathematicum, altera
 Comitum JOANNIS MON-
 TENARI.

Vicentiz, sine mentione Typographi, 1735. 8-
 Plag. 3.

Cel. *Polenius* in Epistola ad Nobilem Venetum, *Ludovicum Sale*, controversas quasdam, & Virum Illustrissimum, *Joannem Montenari*, spectantes, quæstiones, de forma & architectura antiquorum Amphitheatrorum, agit. Occasionem controversendi dederat eruditus *Andrea Palladii* de Theatro Olympico liber, Vicentiz, cura Ill. *Montenari*, editus. Impugnat doctissimus Editor propositionem: *Theatra antiqua, lapidibus fructa, circularis circumquaque fuerunt forma*. Ut negaret circularem Theatrorum formam, inductus eo inprimis fuit, quod Theatri & Amphitheatri nomina promiscue usurpata fuerint ab antiquis. Provocat ad locum *Plinii Lib. XXXVI Cap. 13*, quo Amphitheatrum *Pompejanum* Theatrum fuisse asseritur. Suspectam habet lectionem *Polenius*, & ex Codice MSto omissam *Pompejani Amphitheatri* dictionem adducit, id quod duobus retro Seculis jam a *Philandro, Vitruvii* editore, animadversum fuisse allegatur. Ex *Dione Casio* Ill. *Montenari* porro, Theatrum & Amphitheatrum fuisse unum idemque, asserit, allegante, *Cæsarem* venatorium theatrum ligno extruxisse, quod etiam Amphitheatrum nominatum fuerit, eo quod sedilia circumquaque fuerint sine scena. Regerit Cel. *Polenius*, locum non pugnare contra Theatrorum & Amphitheatrorum diversitatem, quandoquidem non simpliciter dicatur in allegato loco de theatro, sed de theatro venatorio, quod longe aliam a consuetis fabricam habere potuerit. Ill. *Montenari* theatris semicircularem saltem figuram largitur, qua orchestram respiciebat, sed rectilineam, qua scenam & pulpitem. Provocat ad *Vitruvium*, cujus magna sit in rebus architectonicis autoritas; sed negat *Polenius*, *Vitruvium* de semicirculari

TAB. II
Fig. 7.

lari forma locutum esse. Adducuntur testimonia principum in Architectura antiqua Virorum, *Baptista Alberti* de re ædificatoria *Lib. VIII*, quo, itidemque *Philandro*, annotante, non nisi quarta totius cycli, qui theatrum dimittebatur, pars lineæ recta præscissa fuit. Hinc tertia enasci videtur sententia, nec circularem, nec semicircularem, sed inter utramque mediam, fuisse Theatrorum vel Amphitheatrorum formam. Ill. *Cômes Montenari* ad objectiones respondet literis, ad *Jacobum Fabium Tienc* datis, negans, sibi Theatrum & Amphitheatrum esse unum idemque, si specialius titulum accipias; sed, in genere theatrum *αἰὸν τῆ θεάου*, a circumspiciendo, esse, omnem locum, amphitheatrum, circum, nauinactum, aliudve spectaculum, ex quo populus ludos adspicit, affirmans. Adhæc, sicut largitur, ab epithetis adjunctis, *venatorii, circularis, habentis sedilia ab omni parte*, demum theatri specialem indolem perspicere, clariusque intelligi posse, ita, quod figuram theatrorum circularem vel semicircularem attinet, in sententia permanet, alia, quam qua penes *Vitruvium* descripta habentur, figura non existisse theatra. Ast, cum ex omnibus dictis *Vitruvii* de circulari perfecta eorundem structura nihil clare intelligi possit, quin de rectis lineis, circulum aliqua sui parte secantibus, diferte agatur, nondum discedit a sententia, & auctoritates, a *Polenio* adductas, recentium, antiqua theatra depingentium, suspectas habet, nec ab ipso datum admittit, cum in isto nec porticus, nec chorus, nec scena, nec alia loca, collocari potuerint. Amica hæc est, & tantis viris digna, disceptatio, ita plane comparata, ut magnum inde & rei literariæ commodum, & eruditorum per Italiam famæ augmentum, accedat.

Memores promissi nostri, in Præfatione ad Actorem nostrorum Annum 1737 dati, Mensis hujus Partes faciemus duas, ita duplo majorem, quam alias consuevimus, librorum numerum uno Mense complexuri. Eundem nos modum, prospiciendi bonis literis, & Lectorum desiderium explendi, in posterum tenebimus, effecturi hac ratione, ut, quæ satis per se bona sunt, studioque nostro digna, ipsa etiam, quam olim parum nos curare videbamur, placere novitate possint.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXXXVIII.

Pars II.

SUPERSTITIONS ANCIENNES ET MO-
dernes, &c.

h. e.

SUPERSTITIONES ANTIQUÆ ET HO-
diernæ, sive præjudicatæ vulgi opiniones, quæ induxerunt
populos ad actus & consuetudines religioni
adversas.

Tomus I.

Amstelodami, apud Jo. Frid. Bernard, 1733, fol.

Alph. 4 plag. 5, Tabb. zn. 7.

Priori hoc Tomo comprehensi dantur duo libri, qui olim
amatores invenerunt. *Jo. Bapt. Thiersi* de Superstitionibus
liber, qui prodierat Parisiis A. 1679, recusus in eadem urbe A.
1697, innumeram prope multitudinem superstitionum popula-
rium recenset, profanarum inprimis & gentilium, quas deinde
graviter reprehendit. Posteriori editioni addiderat etiam super-
stitiosos ritus circa sacramenta & ceremonias ecclesiæ: quem
libellum, si hoc Opus lectores inveniat, & ipsum luci reddi-
turum se, promittit Editor. Alteram hujus Operis partem
facit *Petri le Brun* Historia critica actuum superstitionum,
qui errores populis, difficultates eruditis, objecerunt, edita
primum A. 1702 Rothomagi, (quanquam Parisios titulus ha-
bet,) ac nuper admodum A. 1732 Parisiis recusa, ita quidem
T aucta,

aucta, ut p̄ene nova possit videri, adjectis Opusculis etiam aliis, ad eandem quæstionem pertinentibus. Cum in *Thiersii* libro plane nihil mutatum sit, de hoc inprimis, quæ accesserint nimirum, videbimus. In fronte habetur elogium Autoris, unde summa capita decerpimus. Natus est *Petrus le Brun* Brignolii (à *Brignolle*), quæ urbs est dioceseos Aquiseptiensis d. 11 Jun. A. 1661. Congregationem Oratorii ingressus A. 1678, Theologiz operam dedit Massiliæ ac Tolosæ, Philosophiam docuit apud Telonem Martium, tum Gratianopoli. Ab anno autem inde 1690 ad finem usque vitæ vixit in Seminario S. *Maglorii* Parisiensi. Historiz præsertim ecclesiasticæ studio fuit deditissimus, doctores in ea re secutus R. R. P. P. *Thomassinum* & *Egridium*. Jam A. 1689 nata est occasio libro, cujus novam editionem indicamus, consulente Autorem nostrum Cardinale *Camusso*, Gratianopolitano Episcopo, de consuetudine per Delphinatum recepta, aquas, metalla, mineralia, terminales lapides, furta, fures, &c. investigandi ope virgulæ bifurcæ, quæ versus ea, quæ nominavimus, inclinari dicitur. Hinc Epistolæ aliquot natæ ipsi & *Mallebranchio*, quicum ea de re disputabat. Accessit nobile illud *Jacobi Aymari* factum, qui A. 1692 illa ipsa virgulæ inclinatione & flexu detexisse dicebatur fures & homicidas quosdam, eaque re campum disputationibus Philosophorum Theologorumque aperuerat. Hic scripsit *Brunus* noster *errores Philosophorum circa virgulam divinatoriam (illusion des Philosophes sur la baguette)*, docuitque contra *Vallemontium*, & quos ille Autores habebat, flexum illum atque inclinationem non esse a legibus illis, quibus communicatur motus, sed vel hominum fraude, vel mali arte dæmonis, effici, ita tamen, ut ad posterius illud aliquantum propensior esse videretur; qua in re ipsam confirmavit, quod in duabus virginibus observaverat. Hæ cum tractassent aliquamdiu cum admirabili successu hanc rhabdomantiam, ipso autore precibus solennibus a Deo petierunt, ut, si dæmoniæcum opus esset motus ille versatioque virgulæ, tum illam suo nutu atque numine impediret: atque post illas preces periculo artis,

quam

quam alias callebant, facto, nihil sibi respondere observarunt. Quod utrum argumentum exceptione majus sit, unde appareat, partes in illa fabula malorum geniorum esse, alii viderint. Quæ per hanc occasionem scripta a Bruno & ab aliis sint, copiose hic refertur, itemque quæ de *fabularum scenicarum historia, & ecclesie de iis judicio*, tum A. 1694, tum 1731, Bruno Autore edita, & ab aliis impugnata sunt. Quod Historiz Ecclesiasticæ studiosum fuisse diximus, ad illud etiam pertinet, quod A. 1700 edidit *Tentamen conciliandorum temporum (Essai de la concordance des temps)*, sed intra tentamen illud, magno licet applausu exceptum, res substitit; cum oculorum imbecillitas virum ab id genus labore, qui in numeris & rationibus chronologicis totus versaretur, revocaret. Farraginem observationum, silvam futuri operis; cum testamento legasset Viro ecclesiastico, in alias inde manus ea pervenit. Ab anno inde 1714 magno studio, nec minore felicitate, cum adjuvaret ipsum gratia, qua florebat apud regios externarum rerum administratos, collegit ex omnibus Christiani orbis partibus magnam vim Liturgiarum & observationum, ad eam rem pertinentium: de quibus cum *Volume X* edere constituisset, non nisi *quatuor* dare, morte præventus, potuit. Materiam operis cum legaverit suis ad S. *Maglerium* sodalibus, spes est, præclarum Opus continuatum iri, cujus historia, & exortæ circa illud disputationes, factis illæ quidem acres, in hoc elogio *Bruni* nostri explicantur, quibus immortalus est Vir doctus, honestus, modestus idem, & amicis jucundus pariter ac fidelis, d. 6 Jan. A. 1729, relictis multis industriz suæ monumentis, quæ luci publicæ præparabat, in quibus sunt Dissertatiunculæ de rebus historicis & chronologicis complures, judicio acri conscriptæ: itemque in illud, quod *Formularium* vocant, Commentarius plane egregius, & summo studio elaboratus, in quo conciliare inprimis, salva tamen ecclesie autoritate, studet, quæ pugnare inter se videntur. Sed redimus ad Operis, quod annuntiamus, rationem. Cum illud, uti diximus, A. 1702 prodiisset, magno eruditissimarum societatum & hominum plausu ex-

ceptum est, quorum plurcula elogia in ipsa fronte Mori posita sunt. Ea res movit Autorem, ut amplificatum quibusdam rebus edere constituerit. Novæ itaque editionis liber primus agit de discernendis naturalibus effectibus ab his, qui non sunt naturales. Illud primum difficile esse ostendit, cum veteres Philosophi vel Physicam cum religione miscuerint, vel corporis & spiritus distinctionem parum intellexerint. Alii magnam omnis generis historiarum vim congestere, parum solliciti, utrum probari possent, nec ne. Itaque nihil novi est, ab aliis proferri fabulas, ab aliis, quod nusquam factum est, neque fieri forte potest, quomodo factum sit, ambitiose demonstrari. Hic silvam ejusmodi errorum proponit *Brunus*, in quibus origines ipsas persequitur, tum principia indicat necessaria, quibus usus aliquis, naturales effectus ab his, qui naturales non sunt, discernere possit. Sed non ista sola disputatione auctior est liber *Bruni* nostri. Accessit, præter alia, hinc iude adjecta, historia critica superstitionum rituum atque actionum, quibus *S. Hubertum* prosequuntur quidam, quarumque beneficio a furoris morbo se tutos putant: qua occasione, præter alia scitu jucunda, etiam historia Equitum *S. Huberti* inseritur. Tribuitur vulgo his Equitibus cœleste munus sanandi eos, qui a canibus rabiosis morfi fuerint. Sed non minus illud in dubium revocat *Brunus*, quam Regum Angliæ facultatem strumas tactu sanandi, cum contra Gallicorum Regum illa virtus ipsa antiquitate venerabilior sit. Plura etiam additurus fuerat libro suo *Brunus*, nisi impedimenta quædam, & mors denique ipsa, conatus egregios interceptissent. Repertus est in scriniis ipsius justus de Sortilegio liber, itemque *Beckeriani* Mundi fascinati refutatio perpetua, ac de cognoscendæ veritatis variis remediis (intellige, superstitionis): quorum omnium proferendorum spem aliquam ostendit, qui Parisiensem editionem procuravit. Ne quid deesset Operi huic, additæ sunt etiam tum Auctoris ipsius, tum aliorum Dissertationes, Epistolæ, Commentariola, ad argumentum hoc pertinentia. Illud quidem de toto Opere confirmare nihil dubitamus, esse in illo plurima curiositate hominum dignissima, quæque haud paulo utilio-

rem

rem animi oblectandi & fallendi otii materiem suppeditare, quam canoræ quædam nugæ, quibus onerantur bibliopolia, possint. Finimus in considerata, ut nobis videtur, & vera Academia regie Scientiarum de *Bruni* libro sententia, qua statuit, actus in illo reprehensos aut meras esse hominum imposturas, aut ad naturales rationes referri non posse, *siquidem facta ipsa, quæ narrantur, vera sint, de quibus quidem cognoscere ut ipsa Academia sum esse negat, ita multo minus nos possumus.*

ANNALI SACRI DELLA CITTA DI COMO, &c.
h. e.

ANNALES SACRI CIVITATIS COMI, CONSCRIPTI a PRIMO LUDOVICO TATTI, Clerico Regulari Congregationis Somascensis; distributi in Decades tres, quarum ultimam recognovit, ad examen revocavit, correxit, & variis Observationibus, nec non Indice copioso, locupletavit, JOSEPH. MARIA STAMPA, ejusdem Congregationis Sacerdos.

Tomii III.

Tom. I Comi, apud hæredes Nic. Caprani, 1663, Alph. 5 plag. 18.
Tom. II Mediolani, apud Jo. Bapt. Ferrarium, 1683, Alph. 5 plag. 15, Tom. III ibid. apud Carol. Joseph. Gallum, 1734, Alph. 5 plag. 3, in 4.

Insigne hoc, atque e multis Scriptoribus, quos in Præfatione & peculiari Indice adjecto legimus, collectum Opus, sed ob varias rationes, ibidem allegatas, elaboratu valde difficile, Autor diligentissimus in tres Decades partitus est. In prima historiam Ecclesiasticam præcipue, ac civilem simul, urbis illius, omniaque, quæ ab ejus fundatione, intra octingentos octoginta & octo annos, & sic novem fere Secula, evenere, decem Libris complectitur. In his originem civitatis hujus, & statum tempore paganisni, dein veram religionem in ea instauratam, persecutiones varias sub Cæsarum Romanorum impetio, Pontificum Constitutiones sacras & ecclesiasticas, templa, monasteria, collegia, nosocomia, urbis ac diocæ-

seos illius, Sanctorum Comensium, de quorum copia gloria-
 tur, vitas, inprimis vero Episcoporum, & Abbatum, ut S.
Abondii, Adelberti, Agrippini, Angilberti, Amalrici, Aman-
sii, fusc & chronologicè descriptas, Regumque Italiae Go-
 thicorum, Longobardicorum, aliorumque ejus Principum,
 res illis Seculis gestas, stilo, ut in Praefatione ait, Historicum
 decente, persequitur. Et, cum *Plinius*, junior, patriam quo-
 que Novocomum habuerit, specialius illius vitam inseruit,
 eumque ad fidem in Christum conversum, ac ibi Martyrium
 passum esse, aliquot argumentis probare avertitur, ad obje-
 ctiones respondens, ac de *Plinio* Inscriptionem, ad portam
 majorem templi cathedralis hodiernum existentem, allegans. In
Decade secunda, Pontifici *Innocentio XI* dicata, ad hanc urbem
 & diocesin pertinentia, tam in Regimine Ecclesiastico, quam
 civili, acta, inde ab anno octingentesimo octogesimo octa-
 vo, usque ad millesimum & trecentesium, totidem ac in
 praecedente *Libris* continentur, varia scilicet illius, totiusque
 Italiae simul, fata sub *Berengario II* & Germaniae Imperatori-
 bus, *Ottonibus*, aliisque Principibus, maxime autem sub diu-
 turnis illis factionibus *Guelforum* ac *Gibellinorum*, quae Ita-
 liam afflixere. In *Decade tertia* totidem *Libris* ea narran-
 tur, quae ad hanc urbem spectant, praecipue Ecclesiastica, &
 inde ab anno 1300 usque ad annum 1582 contigere, cum
 Appendice Auctoris, qua historia illa usque ad annum 1598
 continuatur. Et ultima quidem haec *Decas* a *P. Josepho*
Maria Stampa, ejusdem Congregationis Sacerdote, revisa,
 examinata, correctae, & Observationibus necessariis aucta fuit.
 Hic de Concilio Tridentino, Basileensi, Pisano, Constan-
 tiensi, multa reperiuntur, & de Vice-Comitibus Ducibusque
 Mediolanensibus, ac Dominis Comi, aliaque historiae sacrae
 immista, quae ex Indice rerum notabilium copioso, ut in ti-
 tulo hujus *Decadis* vocatur, cognosci possunt. Talis etiam
 duabus praecedentibus *Decadibus*, magno legentium coman-
 do, praeter innumera documenta, ex tabulariis deprompta, ad-
 jectus est; in hac vero vita Auctoris, ubi & alia ejus scripta me-
 morantur, accessit, &, pro *Comensi* male *Cumanum* dici in
 Orat. Funebris pag. 5, observatur.

AN

MENSIS MARTII A. MDCCXXXVIII. P. II. 151
AN ENQUIRY INTO THE MORALS OF THE
Ancients, &c.

h. e.

INQUISITIO IN MORALIA VETERUM,
Autore GEORGIO ENGLAND, Rectore Wool-
teronensi, & Vicario Hanworthiensi in Comitatu Nor-
folciensi, Reverendissimi item Domini Hobarti
a Sacris.

Londini, apud W. Wilkins, 1735, 4 maj.
Alph. 2 plag. 2.

Ea est hodie civitatis literatæ felicitas, ut inter omnes
E cultiores populos, qui rudes antehac & plumbei
erant, idoneos ostendere cives possit. Testes hanc in rem
tot citamus libros, qui in Germania nostra, in Gallia, Bel-
gio, Italia, Magnaque Britannia, recentiori ætate, in lucem
exierunt. Olim inter Germanos nostros aliqui in eo erant
errore, ut, sedem omnis doctrinæ, totiusque inprimis mora-
lis sapientiæ, in Anglia esse, sibi persuaderent. Si quid hoc
in genere eximium perspiciebant, istud aut apud Anglos
prodiisse, aut æmulationi saltem Anglorum tribuendum esse,
judicabant. Sed hi erant fere, qui nec ipsi ingenio mul-
tum valebant, nec, quo res Anglorum loco hodieque sint,
exploraverant. Nostro quidem judicio tam pingue & cras-
sum nullum est cælum, tam frigida & torpentia nullius po-
puli sunt ingenia, ut non ipsamet, si excitentur, aliquid præcla-
rum & laude dignum moliri ac perficere queant. Eruditio
& recta ratio nec intra, nec extra Germaniam, unice sibi
domicilium fixit. Hinc apud nos, qui hæc *Acta* condimus,
usu receptum est, ut omnia in univèrsum scripta, uadecun-
que Mercurius ea nobis attulerit, in ea referamus. Certi-
etiam sumus, hæc omnibus patere literatis, quia eo utimur
sermone, cujus societate omnes eruditi jungimur. Ita
rationem reddidimus, quamobrem & huic, quam indicavi-
mus, scriptiõni locum hic aliquem assignaverimus. Præ-
missa

Pag. 2.

missa est *Introductio* non copiosa, in qua de re proposita Cl. disputavit Autor. Hæc eo valet, ut excellentiam Christiani, & fidei & morum, Syllæmatis demonstret; tum vero etiam, ut, qui Servatori nomen dederunt, excitet & cohortetur omnes, quo ad ejus normam accuratius, quam adhuc factum est, vitam suam moresque componant. Hoc enim sibi flagitat dari, omnes in universum Christianos a prima Apostolica æorum castitate descivisse. Fateri quidem & præ se ferre non dubitat, doctrinas fidei morumque, a Christo præscriptas, religiosa hominum, qui Deos suspiciebant, dogmata infinito post se intervallo relinquere. At enim vero, dum & profanarum & Christianarum gentium vivendi rationem inter se confert & contendit, manifesto vult constare, illas his æquales fuisse. Satisne hoc sit? Cave, credas. Gravius hoc est, quod sciscit: plurimum Deorum cultores multo sanctius, quam Christiani, vivebant olim, cum adhuc morum innocentæ sedulam navarent operam. Quo tamen loco suos commonefaciendos esse lectores existimat, ut ea vitæ sanctitate, qua ethnici Christi amicos antecollebant, ne abutantur. Sumit ceu evictum, sanctius, quam Christianos, vixisse, qui a veri Dei cognitione relictæ erant. At nihilo tamen fecius affirmat, nihil, præter nostram sacrosanctam disciplinam, veram virtutem efficere posse, cum nulla sit alia religio, quæ tam puras & perfectas suppetat causas, quæ ad virtutem incitent, *motiva* ab antiquis Philosophis dictas. Haud igitur abnuit, Christianos, si præceptis in Evangelio contentis satisfacèrent, & plures numero, & unice veras ac genuinas, atque adeo omni ratione præstantiores, habituros esse virtutes. His autem præfultis, ita tandem conqueritur: *Verum nos* (Christiani), *quæ res nobis vertit male, habemus theoriam, & illi* (Deorum veneratores) *praxin habuerunt.* Causam ejus rei summa cum cura in hac pertractatione se demonstraturum, promittit. Atque hæc quidam arma capit, juratos Christiani nominis hostes, quorum malum clare obscureque serpens totam Angliam occupavit, penitus confecturus. Hi enim, si ab aliis, quibus utun-

utatur, telis discesseris, perfectionem ethaicarum virtutum in desperatae causae suae vocant auxilium. Non ergo medio-cre telum ad rem bene gerendam hoc putat esse ratiocinium: neutrum sine stupore cogitari potest: ethnici id, quod ex lumine naturae & educationis norunt, optime exercebant, atque in virtute tantos, quantos poterant, faciebant progressus, quamvis a se interdum desciverint; contra vero ea Christiani, qui tam excellentem morum doctrinam profitentur, tam generatim ac univérse a virtute recesserunt, totque vitiis cumulati sunt, nihil ut supra sit. Ex quo perspicuum facturus est, non posse unquam constantem, & uniusmodi sui que similem virtutis cursum expectari, nisi ab iis, qui veritatem Christianae revelationis toti credunt, in qua futura praemia virtutis cultoribus promissa, poenae vero iis, qui vitium amant, constitutae sunt. Unde praeterea consequi Cl. Autor censet, ut, si planum fecerit ipse, vel unicum genuinum Servatoris amicum infinito ethaicos spatio superare, major hinc honor Christianae civitati, quam ex virtutis cultura orbi profano, accedat. *Veterum* nomine, quorum eximias virtutes in caelum tollit, *Gracos* inprimis ac *Romanos* designat. Ex his igitur solis virtutum petit exempla, ceteris fere neglectis, & non nisi praetereundo consulti, quos haec utraque gentes, ad omnem humanitatis cultum ac elegantiam morum eruditae, *Barbaros* nominare consueverunt. His jactis fundamentis, ad ipsam libri rationem enodandam nos convertimus. Hic in *septem* distribuitur *Capita*, in quibus principes & eminentiores ethaicorum virtutes commemorantur. In *Capite primo* de eorum *justitia* exponitur, *qua & cum Christiana comparatur*: Cl. Autor cum de *privata*, tum de *publica*, loquitur *justitia*, & ubi utramque definitione explicavit, varia ex Romanis pariter & Graecis Historicis recenset exempla, iis, quas in se susceperit, partibus rite satisfactorus. *Justitiae privatae* exemplum commendat *Marcum Scaurum*, cujus virtutem *Valerius Maximus* laudavit. *Cn. Domitius* nil intentatum reliquit, ut huic *Marcus Scauro*, qui ob insignia promerita sua magno in urbe

Pag. 57

6.

7.

9.

- loco versabatur, odium multitudinis conciliaret. Ita hominem ussit invidia. Hac mente in votis habet, ut fingendi saltem criminis cujusdam, eidemque coloris nonnihil inducendi, sibi detur copia. Quod dum molitur, accidit, ut ex fervis *Marci Scauri* unus suapte sponte ad ipsum veniat, occulta quædam heri sui crimina enuntiaturus. Quæ tum in animo *Cn. Domitii* concitationes ortæ sint, *Valerius Maximus* his indicat verbis: *Erant in eodem pectore Domitii inimicus & dominus, diversa astimatione nefarium indicium perpendentes; justitia vicit odium.* Is nimirum facile perspiciebat, ex una quidem parte, se inimico suo, *Marco Scauro*, hac via exitium parare posse; ex altera vero, se ipsum *Scaurum* esse, fingebat, cum itidem ejusdem generis servos, qui circa se essent, haberet, quorum dominus ipsemet esset. Hac re bene putata, *justitia vicit odium.* Dominus non solum recusavit aurem mancipio præbere, verum illum etiam vincum domum duci jussit, meritas perfidiæ pœnas daturum. *Cn. Domitii* actionem *Cl. Auctor* tot ornat laudibus, ac si disertum ut ejus prædicatorem ageret, mercede conductus esset. Dat etiam atque largitur ultro libenterque, hostes sanctiores Christi disciplinæ non sine causa hic triumphum canere. Unum est, quod in *Domitii* desiderat actione, quod illa non ex principio Deo O. M. suum probandi studium, neque ex cupiditate sanctissimam ejus voluntatem perficiendi, profecta sit. In hoc etiam, sicut in omnibus virtutum ethnicarum cultoribus, putat elucere, quam parum sibi in omni vitæ ratione similes fuerint illi, qui sanctius inter simulacrorum cultores vixerunt. Cum hac *Cn. Domitii* actione aliam, ex eodem *Valerio* ductam, conjungit; tum vero ad plura pergit exempla, quæ taciti præterimus; præsertim cum his multo lectiora reperiri potuissent. His dictis, inter Christianos, quoquo se vertit, nulla justitiæ perspicit vestigia. Omnium vero illustriora justitiæ ac crudelitatis exempla in *Gallia, Italia, Hispania, & Portugallia*, expiscatus est, ubi locupletissimos Auctores, *Mezerajum, Rapinum, ac de Larrey*, in consilium advocari jubet. *Caput secundum de amo-*
- Pag. 9.
- 20.
- 11 seq.
- 42 seq.
- 59.

re patria agit, quo veteres tenebantur. In his Cleomenes, Cōdrus, Regulus, Decit, inprimisque Curtius, C. Mutius Scaevola, aliique, & ex Græcis insuper Timoleon, Aristides, Themistocles, Fab. Maximus, ac ceteri. Verum, quam frustra inter Christianos pii in patriam quærantur, Caroli I ac Cromwellii exemplis ostendit Autor. In Capite tertio magnanimitatem veterum nobilioribus illustrat viris, sed ex orbe Christianorum nullum in medium producere valuit. Caput quartum contentum divitiarum in antiquis considerat, itemque vitam ab omni luxu sejunctam. Horum in numero ex Romanis Q. Cincinnatus, Attilius Regulus, Furius item ac Fabricius, Paulus Æmilius, Cato Major, Flamininus, Cato Uticensis, Scipio, Cornelia, Augustus, Vespasianus, ejusque filius, Titus, delicia humani generis dictus, M. Aurelius, Nerva, Trajanus, Antoninus, Pertinax, Alexander Severus, Probus, Scipio, Æmilianus, ex Græcis vero Pericles, Aristides, Phocion, & alii, habentur. Hic Phocion, cujus vitam Nepos descripsit, cum missa a Rege Philippo munera magnæ pecuniæ repudiaret, legatique hortarentur accipere, simulque admonerent, si ipse his facile careret, liberis tamen suis prospiceret, his ille: *ſi mei ſimiles erunt, idem hic, inquit, agellus illos alet, qui me ad hanc dignitatem perduxit; ſi diſſimiles ſunt futuri, nolo meis impenſis illorum ali augerique luxuriam.* Plutarchus non niſi unicum Phocionis commemorat filium, eumque Phocum nominat; id quod leviter in tranſitu attingimus. Huc etiam Themistocles pertinet, qui filiam suam viro egenti, eidemque meritissimo, quam diviti minus probato, collocare maluit. Cicero eum ita inducit loquentem: *Ego vero malo vitum, qui pecunia egeat, quam pecuniam, qua viro!* Ceteros, qui hic loci recensentur, non immerito tacemus. Verum ex Christianis nullum hujus virtutis cultorem commendare possumus, cum Cl. Autor nos ab eo vacuos esse siverit. In Capite quinto, quod sequitur, de amicitia veterum commentatur. Et gradibus quidem ejus expositis, varii amici, ut Orestes ac Pylades, Damon & Pythias, duo Gracchi, Lucilius & M. Brutus, ut alios mittamus, locum hic aliquem sibi

Pag. 67.
68 seq.
72 seq.
74 seq.
83 seq.
112 seq.
116 seq.
143.
146.
149 seq.
151 seq.
153.
155.

156.
157 seq.

160.

162 seq.

171.
173.
175 seq.
178 seq.
184.

Pag. 187.

188.

189.

191 seq.

196 seq.

205.

208.

209.

vindicant. Quibus recensitis, nonnullos *Ciceronis & Plinii Junioris* locos ex Latino Anglice vertit, singulares interioris ac tenerioris amicitiz testes. Pertinet illuc liber ejus, quem *Lalium*, sive de *Amicitia*, inscripsit, ejusque inprimis *Caput 6, Epist. 15 & 25 ad T. Pomponium Atticum, Epist. ad Fam. 8 Lib. I, Epist. ad Appium Lib. III, Epist. 3 Lib. I, Epist. 17 & 18 Lib. XIII, ex Plinio Epist. 19 Lib. I, & Epist. 15 Lib. VII.* Atque his aliz, quin etiam aliqui Poetarum loci, a re proposita haud sejuncti, accedunt. Exempla in historiis Christianorum frustraquezruntur, licet hi excellentiora habeant pæcepta. Nunc *Caput sextum* nos ad se vocat, in quo veterum *erga religionem, & omnia sacra, reverentia* describitur. Qui sacrum Codicem ut sacrosanctum suspiciunt, ii haud dubie, quid de supremo hujus rerum universitatis autore sentiendum sit, omnium rectissime sciunt. Quis ergo non facile existimet, hos etiam, duce ista cognitione, sanctiorem in Deum venerationem habituros esse? Sed *Cl. Autor* adversam huic sententiam tuetur, atque in eo totus est, ut quantum ab ethnicis Christiani vel in hac cultus divini parte distent, nos doceat. In nulla vero re hæret, ut, quo se veritat, non habeat. Nemo fuit unquam, quin supremam aliquam orbis causam admiserit. Verum, suum ut cuique caput, suus est pileus, sic notionēs etiam ac sensus de divinitate plurimum differebant. Miseri ac bardi homines, qui simulacra reverebantur, informatam in animis nostris Dei notionem ea infuscaverunt barbarie, quam ipsa ratio abhorret. Ipsas bestias, ut canem ac boves, nec non viliores terræ fruges ac plantas, *Ægyptios* coluisse, nemo hodie sanus crederet, nisi fidei tot gravissimorum Historicorum hoc dandum esset, quæ non temere in dubium vocanda. Cui etenim credibile videatur, *Ægyptios*, qui tam multa sapientiz specimina ediderunt, & a quibus Græci omnem doctrinæ cultum petierunt, ita omni rationi bellum indicere potuisse? Venit quidem nonnullis, ut *Plutarcho*, in mentem, se causam horum populorum optime agere, si constituerent,

eos

eos animalia & fruges terræ, ut symbola & secretas veri Numinis notas, suspexisse. Id quod Abbas *Banicrius*, si quis alius, ex instituto declaravit in *Commentar. Academia bonarum litterarum Tom. III.* Verum optimi quique Auctores in eo consentiunt, istam explanationem Ægyptiis inajorem, quam merentur, laudem asserre. Causam hujus corruptionis nemo unus explorare valebit. Hoc unicum vere dici poterit, Deum O. M. nos, dum eam permisit, docere voluisse, rationem, sibi relictam, nec divina gratia fultam, veram Dei cognitionem assequi minime valere. Cum a Philosophis gentium, quibus nihil olim sapientius erat, tam multa nimis absurde sint prolata; evidens hoc argumentum est, quam necessaris, quamque excellens, sit divina rerum sanctiorum perfectio. Deus est ab oculis remotus. Ethnici vero, sibi nimium fidentes, cum sensus minime fugere, voluerunt. Hinc figuram aliquam, sensibus patentem, divinitati tribuentes, id omne Dei loco habuerunt, quod ipsis per naturam, consuetudinem, ac educationem, vel alias ob rationes, proximum erat, hoc, est, quod omnium maxime aut amarent, aut metuerent. Homines enim sibi præfidentes hunc in modum subducebant rationes: a causa suprema vel bonum, vel malum, in nos manat. Ita Deos videntur delegisse, quos ab alterutra partem animi concitationem, *amere aut timore*, pro Diis habere jubebantur. Atque hæc origo Deorum generatim esse videtur; ut contra hodiernæ Europææ plurimum Deorum venerationis artificium quoddam malitiæ ac versutia causa & auctor est. Græci & Romani paulo quidem Ægyptiis sunt meliores. Nam, ut *Homerus* canit, *humana ad Deos transfulerunt*. At nihil tamen in omni exstat antiquitate mirabilius, quam viros, qui rectæ ac desiccatae rationi studebant, ejusmodi de Diis opiniones recipere potuisse, quæ non solum absurde per se ipsæ erat, verum etiam morum castitati officiebant. Sed, hæc quoque modo se habent, ex quo ista perversa divinitatem aliquam colendi ratio semel introducta, & maxima in eam reverentia statim a puero aënis infixæ erat, omnis, qui non impius videri cupiebat, verum Deum sub fi-

Pag. 200
seq.

212.

- ctis hujusmodi notionibus venerari cogebatur. Atque, ubi tota aliqua gens, publico quodam consensu, eas constabiliverat, nullius privati erat hominis, majorem licet veri perspicentiam haberet, id, quod usu jam, vel doctrina, vel vetustate, firmatum erat, immutare. *Retinetur*, inquit *Cicero Divin. Lib. II, & ad opinionem vulgi, & ad magnas utilitates reipublicæ mor, religio, disciplina, jus Augurium, collegii auctoritas. Nec vero non omni supplicio digni* P. Claudius, L. Junius, *Consules, qui contra auspicia navigarunt. Parendum enim fuit religioni, nec patrius mos tam contumaciter repudiandus.*
213. Quæ cum ita sint, magno cuique ducendum est honori, fidei ac religioni majorum mordicus inhærere, iis præsertim temporibus, quibus universus, quam latissime patuit, orbis simulacrorum cultui deditus addictusque fuit. Quanquam homo sapiens, qui hodie errores e. g. Romanæ Ecclesiæ ac *Mohammedis*, perspicit, iis nuntium mittere, & ad cœtum, veritatis cœlestis custodem & servatorem, jure meritoque transit. Hoc enim casu is quidem suo jure facere videtur, si errantem opinionem, a majoribus acceptam, ejurat, quam averfam a vero esse, certis argumentis convictas est:
214. Verum hic non alienum est docere, quam firmiter Græci ac Romani adhæserint religioni, publice confirmatæ, quamque sollicitè pietatem in Deos & homines coluerint. Hic opportuna nobis præbetur occasio nostros scrutandi mœurs, qui, tam puram, tamque omni dubio vacuum, sanctorum doctrinarum habentes præscriptionem, ita negligenter erga Deum resque omnes sacras nos gerimus, ac si a multorum more, quos regius vates describit, animo ab hac perversa sententia, nullum esse Deum, non abhorreremus. Athenienses festos dies *Dearum, Minervæ, Bacchi, & Cereris*, dici non potest, quam sanctè egerint. *Socrates* ab iis ob id solum damnabatur, quod contemtæ patriæ religionis crimine inimici eum arcefferent. Quodsi hanc pietatem & amorem veterum in patrium Deorum cultum spectamus, quale, quæsumus, judicium de Christiano feremus orbe, in quo adversus religionem, qua nihil unquam certius ac sanctius fuit, quotidie libri in lucem

locum exeant, quin etiam non sine insigni animi voluptate leguntur? Græci contra quam sancta templa Deorum, jusjurandum, ac fana, habuerint, mira extant testimonia. Idem quoque de Romanis memoriz ac literis proditum legimus; quorum nomine *Cicero, Pietate, inquit, ac religione, atque hac una sapientia, quod Deorum immortalium numine omnia regi gubernarique perspeximus, omnes gentes nationesque superavimus.* Atque hanc adversus Deos reverentiam classici testantur Autores, quos hodieque habemus. Liberi præterea parentes suos tam incredibili prosequerantur amore, nihil ut ad eum addi posse videretur. Qui matrimonii vinculo juncti erant, mutuo se diligebant. Cum adhuc integri Græciæ Romæque mores essent, divortia cum uxoribus & raro fiebant, & iustis de causis. Adulteria magnæ olim turpitudini fuerunt. Fratres etiam mutuum inter se amorem exercebant, & parentes liberis educandis minime vulgarem navabant operam. Nec desunt inter veteres ceterarum exempla virtutum; quo pertinet *gratus animus, humanitas, sinceritas, nec non castitas, modestia, & temperantia.* His Autor explanatis, cum hoc ethnico Christianum, qualis hodie est, contendit orbem. In eo iuprimis multus est, ut ostendat, quemadmodum ii, qui Christi amici videri cupiunt, a prisca illa interna cælestis veritatis reverentia, & a perenni illa contestataque majorum virtute, in singulis hisce partibus, degeneraverint. Primis enim Christianis nihil erat in his virtutibus excellentius; quin etiam, quod majus est, *hæc omnia, ut S. Augustinus testatur, faciebant, non propter arduam inanem gloriæ, sed propter caritatem felicitatis æternæ.* Laudat hic denuo perfectiorem morum formam, a Servatore in *Cap. V, VI, VII, VIII, S. Matthæi* præscriptam; id quod & alibi fecit: verum eos desiderat unice, qui vita ipsam expriment. Reliquum est, ut *septimi, ejusdemque ultimi, Capituli* compendiarium communicemus enarrationem. *Causa* nimirum *virtutum etibnicarum, hactenus commemoratarum, ac simul Christianismi degeneris, investigantur.* Præmittit Cl. Autor

Pag. 220.

223 seq.

235 seq.

243.

244.

245.

250.

252.

255. 259.

264 seq.

279.

287.

288.

277 343.

289.

non

nonnulla, quæ causæ suæ, cui vacat orandæ, inservire putat. Dat, multos quoque viros, omnibus vitiis obrutos, inter Græcos olim & Romanos inventos esse. Non negat, in his etiam, quorum quædam facinora commendavit, vitiorum insignes notas extare. Sed ad numerum hic loci non vult attendi, cui major omnino vitiosorum cohors opponi possit.

Pag. 297.

Et propositum ejus eo valuit, ut aliquot præstantissimos virtutum cultores ex antiquo gentium profanarum orbe referret, tot hodie Christianis, aliter, atque eruditi sunt, viventibus,

298.

quod pudore digna objecturus, quem rubor consequatur. Duo in primis sunt, quæ virtuti ethnicorum propria sunt, & eam ab illa, qualis inter Christianos esse debebat, virtute segregant: unum, quod sibi ipsis sunt dissimiles, qui in virtute aliqua excellere videntur; alterum est, quod ab ea animi modestia, quæ superbiz opposita est, quam longissime absunt. Hæc vero, ut per se ipsa amabilis & eximia est, sic omnibus etiam, quas comitatur, virtutibus majus addit pretium atque ornamentum. Ista quidem vitia in iis elevabant, quos ut in virtute quadam præcipuos hactenus nobis ob oculos Cl. Autor posuit. Romani, qui laudem sibi justitiæ pepererant, multum quoque injuriæ plurimis, quas deleverant, provinciis ac populis, inde ab U. C. usque ad imperii sui interitum, intulerunt. Causæ belli secundi Punicis manifesto injustæ erant.

299.

Eadem injustitia in Lacedæmoniis, hominibus, ut videri volebant, justissimis, apparet, cujus clarissimum *Phœbidæ* est exemplum. *Pericles*, in cujus prudentia & virtute laudanda Historici consentiunt, tribus criminibus hanc laudem obtulit. Unum est, quod famam & auctoritatem Areopagi labefactare ausus est; alterum, bellum Peloponnesiacum, quo cives suos temere implicaverat; tertium, amor *Aspasia* nimis,

301.

quacum rebus venereis utebatur.

305.

Cato Major, rigidus ille Romanæ civitatis censor, a vitiis ita sibi non cavit, ut potius in iis magnus fuisse jure ac merito dicatur. Idem de juniore *Catone* valebit judicium. Utriusque *Catonis* vitia cum hic nominatim satis insignia designentur; multum hinc eorum derogatur opinioni, qui hos *Catones* ut singularis exempli

306.

307.

derogatur opinioni, qui hos *Catones* ut singularis exempli

empli

ampli viros; posteritati commendarunt. Exstant etiam virtutes, quarum ethnici nullam plane habuerunt notitiam. In his tres præ ceteris numerandæ, *amor erga omnes in universam homines, proluxa in inimicos voluntas, & vera cæsuræ mali perferendi patientia*. Has colere non poterant virtutes, quoniam veras moventes causas, in sanctioribus libris patefactas, ignorabant. Fingamus, aliquam *ex Deo Phælos* umbram in antiquis ethniciis inveniri; nihil tamen excellentius iis est præceptis, quæ cælesti Legislatori debentur, *Matth. V.* Erat vero, qui ex casta morum doctrina Christianorum hoc ducere velit confectarium: ergo Christianis nihil usquam sanctius est. Illi potius, qui hodie orbem constituunt Christianum, a prima munditiæ prorsus desciverunt ac degenerarunt. Causa hujus universæ corruptionis non minima est nimia divinæ veritatis violationum, quæ hæreses dicuntur, cohors, cui & occurrendum fuit. Hoc enimvero morum castitati duplici offecit ratione: una, qui litibus sacris vacabant, ii, neglecta vitæ actione, ad solam contemplationem & mentis agitationem animum advertebant; altera, nulla non factio vim ac potestatem Principum in auxilium vocavit, horumque adeo vitiis, causæ suæ servitura, nimis se facilem præbuit. Neque vero est dissimulandum, nimiam *Pontificum Romanorum* potentiam, flagitiosamque vitæ rationem, impiam item & fidei, & morum doctrinæ, a Servatore inculcatæ, distortionem & depravationem, religionemque externam superficialiam, morum sanctitati maxime nocuisse. In Magna Britannia effrænata & indomita regnat licentia, sacrosanctas veritates totis voluminibus explodendi, variisque mordendi conviciis. Non dici potest, quantum hinc detrimenti respublica capiat Christiana.

Hoc fonte derivata clades

In patriam populumque fluxit. Hor.

Aliæ morum corruptionis causæ in ipso inveniuntur libro, cujus summa hætenus capita excerptimus. Ceterum facilis & elegans est Britannica dictio, ipsaque compositio, qua Cl.

X

Autor

Pag. 311.

377.

346.

347.

349.

352 seq.

359.

362.

364 seq.

Autor in libro hoc usus est conficiendo. Argumento inprimis hæc est scriptio, non sine cura, nec fugientibus oculis, ipsum antiqua perlegisse monumenta, quandoquidem lectissimos ex iis locos, ingeniose illustratos, in rem suam non inscite convertit. Quod vocabulum Anglicum *Morals* Latine *Moralia* vertimus, is perfacile excusabit, qui secum consideraverit, *mores* quidem veterum inprimis hic explanari, tam vero etiam nonnulla his adjungi, quæ ad *præcepta* Græcæ Latiquæ *moralia* jure ac merito referuntur.

CHRISTOPHORI WOLLII, M. A. S. T. B.
 & ad S. Nic. Diaconi Lips. in GEORGII EN-
 GLANDI, Theologi Britannici, *Moralia veterum*
Notæ ac Observationes.

In ea tempora nostra ætas incidit, ut sacrosanctas, quæ ab ipso Deo profectæ sunt, veritates ii conviciis mordeant & exhibent, qui nugis in speciem præclaris adeo sibi placent, adeo tumidi sunt, ut se solos & unos Phœbi fratres, reliquos stipites, barbaros, plumbeos, & si quid hinc vilius, arbitrentur. Horum in verba in Magna jurant Britannia homines, qui *Dei* nominantur, inficeti ampullarum & quisquiliarum sacerdotes. Scriptis qui libris eorum desperatam causam jurerunt, & famæ nonnihil consecuti sunt, hi erunt præcipui: *Collinus, Tolandus, Woolstonus, Tindalius*, magna scilicet nomina, quibus, nemo dubitat, quin assurgendum sit. Ego vero vellem, ut infaustæ horum chartæ nunquam in lucem exiissent, sed ad inferos amandatæ mansissent, quo ibi cum fineis ac vermibus in æternum dimicarent. Hi quidem, si ipsos audias, *robusti spiritus* & dici & esse cupiunt, verum, qui rectius sapiunt, & purgatæ obsequuntur rationi, irridentes hoc eos ornabunt nomine. Laborant enim capite ac cerebro tam vehementer, ut cum ratione desipere, quam ipsi Deo, decernenti, & secretiorem sapientiam patefacienti, mo-
 rem

rum gerere, malint. Ex ingenii vafritie ac verfutia, non ex iudicio, quod arte ratiocinandi cultum ac politum eft, contortulas fuas ac minutas ducunt conclufiunculas, quas funtionum, aut, fi mavis, oraculorum, loco habent, e tripodibus. Atque has tam mira fingunt fecunditate, ut digni iure ac merito forent, qui in arufpicam recipèrentur: colligium, fi quod hodieque floreret. Abfit, ut fciscam, nallo carere homines, fed, a firma iudicandi virtute relictos eos ac nudos effe, conftituo. *Trechatus* olim ex eorum erat numero, quibus *M. T. Cicero* utebatur multum. In hoc vero elucebat, quod familiam in Jure ducit civili, fingularis memoria, fumma legum fcientia. Cum igitur per literas fignificaret *Tullio*, fe cum *Julio Cafare* in Britanniam navigaturum, hic jocans respondebat, fe, ut grandem perfonam, illic magno cum honore acceptum iri. *Mira enim*, inquit, *perfonam induci poteft Britannici Jureconfulti*. Ita tunc temporis rari in hac erant Infula, qui folida Juris civilis fcientia valebant. Non dubito hodie de tota irriforum Britannicorum factione idem ferre iudicium. Quodfi fabula fiat, & fpectaculum in fœna deidendum, ex hac veſana cohorte aliquis: mira ille perſona induci poterit, cum rerum & fanctiorum, & vere eruditum, parum conſultus fit. Dudum vero eſt, quod iſte conſenfionis globus capitale ſuum odium, quo a genuinis Servatoris inſtitutis diſſidet, in animis occluſum effudit, & orbi patefecit, ac bellum iis indixit. Nunc adorta eſt veritas, que ad fidem pertinent, nunc autem eas, que ad mores referuntur. Harum qui nervos incidere moliantur, illi ſquam ita inſtruunt aciem: *Virtutes ethnica ejuſmodi ſunt, ut jam omnes perfectionis numeros habeant. Nulla itaque nova divina indigemus revolutione, que doceat, quemadmodum virtus comparata eſſe debeat.* Principium, quod præſumunt & præſalcunt, antiqua eſt hiſtoria, que tot illuſtria virtutum exempla inter eos ſuppedit, qui pluribus olim Diis ſervierunt. Hoc dato, iſtuſ etiam, quod inde ducunt, corollarium ſuapte ſponte putant conſequi. Multos magnos homines ipſa Magna tulit Britania, qui tam

trucem perditionum civium rabiem coercuerunt ac vecordiam. Nec defunt profecto, qui hoc in prælio tam secundam sibi sunt fortuna, ut hostes penitus confecerint, eorumque sapientiam, nervis & artibus orbatam, in triumpho per civitatem Christianam dixerint. Sed fero præ me, non omnes, a quibus hæc acta fabula est, hanc laudem abstulisse. Nolo jam eorum, qui aut bene, aut male, rem gesserunt, iudex & arbiter sedere, neque unum ex his honoris causa nominabo. Puto enim, silendo me sanctius ipsos revereri posse. Sola meritis Viri, *Georgii Englandi, in Moralia veterum Inquisitio* me vocat ad se, quam tribus abhinc annis cum sacra & erudita communicavit civitate. Ego is sum, qui summa ejus capita in hæc *Acta* retuli, & ea lingua cautiavi, quam communem per eruditas provincias Mercurium non inscite appellaveris. Cogitationes doctissimi Autoris, statim ut eas legeram, dignæ mihi visæ sunt, quarum compendiarium enarrationem Latina veste induerem, eique formis descriptæ Notas & Observatiunculas meas comites darem. Sibi enim omnes literati & eruditi facile perspicient, num Theologus Britannicus ad bene de victoria sacra sperandum feliciter signum sustulerit. Arma igitur, videamus, an secunda sint, quæ sumis, hostem fururus. Res, quæ in lite vertitur, non est ex minimis una; non est pugna hic de tribus capellis, sed ipsa Dei causa & ejus agitur religionis, quam Servator secum in hunc attulit orbem. Magnum olim negotium erat, cum de reparandis Athenarum moribus, ac *Philippi* insidiis, res ageretur. Res erat sane periculi plena, cum *Annibal* ante portas esset, & Mithridaticum bellum confareretur. Hic vero universæ interesse civitatis Christianæ, rem bene ac prudenter gori, ne optima Christi causa in non necessariam aleam detur. Istis præfultis, oculos in magnum *veritatum* Christianarum *moralium* convertamus patronum, qui ipsam *Angliam* Insulam hodie cultissimam, suo præ se fert cognomine. Anceps hic ingenii certamen adiit, quod vim mentis acutam flagitat; ut contra ad bella, pro salute patriæ suscepta, vires corporis robuste requirantur.

Ute.

Utornur voce magis usitata: Disputatio hoc loco erudita instituitur, cujus vera ratio ex arte, quæ, ut verum a falso discernendum sit, explanat, unice pensanda & metiendâ erit. Hac igitur duce ac magistra, omnis disputatio erudita, sive *coram & ore*, sive *per literas*, suscipiatur, vel κατ' ἀνθρώπων sit, vel κατ' ἀληθείαν. In utroque disputationum genere prævalebunt nos argumenta, cum a *posteriori*, hoc est, ab experientia & historia, quam testamur, petita, tum a *priori*, hoc est, ex ipsa rerum natura, ducta. Nunc demum investigandum erit, utra ratione adversus homines Christo inimicos Vir ingeniosus disputaverit. Ac diu, fateor, mecum ipse dissenſi, utrum hoc, an illo, modo militaverit. Jam vero, re omni bene putata, totoque libro haud segniter perlecto, in eo acquiesco, ut certus sim, Virum Reverendum utraque dimicare ratione in animo habuisse. Quod si omni, qua fas est, accuratatione plantum fecero; nulli, credo, videbor inde lauros voluisse decerpere, ubi steriles vix avenæ nascantur. Nec committam, ut operæ me unquam pœniteat, *Notis* hisce narratz, quæ fugas hominum a Christo averſorum eruditas ullo sine negotio dissipabant. Perficiam enim, ut secunda mihi ac propitia veritas sit, robore ac copiis rectæ rationis facta, & ut mecum faciant omnes, quotquot, quid rem quamque consequatur, perite perspiciunt. Ceterum vocam quarandam spero me nacturum veniam, quas in eruditam civitatem jam pridem adſcitas esse, unum præterit nominem. His jactis fundamentis, ostendam primo loco, Cl. Autorem cum juratis Christianæ morum doctrinæ hostibus ea ratione congressum esse, quæ disputatio κατ' ἀνθρώπων a Philosophis dici solet. *Ad hominem*, ut loquuntur, disputavit, seque ipsum finxit earum insularum & insicetarum opinionum, quas illi ceu evinctas sumunt, approbatorem & subscrip-torem. Ita colligit: *Fac, verum esse, quo Achillem suum manumunt hostes, principium, quod tamen per se ipsum falsum est, & omni sale vacuum. At nihil tamen, hoc posito, quod sua serviat cause, inde lucrabuntur.* Atque hoc modo videri possit, ac si malos ratiocinatores ex suis principiis falsi-

tatis convincere velit. Sed is nunquam candidè, & sine circuitu, declaravit, hoc se velle, ac suam eo valere rationem, remque propositam. Hinc indicia dabo, ex quibus magna significatio fit, ipsum saltem videri cupiisse, ac si ita, nec aliter, sentiret. Enarrat toties & laudat ingenio ac virtute præstantissimos præsci orbis homines. Cum his eos, qui doctrinæ Christi morali excellentiam suam hodie invident, sine tripode confert & contendit. Tum vero illis non nisi eas ex instituto res vindicat gestas, quæ cavent ac prospiciant, ne societatis rationes humanæ conturbentur. His inde pudorem ac ruborem cedere conatur, quod illis eximiis commentitiorum Numinum mancipiis multo pejores sint. Ceteras enim virtutes, quæ cum civitate nullo necessitudinis vinculo conjunctæ & sociatæ sunt, aut omittit vafre, aut non nisi prætereundo tangit. Collocutio cum hostibus virtutis a Domino præscriptæ amica hæc, si res in pauca conferatur, erit: *Vobis quidem, Deista, placent virtutes sapientissimorum inter ethnicos virorum. Jam vero hæc, si rem bene putatis, & circumspicitis, corvalent pleraque omnes, ut patria religio non turbetur. Ac vos etiam sapientia ceteros antecire saltem videri cupitis. Ergo qua, malum, vos cepit dementia, ut virtute ab ethnicis vos vinci patiamini, & in patria sacra, que tamen, in se spectata, moribus externis nihil plane officium, sevit, ac si, omnem ut in ea bilem effunderetis, mercede conducti essetis. Omnia infima summis paria facitis, turbatis, misceatis. Pudeat vos tandem hujus consilii, & cavete, ne ipsi vobis desitis, ac stultitia maculam inuratis!* Pythagoræum, si placet, spectate, Socratem, ipsosque Epicureos. Philosophos, qui, ut Deum esse negarent, Deos tamen in dubium vocare noluerunt, ne quid assumerent, quod patria religioni lege constituta adversum esset. Is, qui nobis hæc chartæ mandandi causam dedit, non prius, quam ubi liber fere explicuit, remoto velo & joco, hoc suum indicat propositum, Exhibet lectori suo alienam aliquam, doctissimi nimirum *Adissonii*, non dissimilem cœlestium veritatum defensionem, ac tandem in notula quadam subjecta hæc addit verba: *Habes, hic*

Pag. 366.

367.

364 seq.

367.

*hic epitomen ejus, quod per unversum hoc opus efficere volui. Legas velim centies, & si mavis, sexcenties, volumen, multis-consulto velis obductum. Invitent te ad iteratam lectionem nitidi, quibus exscriptum est, typi. Ego autem spondere ausim, accidere vix, & ne vix quidem, posse, ut in hanc incidas cogitationem, quam meis verbis enodavi. Quznam hujus adscitæ obscuritatis causa sit, mentis vitium, an voluntatis, meum haud est, decernere. Propositæ quidem rei a me fatis erit factum, si extra dubitationis aleam posuero, Virum ingeniosissimum perverse, & invitis ratiocinandi legibus, adversarios suos petiisse. Sic eos petere voluit, ut nemo eorum, ullum se vulnus, aut cicatricem ullam, accepisse, jure conqueri possit. Ex principio enim *theoretico*, hoc est, quod aerem mentis agitationem & contemplationem poscit, ad *incommodum* eos deduxit. Cum ejusmodi tamen deductio tantum in enuntiationibus *practicis*, id est, quæ ad actionem vitæ ac mores spectant, locum sibi aliquem vindicet, ut si dicerem: *Quodsi vitia utilis sint; sequitur, ut peccet, qui vel ullam virtutis speciem præbeat.* At vero sumtio hæc est *theoretica*: *Perfectæ sunt ethnica virtutes.* Conclusio, quam inde ducunt adversarii, etiam est *theoretica*: *Ergo non necessaria est perfectior virtus.* Nunc una est quæstio: num *materia*, hoc est, sumtio illa, cum vero congruat; an item exempla illustrium inter ethnicos virtutum ad eam demonstrandam ac roborandam fatis habeant virium. Et altera est: an *forma*, seu modus concludendi, leges ratiocinandi haud violet. Non disquiritur jam: num adversarii ethnicas virtutes vita & factis suis exprimere ac tueri velint. Hoc si esset, deductio ad incommodum ita foret instituenda: Sinam, perfectas esse ethnicas virtutes. Ita vero vos erubescatis oportet, quod tam inepte agitis, ut ipsimet eas non imitemini. Non dubito, quin Cl. Autor hanc ratiocinationem obtentui sumturis sit, cum in angustias conclusum & coactum se perspiciet. Sed facum, quem incautis facturus est, facile delebit *introductio*, ubi ait, adversarios religionis nostræ ex perfectione virtutum ethnicarum illius everfionem hodie*

hodie tentare ac moliri. Quocirca, si *ἐξ ὑποθέσεως* accurate disputare voluisset, argumentum ita se haberet: *Si, quod vos, miseri Servatoris hostes, sciscitis, verum sit, perfectas nimirum esse ethnicas virtutes; sequitur, ut duo contrariis habitus, virtus ac vitium, simul & eodem tempore, in uno eodemque homine, possint existere.* Quod posterius cum absurdum & ab omni ratione alienum sit, nec prius veritati conciliari unquam poterit. Hæc sane non spernenda erit ratio, quæ & S. Paulus, vir a Deo eruditus, i Cor. XV, 17, usus est: *Si Christus ab inferis non excitatus sit, fides vestra vana erit.* Hoc tibi habeto verum *deductionis ad absurdum* exemplum. Ais, vir Clarissime: nunc rem acu tetigisti! Hoc fuit ratiocinium, quod in animo, dum scripti, mecum versavi, sed, oratorum more, illud sciens proposui, & Philosophum me præbere recusavi. Male. Cum iis enim congressus es, quos si in Philosophia rudes ac inermes diceres, næ illi Acheronta moverent. Verum desinam tecum amicus agere, quippe cum operam navem, ut veritati amicius fiam. Dicam aperte, missis ambagibus, quid de tua mihi videatur inquisitione. Objecisti eam *Deistis* ex animo, & *κατ' ἀλλήθευον* contra eos disputare non noluisti. At ludibrio nos hominum, qui nostræ male volunt religioni, exposuisti. Credam, rem tibi aliter cecidisse, ac putasti fortassis. Non novum crimen & ante hunc diem inauditum est, quod ad patres Ecclesiæ Christianæ conscriptos deferre possem. Sed merito dubito Virum aliquem ejus postulare, cui ipsi supremus civitatis sanctioris Dominus sacrum mandavit officium. Nihil de ratione animi tui sciscam, cujus interiores latebras & recessus nemo, præter Deum, omnia pervidentem, novit. Solis inhærebo verbis tuis, quæ quidem notæ rerum in animis latentium esse solent. Ita loqueris identidem, ut si intus tibi caneres, ac secretam cum iis consensionem, pace tua hoc dixerim, haberes, quos oppugnare videris. Verum, invidiæ saltem amoliendæ gratia, tot ambiguitatibus, griphis, & captionibus, usus es. Sedete iudices, qui rebus sacris præsidetis, & qui Christi doctrinis ex animo bene cupitis. Cl.

Autor

Autor dat hostibus, quod sibi dari flagitant, perfectas nimirum ethnicas virtutes esse. Verum ea utitur tractandi ratione, ut hoc scitum etiam negare videri queat. Verbis enim exquisitissimis cœlestes laudat animos, quorum ex orbe profano exempla recitat, & omnes opera moleste sedula numeros undique compilat, ut, qui eos legunt, inde concludant, nihil his, quos in cœlum tulit, ethnicis in virtute perfectius fieri posse. Hoc autem functus labore, vitia quædam in his vituperat eximiiis hominibus, & causas levioris ponderis moventes, quas ethnicum morum systema generationi ac universæ suppeditare potuit, iis opponit, quas multo efficaciores sapientia moralis, a Christo commendata, in se contineat. Sed querimonias acerbas ultro citroque jactat, nullum inter Christianos unum ita eximie vivere, quemadmodum excellenti suo morum systemati consentaneum sit. Voces in hac controversia præcipuas nulla explicat *definitione*, nulla utitur *distinctione*, quæ omnem dubitationem præcidat. In libri indice nuntiat, se *Moralia* veterum expositurum. At nihil definit, utrum *moralia præcepta*, an vero *mores* veterum, hoc designare nomine velit. Voci enim Anglicæ utraque ista potestas subjecta est. Sic his dicendi modis, *good morals, ill morals, boni, mali mores, one of good morals, of ill morals, homo bene moratus, malorum notis morum insignitus*, nihil est in hac lingua usitatius. Agit de *virtute ac vitio*, neo tamen res tam graves ulla enucleat definitione, quarum hæc abstracta moralia notæ sunt & indicia. Quod item loco de *perfectione ac imperfectione* virtutis differit, nec tamen ambiguitatem de medio tollit. Forte adversariis suis vult rationem proponere aliquam, ex qua effici cogique possit, nihil esse, quod virtutem Christianam in exilium eiciant: virtus ethnica exilis quidem est, in se spectata, at sufficit tamen fini suo, hoc est, saluti civitatis; Christiana virtus, quæ præstantior est, huic multo magis fini sufficit. Ergo imprudenter & stulte agitis, qui hanc proscriptum itis. Hoc autem Virum male habet Reverendum, quod nemo nostram ei eximia vivendi normæ faciat satis. Concedit non

Pag. 291.

invitus, hominem Christo faventem sanctiorem ducturum esse vitam, sub hac conditione, si modo unus exstaret, qui officio a Servatore requisito, quod satis est, faceret. Liberalis est, & nobis *theoriam* relinquit: quanamam? *scriptam* haud dubie, si quid equidem iudicando valeo. Ethnicis contra *theoriam* aut naturalem, aut per manus traditam, eamque civilem, ac legibus virorum, qui urbes condiderunt, *Lycurgi, Solonis*, aliorumque, sanctam & constitutam, concedit. Gravius est, quod dicit: *Soli ethnici*, quippe quos nobis, doctrina quidem ornatis, verum vitæ actione cassis, opponit, *praxin habuerunt*. Hinc & nullus dubitat scribere: hostes religionis nostræ triumphum jure ac merito eamunt, dum Deorum servitia in tantum laudant, in quantum virtus intelligi potest. Sola civilis virtus meta, si mitius dicendum, fuit, quam mente designavit, & verbis ambiguis proposuit. Indices Capitum, in quibus civiles virtutes principum ducunt, ita me in animum inducere jusserunt. Hac adscita interpretandi regula, omnia in hoc libro facile cohærebant. Christianum morum systema purius quidem & præstantius est, verum idem etiam a sensibus nimis est semotum & avocatum. Ethnici vero rationes civitatis, quibus a prudentibus legumlatoribus lege tantum est, sapte sponte sequuntur. Mirumne igitur sit, tot expressa & illustria virtutis exempla inventa esse? Vim ac naturam veritatis enuntiantis, de qua logicæ artis magistri præcipiunt, si perspectam habuisset doctissimus Autor; aliter se, nisi totus fallor, in hoc gessisset certamine. Propositio hæc ajens est indefinita: *ethnici virtutem assidue coluerunt*. Non alia hæc est negans: *Christiani hodie virtutem ipsis congruentem minime colunt*. Utraque est historica, eamque ob causam ad veritates enuntiantes, quæ præcise universæ sunt, neutra referri meretur. Si dicas: *homines sunt animalia*, aut: *homines sunt res creata, ratione utentes*; hæc utraque enuntiatio vera est universale: *omnes homines sunt animalia, res creata ratione utentes*. Verum alia longe ratio propositionum est historicarum, quarum experientia magistra esse solet. Has si ad normam pur-

purgatz rationis ponderaveris, invenies, eas ad *enuntiationes*
particulares pertinere, voce *multi* exprimeadas. Ita nemo
 est, quin largiatur: *multi ethnici virtutem externam colu-*
rum. Verum nec hoc ambigitur inter intelligentiores: *mul-*
ti Christiani exercent virtutem. At cave, credas, numerum
 certo definiri ac determinari posse, utrum plures inter ethni-
 cos olim sancti, an inter Christianos hodie, vixerint. Certa
 etenim ejusmodi propositionum ratio ex una historię ac ex-
 perientię fide pendet, ubi plena exemplorum in univrsam
 omnium inductio fieri omnino nequit. Hęc autem in
 omni circumspicienda est comparatione, si boni rerum, quas
 inter se conferimus, ratiocinatores esse volumus. Quę si
 addit, id quod in exili quodam numero quin fieri possit, ne-
 mo dubitat, facile addendo deducendoque videre, quę reli-
 qui summa fiat, valemus, ex quo, quantum cuique debeatur,
 intelligas. Ista vero cum in hac innumerabili singulorum
 ethnicorum copia haberi nequeat; utimur hic nostro quo-
 dam jure antiqua illa formula: *non liquet.* Illis sane ethni-
 cis, quos nescio quomodo quasi pleniore ore ob virtutem
 Vir laudat doctissimus, numerus infinito major vitiosorum
 opponi potest hominum. Autores classicos non legit,
 quem enormia plurimorum ethnicorum vitia prætereunt.
 Neque omnes & virtutum & vitiorum cultores in historias
 relati sunt. Sic etiam ethnicis illis virtutum exemplis ex re-
 centiori Christiani orbis, apud nos certe, historia aut toti-
 dem, aut multo plura, quę opponamus, in promptu habemus.
 De iis tantum loquor, qui vitas Christianorum exinie san-
 ctorum descriperunt. Quot vero sunt, quibus iste non ha-
 bitus est honos, ut germana eorum virtus per literas aliis
 nuntiata sit? Quę cum ita sint, omnis hęc incerta & anceps
 erit ac manebit comparatio. Theologus vero Britannicus,
 cujus in librum *Notas & Observationes* hæc molior, ita se
 hic gerit, ac si omnes, ne uno quidem excepto, totius, quam
 latissime patet, orbis locos & angulos pervagatus esset, &
 omnes ethnicos pariter ac Christianos ad calculos revocasset.
 Ipse illis plurimos offendit, qui virtute nihil prius & antiquius

habuerunt. Ex orbe contra ethnico in Christianum veniens, in novum veluti orbem vectus esse videtur, utpotè in quo ne unam quidem virtutis veræ & non infucatæ invenit amatorem. Ut sanctos inter externos Christiani nominis professores, non forte dubio, verum illustri die, *Diogenis* illius more quæsierit: frustra tamen laboravit. Accusat enim effusa bile omnes, & iis diem violatæ dicit virtutis. *Vix Priamus tanti, totaque Troja fuit.* Verum, inter Græcos & Romanos dum versatur, nihil nisi virtutes tam lynceis videt oculis, ut in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat. Affingit Deorum amicis castissimos mores, ac semper, quo ipsum conjectura ducat, habet, ut si, multas noctes in Parnasso se somniasse, hoc specimine declarare voluerit. Sophistam agit moralem: num casu, an consilio, id factum sit, hoc quidem arbitrium mei nego esse consilii. In *Cn. Domitii* factis honestandis tantum posuit operæ, quantum nulla in re alia. Ubivis vivam videt virtutis imaginem, ubi alii nullam quidem umbram ejus vident. Quod cum *M. Scauri* servitio colludere dubitavit, id quidem ex metu fecit, quoniam Romanis tum dominis a *nibus* mancipiorum cæterva verendum erat. Factum hoc rectius simulacrum virtutis, & ne hoc quidem, sed manifestum vitium, fuit. Argumento enim est, se una cum reliqua Romanorum civium turba, inhumanam in servos sævitiam probare. Miror profecto, nec possum mirari satis, doctum cultioris Britannicæ decus eos laudasse mores, quos *Val. Maximus* ex usu & consuetudine Romanorum honestavit, qui in mancipia æque minus, quam in bestias rationum expertes, injustitiam exerceri posse negabant. Quare justus ei est, qui tantam non adhibuit severitatem & asperitatem. Patet inde, Cl. Autorem nec *philosophicum*, nec istud, quod *criticum* vocant, *judicium* in hujus confectione libri in auxilium vocasse. Nec scriptores discrevit, nec verum a falso segregavit. *Socrates* magnus olim Græcicæ sapiens sine dubio fuit, qui fingendis & suis, & civium suorum, moribus upice studuit. Verum, ut, perfectæ alioquin ejus virtuti non nihil vitii ad hæsisse, Vir do-

ctus

Cuius aliis persuadeat, lasciviam ejus exempli gratia profert, quam *Plato* testetur. At enimvero bonum præterit *Virum*, *Platonem*, id quod antiquis Orientis Philosophis in more positum erat, non raro sua in dogmatum *Socratis* locum substituere. Lascivi profecto & ab omni pudore remoti, quos in *Symposio* ac *Phaedro* ejus *Socrates* recitat, sermones in neminem minus quadrant & cadunt, quam in virum, qualis *Socrates* ab omnibus, inprimis a *Xenophonte*, describitur. Is sane si fuisset, ut a *Platone* his in Dialogis fingitur, *Socrates*, qui eum de medio sustulerunt, præclare de republica meriti essent. Verum *Plato*, qui parum castus & pudicus erat, quo ipse pauciores, quos invidia in se ureret, haberet, hominem hunc immortalis memoris in ignominis suæ societatem venire voluit. Viris, qui hodie supra multitudinem sapere in Magna gestiunt Britannia, idem magnus in Græcia vir in exemplum proponitur. Non cadit in eos, særa nostra turbare. Cur vero? quia *Socrates* hoc facere non ausus est. Quoniam autore hoc putas perspicuum & evidens fieri? *Plato* is est, qui *Socratem* amicis suis hoc extremum patefecisse desiderium, ut pro se gallum Diis immolarent, memoris prodidit. Ego vero non video, quæ via invenienda sit, hanc rem, si re quidem vera gesta esset, historis mortis, qua periit Philosophus, conciliandi. *Socrates*, eo quod ad hoc est, publicus plurimum Deorum irrisor & contemptor, esset, cicuta sublatus est. Quod si innocenti accidit homini; falsum est, ipsum pluribus Numinibus servivisse. Ausim spondere, *Platonem* iterum mentitum esse, atque istam fabulam, ut piam aliquam fallaciam, credulæ multitudinî obtrusisse. Tot exstant hujus moris in eo documenta, & idem tot in locis præcipit, sapientis esse, ut, publicæ utilitatis causa, mentiatur, plebisque simplicitatem fallat & circumveniat. Aut, si mavis, non sine ironia cum amicis ita locutus est *Socrates*; ut ridibundus atque hilaris pleraque docebat, & omnes ejus disputationes facetam ac suavem præ se ferebant ironiam. Ita salis plenus & facetiarum ille sorites erat, quo *Melitum*, accusatorem suum, depexum dabat

Pag. 213.

& exornatum. *Melitus* nimirum perhibebat: *Socrates* negat, *Deos esse, sed nova inducit demonia*. Ex hac accusatione *Socrates* hoc utens sorte colligebat: *jam vero Demonia sunt Deorum filii*. Et, *quisquis filios Deorum inducit, is omnino, Deos esse, putat*. Et sensus accusationis tuæ, *Melite*, hic est: *Socrates non putat, esse Deos, sed putat, esse Deos*. Ἀδικοῖ Σωκράτης θεῶν ἔνομιζον, ἀλλὰ θεῶν νομιζον. Quæ quidem levior umbra facile dissipari potuisset, si *Melitus*, conclusionem sequi, negasset. Erant enim dæmones, non *Socratis*, sed *Meliti*, iudicio, filii Deorum. Quam male confuseque ac conturbate Cl. Autor causam in se quidem optinam egerit, hæc etiam indicio sunt. *Optima* vocat tempora, unde virtutis exempla, Romanos inter & Græcos, sibi inter legendum oblata, repetiit. Sed nusquam enodavit, quænam tempora isthac ornet laude. Sive igitur ea putat, quæ Christum natum præcesserunt, sive illa, quæ natum consecuta sunt Servatorem. Ante C. N. & tempore, quo inter homines nasci voluit Dei filius, omnes omnium gentium religiones Romæ sedem ac domicilium fixerant. Dii Dæque, quibus publice sacra fiebant, insignium potius scelerum ac vitiorum, quam virtutum, exempla suppeditabant, & vasserimi religionum antistites nihil non, quod vitii fovendis aptum esset, conquirebant, in eam quippe curam unice intenti, ut a majoribus acceptæ Deorum ceterimonix manerent. Hinc flagitiosissimam vitam universi vivebant, & illa impune committebant scelera, quorum hodie nomina vix aures ferunt honestæ. *Juvenalem* testor ex Latinis & *Perfium*, ex Græcis autem *Lucianum*. S. *Paulum Rom. I* testor, quem *Corn. Adami* illustravit, ac *S. Cyprianum Ep. I pag. 2 edit. Baluzii*. Nec deerant inter eos ipsos, qui Deos observabant, viri sapientes, qui hanc amentiam perspicerent. Verum aut non poterant, aut nolebant, malis mederi: omnes autem ab intelligentia ad rem tam arduam necessaria nudi & relictæ erant. Quis rerum adeo ignarus sit, ut ipsum fugiant gladiatorii ludi, nefarii puerorum amores, & infandæ libidines? Divortiorum licentiam inter Græcos Romanosque, consuetudi-

tudinem infantes exponendi, abortumque ciendi, & alia flagitia, quibus omnibus nullæ leges obstabant, sciens prætereo. Quodsi de tempore post C. N. Vir loquitur Reverendus, & ego ejus sum, & ille meus erit. Tunc enim Deorum servitia moratiora & melius constituta incipiebant fieri. Viri exoriebantur, ex juniorum inprimis *Platoniorum* scholis, qui Christianam & ethnicam, cum fidei, tum morum, doctrinam in pacem & concordiam redigere conabantur. Hoc fervens conciliandi studium omnes Augusti, inprimisque *Julianus*, ó *Ἀποστόλης*, promovebant. Ex eodem manavit fonte, ut scriptores plurimum Numinum fautores, vitas Virorum de Diis meritissimorum descripturi, easdem, quas Christiani suis inculcabant, virtutes attribuerent. Nec vero illis tantum *has* affingebant, qui tum vivebant, verum iis etiam, qui jam olim fuerant, idem honòs habebatur. Astuti nimirum homines istud hoc faciebant consilio, ut viros, quos Christo & ejus amicis opponerent, haberent. Hinc *Plutarchus*, hinc *Epictetus*, hinc *M. Antoninus* Philosophus, *Scriptores* item *Historia Augusta*, alique, multa continent, quæ Christianis debentur. Legat, qui hæc cognoscere cupit, vitam *Apollonii Thyanat*, a *Philostrato*, vitam *Pythagora*, a *Jamblichò* & *Porphyrio*, & vitam denique *Plotini* ac *Procli*, a *Porphyrio* & *Marino*, descriptam. Hi enim Historici hosce heroes non propriis, non suis, sed a Christo & ejus testibus adscitis & sumtis, pinxerunt coloribus. At nolebant commentitorum Numinum cultores quidquam ex Christi amicorum scriptis furto surripere videri, donec furti ab his convicti, ut *cornix furtivis nudata coloribus*, in conspectu orbis Christiani, plaudentibus ipsis, ridebantur. Quin potius eorum virtutem, ex quorum fontibus optima quæque hauserant, acrioribus, quam fert æquitas, conviciis ac contumeliis concidebant, & vehementer insectabantur. *Platonicos* hoc ferit monitum, quod intactum dimittere non placuit. Hi, descivisse a magistri sui institutis Christianos, criminabantur. Majus aliquid decernam: sacra historia omni tantum non tempore docuit, eos *causa non bona* servisse, qui in mores
Chri-

Christianorum sævierunt, ethnicis contra faverunt. *Mohammedes* idem illis postea, quod *Platonici* olim, objiciebat crimen, eosque castam ac sanam præceptoris sui disciplinam variis erroribus deformasse, præ se ferebat. Huiusmodi sunt, qui causæ Viri Celeberrimi duces & quasi signiferi jam olim extiterunt. Iis se aggregat hominibus, qui vitia in antiquis delent populis, certe ea suis obscurant expositionibus, quo viliora esse videantur. Sunt in Anglia, qui omnibus religionibus male cupiunt. Fac, exoriri ex horum ordine aliquem, eique vetus illud *Celsi*, *Hieroclis*, & aliorum Christi malevolorum, carmen occinere: *Quisdam igitur eximii emolumentum Christi morum doctrina orbi terrarum attulit, cum virtus ethnicis jamjam populis patuerit? Qua, obsecro, ratione hoc in nos conjectum retundet telum? Quod vero excellentiam morum doctrinæ Christi in dubium non vocat, concionem inprimis montanam præclaris laudibus dignissimam judicat, id quidem jure ac merito fecisse videtur.* Neque novum hoc est atque inusitatum in eorum historia, qui nemini minus, quam Servatori, faverunt. Veteres Deorum cultores aliqui, nec non antiqui pariter, ac recentiores, Servatoris ocores, hac eadem præditi fuerunt humanitate. *Tiberii*, *Alexandri Severi*, & *Hadriani*, Rom. Imp. in Jesum Christum studium notius est inter literatos, quam ut fufius explicari debeat. Ipsa Numinum oracula, seu, ut verius dicam, sacerdotes & religionum antistites, per responsiones e tripode prolatas imperitæ multitudini illudentes, excelle & magnifice de Domino sentiebant. *Porphyrus*, ut capitali a Christi sacris odio dissideret, Apollinis tamen oraculum disertis verbis recensuit, quod servavit *Eusebius*. Propius ad hanc rem propositam *Juliani* pertinet Epistola, ad *Arsacium* P. M. exarata. Multi sunt hodie, qui nimis asperitatis & difficultatis moralia cœlestis magistri nostri acculant præcepta, atque ista ejusmodi esse præ se ferunt, ut, nisi a nobilioribus, quos vocant, animis, & in monasteria ire paratis, coli a nemine queant. His signum prætulit *Petrus Badius*, quo acutiorem & astutiorem adversarium sanctior hodie

hodie religio experta est neminem. Ego vero non video, his quemadmodum satisfactorius sit Vir doctus, qui identidem factus est ac prae se tulit, vitam praeceptis Christi respondentem inter nullos ejus observatores agi. *Multos, quin plurimos, jure forsitam accusat.* Mores plurimorum Romanorum sedis Praefulum, fratrum rasorum, crudelium inter eos tribunaliū, & quorundam tyrannorum, pessimos ac profligatissimos, non immerito notavit. Ex hac vero *singulari* propositione, quod, *omnes* Christianos nigros ac vitis obrutos esse, concludit, in eo quidem, quae alba sunt, nigra dicit. Seu, ut magis philosophice dicam, ratiocinium nequit, in quo consecutioni nullus locus a purgata datur ratione. Ille vero, secundis adversariorum admurmurationibus, cives Christi sine pudore accusat in universum omnes. *Longa est injuria, longa ambagis,* in quibus recensendis multus non ero, cum apud ipsum evolvi & legi queant. Optat tam sanctos hodie Christianos videre, quales optimus maximusque Dei requisivit orator. Hi si essent, unus si esset; tunc orbi nostro, si audias hominem, foret consultum. Sed vota ejus cadunt in irritum: *nullus est.* Nonne hac ratione, dum castella Christianorum munire vult videri, totam eorum hostibus prodit civitatem? Hi enim, nec immerito, querent: *Cur vero nullus tam eximie sanctus inter Christianos reperitur?* Responsio, quam sibi ex tempore ipsimet dabunt, haec erit: *quia praecepta Domini moralia nimis sunt sublimia, & ab humana imbecillitate ita semata, ut vita exprimere nemo ea valeat.* Ad id, quod fieri nequit, nemo potest obligari. Quid inde consequitur? En tenne, at vastrum ac versutum, acumen! Ergo *moralia Jesu Christi praecepta sunt inutilia & supervacanea, id est, non necessaria.* Nihil enim in morum emendatione virtutis habent & efficacitatis. Contra vero ea *virtus ethnica, quam satis perfecta sit, hoc est, quantum in civitate usum habeat, tot exemplis doceri & confirmari potest.* Ergo eadem hodie servetur, neque in orbe Christiano major & excellentior, quam ethnica fuit, in posterum virtus colatur & poseatur. Orbatus oculis essem, nisi viderem, Virum Clarissimum

sum, quo spectatorum serviret curiositati, aliquandiu cum larvis & umbris pugnasse, tum vero causam adversariis tradidisse. Bella confutatio, cui alius, non item ego, magnum statuat pretium. Restat, ut homines, qui tam aspera de Christi morum disciplina judicia sumunt, gravioribus refellam argumentis, & philosophica quadam accuratatione utar. Historiam, ubi opus erit, antiquam in subsidium vocabo, sperans, futurum, ut commodi nonnihil in sanctiorem Domini religionem manet. Fac, hos, quos peto, viros in sua consistere sententia, nec veritati, tot licet copiis vallatae, cedere & manus dare. Tunc eo, quo amentes, loco habendi ac deferendi erunt. Nimisenim ignea ingenii vis, qua omnes vincere, & supra vulgum evechi esse, cupiunt, aciem mentis & judicii, ut sit, praestrinxit. Ingenii vero haud est, sed unius, quod Logica expolivit, judicii, quid in quaque re verum falsumque sit, perspicere ac decernere. Argumentum, quo hostes adversus nos utuntur, ita se habet: *Virtutes ethnicorum sunt jam perfecta.* Ergo necessaria haud est virtus, quam Servator patefecit, & in literas referri iussit. Ego vero hujus agentis principii nervos incidendos reor, & in ejus locum hanc negantem pono propositionem: *Virtutes ethnicorum non sunt perfecta.* Praecisam magis adhibebo negationem: *Nullae virtutes ethnicae sunt perfecta.* Quod propositum si verum erit, falsa statim erit, quae ex agente ducta fuit, conclusio, atque huic locus dandus erit: *E. virtute, quam Dominus incubavit, orbis carere non potuit.* Verba & res ipsas enodabo, planum facturus, verbis cum eo me confitere, & re tamen dissidere. *Ethnici* sunt omnes a Christi sacris averfi & alieni, sive ante, sive post natum vixerint Servatorem. Omnes notiores intelligo populos hoc nomine, qui plurimum Deorum mancipio sese addixerant. *Virtutis* nomine non omnem univérse firmam facilitatem, quae ad corpus & animum pertinet, designatam volo; in qua divisione virtus animi rursus in intellectualem ac moralem distribui solet. Hic igitur loci de virtute morali exoritur disputatio. *Hac, in se spectata & generatim sumpta, habitus est*

volus-

voluntatis, facultati, quam a natura accepimus, recte rationi convenienter superadditus. Vox perfectio ad eas adjungi meretur, quas relativas dixit Jo. Lockus, inelytus Magnæ Britanniz Philosophus. Potest nimirum aliquid perfectum esse in se suaque natura, & in suo genere, ut horologium, quod omnes, quas poscit, partes habet, merito perfectum dicitur. At fieri etiam potest, ut aliquid perfectum sit, si cum alio genere, quod ei subiectum est, contendatur & comparetur. Sic, verbi causa, domus aliqua, quæ, si priorem & alteram ejus partem consideres, perfecta forsitan erit, verum, si tertiz conclavia nondum parata spectes, ea suam, quam requirit, nondum adepta est perfectionem. Accommodabo hæc veritatis principia ad rem præsentem institutam. Virtutes, de quibus hic disputamus, ethnica duplici ratione perfectæ vocari possunt: primo in suo, cui subiectæ sunt, genere, deinde, si ad totum hominis bonum, in toto ejus ambitu, referuntur. Ita omnem ambiguitatem de medio sustuli, & causam de verbis litigandi præcidi. Nunc demum ipsa disputationis cornua comovebo, & in arcein causæ perfacili negotio invadam. Falsum est, Deorum cultores ejusmodi coluisse virtutes, quæ in suo quidem genere perfectæ dici queant. Omnes, quæ in gentibus elucet, virtutes aut sunt civiles, aut militares, aut ex his utrisque commixtæ. Civiles eas dico, quarum moventes causæ ex rationibus civitatis ducuntur. Militares, ad quas exercendas causæ, e militia petitz, incitant & cohortantur. Ex his commixtæ quales sint, nemo est, quin, etiam me tacente, perspiciat. Virtus moralis est habitus voluntatis, internam animi indolem, & externos mores, corrigendi ac emendandi. Iste habitus facultati huic, nobiscum nata, superaddi poterit, aut recte rationi congruenter, aut eidem minus convenienter. Prius quoties fit, virtus hinc oritur perfectæ, hoc est, ea, quæ utramque habet bonitatem, a lege requisitam, & materialem, ut loquuntur, & formalem. Illa est, si qua externa virtus cum lege congruit. Hac vero, si eadem etiam ex recta ratione, & ex unius Dei, qui magnus orbis creator & conservator est, obsequio proficitur. Al-

terum ubi contingit, ut nimirum habitus voluntatis *rationi minus convenienter* acquiratur; *virtutes* hinc existunt *imperfecta* ac *dimidia*, hoc est, *umbra* & *simulacra virtutum*, quæ solam *materia* habent *bonitatem*, altera vero carent, quæ cardinem rei in vera sinceraque constituit virtute. His vestiti umbris, multa faciunt in speciem præclare, in iis potissimum rebus, ad quas gerendas animi quadam concitatione, vel honoris, vel opum, vel fœdarum denique voluptatum, studio, ducuntur. Quo magis faultricem naturam in tribuendis eximiis animi commotionibus nacti sunt, eo pluribus imperitos umbris & speciebus illudent ac fallent. Atque illuc pertinent, quæ in perfectarum virtutum censum irrepserunt, ethnicorum virtutes. Hæ aut *nulla* sunt virtutes, aut *dimidia* saltem ac *imperfecta*, eademque vel *civiles*, vel *militares*, vel *mixta*. Vides hic sanum iudicium, a recta ratione de iis virtutibus latum, quas ex rhetris *Lycurgi* & axonibus coluerunt ethnici. Vetus historia lux veritatis hic nuntia erit. *Bina* vero cum in hac causa lumen historiarum desiderare intelligam; in utrisque declarandis nunc versabor. Unum est: *virtutes ethnicae aut civiles sunt, aut militares, aut mixtae*. Alterum: *imperfecta tantum virtutes*, vel, si mavis, *simulacra sunt virtutum*. Ut *religiones* erant veterum, ita virtutes comparatae fuerunt. Jam vero religiones populorum a Romanis diversorum, quæ nobilitatem consecutæ sunt, in duas classes apte distribuuntur. Aliæ nimirum *civiles* sunt, aliæ *militares*. Quodsi quis populorum, orientem solem spectantium, Persarum imprimis, Ægyptiorum, & Indorum, attentius expenderit religiones; is animadvertet facile, illas ad civitatis salutem, publicæ tranquillitatis usum ac conservacionem, virtutumque civilium incrementum, unice valuisse. At, quicquid de iis, eorumque servitio, inter populos septentrionales, Germanos, Britannos, Celtas, Gothos, & alios, traditum fuit, id ad fortitudinem, ferociamque, ac vitæ rerumque externarum despicientiam, gigaendam & fovendam accommodatum fuisse, testatissimum est. Horum enim *ingenia immanis* erant, ut cum Poeta vetere ait *Seneca, suoque simili-*

ma

ma celo. Itaque, ut mitescerent, necesse fuit. Qui curiosus Græcorum & Romanorum sacra, quam vulgo fit, explorare volet, is mixtum aliquid ex rationibus civitatis ac militiæ deprehendet. Nam Quirites a Græcis, reipublicæ causa, fabulas suas sumserant; cum his Ægyptiorum Deos, & Italica quædam & Hetrusca commenta, conjunxerant. Et, quoniam arma eorum magnam orbis terrarum partem pervaserant, operam inprimis dabant, ut viribus corporis valerent. Ad harum duarum classium alterutram singulæ illæ pertinebunt virtutes, quibus panegyricum scripsit S. R. *Englandus.* Quo egregio labore, cui his notulis obstrepere ausus sum, id, præter alia, effecit, ut minus mihi hac in re negotii reliquerit. Scitum hoc erat veterum: *Quicquid civitati patriæ utile, illud exercendum, illud virtus est. Quicquid ei noxium, illud, ceu vitium ac flagitium, omni navitate fugiendum.* De eo autem non multum laborabant, num veræ ac perfectæ, an vero imperfectæ, essent, quas colerent, virtutes. Jam ergo in eo totus ero, ut, umbras modo virtutum eas fuisse, contendam & vincam. Actiones *extrinsecus bona* erant, quæ *interna*, quam *formalem* vocant Philosophi, carebant *bonitate*, quoniam non ex unius Dei amore ac timore, nec ex ejus obsequio, proficiscebantur. Nam *veram ac perfectam virtutem* colere idem est, ac ita vivere, quemadmodum infinitæ unius Dei, ejusdemque hujus rerum universitatis opificis & conservatoris, perfectiones jubent. Is nimirum perfectæ virtutis cultor est, qui omnes actiones suas sic instituit, ut Dei perfectiones ante oculos positas habeat, iisque, ut causis moventibus, in agendo utatur. Quodsi autem vicero, Deorum servitia unum Deum, qui hujus orbis causa & autor sit, nunquam admisisse; consequens erit, ut, si quid virtutis habuerunt, istud civilium virtutum umbra dicendum sit. *Stimulacra & species virtutum* erant *civilium* aut *militarium*, quæ in politioribus totius orbis populis nobis hodie tam vehementer probantur. Hinc nec *uniformitas*, vel, ut Latinius dicam, *æquabilitas & constans sui similitudo*, in iis apparebat, quæ à perfecta virtute nunquam

potest separari ac fecerni.' Quodsi hanc unicam rem rectius putasset Vir doctissimus, tantum tam levibus umbris pretium non statuisset, sed eas sine mora ex verarum virtutum delevisset indice. Nam *virtutes non uniformes* simulacra sunt virtutum, imo plane vitia ex parte. Jam vero in ethnicis virtutum cultoribus non est, ipso quidem autore, in omni vita æquabilitas, & idem semper bene agendi studium. Itaque virtutes ethnicae, non invito Cl. Viro, simulacra sunt & umbræ virtutum; id quod præclaro libro demonstravit *Esprit Fleischer*, illustris Episcopus Nemauffensis. *Ethnicæ virtutes civiles* pariter ac *militares* non poterant non umbræ modo ac simulacra esse, quoniam ex unius Dei non manabant obsequio. Huic autem obsequi non poterant, cum eum ignorarent omnes, quotquot pluribus Numinibus sacra faciebant. Vir Cl. ab hac suam sejunxit opinionem, atque identidem præ se tulit, omnes olim gentes verum Deum sub fictis notionibus coluisse. Falso. Namque rectores populi ac Philosophi aut omni religioni apertum denuntiabant bellum, aut de Deo multo aliter, atque recta & purgata ratio, præcipiebant. *Epicurei* nimirum & *Academici*, quorum factioni potentiores ac ditiores addicti erant, omnem religionem de medio tollebant, ea sciscitantes dogmata, quæ vitia gignebant & alebant. Reliqui vero ex *Aristotelis*, *Zenonis*, ac *Platonis*, scholis miseris suas & inficetas de Deo sententias, magnificis ac splendidis verborum velis tegebant. *Deus* certe *Aristotelicus*, principium motus in machina, *Deus Stoicorum* corporeus, arctissimo, cum materia vinculo colligatus, & fato subjectus, *Deus* item *Platonicus*, multis nimirum perfectionibus carens, is unus haud erat Deus, qui orbem ex nihilo condidit. Post C. N. verum est, rectiora edoctas profanas esse gentes. Tunc autem astuti sacerdotes & Philosophi in eo elaborabant, ut sua & Christi sacra, toto quamvis genere a se disjuncta, inter se amice conciliarent. Hac mente aut receptis a se Deorum nominibus eadem, quæ nos, addebant apposita, aut, nostro prorsus more, loquebantur. Verum, ut verbis nobiscum confisterent, quæ

a no-

a nobis mutua sumserant; re tamen ipsa a nobis diffidebant, atque in eo semper manebant, quod a puero didicerant. Quæ cum ita sint, longe alia plurium Numinum origo investiganda erit, quam Vir Cl. tradidit. Multo alia via Deorum historiz a primis initiis ducendæ, ac tum accuratius contendendæ, ineunda erit. Equidem nonnulla hic leviter ac præcisè attingam, quæ alias plenius & perfectius enodandi non abjeci consilium, si qua occasio dabitur. Erat omnino in animis hominum a vera religione averforum anticipatio quædam unius Dei, ac prænotio naturalis, qua si, ut fas erat, usi essent, altius sese in ejus cognitione efferre haud dubie potuissent. Nec dubium est, quin traditio populi Dei multum hanc juverit, & in animis gentium confirmaverit. Verum, ut confusa & lubrica ista erat notitia, ita in artificium malitiz verti facile poterat. Nihil proclivius erat, quam ut versuti homines ea turpiter abuterentur. Ut recentiori ætate *Mohammedes*, & in Anglis *Oliverius Cromwellius*, fanaticorum antea personam sumebant, quam regum ac imperantium inducerent habitum: sic olim fuisse reperimus. Primi nimirum urbium conditores hanc in animo metam designaverant, se magnos evadere posse, si nudos ac impositos homines in societates cogerent, & ad certas leges adstringerent. Quem propositum finem optime sic sese consecuturos esse rebantur, si rationes hunc in modum subducerent: Deus, qui fugit oculos mortaliū, certos in hunc orbem viros misit, eximiiis dotibus instructos, qui de republica bene mereantur. Horum animos, ut e corporibus excefferunt, & bonis genis in Deos commutat, & sui loco divinis honorari jubet. Grata hæc erat ac perquam jucunda ratio & rectoribus civitatum, & populo, qui in votis habebat, ut res suæ meliori in posterum loco sitæ essent. Quid sit tandem? Consilium feliciter captum feliciter explicatur. Exoriuntur egregii viri & heroes, rebus gestis & beneficiis inelyti, reges, duces, & civitatum conditores, sæminæ item factis & inventis de populo præclare insigniterque merentes: In his inter *Ægyptios Osiris, Isis, Orus, Typhen*, erant, sicut

Jupi-

Jupiter vetus Theſſaliæ Rex fuit, meritis in republica ac beneficiis illuſtris, cujus legatus *Mercurius* dictus eſt. Credula multitudo tam meritos de ſe rebusque ſuis viros Deos ſibi eſſe facile in animum inducebat. Noluit ergo grata eorum voluntas horum interire memoriam. Hinc extruuntur templa, in quibus, cum literæ tum haud vigerent, memoria eorum anniverſariis quibusdam cerimoniis, celebratur. Signa inprimis pinguntur, figuræ, ac imagines, quibus merita horum Deorum ſpectatoribus ſignificantur. Atque hi populares & patrii erant Dii, communibus populorum ſuffragiis in cælum evecti, quos Deorum indicat hiſtoria. Antifiſtes ſacròrum, qui ſibi hic arari, ſibi occari, ſibi feri, ſibi que eiſdem meti, callide perſpiciebant, majorem hiſce Diis reverentiam conciliaturi, varia fingebant & mentiebantur. Cum hiſ facièbant, quibus civitatum gubernatio commiſſa erat. Non eſt hic loci prætereundum ſingulare *Platonis*, qui magnam Philoſophiæ ſuz partem ex *Ægypto* aſportaverat, præceptum: *Τοῖς ἀρχαῖσι δὴ τῆς πόλεως εἰ παρὰ τισὶ ἀλλοῖς προσηύειν ψευδέων, ἢ πολεμίων ἢ πολιτῶν ἔνεκεν, ἐπ' ἀφελείῃ τῆς πόλεως, κ. τ. λ.* *Principibus civitatis præ ceteris fallere & mentiri licet, vel hoſtium cauſa, vel civium, propter utilitatem civitatis.* Ad hujus normam inſtituti, vaſtri religionum antiſtiſtes Diis ſuis, qui homines vitiis, quam virtutibus, nobiliores fuerunt, varia & miracula ficta tribuebant & oracula. Hos ipſos ſoli, lunæ, ac ſideribus, quin montibus etiam, fluviiſ, arboribus, terræ, mari, ventis, imo morbis, vitiis, virtutibus, & neſcio quibus præterea rebus, præſidere, multitudini obtrudebant. Hæc cauſa erat, cur divinos hiſ omnibus honores tribueret. Neq̄ minus *Ægyptii* faceret, dotes civibus ſuis perſuadebant, Deos hoſ beſtiis præſſe utilibus, ut ovibus, capris, bobus, vaccis, neq̄ non ichneumonibus & ciconiæ, ex quibus ille crocodiliſ, hæc ſerpentibus, perpetuus quaſi bella inferret. Quod ſi, qui republicam & civitatem in hac terra lege providerant, & miniſtri Deorum fanis, victimis, ſacrisque ritibus, confirmabant, præſertim cum *Ægyptus* earum eſſet belluarum non admodum ferax, quarum

rum in vita hominum & agrorum cultura necessarius est usus. Atque, ut natura Dei, quem quælibet urbs & natio reverebatur, erat, ita ex animalibus patriis istud seligebat, quod ei inprimis responderet. Hinc anguilla: & aliorum piscium, hinc savorum, tetricorum, & perniciosissimorum animalium, crocodilorum, serpentum, Inporum, hippopotamorum, & urforum, supplicationes ortæ. In his enim Numinis quæque sui imaginem suspiciebat. Quod sigillatim pisces aliquos, cepe item & allium, nonnullis civibus suis interdicebant legumlatores & sacerdotes, in eo quidem valetudinis ipsorum rationem habuisse videntur. Istud vero quo efficacius esset interdictum, a religione auxilium petierant. Et inde occasionem *Jovialis* sumit ridendi sanctos, quibus Numina in hortis nascerentur. Cum his antiquissimis Ægyptiis varia Græcorum, qui, mercaturæ causa, in Ægyptum proficiscebantur, divina sociata & colligata erant instituta. Quæ vero, ubi Græci, sub *Alexandri M.* auspiciis, Ægyptiorum facti erant domini, auctiora evaserunt. Eisdem postea sub *Ptolemæis* sensim & sensim majores accessiones factæ sunt, & patriorum Ægyptiorum, Græcorumque, Deorum historia inter se confundebatur. Orbis scilicet terrarum res quædam publica, in varias distributa provincias, esse credebatur, quibus separata Deorum familia præsideret. In quibus cum nulla pugna esset; *Jovis* Græci & *Osfidis* Ægyptii historice facile adornari & aptari poterat, ac si una & eadem semper fuisset. Romanos, cum Jesus nasceretur, idem conciliandi veterum ritus, atque adeo ipsorum Christianorum sacra, suis antehac receptis cerimoniis, vexavit studium. Cum literarum lux, recentiori ætate, exoriretur; antillites religionum, ut versuti & callidi erant homines, commodis suis ferivituri, dictas heroum dudum defunctorum imagines multitudinis oculis subducebant, nec ad eas spectandas, nisi eas, admittebant, quorum fidem & prudentiam haud segniter probaverant. Hoc tempore historici, qui veri erant, non amplius valebant sensus, sed tam varios mysticos & allegoricos excogitabant sacerdotes, ut vix vix earum essent

collegia, quibus eadem exponendi ratio placeret. *Arcana* illam & *occultam* religionem, quam *religionem prudentum* dixeris, Orientis populi & Græci *mysteria* nominabant, quæ ratione præditis ut patebant, his interiores Deorum rationes sine mora introspicere datum erat. Ficta nimirum Numina homines fuerant, quorum jam dudum perierat memoria. Verfusia sacerdotum, qui continuo Numinum commercio se frui gloriabantur, populum improbe deludebat. Ipsi vetustissimi Reges ac præfides urbium, quo major facis honos ac reverentia haberetur, sanctiores functiones obire non detestabant. Cum Deus indueret hominem, S. P. Q. R. in *Augusti* verba jurabat. Is vero non tantum Imperatoris, Censoris, Tribuni Plebis, Proconsulis, omnibus, ut verbo dicam, splendidissimis reipublicæ maneribus, ornatus, sed etiam Pontifex Maximus, id est, supremus sacrorum Antistes, erat. *Vespasianus*, ad Alexandrinorum sibi studia acquirenda, familiaritatem *Scrapidis* mentiebatur, seque auxilio ejusdem miracula edere siogebat, quæ in re cum Imperatore, novi regni formandi cupidissimo, ad plebem circumveniendam astuti & callidi, hujus *Egyptii* Numinais sacerdotes consentiebant. Minus ergo navitate studebant principes civitatum, plurium venerationem Deorum in dies amplificare, quam, ad stuporem populi augendum, & ad cæcum ab iis obsequium excutendum, fatis aptam ac idoneam esse, longa & diuturna exploratione cognoverant. Ex his antiquarum religionum originibus, quas indicavimus verius, quam explicavimus, perspicuum est, fictorum Numinum veneratores unius Dei, quem hujus rerum universitatis parentem & conditorem esse ratio docet, cognitione caruisse. Hunc cum minus cognorint, ei nec parere & obsequi, eundem nec timere ac amare, potuerunt. *Nulle virtutes, civiles etiam ac militares*, quæ non ex vero unius Dei timore & amore, & ex ejus obsequio, manant, *perfectæ* virtutes sunt. Ergo omnes ejus generis virtutes *imperfectæ* sunt, quæ non nisi *externa* utuntur bonitate, hoc est, *simulacra* sunt & *umbra virtutum*. Ex quo sequitur, ut *omnes æthæica virtutes non in perfectarum, sed im-*

per-

perfectarum, loco ac numero virtutum habendæ sint. Q. E. D. Hactenus planum feci, virtutes ethnicas, in suo quidem genere, dum ut civiles ac militares spectandæ erant, eam, quam recta & purgata ratio exigit, perfectionem minime habuisse. Sequitur, ut ostendam, easdem perfectas haud esse, si vocabulum *perfectio* ad privatas hominis cujusque utilitates referatur. Homo nimirum non modo *ut civis*, ut membrum societatis ac civitatis cujusdam, verum etiam, *ut solus & unus est*, spectari debet. Quodsi ut civis aliquis consideratur, communis ac publicæ utilitatis major, quam privatæ, habetur ratio. Summum autem totius *civitatis* bonum *amicitia* est socialis, qua civis alter alteri debita, & necessitatis, & humanitatis, seu commoditatis, præstat officia. Quocirca civiles virtutes a condita civitate abesse nequeunt, quæ ubi perfectæ fuerint, communi ejus saluti quam rectissime consulitur, & nullis plane dolis ac fraudibus locus datur. Simulacra vero civilis virtutis aliquam modo civitatum salutem promovent, non omnem. Namque his velis tecti, nullam non commodis propriis serviendi arripiunt occasionem, & malis etiã artis bus obsequuntur. Dum autem homo, *ut solus ac unus est*, spectatur, *bina summa* eidem *bona* Deum decrevisse, recta & defecata ratio dicitur. *Unum* ad hanc præsentem, *alterum* ad futuram, pertinet vitam. *Illud est sanctior animi securitas & tranquillitas*, quæ nos in rerum varietate ac vicissitudine juvare potest. *Hoc vero æterna est, & omnibus numeris absoluta, beatitas*. Hanc non posse non esse & existere, ratio concludit, quoniam homo, naturæ suæ morali incredibilem infiniti cujusdam boni cupiditatem ab ipso Deo inditam esse, sentit. Eam vero Deus, quo nihil sapientius fieri potest, frustra minime dedit, verum, hac ipsa interiore duce ac magistra, ut non sit mortale, quod optet, voluit. Jam vero fieri nequit, ut non interturbatam in hac rerum & molestiarum & tristitium vicissitudine animi tranquillitatem, & omnibus numeris expletam consequamur felicitatem. Nec fieri potest, ut in hoc tempore æterna beatitate fruamur. Ex his, quæ ponit, principiis polita & exulta concludit ratio: ergo beatissimus hominis status hanc demum vitam sequitur. Cumque videat corpus

interire, hoc porro relicta sibi ratio nequit corollarium: ergo animus, qui per se ipse jam a natura destrui & corrumpi nequit, immortalis erit, isque sensus etiam beatitatis capax est. *Duplex* igitur *summum hominis bonum* esse, omni vacat dubitatione. Bonum hominis finis est aliquis, quem ut consequatur, niti debet. Et summum hominis bonum primus & extremus finis est, quem ut obtineat, omnium actionum ejus moralium meta sit. Et quidem securitas animi & tranquillitas, quam Græci *εὐδαιμονία* vocant, ultimum, si hanc mortalem vitam spectes, est. *Æterna* vero & perfectissima felicitas finis hominis absolute ac præcise ultimus est & dicitur. His jactis fundamentis, circumspiciam, quam virtute utriusque finis participes fieri queamus. *Virtus civilis, ac militaris*, quæ ex sola civitatis utilitate & damno causas moventes petit, licet *perfecta* sit, neutri efficiendo sufficit. Ergo *imperfecta* multo minus sufficiet. Itaque *nulla virtus ethnica ad summum hominis bonum procurandum satis habet virium*. Ergo virtus alia, eaque sufficiens, homini necessaria erit, utroque sine petituro. Hæc simplex conclusio ex necessaria consecutione conficitur. Atque his rite præfatis, nervos rationum colligam omnium, illis, qui Christianis morum præceptis male volunt, hæcenus oppositarum: *virtutis ethnica simulacra sunt virtutum, aut civilium, aut militarium, aut ex his mixtarum*. *E. imperfecta* sunt virtutes, quæ nihil, præter *summum civitatis bonum*, & ne hoc quidem totum, sed non nisi ex parte, efficere valent. Non autem fieri potest, ut *summum hominis cujusque bonum, præsens atque futurum*, efficiant. Ergo *perfectior virtus homini, tria summa*, quibus Deus ipsam beare voluit, *bona plenius adepturo, necessaria erant*, quam Servator O. M. patefecit, & in literas, quas ut sacrosanctas merito recipimus ac veneramus, referri iussit.

Q. E. D.

JOACHIMI SCHWARZII DISQUISITIO
 Academica, utrum jure culpandus sit Tribonianus, quod
 in componendis Pandectis ethnicorum hominum
 scripta compilavit.

Lugdu-

Lugduni Batavorum, apud Sam. Luchtmans, 1737, 4 maj.
Plag. 3½.

Ille est primarius Criticorum labor, hoc delectum præ ceteris studium, ut curiosas, & ne cogitatione quidem tactas ab aliis, quæstiones magno eruditionis argumentorumque undique conquistorum apparatus examinent. Sæpe frustraneam, fateor, navant operam, non tamen semper inutilem. Neque enim exhausta a majoribus ita fuerunt omnia, ut posteritati, præter lectionem, nihil penitus relictum sit. Multa ommissa, pleraque non ea, qua decebat, accuratatione tractata, reperimus. In his quæstio locum obtinet, *utrum jure culpandus sit Tribonianus, quod in componendis Pandectis ethnicorum hominum scripta compilavit.* Quæ quidem ita comparata est, ut salutem nostrarum rerum publicarum, quæ istis Triboniani indoribus reguntur, attingat propius. Laudem meretur Cl. Schwarzius, qui ejus examini quæstionis Academicam consecrare disquisitionem non dubitavit. Tam eruditum selegit adituali specimini, quo munus docendi Jus civile auspicatus est in Academia Lugdunensi, argumentum. Eam esse putat quæstionis hujusce indolem, ut bina comprehendat defensionis capita, quorum *priori, compilasse Tribonianum, negat, imo, æque bonis ordinasse præclarum Juris Systema, eo tuetur argumento, quia Tabularum XII ordinem secutus sit: posteriori* autem id agit, ut nullum Christianæ religioni per Juris Romani receptionem illatum fuisse probet detrimentum, eximia Philosophiæ Stoicæ, quam Jcti profitebantur plerique, & principii loco accipiebant, motus præstantia. Quam quo aliis quoque ponat ob oculos, limites Jurisprudentiæ naturalis ex mente Stoicorum peragrat, & cum sacrosancta Christianorum Theologia componit. Huic convenire ait Jus naturale Stoicorum, seu creantem Dei optimi maximi voluntatem, ordinemque illum, quem Deus in ipsa hujus universi creatione sexto die omnibus rebus, & consequenter omnibus animalibus, quæ in cælo, terra, & mari, nascuntur, ipsi etiam homini, indiderit, ut data eadem occasione semper eodem modo agant. Jus gentium Stoicorum, pergit, docere

Da 3

nihil,

Pag. 28

10

13 seq.

14 seq.

Pag. 26.

nihil, quod non ipsæ diviniore sciscant literæ, unicumque hoc agnoscere principium: *boneste vive*, quod denuo in binas abeat positiones: *neminem lede, & suum cuique tribue*. Tanti hæc Cl. Schwarzio videntur, ut, *puto nunc*, inquit, *ita me exposuisse principia Jurisprudentiæ Romanæ, ut appareat, non jure culpari* Tribonianum, *qui ethnicorum hominum scripta compilaverit*. Non injucundæ aut inutiles sunt, quas veluti flores sparfit subinde, annotationes criticæ de *ordine XII Tabularum*, de *antiquissima pubertatis epocha*, de *notione Juris gentium, qua eminentes gentium patriciarum prerogativas apud Romanos denotat*. Sed o quam optarem, singula ex antiquitatibus ita fuisse probata, ut firma iis adhiberi queat fides. Frustra quærivimus testimonia Autorum, quæ in Historia paginam utramvis faciunt, & sine quibus ne veri quidem minima evadit species. Confidimus tamen, fore, ut & hîcæ desiderii satisfaciât Cl. Schwarzius in iis, quas collegisse se subtiliterque excogitasse ait, *Juris Romani Observatioibus*. Has ut quam celerrime cum orbe literato communicet, communi eruditorum nomine vovemus.

J. H. B. L. ANIMADVERSIONES IN JOACHIMI SCHWARZII, Juris Civilis in Academia Lugduno-Batava Antecessoris, Disquisitionem Academicam, utrum jure culpandus sit Tribonianus, quod in componendis Pandectis ethnicorum hominum scripta compilarit, Lugduni Batavorum 5 non. Julii A. 1737 institutam.

Lipsiæ, in bibliopolio Martiniano, 1737, 4.

Plag. 2½.

Ere est Orbis literati, ut singularum veritatum certa constet ratio. Laudanda igitur est eorum industria, qui scriptiones aliorum secundum artis ratiocinandi regulas rigide examinant, argumenta in medium allata cum judicio ponderant, futilia rejiciunt, inque eorum locum certiora substitunt. Id exequi negotium conatus est unus ex iis, qui colligen-

Legendis hifce *Affis* sedulam navent operam, dum *Joachimi Schwarzii* Dissertationem, cujus & indicem & argumentum superiori pagina cum Lectore communicavimus, sub examen vocavit, & qua fieri potuit, modestia confutavit. Ex *Animadversionum ovvóves* perspicimus, bina esse tractationis Capita. Prioribus enim Paragraphis ipse propositæ quæstionis decisionem tentat, & in argumentum de *paganismo Tribonianum* inquiri, tres indicans rationes, quæ eruditos moverunt, ut *Hefychii Milefii Suida*que testimonia secuti, athenum & pagannum sacri Comitum palatii arbitrarentur. *Prima* est, quod in *Justinianum* divinos contulerit titulos, & immortalitatem sponderit Imperatori. Illud moribus adscribit temporum, hoc ad famæ trahit perennitatem, singula & veterum Autorum locis, & doctorum hominum autoritatibus, corroborans. *Altera* ratio est, quod gentilibus reliquerit in Digestis vestigia. Respondet Ck Animadversionum Autor: 1) *Tribonianum* intacta relinquere maluisse veterum Jctorum fragmenta, quam novis eadem deformare laciniis; 2) vestigia ethnica superstitionis ita esse comparata, ut a iudice Christiano facile rescindi queant; 3) multa itidem inveniri pietatis Christianæ in Corpore Juris argumenta, quo refert inscriptionem: *In nomine Domini nostri Jesu Christi*. *Tertia* ratio est, quod Jctos gentiles alios, qui Christi favebant partibus, prætulerit. Probat Dissertationis Autor, non admodum curasse *Tribonianum* religionem Jctorum, unde & sex *Tertulliani*, Christiani illius, & ni falluntur Critici, ecclesiæ patris, responsa Pandectarum inseruerit compilationi; simulque affirmat, amicum *Justiniani* eo ipso, cum Jctorum ethnicorum leges colligeret, pietatis, justitiæ, ac prudentiæ, regulis fecisse ex asse satis: pietati litasse, dum nihil admiserit legi divinæ contrarium: justitiæ, dum Principis voluntatem agendi normam esse voluerit: prudentiæ, dum ea retinuerit responsa, ex quibus per tot Secula jus hausisset S. P. Q. R. Qui ergo accusari & male mentis postulari *Tribonianus* poterit? Jungimus nostros sententiæ Cl. Autoris calculos, nihilque reprehensionis mereri illum pronuntiamus, qui & pietatem, & justitiam,

Pag. 3

5.

8 seq.

9 seq.

12.

13. *pag.* tiam, & prudentiam, in re quadam perficienda juxta custodivit. His instructus subsidiis, *Schwarzium* aggreditur, eique primo exprobrat, aliam plane, ac titulus pollicetur, institutam fuisse tractationem, propositæque examen quæstionis inde non nisi per bonam, ut vocant, consecutionem posse elici:
- 14 *seq.* *secundo* nec eas, quas pro pertractato argumento proponit, rationes ita esse comparatas, ut lectorem in partes suas rapiant. Dem ordinem Digestorum elegantem commodumque laudat *Schwarzus*, id eo limitandum censet Doctiss. Animadversionum Autor, si ad collectorum sub certis rubricis argumentorum conditionem detrudere, nec pro Systemate Juris accipere, Pandectas velimus; quam tamen esse *Schwarzii* sententiam, certis motus indicis, suspicatur. Quod tantam Philosophiæ Stoicæ tribuit præstantiam, ut cum Christianorum Theologia penitus conveniat, vehementer errare *Schwarzium*, nec, ut par erat, lustrasse systematis Stoici fulcra, pronuntiat Autor confutationis. Deum Stoicum, quanquam Patribus ecclesiæ, ut ait *Schwarzus*, probatum, nunc mentem divinam a mundo separatam, nunc spiritum mundo immixtum, partemque mundi formalem, denotare, perspicuis veterum Autorum locis evincit, simulque docet, Stoicos & unitatem lædere Numinis, cui minores quasdam divinitates laborum socios adjungant, & perfectioni ejusdem derogare, dum, in gravioribus solum occupatum, minoris momenti negotia negligere, audacter statuunt, multa insuper absurda ac impia de fato effutientes. Officia, quæ congeneri præstabant Stoici, præclaram habent speciem, sed, si ad principia redeas, summum mereatur vituperium. Sic inimicos eam solum ob causam afficiebant beneficiis, ut ἀπ' αὐτῶν suam omnium oculis pariter atque admirationi exhiberent; cum Christianos contra Dei O. M. voluntas & amor eo adigat. Quæ cum ita se habeant singula, merito concludit, Jurisprudentiam, ex Stoicismo, id est, Atheismo ethnico, ductam, a disciplina Christianorum non posse non vehementer abhorrere, certe tam arctam, qualem sibi finxerit *Schwarzus*, statui non posse cognationem.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXXXVIII.

ANNALES MINORUM, SEU TRIUM ORDINUM a S. Francisco institutorum, Autore A. R. P. LUCA WADDINGO, Hiberno, S. T. Lectore Jubilato, & Ordinis Chronologo. Editio secunda, locupletior & accuratior, opera & studio R. P. JOSEPHI MARIE FONSECA AB EBORA, S. T. Lect. Jubilati, S. & V. Inquisitionis Consultoris, S. C. Confessor. Vocantis, Episcop. Examinatoris, Ord. Discreti & in Rom. Curia Commiss. Generalis.

Tomus I, II, III, IV.

Romæ, typis Rochi Bernabò, 1731 & 1732, fol.

Tom. I Alph. 6 plag. 11, Tom. II Alph. 7 plag. 7, Tom. III Alph. 6 plag. 4, Tom. IV Alph. 6 plag. 9.

Cum Annales Seraphici P. *Luca Waddingi*, regularis observantiz S. *Francisci*, rarius inveniri possent ab his, qui istorum tenentur studio, eorundem inopia P. *Josepho Maria Fonseca ab Ebora* consilium injecit de nova editione dictorum Annalium cogitandi. Hac igitur mente ad hoc opus se accinxit, ut hanc editionem reliquis redderet accuratiorẽ, auctiorẽque. Neque enim solum *Waddingi* vitam, quam P. *Franciscus Haroldus* composuit, primo Volumini præfixit, verum etiam Pontificum summorum varias Bullas hinc inde addidit, quæ

nondum cum *Waddingo* editæ fuerunt. Cumque præterea multa ab Autore initio prætermiffa, deinde addita, & ad *Tomorum* variorum calcem rejecla essent, hæc omnia Doctiff. Editor suis inferenda locis curavit, & Supplementa P. *Antoni Melissani*, strictioris observantiæ, Augustæ Taurinorum A. 1710 edita, & alia, nondum typis vulgata, adjungenda esse existimavit. Ut vero tam priora Secula illustraret, quam universam historiam ad nostra tempora deduceret, in auxilium advocavit Editor Codices MStos, quos P. *Bartholomæus Cimarcellus*, ad hoc ipsum a P. *Benigno*, Genuensi, in Umbriam, Picenam, Tusciam, & Lombardiam trans-taganam, missus, collegit. Inprimis vero usus historia *Mariani*, Florentini MSti, quinque Libris distinctis, stilo quidem plus quam humili, imo frequenter barbaro, sed sincero tamen, descripta, quam ipsi transmitti curavit ex Bibliotheca Ædis omnium Sanctorum Florentiæ P. *Bernardinus a Moncalvo*. Atque hæc quidem historia *Mariani* non est confundenda cum historia *Mariana*, Hispani, qua itidem in rebus Hispanicis usus est Editor. In Chronologia filum prætulit, & plurima, eaque gravissima, monumenta suppeditavit, Regestum Vaticanum summorum Pontificum, consultis insuper Archivis, e. g. Araccolitano, Patrumque Conventualium ad duodecim Apostolos in urbe. Circa Cosmographiam, Geographiam, ac Topographiam, præcipuos, tam veteres, quam recentiores, adhibuit Autores, collatis etiam regionum, rerumpublicarum, peculiarium civitatum, & Ecclesiarum, historiis. Monasteriorum origines & structuras plurimas ex tabulariis & autographis membranæ eruit, alias ex urbium monumentis & peculiaribus historiis, ceteras ex *Francisco Gonzaga*, *Petro Rudolpho*, & relationibus MStis Provinciarum. Ubi vero ex aliorum scriptis narrationem texuit, ipsis Autorum verbis usus est, nisi quando stili barbaries id prohibuit. Quæ vero in editione Romana & Lugdunensi vel mutila erant, vel depravata, ea ab Editore integra & emaculata exhibentur. Cumque in exemplaribus Annalium pleraque initia eorum Diplomatum, quæ Romani Pontifices ad res Ordinis Franciscani pertine-

invenia ediderunt, mutila saepe atque hiantia fuerint depre-
 hensa, eadem, facta sibi potestate, ex Bibliotheca Vaticana
 singulis *Tomis* jam integra fuit Autor. Quo factum est, ut hi
 Annales multo jam prodeant auctiores, & quos ipse *Waddingus*
octo Voluminibus complexus est, *decem & octo Tomos* jam
 sint confecturi. Nos de prioribus *Tomis quatuor* jam paucissi-
 mis dicemus, ad ceteros suo tempore progressuri.

Tomo I, praemissa imagine *Waddingi*, xri incisa, & Dedicatio-
 ne ad *Clementem XII*, Pontificem Romanum, brevique Praefatio-
 ne, habetur *Luca Waddingi* vita, a *Francisco Haroldo* copiosissi-
 me conscripta, in qua de patria, parentibus, legationibus, libris,
 & reliquis fatis, dicti *Waddingi* exponitur fufius. Ipsos Anna-
 les praecedit apparatus ad Annales Minorum, ubi de rerum Sta-
 tu & ecclesiae facie exorientibus Praedicatorum & Minorum Or-
 dinibus, de *Francisci*, Ordinum conditoris, ortu, patria, educa-
 tione, conversione, &c. agitur. Coepit Ordo Minorum A. 1208,
Ottone IV Romanorum Imperatore, & *Innocentio III* Ponti-
 fice Romano. In hoc igitur *Tomo I* ab origine Ordinis us-
 que ad annum 1220 fata ejusdem recensentur, adeoque anni
 13 Sodalitii illustrantur. Hinc docetur, quomodo *Franciscus*,
 audita sacri Codicis lectione, conversus fuerit ad Chri-
 stum, paupertatem amplexus Evangelicam, vestem paupercu-
 lam sumserit, pacem praedicaverit, & passionis Dominicae
 memoriam renovaverit; refertur regula, quam fratribus pra-
 scripsit, ab *Innocentio III* confirmata, missio fociorum, jam
 multiplicatorum, ad praedicandum, facto prius periculo illo-
 rum virtutis & sermonis, instructio populorum per literas a
Francisco egrotante facta, ejusdemque iter per Hispaniam,
 Lusitaniam, Galliamque, & adventus ad Concilium Latera-
 nense, in quo *Innocentius III* Pontifex denuo ejus institutum
 probavit, & jam ante probatum declaravit, profectio per
 orientem, cum focis, ubi Soldano & Saracenis praedicavit,
 Syriam Palaestinam aliasque regiones perlustravit, in iisque
 institutum suum propagavit.

Pag. 3 seq.

66 seq.

107 seq.

146 seq.

196 seq.

224 seq.

284.

1 seq.

Tomus II incipit ab A. 1221, & historiam pertexit
 usque ad A. 1237. Hoc tractu temporis *Franciscus*,
 mox fratre, *Petro Catanio*, in Comitii generali-

- bus substituit *Eliam*, & sub *Casario* Spirensi Ministro frater in Germaniam misit, tertiumque Penitentium Ordinem instituit, cujus habitu *Lucbesium* omnium primum donavit, Romæ cum *Matthæo de Rubens*, familiz *Urfinorum* virò principe, familiaritatem iniiit, ejusque filio infantulo Pontificatum prædixit, Ordine per Germaniam, Sueciam, Galliam, incrementa capiente, tandemque A. 1226 Assisii mortuus est. Defuncto *Francisco*, *Elias* creatus est Minister generalis, quo tempore magna militum expeditio in terram sanctam facta est; & *Franciscus* propter prodigia, quæ afferuntur, solenniter canonizatus est, cujus famam nomenque Pontifex & Cardinales hymnis Ecclesiasticis rhythmicisque extollant; decreto pariter in ipsius honorem templo. Spoleti etiam magna cum solennitate canonizatus fuit *Antonius de Padua*, strenuus *Francisci* sectator, & a *Gregorio* Pontifice stigmata *Francisci* diligentius commendata. Præter Annales, in hoc etiam Tomo leguntur Apologeticus de prætenso Monachatu Augustiniano S. *Francisci*, in quo deteguntur & refelluntur varii errores, ex hac controversia exorti, ejusdemque Apologetici defensio, ab ipso jam *Waddingo* elaborata. Accedit denique Regestum Pontificum, in quo habentur Bullæ Pontificum, quæ ad res Minorum quoquo modo spectant, quæque in ipsis Annalibus non exhibitæ fuerunt, ex Regesto Vaticano desumptæ.
- Tomus III* ab A. 1238 usque ad A. 1255 extenditur, in quo memoratur, Minores a *Friderico* Imperatore pressos fuisse; *Bela*, Hungariz Regi, auxilio fuisse & ministerio; in regno Valentiz inquisitores & prædicatores in regno Navarraz institutos; *Bonaventuram* institutum *Francisci* assumisise, magnoque in eo progressus fecisse; multos Franciscanos in Africam missos fuisse, consecrato fratre *Lupo* in Episcopatum Marrochitanum; Comitia Ordinis, convocante Pontifice, celebrata fuisse Aveone, Reginamque Hungariz, internuntiiis Franciscanis, egisse cum Pontifice pro reductione *Vatani*, Principis Bulgarorum; ipsum Pontificem S. *Claram* languentem visitasse, mortuæque cum Cardinalibus exequias celebrasse; Pontificem Minorum opera usam fuisse in Angliam tol-

lentos multos abusus, & in Germania pro tuendo jure Casareo, ex inique inquisitores, legatos, prædicatores crucis, & Episcopos, constituisse. Subjicitur & huic *Tomo* Regestum Pontificium, seu Bullæ Pontificum, ad res Ordinis Minorum pertinentes.

Pag. 366
seq.
399 seq.

Tomus IV, qui est ab A. 1256 usque ad A. 1275, inter alia refert, *Joannem Pärmensem* Ordinis præfecturam deposuisse, & *Bonaventuram* Balneoregientis generalem Ministrum electum, contra Prædecessorem, in quibusdam accusatam, processisse; in Bohemia Minoritas inquisitores institutos; *Lupum*, Episcopum Marrochitanum, prælara multa in Africa gessisse; Minores, fidem disseminatores, in universas fere infidelium terras se diffudisse, iisque multa & magna privilegia data fuisse; *Bonaventuram* ad Comitia generalia convocasse, in iisque varia condidisse statuta, provincias determinasse, aliamque habitus formam præscripsisse, legendam S. *Francisci* ex aliis compaginasse, multaque scripsisse utilia (de quibus tractatur copiosius); examen controversiæ Archiepiscopi Trevirensis commissum fuisse Minoritis; quatuor Apocriarios ex Minoritis ad Imperatorem *Palæologum* missos fuisse; *Clementem IV*, Pontificem post diuturnam sedis Apostolicæ vacationem electum, Minoritis inquisitoribus multa præscripsisse & concessisse; & per eodem crucem in Hispania contra Saracenos prædicatam fuisse; *Bonaventuram*, in dictis Comitibus Assisiatibus, plurima perquam utiliter decrevit, & Ordines mendicantium contra *Girardum de Abbatisvilla* viriliter defendisse, ejusque suasu *Gregorium X* electum fuisse Pontificem; tres Prælatos Minoritas cum *Bonaventura* in Concilio Lugduni celebrato œcumenico, in quo unio ecclesiæ Græcæ & Latinæ facta est, insignem præstitisse operam. His denuo secedit Regestum Pontificium, Bullas Pontificum, hæc spectantes, referens.

1 seq.

49.

84.

122.

182.

201.

244.

294.

329.

386.

ACTA APOSTOLICÆ LEGATIONIS HEL-
veticæ, ab Anno 1723 ad Annum 1729.

Tugii, ex officina Francisci Leontii Schell, 1729, 4.

Alph. 2.

Bb 3

U

U^t suo exemplo publice testatum faceret, esse etiam huiusmodi quos summus Pontifex, decore Nuntiorum nomine & honore ornatos, in exteras ablegare regiones solet, suas de re sacra partim promovenda, partim emendanda, graves nobilesque curas, nec, quod plerique, male ea de re edocti, iudicant, hos turpi & ignavo otio diffuere; quicquid ipse intra septem annos in Helvetia Republica pro ecclesie sue causa negotiorum gessit, iusto hoc Volumine complexus est S. Reverendus literatissimusque *Dominicus Passioneus*, nunc in Aula Viennensi Legatus Apostolicus, magnum sue & gentis & ætatis decus, Mularum ocellus, bonorum omnium delictum. Efficit hoc ipso Venerandus Senex, ut jam omnes intelligant, tantum ab ipso præstitum, quantum a viro illi sacris operante requiri unquam possit, omnibusque aliis, in eodem fastigio constitutis, præclarum industriz nunquam fatigatz exemplum præbuit. Fuerant hæc, quæcumque his legantur, maximam partem jam olim seorsim publicata, sed tam exiguo exemplarium numero, ut vix egressa unquam finibus Helvetiorum videantur. Ea igitur omnia, ut ad exteras etiam gentes *Passioneæ* virtutis fama transfret, in concisum hoc Volumen sunt redacta, narratura ita iis omnibus, quorum scire interest, labores improbos & plane summos, quibus, ut recte administrati muneris laudem obtineret, lubens Vir ille meritis & dignitate maximus defunctus est. Nescimus tamen, qui factum sit, ut hæc ipsa etiam Collectio, jam ante decem annos luce publicè donata, ad hunc usque diem nostros oculos effugerit, nunquam fortassis Lipsiam visura, nisi ipsius munere Autoris nuper demum ad manus nostras pervenisset. Hoc magis gratam præstituri rem Lectoribus videmur, iis etiam, qui alieni sunt ab illis sacris, sed Historiz Ecclesiasticæ quosdam studio tenentur, si, brevissimo eorum, quæ Annalibus his continentur, facto hic indicio, præsentem rei sacre in Helvetia spectandam faciem dederimus. *Actis* ipsi præmissa sunt partim Præfatio Illustriss. Autoris, talis sane, qualem esse decebat Viri, suæ incrementa ecclesie serio omnibusque votis expectantis, partim ex *Vita S. Caroli Borromæi*, a *Giustiano* Itali-

ce

se conscripta, locus quidam excerptus, & Latine redditus, unde, primum institutum, mittendi in Helvetiam Legatos Apostolicos, debere S. *Berromeo*, discimus. Jam Legationis ipsa *Acta* lustranti, plurima obveniunt, quæ ad ritus ecclesiasticos, atque mores Monachorum, spectant. Opus universum *Sermonibus septem, quatuor Epistolis encyclicis, Decretis duobus, tribusque Appendiculis*, absolvitur. *Sermo primus*, 4 non. Sept. A. 1723 ad Monachos Campidonenses in Suevia, in eisdem Monasterii *Ede sacra, habitus, Abbatis Coadjutoris electionem ritè instituendam* proponit; *secundus*, eorum Monasterii Murenfis in Helvetia Monachis 5 Cal. Octobr. A. 1723 recitatus, *Abbatis novi electionem præscribit*; *tertio*, Lucernæ in *Ede S. Leodegarii* 9 Cal. April. A. 1724 publice dicto, renovatur memoria, Senatus decreto quotannis renovari solita, gravissimi incendii, funestissimum huic urbi sub Julio M. Pont. Max. interitum minantis, sed Deorum hominumque ope felicissime restincti, simulque *divina Sacrorum dignitas*, ex eodem Senatus præscripto, ostenditur & confirmatur; *quarto*, 4 Cal. Jun. A. 1724 habito, Monachi Monasterii Dissertinensis in Rhætia, *quinto*, 4 id. Jul. A. 1725 recitato, Monachi Fabarienses prope Sarunetos, de *Abbate novo eligendo* admonentur; *sexto* *Episcopalis muneris ratio & dignitas*, in consecratione Episcopi Abderitani, Coadjutoris Basileensis, exponitur: quam Orationem, etsi publice non recitatam, propterea quod illa consecratio, præter consilia ante captam, non intra fines Helvetiæ, sed in diocesi Bisuntina, celebrata fuit, dignam tamen, ob argumenti nobilitatem, quam cum cæteris hic publicaret, merito existimavit Autor; *septimus* tandem, d. 10 Cal. Jul. A. 1727 dictus, benedictionem impertitur Antistiti *Parsbenoni Seedorfensi*, Ordinis S. Benedicti in Republica Urantensi. *Epistolarum Encyclicarum prima*, d. 13 Cal. Nov. A. 1723 data, Episcopis Constantiensi, Basiliensi, Lausannensi, Curiensi, & Sedunensi, frequentem lectionem Operculi, *Monita ad continendos Sacrorum mores ex sacris Conciliis & Ecclesie Patribus* inscripti, Romæ his, tertium vero, Rev. *Paffioni* cura, in Helvetia, editi, & *Actis* his adjuncti, com-

mendat; *altera*, ad eodẽm d. 13 Cal. Jul. A. 1724 scripta, ecclesie ex *Vincenii Maria Ursini*, Cardinalis, in summum Pontificem electione felicitatem extollit; *tertia*, A. 1726 ad eodẽm data, *Instructiones S. Caroli Borromei ad Confessarios* proponit, pristinumque in usum revocat; ad cujus calcem adjecta est *Casparis de Carpinis*, S. R. E. Episcopi, Cardinalis Sabini, urbis Romanæ, & ejus dioeceseos, pro *Innocentio XII* Pont. Max. Vicarii generalis, ad Reverendos ejusdem urbis ac dioeceseos Confessarios pia Admonitio, ex Italico in Latinum conversa; *quarta* idibus Augusti A. 1727 scripta est ad Visitatores Congregationis Helveto-Benedictinæ, de *nova editione Psalterii Josephi Maria Cardinalis Thomasti*, quod, cum ipsa hac Epistola, ex Monasterio Einsidensi in lucem exiit. Accessit huic Epistolæ ejusdem Cardinalis *Thomasti Indiculus Institutionum Theologicarum veterum Patrum*, Jo. Mabillonio inscriptus. *Epistolas Decretæ* duo excipiunt, quorum *alterum* Sacerdotes pulvere pyrio adpersos accedere ad altare prohibet; *alterum* ad id pertinet, ut novæ Regule S. Patrie *Augustini* & antiquarum Constitutionum Hospitalis Monasterii S. *Nicolai* & *Bernardi* in Monte Jovis editioni operæ navetur. *Actorum* quasi Appendicem constituit Jo. *Georgii ab Eckhart*, notissimi ad sacra Pontificiorum transfuge, Epistola ad S. Rev. *Passioneum*, d. 18 Jan. A. 1724, de sua conversione ad Catholicam fidem, scripta, cum responsione *Passionis*; quorum utrumque A. 1724 Romæ ex typographia *Hieron. Mainardi* seorsum prodierat. Quam huic Epistolarum patri *Justus Fontanus*, Archiepiscopus Ancyranus, præmisit, Præfatio rem ita exponit, sicut exponi ab illa parte hæc fuit, nec multum commovemus verbis: *Eccardus ex hæresi Lutheranæ in sinum sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ Libitio felicitæ & gloriose, omnium honorum gaudia, confugit. Ceterum notiores sunt causæ, quibus permotus, in illud Romanæ Ecclesiæ gremium se injecit Eccardus, quam ut fucum facere cuiquam nostrum possit mira illa sanctitatis & religionis affectatio, qua se turpiter in gratiam insinuare non *Passionis* tantum, sed aliorum etiam, nade suis rebus præsidium, & dulce decus exposcit, omnium,*

omnium, studuit. Illam *Eccardi* Epistolam, cujus lectio non uno nomine gratissima futura est Lectoribus, ad id inprimis, ut artificium hominis cognosci possit, integram huc transcribemus. Ita ille: *Iterum diuturnum meum silentium submis- se excuso. Causa ejus sine dubio legitima tibi videbitur. Dis- Et a multis jam annis coluctatus sum cum conscientia mea. Agnovi me a via vera salutis devium; sed temporalia me commoda huc usque detinuerunt. Anima tamen cura tandem omnibus prevaluit. Vici obstacula, rupi vincula, etiam tener- rima, Et carissima mihi; Et, cum aliter per temporis circum- stantias non liceret, nudus aufugi. Reliqui omnia mundi bona, etiam ingenii fulcimenta, Codices veteres, Bibliothecam, Mu- seum rebus curiosissimis repletum, salarium annuum 1500 impe- rialium, uxorem suavissimam, cum liberis tribus optima spei. Hac pignora sola mecum esse desidero, reliqua lubens conte- mno; Et maxima mea cum voluptate nudus nudum sequar- Christum. Hec tibi, Reverendissime atque Illustrissime Domi- ne, ante alios, indicenda esse credidi. Dignatus me es favore tuo, cum haeresi infectus essem; recipe jam in te patrocinium ad Catholicam fidem conversi. Maxime Reverendi Patres So- cietatis Jesu jam amantissime, Et spiritualibus solaminibus, Et temporalibus etiam, me erigunt. Nolim tamen iis diutius gravis esse; Et, cum plura didicerim Et ex veteribus monu- mentis, Et ex usu rerum diuturno, quibus magno cuidam Principi, aut, si fata velint, Ecclesia etiam, inservire quo- dammodo possim, Te quoque submisso rogo, ut, data occasio- ne, me Romae, Et apud alios Amicos, ubi commoditas se offe- ret, commendatione tua dignari velis. Schannatus, Fulden- sis Historicus, mihi miserat *Vindemiarum* suarum exemplar; sed in ista animi perturbatione *Hanoverae* ejus oblitus sum. Scri- bam tamen ei, ut aliud mittat. Est vir eruditus, candidus, Et indefessus in deligendis veteribus monumentis. De meis studiis jam actum erit, nisi Deus viam ostendat restituendi damna perpeffa. Iterum iterumque me patrocinio tuo submis- sa prece commendo. Literae, ad me dirigende, erunt huc ad Collegium Societatis Jesu mittende. Utinam ab Illustrissima*

Cc

Reve-

Reverentia tua commendatiunculam ad Reverendissimum Nuntium hic loci expetere mihi liceret. Colonia raptim, die 18 Jan. A. 1724. Addimus his breviorē Reverendissimi Passionei responſionem, plenam gaudii, & Eccardi votis omni ex parte respondentem: 'Eo momento, quo tabellarius discedere erat paratus, reddita sunt mihi amantissima litera tua, quas sum præ gaudio osculatus. Ad eas, cum morbo molestissimo correptus, in lectulo decumbam, paucis rescribo, mittoque una Epistolam Illustrissimo Nuntio Coloniensi, tui commendatitiam. Per proximum cursorem plura, & commodius. Benedictus interim Deus, qui operatus est in te mirabilia sua. Si qua mea opera, studio, commendatione, juvari potes, universa ab homine amicissimo, præsertim in nova hac tua vocatione, fidenter expectata, ac vale plurimum. Vix præ morbo manum calamo admovere possum; sed gratissimus tuus de te nuntius statim fere me incolumem reddidit. Interim dextera Domini magnificetur, quæ tibi, sicut olim Pistorio, Besoldo, Holstenio, Lambecio, conterraneis tuis, & tot alijs, in Republica literaria, viris summis, ad sinum Catholica Ecclesia redeuntibus, misericordie suæ thesauros aperuit. Nulla mea officia tibi defutura, pro certo habeas velim; teque semper in Domino cupio bene valere, Fili carissime. Legitur jam inter Acta Legationis Libellus integer Roberti Bellarmini, ita inscriptus: Admonitio ad Episcopum Theapensem, nepotem suum, quæ necessaria sint Episcopo, qui vere salutem suam æternam in tuto ponere velit, ad editionem Romanam anni 1677 cura Rev. Passionei typis denuo exscriptus, & cum iis maxime, quibus in electione Episcopi Curiensis competebat jus suffragii, ut, quibus virtutibus instructum esse oporteret novum Episcopum, hinc certo discerent, communicatus. Ultimo loco comparet Admonitio atque hortatio Legatorum Sedis Apostolica ad Pastores in Concilio Tridentino, lecta in prima Sessione, recens jam edita, &, quod ea omnia, quibus Apostolici Legati munus grave & difficile absolvitur, diligenter exponat, Collectioni huic merito adjuncta.

COR-

**CORNELII VAN BYNCKERSHOEK, ACTI
& Præfidis, *Quæstionum Juris publici Libri II, quorum
primus est de rebus bellicis, secundus de rebus
varii argumenti.***

Lugduni Batavorum, apud Joannem van Kerckhem, 1737, 4.
Alph. 2 plag. 9.

Qui omnium judicio de Jurisprudencia Romana immortaliter meritus est Amplissimus Præses *van Bynckershoek*, cum ipse suis se nunc satis Quiritibus dedisse censeat, ad patriam labores literarios convertit, tum ad illam singularem, quæ tanto cive tanquam ornamento proprio gloriari potest, Belgium nempe suum, tum ad communem, quibus mortales continemur, late patentem civitatem. Hic enim est ambitus, quem sibi, Quæstiones Juris publici tractaturo, circumscript, ut & ea, quæ ratio inter omnes gentes constituit, expendat, & alterum oculum ubivis ad fœderati Belgii rempublicam convertat, dignum interprete tanto argumentum, cujus peculiaris & quasi propria laus est; obscuris lucem, dubiis robur, & universæ Jurisprudenciæ decus, conciliare. De bellicis rebus, quod & titulus indicat, *primo Libro* tractatur, & in ipso limine de belli definitione, quod Amplissimus Præses *eorum esse censet, qui sua potestatis sunt, juris sui persequendi ergo, concertationem per vim & dolum.* Neque enim probat eos, qui solam *vim justam* requirunt, cum omnis in bello justa sit, nec interfit, jus, quod persequimur, veneno, an armis, obtineamus; nec *dolum* excludi patitur, quem admittit ratio, exempla vero gentium, quæ sola vi aperta belligerare voluerunt, non nisi apud eos tollere possunt, qui cum justitia magnitudinem animi confundunt. Negat, indictionem belli necessariam esse, vel ejus intermissione bellum injustum fieri. Olim quarundam gentium, hodie plerarumque Europæarum, moribus denuntiationem obtinere, neque tamen constanter, judicat. Nam & Belgarum illud primum & cruentissimum cum Hispanis bellum indictione caruisse, & *Gustavum Adolphum,*

LIB. I
Cap. I.

II.

- Germaniam invasurum, non magis nuntium *Ferdinando II* præmiffisse, quam ille Suecis, cum in Borussia moveret.
- Cap. III. Postquam bellum exarsit, in victum omnia victori licere ostendit, adeoque captos occidi, vel, quæ in cædis locum successit, servitute constringi, hodie tantum detineri, non ut servos, sed, donec redimantur, ut debitores; eos autem, qui bello subito exoriente apud hostes deprehendantur, capi posse, quamvis hodie vix capiantur, vel quod humanitas dissuadeat, vel quod impediunt pacta, quibus belli status, ne quos præter opinionem subita vis opprimat, per aliquot menses suspendi solet. Addit, in bello cessare commercia, quamvis nec speciatim vetita; solere tamen nonnunquam permitti vel in univèrsum, vel quoad certas merces, & ita belli pacisque statum quasi misceri. In bona cujuscunque generis hostibus æquum jus esse, & occupatione eorum fieri, simul ac intra præsidia sua deduxerint, ita ostendit, ut *Grotium*, qui 24 horarum possessionem more gentium requiri censet, refellat, simulque decretum aliquod Ordinum Generalium de A. 1668, quod miram quandam de occupatione navium philosophiam secutum est, graviter exagitet. Quæ postea sequuntur, tractationes eo redeunt: res mobiles, ab hostibus captas, & intra præsidia deductas, hostium fieri, nec postea, si recuperentur, pristino domino restitui, sed recuperanti cedere, cum nullum sit prædæ postliminium, ne navium quidem, quibus erat Jure Romano. Navium occupatam videri, simul ac hostis eam ad classem suam, vel in portum suum, deduxerit; nondum eo perductam, si recuperetur, ad pristinos dominos redire, soluto tamen recuperatori *servaticio*, seu mercede pro opera in recuperando collocata, quæ jure Belgarum certa pars navis esse solet, major vel minor, prout citius aut ferius ab hoste recuperata est; præstare tamen, laboris & impensarum in recuperationem factarum, quam temporis, quo apud hostem navis fuit, rationem haberi. Provincias totas ab hostibus occupatas videri, quarum pars occupata est, & totum regnum, cujus una provincia fuerit apprehensa, si modo victi nihil retinuerint, & victores, quicquid libuerit, appre-
- IV.
- V.
- VI.

apprehendere possint, neque requiri, ut omnia perambulaverint, sed sufficere, ut progredi possint, quoquo velint. Res hostium, apud hostes, quando bellum exardet, deprehensas, publicari, immobilia, ut nunc mores gentium sunt, annotari, & fructus, quoad belligeratur, in fiscum redigi, quemadmodum actiones creditaque hostium publicari soleant, excepto, quod interdum usu venit, si commercia inter bellum quoque continentur, quæ, nisi jure liceret experiri, nulla forent. In universum contra hostem hostiliter agi in nostro, hostis, & nullius, territorio, non in terris & ditionibus tertii, adeoque nec in amici portu, nulloque modo defendi posse, quod Angli naves societatis Indiarum orientalis Bergæ in Norvegia oppugnaverint, neque quod *Trompius* classem Hispanorum in Anglorum portu obsederit, nisi factum jure retorsionis excusari posset; licere tamen hosti in aperto mari deprehensum & fugatum ad amicos usque portus persequi, & in prælio terrestri persecutionem usque in provincias amicas extendere, adeoque vim, quam in amica ditione inchoare nefas esset, dum opus fervet, usque in eam, modo sine fraude amici fiat, continuare. Eos, qui neutrarum partium sunt, si bello se interponere nolint, neutri belligerantium quidquam advehere posse, quo alteri noceatur, aut, si casu accidat, ut quis utriusque belligerantium fœderatus sit, ab eo non utriusque, sed illi, cujus causa justior, auxilia submissum iri. Ad res, quæ ad amicorum nostrorum hostes vehi nequeunt, pertinere omne belli instrumentum, non omnem materiam, ex qua illud fieri posset, nisi quod interdum gentes hostibus suis ea, quæ ad naves construendas necessaria sunt, apportari noluerint. Ad vetitas igitur merces referri vaginas quoque gladiatorum, nitrum, non tabacum, ut tamen aliquando ridicule Hispani contulerunt. Obsessis omnino nihil advehi posse ab his, qui neutrarum partium sunt, ne, si aliqua permittantur, forsitan id, quo maxime obsessi egerent, simul afferretur, quod etiam de portibus hostili classe cinctis dicendum sit. Quæ illicite advehuntur, publicari, simulque ea, quæ alias apportare licuisset, utique, si utrinque mercis unus sit dominus,

Cap. VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

- quin & in commissum cadere navium, si is, ad quem pertinet, vetitas merces imponi sciverit: quanquam fere moribus gentium obtineat, ut, dimissa navi ceterisque mercibus innocuis, illicitæ solæ (*τὰ contrabanda*) publicentur. Intercepta hostili navi, res amicorum nostrorum, in illa repertas, publicationi non subjacere, quamvis & Jctorum sententiis, & gentium decretis, aliter interdum observatum fuerit, iniquius tamen, cum nulla ratio vetet, quo minus quis ejus navi ad transvehendas merces suas uti possit, quem amicum habet, licet ille tertio sit hostis. Navium amicam, quæ res hostium vehat, publicari non posse, res hostiles inibi repertas jure publicari. Postliminium esse, si res nobis ab hostibus erepta redeat intra præsidia nostra, vel fœderatorum, non, si ad amicos nulla societate nobis junctos revertatur. Integris populis etiam postliminii jus esse, provinciasque, quas hostes avulserint, si recuperentur, in omnia pristina jura redire, quamvis hoc non semper obtinuerit usquequaque inter Belgas.
- XVII - XX.** Quæ postea sequuntur *quatuor Capita, XVII - XX*, ad piraticam spectant. Docet hic Ill. Autor, piratas esse, qui nullius Principis autoritate prædantur; Algerienses, Tripolitanos, Tunitanos, Zaleenses, hoc nomine non censeri, cum civitates sint. Inde disquiritur, quod piratarum forum, quale supplicium sit, quid viris circa privatos, quorum opibus Principes ita utuntur, ut illi navibus, quas exercent, hostes deprædentur; num possit ejusmodi navis prædatoris navarchus insciis exercitoribus cum alio de societate prædæ, quam capturi sunt, pacisci; quousque exercitores navis prædatoris teneantur de damno injuria dato; & cujus sit præda, quam navis, non prædandi causa emissæ, cum tamen occasio forte tulisset, ceperit, dominæ navis, an magistris & epibatarum; & similia. *Capite XXI.* ostenditur, asscurari non licere naves & merces, quæ jure belli & occupari possent & publicari; ubi nullum jus occupandi, nihil esse, quod asscurationem impediatur; *Capite XXII.* Principem amicum ex amico populo posse militem conducere, nisi lex prohibeat, ne quis incolarum civitatem mutet, ut apud Chineses, Russos, Anglos, & Francos, prohibetur;
- Capite*

Capite XXIII, singulis Belgii fœderati provinciis, utpote sui juris, etiam jus belli esse; quamque provinciam, ab extero Principe laceffitam, si a ceteris fœderatis non succurratur, arma jure sumere, invitas pro causa communi bello involvi non posse. Denique *Capite XXIV* de repressaliarum natura & indole, & a quo ad eas, & quando, perveniri possit, & quomodo apud Belgas permittantur, disputatum leges. Atque hæc *Libro primo* comprehenduntur; *secundi* eadem species & tractandi ratio, sed major varietas argumentorum, est, & Amplissimus Præses ab illo bellico tumultu ad diversas, nec inter se connexas, quæstiones, de rebus, quæ & in pace obtinere possunt, se convertit, de quibus paucis dicere operæ pretium est.

Itaque *Capite I* demonstrat, Comitum potestatem in Belgio fœderato d. 26 Jul. A. 1581 cessasse, quo *Philippo II* imperium ordines abrogarunt, adeoque leges ejus & privilegia, ante hunc diem data, sine dubio valere, quamvis diu ante illum diem bellum exarserit, siquidem non contra ipsum Comitum suum, sed contra Proreges & Præsides, ab eo constitutos, bellatum sit. *Capite II* ostenditur, neminem consiliorum suorum de republica eventum, sed fidem, præstare teneri, neminem etiam, qui jussa Principis sui peregerit, eo nomine puniri posse, adeoque acta contra *Barneveldium*, *Hoogerbeetsum*, & *Grotium*, non alio jure niti, quam quod Prætor reddere dicitur, etiam cum inique decernit. Quæ postea sequuntur *Capita septem, III – IX*, Legatorum jura tangunt. Hinc discimus, Legatos non mitti a subditis ad Principem suum, adeoque factum *Philippi II*, qui nobiles Belgas, primorum motum tempore, cum illi nondum liberi populi jura consecuti essent, ad se missos, occidit, stricto jure defendi posse. Ut quis jure mittat, supremam potestatem sufficere, neque, an sit legitima, quæri. Singulas fœderati Belgii provincias jure Legatos mittere de rebus ad quamque provinciam separatim spectantibus. Singulas enim sui juris esse, nisi quatenus illi juri fuerint in fœdere renuntiatum. Legatos mitti non facile posse exules, ad eum Principem, a quo exulare jussi sunt; ut

Cap. XXIII.

XXIV.

LIB. II
Cap. I.

II.

III – IX.

focmi-

- foeminae mittantur, nec rationem obflare, nec prorsus usum. Accedunt his aliae bellissimae quaestiones, lecturaeque iucundissimae, de Legatis, qui mandatum arcanum supergressi sunt, de auditorio publice ipsis dato, de donis & muneribus, & quae fas sit acceptare, vel non sit, de praerogativa & honoribus Legatorum, & de praecedentia minoris Principis praeter Legato, qui majorem repraesentat, & quae sunt hujus generis alia. *Decimum Caput* inimicissimam illam fidei publicae Jurique gentium *rationem status* debellat, & graviter in periculosam de non servandis pactis, nisi qua civitati expedirent, sententiam inquirat. Porro *Capite XI* ostenditur, nullam esse rationem, quae peregrinos a muneribus reipublicae removeat, utique si digniores ditioresque sint; Belgas talionis jus sequi, & peregrinos, ex illis locis, ubi nec Belgae, admitterentur, oriundos, in quibusdam vero muneribus, ut Syndici & Scribae, omnes omnino, excludere. Ceterorum *Capitum* haec summa est: Jurisdictionem, quamvis olim apud Romanos mandari potuisset, hodie non posse, certe apud Belgas, nemini nunc esse propriam jurisdictionem, nisi uni Principi; hunc magistratibus eam mandasse, mandatarium vero eam mandare iterum non posse, haud dubitari. Quod universitas debet, ob illud singulos nec conveniri, nec damnari, nisi Princeps nominatione cives suos obligaverit, quod jus magistratibus urbium non competit. Muros exstruere sine autoritate Principis non licere, collapsos instaurare, sine ea fas esse, nisi forte plane sublatis & ex integro renovandi sint: atque ita capiendum esse *Ulpianum*, qui *l. 9 §. 4 ff. de rer. divis.* Principis consensum etiam ad refectionem requirit. *Dominium*, vel, ut melius cum *Thomaso* diceretur, *imperium eminentis*, non minus utilitate publica niti, quam necessitate, non tamen voluptatis causa & ad splendorem civitati conciliandum exerceri posse, nec sine refusione pretii ex arca communi. Criminis gratiam fieri, poenamque mitigari, a solo Principe; magistratus, qui sibi simile quid arrogarent, potestatem excessuros: quo etiam pertineret, si criminis socium, impunitate promissa, invitarent ad delationem. Judicem exilium non nisi quoad ter-
- rito-

ritorium suum indicere, & desipuisse Hollandos, quorum iudices inferiores facinorosos ex universa Hollandia relegare voluissent, nisi tale quid specialiter in certis criminibus lege permissum fuerit. In constituenda religione singulas fœderati Belgii provincias sui juris fuisse, donec d. 27 Jan. A. 1651 inter se convenirent, ut Calvinianismus defenderetur, & eam religionem quæque provincia apud se tueretur. Singulis provinciis jus esse præscribere formulas precum publicarum, quæ in ecclesiis adhiberentur, & injuria Clericos insurrexisse contra illam, quam ordines Hollandiæ d. 13 Mart. A. 1663 constituerant. Pacis Monasteriensis *Paragraphum 4* non prodesse Clericis Pontificiis, ex Belgio Hispanico, nunc Austriaco, in fœderatum venientibus; statui quidem in illo, ut subditi & incolæ terrarum Hispanicarum in Belgium libere venire possint, sed hac libertate non comprehendi criminosos, Clericum vero Pontificium esse, in Belgio fœderato ante pacem crimen fuisse, adeoque salva pace hanc adveniendi licentiam in Clericis, quippe proscriptis, limitari posse. *Capitulum XXI* de reverentia, quam naves navibus, submisso aplustri & supparo, præstant, præsertim vero de facto *Caroli II*, Angliæ Regis, qui navium suam lusoriam ab universa Belgarum classe salutari voluit, disputatur, nec non de resarciendo damno, quod navi ob intermissam salutationem datum est. Quibus omnibus succedunt *Capitulum XXII* variaz de vectigalibus & tributis quæstiones, & *Capitulum XXIII* & *XXIV* aliaz binæ, quibus modis Ordines generales litibus & controversiis singularum provinciarum se immiscere, & qua ratione dissentientes provinciarum conciliari, possint. Illud denique prætereundum non est, quod utriusque *Libri Caput* ultimum decadem mixturam quæstiuncularum contineat, quæ ejusdem generis & elegantiaz, sed brevius pertractatz, sunt. Fœnit enim Amplissimus Præses eandem in his *Quæstionibus* rationem, quam in *Observationibus Juris Romani*, quarum singuli *Libri Capita XXV*, & ultimum cujusque *Caput* plures emendatiunculas, continere solent. Idem in hoc Opere *Capitulum* numerus, & eadem in postremis *Capitibus* methodus; sed, quod long-

XXIX.

XX.

XXI.

XXII.

XXIII.

XXIV.

majus est, idem elucet in hoc Opere, quod in ceteris ejus omnibus, ingens judicii acumen, eadem dicendi vis, & in elegante concinnitate vivida virtus, eadem in reprehendis erroribus severitas, quibus omnibus propria dos harum *Questionum* accedit, acuta jura, quod ratio constituit, inquisitio, & morum, a gentibus Europæis, præsertim vero Belgis, receptorum, gravis ad decreta rationis applicatio, & quod ubivis deprehendas, liberrimum de maximi momenti rebus, inprimis Belgicis, judicium, ut facile unusquisque judicaturus sit, hoc Opere Juris publici, monumento laudum *Bynckerhoekianarum*, quod laboribus de Juri Civili susceptis fundatum & excitatum est, nunc additum iri complementum.

M. MINUTII FELICIS PRO SE ET STATU SUO
Epistola Apologetica ad F. O. M.

C*ogitanti tibi* * post hanc Epistolam allatam, & cum animo tuo Virorum hujus vestræ ætatis clarissimorum, cum quorum pluribus jucundum literarum commercium dubio procul tibi intercedit, *memoriam recensenti*, ut nempe hario-leris, a quo profecta sit, en! prima verba indicant, eam scriptam esse ab homine dudum mortuo, *Minutio*, fori Romani caudidico, ut recordaris, *Octavii* autore. Stupebis ad rem novam & insolitam, & qua ad te via pervenerit, maxime miraberis. Sed id narrare nondum licet, & cum te mihi plures ut Virum bonum laudarint, te nec *molestum* mihi eo nomine fore, nec *inquietum*, nec *etiam impudenter curiosum*, prorsus confido. Ego te aliquando ipsius rei *imperista*

* *Epistola hæc incerto Autore ad nos pervenit, nec facile quemquam tam credulum suspicamus, ut, eam ab Octavii Autore scriptam esse, huic Minutio credat. Autorem tamen esse vero Minutio amicum, & sedulum Octavii lectorem, satis innuunt multa locutiones, ex Octavio profusa, quas, ut facilis dignoscantur, literis Italicis exprimi curavimus.*

ritia liberabo, & tunc, *nihil monstri, nihil portenti*, latere, ipse fateberis lubens: interea, me etiam tacente, facile tua sponte intelliges, causam mihi esse admodum gravem, quæ me ad tale quid audendum impulit. Nempe, quod neque mihi vivo factum est, nec post mortem meam eventurum unquam speravi, hoc nuper admodum mihi accidisse audivi: dubitari de statu meo, & numero Jureconsultorum me eximi a nonnemine, quem esse excellenti eruditione, nonnulli Jctorum manes, novissime accedentes, percontanti retulerunt, ingenio quoque esse eximio, ipse magno meo malo expertus sum. Cum autem injuria mihi facta sit, & major, quam ut a me dissimulari possit, & gravior, quam bonus ille Vir existimat, defensore opus habeo; & quo utar magis, quam me ipso? cum illa causa neminem propius attingat; præterea populares mei, *Tertullianus*, & *Cyprianus*, quibus hic familiarissime utor, & quos amico veteri sua eloquentia affuturos credebam, prius, quam rogare possem, apud me fuerint conquesti, se non minus illo autore & actore de forensi gloria perichitari; denique consulenti acutissimus quidam responderit: valde verendum esse, ne, si alterius opera in hoc discrimine uterer, Adversarius illud in rem suam vertat, & ducto inde argumento, omnibus illis, quæ adhuc attulit, fortiore, pertinacius contendat, Causidici personam, quam nunc quidem in propria causa mihi sumerem, etiam vivo defuisse. Conviciis omnibus abstinuit Adversarius: multo magis ego abstinere, qui apud plures sum. Ceterum idem noster accusator pro æquitate sua *sustinebit me, impetum suscepta defensionis liberius exserentem*, patietur negari nonnulla, reselli asserta, retorqueri tela, *vires actionis infringi*: neque enim fieri potest, ut in pugna unusquisque *singula habeat illibata & integra*. Est autem pugnae species iusta defensio, cuius ceteroquin in omni jure favorem esse longe maximum, ab unde constat. Sed ad ipsam rem accedam.

Hetnecltus, Halensis, ut ex Adversario comperi, Theologus, me in Jctorum numerum retulit, & extra dubium id

positum esse, alicubi scripsit. Maluit Noster, dubitatum fuisse ab eo, eamque ob rem, quod *Heineccius* facere noluit, a se fieri debere, credidit. Ut error, inquit, agnosceretur, mallet ego, ut veritati locus superesset, *qua obvia est, sed requirentibus.* *Pyrrhonis*, sapientis, non e vulgo, *Arcefila*, *Carneadis*, *Academicorumque plurimorum*, imo, ut ferunt, novi Gallie *Pyrrhonis*, & qui eum sequuntur, *in summis questionibus fuit tuta dubitatio.* Nec longe ab haeclecta abfui, qui ipse de re omnium maxime ardua, *lapidibus effigatis, uittis, coronatis*, quos Deos credebam, de Numinum multitudine, *qua a parentibus ante imbutus eram timere, quam nosse familiaris*, de religionibus traditis, felicissime dubitavi; multis tamen & eximiiis viris in uauum conspirantibus, neuti-quam temere & audaciter in alteram partem ferendam esse sententiam, pro certo habui, dum vixi, omnium autem minime, quando illud cum alicujus injuria conjunctum est, qualem mihi factam esse, & jam conquestus sum, & infra clarius ostendam. Sane ineptus fuisset *Heineccius*, si sibi uni, tot Seculis post nato, in re tam antiqua credi voluisset. Sed rectius sentient de Viro, mihi, ut videtur, amicissimo, posterit, quando intelligent, non temere in hac re tulisse sententiam, sed credidisse prioribus, testibus duobus classicis, *Lactantio*, qui a mea aetate non procul abfuit, & *Hieronymo*, qui seculum illi, in quo ego vixi, proximum sua non magis pietate, quam eruditione, illustravit. Sensit gemini testimonii, omni exceptione majoris, pondus Adversarius, cui ut detrahat, plenissimæque in Jure probationis fidem mihi eripiat, vult, *Hieronymi* oculis, cum sua scriberet, locum *Lactantii* esse obseruatum, adeoque *Hieronymi* autoritatem non esse aliam, quam *Lactantii*, quod ipsum quo Autore scribat, cujus fide asserat, ego quidem audire mallet. Non patiuntur hoc verba, non ipsa res. Non verba, quod *Hieronymus* me altero loco insignem *Roma Caufidicum*, altero in loco *Caufidicum Romani fori*, appellat; *Lactantius* autem non ignobilis fuisse inter *Caufidicos loci* dixerit, quarum formularum nulli cum reliquis convenit. Non res, nisi contra omnem veri speciem

ciem tibi persuadere malis, vel me, meumque *Ottavium*, uni *Lactantio* innotuisse, vel *Hieronymum* in comparanda Scriptorum Ecclesiasticorum notitia unum sibi delegisse *Lactantium* Autorem; cum tamen ille in utroque loco plura de me habeat dicatque, quam hic, & cum hujus ipse in utroque loco mentionem faciat, in altero etiam moneat, hunc mei in libris suis meminisse, se ipsum unum *Lactantium* esse secutum, non adjiciat. Neque tamen sublitit in hoc inimicus Adversarii mei impetus, qui potius, rejecto, ut existimat, *Hieronymo*, in eo totus est, ut & *Lactantium* mihi extorqueat, ideoque eum id non scripsisse contendit, quod *Hieronymus*, imo omnes, quotquot fuerunt, literati homines, illum scripsisse, hactenus existimarunt. Ea fini observat, *Tertullianum* meum aliquando *Miltiadem* appellasse Ecclesiarum Sophistam, sive Advocatum, non quod Advocatus professione fuerit, sed quod Apologetico suo Ecclesiarum causam apud gentiles egerit. Interrogavi nuper *Septimum* meum, cum de hac ipsa re sermones cederemus, qualis ille *Miltiades* fuerit, & num ipse, causas eundem orasse, sit inficiatus, & fuisse omnino Sophistam *Miltiadem*, nec se inquam eo fuisse animo, ut illud negaret, licet in Apologetico iste causam etiam Christianorum oraverit, mihi sancte affirmavit. Sed valde vereor, ne nobis mortuis exiguam ille vivus habeat fidem, cui veri videtur similis, a *Lactantio* esse *Tertulliani* exemplo scriptum, fuisse me non ignobilem, non inter *Causidicos fori aut loci*, sed inter *Causidicos Ecclesia*. Vide, quæso, o bone, si ulla tibi est in vita functos pietas, longam injuriam, longas ambages, & quam multa Vir cetera doctus & acutus sibi dari postulet. Primum, *Lactantium* scripsisse: inter *Causidicos Ecclesia*; alterum, librarium aliquem nescio qua usum esse in hoc loco nota; tertium; alium librarium inscitum hanc notam corrupisse, & inter *Causidicos loci*, substituisse; quartum, hoc non contigisse nudius tertius, sed *Lactantio* pæne vivo; quintum, *Hieronymum* corrupto illo Codice esse usum, indeque suum *Causidicam Romæ & Romani fori* hausisse; sextum, neminem *Hieronymum* vel posteros de

tanto errore monuisse; septimum, illam *Hieronymi* Codicem, vel saltem inde descriptos, ad hanc vestram pervenisse ætatem, exempla lectionis veræ autem periisse omnia. Hæc, ut mitissime dicam, facti sunt, adeoque ex Jureconsultorum regulis non conficienda, sed probanda. Utinam Viro docto placuisset, tam benevolo animo *Octavium* meum legere, quam diligenti cura id ab eo factum est, *discussa dubitationis caligine*, quæstio de statu meo *tenebris in lucem veritatis emerisset*, fuissetque Nostro facile, ex libello illo exiguo, qui tamen ætatem tulit, varia artis, quam vivus professus sum, deprehendere vestigia. Omnis illa *Cacilius* inter & *Octavium* disputatio judicii imaginæ habet, qua specie uti non facile solent, nec satis norunt, nisi ii, qui artis periti sunt, & in judiciis versantur. Cum *Ostia* ita affludissemus, ut illi duo me, ex tribus medium, lateris ambitione protegerent, in *Octavio* moneo, non hoc obsequii fuisse, aut ordinis, aut honoris, quippe cum amicitia pares semper aut accipiat aut faciat, sed ut arbiter & utrique proximus aures darem, & disceptantes duos medius segregarem. Mox *Cacilius* me cohortatur, in presentiarum ita informandum animum esse, ut libram teneam æquissimi judicis, nec in alteram partem propensus incumbam, ne non tam ex istis disputationibus nata sententia, quam ex meis sensibus prolata, videatur. Idem inter dicendum rogabat, ut impetum susceptæ actionis liberius exferentem sustineamus. Idem *Cacilius*, cum post actionem suam finitam plaudere & exultare videretur, a me repressus, decedere me officio judicis religiosi conqueritur, esseque perinjurium, vires me actionis suæ intergressu gravissima disputationis infringere, cum *Octavius* integra & illibata habeat singula, si possit refutare. Postquam *Octavius* quoque peroraverat, *Cacilius* fatetur, se non expectare sententiam, ego vero, quod maxima judicandi mihi invidia detracta fuisset, sum gavisus. Et quid potest esse tam apertum, tam confessum, tam perspicuum, quam sunt illa verba in *Octavio* de me ipso, me *Ostiam* petiisse, amantissimam civitatem, quod esset corpori meo siccandis humoribus de marinis lavacris
blan.

blanda & apposita curatio. Sane & ad vindictam seris judi-
ciariam curam relaxaverint. Atqui, inquit Adversarius, ju-
 dicem *Minutium* fuisse, nullo testimonio constat. Et quis
 credat, Christianum hominem illa tempestate fuisse unum
 e iudicibus. Sed idem *longe a vicinia veritatis aberrat*, si
 his verbis consequentiam inesse putat: *Minutium*, Seculi ter-
 tiū hominem, cujus pauca folia supersunt, iudicem fuisse,
 dum vixit, non constat, ergo nec fuit. Fui omnino iudex,
 & inter partes sæpenumero sedi medius, licet doleam, om-
 nem aëtorum, quæ me iudicante intervenerunt, memo-
 riam intercidiſſe, ideoque hanc rem nunc unice proprio in-
 niti testimonio, cui, si etiam juratum foret, exigua in jure
 fides. Efficiam, quod possum, & illustri exemplo ostendam,
 saltem in Causidici persona nihil esse, quod vetet, eundem in
 aliis causis, quam quibus patrocinatur, sedere iudicem. Quis
 est inter Romanos Causidicos & Oratores excellentior *M.*
Tullio Cicerone, quem tamen arbitrum fuisse, & tum, litus
 esse, quousque maximus fluctus a mari pervenit, primum
 constituisse, *Celsus*, *JCtus*, *Lib. XXIII * Digestorum*
 scriptum reliquit. Nec in illis halcyoniis diebus, quibus
 tunc temporis Ecclesia fruebatur, magis impediēbar iudicis
 officio, quam Advocati munere, fungi. Christianos autem
 ista tempestate a foro non fuisse exclusos, vel ex eo collige-
 re potuisset Adversarius, quod *Hieronymus* in *Lactantii* ver-
 bis, sive integris, sive corruptis, quibus *non ignobilis loci Cau-*
sidicus dicor, nihil monstri, nihil a Seculi mei usu alienum,
 repererit. Verum enim vero, ne ego, cui mortuo omne
 mentiendi arbitrium est ademptum, imprudens mortalibus,
 qui nunc sunt, erroris, qui a mendacio prope abest, causa
 existam, ingenue fateor, me eo autumno, quo cum *Cecilio &*
Octavio Ostiam petii, inter iudices non fuisse; causas tamen
 orasse, & eatenus curis iudicialibus fuisse constrictum. Quod
 enim tenere videtur Adversarius, curam iudicialiam unice
 esse iudicum, curam Advocatorum dici forensē aut Causi-
 dicorum, in eo *errat & fallitur*, quod vox *iudicialia* non
 magis

* Firmatur hoc l. 16 D. de verb. Sign. in qua illa *Celsi* verba sunt
 servata.

magis a iudice, quam a iudicio, descendit, cujus omnino exinia portio sunt utriusque partis Advocati. Ne & hic animo Lectores fluctuent, ad legem Juliam iudiciorum, Jctis cognitissimam, provoco, quam meæ ætatis prudentes, & ut unum nomen, cujus plurima fragmenta exstare audivi, *Herennius Modestinus*, *judiciariam* appellarunt. * Quod autem in *Parergis* vestris idem scripsit: *verba mea, ad vindemiam ferias relaxasse curam judiciariam, me ipsum statim interpretari, fuisse tum æstatem autumno proximam, quod iudicum feria præ ceteris essent conspicua, nollem excidisse Viro, quem ob doctrinam egregiam non possum odisse. Non observavit ille, duas fuisse causas, quæ me tum temporis, ut probe memini, Ostiam petere suaserunt, alteram mihi peculiarem, a loci ingenio petitam, quod corpori meo siccandis humoribus de marinis lavacris blanda & apposita esset curatio, apud quas balneas, & in ipsis ad earum tutelam factis & in altum procurrentibus petrarum obicibus ea die, qua disputatum est, resedimus, ut vel aura in littore adspirans requiescentium membra leviter vegetaret: alteram mihi cum paucis meæ fortis hominibus communem, a tempore, quo mihi Roma abesse licebat, desumptam, quod ad vindemiam feriæ curam judiciariam relaxavissent. His, quæ sequuntur: nam id temporis post æstivam diem in temperiem semet autumnitas dirigebat, non priora interpretor, non causam profectionis, quæ esset inutilis: Ostiam peto, quia autumnus est, allego, sed ex facta vindemiæ mentione occasionem arripio, tempus rei gestæ, quod nondum feceram, curatius designandi. Ex loco *Augustini* recte observatur, ad vindemiam ferias curas non tantum judiciarias, verum etiam scholasticas, relaxasse, cujus tamen auctoritatem negligo, quod, cum in ephebis essem, relicta schola vacua, quotannis jam temulenta vindemiæ ipse interfui. Hoc scire malim, si *Augustinus*, de feriis vindemialibus scholasticis locuturus, dixisset, se ideo ordinario munere*

* Verissime *Minutius* noster. Fragmentum enim superest in *L. un. §. 4 D. de Ambitus*. Confer, si lubet, *l. 4 D. de Test.* ibique *Gothofredum*, & adde *Brissaninum Antiqu. Lib. 17 Cap. 2.*

munere non fungi, quod ad vindemiam feræ judicariam curam relaxaverint, & sciscitantibus, num judicis, aut litigatoris, aut causidici, personam sustineret, nihil sibi cum iudicio esse negotii, coram ingenue respondisset, num satis se excusasset, novam dicendi formulam mirantibus, si addidisset, ob muneris judicarii eminentiam se voluisse dicere: vacare scholam, quod sit autumnus. Atqui, inquiet nonnemo, aum multam tua interest, mi *Marce*, te apud posteros pro Causidico non haberi? Ino vero permultum. Primum illud ad honorem atque existimationem pertinet, cujus tuendæ bonis omnibus, non vivis modo, verum etiam mortuis, ut vides, est naturalis, eaque honestissima, cupido. Juriconsultis, qui fiducia sui de jure respondendo effecere, ut ipsorum domus urbis oracula haberentur, nec vivus accenseri volui, nec volo mortuus; Juris tamen fuisse peritum, oratorem fori, adeoque in aliqua celebritate versatum, verecunde contendo. Deinde id, quod de me *Hieronymus* scripsit, quod apud *Lactantium* legitur, veri portio est, cujus vel aliquam partem nemo pulcherrimæ rei amans facile interciderere patitur. Denique, quod ultimum & gravissimum est, Adversarius, me non fuisse Causidicum, se scire putat; quis fuerim, qua alia arte floruerim, dicere nec vult, nec potest. Quid itaque mihi aliud expectandum est, si ille vinceret, quam ut propediem hostis adhuc truculentior exoriatur, qui me, ex albo Causidicorum expunctum, *latebrose cuidam lucifugacique nationi, profana plebi, hominibusque de ultiima sece collectis*, adscribat. O me tantum non capite minutum *Minutium!* O *Felicem* minus post fata felicem! Quare, Vir optime, & mei, ut puto, studiosissime, *intende in homine*, dum vixit, de foro, de eloquentia Romanâ, de fide denique Christiana, non male merito, & laborantis misertus, hæc Apologetica Epistola ne a Viris doctis ignoretur, quo potes, modo effice. Da hanc *spem afflicto, hanc opem misero, hoc solatium calamitoso*: sic tu decora ex literis fama vivus ditruaris. Sic eandem *post mortem & cineres* ab simili injuria tutam habeas atque illibatam. Vale.

Ee

PHF.

PHYTANTHOZAICONOGRAPHIA, SIVE
Conspectus aliquot millium, tam indigenarum, quam ex-
oticarum ex quatuor mundi partibus, longa annorum
serie indefessoque studio a JOANNE GUILIEL-
MO WEINMANNO, Dicaſterii Ratiſbonenſis Af-
ſſore, & Pharmacopola ſeniore, collectarum, plantarum,
arborum, fruticum, florum, fructuum, fungorum, &c.
que nitidiſſime æri inciſæ, & ſimul diu deſiderata ac re-
cens inventa arte; vivis coloribus, & iconibus, naturæ
œmulis, excuſæ & repræſentatæ ſunt a BARTHOLOMÆO SEUTERO, JOANNE ELIA
RIDINGERO, & JOANNE JACOBO HAL-
DIO, Piſtoribus & Chalcographis Auguſtanis; qua-
rum denominationes, caractères, genera, ſpecies, &
deſcriptiones, ex optimis, tam priſcis, quam neotericis,
Autoribus, ordine ac ſerie alphabetica, cum probatiſſimo
uſu medico, pharmaceutico, chirurgico, ac œconomico, La-
tino & Germanico idiomate, ſincere explicantur, a D.
JOANNE GEORGIO NICOLAO DIETE-
RICO, Sacræ Cæſaræ ac Catholicæ Majæſtatis Conſi-
liario, Sereniſſimi Principis Fuſtlenberg - Stublingen-
ſis Medico ordinario, ac Reipublicæ Ratiſbonenſis Phy-
ſico. Volumen primum, continens literas
A. & B.

Ratiſbonæ, per Hieronymum Leurium, 1737, fol.
 Miſſus ſextus continet plag. 9.

Voluminis hujus *Partes* priores jam alio tempore deſcri-
 piſimus. Quem nunc in manibus habemus, *ſextus*
 eſt Miſſus plantarum, vivis iconibus expreſſarum, naturæ,
 quantum fieri potuit, proxime accedentibus. Quamvis
 enim nec picta bella militem, nec picta herbaria Botani-
 cum, efficiant; placere tamen poſſunt ejuſmodi non ine-
 legantes rerum declarationes, eo magis, quod deſcriptiones,

EX

ex optimis quibuscunque Autoribus selectæ, de viribus plantarum observationes pictoris industriam vel sublevent, vel suppleant. Sequuntur plantæ, quarum nomina alteram Alphabeti literam præferunt; de methodo enim sollicitum esse noluisse Autorem, jam alia occasione dictum fuit. Utilitate magis, quam subtilitate, placere studuit. Invenient medici, pharmaceutæ, patresfamilias, rerum scitu dignarum copiam; nec Botanici, qui characteris & ordinis in enumeratione plantarum, quam virtutum medicarum, studiosiores esse solent, sine laude dimittere Opus poterunt. Laboribus enim neutiquam pepercit industrius Autor; methodorum principes, *Bauhini*, *Rajum*, *Morisonum*, *Malpighium*, *Tournefortium*, *Barbavium*, sollicitè inspexit, quorum placita adducuntur; synonymiam, polyonymiam, & homonymiam, annotavit sedulo; species generibus suis subordinavit admodum raras, quas vel *Weinmannus* Herbario suo collegerat, vel eruditi, inter quos celebratur *Burmmanus*, transmiserunt. Qui accuratiore plantarum delineatione delectantur, vellent genuini florum fructuumque characteris uberiorem declarationem a pictore exprimi. Hoc desiderio expleto, quod haud difficulter fieri poterit, magnum famæ augmentum capiet liber. Parvo constitisset labore, *Drymopogonis* seu *Barbæ caprinæ* (Tab. 229) flosculos legitimos paucis lineis expressisse cum staminibus, quæ plantæ huic insignem conciliant elegantiam. Nec magna opera erat, plantas recentes ante oculos habuisse, & florum signaturas attente iustasse. *Bardana* flosculi, ex quibus flos componitur, cum pistillo bicorni, significantius apponuntur Tab. 232, sicut plurimas plantas & nitôr & accuratio commendat, ex quo rei facilitas elucet. Neque aliam, quam commodi publici, in gratiam hæc dicta volumus; ajunt enim, quod semel fit, id splendide fieri debere. Id potissimum eleganti libro haud levem parit gratiam, quod exoticarum, quæ ad rem medicam faciunt, plantarum sollicita hinc inde descriptio ex optimis quibuscunque Autoribus data fuerit. *Bdellisera* arbor habetur Tab. 232; *Nucis myrseicæ*, seu *glandis Ben unguentaria*, frutex Tab.

240; nec dubium est, eodem officio Autores porro placere vellet eruditibus. Onomatologia plantarum in omni methodicorum rigore non semper observatur; methodus enim libera est, & nomina valent, sicut numi, ex arbitrio imponentium. Ceteroquin *Bellis Myrtifolia humilis* nec *Bellis*, nec *Channa*, esse potest, sed *Borraginoidis Barbavii* iconem videmus; *Buglossum anchusa minor*, flore galeato depictum, a *Buglossi* indole longissime abest; *Galeopsidis* cujusdam simulacrum exhibetur: Faveat successus porro expectationi publicæ. •

ELIÆ FRID. HEISTERI, LAURENTII Filii, Apologia pro Medicis, qua eorum depellitur cavillatio, qui, Medicinam in atheismum aliosque in Theologia errores abducere, perhibent, & qua simul præstantissimi quidam Medici, nominatim vero HIPPOCRATES, GALENUS, CARDANUS, TAURELLUS, VANINUS, & BROWNIUS, qui atheismi crimine commaculati fuerunt, defenduntur.

Amstelodami, apud Janssonio-Waesbergios, 1736, 8.

Plag. 13.

In Præfamine Cl. Autor rationes aperit, quibus permotus, hanc Exercitationem conscripserit, & in primis ostendit, criminationem illam, qua Medici atheismi accusantur, tam gravem & ignominiosam eis esse, ut sine confutatione tandem a probis Medicis relinqui nullo modo debuerit vel potuerit. In ipsius Apologiz exordio declaratur, Medicis atheismi crimen vulgo a multis cavillatoribus atque obtrectatoribus objectum fuisse, atque enumerantur hunc in finem varia dicta & proverbia, quibus Medicis illud scelus exprobratur, v. c. *ubi tres Medici, duo athei*; citanturque variorum Scriptorum Medicorum de cavillatione hac querelæ; ac recensetur postea catalogus Medicorum, pro atheis a quibusdam habitorum. Deinceps *causæ hujus cavillationis* indagantur,

Pag. 2. 4.

7.

tur, inter quas primo loco allegatur *studium Philosophiæ naturalis*, quod ab antiquissimis temporibus cum arte salutaris arctissimo fuit vinculo conjunctum. Objiciunt enim cavillatoges Medicis, eos 1) cum Physicis quibusdam mechanismum tam in macrocosmo, quam microcosmo, statuere, adeoque atheos esse. Ab Autore conceditur prins, sed negatur consequentia: siquidem clare demonstratur, mechanismum, rite intellectum, potius ad Deum agnoscendum ducere, quam illi abnuendo ansam præbere, quia, agnito mundi mechanismo, mox etiam, effector sive mechanicus ut statuatur, necessum est, cum machina sponte oriri non possit. Objiciunt 2), Medicos *Deum & animam cum materia confundere*, & 3) *sacra Scriptura miracula tollere*. Sed, falsum esse utrumque, gravibus argumentis evincitur. Id 4) probro vertitur Medicis, quod *ut plurimum vulgi omina & superstitiones* contemnant; & 5) *vulgares de spectris & sagis* narrationulas vel rideant, vel saltem parvi putent. Utrumque vero, si modo rite explicetur, nullam impietatem, multo minus atheismum, involvere docetur. Illud 6) minime ferendum clamitant, Medicos *Alchemiæ operam navare*, quippe quæ ad atheismum ducat. Sed, neque hanc ad crimen illud quidquam facere, solidis rationibus demonstratur. Postea docetur, medio ævo per superstitionem & ignorantiam hominum, maxime vero per invidiam, avaritiam, & odium cleri, qui lucri causa, ut olim sacerdotes gentilium, temere Medicinam sibi vindicare voluit, hanc criminationem ad summum fastigium pervenisse. His declaratis, *atheï definitio* evolvitur, & hac stabilita, pluribus commonstratur, longe minorem esse atheorum numerum, quam vulgo perhibetur, aut creditur. Tunc ipsa *Medicina dogmata* ac studia Medicorum indagantur, atque, hæc existentiam Dei luculentissime exhibere, ostenditur. Hunc in finem Autor primo *existentiam, sapientiam, & omnipotentiam Dei ex anatome corporis humani* generatim spectati demonstrat; speciatim vero ex *offium structura & usu, muscutorum fabrica atque actione, plantarum quoque compositione, multitudine, venustate, & utilitate*, tandem ex *ortu & procreatione hominis*, itemque ani-

205

24.

28.

mantium ac plantarum, evincit, hæc omnia rationem sufficientem suæ existentiz, non in se, sed in ente quodam independente, sapiente, omnipotente, hoc est, in Deo, habere. Cum igitur Medicus prudens semper circa has res, quæ Dei existentiam singulis momentis tam luculenter manifestant, versetur, concluditur, vix eum posse in atheismum incidere. Quia vero, his non obstantibus, varii ex principis artis salutaris professoribus ab obrectatoribus temere pro atheis venditantur; rationes in utramque partem examinantur, ac præstantissimi nonnulli ex iis, quos illi præ ceteris atheismi crimine commacularunt, speciatim defenduntur. Agmen inter hos ducit *Hippocrates*, cui *Gundlingius*, celebris haud pridem Academiæ Halensis Philosophus ac Jctus, publico scripto atheismi notam inurere tentavit. Sed, missis hic, ab aliis jam susceptis, defensionibus, Autor ex ipsius potissimum jurejurando, & variis scriptorum ejus locis, ab hoc crimine ipsum prorsus liberare, atque, quam pie de Deo statuerit, ostendere, studet. Hunc excipit *Claud. Galenus*, alter quasi Medicinæ parens, cujus vero adversarios aureus ejus de usu partium corporis humani liber sat abunde confutat. Docet scilicet Autor, *Galeni* de supremo Numine scientiam, ex perspecta corporis artificiosissima fabrica, admirabilem plane fuisse, eundemque, gravissimis inde petitis argumentis, potius debellare atheismum, quam sustinere, serio allaborasse. Interea tamen Autor fatetur, ipsum, quia ethnicus fuit, de *Mose* & *Christo* perveras aluisse opiniones, quæ, etsi minime defendendæ, atheismum tamen non probent. Tertio loco prodit *Hier. Cardanus*, Italus, Medicus, & Philosophus celebris. Hunc vero ob insignem potius superstitionem, quam atheismum, reprehendendum fuisse, ostenditur: utpote quæ, prudentiorum judicio, multum inter se discrepant. Sequitur postea *Nic. Taurellus*, clarissimus quondam Medicinæ Professor Altorfinus; cujus vero innocentia facile demonstrari potuit, cum propter nullam fere aliam causam, quam quod *mechanismum in mundo*, quo omnia tam pulchro ordine

moventur, & conservantur, statuit, pro atheo a quibusdam
 rerum mechanicarum ignaris ac malevolis proclamatus
 sit, qui sanctissime ceterum & magnifice, ut ostenditur,
 de Deo, ejusque sapientia, senserit. Ceterum cum Cl. *Feur-*
lino, qui peculiarem haud pridem defensionem *Taurelli*
 edidit, Autor noster in eo non consentit, quod in attributis
 divinis describendis ab *infiniti* termino, quo sæpe *Taurellus*
 utitur, abstinendum ille velit, cum ipse, nullum attri-
 butum Deo gravius, nobilius; atque accommodatius esse,
 sentiat. Quintus in ordine est *Jul. Caesar Vaninus*, Nea-
 politanus, pro pessimo à nonnullis atheo declaratus. Recen-
 sentur sub initio ab Autore fata ejus & miserabile mortis ge-
 nus, quod scilicet Tolosæ A. 1619 Atheismi accusatus, exse-
 cta prius crudelissime lingua, vivus combustus fuerit. Disce-
 ptatur præterea de vero ejus nomine, quod a variis scripto-
 ribus varie traditum, & misere, ut Autor ostendit, distortum
 fuit. Deinde disputat, an re vera Medicus fuerit, sicut pleri-
 que hætenus & crediderunt & scripserunt. Verum Autor
 varia hac de re movet dubia, & ostendit, eum Theologum,
 Jurum, & Philosophum, fuisse, atque forte ex odio in Me-
 dicos ab inimicis pro Atheo venditatum fuisse; ubi multa
 lectu digna hæc aliisque de rebus occurrunt, quæ alii præter-
 miserunt. Deinceps enumerantur objectiones præcipuæ, qui-
 bus adversarii eum atheismi reum agere tentarunt. Et pri-
 mo quidem loco legitur, quod *Gramondus*, qui tunc tempo-
 ris Præses erat tribunalis Tolosani, sed, ut ostenditur, infen-
 sissimus *Vanini* hostis, *Vanino* objecit, eum dixisse, *se ignorare*
Deum, adeoque atheum esse. Indicatur quoque hic, Doctiss.
Arpsium, qui *Apologiam pro Vanino* jam A. 1712, 8, edidit,
 minus recte sensisse, cum dixerit: *se Gramondus hoc probasset,*
omnem defendendi laborem irritum fore. Docetur enim ab
 Autore, quamvis *Vaninus* scripserit & confessus sit, se ignorare
 Deum, dicendo: *Deum nemo novit, neque scit, quid sit, nisi*
ipsemet Deus, propterea tamen illum minime pro atheo esse
 habendum. Nam, per *se ignorare Deum Vaninum* ni-
 hil aliud intelligere, quam ejus naturam & essentiam haud
 per-

Pag. 92

perspicere, pluribus evincitur. Hoc sensu vero omnes homines Deum ignorare, adeoque secundum Gramondum & Arpium atheos fore, affirmatur; siquidem nullus mortalium gloriari possit, se Dei naturam & essentiam cognoscere, vel, quid Deus sit, scire, sed cuilibet potius, in hac mentis humanæ imbecillitate, se Deum ignorare, confitendum esse. Hac occasione Autor recenset celebrem Gallici cujusdam Poetæ responsionem, ad quæstionem, *quid Deus sit*, ante aliquot annos datam: *Loin de rien dire de cet être suprême, gardons en adorant un silence profond, c'est un être immense, & l'esprit s'y confond, pour dire ce qu'il est, il faut être lui même.* Ostenditur hic, Poetam nihil aliud dixisse, quam quod acutissimus Vaninus jam dudum dixerat & scripserat, his scilicet verbis: *Deum nemo novit, neque scit, quid sit, nisi ipsemet Deus.* Sed, duo cum fecerint idem, non fuisse idem. In Poeta enim ingenii acumen ob hanc responsionem maximopere celebratum, Vaninum vero eandem ob causam atheismi accusatum, &, quamvis neque convictus neque confessus esset; miserrime fuisse trucidatum. Postea indagatur, *an Deum & naturam pro una eademque re habuerit, & an mentem crediderit cum corpore interituram esse?* quorum errorum ipse postulatus, athei nefandum nomen tulit. At neutri horum errorum, si prior sententia sano sensu, qui hic explicatur, sumatur, addictus fuisse ostenditur, & inprimis pluribus evincitur, pro animæ immortalitate contra hujus impugnatores gravissimis ab eo rationibus pugnatum. Plures præterea objectiones Vanino factæ adducuntur, sed omnes ita excutuntur ac diluuntur, ut nulla supersit, ob quam atheorum cohorti aggregari, multo minus tam crudeli morte affici, mereatur. Gramondum autem, Præsidentem Tribunalis Tolosani, & judicem Vanini, ex peculiari odio temere ipsi litem movisse, ipsum falso atheismi accusasse, & tristissima nece e medio sustulisse, pluribus demonstratur. Agmen claudit Thom. Browne, sive Brounius, gente Anglus. Ad atheismi suspicionem ab hoc declinandam, ex libro ejus, de religione Medici, copiose docetur, ipsum non solum de Deo, rebusque divinis,

nis, admirabili semper pietate ac reverentia verba fecisse; verum etiam tantopere de supremi Numinis existentia convictum fuisse, ut negaverit, dari homines mentis compotes, qui hanc veritatem, omnibus rebus creatis tam perspicue insculptam, negare serio possint. Hactenus in avertenda & declinanda hac in Medicos cavillatione Autor occupatus fuit. Nunc contra ostendit, existare *egregia Medicorum tam in naturalem, quam revelatam, Theologiam merita*, atque hæc antiquissimis temporibus tanti jam fuisse æstimata, ut & gentiles varios Medicos in Deorum numerum receperint, v. c. *Apollinem, Esculapium, &c.* & prima Christianorum ecclesia illorum complures cohorti Sanctorum aggregaverit. Tandem probatur ex consideratione Medici tam theoretici, quam practici, *artem salutarem cultoribus suis sapientibus ex operibus divinis*, in quorum perscrutatione quotidie versantur, *supremi Numinis existentiam, sapientiam, atque potentiam, perpetuo ante oculos ponere*; deinde humanæ fortis miseriam, dum ægros querulos invisere, morbos indagare, & cadavera perlustrare, solent, solerter perpendendam exhibere; denique *mortem & ultima fata ipsos sapissime in memoriam revocare*, partim quando corpora mortuorum, ad structuram & fabricam eorum pervestigandam, dissecant, partim quando circa moribundos versantur, quæ re vera homini & pietatem & erga Deum reverentiam inspirant. Ex quibus concluditur, *Medicinam potius ad cognitionem Dei potentissimi & sapientissimi, ad pietatem, vitæque sanctimoniam, excitare*, quam ad atheismum & scelera, perducere. Ultimo, ab ipsa S. Scriptura Medicinæ & Medicorum innocentiam vindicari, indicatur, quæ scilicet & *artem, & eam profitentes, passim exquisitis condecorat laudibus*; ino ostenditur, Christum, gravissimis miraculis, se Messiam esse, probaturum, sæpissime Medicum egisse, & cum laude de Medicis sæpe locutum esse. Porro S. *Lucam Evangelistam, Medicum, ad Evangelium & oracula divina propaganda, literisque mandanda, a Spiritu sancto excitatum fuisse, Paulumque Apostolum ipsum præ ceteris Christi discipulis*

Pag. 119.

199.

147.

154.

pulis itineris Romani comitem & socium sibi elegisse, demonstrat, quæ omnia sane facta non fuissent, si ars illa tam impiis erroribus fenestram aperiret, vel Medici tam mali aut perversi essent homines, & ad res divinas, ut nonnulli pessime calumniantur; tam inepti. Denique Autor ostendit, nos ultima & sanctissima Servatoris verba, quæ in cruce adhuc protulit, ignoraturos, quando scilicet alta voce exclamavit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*, nisi Lucas, Medicus, dum ceteri Evangelistæ hac de re silent, ea scriptis reliquissent, quæ adeo uni Medico in acceptis referenda sint. Atque ex his omnibus Cl. Autor tandem manifestum esse concludit, istam cavillationem, qua Medicinæ ac Medicis atheismi scelus objicitur, temerariam, vanam, pessimam, atque falsissimam esse. Tam assidue Cl. Autor provinciam, quam suscepit, tantaque industria & nervorum contentione ornavit, ut ex his primitiis *Heisteriani* ingenii doctrinæque præstantiam cognoscere liceat. Quamobrem nos tanto Parenti tam doctum & tam bonæ frugis Filium merito gratulamur, nec vano augurio prævidemus, fore, ut paternam gloriam temporis progressu adæquet & augeat.

ENTRETIENS SUR LA CAUSE DE L'INCLINATION, &c.

h. e.

DE CAUSA INCLINATIONIS ORBITARUM Planetarum Dialogi tres: in quibus respondetur ad questionem, pro obtinendo præmio A. 1732 & 1734 ab Academia Scient. Paris. propositam. Autore BOUGUERIO, Academiæ Sodali, & Hydrographe Regio.

Parisiis, apud Claud Jombertum, 1734, 4.

Plag. 8, Tab. æn. 2.

Recensuimus in *Actis A. 1735 Mens. Nov.* duas Dissertationes Joannis & Nicolai Berneullii, Parentis & Filii, qui quæstionem,

tionem, ab Academia Scient. Paris. primum pro anno 1732, cum constituto præmio, & iterum pro anno 1734, cum præmio duplicato, propositam, de *inclinacione orbitalium Planetarum*, ita pertractarunt, ut inter utrumque Academia præmium æquo partiendum judicaret. Adjecimus, fuisse super eodem argumento complures alias commentationes a Viris doctissimis exhibitas: inter quas, judice Academia, primum meruit locum ea, cujus in præfatione facere mentionem constituimus: quanquam & ipse Autor diserte declarat, & *Celeb. Fontenellius* testatur, jam ante annum 1732 hanc Dissertationem accepisse Academiam, quæ nihilo minus tunc quidem præmium differendum censuit. Distributum est totum Opusculum in Dialogos tres, colloquentibus de quaestione proposita, præfatione Autore, tribus ejus amicis, *Theodoro, Aristo, & Eugenio*; quorum prior *Newtoniana*, duo reliqui *Cartesiana*, Philosophiz, & alter quidem adstrictius, tertius liberiori quadam ratione, adhærent. In primo Dialogo *Theodorus Newtonianorum* de attractionibus principiorum defensionem, atque ad præfens argumentum applicationem, inchoat; sed non persequitur: id unum docens, laudata principia mechanismum non destruere, sed perficere, plurimasque naturales quaestiones, inprimis de motibus astrorum, nisi assumtis illis principiis, explicari nullo modo posse: id quod ipse Autor in Præfatione iterum iterumque probat. De cetero in eodem Dialogo *Eugenius* demonstrare conatur, fluidum æthereum, inter Planetas, proxime conjunctos, ex sententia *Cartesianorum* magis compressum, repellendo a se invicem Planetas, si conjunctio ante nodos fiat, tantillum quidem imminuere orbitalium inclinationem, sin post nodos, paululum augere angulum illum posse, contrariumque fieri debere, si attractio *Newtoniana* locum habeat, sed leviculas illas mutationes, post plures Planetarum revolutiones, omnino compensari, neque adeo inclinationum, de quibus quaeritur, has esse causas posse: imo vero prorsus necesse esse, ut Planetæ, a fluido circumlati, nunquam a via & directione hujus fluidi notabiliter discedant. Atque hinc in altero Dialogo idem *Eugenius* con-

cludit, inclinationem Planetarum non alii rei adscribendam esse, quam ipsius ætheris, in diversis altitudinibus, atque adeo in diversis stratis sphæricis, diversæ directioni: quæ directio cum mutari naturaliter haud quaquam potuisset, si ab initio per totum vorticem plane similis fuisset, nihil reliquum esse, nisi ut statuamus, motum ætheri ab initio impressum fuisse oppido varium, inde partes unius ejusdemque strati sphærici, post multiplices concursationes, necessario ad similem & consentientem motum esse redactas, diversa vero strata, cum non directe, sed levi saltim frictione, agere in se mutuo queant, magnam etiamnum diversitatem, paulatim tamen minuendam, conservasse: hinc dubitandum non esse, quin vortex terrestris, prope ipsam terram, directione cum Æquatore & motu terræ diurno consentiente, in ea vero altitudine, ubi luna hæret, directione cum orbita lunari congruente, circumagatur: similiterque in magno vortice solari eam esse directionum varietatem concipiendam, quæ ubique cum Planetarum orbitis conveniat: omniumque vorticum minorum ita esse directiones comparatas, ut in extremitatibus suis cum orbitis Planetarum, & directionibus, quas iis in locis vortex magnus habet, in partibus vero infimis, ubi Planetas proxime attingunt, cum horum Æquatoribus, conspirent: nec mirum, quod in vortice Jovis minor varietas, quam in vortice terrestri, & in hoc ipso minor, quam in vortice Veneris, reperiat, quippe cum Jovem cum suo vortice celerrime, Terram tardius, Venerem (secundum observationes *Blanchini*) tardissime, circumvolvi constet: denique ex his intelligi posse, quantum veritatis subsit traditioni antiquorum Ægyptiorum, quam *Herodotus* nobis conservavit, de angulo Eclipticæ & Æquatoris, eum scilicet primis temporibus, non quidem rectum, quod illa traditio vult, sed notabiliter tamen, quam nunc, majorem, fuisse. Atque hæc de altero Cl. Autoris Dialogo dicta sufficiant. Restat tertius, qui explicationi rerum quarundam singularium ac separatarum destinatus est. Et initio quidem agitur de præcessione æquinoctiorum, ostenditurque, eam non alii causæ tribuendam esse,

esse, quam actioni diversorum stratorum vorticis terrestris, quæ actio ab extremo vortice ad ipsum usque globum nostrum propagatur, positumque Æquatoris nostri sensim mutat, quamobrem stellæ fixæ motu quodam proprio tardissimo progredi videntur. Atque hac occasione etiam demonstratur, Terram, ceterosque Planetas, circa Solem delatos, per se necessario conservare exactissimum axeos & Æquatoris parallelismum, sine nova & peculiari causa, qualem *Cartesius* aliique incassum finxerunt. Porro etiam secretus quidam nexus indicatur, inter præcessionem æquinoctiorum, & retardationem nodorum lunarium, explicatis mutationibus, quibus inclinatio hujus sideris subjecta est. Sed his quidem non immorabimur: unam saltem observationem adhuc allaturi, quam ipse doctissimus Autor singularem mereri attentionem judicat. Nempe *Eugenius*, postquam de latitudinibus Lunæ nonnulla commemorasset, effectus definire conatur, qui a mutationibus illarum latitudinum dependent. Ita autem existimat: præter augmenta celeritatis, quæ primus *Tycho* prope Syzygias observavit, longe majus incrementum reperiri debere tum, cum exiguam nova Luna latitudinem habet: propterea, quod eo tempore ad locum vorticis arctissimum pervenit, ubi plus motus ab æthere accipiat necesse est. Atque idem argumentum deinceps denuo examinanti Autori nostro perquam jucundum fuit observare, quod simile quidpiam etiam in conjunctionibus Planetarum primariorum locum habeat: qui, quanquam tum quidem semper aliquanto fortius agere in se invicem debent, nunquam tamen id faciunt satis notabiliter, nisi cum prope nodos suos, hoc est, prope intersectionem mutuam suarum orbitarum, conjunguntur.

JO. GEORGII SCHELHORNII AMOENI-
tates Historiæ Ecclesiasticæ & Literariæ.

Tomus I.

Francofurti & Lipsiæ, apud Dan. Bartholomæum & Fil. 1737. 8.

Alph. 2 plag. 17, cum Fig. 20. 1.

F f 3

Cum

Cum *Amanitates suas literarias*, quatuordecim olim Voluminibus in lucem editas, benevole a Viris doctissimis exceptas animadverteret Maxime Venerandus *Schelbornius*, Ecclesiastes & Bibliothecarius Memmingensis haud incelebris; eo facilius aurem præbuit amicis & fautoribus quibusdam, ipsum excitantibus, ut telam istam resumeret, ac ulterius pertendendam denuo susciperet. *Primum* igitur hujus instituti *Tomum* cum orbe literario communicavit Cel. Autor, in hoc tantum a prioribus diversum, quod plura ad Historiam Ecclesiasticam, recentioris potissimum ævi, illustrandam facientia in se contineat, quam rationem etiam in Partibus secuturis observare ipsi est animus. In Dedicatione memoriam maximi ætatis nostræ in republica literaria ornamenti, *Zacharia Conradi ab Uffenbach*, Reipublicæ Mœno-Francofurtensi quondam Scabini & Senatoris, plurimis in meliores literas promeritis clarissimi, renovare studuit *Schelbornius*, ad quod pietatis officium eo magis se obstrictum judicavit, quod in supremæ voluntatis tabulis ingentem ipsi thesaurum literarium legatum voluit *Uffenbachius*. Credidit præterea fidei illius Commentarios de vita propria inchoatos, haud vero perfectos, in quibus ad finem perducendis nunc totum se occupatum profiteretur, eosque anno proximo editurum se esse pollicetur. His præmissis, brevem hujus *Tomus* delineationem suppeditabimus.

Continentur vero ibidem 1) Historia Operis, quod *Reginaldus Polus* adversus *Henricum VIII*, Britannicæ Regem pro unitatis ecclesiasticæ defensione conscripsit. Epistola Autoris ad *Jo. Georg. Lotterum*, in illustrissima Academia Petropolitana Eloquentiæ Græcarumque & Romanarum Antiquitatum Professore nuper defunctum, huic præcedit Historiæ, qua *Lottero* publicum quoddam amoris documentum testari, & faustissima quævis apprecari, voluit. Sed dolemus, hanc votivam acclamationem nimis sero lucem aspexisse, quia mors inopinata *Lotterum* jamjam nobis eripuit. Eo acceptior lectoribus erit recensio & historia libri illius famosissimi, a *Reginaldo Polo* scripti, quo rarior obvius est. *Reginaldus Polus* benignissimum expertus est *Henricum VIII*, Regem Angliæ, illius liberalitate adjutus, in Italia studia excoluit,

Pag. 1 seq.

coluit, id quod ipse in Epistola quadam fatetur; sed anguem, ut in proverbio est, in sinu fovebat *Henricus*. Postquam enim Rex *Henricus*, in notissima illa divortii causa a *Clemente VII*, varie delusus, a sede Romana, cui antea addictissimus fuit, defecerat, & *Richardus Sampsonis* liber, in patrocinium supremæ Regis in Ecclesia Anglicana potestatis scriptus, *Reginaldo Polo* offerebatur, causam Regis & omnia ejus acta maximo opere improbat, acerrimumque hunc librum, conviciis plenum, adversus benefactorem suum in lucem emisit, cujus historia, & præcipua capita, copiose enarrantur. 2) *Reginaldi Poli* Epistola ad *Eduardum IV*, Angliæ Regem, de Opere antea citato, e Codice manu exarato *συγγράμμα* edita. 3) Judicium *Edmundi Campianus*, Societatis Jesu Sec. de Concilio Tridentino expensum. Habetur insigne hoc ac magnificentum, quo Concilium Tridentinum mirum in modum extollere contendit *Campianus*, præconium in Latinis editionibus Historiæ *Pauli Sarpii*, ex quibus *Schelbornius* illud excerptit, & cum lectoribus suis communicavit. Quo facto, nimias *Campiani* laudes, quas in Concilium hoc cumulativissime congestit, sub examen vocat, vanasque illas esse, luculeter demonstrat, & *Cbernittii* non solum nomen ab illius criminationibus vindicat, sed etiam mordacissima dicta in Protestantes, ad Concilium illud haud profectos, a *Campiano* prolata, pro more suo, hoc est, erudite, excutit *Schelbornius*. 4) *Aonii Palæarii* ad *Lutherum*, *Calvinum*, aliosque, de Concilio Tridentino Epistola, e MSto Guelpherbytano publicata, cum Præfatione de fati & morte *Palæarii*. Notitiam hujus Epistolæ debet *Schelbornius* *Celeb. Suligio*, qui illius in Historia sua Augustanæ Confessionis P. II Lib. V Cap. 11 pag. 66 seq. mentionem fecerat, ipsam vero Epistolam florentissimo D. *Jac. Burchardo*, Ducis Brunsvico-Luneburgensis Consiliariò gravissimo, qui has literas, in Bibliotheca Guelpherbytano latentes, sua manu curatissime descriptas, ad Editorem nostrum transmissit. Prodit adeoque primum ex Latino, quo sermone ab initio exarata est hæc Epistola, exemplo, lectu sane dignissima. Variis præterea rationibus, iisque haud contemnendis,

evi-

Pag. 191.

275.

425.

Pag. 462.

473.

482.

490.

576.

586.

evicit, hanc Epistolam facundo *Palearii* calamo omnino esse tribuendam, quanquam ipse reticuit *Palearius* nomen suum. 5) Literæ Cardinalis *Crescentii*, Legati ad Concilium Tridentinum, quibus invitavit *D. Sebastianum*, Archiepiscopum ac Electorem Moguntinum, & ceteros Archiepiscopos Electores, ad Concilium, e MSto Tridenti d: 18 Cal. Jul. A. 1551 scriptæ. 6) Literæ *Aloysii Lippomani*, quibus eundem Electorem Moguntinum & socios hortatus est, ut se conferrent ad Concilium, cum Præfatione. Duos Purpurato *Crescentio* Præfides ex ordine Episcoporum, scilicet *Sebast. Pigninum*; Sipontinum Archiepiscopum, & *A. Lippomanum*, Veronensem Episcopum, adjecit *Julius III*, uti *Pallavicinus* in *Hist. Concilii Trident.* Tom. II Lib. XI Cap. 13 pag. 84 tradit, qui *Nuntii* nomen gesserunt. Hinc processit diversa illa scribendi ratio, quam in literis *Crescentii* & *Lippomani* deprehendes. Ille cothurno incedit altiori, hic humili utitur genere scribendi. Scripta est hæc *Lippomani* Epistola Tridenti d. 18. Cal. Julii A. 1551. 7) Res quædam ad apparatus Concilii Tridentini, sub *Pio IV* habiti, externum spectantes, ex *Jo. Bapt. Fickleri* Actis MStis; nimirum de sede & ordine Legatorum Pontificiorum in generali illa congregatione, de sede Oratorum ecclesiasticorum, Oratorum laicorum, Episcoporum, & Patrum, aliorumque, quibus adjectus est catalogus officialium, quorum opera usui esset sacro Concilio, & quantum cuique stipendii per mensem exponendum esset. 8) Consultatio, Imperatoris *Ferdinandi I* jussu instituta, de Articulis Reformationis, in Concilio Tridentino propositis, ac proponendis, e MStis. Hoc certe scriptum præstantissimum annumerari meretur documentis, ex quibus historia Concilii Tridentini illustrari potest. 9) Responsum ad petitiones, a *Ferdinandi* Imperatoris Oratoribus Synodo Tridentinæ propositas, e MSto, ex Actis Concilii Tridentini, a *Jo. Bapt. Ficklero*, J. U. Doctore, & Oratorum Salisburgenfium a Secretis, studiose descriptis. 10) Syllabus præcipuorum postulatum, quæ Imperatori *Ferdinando*, si fieri posset, in Concilio Tridentino urgenda videbantur, e schedis *Friderici Staphylis*.

Ex

Ex his etiam allatis clarissime apparet, nullum fuisse locum Tridenti etiam æquissimis & optimis desideriis ecclesie reformatæ, ac e contrario magna pietate & prudentia fuisse Imperatorem *Ferdinandum*. 11) Narratio lectu jucunda de fanatico quodam Episcopo, qui Synodo Tridentinæ interfuit, ex sæpius citati *Fickleri* Actis MStis deprompta. Fuit hic futurorum augur, aut potius scurra, *Antonius Ciurelia*, patria Barenfis, Episcopus Buduensis. Vaticanum quoddam, ab illo die 21 Aprilis A. 1563 publice in congregatione Patrum latum, cum interpretatione ipsius vatis nobiscum hic communicatur. 12) *Friderici Staphyli* Consultatio de instauranda in terris Austriacis religione Romano-Catholica, ad Augustissimum Imperatorem *Ferdinandum I*, e MSto, En ipsius Editoris verba de hac Consultatione in Dedicatione ad *Bernb. Raspa-chium*, oraculorum divinatorum apud Hamburgenses interpretem dexterrimum: Varia quidem in hoc consilio ab homine vafferimo partim evangelicæ doctrinæ addictis tribuuntur dogmata, quæ a libris nostris Symbolicis ac probatorum cætus nostri Theologorum scriptis longe sunt alienissima, varia quoque in eos contumeliose ingeruntur probra; non uno tamen nomine hoc, quicquid est, consilii nobis utile esse potest. Apparet hinc luculenter, quibus artibus factum sit, ut pius ac mitissimus alias Imperator *Ferdinandus*, apud quem multum polluit *Staphyli* autoritas, Evangelicis, suo imperio subjectis, interdum se tam præbuerit difficilem ac inexorabilem: elucet quoque inde, qui fuerit illo tempore cleri pontificii in Austriacis ditionibus status, & quæ sunt alia. Huc usque *Schelbornius*. 13) *Matthia Cithardi* ad *Pium IV* Pont. Max. de Cæsaris *Ferdinandi I* obitu Epistola, e MSto, cum Præfatione, in qua nonnulla memoratu digna de ipso *Cithardo* exhibentur. 14) Elogium *Georgii Hermanni a Guttenberg*, Kaufburenfis, eximii quondam literarum ac literatorum patroni. Natus erat *Hermannus* patricio genere A. 1491 d. 26 Febr. in libera S. R. Imperii urbe Kaufbura. Optime ibidem educatus, literisque bene instructus, ad externos suscepit itinera; his peractis, in patriam redux, mercaturam facere honestam

- stam instituit, matrimoniumque iniit. Amicitiam cum doctissimis tum temporis viris coluit, & erga illos indulgentissimus fuit. Sibi quoque conciliavit gratiam Augustissimi Imperatoris *Caroli V*, qui illum ac posteros ejus A. 1528 in ordinem equestrem clementissime recepit; *Ferdinandus* vero, Romani imperii, Hungariæ, & Bohemici Rex, amplissimam in eum contulit dignitatem Consilarii A. 1534. Tandem *Hermannus*, annis meritisque gravis, A. 1552. d. 10 Dec. placide obiit. 15) Observatio de Jesuitis ante Jesuitas, & Societate Jesu ante Societatem Jesu. Doctissimus *P. Bernhardus Pezsius* in *Bibliotheca suæ Ascet. Tom. IV* e *MSto* edidit *Henrici Arnoldi*, Cartusici Basileensis quondam Prioris, qui Seculo XV vixit, Dialogum de modo perveniendi ad perfectam Dei & proximi dilectionem, e quo in Præfatione locum exhibet, ubi nomen Jesuitarum diu ante stabilitam eorum societatem occurrit. Sed observavit *Schelbornius*, diu jam ante *Arnoldum* nomen Jesuitarum a *Ludolpho*, vel *Leutholfo*, Saxone, fuisse usurpatum, nimirum in illius Vita Christi, Argentorati A. 1493 impressa, *Cap. 10.* 16) Dialogus *Cæli Secundi Curionis* de mirabili sua e vinculis ac ipsis diræ necis faucibus liberatione, nomine *Probi* insignitus. Habetur quidem hic Dialogus in *Cæli Secundi Curionis* libro antiquissimo & rarissimo, cui inscriptio: *Pasquillus Ecstasticus*, nec non in *Vitis selectis* quorundam eruditissimorum Virorum, Vratislaviæ A. 1711, 8, editis, *pag. 637* recusus; cum vero olim in *Amanitatum literar. Tom. XIV pag. 325 seq. Curionis*, ejusque gentis, historiam exposuerit, & varia lectu digna de captivitate illius nobiscum communicaverit *Schelbornius*, non ingrati hujus Dialogi editionem, multa de captivitate *Curionis* in se continentis, lectoribus futurum sperat. 17) Notitiæ librorum quorundam rariorum Decas I. Rarissimi vero hi libri sunt: 1) *Olivieri Maillardi* Sermones, Argent. 1506, 4; 2) *Gesta Romanorum*, cum applicationibus moralisatis ac mysticis, 1499, fol. 3) *Lucii Apuleji*, Platonicæ & Aristotelicæ Philosophi, Epitoma divinum de mundo, seu cosmographia, ductu *Conradi Celtis* impressum Viennæ, 1497, fol. 4) *Christiani*

Aiani Druthmari, Grammatici, Expositio in *Matthæum* Evangelistam familiaris, luculenta, & lectu jucunda, cum epitomatibus in *Lucam* & *Joannem S. Martini* Episcopi ad *Mironem* Regem, Argentorati, 1514, fol. 5) *Stephani Gardineri*, Wintoniensis Episcopi, Angli, de vera obedientia Oratio, Argentorati, 1536, 8; 6) *Apologia Simonis Lemnii* adversus decretum Academiz Wittebergenfis, in 8; 7) *Stephani Deleti* Orationes duæ in Tolosam; ejusdem Epistolarum *Libri II*; ejusdem Carminum *Libri II*; ad eundem Epistolarum amicarum liber, in 8; 8) *M. Jo. Craselli*, Villeccensis, Academiz Ingolstadiensis Bibliothecarii, Elogia, in duas divisa Partes, Ingolstadii, 1584, 8; 9) E. D. L. C. *Apologia catholica* adversus libellos, declarationes, monita, & consultationes, factas, scriptas, & editas, a fœderatis perturbatoribus pacis in regno Franciz: qui insurrexerunt, ex quo tempore Dominus frater unicus Regis vita defunctus est, Parisiis, 1586, 8; 10) *Ludovici Septalii*, Patricii & Medici Mediolanensis, & in Canobiana Schola Activæ Philosophiæ Publici Professoris, de ratione instituendæ & gubernandæ familiæ Libri quinque. Senator *F.* edidit, & *Julio Aresio*, Senatus Mediolanensis Principi, dicavit. Mediolani, 1626, 8. Horum omnium & singulorum librorum notitiam satis amplam nobis sistit Clariss. Autor, & potiora eorum contenta in medium affert. 18) *Animadversiones & Supplementa in Amanitatum literar. Tomi IV Caput 2*, quod est de artis typographicæ originibus. Inferuerat olim *c. l.* Carmen quoddam incomtum & barbarum, quod nonnulla ad artis typographicæ origines spectantia in se continuit. Ingenue tunc temporis fassus est *Schelhornius*, tam obscura & tenebricosa in eo occurrere, ut *Oedipo* conjectore opus habere ipsi videretur, præsertim in versu: *Cum quibus optatum Petrus venit ad Poliandrum*, qui hoc nomine intelligendus esset; sed tenebras istas feliciter dispulit *D. Jac. Christoph. Iseltus*, Polyhistor Basileensis celeberrimus, Carmenque illud cum animadversionibus *Iseltii* doctissimis hic denuo exprimendum curavit Editor. His omnibus

Pag. 942.

963.

bus tandem adductis, additamenta quædam ad *Tomum præsentem* adjecta sunt. En hujus *Tomus I* brevissimum conspectum. Multa de illo, sed ea, pro instituti nostri ratione, breviter, diximus. Plura enim in scenam producere potuissimus memoratu dignissima, sed id partim arctiores, quibus circumscripti sumus, fines, partim rerum optimarum copia, unde præstantissima quæque feligere admodum difficile videtur, prohibent. Hoc ergo Catone contenti ut sint Lectores nostri, precamur, ipsumque ut adeant librum, illis suademus. Varia enim hic annotata deprehendent, quæ Historiæ sacræ lucem affundere possunt maximam. Hoc tandem silentio præterire haud possumus, si Operi suo Indicem adjoinxisset Autor perindustrius, lectoribus suis facturum fuisse rem gratissimam.

**WILHELMI ERNESTI EWALDI, SACR.
Theol. Doct. Emblematum Sacrorum Vet. & Novi
Testamenti Liber V & VI, sive
Pars tertia.**

Altonaviæ, apud fratres Korte, 1737, 4.

Alph. 3 plag. 3, cum aliquot numis & fig. æn.

Tres, & quod excurrit, præterlapsi sunt anni, ex quo Summe Venerab. Autor *Librum III & IV*, sive *Partem alteram, Emblematum sacrorum* cum erudito communicavit orbe, a nobis in his *Actis* plenius commemoratam. In Præfatione illius *Voluminis* promisit, *tertiam* hujus Operis se additurum *Partem*. Fidem adeoque ibidem datam liberaturus, & amicorum nonnullorum consiliis ac persuasionebus obtemperaturus, nunc *Librum V & VI*, sive *Partem tertiam, horum Emblematum sacrorum* in lucem edidit. Eodem modo, eodemque, quo inceperat, scopo, hanc ultimam elaboratam deprehendes *Partem*. Nimirum ea, quæ in hoc Volumine exhibentur, Emblemata & amœnitate & gravitate lectoribus sese commendabant, quia memoratu dignissima, nec ubivis obvia, denuo ex scriptis tum Veteris tum Novi Instrumenti selegit Autor doctissimus, & quamplurimis Scripturæ sacræ oraculis

culis lucem ex antiquitate sacra pariter ac profana, successu haud infelici, affundere studuit. Novam præterea tabulam nummorum antiquissimorum, quorum subsidio varios veterum ritus illustravit, æri incidi curavit, una cum figura locustæ orientalis, ad cuius formam in loco *Apocal. IX, 3 seq.* alludi, in *Exercitatione VIII Libri VI* docuit. Quo vero lectoribus nostris salivam moveamus, ipsas has *Exercitationes*, varia eruditione conscriptas, adeundi, operæ pretiura putamus, ipsis conspectum *Exercitationum* ante oculos ponere. Ita vero ille sese habet: *Libro V Exercitatione 1)* agitur de *Turre Davidis*, mille clypeis ornata, ad locum *Cant. IV, 4*; 2) de *Torquo* sponfæ aureo, symbolo veritatis Evangelicæ, ad *Cant. IV, 9*; 3) de *Sylva*, symbolo gentium ac hostium regni Messæ, ad *Jes. XXXII, 19*; de *Canibus mutis*, symbolo pseudo-doctorum, ad *Jes. LVI, 10*; 5) de *Cidari regia* in manu Dei, symbolo Ecclesiæ, ad *Jes. LXII, 3*; 6) de *Medicis* mysticis, ad *Jerem. VIII, 22*; de *Crocodilo*, symbolo Antichristi, *Ezech. XXIX, 3*; 8) de *Piscatoribus* mysticis, *Ezech. XLVII, 10*; 9) de *Myrto*, symbolo Ecclesiæ pressæ, *Zach. I, 8*; 10) de *Tintinnabulis* equorum, symbolo confessionis & præconii veritatis, *Zach. XIV, 20*. En themata, selectissima sane, *Libri quinti*. Hunc sequitur *Liber VI*, cujus *Exercitatio 1)* agit de *Camelo*, symbolo hominis avari, in specie Pharisæi, *Matth. XIX, 24*; 2) de *utribus* recentibus, symbolo credentium sub Novo Testamento, *Luc. V, 38*; 3) de *Vase* electo ad nomen Dei portandum, ad *Actor. IX, 15*; 4) de *Bove* triturante, symbolo doctorum Novi Testamenti, ad *1 Cor. IX, 9*; 5) de *Fulguribus* ex throno Dei prodeuntibus, symbolo verbi Dei, *Apoc. IV, 5*; 6) de *septem Facibus igneis* ardentibus coram throno, symbolo Spiritus S. *Apoc. IV, 5*; 7) de *Citharis* aureis, symbolo præconii virtutum divinarum, *Apoc. V, 8*; 8) de *Locustis* ex fumo abyssi prodeuntibus, symbolo pseudo-doctorum Antichristi, *Apoc. IX, 3 seq.*; 9) de *Falce* acuta in manu filii hominis, symbolo iudiciorum divinarum, *Apoc. XIV, 14*; 10) de *Torculari* mystico, symbolo iræ divinæ, ad *Apoc. XIV, 19 - 21*. In calce hujus *Voluminis* adjectam videbis *Exercitatio-*

nem in locum *Matth. XIX, 28*, de *XII Thronis* Apostolorum, & iudicio in *XII tribus Israel*, quam Dissertationis loco exhibuit Autor, cum ante aliquot annos summos in Theologia honores capesseret. Hanc excipiunt porro *Visiones* quaedam *Emblematico-Prophetica*, quarum sensum, tum literalem, tum mystico-propheticum, ex monumentis antiquis pro virili eruere laboravit *Ewaldus* noster. Harum *prima* sistit nobis gloriam Messiae exaltati, ex *Jes. VI, 1 seq.* altera gloriam Ecclesiae Nov. Testam. ex *Apoc. XII, 1*, *tertia* ortum & progressum Antichristi sub figura mulieris in Epha sedentis, ex *Zach. V, 5 seq.* Hic conspectus excitabit, procul dubio, & lectores & amatores. Praesertim cum fateri cogamur, varia hic lectu dignissima occurrere, quae alibi frustra quaesiveris. Specimina non suppeditabimus, cum *priores* hujus laboris *Partes* in omnium fere manibus versentur, ex quibus facile potest concludi, quid de postrema hac sperandum sit. Plura harum deliciarum *Volumina*, vix est, quod expectemus ab Autore, cum majus quoddam *Opus Biblicum* orbi literario exhibere decreverit. Ad quod conficiendum vires vitaeque ex animo ipsi comprecamur. Triplex, qui huic *Volumini* adjectus est, Index, locorum scilicet Scripturae sacrae explicatorum, vocum Hebraearum & Graecarum, Emblematum ac rerum memorabilium, ad usum lectorum satis videtur accommodatus.

JACOBI BRUCKERI *Neue Zusätze*, 10.

h. e.

SUPPLEMENTA HISTORIAE PHILOSOPHICAE.

Ulmz, apud Dan. Bartholomaei, 1737, 12.

Plag. 21.

Posteaquam singulos *Historia Philosophica Bruckeriana* Tomos his in *Actis* recensuimus, nec omittenda fuerit mentio horum *Supplementorum*. Quatuor autem

tem sunt genera eorum, quæ hic exhibentur, ut ipse monet Cl. Autor in Præfatione. Primum enim, quæ vel de Philosophorum personis, vel de eorum dogmatibus, dixerat, hic adaugentur, indicatis simul pluribus de utroque argumento scriptoribus. Deinde multis, supra obscurius expositis, liquidior lux hic affunditur. Tum emendantur nonnulla, quæ doctissimus Autor antea minus recte tradiderat, postea partim ipse per se, partim ab aliis monitus, falsa esse, cognovit. Id quod quidem tanquam documentum mentis ingenuæ & vere philosophicæ non solum in præsens laudabitur, sed exempli etiam imitatione digni vim habebit apud posteros. Denique adversus nonnullos, quibus errasse immerito visus fuit, modeste tuetur suam sententiam. Excerpemus nostro more nonnulla. *Pag. 23 seq. & 262 seq.* relationes doctorum hominum de *Zoroastre*, & ejus philosophia, partim illustrat, partim erudite corrigit. *Pag. 56 seq.* refutat *Cudworthum*, atomisticum philosophandi genus tribuentem pluribus, qui vixerunt ante *Democritum*. Eundem *pag. 64 seq.* refellit, *Asclepium* habentem pro libro *γνῶσις* Hermetico. Eos, qui negant, *Druidas Gallorum* statuisse humanarum animarum transmigrationem, confutat *pag. 87 seq.* *Baltum*, *Platonem* ab Hebræis accepisse suam Philosophiam, contendentem, errasse magnopere, docet *pag. 139 seq.* *Pag. 144 seq.* convellit errorem communem, quo creditur, *Academiam Platonis* sitam fuisse in loco infalubri. Stoicis atheismum, non quidem directum, at indirectum tamen, oportere tribui, pluribus docet *pag. 182 seq.* Multa capita historię *Pythagoricæ pag. 192 – 220* illustrantur. *Pag. 247 seq.* refutat *Jo. Covr. Schwarzii* Dissertationem de *Epicuri theologia*, immeritoque defendi ab eo hunc Philosophum, ostendit. Contra *Mosbemiū* docet *pag. 281 seq.* *Potamonem*, sectæ ecclesiæ conditorem, tertio demum vixisse Seculo. Eiusdem argumenta, quibus usus est ad negandum, *Chalciditum* fuisse religione Christianum, imbecillia esse, docet *pag. 323 – 342.* *Pag. 454 seq.* recenset rarissimum librum *Jacobi Mazonii de triplici hominum vita, activa, contemplativa, & religiosa*: ab eoque syncretismum exerceri philosophicum, at minus erudite, judicat.

DEL.

**BIBLIOTHECÆ VOLANTIS JOANNIS CINEL-
LI CALVOLI, continuatæ per DION. ANDR.
SANCASSANUM, Repofitorium XXII.**

Rovereti, impensis Petri Antonii Berni, 1736, 8.

Plag. 12 $\frac{1}{2}$.

Recensentur in hac *Bibliotheca*, cujus priora XXI *Repofito-
ria* nondum venerunt ad manus nostras, particula scri-
ptores varii, vel potius scripta, quorum indicem cum Lectore
communicandum judicamus. Frontem aperit *Adrianus Valo-
rini*, Poeta Veronenfis, ejusque Epithalamium, *Ænea Sylvii* Ora-
tio funebris, A. 1603 dicta, & *Ænea Sylvii Piccolominæ* Oratio
funebris in *Fridericum Augustum*, Poloniarum Regem. Succe-
dunt scripta minora *Alexandri Sperelli* & *Zonzi*, *Alexii Pulcii*,
Pag. 4. *Andrea Budrioli* & *Naugerii*. Posterioris, Patricii Veneti,
Carmina aliquot ex Codice MSto Bibliothecæ Vaticanæ hic
eduntur, inprimis illud in Borguettum catulum. Sequitur *An-
geli Politiani* Carmen ad *Nicolaum Placentinum*, ex Codice
MSto Vaticano nunc demum editum. Sequuntur Opusculo-
rum tituli, referendorum ad *Antonium Possevinum*, *Andream Fran-
ciscum Tacchinium*, *Antonium Loredanum*, *Marinarium*, *Palma-
cium*, & *Melchiorium*, *Arnoldum Wesaliensem*, *Augustinum Abarium*
25. & *de Commissionibus*, & *Vegium Petavellum*. Adjiçuntur Anonymo-
rum aliquot Opuscula, vel potius eorum tituli. Ad elementum alpha-
beti secundum referuntur tituli librorum *Bartholomæi Christiani Ri-
chardi*, *Bartholomæi Crosti*, *Facii*, *Merula*, & *de Virgilio*, *Bernar-
dini Feliciani*, *Bernhardi Buccii* & *Marcelli*, nec non *Bonaventura Bar-
berini*. Sed cur nomina suppeditamus nuda? Addeamus pauca memo-
30. 36 seq. rabilia, nominibus plerisque omiffis. Recensio Orationum Papæ
Clementis XI non potest non esse gratiffima. *Eustachii Manfredii* Ob-
servatio eclipseos lunaris, Romæ A. 1732 d. 1 Dec. habita, ex toto hic
48 seq. est inserta. Suavitatem spirant Carmina nonnulla *Joannis Georgii*
77 seq. *Tressini*, e Codice Vaticano allata. Errorem putat a sese admissum
97. Autor *Cap. 15 Repofitorii XXI*, eo quod *Joannem Albertum Fa-
bricium* defunctis annumeravit. Et utinam illum errasset errorem!
109. Sed non erravit. Obiit enim A. 1736 ætate incunte. *Joannis Cech-
lei* tria laudantur scripta a Nostro, ac passim ea inferuntur, inprimis
poetica, quæ fastidium lectori abstergere valent. De reliquo nec vi-
tæ Autorum, nec sumæ scriptorum, nec judicæ de illis,
hic debent queri, aut expectari.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji Anno MDCCXXXVIII.

CAROLI SIGONII OPERA OMNIA, EDI-
ta & nondum edita, cum Notis variorum Virorum illu-
strium, & ejusdem Vita, a Cl. Viro LUD. ANT. MU-
RATORIO conscripta. PHILIPPUS ARGELATUS
nunc primum collegit, suasque Animadversiones in ali-
quot SIGONII Opuscula adjecit, nec non Indicibus
locupletissimis instruxit.

Tomus IV & V.

Mediolani, in ædibus Palatinis, 1734 & 1736, fol. maj.

Tom. IV Alph. 6, Tab. zn. 1, Tom. V Alph. 7 plag. 10,
Tab. zn. 1.

Prezclara sunt & excellentia, quæ peracre nostra ætate Ita-
liz studium contulit ad renovandam erigendamque, an-
tea collapsam prope & extinctam, penes se gloriam litera-
rum. Quas illa, e Græcia olim petitas, iisdem, quibus arma
& imperium, terminis concludere, inferreque ausa est ultimis
gentibus, etiam invitis; ex ista quoque communi & pæne su-
prema sua nocte emergas, refoendas, immittendasque inelio-
ribus auspiciis toti orbi, prima suscepit: donec ad hæc tem-
pora perventum est, quibus omnes terrarum angulos perva-
gatas, neque tamen usquam dignatas consillere veluti in suo,
ut huic cælo proprium id munus appareat, *Gravina, Maffei,*
Gorii, Muratorii, & aliorum, tanquam humeris repor-
tatas, amplexatur, colit, adorat; utque in posterum eo ha-

Hh

bean-

beantur reverentius, hancque sui amantissimam amare patriam velint, de amphioribus earum in dies ornamenti sola contendere cum omnibus, ac curiosissime videtur laborare. Egregio enim *Pbil. Argelati* consilio, *Sigonianos* omnes libros hoc potissimum modo conjungendi exornandique, quo profuit omnis ævi memoriz, nec minus iis, qui templa dedicant, honoravit rerum gestarum perennitatem, quid præstantius in literas, in patriam illustrius, excogitari fingique possit? In his monumentis vetus Palæstina excitatur, Græcia resurgit, Roma vivit, imperium antiquum restituitur, Longobardi renascuntur, & cujus non ævi historia florescit? Inde lucem tota antiquitatis ratio, veritatem rerum gestarum fides, perspicuitatem & elegantiam Jurisprudentia, præscum suum robur & splendorem Romana eloquentia, recipiunt.

In quarto autem *Volume* primo loco positi sunt *de Republica Hebræorum Libri VII.* In quibus cum per omnem antiquitatem non peregrinatus quidem, sed omnium tanquam ejus civitatum jure donatus, Autor, earum reipublicæ peritia ita cum iis, qui in illis nati habentur, contendat, ut, quicquid earum sacris aut publicis monumentis continetur, ille hoc potissimum complexus sit ingenio, quo omnes illos antiquos suorum temporum scriptores de cura, de ordine, de perspicuitate & elegantia, in certamen vocasse possit videri. Doctrinam igitur atque literas præstantissimi *Maffei* magnas atque illustrissimas esse oportuit, quibus iis, quæ majoribus egere non videbantur, longe maxime contulit ornamenta. Iis enim, quos his Libris adjunxit, Commentariis tantas sanctissimarum divinæ gentis literarum & historię divitias explicavit, eam se habere linguæ illius notitiam probavit, ut, cujus rei ille fidem de se fecit, eam si de omnibus sacrorum hominibus eorundem credere par esset, quibus in posterum de hac gloria concedere deberent, habituri non sint. Insequitur *Suspicii Severi Historia sacra*, Commentariis *Sigonii*, parilima politis, exposita. Ubi ad sacrorum librorum tempora, hominum sanctorum genealogias, & totius ecclesiæ vetustioris vicissitudines, intelligendas multa afferuntur adjuncta.

In

In qua ad umbilicum pervenit volumen, ipsius *Sigonii Historia ecclesiastica*, ea ex manu descripto exemplari Vaticanæ Bibliothecæ publicatur primum, continetque a Christo nato annos 311. Quo in Opere ne alias satis perspectam Autoris diligentiam & eruditionem, sint, qui desiderent, eo minus veremur, quo doctius versatus est *Horatius Blancus*, Jureconsultus Romanus, in iis, quæ ad hunc librum scripsit, *προλεγόμενοι*.

Volumine V continentur primo loco *Commentariorum de Republica Atheniensium Libri IV*. Qui cum singulari cura ab acutissimo homine sint elaborati, ut duas res, apud alios infociabiles, miscuerit, rerum copiam & stili brevitatem; non minorem gloriam pressiori hac opera, quam amplis illis & diffusis de Romana civitate lucubrationibus, videtur consecutus. Nam, quemadmodum formam totius reipublicæ in hac urbe, quæ soli Romæ secunda esset, pulcherrime animo comprehendit, ita luculentissimo, quo pollebat, orationis genere & scribendi arte mirifice illustratam proposuit; ut expedierit hanc unam facillimam viam, qua iretur ad accuratius noscenda cujuscunque generis florentium ingeniorum Græca monumenta. Qui ergo hac ratione eruditorum hominum judicio abunde satisfecisset; frequentissime, neque minus graviter, reprehendebatur in uno. Videmus enim & *Jacobum Gronovium* quodam loco scripsisse, *Sigonium in libris, quas de Græcorum republica ediderit, nihil magis cavisse, quam ne quidquam Græcum in iis reperiretur; & multorum præterea eandem scimus exstitisse accusationem. Viri scilicet minime ignari, quam periculosa esset omnis ad exploratam sententiæ veritatem expressa interpretatio, ægerissime ferebant, solius vertentis ingenio autoritatum fidem arbitriumque permitti; ut ejus suspecta libertas tantundem incertos legentium animos teneret, atque si rerum nulli pæne, qui sic nominantur, nominarentur Autores. Quo incommodo ne laborandum in posterum iis esset, qui ex aliis perspecta *Sigoniana* diligentiz præstantia & felicitate commendatissimum hoc Opus satis magni erant facturi, Cl. Editor præclara opera usus est eruditissimi cujusdam Viri, cujus nomen,*

H h a

quod-

quodcumque id demum sit, literis certe auspiciatum & salutare, non justus aliquis pudor, sed sola insignis modestia animi, occultavit. Is, abunde sarciendo, quicquid ex genuina Autorum fide & lingua desiderabatur, horum præfuit ornamentis librorum. Nam & integra Græcorum, nisi longiora quæ essent, testimonia percipit, & nova ipse multis in locis retulit, & inter Autores dissentientes subinde repugnantias composuit, multasque difficultates primus indicavit, plures jam notas dissolvit; ut ubique minime ambiguum rerum veritatem, quantum veterum monumenta & Græcorum linguæ peritia usui sunt, expediat. Cujus quidem rei multa habemus exempla, ut pag. 8 not. 23, de *Atheniense* post *Codrum Regibus*; pag. 15 not. 36, de *Areopagi conditore & institutione*; pag. 25 not. 80, de *Baccho*, cui *Dionysii nomine ludi facti sunt in Lenæo contra accusationem*. Jac. Gronovii; pag. 36 not. 98, de *tabulis legum, quæ ἀζωες & κύβεις vocabantur*; pag. ead. not. 100, de *explicatione: τῆ καὶ θωδεν νόμος*; pag. 52 not. 22, de *Scaligeri a Sigonio dissenso in quaestione, ex quibus πρόεδροι & ἐπιστάται lecti sint*; pag. 113 not. 87, de *his quinque foris, quæ Meursius, præter decem memorata a Sigonio, affirmat existisse, nominibusque ab Autoribus prodita fuisse: τὸ ἐπὶ λύκῳ, ἀρεθῆτρον, βατραχίαν, Φοσικίον, ὠδεδόν*. Qua in parte diligentissimus Commentator præclare demonstrat, *confinxisse* Meursium τὸ ἐπὶ λύκῳ *perversa explicatione* hujus apud Pollucem loci, qui perscriptus est *Lib. VIII Cap. 10*: *Τὸ ἐπὶ λύκῳ, ἀφ' ἧ καὶ ἡ λύκῳ δεκάς καὶ ἧρας δὲ ἰδρύται αὐτόθι, ἔχων τῆ θηρῆς μορφήν. πάλαι δὲ συνήσταν ἐὶ σινδανάζοντες τὰ δαισθηρία*. Quo declarari ipse probabiliter putat, locum Athenis fuisse, in quem simul judicia corrupturi egerint, in eoque *Lyci* statuum fuisse; cum autem postea ibi *δαισθηριον* constitueretur, id monumenti omnibus foris apponi cepisse, quæ ille per τῆν τῆ λύκῳ δεκάδα designari credit, licet numeri hujus rationem se non deprehendere fateatur. *Hesychii* enim, *Harporationis*, & *Suida*, testimoniis confirmat, omnia fora *Lyci* statuum habuisse. Quantum igitur nos perspicimus, singulare

lare forum, quod *Lyci* vocaretur, ei fuisse non videtur, sed a *Polluce* tantum causam & initium *Lyci* simulacrorum propter fora collocandi memorari, nullo nominatim prodito, ad quod ea narratio pertineret. Quæ quidem sententia improbanda minime propterea videtur, quod de tali foro alii scriptores mentionem nunquam faciant. De *Lyci* tamen decade dici fortasse possit, *Hesychium* & reliquos, cum omnibus foris *Lyci* statuas tribuunt, de iis tantum sensisse, quæ numero decem reliquis multo celebriora sola potissimum fora haberi debuerint; ideoque recte a *Polluce* *Lyci* decade nominari. Eodem loco reliquis quatuor, ex *Meursio* commemoratis, ipse novum, *Etymologici* magni autoritate, addit, cui, *Thesio* vocato, *Thesi* fanum prope mare πρὸς τὸ μακρὸν τέχος affedisse probat. Quo invento egregie explanavit locum in *Andocidis* Oratione, ubi narrantur ἑκατέρωθεν convocати esse, qui quidem in urbe habitarent, in forum, & qui ἐν μακρῷ τέχει, ἐς γὰρ Θεσιῶν: & *Aristophanis* in *Vespis* versus unice explicavit, quibus alii iudicare apud undecim, alii in *Odeo*, alii πρὸς τοῖς τέχεις, dicuntur. Quæ vero pag. 178 not. 150 afferuntur περὶ τῶν λογιστῶν καὶ εὐδύτων, magnopere incertum doctissimi Viri animum produunt. Quod si nobis arbitris res ageretur, non dubitaremus *Sigenii* sententiam album calculum adijcere. Locus enim *Aristotelis Polit. Lib. VI Cap. ult.* ἐπεὶ δὲ εἶναι εἶναι πᾶν ἀρχῶν, ἐὶ καὶ μὴ πάντας διαχειρίζουσι πολλὰ τῶν κοινῶν, ἐναρχικῶν, ἐπὶ τῶν ἐν αὐτῶν λαψομένην λογισμῶν, καὶ πρὸς εὐδύτους αὐτῶν μηδὲν διαχειρίζουσαν ἕτερον καλεῖται δὲ τέτες οἱ μὲν εὐδύτοι, οἱ δὲ λογιστῶν, οἱ δὲ ἕξτερας, οἱ δὲ συνηγῶτες: sic videtur vertendus: Magistratibus quibusdam, quantumvis nō sane omnibus, publica negotia administrantibus quæ plurima, necesse aliis est magistratum exsare, qui rationes exigat, & correcturam gerat; nihil aliud ipse administrans; vocantur autem tales magistratus alii (pro diversis scilicet officiis & necessitatibus reipublicæ) correctores, alii a rationibus, alii questores, alii procuratores. Ultima enim verba: *Ubi Simius* & *quædam* in *Philosophi* grecissimi ignoratione, perperam intellexerunt. Qui enim

enim *Ubbonis* sententiæ accedere velit, ab eo rationem exigeremus, primo quidem, cur crediderit, a Philosopho hic grammaticam potius vocabulorum enumerationem, quam diversarum unius generis formarum, institutam: deinde quibus autoribus affirmaturus sit, τὰς ἐξετάσεις καὶ συνηγορίας semper eosdem esse atque εὐθύνες καὶ λογισαίς; quod tamen eadem ratione, qua εὐθύναι modo & λογισαί iidem esse colliguntur, efficeretur. Quanta præterea accessio facta sit huic Operi, cum χορογραφίαν accuratissimam *Attica* adjunctam habeamus, ii judicabunt, qui lectione comperientur, tam exacte atque luculenter eam investigatam, descriptam, illustratam, ut, qui præcipuas ejus utilitates & opes memorare deereverit, totam referre debeat. Qui itaque jam satis gloriæ ob restitutas Græcæ antiquitates superiori opere sperare poterat inquietus hominis Mutinensis animus, nova de temporibus *Atheniensium* & *Lacedæmoniorum* ornatissima lucubratione, pasci se tam ad multos usus & oblectamenta accommodato labore, declaravit. Quæ quanto artificio sit perfecta, cum hoc loco explicari non possit, quia ejus totam absolvit præstantiam, ut in se invicem implicata brevitate dispersæ alias & multæ res unum quasi sub adspæctum colligantur, ut inde nulla avelli præcipue particula debeat; jubemus expectationi, quam Autoris habere singula solent, tribuere omnes tantum, quantum judicii integritas cum perpetua conjuncta solertia meretur. Qui vero *Sigonii* eruditionem sequantur in his temporibus ducem, comitem non minori commodo adjunctæ Editorum præclaram diligentiam, quæ *auxiliarium* reconditarum & excellentissimarum in hanc doctrinam rerum elaboravit. Cum autem nobis in laudando prius loci hujus opportunitatem, quam ullo modo justissimæ admirationis materiem, defuturam sentiamus; ea utemur consolatione, qua honos potius habitus, quam injuria facta, *Sigonio* & præstantissimis Editoribus videatur: si cesserimus legentium fastidio, & temporis necessitati, a quibus quicquid dicetur, non tamen dictum pro eo erit, ac merita in literas tanta postulabit. Quare potius ad ea properare avertimus, quæ Operis

ris dignitate & excellentia præcipuam a nobis curam haud dubie exigent, nisi jam dudum doctorum notitia intelligeremus contineri, quicquid de iis posse perspicimus laudatione comprehendi. Ea sunt, quibus *Sigonius Romanorum Jus publicum, divinum pariter & humanum, nec non civilis scientiæ partes nobilissimas, complexus, partem tot ingenii monumentis ac decoribus jam ante nominis immortalitatem non tantum longioris multo ad spem ævi erexit atque extendit, sed egregio quoque & invicto contra omnium vim temporum monumento firmavit. Adeo enim nihil simile huic Operi elegantioris antiquitatis studiosi norunt, Historici experiuntur, Jurisconsulti fatentur, ut, quicquid veterum scriptorum fide confirmandum, aut vetustatis notitia & luce declarandum, putant, solius hujus viri testimonio committere non dubitent, sicque ejus autoritati confidendum ducant, tanquam hoc uno sponse interposito omnium vetustatis scriptorum consensum ac sententias usurpassent. Cui per vulgato jam hominum judicio cum non modo nihil detraxerit, sed summam quoque rationem & auctoritatem asserere, cupiamus; si id ad ignaviam atque inscitiam quorundam valere nolimus, ignoscere nominis *Sigoniani* amantiores debent. Quippe qui magna contentione asseveramus, & horum argumenta librorum ad omnes antiquitatis partes cognoscendas satis late patere, & pro unius hominis facultate & ingenio præne omnia felicissime pertractari, non ferimus eos, qui, antiquitatum & Juris Romani se doctores professi, nihil aliud in Commentariis suis agunt, quam ut ex *Sigonii, Cujacii, Balduini, Hostomanni, Brissonii, & aliorum, libris* quibusdam pannis direptis centones suant: non aliter ac si munere Deorum missi essent, qui magnorum virorum scita ab se in ordinem redacta, & pestilentibus succis condita, ignorantia seculo propinent. Quod si hoc sit literarum barbarism: ac solitudinem a patria defendere, si sordes propulsare, si ineptias de mundo tollere; nos ad superiorum temporum infelicitatem revolvi, quam his delictis frui, malimus. Nos enim contenti sunt, veterum Autorum majestatem atque splen-*

splendorem de statu dejicere, sed novos suos, inauspicatos, deformes, & infelicibus flammis ustulandos, fœtus imperitis ingerunt, magnorum ingeniorum fortuitos atque excusabiles errores ex parvis plerumque maximos efficiunt, & denique, cum omnes ingenii nervos intenderint, id consequuntur, ne quid omnino in iis, quæ mala manu tractarunt, fanitatis appareat. Hi sunt, qui jam a longo tempore *Sigonium*, ignoratione Juris civilis non raro lapsum, interdum ingenio deceptum, negligentia sæpius incautum, frequentissime depravatis Autorum exemplaribus de via aberrantem, tam securi ducem sibi fecerunt, ut nihil suspicati sint eorum, quæ multa in longo hoc Opere vitia notavit doctissimus *Madernus*, qui utilissimos his *de antiquo civium Romanorum, & Italia, & Provinciarum, jure, atque de Judiciis*; libris Commentarios addidit. Quæ omnia una cum iis, quæ, a *Sigonio* recte tradita, majori cura perpoliivit, si, quasi summis passim capitibus rerum in censum relatis, discere legentes volent, habebunt hic satis multa. *Pag. 8 not. 14* præclare probavit, *Jul. Cæsarem rempublicam non injuste & per tyrannidem occupasse, sed virtutibus suis principem locum meritum, inimicorum factionibus & intemperantia compulsus esse purganda atque constituenda reipublica curam suscipere. Pag. 18 not. 25* notat *Sigonium, non distinguentem urbis & Romæ appellationem, quam tamen distinxit Paulus l. 2. D. de Verb. sign. in quam legem Gothofredi perverissima exstat interpretatio. Pag. 23 not. 28* de *Romano agro* pulchre differitur, tam de eo, quo fiebat jurisdicchio magistratuuum urbis, quam qui, extra Romanos fines ab hostibus captus, a civibus Romanis colebatur. *Pag. 28 not. 31* optima sunt, quæ de *tribubus* afferuntur, interque ea verissima etymologia vocis *tribus* a *tribuendo*, quæ origo vocis nos in eam cogitationem adduxit, ut causam inde afferri credamus posse, cur *Festus & Padianus* *tribus* curiis permiscuerint. Cum enim antiquitus *tribus* separatam aliquam totius partem significarit; omnes populi divisi partes generali verbo *tribus* vocandæ fuerunt. *Triginta* autem ex curiæ *Romuli*, indito peculiari nomine, effe-

effecerunt, ut illis quatuor partibus, a *Servio* institutis, solum generis nomen, sine periculo confusionis cum curiis, sufficeret. Cum itaque isti Grammatici in quodam antiquo scriptore generale verbum de curiis usurpari deprehendissent, eas & tribus easdem crediderunt esse. *Pag. 39 not. 34*, relatis ex *Livio & Dionysio* de *centuriis* verbis, *Sigonium* nomen perspexisse, demonstrat, de quo in *curiarum numero* *horum Auctorum* *dissensus fuerit*, cujus ipse causas optime declaravit. *Pag. 49 not. 41* optimo jure castigavit Autorem, quod, *legum XII Tabularum miram obscuritatem desiderasse prudentium interpretationem*, affirmavit; cum potius ad præcipua quædam & generalia civilis disciplinæ capita adstricta brevitatis indigueris prudentium ad multos & varios casus accommodandi peritia. *Pag. 51 not. 43*, *Senatusconsulta ante Imperatores leges non fuisse*, certissimas rationes attulit; quibus si ab *Hæro Observas. Jur. humanior. Lib. I Cap. 3* gravissimas atque accuratissime expositas addideris, nihil admodum ad hujus rei fidem præterea desiderabis. *Pag. 53 not. 45* *Sigonis* commentum de *Tribunorum edictis* refellit, quos decreta tantum interposuisse constat. Sed ad hoc affirmandum plerisque nostris *Ulpianis* *Sigonius* autor suffecerat. Loco eodem *Censurorum edicta*, a *Sigonio* *omissa*, commemorat. *Pag. 57 not. 52* *Sigonium*, *Livii* loco perverissime explicato affirmantem, *vulgo conceptor ex mulieribus, quibuscum nullum connubium esset, servorum numero habitos esse*, clarissimis testimoniis refutavit, cum *Livius* de ea tantum manumissione loco a *Sigonio* usurpato sit intelligendus, qua ex Hispanis fœminis dedititiis & civibus Romani nati latini fiebant. *Pag. 62 not. 55* demonstrat, *Sigonium* *legi Servii de incensis* nimis *amplam significationem tribuisse*, cum putaret, *omnibus indiscretim, qui censi non essent, ea libertatem ademptam fuisse*, quæ solam fraudem in subterfugienda census atque militiæ simul necessitate coercuit. *Pag. 64 not. 56* de *causis amittenda civitatis* diligentissime tractavit: cum in similibus argumentis *Sigonius* vacillare fere, si non labi, consueverit, nulla adjutus disciplina Juris Romani. *Pag. 67 not. 57* *justissime reprehendit per-*

versiffimam legis Fabia de plagiaris explicationem, quæ Porcia solum convenit, arceati a civium tergo verbera, cum Fabia de suppressis tantum aut venditis per fraudem liberia hominibus lata fuerit. Ex hoc igitur solo Sigonti errore æstimari debet eorum Jurisconsultorum eruditio, qui eo Autore præcipue ubique, nonnunquam unico & solo, niti non dubitant, si quando antiquitatis & elegantiarum doctrina atque opibus se beatos putant. Pag. 70 not. 59 & 60 egregia monuit de potestate in majores magistratus ab ipsis Patriciis prodita Tribunis plebis, & de iis decem numero creatis ante legem a Sigonio memoratam. Pag. 72 not. 61, legi Porcia caput de exilio civis Romani falso assignatum esse, & nulla Romæ de exilio lege lata, nulli quoque civum, præterquam Tarquinia Superbo, a magistratu id decretum, sed permissum tantum confirmatumque, Ciceronis & historiarum testimoniis obtinet. Pag. 80 not. 64 rationem, cur senatores patres vocarentur, eximie prodidit. Pag. 84 not. 65 doctissime distinxit auspicia consularia ante ipsa comitia ab his, quæ jam peractis comitiis creati Consules, initio magistratus Capitolium adscendentes, capiebant; sine illis nullum Consulem creatum affirmat, quia statuta ac solennia unice creandis Consulibus centuriata comitia ea semper habuerint; hæc vero ab ipsis novis Consulibus neglecta interdum esse, unde ii inauspicato facti dicantur. Pag. 86 not. 67 ingeniose de patribus minorum gentium ante Brutum disputat. Pag. 88 not. 69 in diligentissima de sacris Romanis, & jure eorum, tractatione Sigonti aliorumque artem æquavit, ordinem & diligentiam tenuit, perspicuitatem & copiam supergressus est. Pag. 99 not. 70 locum ex Institutionibus, quo dicuntur soli cives Romani justas nuptias contrahere, declaravit, ut doceret, non omnino prohibitas fuisse cum externis nuptias; sed, quibus jus connubiorum non esset, iis hoc a Senatu vel populo petere licuisse, ut cives per matrimonia fierent: itaque eo solum nomine justas non fuisse ejusmodi nuptias, quod non adeo solennes, nec cum vulgari legum observantia, fierent. Quam ejus opinionem veritati plane confirmare nobis equidem videtur Ulpianus in l. Si uxor. §. 13 ff. ad L. Jul. de Adult.

dult. quam legem cum explanaret *Huberus Digress. Justinian. P. II Cap. 17*, excogitavit aptissime discrimen inter significaciones *justi*, unam, quando idem sit, quod *legitimum*, alteram, cum quod *solemne*. *Pag. 110 not. 82, de causis effectibusque patrie potestatis, ejusque dissolvenda modis*, agens, non minus ornamenti veteri Jurisprudenz doctrina & rerum delectu, quam ordine & narrationis concinnitate elegantiaque, voluptatis legentibus, contulisse intelligitur. *Pag. 132 not. 88* accuratissimam uberrimamque de *acquirendis modis* disputationem interposuit. *Pag. 148 not. 93* de *origine & processu tutelarum* docta commentatur. *Pag. 150 not. 94* de *cessitia mulierum tutela Cujacium* refutavit, qui, a *Claudio* ipsam foeminarum tutelam sublatam, a *Constantino* postea restitutam fuisse, prodiderat: cum, ut ipse accuratissime demonstravit, a *Constantino* nequaquam cessio revocata sit. Quare Auctorum sententiam ita exponit, ut *Claudius consanguineis fratribus & patruis a tutela plane abstinendi facultatem concesserit, cedendi etiam, que ante fuerat, necessitate remissa: Constantinus vero & Leno tutelas adeo ad pristinum jus & rigorem vocaverint, ut tollerent insuper cedendi licentiam*. Qua asseveratione quid præclarior? Cumque ii, qui, Compendia aut Syntagmata, ut ipsi pereleganter inscribunt, fabricando, nihil juventutem docent, quod ex *Sigonii* & antiquariorum voluminum titulis argumentorum, & tabulis ad requirendi facilitatem adjunctis, disci non possit: ad præcantata verba reddendum nata animalia, & laboriosarum nugarum ambitiosi doctores isti, cum omnia ita confirmant, ut, iis, si non in foliis *Manutii* alicujus, aut *Sigonii*, aut *Cujacii*, nominibus, at in probationibus certe, pronuntiationibusque eorum singulis, sat ponderis ac rationum ponatur; fieri non potuit, quin nemo adhuc dubitaret, si *olim nomen cujusquam, nullo discrimine, jure an fraude fieret, in Censorum tabulas relatum esset, cum exemplo, Diis hominibusque invitis, civem Romanumque rerum dominum effectum esse*. Qua in re ne aliqui parum acuti viderentur, addiderunt quoque, *servorum manumissiones ita fieri solitas fuisse,*

*si cuius nomen clam in censum irrepsisset, eamque libertatem contra Jovis & Roma potentiam ratam fuisse, imaginati sunt. De quo si probationem desideres, nihil agas, cum ii, Sigonio nominato, Ciceronis eosdem, quos ille, locos proferant, in quibus tamen nullam causam perspicere profecto potuerunt, cur hoc affirmandum crederent. Solos igitur lectores suos se feliciores sperarunt fore, ut eandem, quam Sigonium deprehendisse sibi persuaserant, rationem deprehenderent. Nunc vero, quid illi facturi sint, non liquet, cum Madermus noster pag. 154 not. 9 non demonstrarit modo, unum Ciceronis locum maximis esse mendis perversum, &, utcumque eum legas, nihil tamen probare, sed reliquorum binorum aciem, qua se tuebatur Sigonius, ita in eum retorserit, ut, Livio in societatem testium adscito, contrariam veritatem assereret. In quam sententiam nos infinita ex tot legibus de peregrinis, de civitate, latis, ex peregrinitatis causa quamplures dixisse scimus, argumenta adjungeremus, nisi locum nobis praecepisset debita hujus Operis laudibus materies. Pag. 158 not. 102 Sigonium a Grævii accusatione liberavit, quasi Suetonii locum Jul. Caf. Cap. 41 de censu perperam explicasset. Ipse enim evincit, ibi omnino de censu in novum nomen commutato agi, cum distributio frumenti, quam hic Grævius solum admittit, jam antea vicatim facta fuerit; illud vero de accipientibus frumentum ex publico, pertinere ad legem Clediam Armonariam, ut quotannis gratis daretur populo frumentum, cum ex censu appareret, quot essent, qui frumentum accipere deberent. Pag. 160 not. 105 iterum Sigonium notat, qui auxilia & socios nominisque Latini homines non distinguit: cum auxilia tamen extra legiones militarent, focii & latini ipsis legionibus permitti. Pag. 162 not. 106 de legione Romana multas doctorum tralatitias quæstiones erudita disputatione finivit. Pag. 191 not. 113 de magistratibus generatim doctissime differuit. Ex his, quæ ad solum primum Librum hujus Sigoniani Operis adiecit in omnibus antiquitatis partibus gloriose versatus homo, satis intelligere volumus Lectores, quanto in pretio habenda hæc sint aug-
 menta,*

ments, quæ non accessionem aliquam, sed opus profecto alterum, habere possumus. Ne longius progrediamur, multitudo atque varietas rerum, utilium earum atque præstantium, effecit, quæ obrui mos citius, quam satari, intelligimus posse. Tanquam receptui signum ergo dabimus de *Sigonii* hoc similibusque aliorum Operibus iudicium, quod non propterea, quod sit nostrum, sed quod aliorum quoque gravissimorum hominum, harumque rerum inprimis peritorum, confidamus fore, placere legentibus cupimus, quasique veterem aliquam Senatus literarii auctoritatem obtinere suum jus atque splendorem etiam, nostra ope contendimus oportere. Cum majorum nostrorum temporibus in laude poni bonæ cœpissent literæ, & humanitatis longe maxima gloria putaretur; nemo repertus est, qui non amplæ, & per immensa patentis, doctrinæ atque scientiæ, quam curæ atque iudicii, spectare famam mauerit. Quo fiebat, ut, de omnibus dum multa potius, quam multum, dicere posse volunt, egregia & in medio posita transvolarent; convectarent undique ambitiosos, & laborantes mole, apparatus, in quibus ingenii præcipuas ubique, rationis interdum atque veritatis nullas, esse partes voluerunt; effeceruntque multis Auctorum testimoniis perverfis, hominibus inanium dubitationum pariter ac mendacium asseverationum argutiis repletis, antiquis denique gravibus & ætate nissimis literis ex simplicibus & paucis redditis infinitis, ut hodie doctis & laboriosis hominibus egeremus, qui grandibus eorum libris non minores opponant anticonones, multoque majori diligentia, quid omnes ante se nescierint, quam quid potissimum ipsi sciant, docere allaborem. De scribendi autem arte, & aliis, præterquam scholasticis, perspicua atque juvenunda prodendi studio nemo non modo laboravit, sed ne ullo quidem modo cogitavit; nisi *Mauritium*, cui alia multa deerant, in aliquo ob id loco velis habere. Innumera itaque eorum vitia nobis adhuc fraudi sunt, quæ, nulla nos spes tenet, animadversum atque sublatum iri, quando erunt aut tanta delicatorem fastidia, aut doctorum mos spectatas tantum fabulas reponendi, & cupido intactas alia solum minis-

tias cumulandi. Quibus omnibus cum vix vacare *Sigoniana* culpis queat, longe tamen plura bona naturæ & industriæ in eo novimus superesse, quæ nunc adeo non est extollendi tempus, ut supra multis documentis planum fecerimus, si quid sit, in quo desiderari hominum de eo justum iudicium debeat, hoc esse, quod ejus auctoritate abutendum potius, quam eam contemnendam, ducant.

RACCOLTA D' OPUSCOLI SCIENTIFICI E
Filologici, &c.

h. e.

COLLECTIO OPUSCULORUM SCIENTI-
ficorum & Philologicorum.

Tomus I & II.

Venetis, apud Christophorum Zane, 1728 & 1729, 12.

Tom. I plag. 21½, cum Fig. æn. 1, Tom. II Alph. 1,
cum Fig. æn. 3.

Plurima sunt, eademque gravissima, in rempublicam literariam merita, quibus sibi omnes, quotquot scientiarum varietate delectantur, devinxit egregius doctissimusque hujus Operis Collector, *Angelus Calogiera*. Neque enim tantum selectissimorum per Italiam ingeniorum conventum egit hisce in *Opusculis*, quo nomina eorum, jam penes Italos celebratissima, exteris etiam inclarescere possent, sed id etiam, quod ab unoquoque in sua arte politissime & sapientissime scriptum judicavit, ex magna librorum rariorum copia selegit, dapibusque his mensas suas philosophicas ac philologicas instruxit. Parum contentus, arti suæ ornamentum attulisse, omnibus, quotquot reperiuntur, scientiis amplissimas dedit & longe præstantissimas accessiones. Theologos, morum doctores, Historiæ sacræ æque ac profanæ studiosos, Poetas, Rhetores, Mathematicos, rerum ad naturam spectantium curiosos, æquali sibi beneficio obstrinxit. Jam quidem viventium saltem hac ætate Virorum scripta exhibentur; verum, non se neglecturum in posterum, si copia detur, inedita anti-

que.

quorum Seculorum monumenta, spondet. Selectu Opusculorum pretium laboris sui auxit. Non enim, nisi quæ aliquo invento novo, vel facti cujusdam raritate, memorabilia viderentur, vel quæ rariora inventu essent, hoc in Opere proditura, ea vero, quorum iusto major moles esset, contractiora se daturum, in Præfatione, ad magnum Medicinæ lumen, *Vallisnerium*, directæ, recepit. Tribus singulis mensibus singuli publicantur *Tomi*, quorum jam *sex & decem* nostris manibus tenentur. Dicemus, jam de *primo & secundo*, de ceteris proxime dicturi. *Primo Tomo* habentur *G. Pauli Imperatoris*, Medici Romani, Epistola de partu viperarum per os contingente; quam pullos enitendi rationem viperis ordinariam & solennem judicat, ore etiam gravidas fieri arbitratus. Meditationi occasionem dedit casus singularis. Vidit scilicet Autor, quinque pullos viperinos matris ore egredi, ita distincte & clare, ut dubitationi nullus superesset locus. Singula vipera nata membrana circumquaque investita fuit, quam cum ad modum exuviarum deposuissent, repentino incremento, post duas ab ortu horas, dimidio, quam natæ erant, auctiores evaserunt. Accommodatissima est ad propositam quæstionem *Vallisnerii* responsio, qui, æqualem omnibus animalibus nascendi conditionem asserens, organa genitalia viperæ addita icone eleganter declarat, ad oculum demonstrans, ureteres, oviductus, seu uterum bicornem, in cloacam animalis definere. Ne tamen irritam omnino hanc de insolita partus via observationem redderet, admittit, forte per canales intestinorum matris viperæ pullos ascendendo ad os delatos fuisse, quod factu impossibile esse, non omnino judicat, rei novitatem excusans potius, quam approbans, quandoquidem uterus viperæ bisornis, eum intestino ejus recto conspirare deprehendatur. Succedit huic Commentationi erudita ad *Joannem Polonium*, Mathematices, in Academia Patavina Professore, ab eodem *Vallisnerio* data, de Planisphærologia, Epistola. Paryula isthæc est, sed immensis & artificii & usus, machina, in plano verticali, cujus diameter tredecim uncias regias æquat, tam accurate exhibens, quicquid in Astronomia maximi momenti est, ut cum opti-

optatis ephemeridibus mirum in modum concordet. Apparent enim non solum varii circuli, partim mobiles, pro motibus diurnis & annuis, partim immobiles, pro designandis horis, earumque scrapulis, tam Astronomicis, quam Italicis, sed & ipse progressus solis in ecliptica, ejusque anomaliz, & phænomena solis ficti: designantur dies solares, naturales, & artificiales, eorumque æquationes, porro æquinoctia & solstitia, cum illorum præcessionem, item horum ortus & occasus: indicatur præcipuarum fixarum ascensio recta, & motus tam communis, quam proprius. Exhibetur luna cum suo epicyclo & nodis, cum motu medio & vero, cum phasibus, & cum mensibus synodiis & periodicis. Denique etiam eclipticum, tam solarium, quam lunarium, tempora & magnitudines commode reperiri, ope hujus machinæ, possunt. Præcipuum artificium, summumque artificis ingenium, ex admirabili constructione elucet, partim cochlearum, quibus resistentia minuitur, partim ipsarum rotarum, quæ ad exprimendos quoque numeros fractos accommodandæ fuerunt, partim limacis, catenæ, & penduli, quorum ope exacta motus æqualitas conservatur. Immortalem sibi famam hoc suo labore peperit Autor, *Bernardus Facini*, Venetus, felix profecto, quod tantum præconem nactus est, *Vallisnerium*. Sequitur Consilium *Joannartici*, Comitis *de Porcia*, ad eruditos Italos, de scribenda sua ipsorum vita, bonæ frugis plenissimum, ad provehendam in Italia Historiam literariam momenti longe plurimum, si civibus, prouti utique spes est, arriserit, habiturum, & nostris etiam Germanis non tantum, sed & omnibus quarumcunque gentium, maximopere commendandum, lectoque dignissimum. Hoc Consilium excipit exemplum laudatissimum vitæ eruditissimi *Jo. Baptista Vici*, ab ipso illo conscriptæ; ex qua volupe nobis fuit propius nosse virum, quæ ob scripta edecumatissima, sed in his oris parum nota, atque adeo in *Actis* his nostris, quod utique dolemus, indicta adhuc, inter præcipua Italiz ornamenta numerandus videtur. Leguntur jam *Jo. Baptista* Comitis *Casotti* de origine, incrementis, & statu præsentis, urbis Prætenis Epistola;

Epistola;

Fig. II.

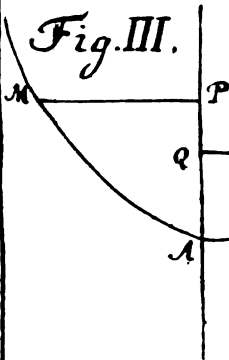
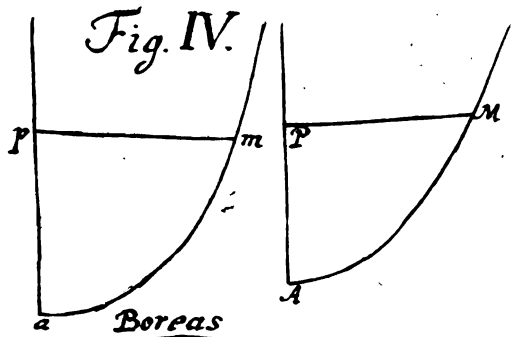
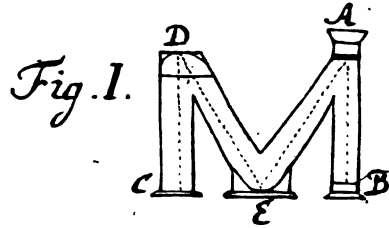
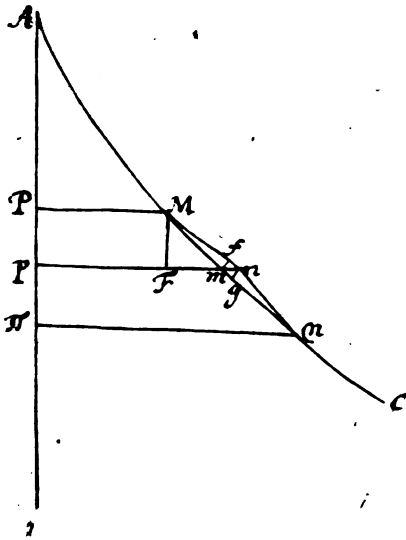
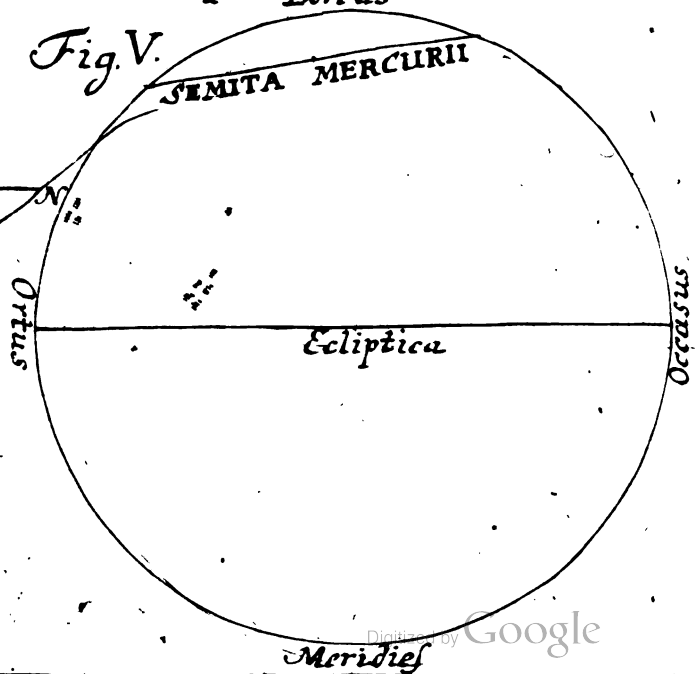

Fig. V.

Epistolæ Anonymi Observationes in Decameronem *Boccacii*, denique *Tubalci Paniebit*, Pseudonymi, Pastoris Arcadis, de more Italarum, miscue scribendi *V. S. & Voi*, Epistola.

Secundi Tomi fragmentum ornant *Vallisnerii* tres de rebus physicis ac medicis Commentationes Epistolice. De ignibus lambentibus, seu phosphoris, corporum animatorum hic differitur. Nec homines tantum, sed & bruta animalia, insecta, & marina, lucem fundunt, imo, quas ignium fatuorum nomine habemus erraticas flammæ, comperimus pinguium, terra exhalantium, vaporum, ipsorumque corporum, circa quæ volitant, incendia ludicra esse. Ignis ille lucens equidem est, sed non ardens; verum majorem exurendi vim habuerunt meteora ignea, per noctem volantia, & constructa paleis tuguria incendio absumentia, quæ superioribus annis in ditone Trevigiana observata fuerunt. Refellitur opinio cujusdam Eremitæ, qui flammæ istarum volantium rationem reddere conatus est, adducto scarabæo lucente, qui, exurendi potentia præditus, ludere istas tragœdias potuerit. Adducuntur insectorum istiusmodi lucidorum exempla, sed quæ adurendi virtutem nullam habeant, quale & ipsum hoc, ab Eremita productum, esse merito asseritur. Novum inde aliquod describitur, ab impostore Anglo, *Boilo*, Parisiis venditatum, vermium systema, quibus ille absconditas morborum causas exponere, & inaudita caro vendere medicamina, ausus est. Feliciter detectum fuit artificium, quo ille comparere in gutta sanguinis vel urinæ hominis ægrotantis fecerat bestiarum diversitates, a quibus scilicet naturam hujus vel illius morbi dependere, asseruerat in libello: *Systema cujusdam Medici Angli de causis omnis generis morborum*, Gallice scripto, & Parisiis A. 1726 edito. Utebatur fumivendulus microscopio, cujus iconem appositam hic vides. Sit microscopium A, B, C, D. A sit spectatoris oculus. C sit vitrum objectivum, sub quo gutta sanguinis vel urinæ hominis ægrotantis collocabatur. D sit speculum, quod mentiebatur adesse agryta, a quo reflectantur radii in E aliudque ibi collocatum speculum; & denique in A, spectatoris oculus.

TAB. III

Fig. I.

Kk

Fraus

Fraus latet in B. Ibi enim vitrum exstitit absconditum cum abscondita gutta corrupti liquoris ex succo plantarum, in quo vera essent animalcula. Credebantur venire, qui ex B ad oculum dirigebantur, radii, sic appropinquabant identidem diversi vermes, prout alius artificiose corruptus quipiam humor in B objectus fuerat. Hos vermes suos miris appellat nominibus asthmaticos, caducos, cancrificos, bubonificos, erysipelatitas, fistulares, &c. Verum, detecta fraude, clam aufugit homo temerarius. Hanc veritatis assertionem, sicut alias multas, Celeberrimo *Vallisnerio* debemus. Sequuntur in Collectione nostra *Camilli Sibvesri* de Inscriptione arcus *Septimii Severi* Epistola, & *Josephi Bianchini* Apologia pro libro à se edito, cui titulus: *le Stampe d'Italia*. Jam, inter tot præclara, etiam satis ridicula interposita est Comitis *Riccati*, Viri sua opinione non mediocriter docti & faceti, ad *Vallisnerium* Epistola: in qua ille patronum se profitetur sententiam *Vallisneriana* de origine fontium, contra nostram, quam fingit, accusationem, in *Actis Anni 1726*. Laudavimus eo loco, ut sæpe alias, Virum, propter singularem diligentiam, doctrinam, & humanitatem, nunquam satis laudandum. De cetero, quæ, salvis ejus experimentis, ac plerisque placitis, etiamnum attendenda ac magis expedienda in proposito argumento viderentur, ingenue modesteque indicavimus. Non tulit hæc æquo animo *Riccatum*, specieque defensoris Italiae & *Vallisnerii*, cum propriis vulneribus irritaretur, & nos, & universas nationes, qui ultra Alpes incolunt, audacissime ineptissimeque calumniandi occasionem arripnit. Non enim integros, quos recensemus, libros ediscimus & transcribimus: non omnibus Autoribus, non denique *Riccati*, satisfacimus. Et magna pars terrarum, cum nonnullos *Riccati* similes non admiratur, velut impio quodam & obliquatissimo fœdere sociata, contra Italiam consensisse judicanda est. At, inquit, *velint nolint Transalpini, nostra natio illorum magistra exstitit, eodemque bis barbaric extraxit, incertum, an tertia vice aliquando extrahendos*. Paterentur hæc, nec quemquam in Italia desipere, aut barbarum esse posse, crederemus, nisi vel suo

suo exemplo *Riccatus* contrarium doceret. Cujus ludos & pugnas Spectare, & ictus gladiatorios, quibus aerem ferit, satis jucundum est. Nam primo, recensionem nostram Operis *Vallisneriani*, de origine fontium, quia *Lavinarium Helveticarum* mentionem fecimus, a nobis tantummodo adoptatam, in *Helvetia* vero natam esse, ut est homo nasutissimus, odoratur. Deinde, cum nescio quem recensionis Autorem, suum scilicet & *Vallisnerii* adversarium, Medicique Anonymi Florentini amicum, sibi ante oculos posuisset, quæque eum statuere ac defendere conveniret, penitus exputasset, tum vero fortissime pugnat, ac de misera larva, proprio gladio jugulata, amplissimum agit triumphum. Sed redeundum ad seria est. Cetera enim, quæ *Tomo hoc secundo* continentur, hæc sunt: Epistola N. N. ad *Raimundum Ceccettum*, qua *Jo. Baptista & Hieronymi* fratrum *Amalcorum* notitia supeditatur, Italice scripta; *Vita Petri Jacobi Martelli*, ab ipso scripta; anno circiter 1718; *N. Caffarelli* Dissertationes tres, ad Historiam naturalem spectantes; *P. Thomæ Maphæi* de usu Mæthesos in Theologicis, & diversa circa principium universale Staticum *Galilæi & Cartesii* sententia, Dissertationes duæ Epistolares; denique *Abbatis Caroli Hieronymi* ad *Carol. Anton. Vallisnerium* de Monstro humano, formam rænz similem habente, Epistola.

BERNARDI SIEGFRIED ALBINI, ANATOMES & Chirurgiæ in Academia Batava, quæ Leidæ est, Professoris, Icones ossium fœtus humani. Accedit Osteogeniæ brevis historia.

Leidæ Batavorum, apud Jo. & Herman. Verbeek, 1737, 4. Plag. 20, Tab. 21. 16.

Postquam de omni Anatomiz, qua patet, ambitu admodum præclare promeritus est Clariss. *Albinus*, tenerioris humanæ ætatis ossa penitus excutere, & nova luce illustrare, suscepit, illo successu, qualem a tanti Viri opera sperare omnes debent,

bant. Cum deprehenderet, icones ossium foetus, passim exstantes, aliquo symmetriae vitio laborare, limam admove-
 re isthuc Anatomiae parti animum induxit. Cumque intelli-
 get, tenerrima potissimum, quorum major pars cartilaginea
 existit, ossa ideo mendose apponi, quod, sive recentia extri-
 centur nexu suo cum aliis, de substantia quidpiam dimittant,
 sive sicca aut liquoribus asservata habeantur, corrugentur va-
 riis modis: quo ipso facere aliter, quin a natura longe aberrarent,
 iconographi haud potuerunt; ipse, pro sua dexteritate,
 arte, & felicitate, omnium ossiculorum nativam proportio-
 nem studio designandam a magni nominis artifice singulari,
Joanne Wandelaar, curavit, & eleganti admodum sermone
 omnium ossium genesis exposuit. Verticis ossa in utraque
 tabula, & externa & interiore, quae vitrea dicitur, bracteolis
 radiisque a centro ad peripheriam excurrentibus, paulatim
 ex membranoso quodam habitu excrescunt. Retis in modum
 contextis fibris, conspicitur os frontis, duplex haud raro
 adultis, & omni aetate divisum permanens; in abortu quo-
 dam utrinque triplex de novo observatum fuit. Os autem
 cribriforme triplici parte, duplici ossea, intermedia una,
 quae hinc crista galli, illinc septum narium, est, constans
 habetur. Os occipitis in partes quatuor, anteriorem, poste-
 riorem, & laterales duas, cartilaginibus connexas, facile re-
 solvitur. Inter posteriorem & laterales etiam adultis futu-
 ra species haud raro superest. Os temporum triplex ma-
 turo embryoni est squamosum, petrosum, & annulus. Am-
 plissima est cavitatum tympani, labyrinthi, & partium in illis
 contentarum, recensio, nec quidquam omittitur eorum, quae
 difficillimam auris internae, tantis Viris non satis descriptam,
 historiam luci admoveere possunt. Maturo foetui os multi-
 forme e quinque frustis osseis constat, basi, processibus te-
 nuibus duobus, duabusque partibus lateralibus. Ossa jugalis
 palati, unguis, nasi, spongiosa inferiora, ut in adultis, ita & in
 parvulis abortibus, ex uno osse constare, maxillare tamen su-
 perius ex aliquot frustulis, sed paulo post confluentibus,
 construi fuit deprehensum. Maxillae inferioris duae sunt par-
 tes

tes ossæ, quæ paulatim coeunt in unum os, remanente pristinae divisionis istius ab interna & externa parte vestigio. Officula auditus frequenter in parvulis tota cartilaginea inveniunt. Autor. Malleo aliquando manubrium & processus gracillimus cartilago permanent. Ast ante maturitatis terminum hæc officula præcoci incremento magna fiunt & indurantur. Vertebrae id commune, quod ex cartilagine, prout cartilago omnes sunt ab initio, tribus in partibus os exoriatur, in corpore scilicet, & ad latera foraminis magni. Illud tamen peculiare habet epistrophæus ob processum dentiformem, quod in cartilagine primogenia quatuor in locis ossa exoriantur. Os sacrum una primum cartilago est, ita divisa, ut quinque vertebrarum simulacrum ferat, etsi distincta quinque neutiquam fiat corpora. Ast observantur in istis quinque locis ossis sacri diversa phænomena Osteogeniæ; primus, secundus, & tertius, quinque distinctis partibus ossescere incipiunt, reliqui saltem tribus, prout in omnibus vertebris. Atlas cum reliquis vertebrae ex triplici fit officulo, duplici laterali, & granulo ossæ. Medium circuli cartilaginei occupat, sensimque totum arcum ossescentia absumit. Costarum mira est præcocitas. Nam vix maturo fortui ossæ sunt; primis tamen mensibus pars, quæ corporibus & processibus transversis vertebrarum inarticulatur, cartilagineum existit. Os coxæ tribus in locis os fieri incipit, primum in ileum, tardius in ischium, & denique in pubis, regione. Ossibus longitudinalibus solenne id est, in media parte primum ossescere. Hunc morem sequitur os femoris, quod a parvulo grano osseo, cum cartilagineum esset, os efficitur, longo etiam post partum tempore & trochanteres & caput cartilaginea persistunt corpora, sicut & patella post nativitatem demum ossescit. Quod de femore dictum fuit, valet etiam de tibia & fibula, quæ in media sui parte primum ossescunt. Omnia tarli ossa diu etiam nato homini contingunt cartilaginea; solus talus & calcaneus de osse tantillum participat. Metatarsus & digitorum primus æque ac secundus ordo sibi per omnia respondent, quod in medio, hinc in apophysibus, ossescant primum. Clavicula os

præcox est, & cito offescit. De ossibus superiorum artuum fere eadem habentur. Omnium desideria non explevit tantum, sed & superavit, Autor.

MECHANICA, SIVE MOTUS SCIENTIA,
analytice expedita, Autore LEONHARDO EU-
LERO, Academiae Imperialis Scientiarum Membro,
& Mathematicos sublimioris Professore. Tomus secundus,
instar Supplementi ad Commentarios Aca-
demiae Scientiarum Imperialis.

Petropoli, ex Typographia Academiae Scientiarum, 1736, 4.
 Alph. 2, plag. 17, Tab. 22. 18.

Quæ in *secundo* hoc Operis præstantissimi *Tomo* continentur, ad eos motus spectant, quos Cel. Autor vocat *non liberos*. Diximus in recensione *Voluminis prioris*, tantam esse vim differentiae hujus inter motus liberos & non liberos, ut exinde divisio totius Operis sit facta. Exposuimus, motum esse liberum, ubi corpori moto nulla *prescribitur* via percurrenda, sed ea determinatur tam per actiones virium sollicitantium, quam per resistantiam, vel per omnia simul. Secus autem est in motibus non liberis. Hic enim *datur* via, in qua corpus moveri debet, a potentiis quibuscunque sollicitatum in medio quocunque. In hoc itaque casu via, quam corpus percurrere cogitur, quamque facilitatis causa instar canalıs excavati licet concipere, pressionem aliquam debet sustinere; cum e contrariis in motibus liberis via a corpore descripta omnino non prematur. Quæ igitur in motu corporis aut puncti non libero sunt indaganda, ad hæc redeunt: 1) ut puncti, super data via, recta sit, vel curva, moti, & a potentiis quibuscunque, addita insuper resistantia, sollicitati, determinetur celeritas in singulis locis, quippe qua cognita totus motus perfecte cognoscitur; 2) ut definiatur pressio, quam sustinet canalıs sive via data a corpore

pore percursa, in quolibet puncto, illiusque pressiois directio. Corpus enim, a potentiis quibusvis sollicitatum, aliam viam sequi nititur, quæ ex potentiarum actionibus directionibusque combinatis resultat; hicce vero conatus cum a via vel canali dato sufflaminetur, necessum est, ut ipse prematur ab eodem ipso conatu, vi cuius corpus in alia via progrediretur, si liberum esset. Præterea alii sunt modi, quibus efficere licet, ut corpus vel punctum moveri cogatur in data curva; quos inter eminent evolutiones *Hugeniana* ope pendulorum. Quodsi enim pendulum circumplicetur curvæ, quæ est evoluta ejus, in qua punctum incidere debet, posteaque oscilletur; notissimum existit, punctum grave penduli necessario delatum in curva præscripta. Et hæc quidem *prima* est species motuum non liberorum. *Secunda* est, quæ non minus attendi meretur, & hætenus intacta fuit, ubi scilicet non via quidem ipsa præscribitur, quam corpus sequi debet, sed superficies duntaxat, in qua moveri cogitur. Hæc motuum species priore minus est restricta. Quæ vero in ea perscrutanda veniunt, in eo ponuntur, ut 1), datis potentiis sollicitantibus, dataque superficie, determinetur via, quam corpus punctumve in ea descripturum est, 2) celeritas in singulis locis innotescat, & 3) pressio quoque definiatur, quam sustinere debet superficies. Possunt vero hujusmodi motus ope pendulorum pariter obtineri, impellendo scilicet pendulum *oblique*, ut ejus directio non sit amplius in plano verticali. In hisce igitur motuum non liberorum speciebus indagandis occupatur Cel. Autor per totum *Volumen* hoc *secundum*, quod distribuitur in *Capita* quatuor. Quibus ita prælibatis, nostrum est, ut doceamus expressius, quænam in singulis *Capitibus* pertractentur.

~~Quæ~~ igitur *primo*, quod de motu non libero in genere agit, fundamenta sternuntur totius *Voluminis*, fontesque aperiantur, ex quibus derivanda sunt, quæcumque in motu non libero debent attendi. Et *prima* quidem *Propositione* ostenditur, corpus seu punctum, a nullis potentiis sollicitatum,

tum, & super data linea motum, eandem perpetuo celeritatem servare, modo quolibet bina lineæ datæ elementa nusquam constituent angulum finitæ magnitudinis. Supponitur autem, omnes omnino frictions a motu exulare; & ab omni motu rotatorio animus abstrahitur, quippe qui mutationes inducere potest, in sequentibus demum explicandas. Adeoque punctum consideratur tanquam motu sibi semper parallelo latum. Exinde patet, quæ de motu puncti hic traduntur, ad corpora finitæ magnitudinis posse applicari, quia, dum in motu corpus sibi ipsi semper manere parallelum concipitur, singulæ ejus partes eodem motu feruntur. Et hæc quidem probe notasse juvat, cum ei hypothese per totum hocce *Velumen* locus sit. In *Propositione 2* inquiritur in determinationem pressionis, quam curva quolibet sustinet a corpore, motu uniformi super ea lato. Ejus directio ad curvam in quolibet puncto est normalis, ideoque opposita radio osculi. Exinde fit, ut non incongrue dici possit vis centrifuga, respectu ad centrum circuli osculatoris semper habito. Demonstratur autem, vim hancce centrifugam esse ad vim gravitatis, ut altitudo debita celeritati, quam corpus habet, ad semiradium osculi. Pulcherrimum hoc theorema primus in lucem protulit Ill. Marchio *Hospitalius* in *Comment. Acad. Paris. A. 1700 pag. 13 seq. edit. Bæthv.* In sequentibus ea traduntur, quæ spectant ad potentias sollicitantes corpori moto applicatas, tam eas, quarum directiones sunt ad curvam normales, quam eas, quæ sollicitant juxta directionem tangentis. *Propositio 5.* rem generaliter complectitur. Ibi enim, data curva quacunque, super qua corpus movetur, in medio quocunque resistente, sollicitatum a potentia absoluta directionis cujuscunque, demonstratur effectus tam potentiz absolutæ, quam resistentiz, non pressio, quam curva sustinet. Hæc pressio semper pendet ex duabus causis, 1) ex vi centrifuga, de qua modo, 2) ex potentia ad curvam normali, in quam, & tangentialem, potentia data resolvi potest. Quodsi vis centrifuga & potentia

nor-

resolvi potest. Quod si vis centrifuga & potentia normalis ad eandem plagam tendant, pressio, exinde resultans, aequalis erit earum summa; sin vergant in partes oppositas, differentiz. Ex pluribus potentiis corpori applicatis per resolutionem notissimam semper inveniri potest vis una normalis *totalis*, altera *tangentialis*, pariter *totalis*. Antequam ulterius progrediatur Cel. Autor, ostendit, qua ratione motus super data linea in effectum deduci possit. Rejicit autem canales, ob frictiones inevitabiles, seligitque evolutiones *Hugenianas* ope pendulorum. Quo facto, transit ad tradenda similia principia, pro motu puncti in superficiebus. Igitur in *Propositione 7* demonstrat, si corpus a nullis potentiis sollicitatum moveatur in vacuo super superficie quacunque, id latum iri motu uniformi, abstrahendo scilicet a frictione. *Propositio 8*, notatu digna, hæc est: Via, quam corpus nullis potentiis sollicitatum, & in vacuo, in superficie quacunque describit ab uno termino ad alium, brevissima est inter hos ipsos terminos. *Propositio 9* res eadem per calculum arguitur. *Propositio 10* ostenditur, pressionem, vel vim centrifugam, qua corpus superficiem premit, hic eadem prorsus ratione se habere, ac in eo casu, quo corpus super data linea movetur. *Propositio 11* versatur circa determinandum effectum cujusvis potentiz, quem exerit in corpus super data superficie motum, tam in vacuo, quam in medio resistente; sicque *Caput primum* absolvitur. *Caput secundum* agit de motu puncti super data linea in vacuo. Et primo, quidem solvitur Problema generale, pro definiendo motu corporis super curva quacunque, id est, pro determinanda ejus celeritate in singulis curvæ punctis, item pro tempore, quo portio curvæ quævis describitur, nec non pro pressione, quam curva in singulis punctis patitur,posito corpus sollicitari a potentia, quæ directionem habeat axi curvæ parallelam. Deinceps additur conditio, ut potentia sollicitans sit uniformis & constans. Hanc enim hypothesein ante pertractare constituit Autor, quam ad alias progrediatur. Post exempla quædam faciliora statim transit ad considerationem curvarum

synchronarum, id est, earum, quæ ab infinitis curvis simili-
 bus, ex puncto quodam fixo egredientibus, tales arcus rese-
 cant, ut a corpore, quod a puncto fixo descendit, eodem
 tempore percurrantur. Materiam hancce primus in his *Actis*
Anni 1697 evoluit summus Geometra, *Jo. Bernoullius*, & post-
 ea quoque *Cel. Saurinus*, in *Commentariis Academia Parisien-*
sis, sua quisque methodo usus; Noster autem aliam adhibet,
 sibi inventam, eamque facilem. Solas tamen curvas simi-
 les, ut Viri modo dicti, contemplatur, cum inventio syn-
 chronarum pro curvis dissimilibus sit nimis difficilis, & sæ-
 pissime vires superet. Notat tamen, synchronas pro curvis
 quoque dissimilibus eadem sua methodo posse inveniri, mo-
 do ex tales sint, ut, posito $ds = p dx$, in p quantitates a & x
 datum dimensionum numerum constituent. Est autem ds
 elementum alicujus ex curvis secandis, x abscissa, eidem re-
 spondens, a parameter, constans quidem pro quavis ex cur-
 vis secandis, variabilis autem in transitu ex curva in curvam.
 Quo facto, in *Propositione 15*, hujusque corollariis & scholio,
 illud problema resolvit, quando ex infinitis curvis similibus
 ea quaeritur, super qua corpus descendens ad lineam re-
 ctam, vel curvam, positione datam, tempore brevissimo per-
 venit; quam in rem Viri quoque laudatissimi, quos admi-
 navimus, inquisiverunt. Post interjecta quædam, ad mo-
 tum super curvis similibus magis explicandum spectantia,
 transit *Cel. Autor* ad motum oscillatorium, cujus propieta-
 tes præcipuas, quæ in omni sollicitationum hypothese lo-
 cum habent, dummodo motus in vacuo fiat, exponit. De-
 inceps determinare docet tempus adscensus seu descensus per
 quemvis arcum circuli, in puncto circuli infimi terminatum.
 Quæ de circulo demonstrantur, de curvis quibuscanque
 sunt accipienda, si oscillationes statuantur infinite parvæ,
 cum quævis curvæ portio infinite exigua considerari possit,
 ut areulus circuli, a radio osculi descriptus. In *Propositione*
19 generaliter ostenditur, quomodo, data potentia sollicitan-
 te, uniformi illa & deorsum tendente, invenienda sit longitu-
 do penduli, oscillationes infinite parvas perficientis, quod
 fin-

singulos itus reditusve absolvat uno minuto secundo. Quando vis sollicitans æqualis est vi gravitatis, prout id in superficie telluris obtinet, provenit penduli talis longitudo = 3, 16625 ped. Rhenan. prorsus ut *Hugenius* invenit, factis experimentis. Per suam theoriam reperit quoque Autor *Cal.* longitudinem talis penduli in superficie solis fore = 77, 226 ped. Rhenan. in superficie Jovis = 6, 448 ped. & in superficie Saturni = 4, 054 pedum. Quibus dimissis, in *Propositione 20* investigatur tempus oscillationum in cycloide ordinaria, earumque tautochronismus struitur, qui præcipuam quandam hujus curvæ proprietatem constituit, ab *Hugenio* primum detectus. Cum vero, quæ hæcenus dicta sunt, ei solum hypothese innitantur, quæ potentia sollicitans statuitur uniformis, ejusque directiones inter se parallelæ, & deorsum tendentes; ideo in sequentibus aliis quoque hypothesebus locus est, tractatu difficilioribus. Itaque in *Propositione 21* generaliter ostenditur, quæ ratione determinandus sit corporis motus in curva aliqua, curvæque pressio, posito, corpus vi quacunque trahi ad centrum virium fixum; nec non in sequenti *Propositione* definitur motus oscillatorius in hac hypothese. Porro, quæ ratione definiendus sit motus corporis & pressio, quam curva data sustinet, ubi corpus a duabus quibuscunque potentiis sollicitatur, quarum directiones fiat ad se invicem rectæ, verticalis una, altera horizontalis, ex *Propositione 23* intelligitur, quæ latissime patet, & omnes illos casus complectitur, in quibus potentia sollicitantes quævis & quotcunque sint, modo earum directiones sint in eo plano, in quo est curva; omnes enim hæc potentia constari possunt in duas alias, quarum directiones sint ad se invicem normales, uti diximus. Quando autem directio potentia non est in eodem plano cum curva, super quæ corpus movetur, problema est aliud, cujus solutionem exhibet *Propositio 24*, & quidem in hypothese potentia uniformis, cujus directio recta deorsum tendit. Hæc quæstiones cum expeditisset Noster, ad alias provehitur, in quibus alia sumuntur pro datis, unde reliqua sunt inveniendæ. Et primo

mo quidem data esse jubet pressionem, quam curva patitur, & potentiam sollicitantem, unde invenienda sit ipsa curva, & motus corporis super ea lati. Hæc pertractantur a *Propositione 25 ad 27*. Comparat hic imprimis curva pressioni æquabilis, quæ, a *Jo. Bernoullia* proposita, geminam jam nacta erat solutionem, primam ab Ill. Marchione *Hospitalis* in *Commentar. Paris. Anni 1700*; alteram a Cel. *Hermanno* in *Rhoronomia*. Noster inversum quoque hujus problematæ non solum tractat, sed monstrat etiam, quomodo ejusmodi curva invenienda sit, ut pressio totalis, quam a corpore moto sustinet, habeat rationem ad pressionem, a vi normali ortam. Quæcumque fuerit potentia deorsum sollicitans = P , si requirantur curvæ ejusmodi, ut pressio totalis sit duplo major, quam sola vis normalis, dictis, abscissa curvæ quæsitæ = x , applicata = y , & constante quadam = a , erit æquatio curvæ quæsitæ talis: $dy = dx \sqrt{f.Pdx}$ vel, posito

$$f.Pdx = X, \text{ erit } dy = \frac{\sqrt{(a - f.Pdx)}}{Xdx} \quad \text{Hoc exemplum}$$

$$\sqrt{(aX - X^2)}$$

est notatu dignissimum; in sequentibus enim Cel. Autor demonstrat, curvas, hac proprietate gaudentes, simul esse brachystochronas. Jam vero ad alias problematum species transit Autor, in quibus pro datis assumit alias motus proprietates, missis tamen facilioribus, e. g. scala temporum, vel celeritatum. Itaque in *Propositione 28 & seq.* occupatur circa Problema de curvis recessus & accessus æquabilis, tam ad lineam horizontalem, quam (quod novum est) versus plagam aliquam datam, vel ad punctum quoddam fixum, quæ quidem curvæ inter principes Geometras sub finem superioris Seculi jam celebres exstiterunt sub nomine isochronarum paracentricarum. *Propositio 31* hæc est: Potentia sollicitante existente uniformi & deorsum tendente, invenire curvam, super qua corpus datæ cum celeritate initiali ita moveatur, ut æqualibus temporibus æquales angulos circa datum

tem punctum fixum absolvat. *Propositione 32 & seq.* varia evolvuntur Problemata nova, quæ tantum habent elegantix; quantum difficultatis. Investigantur scilicet curvæ, super quibus corpus æquabiliter ad centrum virium accedit, idque in quavis sollicitatione centralium hypothefi; investigantur porro eæ, super quibus motum corpus motu angulari circa centrum virium æquabiliter movetur, quæ inter præcipue continetur circulus, qui in generali Problematis solutione latet. Deinceps quam diligentissime explicatur Problema, in sequentibus maximo usui futurum, quo quaeritur curva, super qua corpus ita descendat, ut tempus per arcum quemcunque proportionale sit radici quadratæ ex applicata respondente alterius cujusdam curvæ datæ. Exinde enim pendet solutio Problematum difficillimorum, a Cel. Autore feliciter suscepta. Illa autem sunt quaestiones ejusmodi, quæ sunt indeterminatæ, ita, ut tempus descensus non per arcum aliquem curvæ, sed per integram curvam, detur, & exinde curvarum indoles investigetur; quæ quantum difficultatis habeant, nemo non videt. Indeterminatæ autem sunt quaestiones, cum infinitæ curvæ iis satisfaciant. Igitur in *Propositione 35 & seq.* ostenditur, quomodo, posita potentia sollicitante uniformi, & deorsum directæ, inveniri queant omnes curvæ, super quibus corpus ex quiete descensum incipiens *dato tempore* perveniat ad rectam horizontalem, vel ad aliam, ad horizontem utcunque inclinatum, vel ad verticalem, vel adhuc ad curvam quancunque datam, vel denique ad punctum quoddam datum. Hasce quaestiones cum enodasset Cel. Autor, pedem profert ad pertractandam de curvis brachystochronis materiam, quam primus in scenam produxit & evolvit incomparabilis Vir, *Jo. Bernoullius*, in *Actis* hisce *Anni 1697*, & post eum primarii totius Europæ Geometræ. Noster autem Problemati celeberrimo tantam dedit universalitatem, quantam nemo ante eum quisquam. Quoniam curva brachystochrona, ceu constat, eam habere debet proprietatem, ut corpus, super ea descendens, citissime perveniat ab uno ejus puncto ad aliud quodvis; ideo in *Propositione 40* eruitur lex generalis, secundum

dum quam curva disposita esse debet, ut corpus, super ea descendens, ea, quam diximus, ratione feratur. Formula, quæ legem hancce exprimit, longe est generalissima, ita quidem, ut extendi ad potentias quascunque sollicitantes possit, etiam resistentia non excepta. In omni enim potentiarum hypothese ex curvæ per demonstrationem Autoris erunt brachystochronæ, in quibus pressio, quam exercet corpus, super iis motum, duplo major est ea pressione, quæ resultat ex sola vi normali, quæ in hoc casu ei æqualis erit. Quod inventum certe unum est ex nobilissimis, quæ continentur in toto Opere. Exinde errores quosdam correxit Noster, quos commiserat *Hermannus*, ubi curvas brachystochronas pro mediis resistentibus dare conatus est in *Commentar. Petrop. Tom. II.* Quodsi itaque potentia sollicitans dorsum tendat, brachystochronarum æquatio illa erit, quam superius attulimus, cum de linea pressionis æquabilis verba faceremus. In aliis quoque potentiarum sollicitantium suppositionibus, dici vix potest, quanta facilitate ex Theoremate hoc generali æquationes differentiales pro brachystochronis obtineantur. Existente vi centripeta directe ut distantia corporis a centro, invenit *Cel. Autor*, brachystochronarum proprietate gaudere omnes hypocycloides, genitas rotatione circuli, cujus diameter est

$$= a\sqrt{(b + 2f)} - a\sqrt{b}, \text{ super concava parte peripheriæ,}$$

$$\sqrt{(b + 2f)}$$

ex centro virium radio a descriptæ. Significant autem a rectam, quæ ab initio motus ad centrum virium ducitur, f distantiam a centro, in qua vis centripeta æqualis est gravitati, & b constantem arbitrariam. Hisce Problematibus confectis, determinandam sibi *Cel. Eulerus* proponit curvam illam, super qua corpus motum brevissimo tempore perveniat non ad punctum, sed lineam datam; demonstratque *Propositione 44*, in omni potentiarum sollicitantium hypothese corpus a dato puncto ad datam lineam citissime pertingere super eâ lineam brachystochrona, quæ datæ lineæ occurrit orthogonaliter. Problema, in *Propositione 45* exhibitum, ad isoperimetas simul spectat,

spectat, estque tale : Inter omnes curvas, data duo puncta jungentes, easque æqualis longitudinis, eam determinare, super qua corpus celerrime ab uno puncto ad aliud moveatur, in hypothesi potentie sollicitantis uniformis, & deorsum tendentis. Hujus quæstionis primus autor & solutor existit *Jo. Bernoullius* in *Actis* hisce *Anni 1718.* Posita abscissa curvæ quæsitæ = x , ordinata = y , arcu respondente = s ; a & m duabus quantitibus arbitrariis, invenit Noster æquationem, quæ curvæ naturam exprimit, sequentem, & a *Bernoulliana* non multum diversam : $dy = \frac{m dx \sqrt{x}}$

$$\sqrt{(a - 2ax + (1 - m^2)x)}$$

vel etiam, $ds = \frac{dx (\sqrt{a} - \sqrt{x})}{\sqrt{(a - 2\sqrt{a}x + (1 - m^2)x)}}$. Quo-

niam a & m sunt arbitrariæ, effici poterit, ut hæc curva per datum punctum transeat, sitque datæ longitudinis. Si a & m ponantur infinitæ magnitudinis, prodibit æquatio pro cycloide, quæ adeo non solum inter isoperimetas; sed omnes omnino alias, curvas est brachystochrona, prout repertum fuit a *Cel. Bernoullio*. Si $m = 1$, erit $dy = dx \sqrt{x}$

$$\sqrt{(a - 2\sqrt{a}x)}$$

cujus integralis est, $y = - \frac{(4a + 4\sqrt{a}x + 6x) \sqrt{(a - 2\sqrt{a}x)}}{15\sqrt{a}}$

+ $\frac{4a}{15}$, quæ est æquatio ad curvam algebraicam, ad quin-

tum ordinem, sublata asymmetria, ascendens, cumque illa conspirans, quam dedit *Vir* modo laudatus *l. c. pag. 76.* Est vero hæc curva rectificabilis quoque; erit enim $s = \frac{2a}{5} -$

$$\frac{(2a + 2\sqrt{a}x - 2x) \sqrt{(a - 2\sqrt{a}x)}}{5\sqrt{a}}; \text{ imo \& tempus per quemlibet ejus arcum algebraice poterit exhiberi.}$$

Hæc

Hæc de brachystochronis; quibus misis, Autor progreditur ad eas curvas considerandas, super quibus plures descensus inter se comparati datam habent relationem. Huc maxime pertinet quæstio de curvis tautochronis, super quibus vel omnes descensus ad punctum infimum usque curvæ fiunt eodem tempore, vel integræ oscillationes, ex descensu & adscensu constantes. Itaque in *Propositione 46 seq.* in legem generalem tautochronarum inquiritur, super quibus omnes descensus absolvantur temporibus æqualibus, ubicunque motus initium sumatur, idque in omni unius, vel plurium, ut libuerit, sollicitationum hypothesi. In casu vis centripetæ distantis a centro proportionalis *Newtonus & Hermannus* pro tautochronis in vacuo solas dederunt hypocycloides. Noster autem ostendit, in hac hypothesi virium tautochronismo gaudere primo omnes hypocycloides, deinde omnes lineas rectas utcunque ductas, tertio omnes spirales logarithmicas, & quarto infinitas curvas alias, hæc æquatione contentas, $p^2 = \frac{(2a - f)y^2 + c^2 f}{2a}$, siquidem fuerit $2a > f$,

& c non = 0. Significant autem, p perpendiculum ex centro virium in tangentem curvæ demissum, c rectam ex centro virium ad punctum curvæ infimum ductam, f idem, quod supra, y rectam ex centro ad curvæ quodvis punctum ductam, & constantem aliquam. Quanta sit vis methodi, qua Vir ingeniosissimus in investigatione tautochronarum utitur, ex eo problemate cognosci potest, quod ipsi quondam, ut longe difficillimum, proposuerat Cl. *Daniel Bernoullius*, cuiusque solutionem & constructionem proflus singularem videre est in *Propositione 30.* Ita autem habet: *In hypothesi gravitatis uniformis, & deorsum tendentis, si detur curva aliqua, inventre aliam ei adjungendam, ut omnes descensus super hac curva composita ad punctum infimum usque sicut æquidistanti in quocunque curva adjuncta puncto sumatur initium descensus. Tandem hanc hocce secundum clauditur solutione quæstionis, que, quanta gravitate constante & deorsum tendente,*

quæ-

quæritur curva, alteri datæ adjungenda, ut oscillationes, super curva composita confectæ, sint isochronæ. De illa integram Dissertationem inferuit Noster *Tomo IV Commentariorum Academia Scientiarum Petropolitanae*, quam in *Actis Anni 1737* recensuimus, ut adeo, plura eo pertinentia hic addi, non sit necesse.

Capite tertio Cel. Autor versatur circa motum corporis vel puncti super data linea in medio resistente. Cum difficilis sit & intricata hæc tractatio, eam raro accommodat ad plures vis sollicitantis hypotheses, sed ad eam duntaxat, quæ vim statuit uniformem & deorsum directam. Ex quo consequitur, ut medium quoque resistens uniforme ponere debuerit. Porro curvam, in qua corpus movetur, assumit totam in eodem plano positam, ut plurimæ difficultates, exque parum fructuosæ, præcidantur. Igitur *Propositione 53 seq.* in eo est, ut formulas eruat universales, ad motum corporum in hac hypothesi spectantes, nec non pressionem, quam curva a corpore moto sustinet. Formula, ex qua motus corporis determinatur, ita est comparata, ut separationem indeterminatarum non nisi in quibusdam casibus admittat, quos Autor ad tres generaliter reducit, & secundum eos tam descensum, quam ascensum, corporum primo loco pertractat, si scilicet detur curva, super qua motus fieri ponitur. Cum vero breviores jam esse nos oporteat, singula non enumerabimus, nobiliora quædam, & nova, attingisse contenti. Sciendum autem, eam resistentis hypothesin, quæ sequitur duplicatam rationem velocitatis, præsertim a Cel. Autore pertractari, utpote naturæ quam maxime consentaneam, & calculo quoque accommodatissimam. Non tamen alias negligit, quæ calculo tractari queunt. Igitur a *Propositione 55 ad 59* occurrunt Problemata quædam, quæ calculo patent, posito resistentiam sequi quancunque multiplicatam celeritatum rationem. At vero a *Propositione 59 ad 63* occurrunt ea, quæ spectant ad resistentiam quadratis celeritatum proportionalem, & ad motum in eâ hypothesi determinandum. In *Propositione 61* comparantur ascensus & descensus corporis in curvis

diversis, sed in puncto infimo conjunctis. *Propositione 63* determinatur motus oscillatorius super cycloide, in ea resistentiæ ratione. Quando oscillationes sunt infinitæ parvæ, congruent oscillationes in pleno cum oscillationibus in vacuo. In majoribus autem excursibus cyclois tautochronismi proprietate destituitur. Præterea, cum resistentiæ ratio ea, quæ est duplicata celeritatum, in oscillationibus perexiguis non amplius observetur, sed alia locum habeat, quam Cel. *Newtonus* in ultima *Principiorum* editione ostendit esse illam, quæ partim ex duplicata celeritatum, partim ex constante aliqua, conjungitur, hanc quoque hypothesin Cel. Autor examinat *Propositione 64*. Quoniam resistentia constans non immutat tempora oscillationum, cyclois quoque tautochrona erit in medio resistentiæ constantis. In *Propositione 65 & 66* examinatur motus oscillatorius super cycloide, posita resistentia in simplici celeritatum ratione, quo in casu cycloidi adhuc competere tautochronismum, primus invenit *Newtonus*. Notabile vero existit, quamvis tempora omnium adscensuum & descensuum in cycloide inveniantur æqualia, eorum tamen absolutam quantitatem non posse determinari, quippe latentem in formula quadam complicatissima. *Propositione 68 seq.* alia adhuc consideratur resistentiæ ratio, quæ scilicet est quadruplicata celeritatum. Hanc in calculo multis gaudere prærogativis, observat Cel. Autor, ea præcipue, ut ex dato unico descensu vel adscensu reliqui omnes possint determinari. At vero unicus hic descensus adscensuve eruta longe est difficillimus. In hac autem resistentiæ hypothesi multa Problemata inversa solvi possunt, quæ in aliis sunt insuperabilia. Quodsi resistentia sit per æquila respectu potentiæ sollicitantis absolutæ, & proportionalis celeritatum potestati cuicunque, determinari potest motus corporis super qualibet curva, ceu monstrat Cel. Autor. *Propositione 70*, progressurus jam ad quæstiones inversas, quas evolvit *Propositione 71 seq.* ex quibus nos describimus paucissimas. Scilicet *Propositione 74* continetur Problematis de curva accessus & recessus æquabilis ad horizontem, pro quavis resistentiæ

resistentiæ hypothesi, cujus solutionem in *Commentar. Paris. ad A. 1730* dedit Cel. de Maupertuis, alia usus methodo. Quæstiones autem de isochronis paracentricis, quas in vacuo tractaverat, hic omittit Noster, cum nihil concinni exinde deducere potuerit. Novum prorsus, idque non parum curiosum, est difficile etiam, Problema solutum comparat in *Propositione 75*, quod in solis mediis resistentibus locum habet. Inter omnes enim curvas, quæ in plano verticali duo puncta data jungunt, ea quaeritur determinanda, super qua corpus descendens ab uno punctorum datorum *A* ad aliud *C* maximam acquirat celeritatem. Curva igitur *AMC*, optatam proprietatem habens, debet ita esse disposita, ut etiam per duo quævis elementa, *Mm*, *mμ*, corpus descendendo maximam acquirat celeritatem, existente resistentia in quacunque multiplicata celeritatum ratione, & potentia uniformi deorsum tendente. Igitur, si elementis *Mm*, *mμ*, proxima sint elementa *Mn*, *nμ*, augmentum celeritatis per *Mmμ* debet æquari augmento celeritatis per *Mnμ* vi methodi de maximis & minimis. Positis ergo *AP = x*, *Pp = pπ = dx*, *PM = y*, *mF = dy*, potentia sollicitante = *g*, exponente resistentiæ = *k*, altitudine celeritati in *M* debita = *v*, indice dignitatis celeritatis, cui resistentia proportionalis est, = *2m*; hujus ratiocinii vestigia & calculum dextre sequendo, Cel. Autor pervenit ad æqua-

TAB. III
Fig. 2.

tiones sequentes: A.) $mg ds = - (kdp^m r^m g) : p(1 - pp)^{\frac{1}{2}}$
 $r^m (\alpha p + r^m (1 - pp))$, B.) $mg dx = - kdp^m r^m g : p r^m$
 $(\alpha p + r^m (1 - pp))$, atque C.) $mg dy = - kdp^m r^m g :$
 $(1 - pp)^{\frac{1}{2}} r^m (\alpha p + r^m (1 - pp))$, ex quibus facile est, curvam quaesitam construere. Notandum adhuc, esse $dy = p ds$, & α constantem in integratione introductam, cum quaeretur *v*, quæ reperta fuit = $k r^m g : r^m (\alpha p + r^m (1 - pp))$.

Mm 2

Nota-

Notari meretur, in omnibus hisce curvis celeritatem corporis nusquam esse æqualem nihilo; adeoque corpus in A non ex quiete descensum incipere debet, sed cum aliquo velocitatis gradu. Noster hæc suas æquationes ad duo exempla applicat, ubi $m = \frac{1}{2}$, & ubi $m = 1$. Quo facto, transit in *Propositione 76 seq.* ad brachystochronarum in medio resistente inventionem, statimque demonstrat, proprietatem illam generalem, quam pro curvis hisce in vacuo repererat, quamque in *Capite secundo* recensuimus, adhuc obtinere in pleno. Exinde Problema brachystochronarum in summa generalitate solvit, posito medio resistente quocunque, & potentissimis sollicitantibus quibuscunque. Attamen, si sollicitationes sint centripetæ, æquationes nec concinnas, nec ad constructionem redigendas, emergere observavit, quæ causa est, cur casus istos persecutus hæud fuerit. Missis igitur iis, ad alias quæstiones provehitur, in quibus curvæ requiruntur, quæ a corpore super iis moto datam sustineant pressionem. Itaque *Propositione 79* solvit Problema de invenienda curva æquabilis pressionis in medio, quod resistit in ratione quacunque velocitatum. Quod cum expedivisset, ad illas transit curvas eruendas, super quibus plures diversi descensus vel ascensus datam inter se teneant legem; quæ res est altissimæ indaginis. Ad eam autem feliciter absolvendam opus est, ut celeritas corporis in singulis locis possit exprimi per quantitates, quibus curvæ natura determinatur. Quod cum in omni resistantiæ hypothese non succedat, restringendæ sunt quæstiones ad hypotheses particulares, quas inter imprimis eminent duplicata & quadruplicata ratio celeritatum, quas sequi ponitur resistantia. Inter Problémata hic soluta dignum admiratione imprimis est illud de tautochronis, in medio, quod resistit ut quadratum celeritatis, cujus solutionem peculiari Dissertatione Cel. Autor. exhibuit in *Tomo IV Commentar. Petropol.* de quo *Anno* superiori a nobis est dictum. Vir quoque ingenio maximus, *Jo. Bernoullius*, Nostri quondam in re mathematica magister, plenam ejusdem enodationem dedit in *Commentar. Paris. A. 1730*. In aliis autem resistantiæ

stentiz hypothefibus, excepta ea, quæ simplicem celeritatum rationem sequitur, nemo adhuc curvas tautochronas in locum produxit. Quodsi tamen medium sit rarissimum, modum tautochronas quam proxime inveniendi proposuit Autor *Propositione 82*, existente resistantia in quavis multiplicata celeritatis ratione. Hæc quæstiones excipiunt alie, spectantes ad motum oscillatorium. E. g. *Propositio 85* hæc est: Posita resistantia quadrato celeritatis proportionali, & potentia sollicitante uniformi, si data curva sit MA , super qua descensus absolvantur, invenire pro adscensibus curvam AN , hujus proprietatis, ut adscensus cujusque tempus sit æquale tempori descensus præcedentis. Quare, si curva MA fuerit tautochrona descensuum; erit curva AN tautochrona adscensuum. Notatu dignum existit, quod quidem superius monere debueramus, in hæc resistantiæ hypothefi curvam tautochronam & brachystochronam unam eandemque esse, perinde ac in vacuo. Vid. *Scholion 1 Propositionis 77*. In *Corollario 5 Propositionis 88* ostenditur, in medio rarissimo fieri posse, ut ellipsis sit tautochrona, adeoque magis satisfaciat ac cyclois. In ultima denique hujus *Capitis Propositione*, manente eadem gravitatis & resistantiæ lege, ostenditur, quomodo, data curva quæcumque am pro descensibus in vacuo, inveniri possit in pleno curva AM , ejus indolis, ut omnes descensus super MA sint isochroni respective omnibus descensibus super ma , si celeritates in punctis imis a & A fuerint æquales. Exinde in medio resistente pendet solutio Problematis, quod Autori tanquam difficillimum in vacuo proposuerat Cl. *Daniel Bernoullius*, de quo supra. Vid. *Scholion 3* hujus *Propositionis*, ubi traditur solvendi modus.

Superest *Caput quartum*, de motu puncti super data superficie; quæ materia, uti nova prorsus est, & a nemine adhuc tractata, ita quoque tractatu est difficillima, ob naturam & proprietates solidorum nondum satis perfectas, neque ad calculum revocata. Fundamenta quidem hujus tractationis Autor jam posuit in *Capite primo*, uti monuimus. Primam itaque, quod in *quarto* hoc *Capite* enodandum aggreditur, in eo consistit,

M m 3

ut,

TAB. III
Fig. 3.

Fig. 4.

ut, data via in superficie quacunq̄ue, inveniatur ejus positio respectu plani dati, radiique osculi in quovis viæ puncto tam positio, quam longitudo, nec non situs lineæ normalis in superficie. Methodus eadem est ac illa, qua Vir laudatissimus usus est pro determinanda linea brevissima in superficiebus, in *Commentar. Petropol. Tom. III.* & cujus fundamenta data opera exposuit *Glainaltus* in Tractatu de Curvis duplici curvaturæ. Pendet nimirum ex æquationibus, tres variabiles involventibus, quibus definiuntur superficies. Deinde progreditur ad investigationem linearum, quæ a corpore a potentiis quibuscunque sollicitato in superficiebus describuntur; quem in finem ante omnia in effectum cujusque potentia curatius inquirat. In sequentibus igitur *vis prementem* vocat eam viam normalem, cujus directio est normalis ad ipsam superficiem, in qua corpus movetur; quæ adeo auget minuitve vim centrifugam, prout ejus directio directioni radii osculi lineæ brevissimæ vel contraria est, vel in eam incidit. *Vis deflectentem* vocat eam viam normalem, cujus directio est in plano superficiem tangente, & perpendicularis in viam a corpore descriptam. Hæc itaque vis corpus a via brevissima, quam a nullis potentiis sollicitatum describeret in superficie, deturbat, & abstrahit. Quocirca in *Propositione 92* determinatur effectus vis prementis; in *Propositione 93* vis tangentialis, & in *Propositione 94* vis normalis deflectentis. Tandem *Propositione 95* rem simul complectitur. Ostendit enim, si corpus super superficie motum a quocunque potentiis sollicitetur, quomodo definitæ sint vires, prementis, deflectentis, & tangentialis, ex resolutione omnium orta. Hisce præstructis, in *Propositione 96* determinatur linea, quam corpus super superficie quacunq̄ue projectum describit in væuo, & hypothese gravitatis uniformis, deorsum directæ. Ab omni enim resistantia, & aliis sollicitationum hypothesebus, consulto enim abstraxit *Cal. Autor*, cum calculus, quamdiu subsistit in generalibus, alias evaderet prolixissimus, & tractatu perdifficilis. Et sane in simplicissima, quam sequitur, hypothese, formulæ, ex quibus symptomata motus inve-

inveniuntur, fatis adhuc longæ sunt & complicatæ. Earum usus ostenditur in sequentibus, ubi determinatur motus corpora in superficie cujuscunque cylindri, cujus axis sit verticalis, vel etiam horizontalis; iterum in superficie solidi rotundi cujuscunque, hoc est, talis, quod generatur revolutione curvæ cujuscunque circa suam axem; id quod illustratur exemplo, ubi solidum rotundum est concavum. Finem denique *Capitis*, totiusque Voluminis, facit brevis, sed nova, tractatio de motu illo, quem *Cel. Jo. Bernoullius* primus in *Actis* hæcæ *Anni 1715* exposuit sub titulo motus turbinatorii; qui nihil est aliud, nisi motus penduli, non in plano verticali impulsæ. Cum Vir modo laudatus eum solummodo casum analeaverit, quo pendulum absolvit circulos; Noster animadvertit, præter circulos motu turbinatorio describi posse alias curvas hæud parum elegantes, quæ omnes sunt, ut facile patet, in superficie spheræ, cujus centrum est punctum suspensionis, & radius æqualis longitudini penduli. Igitur coronidia loco *Propositione 99* solvit Problema sequens: *Penduli, ad motum turbinatorium imitati, determinans motum, & curvæ, quam in superficie spherica describit; & ex eo copiosam Corollariorum, æque novorum, ac elegantium, legentem obtinet. Præcipua est, quod diligenter admodum verificatus fuerit in determinando progressu absidum, qui in hoc motus genere locum habet. Et hic quidem præstantissimi Operis finis est; finis quoque recessionis nostræ, quæ par sit paulo copiosorem efficere, cum nostrum sit, præcipua in *Actis* hæcæ inventa commemorare & conservare. Absolutis itaque iis, quæ ad motus puncti pertinent, operam se daturum pollicetur Autor. Clarissimus, ut corporum quoque finitorum, & primo quidem rigidorum, sive inflexilium, motus in ordinem reducat, atque eadem methodo exponat, quamprimum licuerit. Observavimus cetera, Virum acutissimum aliquoties provocasse ad methodos suas, quas exhibuerit in iis *Commentariis Petropol. Tomis*, qui lucem publicam nondum aspexerunt, adeoque in MSis adhuc latent; quos adeo nobiscum tota respublica mathematica avidissime expectabit, cum præcipue *novum* jam citari viderimus.*

CON-

CONGRESSUS MERCURII CUM SOLE,
*in Astronomica specula Bononiensis Scientiarum Institu-
 ti observatus die 11 Novembris Anni 1736 mane, refe-
 rente EUSTACHIO MANFREDIO, ejus-
 dem Instituti Astronomo.*

Cum mihi ob adversam valetudinem transitum hunc Mercurii sub Sole non nisi per intervalla spectare, neque in eo mihi ipsi satisfacere, licuerit; referam paucis, quæ in hac specula non tam a me, quam a Viris doctissimis, qui frequenter huc adventare consueverunt, observata fuerint, præsertim vero ab egregio Juvene, *Eustachio Zanotto*, Philos. Doct. qui meas in Astronomica Professione vicea gerit; deinde ea subjungam, quæ postmodum ex Observationibus in typum relatis, atque ad calculos expensis, una cum illo definiivi.

In supremo speculæ conclavi, unde majores tubi optici promi aptarique possunt, intenderat *Zanottus* in Solem optime notæ telescopium, a *Campano* elaboratum, pedes 22 Bononienses longum, quo ipsum, si fieri posset, Mercurii in marginem Solis incursum notaret; ac, quando incursum illum quorundam Astronomorum calculi maturius, aliorum ferius, complurium scrupulorum dissidio, pollicebantur, cum *Josepha Roverfa* condixerat, si quando ipse cessasset, ut is confectum eidem telescopio succederet. Alii interea aliunde brevioribus tubis in idem intendebantur. Cælum erat nitidissimum, aer nullo ventorum flatu perturbatus. Obrigit *Roverfa*, ut omnium primus Planetam ad Solis marginem deprehenderet hora post meridiem 22. 8. 37, ac mox interiorem ejus cum Sole contactum definiret hora 22. 11. 12. Horologii utebantur ad meridianaam lineam per eosdem dies expensis, quam ipsam lineam *Zanottus* per æquales altitudines matutinas ac vespertinas pluries ad Solem exegit.

Observatoribus aliis paulo serius Planeta in Solis limbo est animadversus. Mihi, ex inferiori conclavi collimanti telescopio *Campani* pedum 21, non ante horam 22. 9. 5 est conspectus, cum jam sit notabili sui parte Solem delibaret, conta-

contactus autem interior eodem tubo æstimatus hor. 22. 10. 53. Sed longe certior est prior illa observatio, quippe quæ præstantiori instrumento est habita. Quoniam tamen ex temporibus egressus Planetæ mox afferendis constitit ejus corpusculum in excessu impendisse min. 3. 16, si tantundem ex tempore contactus interioris, a *Roverfio* notati, subduxerimus, fiet contactus exterior, sive primus Mercurii ad Solem appulsus adhuc certior hor. 22. 7. 56.

Deinceps observationes eo spectarunt, ut puncta aliquot invenirentur ejus semitz, quam Planeta in Sole describere visebatur. Ea puncta singula ad circulum horarium, nec non ad parallelum per centrum Solis ductum, retulimus, *Cassiana* methodo, notatis ex horologio temporibus, quibus & limbi Solis, & Mercurius filum horarium micrometri, hic vero præterea etiam obliqua pertransiret, interea dum Sol boreo sui margine filum ipsum parallelum pertraderet. Multa ejusmodi puncta nactus est *Zanottus* telescopio pedum 8; unum ego vel alterum tubo pedum 6, cui tubo micrometrum aptatum erat exquisiti operis, a Viro Cl. *Jo. Jacobo Marinonio*, Mathematico Cæsareo, excogitatum, atque huic observatorio dono missum. Eodem & *Roverfius*, & *Thomas Perrellus*, Med. Doct. nonnulla puncta alia determinarunt. Huc etiam pertinet observatio, a *Perello* in ipso meridiano habita, murali semicirculo, qua observatione inventa est Planetæ adscensio recta secundis $11\frac{1}{2}$ temporariis major, declinatio autem secundis $58\frac{1}{2}$ temporariis minor, quam centri Solis. Illud præterea *Zanottus* sibi sumpsit, ut insigniorum macularum, quæ plures eo die in Sole cernebantur, positus describeret. Ab iis maculis facile erat Planetam internoscere, & quod exacte rotundus, & quod nigerrimus, & quod nulla areola esset obseptus.

Ad Mercurii egressum quod attinet, *Franciscus Algarottus*, qui nuper ex Gallia & Britannia in Italiam rediit hujusce phænomeni spectandi gratia Bononiam se contulerat, tubo pedum 8 usus, initium notavit hora a meridie o. 50. 1, finem hor. o. 53. 6; ego vero telescopio illo 11 pedum initium hor. o. 51. 7, finem hor. o. 53. 44; *Roverfius* tele-

scopio pedum 14 finem tantum advertit hor. o. 54. 1; verum hæ observationes minus certæ, cum ob mediocrem tuborum præstantiam, tum quod ventus id temporis coortus tubos ipsos nonnihil ageret. Præferenda ergo hisce omnibus observatio, telescopio illo pedum 22 habita, quo *Franciscus Vandellius*, in hoc Scientiarum Instituto militaris Architecturæ Professor, interiorem contactum definivit hor. o. 50. 50, exteriorem hor. o. 54. 6, unde mora planetæ in limbo min. 3. 16, & tempus egressus centri hor. o. 52. 28, quod ex mea observatione foret hor. o. 52. 25.

Hactenus observationes ipsæ; nunc, quæ ex earum inter se collatione una cum *Zanotto* deduxerim, persequar. Assumpta Solis diametro min. 32. 34, ac tempore ejus transitus per circulos horarios min. 2. 17, (quos numeros & recentiorum Astronomorum tabulæ exhibent, & observationes ipsæ comprobant,) puncta illa planetariz semitæ observando definita in typum retulimus; ac, cum ob exiguas observationum fallacias minime omnia examissim in eandem rectam lineam incidere, nullam eorum conciliandorum rationem aptiorem invenimus, quam si statueremus, perpendicularem lineam, ex centro Solis ad planetæ semitam ductam, angulum cum horario circulo comprehendere grad. 23. 40 ad ortum: ejus vero perpendicularis longitudinem a centro ad ipsam semitam poneremus min. 13. 58 ad boream. Ex his reliqua omnia calculo deduximus in hunc modum:

Initium ingressus Mercurii in Solis discum	hor. 22. 7. 56
Ingressus centri	hor. 22. 9. 34
Totalis ingressus	hor. 22. 11. 12
Initium egressus	hor. o. 50. 50
Egressus centri	hor. o. 52. 28
Totalis egressus	hor. o. 54. 6
Mora centri Mercurii in disco Solis	hor. 2. 42. 54
Semimora	hor. 1. 21. 27
Tempus medii transitus	hor. 23. 31. 1

An-

Angulus lineæ perpendicularis ad femitam planetæ cum circ. horasio ab observationibus definitus, ad ortum	gr. 23. 40
Angulus eclipticæ cum horario ex tabulis Astronomicis ad ortum	gr. 105. 48
Inde angulus eclipticæ cum perpendiculari ad Mercurii femitam apparentem	gr. 82. 8
Et angulus femitæ apparens eum ecliptica	gr. 7. 52
<hr/>	
Distantia femitæ a centro Solis ab observationibus inventa ad bor.	gr. 0. 13. 58
Semidiameter Solis	gr. 0. 16. 17
Longitudo femitæ intra Solis discum	gr. 0. 16. 45
Ejus longitudinis dimidium	gr. 0. 8. 22
Ex his motus horarius Mercurii in femita apparenti	gr. 0. 6. 10
Motus horarius apparens in ecliptica	gr. 0. 6. 6
<hr/>	
Inde portio femitæ inter medium transitus & conjunctionem	gr. 0. 1. 58
Portio femitæ ab ingressu ad conjunctionem	gr. 0. 10. 20
Portio ejusdem a conjunctione ad egressum	gr. 0. 6. 24
Differentia longitudinis Mercurii & Solis in ingressu	gr. 0. 10. 15
Differentia longitudinis in egressu	gr. 0. 6. 21
<hr/>	
Tempus a medio transitus ad conjunctionem	hor. 0. 19. 2
Tempus ipsum conjunctionis Bononiz t. ver.	hor. 23. 50. 3
t. med.	hor. 23. 34. 25
Longitudo Solis & Mercurii in ipsa conjunctione e <i>Cassianis</i> tabulis <i>Scorpii</i>	gr. 19. 23. 30
<hr/>	
Huic longitudini respondet intra sec. 4. observatio a <i>Petro Lilio</i> , J. U. D. eodem die habita gnomone meridiano ad Divi Petronii.	
Latitudo Mercurii in ingressu bor.	gr. 0. 12. 37
Latitudo in egressu bor.	gr. 0. 14. 54
Inde motus horarius in latitudinem	gr. 0. 0. 50½
Et latitudo in ipsa conjunctione bor.	gr. 0. 14. 1
<hr/>	

Ex his intervallum temporis a transitu Mercurii per nodum adscendentem ad conjunctionem	hor.	16. 39
Et tempus ipsum transitus per nodum t. ver.	hor.	7. 11
	t. med.	6. 55
<hr/>		
Ex tabulis <i>Cassianis</i> motus Mercurii in orbita e Sole visus intervallo horarum 16. 39 circa hoc tempus, seu argumentum latitudinis in conjunctione	gr.	4. 15. 47
Idem motus ad eclipticam reductus	gr.	4. 13. 56
<hr/>		
Inde locus nodi adscendentis Mercurii e Sole visus	<i>Tauri</i> gr.	15. 9. 34
<hr/>		
Distancia Mercurii a Sole ad tempus conjunctionis e tabulis <i>Cassianis</i>	Log.	449301
Distancia Telluris a Sole ex iisdem tabulis	Log.	499503
<hr/>		
Inde latitudo Mercurii in conjunctione, e Sole visa bor.	gr.	0. 30. 31
Unde inclinatio orbitæ Mercurii ad eclipticam	gr.	6. 51
<hr/>		
Tempus a contactu interiori Mercurii ad exteriorem in egressu ex obs.	bor.	0. 3. 16
Portio semitæ hoc tempore à Mercurio peragrata	gr.	0. 0. 20
Angulus semitæ ipsius cum semidiametro Solis in egressu	gr.	58. 50
Inde diameter apparens Mercurii quam proxime.	gr.	0. 0. 10

TAB. III Schema ipsum Congressus Mercurii cum Sole exhibetur Lectori in *Tab. III Fig. 5.*

M. JO. GOTTFR. HERMANNI, ECCLES. PEGAVIENS. Ministri, Historia Concertationum de pane azymo & fermentato in Cæna Domini, variis Commentationibus explanata. Subjuncta est Græci Theologi de Christo Pascha suam præmature atque in pane fermentato

tato celebrante *Dissertatio, a Theologo Latino censoriis notis dispuncta, primum Patavii A. 1730, nunc iterum, emissis, novisque animadversionibus aucta.*

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschii B. Fil. 1737, 8.

Alph. I plag. 13.

Argumentum nobile & doctorum virorum studio dignum Pl. Rev. Autor elegit, idque, stilo elegantiori exornatum, argumentisque partim historicis, partim dogmaticis, confirmatum, solide pertractavit. In *Partes* hunc laborem divisit *quatuor*. *Prima* antiquissimas, si quæ exstiterunt, de panibus vel fermentatis, vel sine fermento consecrandis, quæstiones evolvit. *Secunda* celeberrimam, & ad annum prope septingentesimum ea de re agitatam, controversiam Græcorum cum Latinis edisserit, adjectis partium argumentis. *Tertia* in enarrandis recentioribus Christianorum occidentalium eadem de causa diffensionibus, & in explicandis, quibus usi fuerunt, rationibus, versatur. *Quarta* denique momentum controversiæ ad præcepta & instituta præcipuarum Christi ecclesiarum examinatum ponderat. Seculo I ea de re fuisse litem ab Apostolis, a doctoribus Judæo-Christianis, vel ab Ebionitis, excitatam, graviter negatur. *Alexander I* Pontifex Romanus legem de azymo non tulit, quicquid tandem in contrarium tradiderint nonnulli. Seculo IV Apollinaristas pro azymo decertasse, dubio est plenum. In Concilio Nicæno, vel Seculo proximo quinto, quæstionem de azymo subortam esse, in incerto ponitur. Necliquet, an Seculis VI & VII vel in Armenia, vel in Synodo Trullana, vel in Concilio Toletano XVI, ea de re fit actum. Ut verbo dicamus, ante Seculum XI controversia illa quievit, quæ tandem auspice & duce *Michaele Cerulario* suscitata est, homine sacri ordinis inter Græcos antistite summo, qui præsulis Romani principatum ac imperium quam molestissime ferebat. Ipse itaque non suo tantum, sed etiam *Leonis*, Præsulis Acridani, nomine, literas ad *Joannem*, Tranensem in Apulia Episcopum, dedit, exhibitas a *Canisio* in *Leff. Antiq. Tom. III pag. 281*, omnibus ecclesiæ Romanæ filiis aperiendas. Quo ipso volumine Græci Latinos antistites & audacter & vehementer, tum propter alios errores, tum vero omnium acer-

Pag. 16 seq.

26.

40.

46.

- biffima ob panis azymi ufum in facra cœna, objurgarunt. Perlectam *Humbertus* Cardinalis de Græcis Latine factam Epistolam, Trani cum effet, *Leonis IX*, Pontificis Romani, oculis subjecit. Respondit irritatus Epistola illa *Leo & Michaeli & Leoni* longis ac copiosis literis, Græcosque tanquam degeneres filios imperiose magis, quam paterne, reprehendit. Hisce adjungit deinde singularem Epistolam, qua defensionem panis sine fermento offerendi complexus fuit, & quam per Legatos suos ad *Cerularium* misit. *Humbertus* etiam *Cerularii* argumenta Dialogo cuidam inseruit, notans singula, presso pede insecutus, virgula censoria. *Dominicus*, Venetorum Patriarcha, lenissime ad *Petrum*, Antiochiæ Patriarcham, scripsit, demonstrans, magna usus lenitate, panem vel fermentatum, vel fermento expertem, æque habilem ad consecrandam sacram eucharistiam. *Petrus Antiochenus* ei respondit, significans, Græcos ab azymo abhorrere. Utraque Epistola habetur in *Cotelerii Mon. Eccl. Græc. Tom. II pag. 108 seq. & pag. 112 seq.* Enata tum fuerunt invidiosa nomina Azymitarum & Fermentariorum.
54. *Leo* Papa deinceps in Concilio, Romæ A. 1053 indicto, Græcos azymi detrectatores absentes ab omni Christianorum communi-
 57. one ejectos diris devovit. Exeunte autem anno Legatos misit Constantinopolin, qui de fœdere inter utramque ecclesiam
 60. faciendo laborarent. Legatorum primus erat *Humbertus* Cardinalis, Silvæ candidæ Episcopus; secundum locum obtinuit *Petrus*, Amalfitanorum Archiepiscopus; tertius erat *Fridericus*, Romanæ ecclesiæ Archidiaconus & Cancellarius, *Stephanus X*
 63. in numero Pontificum postea dictus. In mutuis disceptationibus Latini Constantinopoli importunitate, Græci modestia, sese reddiderunt insignes. Quantuscunque vero existeret Imperatoris Græci favor, opera tamen Legatorum erat irrita. Jactabantur a Legatis semel iterumque in Græcos minz dirzque
 70. cœlestes, nec non in ipsa æde S. Sophiæ Constantinopolitana *Cerularium* & *Leonem* Acridanum horribili minarum fulmine percutiebant. *Cerularius*, profectis Legatis, binas ad *Petrum*, antistitem Antiochenum, dedit literas, quibus imperiosam Legatorum perversamque agendi rationem exposuit, suamque sententiam corroborare studuit. Edidit præterea in vulgus com-
 74. me-
 82 seq.

memorationem, qua edisseruit modum, quo ipse a Legatis Constantinopoli publice a communione ecclesie fuerit proscriptus. *Petrus Antiochenus* de discrimine panis fermentati ac fermento carentis initius sentiebat. Græci paulo post par pari retulerunt, & publice in Azymitas execrationem dixerunt, nomen Pontificis Romani ex diptychis ejecerunt, ac litigatio illa in causis discessionis præcipuis inter utramque ecclesiam numerata. Insedit illud vulnus pertinax in ecclesia ad Concilium usque Florentinum, quo conjunctio diligentissime, licet nequicquam, fuit tentata. Inanis fuit consensionis illius apud Latinos ostentatio. Ex eo tempore ad ætatem nostram perstitit illa controversia. Sectæ in orientali ecclesia inter hæc non defuerunt, aliis enzymum, aliis azymum, consecrantibus. Argumenta deinde percensentur, quibus pro pane fermentato contra Latinos depugnant. Græci, Christum pascha uno die anteveritisse, contendunt. Provocant ad consuetudinem ab ultimis temporibus deductam. Azymum esse panis nomine indignum, perhibent. Fermentati panis magnam esse præstantiam, & aptam tanto mysterio significationem, existimant. Azymi esum ab hæreticis ortum, credunt. Provocant eo nomine quoque ad præcepta & typos Scripturæ divinæ, ad autoritatem Canonum ecclesie, & Pontificum Latinorum consensionem. Subjunguntur argumenta Latinorum pro pane azymo contra Græcos, additis suo quoque loco horum responsionibus. Præcipuum argumentum Latini desumunt ex exemplo Christi, die azymis proprio pascha comedentis, ex exemplo Apostolorum, & consuetudine ab omni antiquitate accepta, ex natura & significatione optima, at fermentata, ex testimoniis Scripturæ Græcæ, & ex una unius Romanæ ecclesie autoritate. Cum vero Latini rem ipsam cœpissent subtilius investigare, diffidiis intestinis cœperunt collidi. *Claudius Espencaus* & *Latinus Latinus* subdubitarunt. *Jacobus Sirmondus*, ecclesiam per multa Secula a morte Christi non nisi fermentato pane etiam inter Latinos eucharistiam celebrasse, docuit, cui *Joannes Bona* Cardinalis accessit, rationibus novis in supplementum adjunctis, quamvis postea sententiam suam emolliverit. *Joannes Mabillonius Sirmondi* argumenta evertere sustinuit cum

Pag. 85.
86 seq.

94.

135.
146.

172 seq.

195.
202.

234.

249.

254.

- Pag. 264. cum *Joanne Campiano*, & *Luca Holstewio*. *Sirmondo* & *Bona* applauserunt Reformatz ecclesiz Doctores, *Joannes Dallaus*, *Samuel Basnagius*, *Jacobus Basnagius*, *Matthaus Larroquanus*, & *Fridericus Spanheimius*. Promiscuus certe olim in ecclesia Latina usus panis tum fermento imbuti, tum eo expertis. Subjuncti Auctoz Pl. Rev. argumentorum seriem, quz in sacrificio Latinarum usque ad Seculum IX & ultra panem fermentatum regnasse docent. Palmarium est illud, ex panibus vulgo oblati eucharisticum panem fuisse delectum. *Jo. Franc. Buddaei* error quidam insignis detegitur. In decretis Pontificum eucharistia nonnunquam vocatur *fermentum*, e. g. *Melchiadis*, *Siricii*, *Innocentii I.* Multi summi Viri sunt, qui negare id haud audent. Urgent praterca silentium vetustatis, & adeo ipsius *Phoriz* de azymo. Alii e contrario perpetuum azyml usum propugnant, provocantes ad Servatoris & Apostolorum exempla, ad consuetudinem diuturnam, ad testimonium *Epiphani*, perquam tamen controversum, ad suffragia Concillorum veterumque doctorum ecclesiz, ad pronuntiatum *Leonis IX*, & ad silentium antiquitatis de azyml origine, ad formam & conditionem panis eucharistici Latinarum. Addit Auctor argumenta, inprimis *Bona* Cardinalis, pro usu panis utriusque ante *Phosium* promiscuo. Descendit porro ad diffensionem Reformatorum ab iis, qui azyum consecrant, licet Angli & Tigurini azyum adhibeant. Pugnant iidem adversus placetulas eucharisticas orbiculares. Afferuntur argumenta Reformatorum pro usu panis fermentati. Consecrationem panis vulgaris vetustate esse robustissimam, Noster ostendit solidissime, isque mysterio optime respondet, addens, quomodo Lutherani causam suam dicant. Ex omnibus vero sub unum conspectum revocatis patescit, rem omnem ecclesiz Christianz esse reservatam, nec ideo concursationes ac diffensiones molientes. In calce suffixa est Grzci Theologi Christo pascha suam prazmature atque in pane fermentato celebrante Dissertatio, a Theologo Grzco, *Sofimo Parafiano*, Cephaloniensi, paucis ante annis in Academia Patavina studiorum causa commorato, elaborata, ad quam Theologus celeberrimus in Academia Patavina, *Jacobus Hyacinthus Serry*, responsonem edidit, qui omni nisu contendit, ut, quam possit, certissime det probatum, a Christo una cum Judzis, aut omnibus, aut certe plerisque, quod posterius ipsi sit verosimillimum, agnum paschalem comedente, & diem legibus fixum, & azyml esum, sine ulla dubitatione in cena extrema fuisse observatum. Quis fuerit dies pasceves paschz & profabbatum, animadversionum Auctor doctissime expedit, ratus, per sabbatum intelligi dies festos. Hebrzi pascha ita appellarunt, teste *Abarbanelo* in *Leg. pag. 162*. Conf. *Jo. XX, 2, 9*. Przeluxisset Auctori doctissimi *C. Havenbergius*, cujus Dissertatio *Tom. II* Theauri Philologico-Theologico *pag. 338 seq.* existat, si ea ipsi fuisset ad manus. In ea enim ostenditur, Christum eadem die naturali Judaica, qua Judzi agnum paschalem ederunt, comedisse. Eadem felicitate dictionisque venustate ex toto Auctor causam suam peroravit, qua telam operat. Nostrum est, *Viro Illustri*, Academiz Lipsiensis ornaumento maximo, *Joanni Jacobo Mascovio*, gratias habere & agere, qui Auctorem ad Opus tam egregium digne elaborandum inflammavit & permovit. Cum vero publice literaturz res intersit, plures ejusmodi labores, tam eleganter perfectos, ab Auctore expectari, non possumus, quin eum ad consimiles perpoliendas tractationes excitemus, unde & ecclesiz rebusque divinis robur ac honorem maximum, & famz doctissimi Auctoris insigne incrementum, certissime ominamur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXXXVIII.

Pars I.

ΤΟΤ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΕΦΡΑΙΜ

τῶ Σύχει τὰ ἐντετικόμενα πάντα.

h. e.

SANCTI PATRIS NOSTRI EPHRAEM SY-
RI Opera omnia, quæ exstant, Græcè, Syriacè, Latine,
in sex Tomos distributa, ad MStos Codices Va-
ticanos castigata.

Tomus I.

Romæ, ex typographia Vaticana, 1732, fol.

Alph. 4 plag. 6.

Splendidissimam hanc ac præstantissimam *Ephraem Syri* editionem debemus Cel. *Josepbo Simonio Assemani*, qui eam jussu suâque *Angeli Mariae Quirini*, S. R. E. Cardinalis Bibliothecarii, adornavit. *Tomo I*, præter Dedicacionem laudati modo Cardinalis *Quirini* ad *Clementem XII*, Pontificem, apparent duz Præfationes Doctiss. *Assemani*, quarum altera paucis exponit de universo instituto in evulgandis *Ephraem Syri* Operibus tenendo, altera vero ad hunc ipsum *primum Tomum* sigillatim pertinet, in qua brevissimis docet Editor, quæ ratione versatus sit in perpoliando hoc *Tomo primo*. Has Præfationes excipiunt Prolegomena ejusdem *Assemani*, in quibus agit *Cap. I* de iis, qui res gestas *Ephraem Syri* scriptio

00

tra-

- tradiderunt, vel ejus encomium, aut lucubrationum catalogum, texerunt; *Cap. II* de Latinis antiquis versionibus, tum manu exaratis, tum impressis; *Cap. III* de editione *Ambrosii Camaldulensis*; *Cap. IV* de editione *Zini*, Canonici *Veronensis*; *Cap. V* de editionibus *Julii Clementis*, *Lipomani*, *Sarrii*, *Bollandianorum*, *Chancelou*, *Combesii*, & *Corderii*; *Cap. VI* de Latinis editionibus e Syriaco adornatis a *Guidone Fabricio*, *Boderiano*, *Gerardo Vossio*, *Joaanne Cardinali Bona*, & *Abrahamo Eccbellensi*; *Cap. VII* de Latina editione *Gerardi Vossii*; *Cap. VIII* de editionibus Græco-Latinis *Gretseri*, *Bollandianorum*, *Cotelerii*, *Corderii*, & *Junii*; *Cap. IX* de Græca editione Oxoniensi; *Cap. X* de Græcis MStis *Ephraem* Operibus, quæ in Bibliothecis existant. Ex quo *Capit.* apparet, *Barberinum* Codicem, qui A. 892: exaratus est, omnium esse antiquissimum, eique antiquitate proxime accedere *Basilianum* A. 1020, *Clementinum* A. 1039, *Coislinianum* A. 1056, & *Vaticanum* A. 1073, descriptos. Atque hæc quidem omnia ita præmittuntur ipsis *Ephraem* Syri monumentis, ut & ipsa verba Autorum, tam antiquorum, quam recentiorum, qui vel vitam Patris illustrarunt, vel de ipsius scriptis mentionem fecerunt ac judicium tulerunt, copiosius exhibeantur, & ex Codicibus MStis indicetur, quot & quos singuli Sermiones *Ephraem* contineant. Sermones, qui in hoc *Tomo I* leguntur, eodem ordine sunt expressi, quo conspiciuntur in editione Græca, quæ prodiit Oxonii A. 1709. Primus autem eorum est *de virtutibus & vitiis*, atque agmen claudunt centum *Capita de humilitate*. Neque tamen ordinem solum Sermionum, verum etiam ipsa Græca verba, seu vulgo dictum textum, ejusdem editionis Oxoniensis, servandum sibi duxit *Cel. Assemanus*. Hinc factum est, ut plerumque lectio retineretur, quam dedit illa editio, licet in margine interdum alia fuerit subministrata. Sic *pag. 6* cum textu Oxoniensi exhibetur: *Χρησὸς ἐστὶ Κύριος, & ἀλλ' ἐν πολλαῖς ἀρεταῖς ζητεῖται*, cum tamen in margine pro *Χρησὸς* referatur *Χρηστὸς*, & pro *ζητεῖται* conjiciatur legendum *ζυγῆται*. *Pag. 8* in *Sermone de mansuetudine* ex editione Oxoniensi sistitur,

aitur, τὸ ὑπερβάλλον μέτρον τῆ πλέτε τῆς ἐπαγγελίας
 ζησώσατε ἐπιχθῆνοι, tamen et per conjecturam afferatur in
 margine ἐπιθῆνοι. *Pag. 10* cum Oxoniensibus legit & excr-
 ibendum curavit *Affemanus*, Μακάριος, ὃς ἐν ἀληθείᾳ τὸν
 βίον αὐτῆ ἐρύθμισε, ubi tamen alii, annotante margine, præ-
 ferunt ἡρίθμισε. *Pag. 19* textus Oxoniensis habet, Πεπώ-
 ρωται με ἡ καρδία, ἡλλόιωται με ὁ εὐσεβῆς λογισμὸς &c.
 quam sequi maluit Doctiss. Editor, quam quæ margo mōnet,
 ubi alii pro πεπώρωται habent πεπύρωται, & pro εὐσεβῆς
 ex conjectura traditur εὐτελής, & eadem pagina retentum
 ψύγω, quamvis iterum in margine doceatur, ψύχω scriben-
 dum esse. *Pag. 28* in *Sermone compunctorio*, marginali lectio-
 ne postposita, λάβωμεν ἔνοιαν καλήν, ipse textus ab Edito-
 ribus Anglis exhibitus fuit servatus, λάβωμεν ἔνοιαν καλήν.
Pag. 40 hæc nova editio refert, præeunte Oxoniensi, ποῖος
 πόντος ἢ βέβηλος; marginalis autem lectio præfert, ποῖος
 πονηρός. Sed, quamvis in his aliisque plerisque locis, ubi
 lectionum deprehenditur varietas, Cel. *Affemanus* secutus sit
 ipsum textum Græcum, quoniam Oxonienses nobis dederunt,
 tamen etiam hinc inde cernere nobis datum fuit, margina-
 lem lectionem editionis Oxoniensis in hac nova editione
 prælatam lectioni in ipso textu exhibitæ. *Pag. 2* in *Sermone*
de timore Dei textus Oxoniensis refert, μὴ πᾶς ἐξαίφνης
 ἦξει. Cum vero in margine, ex conjectura licet, legatur ἦξη,
 id sibi in ipsum textum recipiendum existimavit *Affemanus*,
 qui etiam *pag. 3* pro εἴργεις, quod est lectio Oxoniensis edi-
 tionis textualis, maluit ex margine exhibere εἴγεις. *Pag.*
112 in *Sermone ad correctionem eorum, qui vitiose vivunt, &*
honores appetunt, ex conjectura marginali Oxoniensium pro
 νοσθμῆν in ipso textu expressum jam legitur hic in textura
 receptum νοσθμῆν *Pag. 120* in *Sermone de reprehensione sui*
ipsius & confessione excrībendum curavit Editor αὐριον ὄψε-
 σθε καὶ τὰς ὑφ' ὑμῶν ἀδικημένους, cum in Oxoniensi legatur,
 αὐριον ὄψες καὶ τὰς ὑφ' ἡμῶν ἀδικημένους. Atque hæc
 quidem satis jam demonstrant, Oxoniensi cum primis editio-
 ni Cel. *Affemanus* in adornanda hac nova editione inhaerisse.

Qua tamen in re ita se gessit, ut, licet maximam partem vel ipsam Oxoniensem editionem, vel ejus lectionem in margine repræsentatam, exhibuerit, tamen minime raro ab utraque discesserit. Fidem huic rei facient, quæ brevissimis indicabimus, exempla, pluribus pro instituti ratione jam prætermisiss. *Pag. 8* in Sermone *de iracundia*, ex monito fortasse Editorum Anglicanorum, in verbis *ἀκρόσῃ τῆ ἀγίῃ Ἀποστόλῃ Παύλῃ λέγοντος*, omiſſa est vox *Παύλῃ*; nam in margine Oxoniensis editionis annotatum est per errorem interpretis, nomen *Pauli* hoc loco conspici, cum *Jacobi* Apostoli afferatur oraculum. *Pag. 230 Cap. I in illud, attende tibi ipsi*, eleganter omnino per interrogationem restituit *Cel. Asserianus* *Τοῦτα εἶν νομίμως ἤρξω; νομίμως καὶ ἐπιτέλεσον*; nam Oxoniensis habet sine interrogatione, *τοῦτα εἶν νομίμως ἤρξω, νομίμως καὶ ἐπιτέλεσον*, ubi simul in margine monetur, alios hic legere, *εἶν νομίμως ἤρξω &c.* Ceterum, quemadmodum in editione sæpius laudata Oxoniensi non adjecta est Græcis interpretatio Latina, sic e contrario Doctiss. *Asserianus* eam ubique Græcis e regione posuit, quam *Gerardus Vossius* adoperavit, propterea quod & plura, quam aliorum, *Ephraem Syri* Opera comprehendat, & sæpius typis exscripta manibus eruditorum teratur. Quam ipsam interpretationem *Vossii* Latinam in iis locis non dubitavit vel relinquere, vel emendare, in quibus sensum a Græcis diversum repræsentat. Nos certe non possumus, pro nostro in rem literariam studio, ex animo non optare, ut, qui supersunt, & promittuntur a Doctiss. Editore, *Tomis V* eodem apparatu, eodemque splendore, proxime in lucem prodeant ad aspectumque eruditorum.

ANNALES MINORUM, SEU TRIUM ORDINUM a S. Francisco institutorum; Autore A. R. P. LUCA WADDINGO, Hiberno, S. T. Lectore Jubilato, & Ordinis Chronologo. Editio secunda, locupletior & accuratior, opera & studio R. P. JOSEPHI MARIE FONSECA AB EBORA, S. T. Lect. Jubilati,

*lati, S. S. V. Inquisitionis Consultaris, S. C. Confistor.
Votantis, Episcop. Examinatoris, Ord. Discreti
& in Rom. Curia Commiss. Generalis.*

Tomus V -- VIII.

Romæ, typis Rochi Bernabo, 1733, fol.

Tom. V Alph. 7. plag. 2, Tom. VI Alph. 7, Tom. VII
Alph. 7, Tom. VIII Alph. 7. plag. 5.

Operis præstantissimi, de cujus nuper instituto copiose diximus, *Tomus V* ab A. 1276 usque ad A. 1300 tradit, *Philippum Bonaccorsum* in Marchia Travifina institutum fuisse Inquisitionem, Minoritas ad *Palæologum* de profectu unionis & negotiis imperii acturos, ad magnum Cham Tartarorum Imperatorem, ejusque nepotem, *Abagham*, Regem, fidem propagaturos, & ad Romanos, missos fuisse; pacem inter Prædicatores & Minores reformatam fuisse; *Bonagratiam* fratrem, indictis Affiliis Comitibus, Ministrum generalem factum, pluresque a Pontifice, qui Protectorem Ordinis dedit nepotem *Matthæum Rubrum Ursinum*, Cardinalem, ex Minoritis Episcopos creatos, Legatosque ex iisdem ad res graviores institutos fuisse; Mediolani Comitibus generalia celebrata, & Ministrum generalem creatum *Arlottum a Prato*, & in Sardicensi insula inquisitionis officium institutum fuisse; Minoritas ad Tartaros, Armenos, Æthiopes, & universas Orientis nationes fide Catholica imbuendas, missos fuisse Legatos, & in Comitibus generalibus, quibus interfuit Pontifex, *Carolus Rex*, & *Maria Regina*, factum esse Ministrum generalem *Raymundum Gausfridi*; *Nicolaum* Pontificem Minoritas misisse, qui orientali Principum auxilium implorarent contra Soldanum Ægypti, qui, capta Ptolemaide, Minoritas & Clarissas trucidaverat; Regem Armeniæ Minoritas Legatos misisse ad Pontificem & Reges Europæ, ad auxilium contra Saracenos petendum; *Jacobum*, Regem Aragonium, misso Legato Minorita, Romam vocatum fuisse; Generales Præfectos Minorum & Prædicatorum

Pag. 8 seq.
29 seq.

62 seq.

90.
139.

194.

252.

291 seq.

345.
397.

torum ad compescendos bellorum tumultus, inter Gallum, Anglum, aliosque Principes, exortos, legatos Gandavum missos, & in partibus Serviz, Russiz, Dalmatiz, Inquisitores institutos fuisse. Adjungitur pariter Regestum Pontificium, in quo leguntur Bullæ Pontificum, res in hoc *Tomo* memoratas calculo suo comprobantes.

Tomus VI, ab A. 1301 usque ad A. 1322, memorabilis cum primis est descriptione vitæ *Joannis Dunfi Scoti*, nobilissimi inter Scholasticos magistri, & Fratricellorum historia, quorum origo, dogmata, mores, vitæque instituta, clarissime exponuntur. Præterea vero hic *Tomus* docet, Festum sacrorum stigmatum S. *Francisci* institutum fuisse; *Artanifium* Minoritam cum aliis ad Regem Russiæ missum fuisse, ad fidem in iis regionibus propagandam; Pontificem, exorta gravi controversia in religione circa gradum observandæ Paupertatis, præcipuos Ordinis Patres ad se vocasse; Minoritas in Livonia a Theutonicis multa perpeffos fuisse; Imperatorem Tartarorum simul cum matre ad fidem per Minoritas conversos fuisse; *Raymundum Lullum* mortuum fuisse, de cujus vita & doctrina disquiritur; Pontificem ex Prædicatorum & Minorum Ordinibus nuntios ad tollenda schismata & bella, in Italia, Flandria, & Francia, exorta, misisse; *Ludovicum*, Episcopum Tolosanum, in Sanctorum numerum solenni ritu relatum fuisse; Inquisitores in Poloniæ & Bohemix regnis institutos, atque eos condemnatos fuisse hæreseos, qui ab Ordine recesserunt sub specie majoris observantiz; nuntios ex Minoritis a Pontifice ad Regem Georgianorum & Tartaros missos fuisse; adjecto ad calcem simili modo Regesto Pontificio, Pontificum Bullas, huc facientes, complectente.

Tomus VII ab A. 1323 usque ad A. 1346 recenset, gravissimas turbas circa controversiam de paupertate Christi a Pontifice *Joanne XXII*, edita Constitutione, sopitas fuisse; Minoritas ac Prædicatores inter Lithuanos fidem amplificasse, & ex iis Inquisitores multam operam posuisse ad infringendam hæreticorum & hostium Ecclesiæ audaciam; *Fabianum* Minoritam in principatu Borsnensi Inquisitorem institutum, & E-

lis

Isabellam, conjugem *Dionysii*, Regis Lusitanæ, Franciscanæ factam fuisse, multoque virtutum incremento claruisse; solis Minoritis, rejectis aliis, inquisitionem pravitatis hæreticæ in Principatu Bosneni & adjunctis provinciis commissam fuisse; in Persiam & Indiam interiorem Minoritas ad fidem propagandam, & in Armeniam majorem, missos fuisse, & Ministrum generalem, adhibito socio ex Prædicatoribus, ablegatum, ut Reges Angliæ & Scotiæ pacificaret, ex eodemque sodalitia alium amandatum ad Regem Majoricarum; Legatos Minoritas inter Castellæ & Aragoniæ Reges pacem conciliasse, & Caturci Comitibus generalia celebrasse; Regem Armenorum *Danielem* Minoritam Legatum ad *Clementem VI* Pontificem misisse de fidei puritate in illis partibus restituenda, & ex eodem Ordine *Ludovicum*, Pannoniæ Regem, misisse Legatum Avenionem pro impetrando *Andrea* fratri regni Neapolitani dominio; quibus pro more subiungitur Regestum Pontificium, Bullis Pontificum, Annales adjuvantibus, repletum.

Tomo VIII, ab A. 1347 usque ad A. 1376, memoratur in primis: *Gerardum* ex Minoritis, Patriarcham Antiochenum, ad Siculos amandatum, & ex eodem sodalitia *Laudolphum*, Archiepiscopum Amalphanum, sequestrum pacis ineundæ inter Reges Siculos cum aliis delegatum; Legatos ex Minoritis & Prædicatoribus ad *Cantacuzenum*, Imperatorem Constantinopolitanum, missos fuisse pro uniendis ecclesiis Græcæ & Latine, Minorumque opera *Clementem VI* Pontificem in variis functionibus usum; nonnullos Prædicatorum & Minoritarum destinatos pacificatores in Aragoniam & Cataloniam, & a Pontifice domesticis obsequiis destinatos; *Fortanarium Vassallum*, ex Minorita Archiepiscopum Ravennatem, & Patriarcham Gradensem, amandatos fuisse ad pacificandos Venetos & Genueuses, & *Antonio*, Archiepiscopo Dyrrachino; curam procedendi contra hæreticos Albanæ, Sclavoniæ, aliarumque partium, demandatam, *Vesianum*que, ejusdem Ordinis sodalem, rectorem Campaniæ & Maritimæ constitutum fuisse; nuntios Constantinopolim ablegatos fuisse, ut *Joannem*

Pag. 77.
131.

203.

319.

345.

L.

29.

40.

50.

107.

Pa.

- Pag. 155. & prius agerent cum *Ludovico*, Hungariz Rege, de conversione Ruffianorum; *Marcum* Viterbienfem, Miniftrum Minoritarum generalem, multos pacificaffe Principes in Italia, & in
 170. pacificandis Florentinis & Pifanis laboraffe, Principesque Italiz contra iniquas focietas Anglorum convocaffe; *Joannem*
 212. *Palaologum*, Græcorum Imperatorem, Minorum fuafionibus, abjurato fchifmate, Romanam fidem in urbe ad Basilicam Principis Apoftolorum profeffum fuiffe; *Urbanum V* Pontificem Minoritas in Orientem, Corficæ infulam, & Principatum Bosnienfem, miffiffe; *Thomam*, Miniftrum generalem, ad pacificandos Genuenfes amandatum; *Petrum* Aragonium Minoritam Cyprum abiiffe filiam Reginam confortatum, & rebus fluctuantibus regni confulturum; *Francifcum*
 234. *Godienfem* cum aliquot focis in Tartariam ablegatum fuiffe; Viros doctos Ordinis Prædicatorum & Minorum ad Græcos miffos fuiffe, de unione utriusque ecclefiæ acturos; Minoritas in partibus Hungariz & Tartariz diligenter iacubiiffe
 289. ad Schifmaticorum conversionem. His accedit pro more Regestum Pontificum, quod Bullas Pontificum, res Minorum stabilientes, complectitur.
 343.

**THEOPHRASTI CHARACTERES ETHICI, Græce, cum verfione Latina ISAACI CASAU-
 BONI, & Notis JOANNIS CORNELII
 DE PAUW.**

Trajecti ad Rhenum, apud Joannem Evelt, 1737. 8.

Plag. 16½.

Pergit hic in Græcis literis, laudabili conatu, illuftrandis Vir eruditus, cujus operam, in *Aristaneto* collocatam, nuper demum indicare meminimus. Unum faltem iterum optaremûs, ut confidentiam minorem, majorem vero modestiam, præ fe ferret. Interea magis fibi temperaffe, & ad illufres eximii Critici virtutes propius hic accessiffe, videtur.

Secu-

Secutus est potissimum optimam huc usque *Needhami* editionem, Cantabrigiæ anno hujus Seculi duodecimo perfectam. Inde quanquam varias lectiones derivavit Noster, nihil tamen in ipso, qui dicitur, contextu novavit, quod quidem *Needhamum* nonnunquam ausum fuisse, serio detestatur. Nec minorem adversus *Theophrasti* verba religionem in ipsis deinde, quas singulis paginis subjectas habemus, animadversionibus declaravit, licet in Præfatione postremorum quinque Characterum *γνησιότητα* in dubium vocasset. Exempla curiosæ, quam præstitit, diligentiz reperimus *pag. 87 seq.* atque alibi passim. Adjunxit etiam accommodatas plerumque illustrationes & conjecturas, ingeniosas satis, neque omnino contemnendas. Ita *pag. 34 τὰ γυμνά αὐτοῦ* per obscurioris nominis honestam *ἀποσιώπηση* appellari, non sine causa, animadvertit, quando magnus ille *Casaubonus* de Hebraismo nescio quid cogitarat. Ita *pag. 120* pro *τόμον, τέρον* reposuit, non *ἀκίμαρον* ratus, ab epulantibus frustum petere, maxime contra, usuram, inter convivia atque lætias, flagitare. Ita denique loco *θύεν, πρæventibus aliis, legendum esse arbitratûr ἐθίεν*. Neque minus circumspicte, quibus succedit, interpretes tractare videtur, illosque, suo plerumque jure usus, reprehendit, e. g. *Stephanum pag. 160*, quando *μάλισσα μὲν κ. τ. λ.* quæ verba sanum omnino sensum præferunt, in numero habuit mutilorum; *Sylburgium pag. 57*, quando, Græcismum non agnoscens, alterum verborum, *χρᾶν ἐπιδείκνυθαι*, abesse debere, putavit. *Casaubonum* sexcenties, e. g. in Præfatione statim *Theophrasti*, ubi pro *τῆς ἑλλάδος, τῆς πόλεως* legerat. Et, ut verum fateamur, Noster accommodatius haud semel conjicere videtur, quam ipse ille *Casaubonus*, e. g. *pag. 35 seq.* quem locum, paulo longiorem, ipsis Lectoribus consulendum relinquemus; ut pateat indidem, Criticam, quam divam ibi nuncupavit, religiosius ab ipso cultam. Castigavit præterea magnum Criticorum herosa, *Petrum Burmannum pag. 77—83*, verba *ἐπιβελῶν ἐρωτῶν* ad *Petronii Cap. 7* minus accurate interpretatum: *Ἔσπευτε ἰννοῦσθαι ἑστὴν ἡμέραν* &c. Qua vero surrepta occasione, de

aliis etiam erroribus, huc non pertinentibus, acrius Virum Celeberrimum postulavit. At enim non carpendo solum valet Cl. *de Pauw*, sed laudes etiam atque assensionem declarare novit. Sic, cum *Sylburgio* faciens pag. 148, σκίλλη pro σκύλλη legendum esse ostendit, cum *Casaubono* pag. 28 pro καὶ ὁ ἀγρὸς εἰς γέωτα γεωργήσας legit: καὶ ὅτι ἀγρὸν κ. τ. λ. quemadmodum etiam pag. 10 seq. *Duportii* de vocabulo συσσιτῶν explicationem laudat non leviter, atque confirmat. Ita vero, celebratis eruditissimi Viri virtutibus, vitiorum pariter, quæ sub initium appellavimus, indicem subjungere deberemus. At enim, ut taceamus, facile isthæc occurrere quærenti, res ejusmodi odiosas, postquam emendationis spes affulget, silentio involvisse licebit. Duo tantum, quæ dictionem spectant, elegantem satis, sed haud raro peculiarem, pace Cl. *de Pauw*, modeste atque amice monebimus. *Hercule* nimirum jurantis vocabulum & *fors* pro *fortassis* frequentissime reperimus, quorum alterum non satis piæ, alterum in puriore Latinitate poeticum esse, veremur.

GLOSSARIUM GRÆCUM IN SACROS N. Fœderis Libros. Ex MSS. primus edidit, notisque illustravit, JOANNES ALBERTI, Ecclesiastes Harlemensis. Accedunt ejusdem Miscellanea critica in Glossas Nomicas, Suidam, Hesychium, & Index Autorum ex Photii Lexico inedito.

Lugduni Batavorum, apud Samuelem Luchtmans, 1735, 8 maj. Alph. 1 plag. 3.

Jam ex multis annis in eo fuit S. Rev. Autor, ut *Hesychii* Lexicon Glossographorum, pro votis eruditorum, cum Notis literatissimorum virorum, ederet. Præter subsidia ex Anglia expectata, notas *Jani Viti Pergeri* Cel. *J. A. Fabricium*, vñ ἐν αἰγίοις, expertissimum ejusdem literaturæ Virum, rogaverat, quarum mentio fit *Biblioth. Græc. Vol. IV pag. 553*, & Specimen Cel. *Wolfius* in *Anecd. Græc. Tomo IV* emisit. His facile im-

petra-

petratis ex humanitate inexpectata illius quidem duo Glossaria nondum edita accessere, quæ etiam *Biblioth. Græc. Vol. X pag. 52 & 62* indicata conflant. In his cum Autor Rev. Glossas ad IV Evangelia, Actus Apostolorum, & Epistolas *Paulinas*, non sine delectatione offendisset, consilium subnatum est, Glossarium istud sacrum, quod jam olim in usum privatum conscripserat, his locupletandi augmentis. Consilio a Cl. *Fabricio* possessore probato, haud gravatim nova impetravit subsidia, a Cel. *Burmanno* quidem *Vossianor* Codices, ab *Hemsterbusio* vero varia ejusdem generis scripta, quæ nondum literatæ profutisse reipublicæ, noverat. Quibus & aliis sedulo inter se collatis, hanc demum Glossarii formam ad interpretandum N. F. apta, eaque felicissima, contexuit opera. Glossæ satis sunt antiquæ, ab *Origene*, *Cyrillo*, aliisque Ecclesiæ præcæ doctoribus, profectæ, & ab aliis subinde adactæ, quæ mentem veterum non solum proponant, sed & lectiones hodie ab illis forsitan diversas uberrime sistant. Scinditur Opus literatissimum in duas præcipue *Sectiones*, quarum prior Glossas nomicas sive veteres verborum juris, quæ passim in Basilicis reperiuntur, illustrare conatur; altera vero, ut ad modicum efficeretur volumen, *Miscellanea critica* complectitur, quam ob causam animadversiones in *Suida* Lexicon tum ex ingenio, tum ex *Photii* Lexico inedito, & in Bibliotheca Oxoniensi asservato, succedunt. Denique ad exemplum *Pricai* accuratissimum Indicem addidit Autorum, qui usquam in *Photii* Lexico citantur; sub finem vero tabelam abbreviationum adjecit, quibus ad lectionem antiquæ scriptionis inprimis junioribus quam maxime opus est. Non dubium est, quin justî rerum æstimatores tantum gratiæ sint habituri operæ Rev. Autoris, quantum emolumentî studiis in eruenda integritatē sensus accessisse apparet. Maxima ubique elucet cura in inspiciendis MStis, quæ quidem unquam fando superesse quis audierit; maxima in confortando eorundem qua consensu, qua dissensione; maxima in emendandis, quæ vel dubia, vel minus apta, vel ob antiquitatem temporum ferè oblitterata, obtulerunt. Quantum lu-

minis vocum singularum explicationi hac opera sit affusum, ipse quemvis utentem usus edoctrus est. Præter ordinem accuratissime digestum præsertim cognitio & mentio rarissimorum MStorum Opus hoc commendat. Nec sibi ipsi satis videtur fecisse Autor versatissimus, cum aliorum fragmentorum sibi non copiam potuisse fieri conqueratur, quæ quidem, ut ipse subodoratur, vel quoad nomina ob aliis citantibus perperam confusa fuerint, vel ob arctiorem custodiam altius adhuc latent in pulvere Bibliothecarum. Certe pro ardore desiderii nihil gratius sibi obtingere posse profitetur, quam si de Codice *Hesychii* MSto, a *Thoma Brunone* laudato, item de ejusdem editione Basileensi, a *Vostio & Morboso* forsitan leviuscule memorata, certiora quis attulerit.

Eigentliche Vorstellung der vortreflichen und kostbaren Kaiserlichen Bibliothek, &c.

h. e.

DILUCIDA REPRÆSENTATIO BIBLIOTHECÆ Cæsareæ Viennensis.

Viennæ, sumptibus Auctorum, apud Jo. Petr. de Ghelen, 1737, fol. expanso.

Plag. 6, Tab. zn. 13.

Nulla est ætas, quæ Augustissimos Austriacæ domus *Augustos*, Nillos sago invictos, verendos toga, Heroes, Musagetæ non exhibeat egregios, quorum auspiciis per omnem Germaniam lætissime floreat literarum studia, & laborum suorum exquisitis præmiis homines eruditi fruuntur. Nec ullam unquam Viennæ tam infaustum sidus affulsit, ut aut literas contemtas, aut neglectos Musarum alumnos, aut abjectos liberos, aut denique emotas sacrariis suis doctrinarum elegantias, legamus. Non certe obscurum est, quantis semper, quaqua patet orbis eruditus, laudibus augusta effulserit libraria, quantos nobis ostenderit *Sambucos*, *Tengnagelios*, *Lambecios*, *Nesselios*, *Gentilios*, *Garellios*, quanta etiam hinc rei literariæ, suas hic divitias, tan-

tanquam in splendidissimo quodam sacrario, reconditas habenti, decora accesserint. Sint, qui *Attalos* suos laudent, qui *Ptolemaeos* celebrent, qui *Ludovicos* extollant, Germaniz nostrz quis lætandi causam manibus extorqueat? cum, æterna otia præbente Augustissimo *Carolo*, quz incerto antea loco vagabantur, nec factis se a sordido squalore defendebant, sapientiz præfidia, collecta nunc, habituque augustiore induta, quin splendidis locata sedibus, ac æterna pace munita, amplectatur. Nec lituorum clangor, aut bellorum tumultus, aut sumptuum magnitudo, aut curarum, quas civium salus deposcit, amplitudo, avocare augustum pectus a placidissimis consiliis, nova, venusta, magnifica, Musis domicilia parandi, potuerunt. A. 1723, moderante Illustrissimo Comite *Gundakaro ab Althan*, construere hoc cœpit ædificium *Joseph Emanuel L. B. de Fischer*, idque A. 1735 pulcherrima coronide ornavit. Jam vero etiam, ne privatis conclusa parietibus Imperialis magnificentia delitelceret, prudenter curatum est. Latino enim & Germanico sermone tredecim illuz Tabulz illustrantur, quz vel structurz partes omnes, vel picturas admirandas, exhibent. Illas, numero octo, dimensus est, delineavit, ac æri incidit, *Salomon Klein*, Archiepiscopolis Moguntinus Mathematicus; has, quinque numero, simili arte expressit *Jeremias Jacobus Sedlmayer*. Prima, faciem Bibliothecz primariam, id est, septentrionalem; secunda eam, quam meridianus sol collustrat; tertia ichnographiam contignationis primæ; quarta superiorem ac primariam; quinta supremam ostendit, in qua umbulacra habentur & fores, quibus ad conclavia Bibliothecarii itur; sexta orthographiam internam secundum longitudinem, & cum Imperatoris, tum veterum Græciz ac Latii sapientum, imagines, *Seneca* puta, *Horatii*, *Antisthenis*, *Euclidis*, *Socratis*, *Pythagora*, *Hippocratis*, *Platonis*, *Archita*, *Cicronis*, *Homeri*, & *Aristippi*, spectandas affert; septima sectionem secundum latitudinem per medium tholi; octava vero sectionem secundum latitudinem extra tholum, habet. In hisprehendimus, quz ad mirandam tantæ

tz molis structuram pertineat. Transitur postea ad picturas egregias, in quibus excogitandis jam ante facta ædificii fundamenta *Conradus Adolphus de Albrecht*, S. R. I. Eques, & Consiliarius Cæsareus, vires suas exercuit. In Tabula enim nona magna quædam pompa, in supremæ tholi regionis theatro picta, comparat, qua virtutes Imperatoris, tanto nomine dignissimæ, bellorum pacisque administrandæ peritia, fortitudo, prudentia, liberalitas, & generosum pectus, eleganter exprinuntur, gaudiumque publicum annuntiat, quo Germania, quo Vienna, quo quatuor sic dictæ Facultates, quo Historia, quo Minerva, quo Mercurius, exsultant; usus tandem commonstratur, quem tam splendida & instructa suppeditant armaria, ignorantiam omnem, barbariem, ac superstitionem, profligando. Ingeniosum Architectonicæ opus, quod pompan hanc cingit, & reliquæ Tabulas complet, dum literarum quodcunque genus in scenam producit, sive ex Martis studiis, sive forensibus negotiis, sive eruditis recessibus, sive metiendis Solis Lunæque viis, sive conspescendis marium fluctibus, inserviant, commune scientiarum concilium adunbrat, ut ad celeberrimi illius Athenæi splendorem proxime accedere videatur. Erit forte tempus, cum *altera Parte* prisca æque illa, ac recens ex Illyrico advecta, vetustatis monumenta, cum aliis spectatu dignis, æri incisa conspiciamus. Felix nimirum *Carolus*, qui non literas tantum vindicare a contemptu, & optimis artibus illustrissimum splendorem conciliare, sapienter novit, sed eruditos etiam, recluso sapientię ærario, ad proferendas ex suis tenebris Græcæ Latique opes invitat, allicit, cohortatur.

**FRIDERICI HOFFMANNI, MEDICINÆ
rationalis systematicæ Tomi quarti, quo specialis morborum Pathologia, & huic superstructa solida Therapia, cum medendi methodo, cautelis clinicis, & morbo-**

rum

rum enarrationibus, adjuncta epicrisi, exhibentur, Pars quarta, doctrinam morborum ex viscerum labe, partiumque solidarum atonia, perspicua &

●demonstrativa metodo, tradens.

Halz, in officina Rengeriana, 1737. 4.

Alph. 3 plag. 3.

Illustris Autor, nulla adhuc ætatis vacatione usus, nec senii gravitate a laboribus absterritus, optime de humano genere, cum difficiliorum morborum curationibus, tum doctrina medica, & viva voce, & literarum monumentis tradenda, etiam nunc meretur. Cumque inter libros ipsius ætatem laturos, quos exteri quoque amant, & enixe cupiunt, certatimque in suis provinciis recidunt, imo quos Genevenses nunc in unum corpus redactos conjunctim edere moliantur, Medicinæ systematicæ Opus primas jure suo teneat, nobis quidem nunc eo magis lætandum est, postquam novus hic *Tomus* in publicam lucem prodit, qui impatientius quodammodo expectatus fuit, sed nunc argumenti sui docta, accurataque, & ad rectum rationis pariter atque experientiz usum exacta, tractatione, rerumque ad cognoscendos & curandos morbos comparatarum copia, boni ordinis delectu, dictionis perspicuitate, & nativa tersaque facilitate, omnibusque, ut summam cuncta complectamur, iis decoribus & ornamentis, quibus priores *Tomi* excelluerunt, spem & desiderium omnium cumulate nunc esse expleturus videtur. Morbos chronicos, ad quos pertractandos Cel. Autor nunc progreditur, duplicis esse generis observat, quorum alii a solidarum motu nimis adaucto nascuntur, quorsum morbi spastico-convulsi pertinent, alii contra a solidarum partium motricium imbecillitate, tonoque ac robore dejecto, & ab hinc pendente languidiori fluidorum motu, oriuntur. Cumque de illis in præcedenti *Tomo* copiose egerit, horum indolem & effectus medelamque in præsentî exponere aggreditur. **Hi**

&

& ipsi vero in duo denuo genera commode dividuntur, quorum alii, qui mentem ac sensus afficere solent, in suprema corporis parte sedem suam ac domicilium constituunt, alii ex viscerum medii & infimi ventris, quibus humores vitales cum elaborantur, tum repurgantur, atonia omnem trahunt. Illis itaque *priora* hujus *Voluminis Capita*, his *posteriora*, destinavit. Ut vero in limine statim pateat, quam viam in iis explanandis fuerit ingressus, quamque medendi rationem Medicis præcipue commendandam putet, multa de his morbis generatim præclare in Præfatione disputat. Ubi quidem observat, horum morborum sanationem summam medentis prudentiam, & accuratiorem idoneorum summeque efficacium remediorum cognitionem, requirere, & in nullo morborum genere artis medicæ vim magis apparere, quam in horum curatione, quoniam sub iis parum potens natura haud facile vitium, quod altas egit radices, suis viribus excutiat: e contrario autem artem in acutis parum valere, in quorum scilicet medela sibi plus natura vindicet, ibique Medicus sæpenumero spectatorem tantum agat. Id quod egregie ex natura corporis humani, quo nomine autem non sapiens quidam in corpore animali spiritus, qui pro domicilii sui salute excubias agat, functionesque naturales gubernet, sed jugis ac perennis sanguinis & humorum per compagem corporis inere vasculosam in orbem motus, a cordis & vasorum omnis generis systaltica vi pendens, intelligitur, commode illustratur, planumque redditur. Ut vero peritia Medici, ita & ignorantia ejus atque imperitia, hisce in morbis se prædere solet, paucosque horum morborum indolem, causas, sedes, efficacemque medendi rationem, perspectas habere, Noster contendit. Exempli loco eos notat, qui nostra ætate ex plethora atque sanguinis excretionibus deficientibus & suppressis omnem passionum chronicarum originem derivant, hincque omnis fere generis chronicos morbos per venæsectionem in pede crebrius instituendam, & per medicamentum, quæ fluxum sanguinis præcipue in viris hæmorrhoidalem

lem proliciunt, & avertere & perfanare summo studio elaborant, effectu tamen minus auspicato. Quæ vero exinde redundare solent, damna Autor pluribus persequitur. Multi etiam propterea in chronicis morbis rectam medendi rationem non tenent, quod remediis fortioribus, chemico igne excoctis, & ex minerali regno petitis, utantur. Illustris vero Autor, qui per sex & quinquaginta annos artem exercuit, & præ multis aliis in vincendis chronicis malis felix fuit, candidè testatur, maximi in iis usus esse exquisitam victus rationem, moderatum vitæ regimen, & remedia leniora, temperata, diætetica, & pægorica, e. g. convenientem aeris & locorum mutationem, corporis variam exercitationem, aquæ puræ & aquarum mineralium, tam frigidarum, quam thermalium, lactis, ejusque seri dulcis & aciduli, ptisanæ, infusorum, specierumque convenientium ex aqua, potum, interne remedia valde temperata, corrigentia, & temperantia, item balsamica, nervina, balnea, infusus, pedilavia, fomenta, & demum quoque abstinentiam & tenuem victum, si modo patientia, ægrotantiumque obedientia, & sufficiens ad medendum tempus, accesserint. Inter causas denique difficilioris chronicorum morborum sanationis refertur crebra medicamentorum mutatio & copia, quibus & Medici & ægrotantes, quorum multi, imprimis malo hypochondriaco affecti, quædam pharmacomania interdum laborare videntur, indulgent. Nunc ad Opus ipsum convertimus oculos, eadem via, quam in recensendis superioribus *Tomis* iniimus, incessuri, ut scilicet brevissime exponamus, qua in re *Celeb. Autor* veram genuinamque cujuslibet morbi rationem pariter atque præcipua curationis momenta collocet. Orditur autem ille a nervorum resolutionibus, eoque nomine morbos apoplecticos, hemiplecticos, & paralyticos, complectitur, ex quibus de existentia hemiplexiæ, sive paralytis universalis, quæ totum corpus tenet, dubitat, nisi forsan ea sub ipsa apoplexiâ acciderit. Nec credit, esse paraplexiam, qua totum corpus, salvo manente capite, resolveretur; saltem sibi nunquam ejusmodi morbum obvenisse refert. Utut vero inter se discrepent

Cap. I.

Qq

hæc

hæc morborum genera, eorum tamen ratio proxima eadem est, & in plus minusve intercepto fluidi nervei influxu consistit. Influxum vero eum intercipere solent, non obstructio quædam nervorum, sed vel solutio continui nervorum, vel compressio eorundem, aut principii illorum, a quacunque re, ipsis præter naturam incumbente, facta. Quod vero unica hæc causa diversos pariat effectus, ejus rei fundamentum uniçe in loci, qui fovet mali causam, diversitate querendum esse, observationes Anatomicæ testantur. Unde facile colligitur, in omni apoplexia causam, nervos comprimentem, intra cerebrum, in paralyti vero intra spinalem medullam, & speciatim in hemiplexia circa alterutrum medullæ principium, consistere. Medendi rationes eo redeunt, ut causæ, quæ tam proxime, quam remotius, ad intercipiendum fluidi nervei in nervos influxum quidquam tribuerunt, removeantur, & deinde pars affecta, totumque nervorum genus, ita roboretur, ut pristinum ac naturalem recuperet tonum. In distinguendis affectibus soporosis, qui confusissime alias tractantur, Ill. Autor quam maxime vestigiis *Bartbolomei de Moir* insistit, cujus doctrinam cum natura maxime convenire vidit. Quapropter & ipsius nomina retinet. Coma igitur vigil denotat maximam in somnum propensionem, sine somno tamen omni, vel saltem non continuo, sed interrupto, ita, ut, postquam vix obdormiverunt, mox parum levati expergiscantur, ab omni adhuc immunes delirio. Symptomatically semper obtingit. Coma somnolentum est, quando ægroti languentes perpetua somnolentia vexantur, &, postquam brevi vigilarunt, illico rursus somnolenti obdormiscunt. Idiopathice semper evenit. Carus denotat soporem profundissimum, ex quo ægrotantes nec per clamores, nec agitationes, nec acus irritationes, similesque causas, excitantur, idque nunc idiopathicum, nunc symptomaticum, malum esse solet. Lethargus denotat gravem assiduamque soporem, quo ægroti perpetuo fere, sine vigiliarum intervallis, minimum vero non tam longis, ut in comate somnolento sit, obruuntur, & a caro distinguitur febre sym-

Cap. II.

symptomatice superveniente mitiori, magisque pulsum frequentia, & spiratione rara febrilique, cognoscenda. Carus vero ut symptoma febribus accedere, vel easdem consequi, observatur, & sentiendi quoque impotentiam habet comitem. Causam proximam horum affectuum soporosorum in valde languido & imminuto fluidi nervei ex cortice cerebri in hujus medullam, & inde in nervos sensui motuique dicatos, influxu collocat. Causæ, hunc influxum præter naturam impediētes, tres potissimum esse videntur, nimirum vel nimia ipsius fluidi penuria, vel tubulorum, illud vehentium, laxitas, vel denique compressio cerebri corticalis, eaque vel per sanguinem, tardius per cerebrum, & ejus involucria, procedentem, vel plane stagnantem, vel aliam peregrinam, dicto cortici incumbentem, materiam, effecta. Unde medulla, undique cortici annexa, comprimitur simul, nec ideo satis fluidi recipere valet. In comate vigili causa mixta esse videtur, qua in uno cerebri loco fluidi nervei influxus languidior, in altero auctior, est. In comate somnolento transitus fluidi nervei ex cortice in medullam non in uno loco, sed per totum impeditur cerebrum, idque vel ex nimia relaxatione vasorum sanguiferorum, vel sanguinis, præsertim spissi ac impuri, difficiliore per caput circuitu. Carus nunc fit propter nimiam sanguinis abundantiam & ebullitionem, qua cerebri, & ejus membranarum, vasa adeo expanduntur, ut comprimant mollem cerebri substantiam, & nervosi succi introitum in medullam per totum impediunt caput; nunc fit ex vasorum debilitate, nervei succi penuria, cerebrique compressione, a sanguine, difficilius per illud progrediente, profecta. Lethargus easdem, quas coma somnolentum, causas habet, sed graviores tantum, ac profundius corticalem cerebri substantiam penetrantes. In comate enim perinde ac caro nulla adhuc existit sanguinis vel feri extra vasa sua profusio, ut demum tanquam effectus prodeat, & in iisdem speciebus adsit potius circulus sanguinis per vasa meningum & cerebri corticalis valde debilitata difficilis, ejusdemque plus minus serosi stagnatio. Lethargus vero

Qq 2

causam

Cap. III.

causam habet vel feri tenuioris per arteriarum poros factam secessionem, vel plane effusionem. Medicus, morbum curaturus, id agat, ut ægrotum ex sopore excitet; deinde ut sanguinis & humorum difficilem per caput circuitum, stagnationem, & effusionem, removeat; denique ut robur membranarum vasorumque cerebri deperditum instauret. Vertiginis ratio in fluidi tenuissimi influxu in nervos opticos per eorum compressionem imminuto consistit. Nervi autem comprimuntur a partibus vicinis, præter naturam se habentibus, plexu scilicet choroideo, arteria carotide, & ventriculo cerebri tertio, quod sectiones testantur. Huic itaque imminuto fluxui fluidi nervei in nervos opticos præter varias visus læsiones debetur in vertigine sensus circumgyrationis. Sed, quomodo ideæ in mente exeitentur, & quantum influentis fluidi ad singularem excitandam requiratur, determinatu & difficillimum & inutile esse, monet Noster. Quoniam vero circumgyrationis sensum comitatur idea casus, eaque cum metu conjuncta, a metus autem idea fit pedum vacillatio, quæ confuso fluidi nervei in musculos, situm erectum efficientes, influxu absolvitur, satis constat, quare sensum circumgyrationis subsequatur pedum vacillatio. In curando morbo Medicus eo respiciat, ut sanguinis & humorum in capite stagnationem discutiat, eorumque raptum ad inferiora derivet, & deinceps, ut systema partium nervosarum, a tono suo dejectarum, roboret, causarumque, quæ majorem sanguinis ad caput compellunt quantitatem, rationem habeat. Quando cum vertigine consociantur affectus arthritici, Autor usum duorum remediorum efficacissimorum & veluti specificorum perquam extollit. Guttam serenam efficit paralysis nervi optici, & quod inde consequitur, tunice retinæ, uveæ, ac processuum ciliarium. Unde patet, partes has nec tenfas satis esse, nec recipere posse radios luminosos, sed pupillam ampliatam, atque ob relaxatos processus ciliares dilatatam, apparere. In curatione humor stagnans, & nervos comprimens, discutiat, partesque affectæ roborentur. In gutta serena, inveterata discussionis cau-

sa,

fa, Autor aliquam laudem sulphuri antimonii, sua methodo præparato, tribuendam esse profitetur, formulamque pulveris exhibet. Quando excretoria glandularum ocularium, ex nerveis & fibrosis tunicis conflata organa a sero subtili acri, vel etiam ab acribus effluviis, arroduntur, nervæ glandularum membranulæ crispari, & spasmodice contrahi, solent, ut sanguinis per arteriolas advecti refluxus ob venas contractas minus libere fieri queat, sed tubuli glandulosi a secedente sub moræ hac sero plus justo amplientur, & hac ratione ingens oriatur seri falsi lachrymalis effusio, visusque adeo imbecillitas ex lippitudine. Suffusio, quam vulgo pro cataracta incipiente & spuria habent, quando scilicet de variis variarum rerum simulacris, de nigris punctis, muscis, oculis obversantibus, de nebula, aranearum telis, &c. conqueruntur, inde fit, quando aqueus pellucidus humor ab admixtis corpusculis & moleculis opacis, propter nimis dilatata vasculorum adducentium oscula, pelluciditatem ex parte amittit, & que varix & obscuræ, præsertim in chartis atque parietibus candidis, visui imagines sistuntur, adeo, ut pro majori hujus humoris opacitate major etiam obtingat objectorum obscuratio. In lippitudine serum falsum edulcoretur, ab oculo ad alia loca derivetur, & glandularum nimis remissarum robur restituatur. In suffusione humorum impetus a capite & oculis ad alia loca revocetur, & humores crassi impuri per convenientia remedia educantur, ut hac ratione per abducentia vascula, quæ *Hovius* nervoso-lymphatica vocat, impuri succi absorbeantur, & per adducentia puri advehantur, atque sic pristina humoribus claritas reddatur. Varia quoque auditus vitia ex atonia oriuntur, tinnitus scilicet & sursurus aurium, auditus gravitas, & sorditas. Ea vero nunc malæ constitutioni partium, nunc spasmo & siccitati auris, nunc laxitati partium ad audiendum necessariorum, debentur, de qua posteriori causa hic potissimum agitur. Et sigillatim quidem tinnitus excitatur, si causæ intra aurem internam adsint, quæ nervos acusticos in tremulum ac undulatorium, externis campanarum, aut alijs corporis sonori, sonis similem,

Cap. V.

VI.

motum abripere valent. Tales in malo recentiori, corporibusque sanguine plenis, non alix sunt, quam rapidiores ac fortiores arteriolarum, membranas aurium perreptantium, nervosque earum comitantium, pulsationes, quæ majorem sanguinis ad caput auresque congestionem, & in iis factam stagnationem, subsequuntur. Hæ vero stagnationes, si diutius persistunt, distendunt vasa, relaxant membranas, subsistensque sanguis naturali majorem tenuioris seri quantitatem per poros vasorum dimittit, quod intra meatus internos in vapores resolvitur, & sic, accedente præsertim ductus *Eustachiani* obstructione, indeque impedito tam aeris, quam vaporum, exitu, auget tumultus, murmura, ac tonitrua aurium. Eadem quoque ratione stagnatio sanguinis, pariter ac copiosa seri tenuioris exhalatio, comprimendo nervos, sufficientem liquidi tenuissimi influxum remoratur, inducitque membranarum laxitatem. Unde soni externi debilius percipiuntur, & generatur auditus difficultas, quæ, compressis penitus nervis, cessanteque omni fluidi nervei influxu, in perfectam omnino mutatur surditatem. Ut adeo tria illa auditus vitia eandem originem, easdemque causas, licet gradu diversas, agnoscant, quæ generatim in humorum ad aures decubitu, & inde pendente relaxatione partium dictarum, consistit. In curatione rationali impetus ruentium ad caput humorum derivetur, stagnantes in aure succi discutiantur, & obstructiones referentur, influxusque fluidi nervei sufficiens restitatur, adeoque robur membranarum instauretur. Aphoniæ sedem in quinto nervorum pari querendam, ejusque causam proximam in plus minusve imminuto fluidi nervei in illum nervum influxu positam esse, existimat. Quapropter in morbi medicatione causæ, influxum fluidi nervei in nervos linguales, hos comprimendo remorantes, tollantur, roburque affectarum partium confirmetur. Delirium melancholicum atque maniacum, ab aliis quam maxime disjuncta, hic confociantur, quoniam ex una eademque origine & causa continente, videlicet nimio sanguinis ad imbecille cerebrum appulsa, suboriuntur, ac non nisi gradu, & invasionis

tem-

Cap. VII.

VIII.

tempore, variant. Causa itaque continens melancholiz in sanguinis crassioris nimio ad imbecille & flaccescens cerebrum impulsu, stagnatione, ac difficillimo progressu; furoris autem maniaci origo & fundamentum in sanguinis crassioris ac melancholici vehementiori & impetuosa per cerebri vascula & fibrillas motu, collocatur. Ad feliciem igitur morborum sanationem pertinet, ut sanguis, in cerebro nimia copia congestus, ad interiora derivetur, æquabilisque ac liber per caput & univrsum corpus progressus procuretur; causas materiales & occasionales, quæ naturalem sanguinis temperiem pervertunt, ejusque metastasin efficiunt, removeantur, & consuetæ naturales & salutare excretiones in ordinem redigantur. Vasis denique cerebri ac membranæ vis naturalis systatica, quæ nimis dejecta est, restituatur. Ubi de virium Cap. IX. lapsu, & animi deliquis, agitur, syncope pariter atque lipothymia in considerationem venit. Illius ratio ab impedito vel minus sufficienti liquidi spirituosi per nervos, & sanguinis probe temperati per vasa coronaria, in musculolam cordis substantiam influxu arcessitur. Lipothymia vero tantum gradu diversa est, atque sit a non prorsus quidem sublato, sed tantum nimis debilitato, cordis motu. In utriusque mali paroxysmo motus cordis per idonea & efficacissima remedia citissime restituatur. Extra paroxysmum causæ tollantur, ne redeat malum. Subitam X. mortem morbosque varios insanabiles efficiunt polypi, vitali sanguinis in suis vasis circuitu intercepto. Materiam horum polyporum suggerunt particulæ chyli & lymphæ graviore viscidioresque & fixiores, utpote quæ motu facile coeunt, & in unam coagulantur massam, quæ fibroso-membranaceum corpus constituit. Polypus itaque est concretum solidum fibrosam, ex viscidiori lymphæ parte, ope fortioris motus seu impulsus, coagmentatum. Ut vero per diætam idoneamque medicationem corpus a polypo immune conservare licet; ita eundem jam præsentem tollere difficilium est. In polypo tamen incipiente & pituitoso non omnis spes est abjicienda, cui salia alcalina & duplicata, diætæ tenuis, potus

suffi-

Cap. XI.

sufficiens, & aquæ Carolinz, aliquam opem ferunt. Quando autem fibrosa jam fuit & durior substantia, nimia tantum sanguinis abundantia impediatur, & fluiditas conservetur. Phthisis debetur insigni pulmonum læsioni, per scirrhosam vel ulcerosam corruptionem aut abscessum inductæ. Medicatio in curativam, mitigativam, & præservativam, dividitur. In curativa acrimonia temperetur & mitigetur, visceri & crassi humores detergantur, ulcus repurgetur, affluxus humorum a partibus affectis divertatur, & post hæc partes læsiatæ consolidentur & conglutinentur, viresque deperditæ reparentur. Quibus ex causis reliquis remediis anteferri meretur lac, sive lac ipsum solum, sive serum lactis, sive lac aliis medicamentis, aquis salubribus, infusis, & decoctis pectoralibus laxantibus, anodynis, & diureticis, admixtum. Imo cum lacte & balsami pectorales commode assumuntur. In mitigativa methodo acrimonia humorum temperetur, acris saltaque eorum dyscrasia repurgetur, ulterior pulmonum exulceratio avertatur, & tonus pulmonum conservetur. In præservatoriæ causæ tempestive avertantur, vel, si jam adsit quædam in pulmonibus læsio, ea convenienti remedium usu vel plane tollatur, vel, ne ulterius progrediatur, impediatur. In enarrationibus morborum notabile præ ceteris est exemplum tussis phthisicæ, cum corporis tabe conjunctæ, & irritis remediis aliis ope fragorum hortensium, magna copia comestorum, feliciter sanatæ. Icteri causam proximam constituit regurgitatio bilis ad vasa lymphatica, ipsumque sanguinem, ab impedito vel prorsus intercepto ejus ad intestina itinere, sive a spasmo, sive obstructione ductuum hepaticorum & vesiculae felleæ, proficiscatur. In ictero, qui a vehementiori ductuum biliariorum per hepar dispersorum strictura oritur, tensæ & contractæ partes relaxentur, adeoque bilis tam secretio suspensa, quam ad intestina descensus impeditus, naturali restituatur libertati, & demum bilis acrimonia, quæ spasmodorum genitrix est, mitigetur ac contemperetur. In contumaciori autem vasorum biliariorum obstructione, ea bilio-

XII.

biliosa viscida & terrestri cretacea amurca invicem concreta proveniens, dissolvatur, atque hac ratione liberior bilis ad duodenum cursus restitatur, vasa quoque bilis secretoria, a sanguine tenaci viscido infarcta, convenientibus remediis referentur, ut faccum biliosum ad ductus bilarios libere transmittant, denique valde retardatus & impeditus sanguinis circuitus, qui obstructionum concretionumque constituit fundamentum, per totam vasculosam hepatis substantiam naturalis reddatur & æquabilis. Cachexiæ & chloroseos causa proxima residet in sanguinis impari & humorum viscidorum minusque spirituosorum abundantia, ob vehementer labefactum tonum, vigorem, & robur partium solidarum, maximeque viscerum, quibus chylus præparatur, & sanguis conficitur ac repurgatur, in corpore collecta. Ad persananda hæc mala sanguis & humores crudi, spissi, & impuri, corrigantur, & per congrua emunctoria e corpore ejiciantur; horum vero loco subtilis chyli sanguinis & humorum procuretur generatio; deinde, referatis viscerum, minimorumque vasorum, oppilationibus, liber & æquabilis sanguinis per omnes corporis tam externas, quam internas, partes restitatur circuitus, & denique nimis dejectus ventriculi & intestinorum viscerumque tonus roboretur. Ceterum singularis est observatio de peculiari urinæ vaccarum in cachexia virtute. Hydropis vera ratio continetur in circulari sanguinis per venas motu & progressu valde difficili, tardo, & variis ex causis præpedito, quo fit, ut serum a sanguine separetur, atque intra cavitatum interstitia subsistat. Si medicationi locus adhuc superest, primo aqua, intra cutim & cavitates collecta, evacuetur, & deinde causa, ob quam accumulata fuit, & quotidie adhuc accumulatur, tollatur. Flatulentia ventriculi & intestinorum causam materiale suppeditant cibi consistentiæ tenacis, viscidæ, & ad gignendos flatus admodum proclivis. Proxima autem causa debetur insigni motus peristaltici debilitati, ab impedito fluidi nervei & sanguinis arteriosi in intestina influxu exortæ. Tympanifici vero affectus causa in spastica tunicarum intestinalium strictura collocatur,

R r

Cap. XIII.

XIV.

XV.

Cap. XVI.

atur, utpote qua diutius inhzente, pori & meatus intestino-
rum, per quos vapores transpirant, angustantur & obstruan-
tur, ut postea intus retenti, vi sua elastica propter admixtum
aerem expandente, tam violentam intestinorum distensionem
efficiant. His itaque flatibus in curatione exitus paratur,
materia tenax viscida attenuetur, & per alvum leniter educa-
tur, intestinorumque robur confirmetur. Cachexia uterina, seu
fluor albus, oritur ob infarctum & stagnationem sanguinis &
feri in matrice, ob tonum motumque ejus facile laxum & de-
jectum, tardumque admodum per circumflexa & in serpenti-
nos ductus porrecta vasa sanguinis & humorum cursum, len-
torem etiam sanguinis per venulas valvulis destitutas regres-
sum. A stagnatione tandem ipse lymphaticus & serosus hu-
mor segniori progressu lentescens, exitum sibi parat,
ac per orificia, passim in utero & vagina obvia, profunditur.
Quare ante omnia prima regio & universum corpus a nimia
feri colluvie per congruas evacuationes liberetur; deinde to-
nus ac robur uteri deperditum restituatur, quo facilior & ex-
peditior sanguinis & humorum per ejus vasa fiat progressus,
& inde molestæ pravorum humorum stagnationes ac secessio-
nes, pororumque & glandularum relaxationes, tollantur, &
alteriores avertantur. Posthæc ventriculi habeatur ratio, ut
boni succi ad sanguinem ferantur, qui vitiosos corrigant, &
bonos corporique salutare amissos restituant. Denique in ma-
lo graviore, & simul cachectico, tota sanguinis & humorum
massa in meliorem reducatur temperiem, excretiones natu-
rales adjuventur, & visceribus pristinum suum robur ac na-
turalis reddatur functio. Gonorrhœa maligna causa est mi-
asma, ex impuro coitu cum femina, vel gonorrhœa maligna,
vel lue venerea, infecta, ad viri genitalia, & deinceps per po-
ros ad lympham, vel liquorem feminalem, translata, cujus
crasin mixtionemque naturalem plane destruit & dissolvit,
partim causticam & erodentem, partim putredinosam, indo-
lem inducendo, unde dolores, ardores, tumores, inflamma-
tiones, & exulcerationes genitalium, suam habent originem.
Gonorrhœa benigna autem fit ex feminis nunc abundantia,

XVII.

nunc

nunc acrimonia, & a tabefactato organorum genitalium tono. In hac igitur benigna idoneis remediis laxantibus copia impuri feri, si in corpore abundat, evacuetur, & a parte affecta derivetur, partesque nimis relaxatz & flaccidz accommodata roborante medicina confirmantur. In maligna susceptum in genitalia virus venereum celerrime e corpore expellatur; deinde, si a virium lenta materia relaxatz jamjam, erosz, vel ulceratz fuerint, semini tam conservando, quam excernendo, dicatz partes mendantur, consolidentur, & roborescant, adeoque uberiorum humorum affluxus antevertat. Satis nunc de libri prestantissimi summa dixisse videtur, ex qua prudens Lector facile intelliget, quorundam adhuc restare morborum expositionem. Ut itaque *Octavus*, quem Illustris Autor pollicetur, *Tomas* eo maturius in lucem exeat, atque adeo Opus hoc integrum, nec ulla sui parte mutilum, profus ad umbilicum deducatur, iterum conceptis verbis Celeberrimo Viro vitam longam, senectutem vegetam & tranquillam, viresque semper sibi constantes, publice commendamus.

**OBSERVATIONES QUÆDAM MEDICO-
practica & physiologica, inter quas aliquanto fufius
agitur de Asthmate & Hydrophobia; quarum etiam de-
cem ultimis subjiciuntur administrationes totidem corpo-
rum, morbis, quorum tituli Observationibus iis præfigun-
tur, affectorum, Anatomica, cum particulari & non an-
te observata de cordis in embryone vasorum structura,
& sanguinis juxta eam circuitu, Dissertatione, Autore:**
HUM. RIDLEY, Med. Doct. Coll. Reg.

Med. Lond. Soc.

Lugduni Batavorum, apud Gysbertum Langerak & Theo-
dorum Lucht, 1738, 8.

Plag. 14½, cum Tab. zn. 1.

Et si selectissimæ hæc Observationes, varii ad Pathologiam &
Therapiam spectantis argumenti, singulæ mererentur ex-
poni,

Rr s

poni, quo ipso Lector habiturus esset rerum uberrimarum ex materia medica per Britannias usitata farraginem, melius tamen Observationis, quæ tertia & trigesima est, contenta integra ob materis dignitatem Annalibus nostris inserere, quam tantillum decerpere ex omnibus. Cor Embryonis cum valis & annexis pulmonibus ad examen revocatum fuit. Pulmones æqua submersi fundum petebant. Foramen ovale eo in loco repertum fuit, quo a *Lovero*, *Lanciso*, aliisque, indicatur, nempe citra tuberculum *Lovero*, quod cum valvula *Eustachii* coincidit, hoc truncus ascendens venæ cavæ in venæ pulmonalis finem patet. Præterea foramini valvula, & post nativitatem embryonis ob novos pulmonum usus obliterata, aliam respirantis animalis sanguini directionem conciliat, quam quæ antea fuit. Quam in finem, prout in vitulino corde nitide apparet, chordæ fibræque musculares illi, quæ venam pulmonalem respicit, regioni annectantur. Ipsum prædictum *Loveri* circa foramen ovale tuberculum haud parum ad aperturam foraminis servandam contulit, cujus nexu nunc soluto, in se rediit valvula, & stabilis ante ostium permanet. Examinatur Cl. *Merry*, Chirurgi Parisiensis, de usu istius foraminis sententia, quæ habetur in Commentariis Academiz Regiæ Parisiensis. Argumentatur Clarissimus ille Vir, contra receptam sententiam de sanguinis a cava in pulmonalem transitu, sequentem in modum: *Arteria aorta deberet amplior esse pulmonali, si verum esset, omnem sanguinem in sinistram ventriculæ effundi, sed contrarium apparet ex autopsia, siquidem pulmonalis duplo capacior est.* Hinc novam sibi excogitavit de circuitu sanguinis sententiam, nempe, sanguinis columnam, quæ est in vena cava, opinatur, omnino præterfluere foramen ovale, & in ventriculo dextro constitutum, tripartito dividi, unam tertiam majorem per canalem arteriosum, qui communicationis dicitur, in arteriæ truncum descendens ferri, reliquas intrare pulmones, inibi circulum peragere, postea redire ad venam pulmonalem, hinc per foramen ovale regurgitare ad cor dextrum, &

priora

priora repetero. Inde *Merryus* finistram cor & aortæ truncum etari putat in embryone. Oppugnarunt hæc sententiam, post *Verheynius* & *Cl. Bufforius*, omnium recentissime *Clariss. Vir. Trevius*. *Verheynius* opponit valvulam foraminis, quam *Merryus* negat, itidemque foraminis diametram, pro stantillo, quod ex pulmone reflueret sanguinis, majorem. *Bufforius* inæqualitatem diametrorum in utraque arteria cordis, tanquam princeps argumentum, negat. *Ridleyus* ab utraque sententia tantisper discedit, & probe pensata, in eo recte sentit *Merryum*, quod canalem arteriosum aortæ diametro fere æqualem judicaverit, hinc accurate considerans utriusque rami arteriæ pulmonalis declivem situm, valvularumque semilunarium resistendi robur, opinatur, minus, quam hæctenus creditum fuit, sanguinis, non tamen omnino nihil, in quo a *Merryo* dissentit, ad cor finistram ferri, interea majorem sanguinis partem per communicationis canalem ad aortam transire, non nihil tamen ad pulmones evadere, quandoquidem sanguinem ex pulmone vitalino (abortivo sine dubio) præscissis arteriis expresserit. Opinatur adeoque, sanguinis aliquem, sed lentum, per pulmones esse transitum. Adduntur alia, differentiam partium adulti & embryonis attinentia, momenta; habentque hand leve meritum Editores, quod novam hujus elegantis libelli nobis procuraverint editionem.

DE OBSERVATIONIBUS, PRO FIGURA Telluris determinanda in Gallia habitis, Disquisitio, Auctore ANDREA CELSIO, in Acad. Upsal. Astronom. Prof. Regio, Christianiss. Franc. Regis Pensionario, Soc. Reg. Lit. & Scient. Suec. Secretario, Societatum Reg. Lond. & Berol. atque Academiarum Nat. Curios. & Inst. Scient. Bonon. Membro.

I. Figuram Telluris sphæroidicam, ex gradu meridiani ad circulum polarem arcticum, Christianissimi Galliarum Regis

gis iussu, nuper mensurato, demonstrari, notissimum jam est. Scilicet planetæ globus, quem incolimus, haud aliter ac Jovis stella, circa axem revolvitur, diametro Equatoris minorem, prout olim divinaverat Vir immortalis, *Isaacus Newtonus*, suis principiis merito fides. Hæc autem figura e diametro opponitur hypothese, quam, observationibus in Gallia a se factis inducti, asserere non dubitarunt Astronomi famigeratissimi, *Cassini*, Pater & Filias. Unde *Jacobus Cassini* coram Academia Regia Scientiarum in observationes Tornenses diligentius inquisivit, probationem dioptrarum telescopicarum per conversionem Sectoris neglectam esse, maxime urgens. At huic objectioni argumentis adeo validis respondit Cel. *Mansertius*, ut tandem a parte contraria nihil plane regeri potuerit. Quare *Cassinum*, & ratione *Newtoniana*, & experientia Tornensi, convictum, sententiam suam, ut Philosophum decet, dudum mutasse, nullus dubito. Interim tamen hæc disputationes, in Academia agitatae, locum dederunt vel imperitis, vel invidis, rumorem de observationibus Tornensibus, ob probationem instrumenti omissam iactantibus, non modo per urbem, sed per universum orbem, spargendi. Nova enim publica, & amicorum meorum ex diversis Europæ partibus literæ, eandem cecinere cantilenam. Proinde me, cui honori fuit, hæc observationibus sociam commodare operam, rem bonis omnibus haud ingrati facturum spero, si originem & falsitatem rumoris publice ostendero.

II. Non miror, hanc instrumenti rectificationem necessariam censeri a Cl. *Cassino* & aliis, qui justam ideam Sectoris, a nomine adhuc descripti, ab organo tamen in Gallia usitatis toto cælo differentis, sibi fortuare non possunt. Stenion *Cassinus* instrumenti usus est, quæ aut per partes, aut integra transportata, curruum vehementi quassatione facile luxari poterant. Unde ipsi, ut de se fatetur in Opere *de Fig. Tell.* pag. 275 edit. *Holl.* in arcu cælesti determinando distantias stellarum a vertice veras quaesituro, e re omnino fuit, Sectorem suum convertere, hoc est, limbi facie divisa ad orientem.

rientem primum exposita, & deinde eadem facie ad occidentem conversa. Hac sane methodo error, ex mutata dioptrarum positione ortus, semper detegitur. Nobis vero, de differentia tantum inter distantias stellæ a Zenith, in utroque gradus termino observatas, sollicitis, minime opus fuit, dioptrarum situm, utpote eundem semper & invariatum, examini subijcere. Nulla certe suspicio nobis suboriri potuit de mutatione dioptrarum in hoc instrumento, exquisitissime adornato cura & sagacitate Cl. *Grabani*, cui Astronomiæ practica subtilior summi debet fastigium. Præcipuam Sectoris partem constituit tubus, ex orichalco solide compactus, & 9 ped. Lond. longus, cui firmiter annexum est medium limbi, 5 gradus cum dimidio continens. In hoc telescopio vitrum objectivum nullo modo e situ suo divelli potest; fila autem argentea dioptræ ocularis, ne calore vel frigore laxari aut prorsus rumpi queant, ab elateribus semper tensa tenentur. Præterea, ne ulla externa vi dioptræ telescopicæ in perfectionibus laderentur, tubus, cui limbus adheret, in eista bene clausa firmiter reconditus, navigii ope per fluvium transferabatur Tornensium; hieme vero multo feno circumvolutus, traharum lento motu super nives vehabatur. Imo hæc arca tanta cura & attentione a nobis fuit custodita, ut Lappones, in illa idolum quoddam servari, facile sibi persuaderent. Quare etiam, Cl. *Picardum* hanc probationem nunquam instituisse, Cl. *Cassinus* nobis persuadet pag. 274; licet *Picardo* multo major fuerit difficultas, magnum suum instrumentum *Malvoisina Ambianum* sine dioptrarum læsione transportandi. *Picardianas* tamen observationes ut accuratissimas multis laudibus ubique merito extollit *Cassinus*. Conf. pag. 2, 243, 275, 310; & *Commentar. Acad. A. 1718* pag. 315. Ceterum minime credendum est, in climate Tornensium, ubi cælum rare serenum fuit, ubi unica tantum stella certo anni tempore observationibus est idonea, ubi denique, ut cetera taceam incommoda, non semper trahis vel navigiis iter institui potuit, tempus, quod vix observationibus necessariis superpeteret, in operationes supervacanas impendere nobis licuisse.

se. Verum argumentum omni exceptione majus nobis sup-
peditant ipsæ observationes. Mense enim Septembri per
Stellam δ *Draconis* arcus celestis Torasam inter & montem
Kitis primo inventus est. Deinde mense Martio anni se-
quentis eundem arcum per stellam α *Draconis* investigavi-
mus, non nisi tribus secundis cum dimidio a priori differen-
tem; quamvis instrumentum ab uno gradus termino in al-
terum bis fuerit transportatum. Qua quidem accuracione
in simili negotio antea neminem verlatum fuisse, vel ipse fa-
tebitur Cl. *Cassius*, cujus observationes, diversis stellis insti-
tuta, si non duobus minutis primis, certe quadraginta secundis,
in arcu celesti determinando inter se discrepant; licet or-
gana sua per conversionem probare nunquam neglexerit.
Sed omnia hæc factus dilucidantur in ipso *Observationum*
Tornensium Commentario, qui Parisiis jam sub prelo sudat.

III. Stabilita sic figura Telluris vera, merito quaeritur,
quid de operationibus *Cassianis* sentiendum sit? Ingenue
fateor, me viribus meis, utut exiguis, magis fidere in obser-
vationibus *Tornensibus* defendendis, quam in judicio meo
qualicumque ferendo de laboribus Viri Celeberrimi, quem ob
multa in re Astronomicam merita veneror, & cui pro sin-
gulari in me, Parisiis degentem, benevolentia & humanitate
sum obstrictissimus. Pace itaque tanti Viri, pauca in me-
dium proferre liceat momenta, quæ observationes ejus du-
bias reddere videntur. Mensura graduum, in boreali Gallia
parte Lutetiam inter & Dunkerkam instituta, a veritate mul-
tum aberrare non possunt. Triangulis enim exquisitis Cl.
Picardi viginti adhuc alia adjecit Cl. *Cassius*, ipsum præeun-
te *de la Hirie*, qui A 1683 triangula *Picardiana* confirma-
vit, & hæc operationes usque ad Montem Cassellum so-
lita sua continuavit diligentia. Conf. *du Hamelii Hist. Acad.*
pag. 222. Præterea Cl. *Cassius* suas dimensiones, per duos
tantum gradus productas, basi, in planitie litoris arenosi pro-
pe Dunkerkam mensurata, stabilivit. Trium tamen pedum
discrepantia inter mensuras bases bis repetitas justo major
nobis apparet, qui in lines multo longiori duplici vice hexa-
pedis

pedis æstimata non nisi quatuor digitorum differentiam invenimus. Quod vero ad observationes Astronomicas spectat, Sectoris radius 9 pedes habuit, æqueque limbus 23 gradus, in vigesimam quodvis minutum secundum divisos. Positionem centri, & divisionem limbi, diversis modis Parisiis examinavit Cl. *Cassinus*, Dunkerka reversus. Ut tamen correctio illa, mutationi centri conveniens, observationibus Dunkerkanis tuto applicari posset, examen centri Dunkerkæ quoque instituerendum fuisset. Siquidem incertum est, nunquam instrumentum vel in itinere Parisiis Dunkerkam, vel in reditu, luxatum aut incurvatum sit. In arcu cœlesti determinando inter diversarum stellarum observationes 41 secundorum differentia enormis videtur. Credibile quidem est, stellas plerasque minus lucidas tubo 3 ped. non sat bene visas fuisse. Cui tamen inopportuno obviam ire potuit Cl. *Cassinus*, Sectori suo telescopium applicanda, vel 10 pedes longum, idque circa centrum & medium limbi, ut a Cl. *Picard* & omnibus aliis factum est. Observationes posteriores anni 1719 prioribus, statim post reditum Parisiis habitis, præferendas esse, arbitror: quippe quæ, eodem fere anni tempore cum Dunkerkanis institutz, correctione Bradleyana fixarum non indigent. Quæ tamen cautio minus forte necessaria censeri potest, ubi errores in observandis stellis commissi hæc correctione sæpe sunt majores. Arcus itaque erit per observationem stellæ

β Draconis	—	—	2.	12.	27½
γ	—	—	2.	12.	4
α Cygni	—	—	2.	12.	9½
δ	—	—	2.	12.	18½
ε	—	—	2.	11.	48
α	—	—	2.	12.	28½
Medius	—	—	2.	12.	21

Sed, omittis duabus ultimis, quæ a ceteris & inter se nimis differunt, medius ex quatuor prioribus erit 2. 12. 12½
 Si per hunc arcum distantia parallelorum inter Dunkerkam & Lutetiam 20944. hæcque Paris. dividatur, gradus unus

terra evadit 5693; hexap. a *Picardiano* nimium abluens. Verum inter observationes *Malvoisina* & *Ambiani* factas mensuratum. intercessit spatium, quo stella δ *Cassiopea* polo mundi ex theoria *Bradleyana* appropinquavit 84 secundis, & præterea sec. 14 propter æquinoctiorum præcessionem. Quare arcus celestis Cl. *Picardi*, refractione etiam, ut moxet Cl. *Cassinus*, correctus erit 1°. 23' 6". Si jam distantia parallelorum 78850 hexap. per hunc arcum dividatur, gradui uni 56926 hexap. respondent. Unde 137 hexapedarum differentia inter gradum *Picardianum* oritur & illum, qui ex distantia per totam Galliam mensurata colligitur; quorum tamen mira congruentia argumento fuit Cl. *Cassino* suis mensuris magis fidendi. Vid. pag. 301.

IV. Pergo ad operationes in Gallia meridionali sub ductu Cl. *Joannis Domini Cassini* peractas. Limbum in singula tantum minuta prima divisum in itinere secum portavit *Cassinus*, cui postea *Perpiniani* ceteras instrumenti partes adiecit. Huic autem limbo centrum invenire, a præstantissimis hodierno tempore artificibus operatio censetur valde difficilis. Nec ulla sit mentio, vel *Caucolibere* (*Colloure*) vel *Parisiis* positionem hujus centri & divisionem limbi probatam fuisse. Et valde miram mihi videtur hoc instrumentum, per viam adeo longam & asperam currentibus equis agitatum, *Caucolibere* *Parisiis*, sine centri aberratione, vel ulla alia mutatione, advehi potuisse. Compages sane hujus organi ita debilis apparet, ut, eam, in ipsis observationibus fulcro parum firmo inixam, multum vacillasse, credere par sit. Fateor quidem, distantiam *Capellæ* a vertice, quam hoc instrumento *Parisiis* captavit Cl. *Cassinus*, alio ejusdem generis organo, eandem distantiam prodente, comprobatam esse. Quæ etiam cum *Capellæ* observationibus, *Tornez* factis, aliorumque, congruit. Sed inde non satis tuto concluditur, veram quoque *Capellæ* a *Zenith* distantiam *Caucolibere* observatam fuisse. Punctum enim divisionis, huic distantie in limbo respondens, nunquam examinatum est. Centrum insuper male collectum, in uno divisionis puncto, verum arcum monstrare.

scire potest; nempe quando centrum verum & erroneum suat in eadem linea ad horizontem perpendiculari. Ipse denique limbis incurvari potuit. Ceterum quinque stellarum distantia a vertice Cracolibere determinatae sunt, quae etiam Parisiis observatas esse, Cl. *Cassini* affirmat pag. 9. In arcu tamen caelesti indagando harum non nisi unica usus est. Certe uterque *Cassinorum* pag. 174 & *Commentar. Acad. A. 1702 pag. 236* scribunt, se instrumento decempedali Cracolibere observasse plurimas stellas vertici vicinas, eo fine, ut eas postea comparare possent cum observationibus earundem stellarum Parisiis instituendis. Praecipue miror, cur distantia Lyræ a vertice Parisiensi nulla fiat commemoratio; cum tamen hæc stella, quæ telescopia 9 ped. optime semper observatur, quantitate arcus caelestis, per Capellam stabilita, egregie confirmare potuisset. Verum in Tabulis Astronomicis MS. Cl. *Cassini* reperi declinationem Lyræ initio anni 1710 applicatam 38°. 32'. 50", quæ hoc Sectore decempedali sine dubio Parisiis observata est. Non enim supponere licet, Cl. *Cassinum* catalogo suo fixarum inserere voluisse declinationes, minoribus instrumentis captas, cum ipsi præsto esset observatio Lyræ organo majori habita. Quicquid sit, ex hac declinatione deducitur, Cl. *Cassinum* distantiam Lyræ a vertice Parisiensi observare debuisse anno 1701 40°. 17'. 41". quæ per aliorum quoque observationes confirmatur, & secundum

<i>Flemstedium</i> erit	—	—	40.	18.	12
<i>Observationes Tornenses</i>	—	—	40.	18.	9
<i>Hevelium</i>	—	—	40.	17.	45
<i>De La Hire</i>	—	—	40.	17.	39

Hæc ultima, cum *Cassiniana* conspirans, satis exacta videtur. Affirmat enim Cl. *De la Hire* in *Tab. Astron.* se viginti annis summa sedulitate ac diligentia meridianam altitudinem Lucidæ Lyræ exquisitis quadrantibus Astronomicis indagasse. Distantia vero Lyræ a Zenith Cracolibere a Cl. *Cassino* accurate, ut pag. 77 memorat, observata est 4°. 0'. 34".

Distantia Parisiensis	—	—	40.	17.	41.
Ergo differentia distantiarum	—	—	6.	17.	7.

Cl. *Cassinus*, in corrigendis observationibus *Ricctali* occupatus, dicit pag. 375, se mense Februario A. 1702 observationibus multoties repetitis, & organo decempedali, determinasse distantiam apparentem *dextri humeri Aurigæ* a vertice *Parisiensi*

quæ debite correctâ erit — — — 3. 58. 35.

Caucoliberi autem fuit — — — 3. 20. 44.

Ergo summa distantiarum — — — 6. 19. 25.

Arcus per *Capellam* determinatus — — — 6. 18. 57.

Rejecta observatione *Lyræ*, nimum ab hisce duobus recedente, erit arcus medius — — — 6. 19. 11.

Ceteris stellis *Caucolibere* visis nullas observationes *Parisienses* respondentes invenire potui. Patet vero, hæc observationes nimum quantum incertas 2 minutis & 18 secundis inter se differre. Unde non miror, Cl. *Jo. Dom. Cassinum* ex observationibus fixarum instrumentis ordinariis *Parisiis* & *Caucolibere* factis hunc arcum determinasse in *Commentar. Acad. A. 1701* 6. 18. 0, qui 57 secundis ab arcu per *Capellam* invento discrepat. Quam quidem differentiam observationi *Capellæ* organis ordinariis *Parisiis* habitæ imputare conatur *Cassinus* pag. 178. Sed *Cassinus*, Pater, non modo per *Capellam*, verum etiam per reliquas stellas, arcum suum stabilivit. Profecto non facile percipitur, in omnibus istis stellis, instrumento, cujus semidiameter est 3 ped. observatis, uno minuto primo semper errari posse. Constat enim, Cl. *Jo. Cassinum* ejusdem generis instrumentis observasse *Ambianensis Pôli* altitudinem intra aliquot secunda eandem prorsus cum illa, quam Cl. *Picardus* magno & exquisito suo *Sectore* antea invenerat. *Conf. Du Hamel Hist. Acad. pag. 257.*

V. Dimensiones triangulorum, quas usque *Biturigem (Bourges)* A. 1683 Cl. *Jo. Dom. Cassinus* produxit, satis accuratæ videntur. Anguli enim, teste *Du Hamel pag. 233*, instrumento huic consimili, quod Cl. *Picard* olim adhibuerat, & eadem diligentia sumti: adeo, ut sæpe tres anguli summam 180 gr. efficerent; interdum 10 aut 15 sec. detrant, &c. Ceterum parvi

pervi errores, si qui in angulis capiendis irrepserint, lineam meridianam duobus gradibus vix a basi mensurata distantem parum afficere valent. Biturige Cl. *Cassinus* in observationes Solis, fixarum, quibus eodem tempore diligenter invigilabat Cl. *De la Hire* in Observatorio Regio, duas omnino septimanas impendit. Differentia itaque inter latitudines Lutetiz & Biturigis inventa est, ex altitudinibus meridianis

<i>Solis</i> cum ejus declinatione	—	—	I.	45.	24
<i>Præced. trium Aquila</i>	—	—	I.	45.	35
<i>Sequ. trium Aquila</i>	—	—	I.	45.	35
<i>Aldabaran</i>	—	—	I.	45.	35
<i>Solis</i>	—	—	I.	45.	40
<i>Lucide Aquila</i>	—	—	I.	45.	40
<i>Capella</i>	—	—	I.	46.	5
<i>Media</i>	—	—	I.	45.	38

Unde gradus medius Lutetiam inter & Biturigeni provenit 56890 hexap. posita parallelorum distantia 100087 hexap. Cum vero moueat Cl. *Cassinus* pag. 203, se observationes præcipue Solis & fixarum in Aquila pluribus vicibus diligenter iterasse; observatio Capellæ, quæ a ceteris quoque longius abit, rejicienda videtur. Et sic hæc latitudinum differentiz melius inter se cohererebunt, quam quæ instrumentis decempedalibus æstimatz sunt. Medius vero arcus ex sex prioribus erit 1°. 45'. 33", & gradus medius 56894½ hexap. qui, cum gradu *Piscardiano* collatus, figuram terræ, ex observationibus ad *Circulum arcticum* factis deducam, mirum in modum confirmat.

VI. Venio jam ad Triangulorum observationes, quas Cl. *Jo. Dom. Cassinus* A. 1700, quinque & septuaginta annorum senio confectus, & solita oculorum acie, qua novos olim in cælo detexerat orbes, non amplius utens, aggredi non dubitavit. In hoc opere difficultates novæ sese offerebant. Vid. *Hist. A. 1700*. Etenim montis Marchiz, Arverniz, Rutinensis Provinciz, & Occitaniz, regiones superandæ erant. Ubi vel in montibus asperis & incultis signa erigenda, vel ad ipsos mon-

montium apices collineandum: ubi incommoda stationum loca, observationes rite peragi, & sapius, ut oportet, repositi, non sinebant: ubi saepe Octante utendum, magis quidem tractabili, in quo tamen positionem telescopiorum, quae ad angulum rectum sibi in vicem applicantur, probare non semper, ut opinor, licebat: ubi denique natura soli triangulis melius formandis forte obstabat. Quare in multis triangularibus occurrunt anguli nimium acuti, & praeterea duo tantum anguli observati. Unde errores maximos gigni posse, Cl. Cassinus in observationibus Snellii & Riccioli examinandis pag. 355 & 368 merito judicat. Imo cesset Cl. Picard, angulos 20 gradibus minores omnino vitandos esse. Conf. De Hamel Hist. Acad. pag. 200. Accedit, quod non pauca triangularum latera nimis longa videantur. Latera enim optima nec longitudinem, nec breviteratem, nimiam volunt. In distantis brevioribus error, in medio signi, vel apice anguli, citate observando commissus, magis sensibilis est; in distantis vero longioribus, si objecta non satis distincte apparent, facile errari potest. Sed datur pro certa telescopii organo geometrico applicati longitudine & bonitate, distantia media, ubi hi duo errores simul conjuncti minimi sunt.

En itaque exempla!

Triang.	XX.	LHM.	10.	13.	50.	
		HM.	30180.	2.	hexap.	
—	—	XXI.	ADB.	17.	34.	25. non observatus.
—	—	XXIV.	EFD.	17.	23.	40. non observatus.
—	—	XXVI.	HGF.	17.	24.	10.
—	—	Duo anguli observati.				
—	—	XXVII.	Duo anguli observati.			
—	—	XXVIII.	Duo anguli observati.			
—	—	XXXII.	Duo anguli observati.			
—	—	EI.	39952.	3.		
—	—	XXXIII.	FM.	33291.	4.	
—	—	XXXVI.	DBE.	18.	2.	20.
—	—	XXXVII.	EBF.	17.	26.	55.
—	—	RF.	3778.			

XXXVIII.

Triang.	XXXVIII.	BG.	41750.
—	—	XLII.	KIL. 20. 15. 15.
—	—	XLIII.	Duo anguli observati.
—	—	XLV.	QRL. 13. 24. 45. non observatus.
—	—	—	LR. 30344.
—	—	XLVI.	Duo anguli observati.
—	—	XLVII.	Duo anguli observati, e quibus tertius angulus ad Montem Candidum. (<i>Canigon</i>) conclusus est. Mi- rum sane, in termino triangulorum primario, & ex novem stationibus viso, nullum angulum captum esse.
—	—	Q s R.	Qs. 35936.
—	—	Q a e.	a Qa. 4. 16. 40.
—	—	—	Qa. 34292.
—	—	a s c.	a s c. 12. 37. 0.

VII. Quod autem ad triangula attinet, quæ tantum ceteris probandis inserviunt, illa certe vitiis supra nominatis non raro laborant. Inprimis hic noto, sola montium cacumina, sine sigais ibidem exstructis, observata fuisse. Qui sane modus non tuto adhibetur in montibus, qui pro diverso oculi situ, instar *Prætel*, in varias sese vertunt formas; adeo, ut valde dubitari posset, num in diversis stationibus ad idem apicis punctum visus fuerit directus. Quare sæpissime ex hisce triangulis latera primaria aliquot hexapedis vel minuuntur vel augmentur.

Triang.		Ex. Gr.	Differ.
XXIV.	EE.	11386.	
—	TEF.	11380.	6.
—	XXXII.	FI.	29976.
—	FGI.	29984.	8.
—	XXXIII.	HI.	14428.
—	GHI.	14233.	7.
—	XXXV.	ED.	17710.
—	BDm.	17704.	6.
—	XLVIII.	basis	7246.
—	RSV.	7242.	4.
—	HIβ.	Hβ. 36378.	
—	HLβ.	36342.	36.

Vide

Videri quidem posset, non parum roboris mensuris *Cassianis* accedere ex basi illa satis longa, in planitie Rulcinonensi mensurata, quæ primo tribus hexapedis ab eadem linea, per triangulorum calculum inventa, discrepans, correctionibus deinde necessariis adhibitis ex asse cum computo congruit. Vid. pag. 125. Sed, si correctiones illæ adeo necessariz fuissent, miror, cur in primis triangulorum calculis, ut fieri solet, earum non habita fuerit ratio. Equidem hac occasione, ut alias sæpe, optavi, ut Cl. *Cassinus* magis specialem cum publico communicasset observationum suarum historiam; v. g. unde existerit ille error instrumenti, hic correctus? quanti fuerint anguli non correcti? an eorum observatio sæpius repetita? an simul sumti a 180 gradibus multum manserint discrepantes? At vero longitudo huius lineæ fundamentalis satis dubia inde redditur, quod ejus mensuratio nunquam fuerit repetita, ut a Cl. *Picardo* semper, & a Cl. *Cassino* *Dunkerke*, factum est. Et id quidem multo majore jure in hac basi, quam mare, arenas cumulando, reddidit inæqualem, & quæ, variis in locis rivis & paludibus impedita, triangulis mensuranda fuit. Ceterum in tanta triangulorum multitudine, & observationum continua congerie, angulorum errores distantiam parallelorum justo longius producere, deinde vero, contrario modo agendo, ultimi trianguli latus seu basin vera longitudine assequi, possunt; præsertim si accedat infelix casus, errores sine ulla compensatione multiplicata. Vid. pag. 118. Certe fatetur Cl. *Cassinus* pag. 127, ejusmodi errores in angulis fieri posse, ut latera, quæ basin loco triangulis sequentibus inserviunt, vera tamen & exacta maneat. Nec eadem locorum positio, respectu meridiani Parisiensis, per triangulorum calculos & observationes Astronomicas inventa, angulos omnis erroris expertes esse, semper intelligit. Errores enim angulorum ita temperati possunt, ut loca, saltem ubi observationes habitæ sunt, veram conservent a linea meridiana longitudinem, mutata licet parallelorum distantia. Proinde, ubi triangula sunt numerosa,

rosa,

rosa, & male quoque formata, nulla obtineri potest certitudo, nisi subinde, hoc est, minimum secundo quovis gradu, si singulis non licet, triangulorum latera basibus summa diligentia bis mensuratis confirmantur. Quod quidem in dimensionibus *Cassinianis* fieri omnino potuit. Non enim facile mihi persuadeo, Galliam adeo montosam esse ubique & inaequalem, ut in tanto Lutetiam inter & Montes Pyrenzos spatio nulla reperiatur planities, ex triangulorum signis jam factis, vel novis, si opus fuisset, extruendis, spectanda. Indicat ipse Cl. *Cassinus* pag. 118, prope Biturigem & Rebelam planities inveniri basibus mensurandis idoneas.

VIII. Ut eo luculentius pateat errorum in triangulis observandis effectus, Cl. *Olavus Hiorter*, pro singulari, qua pollet in calculis Astronomicis instituendis, diligentia, triangula ab oppido Biturigis usque ad Caucoliberem ita adornavit, ut distantia parallelorum insigniter, ut oportet, minuatur; basis vero Ruscinonenfis computata, cum ejus dimensione hexapedis facta, coincidat; & denique distantiae locorum a meridiano Parisiensi non multum ab observationibus aberrant. Et id quidem, correctionibus factis necessariis, errores angulorum supponendo 30, 40, vel 45 secund. eorumque duplum, in angulis majoribus 100 grad. Quam sane suppositionem nemo non admittet, qui rationes, supra a me allatas, æqualiter perpendent.

Calculi autem hi sunt:

XX. Triang. HLM.

HL. 21075. 1.

LHM. 10. 13. 50 — 30

HLM. 147. 59. 40

HLM. 21. 46. 30 + 50.

XXI. Triang. ABD.

AB. 10078. 3.

BAD. 31. 11. 15 — 45

ABD. 131. 14. 20 + 2 x 45

BD. 17243. 5.

XXII. Triang. BCD.

BD. 17243. 5.

CBD. 23. 4. 0 — 40.

BCD. 116. 5. 50.

BDC. 40. 50. 10 + 40

BC. 12558. 4.

CD. 7519. 4.

XXIII. Triang. CED.

CD. 7519. 4.

DCE. 72. 3. 20.

CDE. 86. 29. 40 — 45

CED. 21. 27. 0 + 45.

CE. 20513.

DE. 19552.

T t

XXIV.

XXIV. Triang. DFE.

DE. 19552.

DEF. 131. 33. 35 \rightarrow 2 x 45DFE. 31. 2. 45 \rightarrow 45

EF. 11306.

XXV. Triang. FEG.

EF. 11306.

FEG. 50. 19. 0 — 45

EFG. 107. 52. 0.

EGF. 21. 49. 0 \rightarrow 45

EG. 28939.

FG. 23395. 1.

XXVI. Triang. FHG.

FG. 23395.

HFG. 27. 12. 30 — 45

HGF. 17. 24. 10 \rightarrow 45

HG. 15225.

XXVII. Triang. HGK.

GH. 15225.

HGK. 87. 33. 40

GKH. 47. 34. 40 \rightarrow 45

GK. 14542. 2.

XXVIII. Triang. ABC

AB. 14542. 2.

ABC. 131. 36. 15. \rightarrow 45ACB. 23. 45. 55. \rightarrow 45

AC. 26959. 4.

BC. 25010. 3.

XXIX. Triang. BCD.

BC. 15010. 3.

CBD. 96. 18. 35.

BCD. 84. 51. 30.

BDC. 58. 49. 55.

CD. 10387. 4.

XXX. Triang. CDF.

CD. 10387. 4.

DCF. 75. 17. 0.

CDF. 74. 55. 35.

CFD. 29. 47. 25.

CF. 20189. 3.

XXXI. Triang. CEF.

CF. 20189. 3.

ECF. 58. 29. 55.

CEF. 93. 21. 45.

CFE. 28. 8. 20.

CE. 9538.

EF. 17243. 5.

XXXII. Triang. EFI.

EF. 17243. 5.

FEI. 44. 1. 20 \rightarrow 40.

EFI. 112. 9. 0.

EI. 39551. 2.

FI. 29681. 4.

XXXIII. Triang. FIH.

FI. 29681.

HFI. 25. 18. 0 \rightarrow 45

FIH. 90. 29. 25.

FHI. 64. 12. 35 — 45

HI. 14096.

XXXIV. Triang. HIO.

HI. 14096.

HIO. 32. 48. 5 — 45

IHO. 114. 28. 10.

HOI. 32. 43. 45 \rightarrow 45

IO. 23737. 4.

XXXV. Triang. BCD.

BC. 23737. 4.

CBD. 59. 10. 30.

BCD. 45. 37. 50 \rightarrow 40

BDC. 75. 11. 40 — 40

BD. 17555. 5.

XXXVI. Triang. BDE.

BD. 17555. 5.

DBE. 18. 2. 20 \rightarrow 40

BDE.

BDE. 127. 13. 40.	IK. 15765. 2.
BED. 34. 44. 0 — 40.	XLII. Triang. IKL.
BE. 24541.	IK. 15765. 2.
XXXVII. Triang. BEF.	KIL. 20. 15. 15 + 45
BE. 24541.	IKL. 132. 1. 30
EBF. 17. 26. 55 + 45	ILK. 27. 43. 15 — 45
BEF. 125. 42. 55.	IL. 25187. 2.
BFE. 36. 50. 10 — 45	KL. 11744. 4.
BF. 33245.	XLIII. Triang. KLN.
XXXVIII. Triang. BFG.	KL. 11744. 4.
BF. 33245.	KNL. 51. 29. 30 — 45
FBG. 23. 3. 25 + 45	KLN. 61. 43. 55 — 45
BFG. 106. 40. 20.	LN. 13797. 4.
BGF. 50. 16. 15 — 45	XLIV. Triang. LNQ.
FG. 16941. 4.	LN. 13797. 4.
XXXIX. Triang. FGH.	LNQ. 35. 15. 40 + 40
FG. 16941. 4.	NLQ. 102. 23. 30.
GFH. 20. 52. 50 + 45.	LQN. 42. 20. 50 — 40
FGH. 121. 20. 35	LQ. 11830. 3.
EHG. 37. 46. 35 — 45	XLV. Triang. LQR.
GH. 9865. 4.	LQ. 11830. 3.
XL. Triang. GHI.	QLR. 22. 55. 30 + 45
GH. 9865. 4.	LQR. 143. 39. 45 + 2x45
HGI. 53. 4. 55 + 45	QR. 19932.
GHI. 80. 10. 40	LR. 30286. 3.
GIH. 46. 44. 25 — 45	XLVI. Triang. QRT.
HI. 10834. 4.	QR. 19932.
Triang. FHI.	ROT. 69. 3. 45 + 45.
HI. 10834. 4.	QTR. 63. 31. 45 — 45
FHI. 42. 24. 5 — 40	RT. 20800.
FIH. 112. 34. 0 — 2x40	XLVII. Triang. RTS.
FI. 17241. 5.	RT. 20800.
XLI. Triang. HIK.	RTS. 93. 41. 40.
HI. 10834. 4.	RST. 53. 54. 45 — 45
HIK. 71. 23. 30.	TS. 13795. 5.
IHK. 68. 45. 30 + 45	XLVIII. Triang. TVS.
HKI. 39. 51. 0 — 45.	

TS. 13795. 5.	Triang. Qae.
STV. 31. 34. 40 + 20	Qe. 35898.
TVS. 94. 21. 50 — 20	eQa. 4. 16. 15 + 25
TSV. 54. 3. 30.	Qea. 55. 49. 50.
Basis SV. 7246. 2.	ea. 3088. 4.
Menfurata 7246. 2.	Triang. aec.
Triang. QRe.	ea. 3088. 4.
QR. 19932.	zac - 12. 37. 0 + 30.
RQe. 47 41. 10.	aec - 80. 14. 0.
ReQ. 33. 14. 15 + 45	aca - 87. 9. 0 — 30
Qe. 35898. 4.	ec - 676.

Ex hisce triangulis, sic correctis, deducitur distantia inter Observatorium Regium & perpendiculararem in lineam meridianam Caucolibere ductam, 358866 hexap. quæ correctâ, prout pag. 180 & 182 indicatur, erit 358980 hexap. Quodsi hæc distantia per arcum supra inventum 6. 19. 11. dividatur, gradus medius Lutetiam inter & Caucoliberem habebitur 56803 hexap. qui gradu *Picardiana* minor, vero, ut arbitror, propius accedet. Parallelorum autem distantia a Cl. *Cassino* computata per hunc calculum 1634 hexap. diminuitur. Nec mensuræ *Cassiniana* diminutionis adeo impatientes videntur. Ipse enim Cl. *Cassinus* dimensiones, a Patre in *Commentar. Acad. A. 1701* publicatas 325½ hexapedis decurtavit. Scilicet ex suis triangulorum calculis Cl. *Jo. Dom. Cassinus* gradum medium inter Lutetiam & Caucoliberem invenit 57292 hexap. unde differentia parallelorum evadit 360939½ hexap. Hujus autem rei rationem in novis illis angulorum correctionibus, pro mensura baseos Ruscinonensis cum computo triangulorum concilianda postea factis, consistere suspicor. Spero itaque, me jam æquo & candido Lectori satis superque ostendisse, observationes *Cassinianas*, tam cœlestes, quam terrestres, in Gallia præcipue meridionali habitas, adeo incertas esse, ut inde figura telluris nullo modo deduci queat.

D. CHRIST. GOTTE. BUDERI, JUR. ET HISTOR. PROFESS. ORDIN. FACULTATISQUE JURIDICÆ ASSESSORIS

in Academ. Jen. Diatriba Juris feudalis & publici, de Feudis Officialium hereditariorum Procerum & Provinciarum regni Germanici, ex Diplomatribus, literis clientularibus, Actis publicis, monumentisque fide dignis, eruta.

Jenz, apud Christ. Henr. Cunonem, 1736, 4.

Plag. 14, cum Fig. zn. 1.

Cum illi eruditissimorum hominum Commentarii, qui de S. R. G. Imperii Officialibus summis & sub-officialibus hereditariis exponunt, benevolis fuerint animis accepti, Celeberrimus Autor operæ se facturum putavit pretium, si de Officialium hereditariorum in provinciis singularibus Germanici regni originibus, statu, feudis, servitiis, juribusque, quæ cursim legerat, Commentatione Academica conjuncta, patriarum rerum juriumque cultoribus exhiberet. Nec hæc sine laude congestit, ordine eo, quem jam indicabimus. *Capite I* de origine Officialium hereditariorum procerum Germaniæ, hisque datorum feudorum, disquirens, Carolingis primis imperantibus, Episcopos, Duces, ad similitudinem Domus Augustæ & regiæ officia ordinata, cum primis Dapiferos, Pincernos, Marechallos, & Camerarios, habuisse, affirmare vix audeat. Saxonorum certe Regum & Imperatorum Diplomata condocere, asserit, Ecclesiasticos Proceres ad splendorem curiæ suæ adhibuisse Officiales, inprimis quatuor illos communes, quos, regnum tenentibus Francis & Suevis, curias procerum Germaniæ ornasse, Constitutio de expeditione Romana satis comprobat. Nec solum *Conradi III*, Regis Romanorum, & *FridERICI I*, Imperatoris, ævo frequentes jam Officiales fuisse, permulta loquuntur Diplomata, sed Augustos quoque Comitibus vel Abbatibus, in Ducum vel Principum ordinem imperiali gratia evectis, certos attribuisse quosdam Officiales, vel, ut hæc novi Principes, quos sibi fidos gratosque haberent, hoc honore ornarent, benigne permisisse, ex Diplomatribus constat. His Officialibus ad incrementum mediis successu temporis a dominis quædam stipendiaria data sunt. Hinc *Capite II* de constitutione & natura feudorum, Officialibus hereditariis datorum, locuturus Clar. Autor,

Cap. I.

§. 3.

5.

6.

10.

Cap. II.

- illa ita definit, quod sint officia, & dignitates, hisque conjuncta prædia & jura, a Dominis personis habilibus sub lege beneficiaria, & fidei vasalliticæ, ac servitiorum, data, optime tamen monens, officia hæc in primis incunabilis saltem sub jure curiæ concessa, successu autem temporis naturam feudorum consecuta esse. Pergit *Capite III* ad personas, feuda Officialium concedentes, & acquirentes, docetque, Imperatores Augustos, Regesque Germanorum, ab initio concedendi jus & constituendi habuisse, eandem tamen facultatem sacri secularisque ordinis Principes & Proceres vel Augustorum munere, vel usu ac observantia, adeptos esse, nec cum illustri Fridericianæ Academiæ Cancellario, *de Ludovig*, differentiam inter septem Archi-Principes regni Germaniæ aliosque Proceres admittit. Comites quoque S. R. I., Officiales curiæ constituendæ habuisse facultatem, contra dissentientes asserit. Officiales autem ipsos Ministeriales fuisse, nec civilis ordinis viros unquam has ad dignitates admissos esse, monstrat. De rebus, Officialibus hæreditariis in feudum dari solitis, *Capite IV* agens, & corporales & incorporales, nec primum adeo amplas & optimas, datas fuisse, dein prædia, cum & sine castris, annuos redditus, ut & jura varia utilia & honorifica, ad quæ tamen jus res morientium Episcoporum capiendi perperam olim trahi voluit, in feuda Officialibus hæreditariis concessisse, recentiori autem ævo officia hæreditaria saltem quoad honores collata, & quædam certis in solennitatibus emolumenta, loco dominiæ utilis, assignata esse, variis probat exemplis, quæ ex Diplomatum & investiturarum literis eruta sunt. *Capite V* de Officialium hæreditariorum servitiis sollicitus, primum officii legem hanc fuisse censet, ut dominorum suorum gloriam tenerent, iisque honesto loco, gradu, & ordine, deservirent, quam primam omnium vasallorum legem semper fuisse, nulli dubitamus. In primis Palatina servitia Officialibus hæreditariis incumbunt, militaria tamen quoque servitia, quin & judicialia, a quibusdam præstita esse, constat. In Comitibus provincialibus munia servitiæque quædam ab illis observantur, nec non ad obsequium pro dominiis quondam se obligabant, eorumque pacta sacramentis

confirmabant. Ordo, secundum quem vel senior, vel aliugentis, de officio hereditario & feudo officiali investitur, servitia consueta praestat, non ubivis idem est, per substitutum autem idoneum servire juste impeditum potuisse, constat. Addit Cel. Autor *Capite sexto* observationes varias, ad argumentum hoc pertinentes. Tandem designatio Archi- & officialium hereditariorum, procerum, & provinciarum Germaniae, finem Opusculo imponit, additis ubique testibus, quos enumerationi Officialium hereditariorum, insertae *dem Europaeischen Staats-Titular-Buch Cap. VIII pag. 392*, non adiecit *Jo. Christian. Lünigius*. Laudem meretur haud exiguam praestantissimi Autoris diligentia in conquirendis subsidiis, hoc argumentum illustrantibus. Sed, cum omnia nondum ad lucem provenerint documenta, quae de Officialibus hereditariis agunt, non deerunt adhuc plurima addenda. Sic nobis constat, Principatus Verdenensis esse Mareschallos *Behrios*, Ducatus Luneburgensis Mareschallos *Medingios*, Pincernas *Behrios*, officiumque, quod vocatur *Putker-Ambt*, a *Sparckits* administrari, quorum omnium nulla apud diligentissimum Autorem mentio facta est. De successione illustrium in officio hereditariis familiarum disquisituris, magna quoque seges relicta est, cum pauciores a prima feudorum officialium origine ad nostra usque tempora has dignitates sua in gente continuerint. Dubitandum igitur non est, Autorem eruditissimum, si copiosiora ipsi subministrata fuerint subsidia, ditiores aliquando instructioremque libellum hunc, sic satis comtum & politum, nobis daturum.

NOVA LITERARIA.

Nobilissimum *Jani Gruteri* Opus, *Fax seu Lampas bonarum Narrium* inscriptum, quo tam selectae doctissimorum Virorum in veteres Auctores Animadversiones criticae continentur, ut vere dici eo nomine omnis eruditionis thesaurus possit, cum rarius hoc ipso tempore quaerentibus obvenerit; hinc, novam ejus, in commodum rei literariae, editionem parari, non pauci ab aliquo inde tempore serio vehementerque optarunt. Quorum ne in irritum caderent desideria, providit jam demum

deum optimus Panormitanæ urbis civis, *Joannes Felix Pale-
sus*, cujus cura operaque laudabili prius illius *Lampadis*, bipar-
tito prodituræ, *Volumen* denuo, forma majori, habituque sat
splendido, in lucem exiit. Eiusdem studio sub exitum hu-
jus anni *alterum* sequetur, cui feliciter perficiendo com-
modam Editori doctissimo valetudinem, & rerum omnium
prosperrimos successus, comprecamur. Nihil editio hæc no-
va, si ordinem & copiam *Scriptorum* spectes, a priori dif-
fert. At præcipua ei quædam decora ab accurato Autorum,
quorum loca obscuriora explicantur, *Indice*, eorundemque *Vi-
tis* luculentis, & novis nonnullis *Annotationibus* criticis, de-
nique ab elegantia typorum, accesserunt. Præterea subjunget
Editor Clarissimus universo huic *Operi* Supplementum bonæ
frugis plenum, quo, quicquid ad augendum & perficiendum
hunc thesaurum ulla ex parte videri possit pertinere, abunde
repositum invenient *Lectores*. Si qui mature comparare sibi
Opus hoc egregium voluerint, his utendum est opera *Antonii
Panto*, Juris Canon. & Publ. in Regio *Burboniensi* Collegio
Professoris, qui, ne quis frustra illud expetat, per humanita-
tem suam curabit.

Genevæ fratres *Turnesii*, non ignobiles *Typographi*, lauda-
bile consilium ceperunt, denuo edendi, & in justum quoddam
corpus redigendi, quæcunque existant scripta Celeberrimi Halensium
doctoris, *Friderici Hoffmanni*, immortalis famæ Viri, & inter *Medi-
cos* ætatis nostræ principes summo jure connumerandi. Ferent illi
eo nomine a bonis omnibus hoc certiolem plausum, quod magnum
hoc & nostra dignum ætate *Opus* Autore ipso non solum non renuen-
te, sed suadente etiam, & manus præbente adjuvantes, sint daturi. Ab
hujus enim facile humanitate impetratum est, ut scripta ipse sua o-
mnia, partim jam olim edita, eademque sua manu emendata passim,
copiosisque accessionibus ditata, partim nova, & nunc primum lucem
publicam visura, liberaliter *Genevam* transmitteret. Omnia hæc *Te-
mos* sex implebunt, in quorum frontè *Lectores* eliciet Ill. Autoris
elegantissima imago, *Parisiis* in æs incisa, & ad numum, quo olim po-
tentissima *Prussorum* Regina venerandum hunc ætate meritisque *Se-
neræ* donavit, feliciter expressa. Præfationem, & Conspectum totius
Operis, ipse Autor præmittet, qui & *Dissertationes* suas seu *Opuscula*
minora, variis in locis edita, in concinnum & argumentis conveni-
entem ordinem rediget, novisque nonnullis, magno usui futuris, locu-
pletabit. Quædam *Editoris*, ut omnia nitidissime excudantur, & sub
initium anni proximi *Opus* integrum in lucem erant.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXXXVIII.

Pars II.

CEREMONIES ET COUTUMES RELIGIEU-
ses de tous les Peuples du monde, &c.

h. e.

RITUS SACRI OMNIUM TOTIUS ORBIS
gentium, representati Figuris splendidis, in æs incisis
manu BERNARDI PICARDI. *Accesserunt ha-*
rum Figurarum explicatio historica, & Dissertationes aliquot lectu dignæ.

Tomus I & II.

Amstelodami, apud Jo. Frid. Bernardum, 1723, fol. reg.

Tom. I P. I Alph. 1 plag. 16, Tab. zn. 13, P. II Alph. 2
plag. 6, Tab. zn. 22, Tom. II Alph. 3 plag. 7½

Tab. zn. 27.

Initiū dicendi facimus de Opere, si formam varūque ge-
neris ornatum spectes, magnifico & splendido, si argu-
mentum rerūque optimarū apparatus, illustri & egre-
gio, ante complures annos incepto, sed nuper demum,
nemine non plaudente, ad finem optatissimum perducto.
Anno hujus Seculi vigesimo Vir optime de arte sua merens,
Bernardus, publicas instituti hujus vere nobilis & proflus

Uu

lau-

laudandi tabulas emisit, quibus, in *quatuor Volumina* totius orbis caerimonias, cum sacras, quæ vel casu, vel studio, fuerant inuenta, tum civiles, quæ in eligendis & coronandis Regibus, in ludis gymnasticis ac theatralibus, triumphis & ovationibus celebrandis, creandis equitibus, mutuo hominum commercio, vestituque vulgari aut elegantiori, adhiberi consueverunt, redacturum se, recepit. Verum per se patet, & suscepto ipso opere apparuit, *amplioram esse hunc campum*, quam qui tam angustis concludi posset limitibus. Itaque, mutato aliquantulum consilio, *quatuor Voluminibus solos ritus sacros complecti destinarunt Autores*. Sed nec illa exhauriendæ dignissimarum rerum copiarum suffecerunt. Exstant enim nunc *septem integra Volumina*, doctissimis Dissertationibus ornata. Fieri itaque potest, ut totidem pluresve *Tomi*, qui ritus civiles tradant, subsequantur. Præmissa est Operi universo copiosa Præfatio, varia scitu digna, quæ pertinent ad institutum hoc perficiendum, sed quæ postea ex parte immutata sunt, exponens. Sequitur hanc Dissertatio præliminaris de cultu religioso, quæ, omnes fere gentes in præcipuis Numinis colendi ritibus, si eos exceperis, quos divinum nobis mandatum injunxit, convenire, & eundem omnes finem sibi propositum habere, docet. Adducuntur hic antiqua nonnulla Græcorum Romanorumque monumenta, quæ unde sint desumpta, nec docemur ab Autoribus, nec est iterum, divinando assequi. Sunt autem templum Pomonæ, aspergilla, quibus lustrabantur veteres, magnum *Herculis* sacrificium; Pietatis cultus, quem femina velata perficit, Anubis sacra, mithra Phrygia; *Severus* Imperator, qui velatus sacris operatur, & numi quidam nonnulli, qui varios supplicantium gestus exprimunt. Hæc in limine Autores cum iam finem attulerunt, ut; ostensa generatim religionis facie, vel rudioribus, in quorum gratiam hoc Opus prodijt, faciem præferrent, cujus ope dispellere tenebras, & cognoscere ea, quæ in cujusque gentis fide videntur horrida ac fæbrosa, possent. Accedunt jam ad rem ipsam propius, & Judæorum sacra

cra primo nobis loco exhibent, ejus quippe gentis, quam fatis conflat inter omnes primam divina gratia, quin & alloquio, donatam, præceptisque cœlestibus imbutam. R. *Leonis Modenensis*, Archilynagogi Veneti, libellus favere visus est Autoris consilio, qui communem eruditorum applausum meruit, & pluriùm gentium sermone, habituque vario, vultus prodit. Elegantissime hunc ex Italico vertit gentis suæ insignè ornamentum, doctissimus P. *Simon*, cujus potissimum versionem, quæ hic legitur integrâ, ceteri interpretes secuti sunt. Sequuntur tum ejusdem *Simonis* in *Leonis Libros V* Dissertationes. Utrumque Opus merito doctissimum habetur, sed in quo ea omnia, quæ pertinent ad Judæorum sacra, frustra requiras. *Leonis* quippe libri, si volem spectes, breves sunt, & parum copiosi; *Simon* vero nil aliud in Supplementis suis, quam Judæorum sacra conferre cum Ecclesiæ suæ institutis, voluit. Non itaque defuit Autoribus, quod Dissertatione tertia de Judæis, e *Basnagio præfatum*, *Buxtorfo*, *Pridcauxio*, & aliis, exponerent. Eum vero in quavis gente ordine tenent, prorsus commodum ac laude dignissimum, ut primo fidei ortum, progressumque, ac dogmata, deinde ipsos ritus, describant, quibus divinus generatim cultus conficitur. Idem faciunt in Judæis. Prima enim parte hujus Dissertationis de Judæorum dispersione, & decem illis tribubus, olim notissimis, de variis eorum post *Vespasianum* afflictionibus & fatis in utroque orbe miserrimis, differunt, nominantes etiam crimina, quorum, sive jure, sive injuria, postulati sunt Judæi; quo pertinet, quod cæcos Christianos infantes cruci affixerint, cruces ac imagines flagellis dehonestarint, hostias infamibus ac execrandis adhiberint usibus, sortilegiisque ac incantationibus & veneficiis civitatum rerumque publicarum interitum moliti fuerint. Postea ad imposturas deveniunt, quibus ementiti Messix, ut *Hakem*, *Zedekias*, *Shabbtai Sebi*, *Daniel*, aliique, delusos contribules suos exagitarunt. Sanctos quoque Judæorum, eorumque miracula post destructum templum, enumerant, ut *Josephum Gorionidem*, *Maimonidem*, *Judam Sanctum*, &

Maacum Castro de Tartas. Tum sectas Judzorum persequuntur, ut Karaitas, & Samaritanos, quos e *Morisoni* Itinere Sinaitico & Hierosolymitano describunt. Veri fontes, *Celarius*, *Wolfus*, *Triglandus*, *Schupartus*, non comparent, quos an ignoraverint Autores, incertum est, certum est, non consuluisse. Idem & aliis in locis observamus, ubi, neglectis genuinis fontibus, sublestam dubiamque Itinerarium fidem exosculantur. Raro hic Latinum scriptorem, raro Anglum, raro Italum, nisi Gallice versum, nunquam fere Germanum, offendas. Adeo tamen iniqui iudices non erimus, ut Autores nostros iis adjungamus, qui parum instructi librorum apparatu, aut imperiti linguarum, aut veris destituti sapientiz præsidiis, eminere tamen in doctorum subsellis, & celebrari inter pocula, gestiunt. Delicatz scilicet & fastidiosa genti erat inserviendum, cui operam suam Autor addixerat. Galliam, quis ignorat, eorum abundare proventu, qui, cum ultra vernaculam vix sapiant, cetera omnia, e Græcia, e Latio, aut aliunde, allata, contemnunt, & indigna putant suæ gentis elegantia, quæ adscito carere fuco possit, suisque sola radiis explendescat. Sed alterius progrediendum est. Sadducei succedunt, & Pharisei, & qui superiore Seculo, duce quodam *Seideho*, Silesiam turbabant, Semijudæi, nec non Angli quidam Christiani, ob insigne Sabbati studium Sabbatarii dicti, Chineses etiam Judæi, & duplex, quod alit Belgium, horum genus, Lusitano-Hispanorum, & Germano-Polonorum, qui, ut ritibus nonnihil dissident, ita intestinis simultatibus odioque internecino divelluntur. Parte secunda tertiz Dissertationis triplici opera chroniz Judzorum pertractantur; & primo quidem loco illæ, quæ consilia, & loca, ministrosque sacros spectant, ut Sanhedrin, quod revixisse Anglus quidam ait in Synodo, superiore Seculo in Hungaria circa Budam habita, ad quam plus quam trecenti Judzorum doctores confluerint, omnes indubiis genealogiis, & Hebræi sermonis peritia instructi, ut inter se de Messia disputarent; quæ res eo tandem devenerit, ut non cœtu tantum suo ejicerentur, qui af-

firma-

firmarent, Messiam jam venisse, sed Jesus Christus etiam diris publice devoveretur. Sed merito Autores nostri relationem hanc in dubium vocant, & compluribus argumentis refellunt. Synedrium vicinitate tangunt Synagoga. Harum ut notitia daretur, structura Chinesis quaedam, ducta P. Gozzani e *Collect. VII Litter. adific. & dedicata A. M. 5435*, id est, A. Ch. 1675, Amstelodami Synagoga Lusitanorum magnifica, describuntur. Neque etiam Academiae & Scholae, & in his docentium electio & tituli, ministri-que Ecclesiae; ut *Chazan, Solamias, Popam, Cohen, &c.* negliguntur. Tum vestes sacrae, *Tallith, Zizith, Tophillin*, nominantur; & quae sint benedictiones, preces, elemosynae, vota, confessiones, poenitentia, continentia, jejunia, poenae, a communione publica segregatio, copiose exponitur. Explicanter deinde festi dies, publicae & privatae religionis exercitia, ut Sabbatum, novilunium, anni auspicia, dies expiationis, pascha, pentecoste, tabernaculorum & legis gaudia, Chanuccah, lectiones legis, die Martis ac Jovis sanctitae, quibus melius tenendis apprime inservit Calendarium, e *Basnagio* adjectum. Tandem ritus aliquot sacri percerentur, ut receptio proselytorum, circumcisio, redemptio primogenitorum, infantum educatio, sponsalia, divortia, luctus, leges vitae bene ac honeste institutendae, denique, iurandum, quo ex avitis castris Judaei in nostras partes transeunt.

Alteris prioris hujus Tomi Parte Ecclesiae Judaicae e vestigio succedit Christiano-Romana. Nec immerito. Ea enim illa est, quae de vetustate cum aliis certat, pollet autoritate, asseclarum numero alias antecellit. Quorum e numero esse Autorem sive Autores nostros, (nam, uniusne, an plures, sint, haud satis constat,) nemo dubitabit, qui legerit statim in Praefatione generali, modo Lojolas immensis laudibus extolli, modo famosam inquisitionem magnopere defendi, aliis vero in locis nunc illibatam doctrinae catholicae veritatem summopere commendari, nunc sprete nostris temporibus ac elusa desleri Vaticani Jovis fulpina, quae totum olim orbem quassaverint. Alia, quae

fidem nobis faciant, documenta *tertius* *Torus* sat larga copia subministrabit. Jam, quomodo Ecclesie suae primum dogmata, deinde ritus, tradant Autores, dicemus. Hic ad voces quasdam barbaras nolimus exhorrescat Lector, quas necessario intrusimus, vitiam obscurae dictionis evitaturi. *Dissertatione* igitur *prima* Christianae doctrinae compendium, & Pontificiae quoque e *Bosueto*, exhibent, breviterque de Jansenistis & Quietistis disputant, quos huc jure suo retulisse sibi videntur, cum, e Romanae sedis sinu enates, omnes prouuntient. *Dissertatio secunda* Cerimonias Romanas e *Pontificali*, *Cerimoniali Romano*, *Rituale Alesi*, *Gaspario*, *Bauldrio*, *Pescara*, *le Vert*, *Cardinale Bona*, & *P. Bonani*, delineat. Agit scilicet de capite Ecclesiae universali, Christo, ejusque vicario, id est, Papa, hujus potestate, & ominentia, Conciliis, Synodo provinciali, Pontificis jurisdictione & electione per Cardinales, in conclavi instituta; Consistorii celebratione, processu, ad *S. Petri*, adicula Papae, prout descripsit eam *P. Bonani*, missa, & triginta quinque ejus peragendae modis, praesertim missa magna & mortuorum, crucis cultu & consecratione, festis, imaginibus, benedictione vestium sacrarum, homillis, aris, calicibus, patellis, sole, in quo Eucharistia (*Monstranz*) asservatur, thuribus, mappis, fasciis, thecis linteorum, velis, Ecclesiarum fundatione; structura, dedicatione, ritumque reliquias Sanctorum in arte deponendi. *Dissertatio tertia* devotiones Ecclesiae Romanae producit, ut agnos Dei, canonizationes, quibus illustrandis affertur illa solennis processio, qua A. 1712 d. 22 Maji quatuor Sancti declarati fuerunt, *Pius* scilicet *V*; *Andreas Avellinus*, *Felix de Cantalice*, *Catharina Bononiensis*, porro Sanctorum, praesertim B. Virginis, cultus & vis in humanas res, aperta clavo aureo Porta sancta, peregrinorum concursus ad loca celebrata, indulgentiae, confraternitates, preces, poenitentiae, reliquiarum cultus, translatio, & criteria.

• Quae Tomo secundo sequitur, *Dissertatio quarta* festos dies, & Sacramenta septem, describit, exhibitoque integri anni

Ca-

Calendario, solenniorum feriarum originem ac ritus peculiariter latius enarrat, Sacramentorum autem nomine omnia commode complectitur, quæ ad sacrum fontem, Eucharistiam, unguenta, funera, nuptias, ordinem sacrum, Monachos, Episcopos, Cardinales, ipsumque maximum Pontificem, spectant, cujus curiâ tanta est amplitudine, ut, copioso quodam Supplemento ejus singula membra, ordinem, munia, redditus, dignitatem, e *Lunadoro* describi, necesse fuerit. Succedunt Anonymi Commentarii historici de Inquisitione, slipati Dissertatione Autorum nostrorum, quæ vel omissa supplentur, vel errores castigantur. Finem facit *Acte de Foy*, seu index nominum, quæ inquisitionis codicillis fuerunt inscripta, & poenarum inflictarum, promulgatus Ulyssipone d. 6 Nov. A. 1707 sub Inquisitore generali, *Dom Nuno de Cunha & Ataide*. Commentariorum horum cuique quaternioni subscriptum est: *Tom. I*, & in fine hæc leguntur: *Finis secunda Partis Tomi I*. E quibus apparet, aut editoris fuisse mentem, ut, quæ *Tomum secundum* nunc constituunt, *Tomo primo* adderet, aut Commentarios saltem de Inquisitione fuisse impressos ante *Dissertationem quartam & Supplementum* de Curia Romana. Quod ipsum tamen nobis minime sit verisimile. Videtur potius Librarius, cum excrefcere videret libri molem, divulsisse, quæ coherabant, & in *Tomos* separatos distribuiffe. Tanti erat, invidendam Romæ ambitionem celebrare. Quis neget jam, vitam animamque Pontificiæ religionis in externis ceremoniis consistere? Nulla sane alia tanto splendore, tam exquisita pompa, tam magnifico habitu, spectatorum przstringit oculos, mentes suspendit attonitas, allicit ignaros, hebetes obtundit.

ANNALES MINORUM, SEU TRIUM Ordinum a S. Francisco institutorum, Autore A. R. P. LUCA WADDINGO, Hiberno, S. T. Lectore, Jubilato, & Ordinis Chronologo. Editio secunda, locupletior & accuratior, opera & studio R. P. JOSEPHI MARIE FONSECA

SECA AB EBORA, S. T. Leß. Jubilati, S. & V. Inquisitionis Consultoris, S. C. Confessor. Verantis, Episcop. Examinatoris, Ord. Diversi & in Rom. Curia Commiss. Generalis.

TOMUS IX = XII.

Roniz, typis Kochi Bernabo, 1734, fol.

Tom. IX Alph. 7, Tom. X Alph. 6 plag. 18, Tom. XI Alph. 6 plag. 9, Tom. XII Alph. 7 plag. 8.

- O**peris *Waddingiani*, non semel nobis laudati, *Tomus IX*, ab A. 1377 usque ad A. 1417, præter cetera enarrat, *Fridericum III*, Trinacriæ Regem, & filium, Messanzæ apud Minoritas tumultos fuisse; *Ludovicum Donatum*, Cardinalem, ex Minoribus fratrem, cum duobus collegis ad *Carolum Dyrachium*, Siciliæ Regem, legatum, & *Ludovicum*, hoc tempore mortuum, in Ordinem Minorum propensissimum fuisse; gentem Lithuanicam ad sacra Ecclesiæ Romanæ conversam, & primum in ea Episcopum *Andream* Minoritam constitutum fuisse; aucta familia regularis observantiz, auctam quoque fuisse fratris *Paulusii* Rectoris potestatem, qui sibi assumpsit coadjutores regimini *Franciscum Fabrianum*, *Joannem Stratonicum*, & alios; regularis observantiæ institutum in Lusitania introducum fuisse, & in eodem regno inquisitionis officium peregrisse Minoritas; societatem fratrum peregrinantium in fidei obsequium instauratam fuisse; S. *Bernardinum*, suscepto Minorum instituto, mire profecisse, & egregium sanctitatis exemplum præbuisse; Minoritas in regno Daciæ institutos Inquisitores; *Bernardinum* Senensem, admissio concionandi munere, miro animarum profectu per Italiam discurrisse; *Alexandrum V*, ex ordine Minorum, depositis *Gregorio* & *Benedicto*, in Concilio Pisano legitime factum fuisse Pontificem, & in aliquot Galliz provinciis Franciscanum Inquisitorem constitutum; *Joannem XXIII* Pontificem Minoritas in Bosniam, Russiam, aliosque locos, sedem disseminaturos misisse, & ex iisdem in Portugallia & Algarbis Inquisitorem instituisse; *Jacobum Pice-*
- Pag. 4.
49.
71.
91.
105.
124.
149.
252.
258.
267.
323.
354.
385.

Picenum, ad Ordinem receptum, multis floruisse virtutibus; in Concilio Constantiensi *Hieronymum Pragensem* condemnatum. In fine ex præscripto apparet Regesum Pontificium, quod habet Bullas, Pontificum rei inservientes. Pag. 390.

In *Tomo X*, qui est ab A. 1418 usque ad A. 1436, ea maxime sunt commemorabilia, quæ *Joannes* ac *Bernardinus*, ex familia Observantium, hic quidem in Italia, ille vero in universa Europa, gesserunt. Interim in hoc ipso *Tomo* cum primis explicatur, *Martinum V* Pontificem in plerisque partibus Gallie Minoritam, in hoc officio diu versatum, Inquisitorem instituisse; possessionem locorum terræ sanctæ Minoritis confirmatam; in regnis Danie, Norwegie, & Suecie, Inquisitorem Minoritam constitutum; societatem peregrinantium in partibus Rus- 401.

siæ, Godolie, Walachie, profecisse; *Petrum de Fuxa*, Cardinalem Minoritam, missum fuisse Legatum in Arragoniam ad reliquias schismatis extinguendas; multos Minoritas ad varias Græcorum regiones abisse, fidem propagaturos; *Petrum de Fuxa*, Cardinalem, secunda factum legatione ad Arragonios, possessionem locorum terræ sanctæ Minoritis confirmatam; in regnis Danie, Norwegie, & Suecie, Inquisitorem Minoritam constitutum; societatem peregrinantium in partibus Rus- 47.

siæ, Godolie, Walachie, profecisse; *Petrum de Fuxa*, Cardinalem Minoritam, missum fuisse Legatum in Arragoniam ad reliquias schismatis extinguendas; multos Minoritas ad varias Græcorum regiones abisse, fidem propagaturos; *Petrum de Fuxa*, Cardinalem, secunda factum legatione ad Arragonios, reliquias perniciosi inveteratique schismatis sustulisse, Concilium indicisse, mores Cleri reformasse, Regesque Hispanos reconciliasse; sollemnissima totius Ordinis Comitia Assisi habita, 86.

in iisque *Antonium de Massa*, Ministrum generalem, ab officio remotum, & in ejus locum *Guilielmum de Casale* substitutum; multa pro universi Ordinis potiore regimine & integritate ordinata; *Eugenium IV*, Pontificem, impensis Fratrum observantie favisse, eisque in pristinam libertatem restituisse, sacrum Alvernæ montem confirmasse; Minoritis, in principatu Bosnensi laudabiliter operantibus, privilegia concessa; Minoritas missos, orientales ad Concilium generale invitatos, & perpetuam pacem inter quatuor Ordines mendicantes decretam fuisse; *Sigismundum* Imperatorem, adiutorem *Jacobo Piceno*, finem imposuisse rebellionis & tumultibus Bohemorum. Agmen in hoc, ut in reliquis *Tomis*, claudit Regesum Pontificium, in quo representantur Pontificum Bullæ, Minoritis datæ. Sunt etiam singulis *Tomis* duo Ina- 139.

147. I

177.

208.
225.
268.
285.

dices additi, quorum unus initia Bullarum; in unoquoque Volumine allatarum, refert, alter vero res memorabiles significat.

Pag. 1 seq.

- Tomus XI, ab A. 1437 usque ad A. 1447, commemorat Synodum, quam *Eugenius IV* Pontifex pro stabilienda unione Latinarum & Græcorum ecclesiarum, Basileensibus valde obnitentibus, Ferrariz habendam indixit, sed quæ ex Ferraria in Florentiam, grassante pestilentia, translata fuit, & presentibus *Eugenio* Pontifice, & Græcorum Imperatore, multisque ex ordine Minorum, celebrata, ac tandem, reducta Græcis & Armenis ad unionem ecclesiarum Latinarum, absoluta est; hinc *Albertum* Sarbianensem amandatum, ut ad eandem unionem alliceret *Æthiopas*, aliasque nationes; *Guilhelmum*, generalem Ministrum, *Joannem Capistranum*, & *Petrum*, Cardinalem Fuxensem, impigre pro *Eugenio* Pontifice contra *Felicem* Anti-Papam apud Principes laborasse; *Jacobum de Primaditiis* & *Ansonium Trojanum* Commissarios sedis Apostolicæ ad diversas nationes Orientales amandatos; *Albertum* Sartianensem Jacobinos ad Romanæ ecclesiarum unionem perduxisse, ac *Bernardinum* Senensem sibi assumisse coadjutorem *Joannem Capistranum*; mortuo *Guilhelmo*, Generali Ministro, Vicarium institutum esse a Pontifice *Albertum* Sartianensem, controversiamque Parisiensem circa promovendos decreto Pontificio directam; *Eugenium*, Florentia Romam reversum, suavoribus Minoritis, exercitum contra Turcas coegisse, & in plenis Comitibus Conventualium & Observantium Ministrum Generalem electum esse *Antonium a Busconibus*, constitutis Vicariis Observantium *Joanne Capistranensi* & *Joanne Mauberto*; plurimos Minoritas missos esse ad colligendas contra Turcas copias auxiliares & ad partes Orientis de terra sancta recuperanda; duo gravissima exempla divinæ vindictæ in Minoritam unum, de sua virtute superbientem, & in alterum, gula indulgentem, apparuisse; defuncto *Jubiano*, Cardinali, Ordinis Protectori, substitutum *Dominicum Capranicum*, Cardinalem; *Eugenium* gravi confucto
- 29.
- 57.
- 96 seq.
- 119 seq.
- 156 seq.
- 175 seq.
- 189.
- 235.
- 250.
- sepo

separasse Observantes a Conventualibus, & Minoritas in principatu Bosnæ, aliisque provinciis, & inter Ruthenos, fidei tuendæ & amplificandæ solerter invigilasse; *Eugenio* Pontifici fatis functo successisse *Nicolaum V.*, eique *Joannem Capistranum* prædixisse dignitatem, ac Fratribus Vicariæ *Bosnensis*, in negotio fidei laborantibus, multa a Pontifice concessa.

Pag. 269.

Tomus XII., ab A. 1448 usque ad A. 1456, recenset *Petri Regulati* gesta; *Philippi Norreys.*, Mendicantium Ordinum infestissimi hostis, contumaciam infregisse Pontificem, & causam canonizationis *Bernardini* promovisse; *Schilua Felicianum*, redeunte *Amadeo* Sabaudico ad eremum Ripalix, extinctum esse, Patresque Conventuales sua celebrasse Comitia, & Observantes sub suam potestatem redigere tentasse; in solennissima Jubilæi & Pentecostes celebratione canonizatum esse *Bernardinum*, atque ingenti Fratrum concursu habita Ordinis Comitia, in iisque electum Generalem Ministrum *Antonii Serpentinum*, Perulinum; *Joannem Capistranum*, *Friederico* Imperatore deprecante, in Germaniam missum, patris miraculis in Bohemiam profectum, & conversis multis Hæreticis, hostem acerrimum expertum esse *Joannem Rochyzanum*, & Cardinalem Cusanum sedis Apostolicæ Legatum monuisse, ut caute agat cum *Rochyzana*, (cujus vita & dogmata explicantur,) atque Vratislaviæ & Olomutii fructuose concionatum esse, tertiumque a Rege & Cardinale Cracoviensi vocatum in Poloniam, multa populis præstitisse beneficia; *Jacobum* autem *Picenum*, impeditum, ne in Bosnam pergeret, honorifice in Italia habitum esse, magnamque contra Observantes conspirationem constatam; *Joannem Capistranum* Principes Germaniæ ad Christiana fœdera contra Turcas excitasse, cum Rege *Ladisla*o de aditu in Boemiam constanter egisse, atque ad longinquas partes a Regibus vocatum, negotio fidei totum invigilasse; ad conventum in civitate nova habendum vocatum fuisse, atque a multis rogatum, in Hungariam profectum esse, ibique dejectos Principum animos in meliorem spem contra Turcas erexisse, & laboranti Observantium insu-

1 seq.

20.

51.

72.

121.

162.

194.

239.

Pag. 315. tuto succurrisse; Valachos ad ecclesie unionem redaxisse, fraudes Boemorum circa confirmanda compactata detexisse, Legato Apostolico multa contra Turcas, tandem profligatos, cooperatum esse, ac denique mortuum sacros honores ex decreto consecutum; componendis Conventualium & Observantium controversiis *Calixtum* grave scripssisse constitutum. Singulis *Tomis* subjiciuntur primo Regestum Pontificum, in quo exhibentur Pontificum Bullæ, Minoritis datæ; deinde Index, qui initia Bullarum, in unoquoque Volumine allatarum, refert, denique rerum memorabilium Index.

Johann David Köblers, P. P. im Jahr 1729 wöchentlich herausgegebener *Historischer Münz- & Belustigung erster Theil*, x.

h. e.

JO. DAVIDIS KOELERI, P. P. HISTORICARUM *Amnitiatum, ex numis perceptarum, A. 1729 per hebdomadas singulas editarum, Pars I; in quibus varii memorabiles & rariores italici, ducati, numismata majora, quadrata ac angulosa, nec non alii singulares ex auro & argenteo numi, ætatis multiplicis, summam LXIV numero, in æs incisi, describuntur, & ex Historia fusus exponuntur, una cum Prefatione de JO. FACOBII LUCKII Sylloge Numismatum, Supplementis nonnullis, ac gemino Indice.*

Norimbergæ, typis viduæ B. Christophori Weigeli, senioris,

1729, 4.

Alph. 2 plag. 6.

Quotquot *Cel. Kæleri* exquisitam norunt in rebus historicis, Juris publici, bibliothecaria, & numismaticis, peritiam, eis jam ex titulo libri apparet, nihil nisi egregium in hac Collectione, quæ *Frobenio Ferdinando*, Principi Furstenbergico, fuit inscripta, reperiri. Arrisit Viro *Cel. institutum hebdoma-*

Numismatum, quo singulis hebdomadibus unum nomen memoratu digniorem illustrandum & exponendum suscepit, quem nitide æri incidendum curavit primo, deinde descripsit, ac tandem commentario historico illuminavit, adjectis Historicorum in calce testimoniis summam indicatis. Index librum reddit usum accommodatum. Præfatio exhibet tractationem de *Joannis Jacobi Luckii Sylloge Numismatum elegantiorum ab A. 1500 usque ad annum 1600*. Luckius enim fuit primus, qui de numis ac numismatibus novis scripsit historice, ac, hujus quoque instituti origines Germanis deberi, exemplo suo docuit. Fuerat *Reimmanni, Luckium* in Introductione ad Historiam Germanorum literariam non prætermisisse. Luckius, Argentorati natus, exstitit senior præfectus seu ambascus, *Eberhardi, Domini Rappolsteinio - Stauffenbergensis*, filius, quem obiisse A. 1653 anno ætatis suæ 79; *Wittius* in *Diartho biographico* commemoravit. In grammatophylacio Argentoratensi latent Annales Rupispoletani, quos, ab ipso inchoatos, filius *Fridericus Gallus Luckius* continuavit. Luckianum numophylacium Regina Sueciæ *Christina* pretio acquisivit, Romamque jussit transferri, a qua illud transit ad Cardinalem *Azolini*; ab hoc ad Principem *Livium Oddi-schalesi*; ab eo ad Cardinalem *Ottoboni*, & ab hoc ad Ducem Aurelianensem *Philippum*. Luckius A. 1606 d. 6 Aug. instituit illud colligere & baiocis (*batzen*), ac id vocavit *antiquitates* suas. Ipse edidit *Sylogem Numismatum elegantiorum, quæ diversis Imperatores, Reges, Principes, Comites, Respublica, diversas ob causas, ab anno 1500 ad annum usque 1600 cudi fecerunt, concinnatam, & historica, sed brevi, narratione illustratam, cum gratia & privilegio sacrae Casaræ Majestatis, Argentina, typis Reppianis, 1620, sumptibus ipsius Autoris, in folio, Alph. 4 plag. 64*. Editionem alteram A. 1650 in folio fuisse adornatam; editamque Francofurti ad Mœnum, sunt, qui tradiderunt. Editionum A. 1620 procuratorum duæ inter sese differunt. Differentias enumeravit Autor. Luckius sumptibus suis librum excudendum curavit,

ac. ex. ep. sese ad paupertatem fere præcipitavit. Numos exhibuit ordine chronologico 408, chalcographo *Petro Aubry*. *Bicus* ac *Serrada* numerorum typos nonnunquam finxit. *Tentzelius* id vitii quoque tribuerat *Luckio*, quem tamen & *Autor*, & *Herz*, defenderunt, licet *Luckius* omiserit indicare, ex quoniam metallo quivis numus percussus aut falsus fuerit. Numi nomine species quaslibet designat, non ostendens, an thalerus, an numus alius, sit intelligendus. Expositiones historicas numismatum direxit Professor Argentinensis, *Mathias Berneggerus*, non adornavit, licet ita visum fuerit *Placcio de Scripatoribus pseudonymis vni. 1628 pag. 427*. Paravit *Luckius* quoque edere seriem numerorum inde ab A. 1400 usque ad 1500, sed ille labor intra spei cancellos substitit. Hæc præfatus est *Cel. Kalerus*, qui ad Chronologiam ipse haud adeo attendit, ac, licet numophylacia haud sit instructus, egregium tamen ex amicorum subsidiis apparatus exhibuit.

TAB. IV

Fig. 1. Fasciculus primus conspiciendum præbet Ducatum Regni Hungarorum, *Maria*, A. 1382 percussum, cujus in antica apparet imago *S. Ladislai*, quondam Regis Hungariæ, stantis, coronati, nimbo sancto circa caput cincti, dextra prehendentis asciam bellicosam (*Streitbeil*), sinistra vero malum, imperii insigne, cum epigraphe in orbem adjecta: S. LADISLAVS REX. In postica apparet scutum bifectum, exhibens conjuncta Hungariæ & Neapolitani regni insignia, cum epigraphe: MARIA DEL. Gratia Rex. VNGARIE. *Mariam* illam æque ac *Hedewigem* Rex *Ludovicus* primus ac magnus, dominans Hungariæ & Poloniæ, A. 1382 d. 13 Sept. defunctus, reliquit, ex altera uxore *Elisabetta*, Regia Bosniæ Principe, nata. Juniores Poloni eligebant A. 1386 Reginam suam, æque cum Duce Lithuanicæ *Jagellone*, Christianam doctrinam amplexo, matrimonio copulabant. Majorem partem Hungariæ diademate regali ornabant, licet *Elisabetta* mater gubernationem ipsam ob filii ætatem adhuc teneriorem procuraret, opera inprimis Palatini *Nicolai Gara*, cujus ob ambitionem proceres reliqui consilia clandestina inierant, deiciendi *Mariam*

2.

TAB. IV. ad N

Fig. I.

Fig. IV.

1874

1874

VI

VII

III

IV

VIX

Mariam de folio, ac *Carolus*, Regem Neapolis, reponendam *Maria* inter hæc cum *Sigismundo*, Marchione Brandenburgi, celebravit nuptias. *Carolus* vero, in regnum invitatus & affectus, arte occupavit animum & sceptrum, ac inauspicato diademate usurpare cepit. Eodem anno 1386, die Rosarum, *Reginæ*, *Elisabethe* & *Maria*, nec non *Nicolaus Gara*, instituerunt *Caroli* eadem, ac hic, dum in conclavi *Maria* legeret *Sigismundi* literas, a *Blasio Forgatsch*, acinace in caput graviter inflicto, fuit occisus. *Joannus*, Croatiae præfectus, d. 29 Julii insidias hæc necis autoribus struxit, *Garam* & *Forgatschinum* telorum nimbo extinxit, *Elisabetham* demersit in æmne Boszut, *Mariam* in arcem Croatiae Crupam deduxit captivam. Accesserat, dum hæc fierent, *Sigismundus*, *Maria* sponsus, in regnum Hungariæ, ac Budæ suscipiebat regnum; quare ipsam dimittebat *Joannes* inviolatam. *Sigismundus* *Joannem* inopinantem interceptit, ac Quinqueecclesiis intervenitu forcipum ignitarum interimi iussit. Obiit *Maria* tranquille A. 1392, ac *Sigismundus* regno præesse posthæc haud destitit. Sed quid *Maria* fuit rei cum *Ladislao* Rege? Ipse *Ladislavus* erat secundus *Bela* Regis filius, qui fratri suo *Gyfa*, defuncto A. 1077 d. 25 April. successit in regno Hungariæ, ipse defunctus variis bellis cum confinibus, ac turbis a deposito Rege *Salomone* exortatis, ac vita A. 1095 d. 29 Jul. Ipse ob famam sanctitatis & miraculorum ab obitu editorum A. 1198 cœlitum ac eximie Beatorum, seu Sanctorum, ordinibus fuit adscriptus. In nummo gestat manū altera sacram bipennem (*Sreitaxt*), signum supremæ quondam apud Hungaros potestatis, ac altera globum, regni indicem. Hungari imaginem hujus *Ladislavi*, & equestrem & pedestrem, numis suis, præcipue Ducatis, impressam, amant, & morem illum, venerationis erga patrum terræ sacre documentum, retinere usque ad annum 1611, quo *Martius II* imaginem suam in *Ladislavi* locum substituit. In scuto apparent insignia Hungariæ, conjuncta cum regni Neapolitani insignibus. Conjunctionis illius origo, arcessenda est a *Carolo Martello*, filio Regis *Caroli II*, Neapolitani, ex gente

Pag. 3.

6.

Ande.

Andogavensium orti, quem Papa post obitum ultimi Regis intestini Hungariz, *Ladislai IV*, A. 1291 Regem Hungariz, imposito diademate, repuntavit, siquidem *Caroli Martelli* mater, *Maria*, *Ladislai IV* soror, & Regis *Stephani II* filia, existerat. Area illa coerulea, aureis liliis numero intercento conspersa, ad insignia gentis regiz Andogavensis est referenda, ex qua *Carolus*, Dux Andegavi, filius Regis Galliarum, *Ludovici VIII*, procreatus erat, cui regnum Neapolitanum A. 1266 obtigerat. Ex hac ratione insignia Andogavensia inde ab A. 1266 ad annum 1406 simul regno Neapolitano existere propria. Ducatus ille, quem descripsimus, *Maria* alibi haud facile occurrit. Amoenitati cuique numismatice tandem Autor Cel. subjunxit Autorum nomina & loca, e quibus descriptiones suas depromsit. In *Figura secunda* repræ-

TAB. IV.
Fig. 2. Sentatur numisma *Sigismundi Pandulfi Malatestæ*, Domini Ariminensis, qui erat filius *Pandulfi*, ac exstruxerat templum S. *Francisci* splendidum in Arimini oppido A. 1450 ex voto; uti ex postica patet. Ipse fuit spurius inlytissimi Mediolanensis ac Venetorum Ducis, bellici, *Pandulfi Malatestæ*, Domini Ariminensis, Bergami, ac Bresciz, natus A. 1416, patris vero ex desiderio pro legitimo per *Martinum VI* declaratus, ac interjecto tempore a *Sigismundo* Imperatore creatus eques Sacri Romani Imperii. Res ab eo gestas omittimus, illud addeat, literatis eum præstitisse favores summos & patrocinia, licet Dux bellicus esset exercitissimus. Obiit A.

14. 1468. d. 9 Oct. sepultus in templo illo S. *Francisci*. Tex-
16. uxorem duxerat eventu infelici, & tres reliquerat filios, ex concubinis natos, *Robertum*, *Valerium*, & *Salsium*. In *Fi-*

TAB. IV.
Fig. 3. *gura tertia* exhibetur numus S. *Petri*, seu denarius, quem Angli Romano Pontifici pondere solebant, satis rarus. In antica legitur epigrapha: SANCTI PETRI MONETA; in postica: ERORACE CIVITAS, in qua denarius fuit percussus. *Juan* Rex Visilaxonum, A. 726, nono & trigesimo regni sui anno, Romæ candendum curavit, pro natione sua hospitium, scholam, & templum, ac pro eorum conservatione hominumque in eis

ali

ali solitorum edixit, ut quævis domus regni sui quotannis denarium exsolveret. Rex Merciar, *Offa*, A. 794 idem edictum sanxit. Rex *Ethelwolfus* A. 854 eum in morem universæ Angliæ indixit, quem Rex *Edgarus* A. 964 confirmavit, ac *Eduardus Confessor* renovavit, *Henricus* autem VIII A. 1534 sustulit. Primum Archidiaconi cujusque diocæsis Episcopalis denarium illum colligebant. Postea Pontifex quæstores eo sine singulares in Anglia habuit, e quorum numero flourerunt *Joannes Derlington* & *Polydorus Virgilius*. Præterea insignes ex Anglia reditus Pontifices ex Anglia acceperunt, ad 6000 usque marcas argenti quotannis excurrentes. Denarius *Petri* ab Hibernis anno denarii 1159 *Henrici II* jussu fuit exsolutus. Ipse erat ex puro argento factus, cujus libra olim continebat 48 solidos, solidus vero 3 denarios, libra autem 240 denarios, æquavit pondere. Regnavit *Henrico VIII* 45 denarii Petrini æquarunt pondus uncie seu 2 lothorum argenti, libra vera 540 denarios. In quibusvis urbibus episcopalibus numi illi fuerunt cusi, Romæ deinde in alios numos transfusi. *Gregorius VII* in id incubuit, ut reliqua ecclesiæ occidentalis regna consimili ratione redderet tributaria. Lusitanæ Reges & Poloniæ Rex *Casimirus*, nonnullos ejusmodi reditus Pontifici e suis regnis expensuros se, promiserunt. *Robertus Guiscardus*, Dux Apulie & Calabriae, A. 1059 *Nicolaus II* Papæ a singulis boum jugis terrarum suarum quotannis Papæ 12 denarios Papiensis monete solvi jussit. In *Figura quarta* occurrit *Alfredi*, Regis Angliæ, numus, A. 879 percussus. Antica exhibetur epigraphæ: AELFRED REX; in postica: CVDBERHT. Regum imagines tum nondum numis imprimabantur. *Alfredus* iste sextus fuit ex West-Saxonica stirpe Rex, *Ethelwoldi* & *Osburgæ* filius quartus, natus in regia sede Wenadingue, nunc Wantage, in Barcheria, duodecennis didicit prima literarum elementa, uxorem duxit A. 868 *Alswitham*, *Ethelredi*, Comitum Gainorum in Mercia, filiam, A. 871 fratri *Ethelredo* successit, bello cum Danis flagrante, A. 878 Regi Danorum Ost-Angliam & Northumbriam feudi loco donavit, A. 886 Londinum recepit, obiitque A. 900 d. 28 Oct. sepul-

Pag. 19.

31.

22.

23.

24.

TAB. IV

Fig. 4.

Pag. 25.

26.

28.

Pag. 29.

sepultus in cœnobio Winchestriæ, seu Vintoniæ, dominus Britannicæ totius, Scotiæ quippe Regibus imperitans. Regnum divisit primus in Comitatus, seu Shires, regnique descriptionem condidit, vulgo vocatam Codicem Vintoniensem. *Cuthbertus* fuit pius sacerdos in insula Lindisfarnia prope Berovicum, cui nunc nomen Holy-Island. Cœnobii Mailros A. 670 constitutus fuit Abbas, & A. 684 Episcopus Lindisfarniæ.

31.

Abdicavit sese hac dignitate A. 687, cœnobiumque repetit, in quo d. 20 Martii decessit. Pro Sancto deinde & tutelari Anglorum patrono fuit reputatus apparuitque A. 878, uti ferunt, Regi *Ælfredo*, periculis implicato. Non possumus, quin addamus ex Chronico Saxonico, quod *Edmundus Gibson* A. 1692 Oxonii edidit, ad A. 685 pag. 45, *Cudbertum* A.

32.

685 jussu Regis *Egferthi* primo Paschatis die Eboracæ consecratum esse in Episcopum Hagustaldeshamensem. Locus *Hagustaldesham* hodie vocatur Hexham, situsque est in provincia Northumbriensi, fortassis *Alexodunum* antiquorum. Originatio loco adhæsit ex rivulo præterlabente *Hefild*. Differt ab hoc loco Lindisfarnia insula, seu Haligealand, seu Holy-Island. Omittimus numisma *Ferdinandi Gonzaga*, qui *Carolo V* Imperatori munia præstitit bellica. *Figura quinta*

TAB. IV

Fig. 5.

proprius est numus *Canuti Magni*, Regis Angliæ, Daniæ, & Norwegiæ, primus, A. 1017 percussus. In antica conspicitur Regis, diademate ornati, imago, cum epigraphe: + CNVT REX ANGLORUM. In postica apparet crux, cum epigraphe:

41.

+ DVREFERD. Monetarius NORvicensis. *Canutus*, e summis Monarchis haud postremus, filius Regis *Suenonis*, *Tingekog* cognominati, & *Sigrithæ*, viduæ *Erici*, Suecorum Regis, A.

Pag. 45.

995 in lucem editus. Patri aderat A. 1014 d. 3 Febr. in Angliâ defuncto. A. 1016 in Angliâ *Ethelredo* successit, A. 1017 ab Archiepiscopo Cantuariensi inauguratus. Natus aquilinus seu accipitris, quem in numo præfert, in Islandica historia, *Kryllinga Saga*, ei tribuitur. Corona, qua est ornatus, a *Matthæo Parisio* vocatur *Girlandia*. Subjectum ei conspicitur sudariolum seu velamen sericum, quale Annales Fuldenfes ad A. 876 Cæsari *Carolo Calvo* assignant. Germani inter vetera junperii insignia

47.

smile

simile rubri coloris ac sericum velamen, quo caput fuit tectum infra coronam, custodiunt, quod vocatur in veteri adjecto catalogo *Gugel*. *Pepes* Saxones inferiores remanfit vox *gügelke*, id est, mitra infantum, eaque subtilis, corrupte *ene ülcks*. *Lutherus* adhibuit vocem *Kogel* in versione Bibliorum Germanica, quæ fortassis non discrepat a *Gugel*. Crux in postica, quam Angli adhuc *the krosside* vocant, est signum religionis Christianæ, ac inservit ufui peculiari, quo Angli penningum in quatuor partes æquales diffringere solebant, teste *Hovedeno*. Unde tales penningi, Anglis *peanegas*, vocabantur *Brokemmony*, *Brechemüntze*. Nomen monetarii, ne adulterati vel minus genuini introderentur numi, per iussa Regis exprimendum erat in ipsis numis. Omittimus ejusdem *Canuti* numum secundum, A. 1030 percussum, in quo caput ejus apparet galea contactum, quam Anglo-Saxones vocarunt *Kynehelma*. Infra galeam prominent capilli, in duos circinnos distributi. Mos ille, capillos alendi promissos, varieque colligandi, familiaris fuit Regibus populisque ad Septentrionem habitantibus. Suevis nomen fuit ex longis & complicatis capillis, qui similes erant caudis equorum convolutis ac complicatis, quæ vocantur *Schweiffe*. *Tacitus de M. G. Cap. 38: In commune Suevi vocantur. Insigne gentis, obliquare crinem, nodoque substringere.* *Canuti* imago præfert præterea regii pallii gestamen. Præterimus numum fufum unilateralem, in *Carolum II de Manfredis*, Dominum Faenzæ, fabricatum. In *Figura* autem septima conspicimus numum *Davidis II*, Regis Scotiæ, ad annum 1342 referendum. Imago cubitalis in antica satis oculos incurrit. Epigraphen habemus hanc: + DAVID + DEI + GRATIA + REX + SCOTORVM. In postica extrema leguntur hæc: DomiNuS + ProTECTOR MeuS + Idem + LIBERATOR + MeuS. In intima autem: VILLA EDINBURGH. *Davidus II, Roberti Bryce* filius, natus A. 1323 d. 5 Mart. successor A. 1329, coronatus regio more A. 1331 d. 24 Novembris, ab *Eduardo Balliolo* æmulo infestatus Angliæque, profugus ad novem annos in Gallias, A. 1342 redux, A.

Pag. 48.

TAB. IV
Fig. 6.

Pag. 49 seq.

59

57 seq.

TAB. IV
Fig. 7.
Pag. 65.

Y y 2

1345

TAB. IV
Fig. 8.

Pag. 37.

1345 ab Anglis victus, & in captivitatem abreptus, A. 1357, Pa-
pæ opera, interposito 100000 marcarum argenti pretio, resti-
tutus, ac defunctus A. 1371 d. 22 Febr. non adeo fugit com-
munem notitiam. Quare ad alia nunc properandum. In
Figura octava oculis spectatorum subjicitur numus *Eugenii*
IV Papæ mnemonicus & aureus, in memoriam unionis Ro-
manæ, Græcæ, & Armeniorum, ecclesiæ A. 1430 percussus.
Ipse fuit primus, qui insigne gentis familiarique suæ numis
exprimendum curavit. Natione Venetus erat ex familia *Con-*
dosmersi, cujus insignia constant scuto argenteo, quod tenia
dextrorsum oblique protensa vel jacente est conspicuum. E-
pigraphæ satis in propatulo est, ita efficta: SVB EVGE-
NIO PAPA IV ANNO CHRISTI MCCCCXII VNITI
SVNT. In postica duo viri manibus allevatis in genua co-
ram *Petro* provoluti apparent, scilicet ad dextram Græcus
Imperator, *Joannes VII Palæologus*, acuminata mitra, coro-
nam referente, tectus, ac ad sinistram ecclesiæ Armenicæ Pá-
triarcha, cujus in capite pileus patriarchalis eminet. Epi-
graphæ adjecta est: GRECI ARMENIQVE IN SINODO
FLORENTINA CVM SEDE APOSTOLICA. *Claudius Mo-*
linet ex numophylacio Regis Galliarum hunc produxit nu-
mum, eamque pro numo elegantissimo, & fere unico habuit. O-
mittimus tres numos *Rogerti II*, primi Siciliæ Regis, ad an-
nos 1121, 1128, & 1146, referendos. In tertio antica præfert
litteras Arabicas, quas Autor legendas esse putat: *Malech sa-*
rir, id est, Regis thronus. Nobis vero, pace Autoris,
legendæ ita videntur: *Melcheta scharira*, id est, regina cer-
ta, seu Maria, quæ in antica duorum reliquorum æque est
obvia. Præterimus etiam aureum numisma, quo *Eleonora*,
Friderici III Imperatoris uxor, illustratur: ac gradum ad nu-
mum *Berengarii II*, postremi Italicæ Regis, promovemus. Ad
annum 948 is videtur rejiciendus. In antica circum cru-
cem legitur epigraphæ: BERENGARIUS REX. In postica
spectatur figura templi, circa quam adscriptum: CHRIS-
TIANA RELIGIO. *Berengarius* hic *II* primi cognominis
ex filia *Gisla* erat nepos, & *Marchionis Ioredisæ Adalberti*
filius.

81 seq.

89 seq.
TAB. IV
Fig. 9.

Pag. 98.

filius. *Adalberti* altera conjux erat *Irmengarda*, ex *Adalberto*, Marchione Thufcorum, & *Borta* generata, quæ ipsum, *Anfcaro* genito, fecit parentem. *Berengarii* ac *Anfcaris*, fratrum germanorum; *Hugo*, Italiæ Imperator, studiose expetiit amicitiam, ac *Berengario* nuptum dedit *Willam*, fratris sui, *Bosons*, Marchionis Thufciæ, filiam; *Anfcartum* vero constituit Marchionem Camerini atque Spoleti. Nihilominus uterque fratrum dolos in *Hugonem* moliebantur. Ut eos infringeret *Hugo*, *Anfcartum* A. 939 interemit; *Berengarium* veto in aulam pellicere tentavit, oculis eum privaturus. Cum *Lotbarius*, *Hugonis* filius, sceleris instantis consilia proderet, *Berengarius* A. 940 ad Ducem Alemanniæ *Hermannum*, ac per eum ad *Otonis I* opem, confugit. *Berengarius* A. 948 astu in Italiam rediit, munitissimasque urbes occupavit. *Hugo* rediit in Provinciam, *Lotbarium*que filium *Hugonis* fidei permisit. *Henricus*, Dux Bavarix, inter hæc A. 948 divexit ac deprædatus est Longobardiam. *Lotbarius* Augusti Taurinorum A. 950 d. 22 Nov. obiit ex ægritudine, inde ab A. 920 cum imperio versatus. Quo facto, *Berengarius*, ejusque filius, *Adelbertus*, a populo Reges salutati, ac eodem anno d. 15 Dec. Papæ inaugurati fuerunt. *Adelheida* autem, *Lotbarii* vidua, variis calamitatibus ab *Adelberto* proco & patre pressa, porro liberata, & Canossam deducta, *Otonem I* de omnibus reddidit certiorum, eum illexit in Italiam, & ad pupillam ipsa perduxit. *Joannes XII* A. 960 de *Berengario* conquestus est una cum aliis apud *Otonem*, qui A. 961 in Italiam venit, ac Mediolani diadema regium sumisit. *Berengarius* A. 964 Montem feltrinum ac sese *Otonis* potestati submitit, ac, *Bavenbergam* perductus, obiit A. 966 d. 4 Aug. Numus *Berengarii* profluxit ratione figuræ ex numis Regum Franciæ, *Ludovici Pii*, *Lotbarii*, ac aliorum. *Luitprandus*, ejus olim a secretis, elogiis admodum parit in *Berengario* delineando. Ex eo tempore Italia nunquam non Germanicis Regibus fuit obnoxia. Posthæc differit Autor de numo, in infelicem Daniæ Cancellarium magnum, *Petrum Schumacherum*, Comitem in *Greiffenfeld*, anno circiter 1674, percusso, ac

Pag 102.

103.

104.

105 seq.

- Pag. 113 seq. de fatiſ ejus tragicis: de numo *Hadriani VI* Papæ, ad annum
 121 seq. 1523 referendo, alioque, quem alius quidam in ejus memo-
 TAB. IV. riam cudi curavit: ac de raro Joachimico, a *Philippo Rein-*
 Fig. 10. *hardo*, Comite Solmenſi, Produce Regiſ Danorum in Wol-
 Pag. 135. ferbuttelz urbe ac regione circumjecta, percuti juffo, quem
 repetivimus, ac denuo incidi curavimus in *Figura decima*.
 Calamum deinde ac mentem Autor ad ſeptem Ducis *Augu-*
 137 seq. *ſti*, Brunſuico-Luneburgenſis Domini, numos, a campanis
 dictos, & A. 1643 factos, convertit, quos egregio illuſtrat com-
 145 seq. mentario. Numiſma *Franciſci*, Comitiſ Valeſiorum &
 Engoliſmenſis, A. 1504 conſectum, induſtriam ejus tum
 provocavit, quam in Imprefarum origine & progrefſu perſe-
 153 seq. quendo egregie oſtendit. Hinc animũ ad Joachimicum
Henrici Hermannii, Baroniſ de Burchunilchling & Wilherms-
 dorf, A. 1608 productum, appulit: cujuſ illuſtrationi numiſ-
 161 seq. ma, in Proregem Neapolitanum *Andreaam Carrafaſam* percuſ-
 ſum, ſuccedit, qui A. 1526 exſpiravit. Quod excipit typus e-
 gregii numiſmatis, a *Dominico Veneto* in *Sigiſmundum Au-*
 169 seq. *guſtum*, Regem Poloniæ, A. 1548 excogitatum & affabrefa-
 ctum: nec non numuſ ſepulcraliſ, *Caroli Guſtavi*, Regiſ Sue-
 177 seq. eorum, præco, ad annum 1660 referendus: eodemque fine
 185 seq. in *Maximilianum I* Imperatorem percuffuſ numuſ. Ex-
 TAB. IV. hibemus in *Figura undecima* numum *Wilhelmi* Imperatoriſ,
 Fig. 11. e Comitibuſ Hollandiæ procreati. In antica crux, quatuor
 ad anguloſ cruciſ quatuor roſæ, ac epigraphe: WILHELMUS
 Pag. 193 ROMANORUM REX COMES, occurrunt. In poſtica clypeuſ
 ſeq. triangulariſ ad dextram unicipitem aquilam imperialem, ad
 finiſtrum leonem Batavicum, oſtendit, adjecta epigraphe:
 HOLLANDIE. *Fridericus II* Imperator jam antea numiſ
 aquilam unicipitem exprimendam curaverat. In ſigilliſ a-
 201 seq.quila nondum ea ætate fuit adhibita. Biceps aquila hiſce
 temporibuſ haudquaquam reſpondet. Sequuntur delinea-
 209 seq. tiones & hiſtoricæ deſcriptioneſ aliorum æque ſpectabiliũ
 numorum, Principiſ Anhaltino-Cotheni, *Ludovici* junioriſ,
 pag. 201 seq. *Chriſtophori Franciſci*, Epifcopi Wirceburgenſiſ,
 ad A. 1725, pag. 209 seq. *Leonhardi*, Archiepiſcopi Salisburgen-
 ſiſ.

fis, ad A. 1513, pag. 217 seq. *Bernhardi Gustavi*, Marchionis Baden-Durlacensis, Abbatis Fuldenfis, ac Coadjutoris Campidunensis, ad A. 1672, pag. 225 seq. affictus *Philippo Magnanimo* numus, cujus in postica legitur rhythmus: *Besser land und leut verlobrn Als einen falschen Eyd geschworn*, pag. 233 seq. ac numus *Georgii*, Landgravi Leuchtenbergæ, Joachimicus ac rarissimus, ad A. 1547, cujus ectypon exhibemus in *Figura duodecima*. Ante *Fridericum Barbarossam* de hisce Landgraviis multa injicitur mentio, quorum succincta hic edisseritur enarratio. Pergit Autor ad numos elegantissimos complures, videlicet eum, qui in magnum coronæ Cancellarium & Ducem bellicum, *Joannem Zamoyski*, fuit cusus, defunctum A. 1605 d. 3 Jun. pag. 249 seq. aureum Colonix urbis, in cujus averfa parte navis virginum repræsentatur, pag. 257 seq. Joachimicum Ducis ultimi Brunsvico-Grubenhagensis, *Philippi II*, ad A. 1595, in cujus postica legitur: *Gott gibt, Gott nimbt*, pag. 265 seq. & ducatum, A. 1474 factum, in Ducem *Galeacium Mariam Sfortiam*, cujus typum cum Lectore communicamus. Epigraphæ anticæ sic est legenda: *Galeacius Maria Sfortia Vicecomes Dux Mediolani quintus*. Inscriptionem posticæ hanc habet: *Papiensis, Angleria, Tricarici Comes ac Janua Dominus & cetera*. Dux ipse, A. 1444 d. 14 Jan. natus, crudelitatis notæ teter, periit insidiis ac vi a percussoribus illata A. 1475 d. 26 Dec. Omittimus numum *Henrici Junioris*, Ducis Brunsvico-Luneburgensis, A. 1561 concinne elaboratum, cujus in postica eminent epigraphæ: *In Gotts Gewalt hab ichs gestalt Der hats gefügt das mirs genügt*. Addimus numum Brisacensem, A. 1633 in obsidione durissima urbæ infesta excusum. In anticâ clypei eminent Austriz, Alsatiz, & Brisaci. In postica legitur inscriptio: **MONETA NOVA VASTATZ ALSATIZ ET BRISIACAE INDEX**. Suecorum arma victricia tum Brisaco erant admodum molesta. Inserit Autor Cel. typum ducati *Sophiæ*, Electori Saxoniz nuptæ, perigraphæ conspicui: *Wahl dem der Freude an seinen Kindern erlebet*. Rarus est numus, quem ordines Bohemorum sub utraque A. 1679 tumultuantes feriri curarunt. Merito huic

TAB. IV
Fig. 12.
Pag. 242.

TAB. IV
Fig. 13.
Pag. 273
seq.

277.

281 seq.
TAB. IV
Fig. 14.

Fig. 5.

- hujc numus mnemonicus junctus, quem *Ferdinandus II* oc-
 casione fundati templi ac cœnobii in albo ad Pragam monte,
 memoriam felicitatis ibi commissi prælii renovaturus, A. 1628
 fieri jussit. Succedunt duò numismata *Christiani Augusti*, Comi-
 tis Palatini Sulzbacensis; aliud in commentitii Regis Gal-
 liarum Cardinalis Bourbonii arrogantiam A. 1590 excusum:
 321 seq. numus A. 1648 in obsidione Pontfracti castelli, in Anglia
 siti, cufus; Joachimicus rarior, a *Friderico Wilhelmo*, Electore
 Brandenburgi, in signum obtentæ supremæ potestatis per
 337 seq. Prussiam, percussus A. 1657; numus *Friderici Wilhelmi*, ad
 prædicandam victoriam Fehrbellinensem A. 1675 cufus: ra-
 345 seq. rum numisma *Bernhardi & Ernestorum*, fratrum germano-
 353 seq. rum, Marchionum Badensium, A. 1533. Succedit rarissimus
 361 seq. aureus florenus Ducis Geldriz ac Juliaci, *Caroli* scilicet, ad
 TAB. IV. annum 1492 spectans. Ipse sese vocavit simul Zuthpha-
 Fig. 16. niz Comitem. Addimus huic in *Figura 17* pulchrum urbis
 Fig. 17. Bernæ thalærum, non ubique obvium, pag. 377 seq. Dimi-
 pag. 393. dium *Julii* Ducis redemptorem, *Julius Læser*, præstantissime
 seq. Autor descripsit, ac in fine adjunxit rarum *Gerlaci*, Archiepi-
 409. scopi ac Electoris Moguntini, ducatum, A. 1354 elaboratum,
 TAB. IV. quem *Figura 18* repræsentat. Subjunxit Supplementi
 Fig. 18. loco Autor, elogiis nostris major, unum alterumque numum,
 ac nonnullas accessiones ad superiora, & emendationes. Fui-
 mus copiosiores, ut Lector veluti in speculo eruditionem, se-
 lectum, apparatus, & diligentiam incomparabilem, intueri
 possit, justumque de Opere ipso, in quo recensendo posthæc
 vela contrahemus, expromere possit iudicium.

RÉCUEIL DE PIÈCES CURIEUSES SUR LES
 matieres les plus interessantes, &c.

h. e.

COLLECTIO LIBELLORUM CURIOSO-
 rum de rebus maximi momenti, adornata ab
 ALBERTO RADICATI, Comi-
 te PASSERANI.

Rote-

Roterodami, sumptibus viduæ Thomæ Johsoni ac filii, 1736, 8.
Alph. 1 plag. 2.

Fasciculus hic complectitur Libellos quinque. Primus exhibet duodecim Sermônes morales, historicos, & politicos. Secundo continetur historia professionis sacerdotalis, antiquæ & recentioris. Tertio profertur tractatio miri tituli & cognominis: *Nazarenus & Lycurgus inter sese comparati, per modum epistola scripti ad Imperatorem Trajanum*. Additur: *conversum ex Latino*. Excipit eam *Narratio fidelis & comica de religione Cannibalorum hodiernæ ætatis*. Additur: *versa ex Arabico*. Adjungitur hisce quatuor Libellis *Consilium ingeniosum (Projet) facile, æquum, & modestum, quo possunt numerosissimi infantes inopes & mendicantes reddi utiles nationi, qui jam illi sunt exitiosi*. Additur: *Ex Anglico conversum*. Consilium hoc est & satyricum & insulsum. Autor enim suadet, ut infantes pauperiores in cibum adhibeantur, ne desint anthropophagi inter Christianos. Scopus satyræ non est ei comprehensu difficilis, qui totum attente perlegit fasciculum. Miramur merito, factum Deisticum Serenissimo & Potentissimo Regi utriusque Siciliæ *Carolo* fuisse dedicatum. Autor sese Italum ortu vel fingit vel refert, ominatus, Italiam omnem ab eodem Celsissimo Domino ac Rege *Carolo* subactum iri. Ipse ab instituto suo non alienum credit, fateri, XII Sermones a sese jussu defuncti gloriosissimique *Victoris Amadei*, Regis Sardinie, esse compositos, ac præmisit rationem rei gestæ, qua ad eos conscribendos fuerit impulsus, sed eo nomine in Pontificis odia ac inquisitionis sacræ minas inciderit. Bona sua fisco addicta, & sese supplicio, quo vivus erat comburendus, dignum fuisse judicatum, refert, Regemque scripta ipsius pro impiis & heterodoxis reputasse commemorat, qui tamen quinque articulos ex numero eorum, quos instillaverit ei, duodecim in effectum legisque decreta deduxerit. In Sermone primo defendit *Deistas*, quos Atheos vocari perhibet, & inter eos ipsum *Spinozam & Vaninium*. Christum pro legislatore habet, qui

- pag. 33. paupertatem, humilitatem, amorem, & vindictæ horrorem, docuerit, & vita sua expresserit. Consilia Christi a præceptis ejus distinguit. Apostolos & primos Christianos ad quartum usque Seculam semitam a Christo offensam & calcatam instituisse, addit. Existere putat nationes plurimas, quæ vestigia Christi sanctissima sequantur, in statu innocentiz constitutas, & sanctissimis legibus naturæ obsequentes. Ut hoc ostendat comprobetque, provocat ad illud Christi *Matth. IX, 12, 13: Sani non indigent medicis, sed egrotantes.* Sed quis ignorat, omnes mortales per naturam suam labe infectam peccare? Quis nescit, sententiam Christi illam sensu diversissimo esse præditam? Addit idem præterea, existere nationes, vulgo feras existimatas, quæ sequantur suavissimas naturæ leges, & sicut genuini infantes innocentis *Adami*. Ne hoc videatur pronuntiatu durum, ipse ad *Jussini Martyris* confugit consensum. Christum docuisse communionem bonorum, quæ in Ecclesia Hierosolymitana brevi tempore perstitit, affirmat. Et cur non eadem sentiendi libidine pronuntiaret, divitiarum cœtum Christianorum fuisse in causa, cur ipsi ab Imperatoribus primis Romanis, eorumque præfectis, fuerint persecutionibus & calamitatibus infectati, qui pecuniam illam voverint in usus publicos convertere? It illud exemplo *Laurentii Martyris* comprobatum. Imperatorum & Regum jure in homines ecclesiasticos & in Concilia egregie videtur delineare. Sed, data quavis occasione, omnes Christianæ reipravitates & calamitates a sacerdotibus & hominibus ecclesiasticis deducit. Laudat Præsidis *de Mont* literas, dictas *Litteras Persanas*. Haud obscure commercium *Mosis* cum Deo, in monte Sinai celebratum, cum *Vishnovski*, legislatoris Indorum, itinere solitario in montem factum comparat, quem in finem excitat *Partem secundam*, ejusque *Sectionem 19, ex Hedama*. An hunc librum inspexerit unquam, admodum dubitamus, quem nuper demum Parisios allatum Jesuitæ retulerunt. *Constantinus Magnus* ab eo appellatur *sacerdotum amator usque ad superstitionem*. Historiam incrementorum Pontificatus & Episcopatus Romani sollicitè recenset, sed

sed ut omnia in pejorem partem interpretetur. Pontificem *Hildebrandum* appellat *Cromwellium Romanum*. Ubique celebrat summisque laudibus evchit statum legesque regni Anglorum. Vicia & crimina sacerdotum, & fundi politici calamitatem, inde derivandam, nunquam non coloribus perquam vivis delineat. *Machiavelli* politicam defendit & approbat. Omittimus reliqua. Sequitur Epitome historica de professione sacerdotali antiqua & recentiori, dedicata illustrissimæ & celeberrimæ sectæ libere cogitantium, addito symbolo ex *Horatii Sat. II Lib. II: Hac urget lupus, hac canis*. Præmittitur introductio, continens examen omnium sic dictarum revelationum. *Evam* libere peccantem collocat in numero libere cogitantium (*Esprits forts*), quæ origo est omnino flebilis. *Collins* laudatur, & *Socrates* inter heroas *fortesque spiritus* refertur. Deinde annotationes & judicia expronuntur de professione sacerdotali inter Græcos, Romanos, Indos, Judæos, ac Pontificios, præcipue eos, qui fuit in Anglia. Scopus Epitomæ in eo vertitur, ut nemini non persuadeatur, omnia mala esse a formis religionum exorta. Hac quasi promulside Autor credit lectorem satis fuisse allectum. Quare ad insulsiora evomenda procedit. Epitolum *Lucii Sempronii Neophyti de Nazareno & Lycurgo* in comparationem adductis, ad Imperatorem *Trajanum* Augustum directam, ornat in fronte hac clausula: *Ad majorem Dei Opt. Max. gloriam Societatisque beneficium*. Manuscriptum in Bibliotheca Vaticana latere, significat in Præfatione, *Joannem & Joannem* in *Ægypto* magiam, philosophiam, & reliquas artes, didicisse, & deinde ex composito egisse, Autor impie somniat ac delirat. Prædicat libros *Wolftoni* per fugam *Parthis* familiarem, & perstringit *Gibsonum*, Ven. Episcopum Londinensem, aliosque. Superstitiosos comparat cum *Pharisæis*, & *Deistæ* seu *Spiritus fortes* cum *Sadducæis*. Episcopo pale regimen reprehendit pag. 277 seq. *Narratio fidelis & comica de religione Cannibalorum nostræ ætatis* complectitur parallelismum *Muhammedanæ & Pontificiæ religionis*, in quo & errores & veritates naso adunco suspenduntur. Non est ne-

Pag. 107.
170 seq.

181 seq.
217.

242.

249 seq.

296 seq.

287 seq.
273 seq.

cessum, ut *Democrito* Britannico propius noscendo immeremur. Valeat ille, suasque res sibi habeat.

REGES FRANCORUM MEROVINGICI,
Documentorum auctoritate asserti a JO. LUD.
LEV. GEBHARDI.

Luneburgi, impensis Jo. Georgii Abt, 1736, 4.

Alph. 1 plag. 24.

Felicitatem seculi nostri haud minimam in eo collocantes, quod studium historicum ad maximum fere culmen pervenerit, apud eos veniam nos adepturos esse confidimus, qui factorum recensionem tunc demum & utilitatem & voluptatem proferre norunt, quando de eorum veritate satis constat. Nunquam fabulae tutius explodi, nunquam imposturae curatius detegi, potuerunt, quam hoc nostro tempore, quod Documentorum, quorum de fide nullum superesse potest dubium, ubertate & Scriptorum coevorum multitudine ad indagandam veritatem necessaria subministrat adminicula. Sed, cum pauci inter eruditos eo abundant otio, ut perscrutandis temporis praeteriti rerumque gestarum monumentis debitam adhibere queant diligentiam, sane eorum haud satis collaudari poterit industria, qui spartam docendae historiae sibi collatam summo studio ornant. Clarissimus *Gebhardi* horum cum intersit numero, altera jam vice occasione nobis praebet, ipsius ut laudes publico eruditorum orbi praedicemus. Cum enim A. 1730 Tabulas *Lobmeieri* genealogicas, emendatas, auctas, & ad nostra usque tempora continuatas, ederet, quarum recensio his in *Actis Mens. Jul. A. 1730* habetur, simul Electorum & Ducum Germaniae illustres domos promissit documentis & coevis testibus comprobatis, in sinum eorum, quibus haec arrident studia, se effusurum. Prelo eas jam paratas habet, & ut innotescat, quam legem sibi in elaborandis gentibus imposuerit, progeniem *Merovingicam* ea defudatam eruditus offert in exemplum. Ut eo uberius hac de lege Cl. Autoris constet,

constet, præcis illam exponemus. Tabulis quinque totum absolvitur Opusculum; unicuique autem Tabulæ statim annexæ sunt assertiones. Prima Tabula Reges continet Francorum ante *Merovæum*, quorum priores, *Faramundum* antecedentes, inter duces potius collocandos, Cl. Autor in assertionibus monet, qui simul, ut eo tutius evitaret quævis vel fabulosa, vel factem incerta, de origine tam gentis, quam vocis, Francorum, legumque Salicarum natali solo atque epocha, nulli sententiæ accedens, omnia in medio relinquit. Sic quoque ortum & cognationem Regum *Sigismeris & Sigeberti Claudi*, ejusque filii, *Cbloderici*, definire noluit. Tabula secunda *Merovæum*, ejusque patrem, cognatos, & posteros, ex *Cblodoveo I* liberis, *Theodorico*, *Cblodomere*, & *Cbildeberta*, exhibet. In Tabula tertia *Cblotarius I*, *Cblodovei I* filius, qui monarcha omnium Francorum, extinctis fratribus, eorumque filiis, evasit, ejusque posteri, excepto *Cbisperico* filio, conspiciuntur. Ipse *Cbispericus I*, & qui ex illius provenerunt stirpe, in quarta continentur Tabula, præter abnepotem *Cblodoveum II*, cujus progenies quinta in Tabula agmen claudit. Autoris præstantissimi diligentia in coacervandis testibus fide dignis, acumen in dignoscenda veritate a fabulis, & modestia in dissentiendo ab aliis, præsertim *Eccardo*, qui ipsi sæpius vapulat, omne removet dubium, quia Electorum & Ducum Germaniæ familiæ, iisdem legibus elaboratæ, cunctis veræ historiæ amatoribus acceptæ, cultoribus autem utiles, futuræ sint, præsertim si laterculus chronologicus, & catalogus Scriptorum, qui Opusculo nostro annexi sunt, iis etiam addentur. Nihil ergo magis in votis habemus, quam ut vita satis longa, valetudo semper optima, & otium nunquam interruptum, Clarissimo *Gebhardi* abundet, ad exhibendos, quos prelo paratos habet, Germaniæ superiores Principes Comitesque, in Ducatibus quondam conspicuos.

Pag. 1.

3.

19.

50.

92.

L'AVOCATO, &c.

h. e.

ADVOCATUS, DISSERTATIONIBUS IL-
lustratus a DOMINICO MICHELIO, Veronensi.

Zz 3

Vero-

Veronæ, apud Dionysium Ramanzini, 1735, 4.

Plag. 103.

Dissertationibus quinque Clarissimus Autor de Advocato, ejuſque tam dignitate, quam officio, obſervationes quaſdam affert. In *prima* illarum de nobilitate Advocati agens, nobilem generaliter illum appellat, cujus mens virtutibus imbuta eſt; ex quo concludit, Advocatos ideo nobiles vocandos eſſe, quia officii illorum nobilitas in ſcientiis animique virtutibus, ad utilitatem publicam accommodatis, fundata ſit. Hinc a nobilitate Advocatis competente eos excludit, qui virtutum ſcientiarumque expertes, ſtrepitum ſolummodo fori in deliciis habent; quæſtusque cupiditatem nobilitati huic adverſari docet. De ſcientiis Advocati in *ſeconda Diſſertatione* ſollicitus, maximo opere Scripturæ ſacræ lectionem Advocato commendat, cum ex illa non ſolum honorem majeſtati divinæ debitum cognoscere, ſed præcepta quoque diſcere, poſſit, quæ utilitatem maximi momenti in vita tam Chriſtiana, quam civili, afferunt; deciſiones enim in ſanctis inventi literis innumerabiles, quibus juſtum ab injuſto diſcernatur. Reliquas juris utriusque ſcientias & ſtudia, quæ illis opera ferunt, deinceps uberius annectit. Ab Advocato conſulente prudentiam, fidelitatem, & juſtitiam, adhiberi; ac vitia his virtutibus oppoſita evitari, debere, *Diſſertatio tertia* graviter monet. Quæ ſequitur *quarta Diſſertatio*, copioſius præcipit, quid fugiendum, quidve ſectandum ſit Advocato, cauſas in foris oranti, cui ultima id, quod de moribus Advocati obſervari meretur, adjungit. Veritates ubique Lectori ſuo propinat Conſultiffimus Autor, de quibus dubitare haud licet; hinc, ut ab omnibus cauſarum patronis ſtudioſe diligenterque obſerventur, maximo opere optamus.

JURIS FEUDALIS PRIMÆ LINEÆ, EX Germanicis & Longobardicis ſentibus deductæ, ac uſui hodierno forenſi accommodatæ, cum Appendice Monumentorum & Formularum, nec non Indicoe locupletiffimo,

in

in usum Collegiorum HENRICI CHRISTIANI
SENCKENBERGII, J. U. D. S. R. M. Brit.

Consiliarii, P. P. Ord. & Syndici in
Georgia Augusta.

Gottingæ, sumptibus Christiani Henrici Cuno, 1736, 8

Alph. 2. plag. 4.

Nihil difficilius, quam Compendia scribere. Namque hæc est negotii illius indoles, ut non solum exactam ejus, quam quis exanimandam proposuit, disciplinæ notitiam, sed judicium acre, usuque limatum diuturno, requirat. Qui omnem eruditionis suæ apparatus uno expromi libello, & in Compendio vel minutissima rei objectæ capita cum accuratatione tractari posse sperat, is, ni fallimur, ab instituto suo & meta proposita aberrat quam longissime. Ex quo consequitur, disciplinam ejusmodi non parum juvari, si ad tradendam eam accedat Vir ad Compendium scribendum aptus, id est, & rerum instructus copia, & judicii acumine. Nos in præsentis Juris feudalis disciplinæ merito gratulamur, quippe ad quam Senckenbergius accessit, doctrinæ Vir satis exsultet, & multis speciminibus probatæ. Non heri demum aut nudius tertius huic argumento horas quasdam subsecivas dare incepit Vir Clarissimus, sed a pluribus annis dies noctesque in hac arena desudavit. Nunc post tot labores specimen edit, admodum politum, & omnium plausu dignissimum, Compendium Juris feudalis naturali, ut ipse ait, ordine conscriptum. De quo cum copiose dicere non sit instituti nostri, summa tantum *Capita* indicabimus, adjectis hinc inde rarioribus quibusdam observationibus. Prolegomena, quæ de re beneficiaria in universum agunt, eo Vir Cl. præmisit consilio, ut & ab allodiis, & a juribus cognatis, feuda dignosci queant. *Pars I* viam ad Jus feudale instruit, a nemine ferme antehac tentatam. *Cap. I* tradit *Præcepta generalia de feudali Jurisprudencia cum fructu pertractanda*. Inversum ordinem sequi eos putat Senckenbergius, qui sub ipsa studiorum initia animum Jure feudali imbuunt, quod.

- quod post Civilia demum & Canonica scita debebant aggredi, cum varis doctrinæ de juribus in re & ad rem, de contractibus & testamentis, de Clericis, Abbatibus, Episcopis, & Ordinibus equestribus, de beneficiis ecclesiasticis, de computatione graduum, de præscriptionibus, inde non raro sint arcessenda. De Jure Germanico nemo dubitat, quippe ex quo instituta non pauca suam trahere originem, constat inter omnes. *Cap. II* agit de *Scriptoribus Juris feudalis cognoscendis & dijudicandis*, & eorum aliquos recenset, observato temporis ordine. Dividit enim illos in *antiquissimos*, qui ante Sec. XIV vixerunt; *antiquos*, qui Seculum XIV & XV doctrina sua illustrarunt; *recentes*, qui Sec. XVI & sequenti innotuerunt; & *novissimos*, qui in finem superioris Seculi & nostra tempora incidunt. Boni scriptoris notam ei imprimis tribuit, qui 1) scopo sibi proposito satisfacit, 2) materiam non ultra, quam par est, diducit, 3) aliena a proposito non immiscet, 4) Germanica cum Langobardicis connectit, 5) singula ex fontibus suis, non aliunde, explicat, 6) theoriam cum praxi conjungit, 7) usum curiarum hodiernum ubique monstrat, 8) cuncta a se dicta satis probat, 9) probationes aptas seligit, 10) ordinem longe quæsitum respuit, 11) historiam, 12) Jus civile, 13) Canonum placita, 14) Germanorum scita, adhibet, 15) perspicuo dicendi genere utitur, 16) antiqua præjudicia damnat, 17) a principiis semel receptis sine ratione non discedit, 18) ex propria praxi res ejusmodi proponit, quæ non propositz sunt prius. *Cap. III* *Juris feudalis historiam*, serie temporum adhibita, delineat. *Cap. IV* *fontes Juris feudalis* limpidissimos aperit, quos ipsa suppeditat Historia. Beneficiorum militarium origines ex antiquissimis Germanorum moribus derivandæ sunt. Tum advocandæ in consilium gentium Germanicarum leges. Tales in Capitulis *Ottonis I* & sanctionibus *Conradi II* reperiuntur. *Varia Philibertus* seu *Fulbertus Carnotensis* contulit. *Henricus III* Constitutionem de Feudis in Roncaliis campis publicavit. *Henricus IV* secundum Palatinas leges decidi causas feudales jussit. Exstant *Henrici V* concordata, cum *Paschali II* Pont. Rom.

de

de investituris Episcoporum inita. *Caput V* tractat de *praesidiis, fontium interpretationi & applicationi inservientibus*. Nunc ipsam rem *Parte secunda* aggreditur, loquiturque *Cap. VI de voce Feodi, ejusque varia acceptione, homonymia, & synonymia*, quod argumentum Ill. *Gebaurus* pridem ita tractavit, ut addi nihil queat. *Cap. VII in Feudorum originem, definitionem, naturam, & affinita*, inquirat. Derivant feuda alii a Romanis, alii a Francis, alii a Germanis. *Senckenbergius*, in singulis hisce opinionibus veritatis aliquid latere obditum, concedit, cum gentes singulae contractum feudali similem inierint saepius. Definitiones celeberrimorum hominum profert in medium, & docte corrigit, ipse vero hanc substituit: *Feudum est contractus, ut cujus vasallus domino operas suas militares pro certa mercede alocat*. En *Fendi essentialia*. His *naturalia* opponuntur, quae omnibus conveniunt militibus; & *accidentalibus*, quae pro libera pacifcentius voluntate possunt adjici. *Caput VIII* sistit *personas & dantes, & accipientes*. De jure dandi, utrum Nobilibus competat, dubitatum aliquando. Certe ad jura Baronum retulit *Carolus IV* in Diplomate de A. 1360 apud *Glasfeyum* in *Anecdotes*. Tom. I pag. 352. Nunc affirmativam innumeris corroboratam exemplis videmus. *Caput IX* inscribitur *de rebus in feudum dandis, earumque pertinentiis*; *Caput X de titulis ac modis*, quibus feudum ab initio *queritur & continuatur*; *Caput XI de feudorum perpetuitate, & translatione in alios*; *Caput XII de juribus & obligationibus domini ex hoc contractu*; *Caput XIII de juribus & obligationibus vasalli, agnatorum, & simultaneae investitorum*; *Caput XIV de nuptiis, tutela feudali, & jure minorum*; *Caput XV de dissolutione hujus contractus pro parte vel in totum*; *Caput XVI de jure haredum allodialium, & debitis feudorum*; *Caput XVII de judicio feudali, actionibus, & processu*; *Caput XVIII de Cancellaria feudali, & sponsulis*. Cancellaria feudalis, sive regimini terrarum provincialium juncta sit, sive Cameræ computorum adjecta, ut in Gallia & Lotharingia, sive denique peculiari curiæ feudali commissa, absolvitur. *Confliario*, qui *Cancellarii* nomine

§. 135

136.

159.

169.

449.

Pag. 451.

splendet, 2) *Secretariis*, qui omnia expediunt, & protocolli habent rationem, atque 3) *Archivota, eiuem Lehns-Registratore. Archiva feudalia* sero coeperunt instrui. Sic in Episcopatu Ultrajectino A. 1021 demum vasallorum consignatus est numerus. *Cap. XIX, de differentiis feudorum generalibus, & Germania provincialium specialibus*, finem imponit Operi. *Caput* hoc in gratiam eorum, qui in divisionibus acumen quaerunt, adjecit Cl. *Senckenbergius*, inutilem ceteroquin iudicans laborem, si quis divisiones feudorum generales confingere velit, cum omnis res ex pacto speciali formam acceperit. Illud miramur, Virum doctissimum divisionem domini in directum & utile ex erudita proscribere republica, vasalloque nihil praeter usumfructum qualificatum assignare. Auro cariora sunt, quae adjunxit, LXXVII Documenta. His enim, nec decimam octavam, quam supra adduxerat, boni Scriptoris notam sibi deesse, satis superque demonstravit. Quod si in eodem, in quo jam decurrit, stadio perget Vir eruditissimus, non dubitamus, maximam olim optimis literis ab industria *Senckenbergiana* incrementa ventura.

ANATOMEN SCROTI, ENTERO-SARCOCELE tumidi, tradis AUGUSTINUS FRIDERICUS WALTHER, Regis Pol. & Elect. Sax. Archiater & Pathologia Prof. Publ. Lipsiensis.

Cum in sexagenarii viri, & ex capitis vulnere demortui, cadavere utranque scrotum intestinis & abundante cellulosa substantia tumidum ante aliquod tempus inveniremus, ipsis nobis objecimus, quare in veteri hoc herniae morbo scrotum tantum majus duobus pugnis esset, nec ad multo majorem molem & magnitudinem accessisset. Quod ut inter plura dilucidius pateret, ejus scroti anatome primum obliqui externi musculi tendinis annulum vel hiatus duorum pollicum mensuram cum semisse utrinque vidimus retulisse; ut etiam tres digiti, qui inter pollicem & auricularem medii sunt, cum abdomen postea apertum esset, juxta intestinum, quod descen-

descenderat, permitterentur. Firmum, atque valde compactum, ligamentum, quantum neque illi inguinali subjectoque vinculo crassitudine cedit, superiorem dicere annuli oram quis maluisset, quam continuatam, aponevrosin vocare; quod ita quidem pristinam formam, & omnem annuli modum naturalem, ea tenuisset, crassitudine insueta superasset, & excessisset. At inferior annuli pars, quanta, in statu quidem naturali, cognoscitur, contra ab inguinali ligamento egregie discernebatur, cum adeo subledisset, ut tantum id inguinale ligamentum hac parte posteriore herniaz superesse, & tumorem sustinere, videretur. Disparuerunt arcuatæ illæ fibræ, quales ab externo annuli latere ceteroquin visantur, & quas, liberaliore quidem naturæ beneficio, procedentibus obliqui tendinis externi fibris intextas esse, constat; quod annuli quoque exterior pars vehementius diducta est, ut etiam omnis morbosus hiatus, obliqui inguinalis, & propinqui ligamenti, tractum sequeretur. Tendinosum illum, valdeque mutatum, ac superiorem hiatus marginem anatome in partes distinximus, cum unum quidem amplissimum abdominis muscolum post alterum separaremus; quod singulus quisque tendo inter separandum monstraret, quantum sibi quidem deberet, id, ita ex triplici tendine, quasi compactum, & robustum herniaz, ac transversum, licet morbosum vinculum. Parum absuit, quin decideremus: huic, ita subnato, paria incrementa dedisse obliqui utriusque muscoli, & transversalis, morbo quidem auctos, tendines; scilicet, ubi nutritæ præter modum, aut aliter ad annuli pristini superiorem oram accumulatae, tendinosæ fibræ, hoc diuturno morbo fuerunt. Quare omnes tendines, quicumque hoc convenere loco, quasi funiculum effecerunt, cum crassitudine calami scriptorii omnino comparandum, albidumque. Neque vero id nobis mirum jam erat, quod obliqui externi muscoli tendo, ab externo tumoris latere, & quidem sub ligamenti inguinalis loco, quodammodo progredi, & cum crassiore hoc loco visa membrana cellulosa scroti, herniaque, connecti videretur; quandoquidem aliquam ejus partem super inguinales glandulas

dulas diffundi fibris folere, quin in sanis quoque corporibus ita pergere, & membranæ scroti, superioribus quidem locis, implicari, id ita constat, & patet §. 85 *Doctrina musculorum* Cl. Winslow. Verum ab annuli ora, cum præcisa ablataque pars esset, quæ obliqui externique musculi tendini competebat, jam quoque interni musculi tendini tribuebatur altera pars ipsius tendinosæ oræ, quæ pariter accessione substantiæ crassæ, ac cellulosæ, inde coherentis, veluti continuaretur, in scroti herniæque tunicam desinebat; & inter alia tumorem ita confirmabat. Quod herniæ involucri utrinque dimidiam crassitudinem minimi digiti habuit, totumque latus distanti peritonæi tumoris usque ad fundum ipsius investivit, & quidem a parte externa laxum, & consuetæ scroti internæ substantiæ magis simile visum fuit, quam ubi, a parte interna, multo spissius erat, & ad ipsam peritonæi firmiorem membranam adhærescebat. Nam, hoc rerum singulari nexu, omne latus tumoris, veluti cum beneficio quodam, in vivo suspendi, & firmari, potuit. Supererat autem, & accedebat transversarii musculi tendo, cui quidem reliquum, quod in tendinosa annuli ora supererat, jam adscribebatur; similemque substantiam, qualem vidimus a parte obliqui interni musculi tendinis, sed alia quodammodo ratione, nos inde continuari observavimus. Verum, ne quid fortassis fictum, & ita tantum cultro, noviterque, divisum esse videretur, hinc utriusque hujus ultimæ ligamentosæ, ac novæ, utut morbosæ, productionis plantationem diligenter investigavimus. Nam ex his altera, palmam cum progressa esset, sensim versus herniæ tumoris fundam extenuabatur, cujus latus tum ita obduxit, tum in imo tumore finem habuit: altera vero productio, quantam a transversii musculi tendine nos ante deduximus, hæc nondum medium tumorem consecuta erat, cum esse in ejus habitu desineret; ut, sine vulnere peritonæi, eandem cultro persequi, nobis haud concederetur. Igitur utramque ultimam partem nos cellulosæ & externæ peritonæi parti adscripsimus; atque, magis ex morbofi corporis, quam sani, anatome, ita conjecimus: duplicem, vel triplicem, ejus contextus laminam, his inguinum locis,

locis, ceteroquin haberi, & cum obliqui utriusque, & transversi, musculorum tendinibus, unam post alteram, scilicet in herniæ morbo, paulatim, & magis, subsidere, deinde cum scroti membrana coire, ac postea luxuriari; sicut observatum in exemplo fuit.

Nisi animus nos fallat, duplicem hæc usum fert experientia, & meditatio. Nam ita demum, quid ponderosum tumorem perinde sustineat, atque omnimodum intestinorum, scilicet quorumcunque ad cedendum aptorum, descensum, in feros quoque annos, nec raro, prohibeat, id inde rectius explicatur, aut liquet: alterum vero est, quod ita circiter & experiamur habitum, & crassitudinem, & omnium situm, quæ subinde, & præcipue quidem in hernia incarcerata, incidere necessum est. Sed ad absolvendum sectionis historiam modo progrediamur. Nam, hæc licet ita visa essent, nihilo minus spermaticorum vasorum fasciculus, juxta ipsum internum peritonæum, quod ex imo ventre jam deductum distentumque erat, inde seorsim quoque, ac posteriore loco, egrediebatur; quippe consueto peritonæi processu, neque morbofo, & porro cremastere musculo vestitus, atque cellulosis productionibus, quas ante diximus, & ab herniæ principio aliquo usque intextus ille erat, donec inde desisteret, ut testiculam adiret. A sinistris portio ilei intestini, quæ pedem longa, ac prolapsa erat, hujus lateris faccum peritonæi cum parte conveniente mesenterii implevit; sed tumorem scroti, etiam hujus intestini crassitudo, quippe naturali vel triplo major facta, adanxit, cum quidem ejus habitus, & color, erysipelacei essent; nihilo minus, intra scrotum, trium digitorum transversorum spatium, & ab intestinis vacuum, supererat, quo testiculus residebat. At a dextris, per similem distentumque anulum, cæcum intestinum, deinde duarum sphathamarum pars coli intestini, cum majore parte omenti, jam quidem scirrhis obsessi, quin etiam cum mesocoli parte, olim delapsa erant; ut dextram hanc scroti cameram fere totam illa occuparent, & quarta circiter parte hunc tumorem præ sinistro scroto majorem efficerent. Intentiones ab

hoc latere procul dubio graviores, tantæque in vivo homine fuerunt, ut neque coli intestini, neque adiposi renis sacci, plurimumque rerum, naturalis nexus impedivisset, quo minus ipse ren dexter ad sedem novam, ac duobus transversis digitis præ naturali inferiorem, deductus esset. Exemplum ita suppeditatur vis tolerabilis visæ, scilicet paulatim illatæ; quanta, si subito inferretur, nunquam vitæ periculo careret. Igitur nos vidimus & fellis folliculum, & stomachi dexterio-rem partem, præter modum declivem quoque obtinuisse positum; hinc alia quævis vicina ad illam tensionem, ac descensum, paulatim a dextris fuere accommodata; ut, inter plura, ureteris, ex rene jam egressi, valde fluxuosam viam pariter animadverteremus. Sed, hæc ita absque intolerabilibus molestiis fieri, quis facile mirari desinet, cum is porro cogitaverit, sicut alvus, in hernia scrotali, præsertim in multo grandiori tumore, aperta maneat: ut nec lapsi intestini spirarum numerus, nec omnis annuli rigor, atque angustia, excernendorum itum per hæc intestina, reditumque, impedire, plerumque observetur.

Verum de impedimentis jam agere opportunum erit, quæ quidem ejus generis morbosum saccum, perinde ac intestina, quin restituantur, in vivis prohibent. Atque, præsentis exemplo, repositionis obices, & quævis impedimenta, quot in clinica praxi quidem occurrere solent, fere conspicua fuerunt. Aut enim, ob majorem annuli distensionem, & amplitudinem, retinendorum intestinorum spe Chirurgo frustra se ipsos, nos cogitabimus; & ita in utroque latere rei exemplum hoc cadavere allatum fuit: aut aliter & ad fundum scroti, vel saltem ad ejus internum ambitum, adnasci peritonæum, & irritò conatu restitui, censabimus: aut denique intestinum potius cum interno sacco coherere, vel utrumque, & peritonæum, & intestinum, ita figi existimabimus; tum istam observationem in utroque scroto, hanc vero tantum in dexteriore, fecimus; quo loco cæcum quoque intestinum ad sacci peritonæi suadum firmiter adhaeserat. Quæ ita vulgo etiam innotuere reponendi tumoris impedimenta;

menta; sed nos modo unum alterumque adjiciemus. Ex his primum statim in scroto obvium, illaque moles est, ad quam, in veteri morbo, increvit cellulosa omnis substantia, sigillatim, quæ utrunque deducitur externa peritonæi pars; quam nos cum tendinibus obliqui utriusque & transversus muscoli paulatim deferri, sed in morbo augeri, & continuari, hinc in ligamentum tumoris, juxta longitudinem suam, abire, conjecimus. Verum in exemplo accidit, quod inter plures quoque observationes fieri intelleximus, quas in hoc genere fecimus, ut ab iliaci muscoli declivior loco peritonæum, cum id vincula alia laxiora, & alia strictiora, præbet, scilicet quibus intervenientibus, cum osse sacro intestinum, aut saltem mesocolon, in statu corporis sano, ceteroquin jungitur, jam ad annuli, ex morbo quidem dissemi, posteriorem partem paulatim detraheretur, hinc ad inguinale ligamentum, ut porro subsideret, & figeretur, ac tantum ad permittendum intestina se accommodaret, quantum restitutioni lapsorum, & quidem ad modum arcuatur valvulæ, jam plurimum obstarét. Ejus vero generis valvula, & quæ pollicem lata erat, annulo ab sinistris prætendebatur: sicut alia, & quodammodo minor, a dextris erat, quæ neque ad angulum usque internum ipsius annuli, five ad os pubis, penitus accessit; hinc liberiore quodammodo viam, transitumque lapsis, vel per artem quoque restituendis, intestina hoc loco restitum esse, videbatur. Igitur ex his patet, quid in vivis, ac præsertim in incidendo tumoris, & herniæ insensata, exemplo, quanquam aperto peritonæi sacco, imo vero subinde inciso, licet annulo, nihilo minus in veteri & obstinato morbo obstat, quo minus ex voto hæc manualis operatio aliquando cedat; nisi digito illato valvulam deprimeret, deinde paulatim, intestinum intra abdomen referret, magnopere juvet. Neque, vero inter ea, quæ restitutionem intestini impediunt, jam reticenda hoc quoque exemplo, & quidem ab una parte, obviata inflammatio erit. Nam sinistri, & intra scrotum delapsi, crassitudinem intestini, triplo majorem naturali factam esse, id supra dictum a nobis fuit; roseumque colorem, tanquam morbi clariorem notam, tum quoque adjecimus. De

exam-

exemplo conjicere licebit, ob herniam, quam modo incarceratz ex parte similem ceasemus, & quidem ob graviozem dolorem, illum aurigam, miserumque, continere se ipsum haud potuisse, cum quidem equo, lapsuque fatali, rueret, & concitate rotz motu, hinc illata capiti multiplici fractura, periret. Tantum, nec ita penitus turgidum flatu, nec aliter excrementis nimium oppletum, aut usquam convolutum cederis intestinum anatome visum fuit; ut ita nihilo minus in exemplo, & in omnium restituendi intestini obstaculorum numero, hæc saltem deessent, quæ quidem inguinalis & scrotalis herniz, præcipue véro incarceratz, morbum frequenter asperant, & cum aliis, quæ modo diximus, ancipitem herniotomiz successum faciunt.

Ausführlicher Bericht etc.

h. o.

CHRISTIANI SCHLEGELII, DUCALIS GOTHANI Antiquarii & Secretarii, itemque Historiographi Saxonici, Vita Casparis Aquilæ, primi Superintendentis Salsfeldensis, cum Prefatione D. ERNESTI SALOMONIS CYPRIANI. Adjecta est Vita Autoris & JOANNE ZEITSCHELIO, Pastore Rublano Gothane diæceseos.

Lipsiæ & Francofurti, apud M. G. Giesbachium, 1737, 4.

Alph. 3 pag. 6.

Jam dudum fuerunt, quos inter eminent Jacobus Thomafius, Professor Academiæ nostræ celebratissimus, qui Casparis Aquilæ, Theologi haud postremi inter primos Lutheri affectas, vitam literis mandare constituerent. Tandem serio ad exsequendum hoc negotium se accinxit Vir historiz Reformationis inprimis peritus, Christianus Schlegelius: qui tamen cum elaborationem non profus absolvisset, Rev. Zeitschelius relictam ab eo materiam justam redegit in ordinem, totumque Opus publicæ luci exposuit. Quin id gratissimo excepturi sint animo Historiz cultores ecclesiasticæ, non dubitamus, cum inserat hoc scriptam multum lætis Historiz repurgato-

rum sacrorum. Nostrum est, inde excerptere, quæ Lectores ad cetera hic investiganda incitare posse videantur. Natus erat hic *Aquila*, cujus & effigies præfixa, A. 1488 familia nobili & patricia *Adlerorum* Augustæ vindelicorum. Literarum colendarum causa in Italiam se contulit adolescens; unde Bernam venit in Helvetiam, ubi A. 1509 in ipsius conspectu comburebantur quatuor illi Dominicani monachi, quorum sacra fraus Historiæ studiosis est notissima. Hac in urbe cum Theologiam coluisset sedulo, sacerdos ibi factus est. Sed, cum majores in Theologia progressus faciendi cupidus esset, A. 1514 Lipsiam abiit. Non ita multo post clarus ille Germaniæ Eques, *Franciscus Sickingius*, eum militibus suis dedit sacerdotem; altero vero anno post sacerdotium accepit Jengz, quod oppidulum in vicinia jacet Augustæ Vindelicæ. Ibi inter primos agnovit veritatem doctrinæ Lutheraniæ, quam professus, & simul uxorem ducens, in carcerem conjectus fuit A. 1521. Ex eo mirabiliter liberatus, Wittebergam profectus est, ibique & *Lutheri* & *Melanchthonis* scholis interfuit. Accepto postea *Magistri* titulo, doctorem & Græcæ & Hebraicæ linguæ se præbuit Studiosis. Accidit vero, ut rursus reciperetur in familiam *Sickingii*: quo extincto, cum exiguo tempore moratus esset Isenaci, Wittebergam reversus, ibi & doctor fuit literarum Hebraicarum, & Ecclesiastes in arce Wittebergensi, imo & adjutor *Lutheri* sacrum codicem patriam transferentis in linguam. Ac *Lutherus* eum quoque A. 1525 in suis nuptiis convivam habere dignatus est. A. 1527, suadente *Luthero*, creatus est primus Pastor Lutheranus Ecclesiæ Salfeldensis, posteaque primus Superintendens. Ac illo statim anno *Catechismum* scripsit in usum populi sibi commissi. Ex eo tempore sæpenumero per literas consuluit *Lutherum*, cujus & aliquot Epistolæ ad ipsum hic exhibentur. A. 1530 profectus est Augustam Vindelicorum, cum ibi exhiberetur Cæsari Protestantium Confessio: quo anno etiam *Joannes Agricola* dedicavit *Aquila* sua in *Paulinam* ad *Titum* Epistolam *Sebelia*, A. 1533 Commentarium edidit in *Psalmum XXXIV*, & libellum *de Elemosynis*: quibus ipse *Lutherus* Præfationem affixit. Utriusque libelli hic recitantur nonnulla, ut velus *Aquila* religiosus appareat. Plures hinc exhibentur

bentur ejus Epistolæ, gravibus de causis exarata: quas inter duz eminent, quibus captivum Saxoniz Electorem A. 1547 consolatus est. Ac exstat hic etiam Electoris responsoria. Qui postea copiose recensentur libelli *Aquila*, eorum mentione omissa, illud tantum animadvertimus, *Aquilam* nostrum vel primum fuisse libri *Interim* antagonistam publicum, vel inter primos. Quæ sancta audacia pæne exitium, certe exilium, si attulit. Ne enim victima fieret iræ Czarez, discessit Salsfelda, & aliquo tempore in Patmo quadam latuit. Ex his tenebris ipsum extraxit Princeps Hennebergiz, & A. 1550 constituit Antistitem Smalcaldienfis Ecclesiæ. Inde autem A. 1552 repetiit suam Salsfeldam, & ad finem usque mortalis vitæ functus ibi est priori munere. Interfuit etiam jussu Principis sui inaugurationi Jenensis Academiæ: qui & ipsum creavit Consiliarium suum Consistorialem & Ecclesiasticum. A. 1560 d. 12 Nov. diem obiit supremum. Quæ deinceps traduntur de liberis *Aquila* nepotibusque, (inter quos Cel. *Heumannus*, quem prope triginta annos in his *Actis* conscribendis *αρωσγῶν* habemus diligentissimum, tritavum suum agnoscit hunc *Aquilam*), ea præmittimus, id unum commemorantes, concludi hunc librum catalogo librorum, a *Caspere* hoc *Aquila* editorum. Nec illud tacendum, pluribus hic illustrari multas partes historiæ Reformationis, prætereaque doctas passim digressiones insertas esse, e. g. pag. 12 seq. de viris clarissimis, Augustæ Vindelicorum natis; pag. 26 seq. de viris doctis, qui decimo sexto Seculo Germanica sua nomina Latinis mutarunt vel Græcis; (ubi tamen erratur, cum pag. 27 *Cochlæo* Germanicum nomen *Lassel* tribuitur; ita enim dici voluit a *cocblea*, quia natali ipsius loco nomen erat *Wendelstein*;) pag. 30 seq. de claris *Aquilis*; pag. 157 seq. de nuptiis *Lutheri*. Annexa est *Vita Schlegelii*, cui hoc Opus debemus. Natus is Salsfeldæ A. 1667, postquam Arnstadiensi thesauro summario inde ab anno 1700 præfuisset, una cum isto thesauro A. 1712 delatus Gotham est, eodemque munere functus per vitæ reliquum, ibi decessit A. 1722 d. 17 Octobris, multis editis egregiis libris, quorum majori in parte veteres Germanicæ numi illustrantur eruditissime. Sed liceat nobis retorquere oculos ad *Aquilam*, ex ejusque *Vita* obscuritatem aliquam tollere,

lere,

lere, quæ B. *Schlegelium* ita offendit, ut novam nos inducat in obfcuritatem. Scilicet, cum pag. 65 & 68 docuiffet, *Aquilam* A. 1516 duxiffe uxorem, ex eaque A. 1517 fufcepiffe filium, id quomodo fieri potuerit, non videns, inde pag. 66 concludit, *Aquilam* noftrum primum omnium *Luthero* addictorum facerdotum duxiffe uxorem, non *Bernbardum* illum, facerdotem *Kembergonfem*, cujus nomen jam olim nobilitavit pia hæc audacia: qua de re etiam in his *Actis* dictum A. 1703 pag. 335. At ipfe annus 1516 indicare debebat *Schlegelio*, id ab *Aquila* antea factum, quam *Lutherus* oppugnare cepit Romana facram, adeoque tunc, cum adhuc efferet (*Aquila*) facerdos Pontificius. Ufitata nimirum tum erant clandestina facerdotum conjugia non folum in Helvetia, ubi aliquandiu vixerat *Aquila*, fed etiam alibi locorum. Apud *Sleidanium Lib. III fol. 59* *Zuinglius* ait, prudenter quondam (hoc eft, ante Reformationem,) lege fancitum fuiffe ab Helvetiis, ut quisque facerdos habeat concubinam, ne alienam tentet pudicitiam. Ac *Sarpus Hift. Conc. Trid. Lib. VI pag. 592* teftatur, concubinatum in Clero adeo fuiffe frequentem, ut e centum sacerdotibus vix tres quatuorve reperti fint, qui non clam vel palam contraxerint matrimonium. Jam id ab *Aquila* etiam factum fuiffe, eo minus mirandum, quod ipfe nofter *Schlegelius pag. 73* e *Gaffaro* docet, in diœcefi *Auguftani* Epifcopi, cui tum fuberat *Aquila*, concubinatum, five, uti vocat *Sarpus*, conjugium clandestinum, fuiffe facerdotibus & licitum & frequentatum. Fecit itaque nofter *Aquila*, quod fieri solebat, quodque antea paulo fecerat *Leonis Juda* Theologi Helvetii, pater, de quo in ejus *Vita* ita fcribit *Melchior Adamus pag. 44*: *Joannes Juda, plebanus Gemenenfis, concubinam fibi de more illorum temporum adfcivit, honefto loco natam, Elifabetham, quam unicam conjugali fide domi fuæ habuit. Ex hac fufcepit fub annum Chrifti 1482 filium hunc, Leonem Juda.* Addimus, *Aquilam* id non temere, fed pie, & in timore Dei, feciffe. Vidimus enim hifce noftris oculis preces ad *Aquila* hoc, matrimonium inituro, ad Deum effulas, ac verfidus Germanicis illigatas: quas poftea adfcipfit primæ editioni *Poffilla Luthero Ecclefiaftica*. Ut appareat pia viri fimplicitas, adfcibemus initium:

O Herr, bescher mir ein Weib,
Dass ich vertreib mein Brunst,
Und nicht verlier dein Gunst.

NOVA LITERARIA.

Prodiit haud ita pridem Mediolani expectatus diu, omniumque votis expetitus, *Operum Caroli Sigonii Temus sextus*, isque ultimus, quo inspecto, exiguam temporis moram, scriptorum selectissimorum, maximamque partem non solum non editorum nunquam, sed vix cognitorum Viris doctis, copia largissime compensatam dices. Debemus & hunc ipsum, ut priores omnes, laudabili curæ præstantissimi Viri, *Philippi Argelati*, Societati Palatinæ, quæ Mediolani floret, a Secretis, cujus cum prodierint hoc ipso tempore *ad Viras eruditos* Literæ publicæ, præcipua hujus Voluminis decora commemorantes, non abs re futurum judicamus, si eas hoc in loco omnibus harum rerum curiosis legendas dederimus. Sunt vero hæc :

Si singulas mora causas ad excusationem proferre vellem, ne dilatam in hanc usque diem Sigonii Operum complementum vitio mihi vertendum sit, plura sans dicenda mihi essent, que tardium auferent potius, quam imminuerent, commemoratione minimarum rerum, unde nihil utilitatis, plurimumque fastidii tandem esset expectandum; quamobrem in summa scias velim, Vir erudite, non ante me debitum solvere potuisse, quam universa nostri Autoris opera in meam potestatem venirent, ut fidem liberarem. Neque parcendum labori fuit & sumptibus, non tantum in comparandis iis, qua typis tradita per manus litteratorum hominum circumferuntur, sed expiscandis, ut ita dicam, iis, qua hæctenus inedita in vasto celebratissimarum Bibliothecarum pelago longius ab oculis & memoria plurimorum abscondita delitescbant. Propositum namque mihi fuerat, ne minimum quidem prætermittere, quod alibi esset inquirendum, tantaque usus diligentia Operi absolvendo incubui, quantam nemo alias profecto adhibuisset, si questui potius, quam nomini ornando, studuisset. De illustrationibus vero, quibus aucta pariter sunt plurima Sigonii Opera meo quidem bertatu, & literato-

rum

rum hominum studio, nihil mihi sane tribuendum ultra curæ quæ-
 lectumque pretium; commodi namque plurimum atque utilitatis
 allaturas esse, non dubito. Ceterum hac ita per me gesta sunt,
 ut animus eo semper intenderit, quo referenda gratia debitum
 vocat, ad Augustissimum nempe Imperatorem Carolum VI, cui
 me, familiam, & quicquid est industria, dicatum volui, ne in-
 digna Numine Majestateque ipsius editio a me repetita censere-
 tur, & postquam in tanta mole negotiorum ad literas & opel-
 las meas respicere non dedignatur, re ipsa palam facerem, mu-
 nificentia sua liberalitatem in eas versam a me fuisse causas,
 quæ bonorum omnium calculo sint probanda, imo boni aliquid sa-
 pientia superioribus Criticis, qui ferulis Prætorianorum factum
 exemplo publicè elatis, editum de libris edendis hoc tempore
 propugnant. Quandoquidem, si ad gravissimam difficultatem re-
 spexeris, quæ fuit in colligendis iis omnibus, quæ Sigonium au-
 torem habent, inter quæ plurima, quod paucis foliis olim tradi-
 ta, & in vulgus omissa, fortasse ob raritatem exemplorum erant
 peritura, atque Orationes potissimum, illico dices nos operam
 non luisse, ac tadium moræ diligentia compensasse. Nos Oratio-
 nes undecim hoc Tomo damus, & in editione Hannoveriana se-
 ptem numero tantum invenies. Fragmenta Ciceronis, quæ in-
 numeris fere mendis in prima editione scatebant, quantum po-
 tuimus, repurgavimus, & quoniam in iis prelo tradendis cogno-
 vimus, Fragmenta nonnulla in ea prima editione desiderari, ad
 quæ Sigonius suis scholiis animadverterat, ea opportuno loca
 restituta volui, qualia in Patriciana editione leguntur, collata et-
 iam Hollandica cum notis variorum, unde plura excerpimus ad
 nostram hanc editionem concinnandam. Neque minus adhibitam
 diligentia in edendo libro, cui titulus: Consolatio, vel de Lu-
 ctu minuendo, Ciceronis nomine primum vulgato, de quo tan-
 ta non sine acerbitate a literatis viris prolata sunt, eique Dis-
 sertationem doctissimi Scharffii præposui, vulgatam olim in libro,
 cui titulus: Miscellanea Lipsiensia, Lipsiæ A. 1717, ibique inve-
 nies pag. 119, ut rei actæ seriem facilius quisque cognoscat, &
 loco suo binas Orationes ipsius Autoris nostri subjunxi, & li-
 brum, cui titulus: Accusator. Et, quoniam optime noveram, Cla-

rissimum Muratorium in Vita Sigonii tradidisse, tertiam Orationem typis Bononiensibus A. 1603 ea de re fuisse vulgatam, nullum lapidem non movi, tam Bononia, quam Roma, Venetis, Patavis, Neapoli, ac celebratioribus quibusque Italicis urbibus, amicosque omnes sollicitavi, si usquam inveniri posset, atque ab omnibus rescriptum est, nemini unquam tertiam Orationem apparuisse; quamobrem necessario dicendum, Accusatoris librum in Orationum numero habitum ab eo Scriptore, qui aetate Sigonii vixerat, & a quo notitiam hauserat laudatus Muratorius, vel ob raritatem exemplorum intercidiisse, uti sane intercidiisse puto Orationem Demosthenis, quam Sigonius e Graeca in Latinam linguam verterat, Vitae Egidii Foscararii, & Onuphrii Zarabini, Latine scriptas, quae omnes Auctori nostro ab ipso Muratorio tribuuntur, & per summam diligentiam longoque tempore a me quaesita, haecenus desiderantur. Facturam tamen Vitae Zarabini reparatam volui versione Italica Borgarucii, quae praeposita legitur editioni sacrarum Orationum dicti Zarabini; atque in universum, si quid meroris fuit ob eas deperditas, longe plus gaudii obortum est ab ineditis aliis Operibus, quae mihi, priora querenti, emerferunt, Opuscula nempe duo, & Epistolae, quae in hac amplissima Ambrosiana Bibliotheca servantur, quarum 53 datae sunt ad celebratissimum Onuphrium Panvini-um, 8 ad Aldum Manutium, 3 ad Vincentium Pinellum, una vero ad Camillum Bosium, atque ad eas accessit Praefatio doctissimi Josephi Antonii Saxii, eidem Bibliotheca praefecti, unde utilitatem earum Epistolarum facile cognosces. Historiarum Bononiensium Libros etiam in hac editione suppletos habebis beneficio eruditi Viri, Abbatis Alexandri Branchette, praefecti publicae Instituti Scientiarum Bibliotheca, quae patrii Senatus liberalitate atque amore in literas novum in dies habet librorum augmentum. In eo MS. Codice Sigoniana Bononiensis Historia legitur ordine temporum continuata per eos decem annos, per quos in editis hiat lacuna, & ad annum usque MCCLXXIV producit, & nisi oscitantia typographorum id tribuere velim, ingenue fateor, me causas investigare minime potuisse, ob quas haec.

hactenus inediti latuerint. Præterea in eo MSSo Codice Historia Bononiensis aliud habet initium, quam quod legitur in impressis, & illud etiã propono, ne quidquam videar prætermisisse, Quod vero desiderium certe meum implevit, & eruditioni tuæ placiturum scio, illud est pretiosissimum, quod opera Patroni & Mecænatæ mei, cujus nomen ut in honore, sic in silentio, habendam, e Vaticana Bibliotheca nuper accepi; Censuras dico, in Sigonianos Libros de Imperio Occidentali, de Regno Italiæ, in Notas ad Sulpicium Severum, & Librum de Republica Hebræorum. Anonymus est earum Auctor, adversus quem reposuerat Sigonius, adeoque mihi arrisit fortuna, ut Bononiæ apud Amicum exemplum alterum Vaticanum Censura cum Sigonii Responsis invenerim: Quod sane pertinet ad responsa in Censorem libri, qui Notas habet ad Sulpicium Severum, cum propria Sigonii manu scripta sint, ne minimum quidem de Autore dubitandum: cetera vero, quæ, a me comparata cum Epistolis, aliena manu scripta illico apparent, aliquid hæctenus incerti relinquare possent in forensi potius iudicio, quam in literario, cui stilius & rationum gravitas est observanda. Tu, cum ea lege, Vir erudite, plurimum sane delectationis eris habiturus de eximiam eruditionem, & acutioris Criticæ examen, quibus usus Auctor noster, de doctrina suæ æmulis profecto triumphavit, Glareano, Robortello, ceterisque invidis, frustra blaterantibus. Censuris iis & Responsis præmissi etiã libellum de utilitate capiendæ ex Historia Caroli Sigonii de Regno Italiæ, a Viro doctrina & dignitate eminentissimo scriptum, nempe ab Augustino Valerio, S. R. E. Cardinali, & Episcopo Veronensi, ne laudator laudatissimus ipse Sigonio deesset. Quæcunque vero hoc Volumine complexi sumus, isto quidem ordine leguntur: Caroli Sigonii Emendationum Libri II; Ej. Disputationum Patavinæ adversus Franciscum Robortellum Libri II; Ej. de binis Comitibus, & Legge curiata, posterior cum Nicolao Gruchio disputatio; Ej. de Nominibus Romanorum Liber; Ej. de Dialogo Liber, in quo de Personis, de locis, ac tempore scribendi Dialogi, vocatis ad examen antiquorum Philosophorum autoritatibus, elegantissime disserit; Ej. Orationes variæ, nempe pro Eloquentia quatuor; de Latine Linguae usu retinendo; de laudibus Historiæ; de laudibus studiorum humanitatis; Oratio habita in Gymnasio Patavino

2 Idus Novembris anni 1560; de ingenio excolendo; & de laudibus Bononiae Oratio, habita in Academia Bononiensi 7 Idus Novembris anni 1563; cum D. Rodericus de Pazos Figueroa a Pontevedra, Hispanus insignia Scholae Rectoratus acciperet, Oratio habita Bononia 5 Nonas Octobris A. 1575; Aristotelis de Arte Rhetorica Libri III, Carolo Sigonio interprete, in hac editione a pluribus mendis expurgati; Fragmenta Ciceronis, passim dispersa, Caroli Sigonii diligentia collecta, & Scholii illustrata, Philippus Argelatus, Bononiensis, recensuit, & Scholia suis locis apposuit; M. Tullii Ciceronis Consolatio, vel de Luctu minuendo, cui nunc praefigitur Antonii Riccobonii Judicium de eadem: atque M. Godofredi Balthassaris Scharffii de vero Autore Consolationis Ciceronianae Dissertatio; Caroli Sigonii Orationes II, nec non Accusator pro Ciceronis Libro de Consolatione, omnia a nonnullis mendis expurgata; Ej. de rei Romanae Scriptoribus Judicium; Vita Onuphrii Zabbini, Cosincolensis, Canonici Regularis & Congregationis Salvatoris, Carolo Sigonio Autore; Ej. Opuscula II, adhuc inedita, nempe de Donatione Constantini M., & de Scholis Bononiensibus, nec non ejusdem Epistola, omnia nunc primum prodent e MStis Codicibus Bibliothecae Ambrosianae, cum praevia Praefatione Clarissimi Viri, Josephi Antonii Saxii, eidem Bibliothecae Praefecti; Continuatio ad Historiam Bononiensem ab anno 1258 ad 1274, Autore Carolo Sigonio, nunc primum prodit ex MSto Codice Bononiensi; Anonymi Censura in variis Caroli Sigonii Opera, nempe in Occidentale Imperium, in Regnum Italiae, in Notas ad Historiam Sacram B. Sulpicii Severi, & in Respublicam Hebraeorum, cum Responsionibus ad easdem Censuras, quibus praemittitur Opusculum Clarissimi Viri, Augustini Valerii, S. R. E. Cardinalis, & Veronensis Episcopi, de utilitate capienda ex Historiis Caroli Sigonii de Regno Italiae: omnia nunc primum in lucem prodent ex MStis Codicibus Bibliothecae Vaticanae, & ab altero Bononiensi; Julii Signii ad Carolum Sigonium de M. T. Ciceronis Consolatione, vel de Luctu minuendo, Epigramma: nec non Epicedium in funere Caroli Sigonii, Autore Anonymo: ex MSto Codice Bibliothecae Ambrosianae. Haec sunt, quae rescire te volui, Vir erudite, unde labores hosce meos aestimare possis, & si grati futuri sint, ad alia brevi capienda humanitate, qua soles, animum addas. Dabo etenim quamprimum literas, in quibus consilium meum de nova editione Operum alterius Autoris, qui Sigonio celebritate nominis & doctrina par esse possit, & eruditioni suae novum etiam offerat emolumentum. Ex iis omnia cognosces, & liquido constare poteris, eos nos esse, ut pluribus nullam ob injuriam graves, sicuti manus ab alienis operibus cohibemus, ita & aliorum molestiam haecenus patientissime toleramus. Vale.

Dabam Mediolani 9 Calendas Martii A. 1738.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCCXXXVIII.

ACTA COMITIALIA RATISBONENSIA PUBLICA, oder Regensburgerische Reichs-Tags-Handlungen, x.
h. e.

RATISBONENSIIUM COMITIORUM ACTA
& Historia, quæ ea, quæ A. 1653 & 1654 gesta sunt, describuntur, Autore JOANNE GOTHOFREDO DE MEIERN.

Lipsiæ, apud Mich. Turpium, 1738, fol.

Alph. 12 plæg. 2a.

Generosissimus hujus Operis Autor, cum intelligeret, conatissimum esse cum *Pace Westphalica*, quæ paucis annis post deliberata & acta fuerunt in Comitibus Imperii, ut & integritatem concilieret suo *Actorum Pacis Westphalicae* Operi, & nihil desiderii relinqueret tam splendidi tamque elaborati Operis possessoribus, hoc quoque Opus, de quo nunc verba summa facturi, composuit tanquam justam ac necessariam prioris Operis appendicem. Scilicet in Westphalica illa pacificatione cura justitiæ in Romano Imperio ad certam perpetuamque normam conformandæ propter aliorum negotiorum multitudinem & moram dilata fuerat in proxima Comitibus. In his igitur A. 1653 & 1654 tractata fuit & pertractata hæc gravissimi momenti materia, ad ultimumque in lucem prodit Decretum Imperiale de modo administrandæ post hæc justitiæ. Apparet jam statim, quanti sit faciendæ lex hæc publica, quamque magno & suo & clientium suorum

Ccc

incom-

incommodo clara solidaque ejus cognitione partant cum Judices, tum Advocati, patriæ nostræ, hoc est, Germaniæ: quam contra utrisque se necesse, respiciam habere & legem illam sapientissimam, & sine qua satis interpretari eam nemini valet, ejus historiam. Habemus igitur hoc in Opere non solum Decretum, quod diximus, Imperiale, sed universas de eo habitas deliberationes, & justissimis & simul uberrimis monumentis (quæ unde acceperit Ill. Autor, Prefatio docet.) luculentissime expostas. Exstat quidem jam *Pfaffneri Historia Comitiorum Imperii, A. 1652, 1653, & 1654, celebratorum*, quam Illustris noster Autor non frangat laude debita; at, præterquam quod stiles *Pfaffnerianus* multam habet caliginis, longe abest illa Historia a justa perfectione. Noster autem Autor non tantum consummatam exhibet Historiam, verum etiam, ut major lux affulgeat isti negotio, adiecit, quæ jam A. 1643 & 1644 acta fuerant Francofurti de certa justitiæ Germanicæ norma: nec aut suntui aut operæ pepercit, ut produceret, & conspicienda hic exhiberet, quæ in scripsiis inaccessis, uno & incognitis, tam diu latuerant.

Perlustrandi nunc nobis sunt *Tomus hujus prioris (posterior brevi subsequetur.) Libri*, in quorum *primo*, posteaquam causas attulit, cur ad annum 1652 dilata fuerint Comitiorum, exposuit toto, quid Ratisbonæ A. 1652 actum sit ante Comitiorum exordium. Occurrunt hic plures controversiæ, quarum pars magna fuit composita, e. g. de præcedenti; de admissione Legatorum Suevicorum ad hæc Comitiorum. Describitur etiam §. 29 & 30 electio Regis Romanorum, Augustæ Vindelicorum facta, ejusque coronatio, cujus universæ ceremoniæ recensentur. Præcipue legi digna est, quæ §. 21 pag. 144 - 152 exhibetur, Principum Protestantium Epistola ad Imperatorem, qua ipsum rogant, ut in regionibus suis hereditariis liberam permittat religionem iis civibus, qui Augustanæ Confessioni sunt addicti. Apparet, Autorem hujus Epistolæ fuisse pium, & de iniquitate juris in conscientias affectati solide edoctum, Politicum. In *secundo Libro* commemorantur controversiæ, quæ, cum mense anni 1653 Junio Comitiorum cepissent initium,

initium, ortæ sunt plures. Aiphstadiensis enim Episcopus locum sibi assertebat contra Spirenses: Civitates Imperii, se votum in Comitibus habere decisivum, contendebant: antiqui Principes non simpliciter, sed certis sub conditionibus, in Senatum Imperii cooptari volebant novitios Principes: querelaram non nihil proferebatur contra Pontificios, suam ibi exercentes religionem, ubi jus non habebant, *Tertio in Libro* exhibentur Protocolla Sessionum, secularum usque ad finem mensis Augusti. Hoc temporis tractu adhuc disceptabatur de materiis hoc in conventu tractandis, deque Deputatis ad plenam Pacis Westphalicæ executionem constituendis, denique de majoritate votorum in materia Collectarum, Tum quoque Monasteriensis Episcopus ab Imperatore petebat singulare suffragium (*votum* vulgo vocant,) nomine Comitatus Strombergici: ei que assentiebatur Imperator. Consilia Comitum Imperii archiepiscopi inter se societatem inveniendi in communem utilitatem, eique que confirmationem ab Imperatore petendi, §. 6 pag. 324 seq. describuntur; ostendunturque difficultates, huic consilio objectæ. Qua occasione similis Comitum Wetteraviz conjunctio, A. 1602 facta, describitur pag. 398 seq. Judicii Imperialis Rothwiltensis Epistola ad Senatum Imperii, in qua ostenditur, Judicium illud (quod quidam suaserant,) jure abrogari non posse, profertur §. 15. In *quarto Libro* exhibentur Protocolla Sessionum usque ad diem quartum Novembris. Hic rursus Civitates Imperii urgent suum jus, quo adesse debeant relationibus & correlationibus publicis cum voto decisivo. Comites item denuo deliberant de arctiori inter se invenienda societate, cujus novum *Projectum* hic exhibetur. Disputatur quoque de loco in sessionibus Comitialibus assignando illis Principibus, quorum Principatus olim fuerant Episcopatus, e. g. Principi Halberstadiensi, Mindensi. Deliberatur adhuc de conservando jure primogenituræ in Principatibus Germaniæ. Rex Succiæ per literas ad Cæsarem contendit, Bremam non oportere haberi pro civitate Imperiali, sed suæ ditioni subjectam esse. Tamen Procancelarius Imperii hoc ipso tempore Bremenensibus promittit patrocinium Cæsaris ad reti-

retinendam dignitatem urbis Imperialis. Exhibetur hic etiam Assertio Bremensis juris sui immediati. Multa postea disputantur de purificatione Deputatorum Imperii, deque pluralitate votorum in materia Collectarum. Scilicet urgebatur, totidem Deputatos Protestantés esse debere, quot Catholicos. Porro controversia exhibetur inter Electorem Brandeburgicum & urbem Magdeburgum, quæ libera haberi volebat Imperii civitas. In *Libro quinto* narratur longa lis Legatorum Principum cum Electoralibus, illis contendentibus, inferiori concluso publico debere rationes ab Evangelicis prolatas, his, id faciendum esse, negantibus. Legitur deinde Brema accipisse Protectorium Cæsarium contra Sæcos: idque hic produci- tur. Tum Electores afferunt, separatam se facere in Imperio collegium, nec pari cum Principibus ambulare passu. Exhibentur itém literæ Electoris Brandeburgici, graviter suadentis, ut approbetur pacificatio in deputacionibus publicis, eaque re factis fiat voluntati Principum Imperii. Cui cum nec Cæsar assentiretur, nec Electores ceteri, idem is rursus urget §. 17 *pag. 765 seq.* datis ad Imperatorem literis, itemque ad Electores ceteros. Principibus consequentibus de Abbate Corbejensi, indebita injungente onera oppido Hoextoris, Cæsar ei mandat, ut iudicio se submittat Cameræ Spirensi. Componuntur tandem lites cum Duce Lotharingæ, datis ipsi trecentis Imperialium nummorum millibus. Hinc §. 11 *pag. 731 seq.* novas legere licet literas Legatorum Protestantium, Cæsari ipsi a quatuor Deputatis redditas, quibus denuo precantur, ut civibus suis Augustanæ Confessionis addictis permittat religionis libertatem, ne, quod illo ipso tempore in Silesia fiebat, Pastores eorum violenter ejciantur. Potissimum his utuntur argumentis: coactionem civium ad religionem, quam non agnoscant esse veram, natura injustam, & Scripturæ sacræ adversam, esse: hoc pacto Imperatorem suas regiones privare civium magna multitudine & commerciis, sequé maximis redditibus: antecessores Imperatoris civibus suis Protestantibus indulxisse libertatem religionis: Imperatorem sibi conciliaturum esse amorem & fiduciam Principum Protestantium, si non persequatur

quatur ipsorum religionem suis in terris: cogitandum esse, lachrymas Protestantium, quos persequatur, in caelum ascendere, nec sua victute carituras esse. Refertur §. 17 pag. 788 seq. conatus plerumque Imperii Statuum, efficiendi, ut Brema admitatur ad votum & sessionem in Comitibus: & pag. 796 seq. exhibetur sententia Imperii de Brema ad id admittenda, d. 10 Januarii A. 1654 edita. In *sexto Libro* multa disputantur de Lotharingici Ducis invasione in terras Leodientes, itemque de admissione novorum Principum in Senatum Imperii. In §. 19 relatum legimus, Legatum Bremensem A. 1654 d. 2 Febr. admissum fuisse in Imperii Senatum. Longani vero hic *Libro* habet appendicem pag. 977 — 1001, in qua exhibentur Sueciae Legatorum scripta contra libertatem & *autonomiam* civitatis Bremensis. *Liber septimus* docet; quomodo tandem ab initio meditarietur a Comitibus Imperator, multa venisse sub aciem deliberationis. Sed, ea sigillatim recenseri, prohibet nostra brevitatis. Illud observari praeter ceteris dignum, Imperatorem, a Statibus Imperii semel iterumque rogatum, ut vel remaneat adhuc duos. tresve menses, vel filium suum aut alios Commissarios relinquat, tandem (pag. 1025) prorogasse hanc Comitibus, & Ordines Imperii post biennium huc loci reverte jussisse ad componendas controversias residues. Habita super hoc Imperatoris Rescripto deliberatione, Legatus Guelficus pag. 1081 copiosius ceteris sua exponit monita: inprimis urgens, ut Decreto sive Recessui Imperiali inferatur mentio Capitulationis, utque Imperator definat subditos suos Augustanae Confessionioni addictos ob hoc ipsum tractare hostiliter. Ac pag. 1109 seq. altera prodit & severior Legatorum Suevicorum ad Imperatorem Epistola, de concedenda Lutheranis libertate religionis in terris Austriae. Etiam Epistola Statuum Imperii Protestantium ad Imperatorem, idem rogatum, sistitur pag. 1120 seq. Recessum Imperii d. 7 Maji A. 1654 publicatum fuisse, §. 21 pag. 1133 legimus: qui quidem *Recessus* hic non exhibetur a Generosissimo Autore nostro, sed *posteriori* hujus Operis *Tomo* reservatur. Ceterum

proximo statim die Protestantes Imperii Principes exhibebant sua monita contra illum Recessum, quæ potissimum pag. 1136 — 1146 legi possunt. Coronidis instar exhibet Noster pag. 1147 — 1153 cuiusdam Politici Protestantis, (cui nomen esse *Schwarzkeppf*, e Præfatiuncula facile colligent Lectores: qui & e pag. 1158 clarius cognoscent hunc Criticum,) iudicium de his Comitibus, ianexa habens plura consilia libera & ut utilitate loquamur, patriotica. Ultimo loco pag. 1155 seq. profertur Decretum Principum Protestantium, d. 1 Maji A. 1654, durantebus hæc Comitibus, factum, de abolendo in suis Academiis *Pœnalissimo*, qui mos superioris ævi inveteratus hic vocatur *barbara & crudelis licentia*.

EMANUELIS MARTINI, ECCLESIAE A-
lonensis Decani, Epistolarum Libri duodecim.

Tomi II.

Mantuz Carpetanorum, apud Joannem Stunicam, 1735, 8.
Tom. I Alph. 1 plag. 13, Tom. II Alph. 1 plag. 4.

EMANUELIS MARTINI, ECCLESIAE A-
lonensis Decani, περί Παθών, sive de Animi
affectionibus, Liber.

Mantuz Carpetanorum, apud Joannem Stunicam, 1735, 8.
Plag. 47.

EMANUELIS MARTINI, ECCLESIAE A-
lonensis Decani, Vita, scriptore GREGORIO MA-
JANSIO, Generoso, & Antecessore Valentino,
Hispaniarum Regi a Bibliotheca.

Mantuz Carpetanorum, apud Joannem Stunicam, 1735, 8.
Plag. 117.

Cum aliæ omnes Europe cultioris gentes amplissimam nobis de suis in elegantiore doctrinam meritis dicendi materiam præbeant; una fere Hispania, illa imperio, potentia,

tia, civium nobilitate, florentissima regio, suarum laudum nos rarissimos præcones habet. Neque vero hæc nostra, sed ipsius culpa est Hispaniæ, non eam literarum, quam armorum forte, gloriæ sectantis, & inveteratam quandam barbariem tanquam in sinu suo foventis. Ita enim ex his ipsis, quibus datum est in illa gente ultra vulgus sapere, haud pauci judicant, vix usquam alibi a veris literarum amatoribus majorem solitudinem esse, & si quid in Hispania novi operis excidatur, id veteris scholæ spinas horridas, & ineptias majorum, redolere. Qui ipsi, multum descivisse ab antiqua virtute patriam, queruntur, & inculta nunc jacere illa studia, quæ *Vivem* olim, *Augustinum*, *Goveanum*, *Marianam*, alios, nobilitarunt, vehementer dolent. Quanto vero id bonarum artium incommodo & detrimento accidat, vel hinc existimari potest, quod nulli genti ad tractandam nobile Musarum opus paratiora a natura ipsa sint subsidia, quibus si recte illa uteretur, quanta tunc ab illa etiam Europæ parte, quam tristes huc usque tenebræ obtexerant, melioribus scientiis speranda incrementa forent! Ducit nos in hanc sententiam solita ob oculos nostros præstantissimorum, etiam numero paucissimorum, quibus hoc ipso tempore, non etiam superba, sed potest superbire, Hispania, ingeniorum imago, quam inventibus nobis, omnia illa artis & naturæ decora, aliarum gentium nobilissimis civibus singulatim data, conjuncta & confociata obveniunt. Est ex illis unus, aut, quod verius dicemus, illorum princeps est & gloria præcipua, *Emanuel Martinus*, Alonenfis in Valentia Ecclesiæ Decanus, Vir *Tullianæ*, quam hoc nostro, ævo dignior, & cujus unius discere exemplo liceat, quam feliciter exprimere incomparabilem ævi veteris elegantiam nostra, si velit, ætas possit. Videntur enim ad fingendum hanc hominem, & divinis ingenii dotibus instruendum, Gratiæ omnes Veneresque convenisse, nec quæquam facile alienæ virtutis spectatorem tam frigidum putamus, quem non publica illa, aut olim jam data, aut nuper demum nostris manibus oblata, *Martiniana* monumenta doctrinæ, in admirationem solita majorem rapiant. Diu est, quod spectatissima hæc virtus inter eruditos emicuit, &

& quisquis excellentis hujus Viri *Ἀποστολῶν Ἀρχαίης* *Arca sua, Ovidiana* venez carmen, & *Montefalconianum Antiquitatum* Opus, cui ab erudita *Martini de Theatro Saguntino* Dissertatione plurimum accessit ornamenti, porro *Aguirriaenam Conciliorum Hispaniae* Collectionem, & *Nic. Antonii Bibliothecam Hispanam veterem*, utramque præstabili *Martini* partim opera collectam, partim cura editam, inspexit, satis ei, quam præclara *Martini* in omne literarum genus existent merita, constare arbitramur. Illa vero, quanticumque æstimentur, certe gratiæ & dignitatis parum habebunt, si cum nitidissimis *Epistolarum* Libris, jam demum a sæne plus quam septuagenario vulgatis, comparentur, omnis quippe eruditionis instructissimo thesauro, in quo uno, quicquid venustum & elaboratum humana potest industria producere, repositum videtur. Est enim, quod legenti unicuique patet, horum genus scribendi a vulgari remotissimum, exultatque hic inanes illæ laudum & blanditiarum formulæ, aut rerum domesticarum inutiles narratiunculæ, quibus aliæ aliorum Epistolæ, ab illustri nomine scribentium omnes mutantes decus suam, repletæ sunt cum maximo legentium fastidio. Dictione *Martini* talis utitur, quæ proximè accedat ad *Terentii* & *Plauti* suavitatem; ex quorum quippe lectione tantum ab ipsa inde pueritia oblectamenti cepit, ut nullius æque Scriptoris exprimendam sibi orationem duxerit. Facit tamen ingenii, quod præ multis aliis *Martino* datum est excellens & egregium, ignis ille atque virtus vivida, ut omne servili imitatorum genere habeat commune nihil, & cum maxime imitari veteres videtur, tum propria quadam ac pæne inimitabili orationis structura placeat. Verbo dicemus: eâ *Martini* dictionis castitas & venustas est, quæ, nostra ætate assequi aut nulli, aut paucissimis, contingit; id, si quis eam dici potest assecutus, nihil illi ad Romanos in dicendo majestatis deesse gloriam putandum est. Ipsa vero *Epistolarum* argumenta si spectentur, ea non solum vulgare nihil habent, sed tanta etiam bonarum rerum copiam redundant, ut vel hoc nomine *Epistolæ Martini* locupletissimum eruditionis omnium

armarium vocari possiat. Habent hic, quod in rem suam vertant, omnium ordinum ac ætatum eruditi, quorum nullus est futurus, qui non ex horto hoc amœno suavissimi odoris flores, lectissimosque fructus, domum referat. Nam, quod gratiam insignem parit his Epistolis, jucunda rerum est varietas, non ea quidem, quæ levia a gravioribus, sed quæ merces nobiles ab æque bonis, distinguit. Fieri tamen non potuit, quin ad ea maxime studia, quibus se præ ceteris addixerat, ad rem scilicet grammaticam & antiquariam, ingenii se quodam trahi Noster impetu sentiret. In quibus ille agris cura per omnem vitam desudaverit colendis; non est mirum adeo, a domestica hac doctrinæ elegantioris parte plurimam ipsi scribendi materiam venisse. Quantas igitur habendas gratias putemus Viro in Hispanis præstantissimo, *Gregorio Majansio*, Antecessori Valentino, & Hispaniarum Regi a Bibliothecæ custodia, magno illi Musarum in Hispania defensori, qui, suo nuper exemplo expertus, quantum famæ acquiri possit Epistolis non negligenter & ignave, sed cum cura, scriptis, & arte pulchra dedolatis, frequenti sua admonitione, assiduisque precibus, eo tandem, reluctanter diu, & suis quasi diffidentem meritis, *Martinum* adduxit, ne formosos hos labores, in tabula suspendi publica dignissimos, latitare diutius in tenebris inauspicatis pateretur. Nimirum, quod literæ *Interiani de Ayala & Martini* mutæ nos docent, jam ante quinque & viginti annos forte in mentem venerat *Martino*, quicquid Epistolarum tunc in scriniis habebat, (nam, quæ nunc versantur nostris manibus, partem magnam scriptæ sunt post illud tempus,) publicare; quin eo res processerat, ut jam videret *Martinus* opus suum immortalitati consecratum elegantissimis *Interiani Phaleucis*, in ipsa Epistolarum, si ita videretur *Martino*, fronte collocandis. Sed abjecit postea, nescimus, qua de causa, hoc consilium; nisi forte effectum id gratiæ ab Hispanis ineundæ spe valde dubia existimes. Ita enim non sine indignatione Noster: *Quodsi quid in Epistolis Latini candoris ac venustatis, ut tibi videtur; quid id tandem ad viri & intonsa Hispanorum studia, eorumque mucidas qua-*

Tom. I
pag. 74.

480.

Ddd

fiones

stiones atque σαφερες? Quibus una literarum via: qua ducit
 προς τα ἀλφειρα? Nonne igitur pro quantula illa cunque
 gloria, fama, existimatione, summum dedecus referam, cum
 maxima ignominia conjunctum atque ludibrio? Et (quod so-
 ricibus accidere solet) meo ipsius indicio peribo? Quod extrema
 profecto esset amentia. Quod vero se nunc demum passus sit
 ad curas pristinas reduci, debemus id, ut diximus, *Gregorio*
Majansio, aut, si mavis, Generosissimo in Saxonibus Equiti,
Joanni Theodorico de Schamberg, qui, certior olim factus in
 Hispanico itinere de politissima *Martini* musa, nobiles quos-
 que factus quotidiano fere partu excludente, cum postea in
 patriam redux cives suos magna noscendi propius præclari
 Viri egregias virtutes cupiditate incendisset, rem gratam his
 factururus, cum *Martino* non ipse tantum per literas, sed in-
 terprete etiam *Majansio*, de mittendis ad se, ut omnibus ipsius
 scriptis, ita *Epistolis* inprimis, & horum editione suæ curæ
 permittenda, agere amice cœpit. Cujus, & *Majansii*, hone-
 stissimæ petitioni, multum & frequenter iteratæ, cum ille, plu-
 rima primum causatus impedimenta, annuisset tandem, jam-
 que prela Lipsiensium excudendo Operi pulcherrimo parata
 essent, præter spem & expectationem interverterunt omne
 hoc negotium inauspicatæ, quibus afflictam ante aliquot an-
 nos Europam constat, bellorum turbæ, hac etiam ex parte bo-
 nis literis perniciosæ. Sed, quæ Lipsiæ negata videbatur, ipsi
 scilicet Hispaniæ fuerat insignis gloria reservata. Nam,
 cum eodem tempore Bibliothecæ regiæ, quæ Mantuæ Car-
 petanorum est, *Majansius* præficeretur, hic, familiarior in il-
 la urbe factus *Josepho Octavio Bustanzio*, in aula Regis Hi-
 spaniarum Reipublicæ Genuensi a Secretis, conciliante opti-
 mo hoc Viro, ad colloquium admissus est illustrissimi An-
 glorum apud Hispanos Oratoris, *Benjamini Keene*, qui,
 valde se delectari illis *Martini* Epistolis, quas legisset o-
 lta inter *Majansianas*, affirmavit, &, si ceteræ omnes
 impetrari ab Autore possent, suis illas prodituras sumti-
 bus, recepit. Qua viri summi liberalitate, opportune sibi
 oblata, utendum ille in rem suam arbitratus, omnem statim
 Epi-

Epistolarum supellestem, sua scriptam manu, eidem Anglorum ornamento transmisit; sicque honestissimis impensis *Keenii*, & insigni *Majanisii* cura, qui omnia diligenter recognovit, ejusdemque *Martini* *περί παθῶν*, sive *de animi affectionibus*, libellum affectum, & *Vitam Martini* amplissimam, adjecit, factum est, ut, quicquid hujus est præclari & vix satis admirandi operis, nostrum tandem nitidissimo hoc habitu conspectum subierit. Contineatur igitur *duobus Voluminibus* Epistolarum Libri XII, earum partim, quas *Martinus* ipse scripsit, partim aliarum etiam, quas ab eruditissimis ætatis suæ viris accepit. De quarum pretio facile existimaverit, qui scribentium ipsa tantum nomina cognoverit. Habes enim hęc literas *Joannis Interiani de Ayala*, Canariensis, Doctoris Theologi Salmanticensis, *Cæsaris Laurentii Buliphonis*, Neapolitani, *Philippi Buliphonis*, Jcti Neapolitani, *Josephi Borrullii*, Valentini, in Granatenſi cūria Senatoris, *Josephi Octavii Bustanzii*, Patricii Genuensis, *Jo. Basilii Castelvini*, Valentini, Cervilionis Comititis, Imperatori *Carolo VI* a Cubiculo & sanctioribus Consiliis, *Joannis Conductii*, Angli, *Jani Vincentii Gravina*, *Clementi XI* a Bibliotheca, *Josephi Joach. Lorge*, Latinæ linguæ in Academia Valentina Professoris, Marchionis *Scipionis Maffei*, Veronensis, *Gregorii Majanſii*, Olivensis, Antecessoris Valentini, *Josephi Eman. Mignana*, Valentini, *Bernardi Montefalconis*, Monachi Benedictinæ Congregationis S. *Mauri*, *Emanuelis Navarronis*, Doctoris Theologi Salmanticensis, *Cæsaris Portolani*, *Gabrielis Jo. Reginarii*, Galli, & *Jo. Theodorici de Schæmberg*, Equitis Misnensis. Singulorum elegans scribendi genus est; habent tamen præcipuum quoddam decus *Interiani*, *Philippi Buliphonis*, *Castelvini*, *Gravina*, *Maffei*, *Mignana*, & *Majanſii*, Epistolæ. Omnes vero in amore atque studio *Martini* amicissime conspirant, ut, quantum hujus Viri inter suos æque ac inter externos omni tempore nomen fuerit, vel his constare testibus possit. Quis enim non valde sibi gloriosum ducat, ab eruditissimis ætatis nostræ Viris vocari cum *Martino Musarum antistitem*, *μυστλῆν*, & *parentem*; *Ἰντὺμ πολυμαθῆς πατρῶν*.

*alcerum Latinitatis Varronem, eruditorum principem, Hispana gloria vindicem, elegantioris literatura & omnis antiquitatis ararium, nostri seculi decus & ornamentum, gentisque sua rarissimam gloriam; quibus si condecorari nominibus magnum est, certe, his dignum judicari ab omnibus, longe majus videtur. Ipsis Epistolis admixtæ sunt passim Dissertationes integræ, privata industria a Martino conscriptæ, & nisi hic comparuissent, vix unquam lucem publicam visuræ; nec non felicissimæ venæ Carmina, in quibus vix satis admirari possis splendidissimam illam *Arca consecrationem*, anno jam 1727 seorsim publicatam, & loco satis commodo nunc repetitam. Carent & novitatis pretio Epistolæ nonnullæ, illæ nempe *Philippi Buliphonis & Martini*, quæ cum *Consecratione Arca* dudum prodierunt, & *Majanfi ad Martinum*, hujusque ad illum, omnes, quas suarum *Epistolarum* Volumini olim *Majanfus* adjecerat, denique & *Castelvini ad Martinum* una, aliaque hujus ad *Castelvini*, quæ, cum *Martini ad Hispanam juventutem, & ad Lecturos*, literis, præmissæ sunt *Ferdinandi Ruizii Villogatis Carminibus*, Venetiis A. 1735 publicatis. Splendet in fronte Operis, & Dedicationis locum sustinet, Epistola *Martini ad Benjaminum Keene*, qua omnem ei *Epistolarum* supellectilem submitte offert, ejusdemque arbitrio editionem harum omnium permittit. Hanc sequitur, duplex Operis *Confusa*, altera *Blasii Antonii Nasserre & Ferriz*, Bibliothecæ regis Præfecti, altera *Joannis Iriarte*, Regis Bibliothecæ Quinqueviri, per septem paginas decurrens, in qua tanquam in tabula depictum, quicquid habent elegantiz & venustatis hæ Epistolæ, videmus. Jam in rem nostram utemur instructissimis *Martinianæ* eruditionis divitiis, & ex insigni rerum optimarum, quæ legentibus nobis obvenerunt, apparatu hic paucula tantum, sed ea selecta maxime & scitu digna, annotabimus. Alliciunt nos autem ea præ ceteris, quæ pertinent ad Criticam, scientiarum partem nobilissimam & plane principem, in qua *Martianus* tanquam in suo fundo dominatur. Nam, cum vocum ac dictionum Latinarum potestatem castitatemque expendit, vivi instar Lexici est,*

omnia

omnia omnium Scriptorum loca in numero habens. Particulam *equidem* personæ tantum primæ aptari posse, scimus eorum multis, qui non ultimum inter Grammaticos locum occupant, persuasum. At, personæ etiam secundæ & tertiæ jungi recte posse, & contractius pro *et quidem*, non, quod videtur aliis, pro *ego quidem*, dici, Noster, adductis veterum Scriptorum locis bene multis, ostendit. Quid sit *signum septem pedes altum* apud *Livium Lib. VIII Cap. 10*, ita planum facit, ut nihil amplius supersit dubii; ibidemque, pro *piaculum hostia cadi* legendum *piaculo hostium*, acute vidit; nisi forte præferendam putes Codicum quorundam lectionem, *piaculum hostium cadi*. Formula *vale et salve* non aliter, si audias *Martinum*, veteres sunt usi, quam cum ab iis recessere, in quorum nunquam erant amplexum ac congressum redditori. In versu *Virgiliano*:

Vela dabant lati, et spumas salis æro ruebant,

invenisse sibi, quod miretis, figuras decem & tres videtur, quas ita enumerat, ut singularum simul rationem reddat. De *gæso*, teli genere, ad *Livii Lib. VIII Cap. 3* tam erudite, tamque copiose, commentatur, ut vix ante eum quisquam alius. In loco ejusdem *Livii*: *Ne sacra regia vicis desererentur, Flaminem, Jovi assiduam sacerdotem, creavit*, defendit vulgarem lectionem *regia vicis* contra *Vinc. Turresium*, qui *regia vitis* scribendum conjecerat. Plenæ imprimis sunt ejusmodi deliciarum Epistolæ *Martini* ad *Minianam*, in cujus epistolari dictione cum labeculas nonnullas notat, multa minime vulgaria, nec adultioribus negligenda, profert. Est in his una, præ ceteris cultissima, & integri libelli formam habens, qua *Miniana de Bello Valentino* Opus, destinatum tunc luci publicæ, sed nunquam editum, sub criticum examen vocat, & quæ legenti ipsi parum caste, nec satis eleganter, dicta obvenerant, tam indicat amice, quam docte emendat. Sed hic, ut verum fateamur, in terdum justo se rigidiorum præbet, reprehendens ea, quæ bona erant, aut saltem quæ tolerari poterant. Nam, quod vocem *quassatio* haud esse Latinam ait, meliora doceri poterat ex *Livii Lib. XXII Cap. 17*, ut taceamus aliorum loca; quod *vacuessa-*

Tom. I
pag. 69.

91.

112.

147.

92 seq.

312.

196 - 218.

Tom. I
pag. 322
seq.

73. 215. 256.
302.
23. 74.

Tom. II
pag. 346
seq.

Etus apud idoneum Autorem vix reperiri perhibet, in eo injuriam facit *Nepoti*, ea voce bis utenti, *V*, 2, 5. & *XX*, 3, 2, quin ipsi *Ciceroni*, habenti id vocabuli in *Orat. in Catil. I*, 7, nisi illis potius credendum putes, qui *vacua facta* legunt. Sunt & alia nimis religiose notata, sed quibus docte satis ipse *Miniana* respondet. Per longam Epistolatum seriem extenditur amica hæc disceptatio, cui nemo non lubens spectator adsit. Dolendum autem maxime, Historiam hanc *Miniana*, qua ingressum Austriacorum Fœderatorumque in Valentiam descripsit, opus, si illi alteri, quod *Mariana* Historiæ Hispaniæ nuper attextum est, simile existimetur, egregium & expolitum; nondum suis tenebris egressam, nec his egressuram unquam, si vera retulit *Don Hyacinthus Jover & Vadenocher*, qui, extincto *Mariana*, abiisse hanc opellam in manus furaces hominis ignoti, nec, quorsum pervenerit, nunc satis constare, nos docet in Præfatione, novæ editioni *Mariana* præmissa. Sed redeamus ad *Martinum*, qui, cum in alienis scriptis omnium minutiarum observator fuerit, minus religiosus in suis fuit, usus subinde vocabulis & dictionibus non optimis, quin plane barbaris, quales sunt *olucefcit, ab eo amplector*, (quod uni *Plauto* placuit,) *veritate perscrutata, & ita mei oblitus es, ut Saguntinis delinquit ac inescatus delictis, Emanuelis tui nomen fastidio jam tibi fuerit & ludibrio*. Sed facile hæc condonabimus, & tanquam nescienti excidisse putabimus, Viro in his literis vix parem habenti, qui, si ipse interfuisset sui operis editioni, forsitan emendaturus ea omnia fuisset. Veræ eloquentiæ studiosis semel iterumque legendas commendamus illas *Martini ad Majansum* literas, quibus imitationis oratoris non vulgaria præcepta tradidit, & quis præ ceteris imitandus, quæ imitandi sit tenenda ratio, diserte exposuit. *Ciceroni* inter veteres Scriptores principatum defert, sed, male acturum, putat, qui ceteros contemnat, sua quippe singulos & dicendi artes, & suavitatem, commendabiles. Inprimis multum tribuit *Terentio*, cujus castam & vere Latinam dictionem si quis effingere imitando

tando possit, nihil ei ad Romanæ laudem eloquentiæ amplius deesse judicat. *Quisquis*, ait, *Terentium e schola eicit, is profecto Latino sermone vitam aufert.* Quod dum rationibus minime spernendis probat, exprobrat simul Hispanis suis stultum veteris barbariæ amorem, & doctrinæ elegantioris rusticum fastidium. Quam enim nunc in illa gente torpeant humaniores literæ, vel teste hoc domestico constare potest. *Latine loqui*, inquit, *insanire est. Si admirationi esse cupis, fama que vigere; tertio quoque verbo sollicitissimi & strabiligines effutienda sunt.* Hac via itur ad immortalitatem. *Cetera omnia quisquilia, ac mera nuga.* Quo fit, ut, si aliquando in eas angustias devenerint, ut vel tria verba Latine proferre debeant, huc illuc incassum se versent tanquam mus in matella. Culpam communis hujus ignaviæ in illud maxime genus hominum conjicit, quos nudis pedibus incedere, & nobiles quosque labores spernere, & in otio ætatem consumere, lex & usus suæ sectæ jubet. De his, mireris, hominem in mediâ Hispania viventem, quin eorum unum, quibus sacrorum in illa gente cura est commissa, scribere tam contemptum & abjecte ausum: *Terentium contumeliosis & maledictis proscindunt.* Illi præsertim, qui obstipito capite, cervice in latus devexa, pando petaso & fluitante, calcis que impolitis, soleaque repanda, incedunt. Genus hominum ad perniciem natum bonarum artium. Quibus multo acerbiora illa putes: *Ea est Hispanorum natura atque indoles, ut, ethnicorum (ita Romanos appellant) monumenta evertere, pietatem appellent, sequæ eo officio Deum maxime sibi propitiare arbitrentur. Hæc præposteram pietatem! Sed qui aliter accidere potest in regno stolida atque inertis C. nationis obnoxio? A M. monitis vel latum unguem discedere nefas ducunt. Quicquid illi effutiunt, tanquam ex Apollinis tripodæ edita oracula venerantur. Quo infamè obsequia ignavissimi homines turgentes, inferorum supplicia insistantur, si vel ad aliquod vetustum simulacrum oculos vertant.* His plura alia addit, parum illi sectæ honorifica, impudentiam illorum hominum & in præstantissima antiqui-

tatis

Tom. II
pag. 53

56.

52.

288.

tatis monumenta stupidum rigorem reprehendens. Quæ
quam aperte sint omnia & libere prolata, vel ex istis disce:
Tu interim harum pecudum stupiditatem mirare, &
— — — — crimine ab uno

Disce omnes.

Pag. 83.

Sane, quotiescunque castigandi tarpem suæ patris ignaviam
occafio se obtulit, nunquam eam manibus demisit; si forte
efficere hoc modo posset, ut tandem puderet Hispaniam tor-
poris sui, & tanquam expugnata his opprobriis, reduci se ad
meliorem sensum pateretur. Ex multis pauca transtulisse hæc
sufficiat. *Præstat, inquit, abesse patria, quam in ea furtim*
litteras colere, non tantum absque ulla præmi vel honoris
illecebra, (quod esset tolerabilius,) sed cum summo dedeco-
re, ac nominis famaque jactura. Quod profecto Scythicum
est. Regnat enim in ea pestiferum quoddam blateronum
enorionumque genus, garrulitate ac petulantia insigne, quæ
ignavissima nationis inscitia supra ceteros mortales ita eve-
xit, ut ille tantum sapere videatur, qui cum illis insigniter
desipit. Vere autem ac sobrie sapere, insanire vocant. Cu-
jus generis & illa sunt: Hæc omnia lucubrata a me sicut lan-
guidius, quod apud eam gentem versarer, quæ hoc studio-
rum genus non solum inutile ducit atque iners, sed cum de-
decere quodam ac contumelia conjunctum: blaterones nom-
pe, scholastica crepitacula, merique cionis πικρονπεύς.
Sed mittamus ea monstra ac propudia. Quid vero exteri de
Hispanis dicent in posterum, si ita dicere impune videant &
civem & alumnum gentis? In numorum veterum cognitio-
ne, & omnis generis antiquitatibus, tantum valet Martinus,
quantum Augustinus olim, magna Hispanorum gloria. Ju-
cundum est, ex literis ad Castelviniæ cognoscere, si qui
înde a Caligula ætate Imperiales numi, in Hispaniarum co-
loniis ac municipiis percussi, reperiantur, omnes adulterinos
esse; exiguam mereri fidem numos illos Hispanicæ, quos
Harduinus olim publicavit, quippe ingenio confictos Goltzta-
no, & ab Harduino, nova omnia amante, lubenter adoptatos;
sus cudendæ monetæ Colonis ac Municipiis Hispaniæ non a

Tom. I
pag. 900.

Clau.

Claudio, sed a *Cajo Caligula*. incertum vero, qua de causa, ademptum: non nisi æreos existere nummos, *Augustorum* tempore in Hispania excusos, præter *Tiberianos*, ex ære Corinthio confatos: aureorum, & argenteorum, nusquam vestigium occurrere. Idem *Martinus* geminam veterem, inscriptionem: *ἑμμορφίζη Σεβ.* & aliam, qua Minotauri cædes exprimitur, scite & ingeniose explicat. Alia multa prætermittimus, quæ mutuis *Martini* & *Jacobi Conditæ* Epistolis continentur, his, qui veterum numorum studio tenentur, non minori cum fructu, quam voluptate, legenda. Integra illa *Martini de Theatro Saguntino* Dissertatio, cui jam olim locus datus in *Montefalconi* Opere *Antiquitatum* Tom. III P. II, denuo hic, cum ipsius ad *Anton. Felicem Zondadarium*, & alios ad *Quatuorviro* *Saguntinos*, horumque ad *Martinum*, Epistolis, comparat. At nullius pretii est, si *Martini* standum sit iudicio, quem Romæ A. 1716 de *Theatro Saguntino* edidit *Jpach. Alcarazius*, libellus, quippe *Martino* ab hominæ, ut vocatur hic, *invidio*, alienæ laudis obtreclatore, plurimum sibi arrogante, suorum studiorum doctrinaque ventoso buccinatore, alienis scriptis inhiante, quæque aliunde expilavit, pro suis venditantæ, callide subductus, sed, ne nihil alienum habere videretur, passim corruptus, misereque laceratus. Quæcum diu occultari non posset malitia improbitasque *Alcarazii*, late per Italiam spargentibus hunc rumorem amicis *Martini*, & in his maxime *Jano Vinc. Gravina*, brevi eo se redactum ille vidit, ut oculis hominum subtraheret opellam, & a se editam dissimularet. *Gasparom Mondexam*, Marchionem *Mondexarensem*, existare Inscriptionem illam *Saguntinam*, quam primus in lucem produxit *Moses Ben. Schem-Tob*, negantem, meliora docet testis ipse *αὐτόπτερος Martinus*, in lapide hæc verba legens: *Puisg. Vestinus Decanus Qscha reduxit hunc tumulum in locum suum 1599*. Inter rariores ævi veteris Inscriptiones illa maxime meretur locum, quam exhibet *Museum Ant. Felicis Judicis*, hunc in modum excerpta:

Tom. II
pag. 254.
254.

Tom. I
pag. 166.
170. 389.

21.

29.

444.

Ecc

D. M. S.

D. M. S.

Potilia Q. F. Secundina

Sacerdoti. Minerva VIX

Ann. VIII. M. VII. D. XVIII. ob. infatigabilem. ptes.

Ejus. Off. A. Dei. Caf. Mat. infel. Fil. B. M. F.

Tom. II
pag. 305.

49 - 119.

4

104. NO.
260. 297.Tom. I
pag. 61.

In qua, cum singulare sit, expressam videre sacerdotium puellæ impuberis & castitatem matris, duo hæc luculento quodam velut Commentario illustrantur a *Martino*. Ejusdem præclara sunt in *Montefalconianam* Opus *Antiquitatum* merita, cui ornando plurima antiquitatum Hispanarum fragmenta, inscriptiones, numos, statuarum bases, & similia, contulit; quæ omnia ex mutuis horum literis plenius cognosci possunt. Nec minus liberalem *Fabretto* se præbuit, cui multas, antea non cognitæ, Inscriptiones antiquas transmisit, sed quas parum ille accurate in suo *Inscriptionum* Opere describendas curavit, ut specimine insigni ostendit *Noster*. At vix a quoquam majores ei gratiæ debentur, quam a clarissimo illo urbis Veronensis, quæ omnium Italix, lumine, *Scipione Maffæo*, cujus cum prodierit magnam *Inscriptionum* corpus, in quo totus est *Vir* ille maximus parando, tum, quam solers fuerit antiquitatis patriæ investigator hic *Martinius*, omnium optime cognoscent eruditi. Ornabant enim illustrissimum hoc Opus Inscriptiones numero 514, post *Gruterianos* labores effossæ, quas partim ex idoneis Autoribus excerpfit, partim ex ipsis avtoglyphiæ excerpfit *Noster*; nam item 160, veterem Hispaniam illustrantes, roganti *Maffæo*, ad id, ut per eum fierent juris publici, a *Martino* liberaliter concessi. Neque vero præter Criticam & Antiquitatis eximium nihil habent hæc Epistolæ, instructissimæ mentis similes, nude promere sibi quisque, quæ sint maxime ad palatum, possit. De *Ferdin. Ruziæ Villegatis*, Hispanorum nobilissimi, *Carminibus* ita magnifice sentit, ut magis vix possit, *Martinius* in Epistola ad *Regnerium*, quæ si naperet horum *Carminum* editioni Venetæ accessisset, *Ruziana* famæ non male prospectum fuisset. Quid enim effusissime laudatum dices, si illud non est: *De hoc Opere equidem universo ita sentio:*

sentio, nihil esse prorsus, quod magis referat divinum illud Maronis *αἰχμητικόν*. Ita enim exprimit imaginem prisci *αἰ*, ut, nisi Auctoris nomen prohiberet, ætatis aurea prolem quam moritissimo iudicaret. Dictione in eo tersa, pura, elegans, castigata. Numeri sonori, seretas. Sententia perspicua, nova, vivida, torose. Inventio mirabilis. Fuit sane Poeta magnificus sine tumore, elatus sine fastu, sine abjectione verecundus, diligens sine morosa nequeççia. Denique (nisi ego insanio) à Virgilio secundus; propior tamen primo, quam ceteris, ut verbis utar Afri Domitii. Tres illos, qui vulgo tribuuntur *Hirtio*, de Bello Alexandrino, Africano, & Hispaniensi, Libros non ejusdem Auctoris esse, diversitas stili docuit *Martinum*, qui, longa idem argumentum Dissertatione persecuturum se, promittit. De Fuliciæ avium edulium genere, vix delicatius differere *Nannus* aut *Apicius* potuisset. Abditi, quod miseris, passim in Hispania latent Scriptorum veterum MSti Codices, quorum si usum Germanis nostris aut finitimis Belgis ~~hæc~~ fata concederent, non leve inde araceniore literis commodum sperandum esset. Ipse sibi *Martinus* ære inodico comparatas refert *Aristophanis* Comœdias cum Scholiis, nondum editis, *Demosthenis* & *Aristidis* Orationes, *Philostrati* Vitas Sophistarum, Excerpta ex *Philostrati* Vita *Tyanæ*, ex *Hymæii* Sophistæ Declamationibus, ex *Libanio*, *Hyperide*, *Plutarchi* Parallelis, *Plutarchi* Gorgiam, sive de Rhetorica, *Aretæ* Capadocis Libros *ἄνωγειν νόσων*, *Rufi* *Ephesii* *ἐνομοθετικὰς τῶν τῶ ἀνδραγαθῶν νοσίων*, *Manuelis* *Atramyttæni* librum *Ἐκκοφίας*, donique *Festum* *Pompejum* de Verborum significatione. Si nihil bonum & laude nostra dignum haberent hæc Epistolæ, certe copiosa illa de *Audre* *Anthologia* *Græca* Dissertatione, quam literæ ad *Alexandrum* *Zondadarium* nobis exhibent, & in aliis ad *Marchionem* *Mondexarensem* tanquam in compendium redactam legimus, una nobis legendi molestiam compararet. Ita enim hic, quæcumque de variis Epigrammatum veterum Collectionibus, harumque Auctoribus, commemorari poterant, docte Noster & accurate edisse-

pag. 76.

124.

330.

362. — 381.

424.

edifferuit, ut ab ejus industria nihil possit amplius desiderari; cumque ad manus ipsi fuerit Codex Anthologiz MStus, quem Vaticana servat, omnibus aliis præferendus, hinc varia, alibi non obvia, Græca Epigrammata depromsit, unde, qui fuerint Collectionis hujus Autores primi, optime cognosci potest. Nec hæc attulit tantum, sed oculo etiam critico lustravit, & passim non infeliciter emendavit, ut, quam Græce etiam doctus, & artis interpretandi peritus sit *Martinus*, vel hinc existimari possit. Cum mortem Principis doctissimi, *Gasparis Mendoza & Segovia*, Marchionis Mendexarenfis & Agropolitani, postridie Cal. Sept. A. 1708, ætatis anno primo & octogesimo, defuncti, acerbè luget, simul scripta ejus memorat, in magno pretio habenda, sed partem maximam suis adhuc tenebris inclusa, quorum editionem pergratam viris doctis fore, vel ipsa eorum argumenta, admodum selecta, spondent. Sunt vero hæc: *De Mose, scriptore omnium vetustissimo; Carthago Africana; Patronatus S. Fruiti; Dissertationum Ecclesiasticarum Tomi duo; de Predicatione S. Jacobi in Hispania, adversus Natalem Alexandrum de Deo Carmelo; de vera origine Ordinis Carmelitarum; Fabula de equabus Lusitanis zephyro gravidatis explosa; Monumenta genealogica, propria familia de Segovia; de vera Epocha occupata a Sarracenis Hispania; de prima migratione gentium in Hispaniam; Gades Phœnicia; de Æra Hispanica; de origine & praxi impedimenti consanguinitatis & affinitatis; Monumenta Historica Alphonfi VIII, & Alphonfi, cognomento Sapientis, Regum Hispania; historia familie Mendexarenfis; Historia familie Montecatinarum; Historia familie Pontiorum de Leon; Nota & observationes in Homeri Batrachomyomachiam; Nota in Satyræ nonam Juvenalis, cum adjuncto Opusculo de annis, diebus, & horis Romanorum; Scholia in Artem poeticam Horatii; de Phalange, seu exercitu Macedonica; Hercules Gaditanus; de Etymologia militis; ad l. Miles ff. de Testam. militis; de Judiciis Aroepagi; Epilogus Ordinum militarium; de Conceptione Virginis matris; Historia Comitum Barchinonensium; Miscellanea. De horum plu-*

plurimum magnifice Noster sentit, ut maxime nobis eorum, quæ lucem nondum publicam viderunt, expetenda sit editio. Sam. Bochartum omnium, qui unquam usquamve fuerint, Criticorum facile principem dicit. De Flavii Dextri Chronico Hispania judicat, esse totum splendidissimæ mendacis anilibusque fabellis refectum; ab impostore quodam confectum, qui ea conjecerit male sani capitis deliramenta; monstrum, non librum. At Antonium Pagium, ob editam in Annales Baronii Criticam, vocat summum Chronologum, egregium Historicum, & Criticorum omnium longe principem. Graviole Origines Juris Civilis, in eorum librorum numero ponit, quibus carere elegantioris Jurisprudentiæ studiosus plane nequeat. Ita etiam de his: *Nihil in lucem prodit neque doctius, neque nitidius. — In his enim Juris civilis primordia & scaturigines detectæ, abditissimi Romanarum antiquitatum explorati recessus, Latini sermonis referatæ divitiæ; tanta verborum concinnitate, tam apte & congruenti ordine, tam naturali rerum causarumque nexu, ut, si cujus animum non statim mira quadam voluptate pelliciana, ne ille plumbeus sit & stupidius lapide molantur.* Repetite hic leguntur elegantes illæ & festivæ Martini leges Bibliothecales, quas ex Epistolis Mejanfianis excerptas olim dedimus in *Affig. A. 1734 Mens. Sept. pag. 400.* Neque vero metaphysicas subtilitates in Martino desideres, quarum plena est Epistola ad *Jannam Serresium*, Gallum, ubi sensuum velut patrocinium ab eo suscipi, idque demonstrari, videas, nec fallacem illorum usum esse, nec carere his in vestiganda veritate quemquam posse. Tractat & subinde controversias, ubi acutus est & vehemens, non facilis expertus, ut vel ex acutissimis illis velis discas, quibus *Martianum Aegyptium* petit, in explicanda Inscriptione antiqua occupatum. In describendis locorum amenitatibus, si quem alium, felicissimum dicas. Popilianam villam ita nobis depingit, ut vix locum invenire possis, cui tantas natura divitiæ concesserit. In jotis vero quam facetus & urbanus sic doceant Lechorethi illæ epulæ, quas, omnium deliciarum apparatus institudas, amico suo *Turrisso* paravit. Exstat inter Epistolas Martini una ad *Frant. Aquaticum & Aragonium*,

Tom. I
pag. 440.
Tom. II
pag. 34.

198.

386.

401.

Tom. I
pag. 407.

Tom. II
pag. 179.

231.

Tom. I
pag. 124.

Tom. II
pag. 257.
272.

Tom. I
pag. 217 seq.

S. R. E. Cardinalem, *Jacobi Pizes* nomine a *Martino* scripta, qua huic Principi dedicatur Pars una magnæ *Decisionum Rota Romana* Collectionis, in complura Volumina a *Pizeo* redactæ. Non exiguo honori cedit *Martino*, noluisse *Aquavivam* a quoquam alie commemorari laudes suas, quam a *Martino* nostro, qui munere hoc ita dextre & feliciter defunctus est, ut non *Francisci* tantum virtutes eleganti oratione explicaret, sed univærsæ simul *Aquavivæ* gentis, ab ultima memoria repetitam, historiam describeret. Gallis Noster, sive inveterato quodam gentis odio, sive maledicendi libidine, que minime decebat virtutis tam spectatæ senem, parum favet. Nam, cum belli Valentini, extincto Rege *Carolo* inter Hispanos & Austriacos gesti, mentionem facit, in eo totus est, ut Gallis exprobrat ignaviam suam, rapinas, scelera, idque tam vehementer & acerbè, ut sine indignatione hæc legere nemo vir bonus possit. Quid enim truculentius illis: *Gallos, quibus nihil fuit in eo prælo ignavius, celo effera. Per eos stotisset, actum profecto esset de Philippi regna. Ita illi gregatim mare pecorum, trepidantes ac pæne exanimati, relicti ordinibus Almansam confugerant. Quod quidem oppidum terrore compleverant, dum multibrûter ejulantes, ac rimabundi, lacubras querunt, abjectis extra murum scleppis, ut expeditius per macerias creperent. — Nec ea animi consternatio fuit impedimento, quo minus ad diripiendum templum se converterent, qua specie querenda salutis confugerant. Ea est gentis prædandi libido, & sacrorum consuetudo. Nobis nihil minus ferendum videtur, quam cum homines privati, imprimis vero in munere sacra constituti, injuriis & contumeliis gentes integras lacerandi, jus & audaciam sibi sumunt. Sunt & inter aliorum Epistolas, *Martinianis* admixtas, tales passim obvix, quas neminem possit legisse. Terribilissima est, & ex ipsis sapientie fontibus hausta, quam de vera Practicæ ratione, deque vènis *Martini*, & mixte ineptis aliorum Poetarum, Carnibus *Reginerii*, Gallus, scripsit. Nec minus *Mignane* omnes placent, hominis, qui se, præter ea, quæ a *Martino* acce-*

cepe-

ceperit, *ειροδιδαν*loz profitetur. A *Castelvinsio* vero, *Gravina*, *Maffao*, *Montefalconio*, quis vulgaria & indigna plausu publico exspectet? Ex *Philippi Buliphonis* literis apponemus iudicium de *Aug. Calmati* in sacra Biblia Commentariis, quos ille *Opus* dicit *egregium, ingens, eximium, & superius omni laude*. Addit: *Hos qui vixit tres Tomos habeat, haud ille ad pleniorum sacrorum Codicum intellectum, uberiorumque divini sermonis doctrinam, quidquam desiderabit*. Mirum etiam decus accedit Epistolis *Martini* ab adjunctis hinc atque illinc felicissimæ venæ Carminibus, quibus lectis, nemo non *Martino* Poetæ excellentis laudem tribuat. Survissimi sunt & *Catullianis* similes Hendecasyllabi, quibus *Migmanam* ad se videndam invitat, & alii, quibus amanter rogatur *Interianus*, ut sua præsentia levare ipsi velit acerbos podagra dolores. Inprimis vero, cum libris suis, Bibliopolæ Londinensibus venditis, ultimum vale dicit, nihil potest phaleucis illis mollius politiusque fingi. Nec minorem gratiam habent Epigrammata ejus, *in recens natum filiolum Philippi Buliphonis, & in Musæum Strozianam*, quorum æquat elegantiam duplex illud, tam Græcè, quam Latine, scriptum, *in Polycharpi Gazini versionem Hispanam Syntagmatis de Diis fatidicis apud priscos illustribus, olim a Petro Mussardo editis*. Nec Græcis numeris nihil potuisse *Martinum*, periti harum rerum Lectores judicabunt. Nam, cum Græcè reddit Epigrammata *Martialis* breviora XXVIII, nihil invenias in hoc labore, quod non referat ingenium Poetæ veteris, & Venerum Græcarum melleam dulcedinem; nec laudem nullam a Lectore feret *Imitatio illa Ode I Anacreontica*, qua *Lusus convivalis* describitur. Insignem hanc *Martini* in cantando artem simulatus est civis ejus, *Interianus de Ayala*, cujus bonum est Epigramma *in Podagram, Martino insultantem, & Flacco digna Ode illa, ad ingenium Horatiana: Beatus ille &c. felicitet expressa*, qua viri sapientis bonum & honestum otium decantatur. Applaudimus eidem, *Lusum convivalem* *Martini*, Carmen Græcum, numeris totidem Latinis, iisque optimis, reddenti.

Epistolis *Martiniensis* ejusdem Autoris *πρὸς τὸν Δῶν*, five

Tom. II
pag. 210.

Tom. I
pag. 242,
508.

Tom. II
pag. 419.

227.
253.
15 seq.

503.

Tom. I
pag. 489 -
496.
510.

460 seq.

503.

sive de *Animi affectionibus*, libellus, seu libelli potius particula, accessit, cui ultimam manum adhibere *Martinus* causæ variz, maxime domesticæ, prohibuerunt. At sic satis dignam, quam ab interitu vindicaret, opellam hanc duxit *Majanfius*, quippè a vulgari philosophandi ratione, & a scholasticis inceptis, quas nemo nescit, satis adhuc regnare, in illa gente, adeo remotam, ut, ejusne generis liber unquam in Hispania prodierit, nos quidem valde dubitemus. Commentarium dicere possis in *Librum quartum Questionum Tusculanarum Ciceronis*, cujus lectione ad suscipiendum id laboris *Martinus* extimulatum se sensit. Sænt hic omnium perturbationum ac commotionum genera ad quatuor classes revocata, *libidinem, voluptatem, metum, ægritudinem*. Inde, tanquam ex stirpe sua, derivatur, quicquid extra se rapit animu humanum, & tranquillitatem ejus turbat. Ea vero, quæcunque sunt, suo ordine & accurate Noster explicat, vera singulorum origine & hominem affiendi modo indicatis, aptis etiam atque rei prorsus congruis nominibus prolati. Inprimis vero solers & subtilis est in definitionibus, quarum plurimæ hæc novæ sunt, & Auctoris ingenio excogitatæ, quod veterum Philosophorum, ipsius etiam *Ciceronis*, nonnullæ admitti nullo modo possent. Sed, ut suum *Martinus* in his omnibus ingenium & sensum sequitur, aliis aliorum aut rejectis, aut saltem non consultis, opinionibus, ita facile, futurum, prævidemus, ut, quæ desiderent & carpant in hoc Opere, id inprimis nostri temporis Philosophi, qui omnis sapientiæ quendam velut principatum affectant, satis multa inveniant.

Jam dicendum etiam de vita *Martini*, quam, copiose diligenterque descriptam, & nitidissimæ orationis floribus conspersam, inscriptamque *Josepho Octavio Buzanzio*, cujus inprimis consilio hoc, quicquid est, laboris susceptum est, ita cum Epistola *Martini* conjunxit *Majanfius*, ut ab iis etiam, nullo laboris utriusque detrimento, commode separari possit. Nos vero, memores eorum, quæ jam olim in *Supplementis Novæ Actorum Tom. I pag. 402 ex Casaris Bulliphonis Præfatione, Apastorosi Martini præmissa, de vita & meritis præstantissimi Hispa-*

Hispa-

Hispanorum breviter commemoravimus, jam, si qua tunc reliquimus intacta, de illis maxime supplendis laborabimus. Natus est *Martinus* d. 14 Cal. Aug. A. 1663 Oropesæ, parvo Valentiz oppidulo, patre *Josepbo Martino*, cive Oropesano, matre *Maria Zaragoza*, Turralbina, honesto parentum pari, rei agrestis & pecuariz dedito, & laude optime gestorum inter suos conspicuo. Gremio parentum egressus anno ætatis sexto, Turrim albam migravit ad avunculum & materteram, qui primis literarum elementis hunc felicissimæ indolis puerum erudiendum curarunt. Inde decennis Castellonem abiit, Latinæ linguæ tirocinia positurus in schola *Michaelis Falconis*, nobilissimi illius urbis Grammatici. Jactis his intra trium annorum spatium omnis doctrinæ fundamentis, Valentiam se contulit, & in illustri hæc Musarum sede per triennium bonis literis operam navavit duce *Vincencio Stephano*, Theologiam vero Scholasticam annos quatuor ex ore *Marcelli Marone*, *Jo. Bapt. Scuderi*, *Franc. Milani*, & *Antonii Pratenfis*, hausit. Nec inter severiora hæc studia amœniores literas neglexit, ita Poeticæ imprimis deditus, ut in tenerrima ætate, nobilissimæ *Parnassi* Academiz, quæ cum altera, *Arcis* dicta, laudabili industria artem poeticam vernaculam Valentiz exercet, socius adscriptus, partim elegantissima Carmina complura scripserit, quorum præcipua habentur *Gigantomachia*, Poema heroicum, *Comædia quatuor*, in publicis theatris actæ, & *Sylva* quædam, ex antiquissimis vocabulis composita, sed quæ omnia postea ab Autore ipso flammis sunt mandata, partim ex tempore magna sæpius versuum tanquam flumina effuderit. Nec minus Latinæ Poeseos suavitate captus, annos vix duodeviginti natus Elegias viginti composuit, quibus, postea A. 1686 Romæ editis, non inconcinnum *Amalthea Geographicæ* nomen imposuit. Græcæ linguam Valentiz primum, postea & Romæ, quam in urbem se contulit A. 1686, sine magistro didicit, nec penitus abstulit ab Hebraicæ & Gallicæ deliciis. Romæ in album Academicorum, qui vocantur *Insecundi*, receptus, poesi adeo Etrusca excelluit, ut vix cuiquam eo nomine palmam concederet. Sed & Latina Carmina secessus ille Romanus bene multa tulit, quorum nonnulla integro *Amorum* libro,

fed nunquam edito, complexus eft. *Ovidianis* etiam *Fa-
ftis* Libros novos duodecim Supplementi inftar adjunxit, & de
Tiberis alluvione Silvam effudit, A. 1688 Romæ publicatam,
His politiffimi ingenii speciminibus aditum fibi paravit ad
gratiam eruditiffimi Romanz Ecclefiæ purpurati, *Jof. Saenzii
Aguirrii*, cui a Bibliotheca effe juffus, magnæ *Conciliorum*
Collectionis, quam auspiciis *Aguirriani* prodiiffe conftat,
editionem curavit. Præterea de *Poculis veterum* tunc eru-
ditiffimum libellum fcripfit, Alonz poftca ab ipfo flammis
commiffum, Notisque non vulgaribus *Theocritum* illuftravit,
& ex *Martiale* Epigrammata nonnulla in Græcum tranftulit,
Recens inftitutæ *Arcadum* Academiz non folum ipfe nomen
dedit, adoptato *Eumeli Olenii* nomine, fed & ad condendas
ejus leges cum aliis confilia contulit. At nulla re majorem
Italorum plaufum tulit, quam fmatiffimis in *Q. Seltani*, Plev-
donymi Senenfis, decem priores Satyras Notis criticis, *Saty-
romaflyx* infcriptis, quibus multorum ex Italis, maxime vero
J. V. Gravina, famam a turpiffimi hominis obtrectationibus
vindicavit. Quem laborem remuneraturus *Gravina*, in-
fcripfit ei *Dialogum de Lingua Latina*, ubi *Martinum* de
illa omnium linguarum regina jucundius, quam fubtilius,
difputantem inducit. In Academiam dogmaticam eodem
tempore receptus, aliquot Difputationes, fucci plenas, & in-
genio illo dignas, recitavit. Frequens etiam Bibliothecarum
fpectator fuit, quas ingreffus, fuperfites inprimis veterum
Scriptorum reliquias curiofo oculo luftravit, & felecta quæ-
que in codicillos retulit. Epigrammata Græca 150, nondum
edita, fed *Anthologia Græca* fuo merito adjungenda, ex ve-
tuffiffimis Scriptoribus defcripfit; & cum optimæ notæ Co-
dicibus Mftis multos, tam Græcos, quam Latinos, Autores
veteres contulit, unde prægrande ipfi variantium lectionum
Volumen enatum eft, poftca, tædio patriæ, nihil hæc curan-
tis, difcerptum. Dixit enim fæpiffime, *patriam fibi obftrif-
fe, quo minus aliquam fuæ memoriæ pofteris relinqueret.*
A. 1696, fuafu & autoritate Cardinalis *Aguirrii*, edidit Romæ
Nicolai Antonii, civis fui, *Bibliothecam Hispanicam veterem,*
fuis

fais passim ad marginem Notis non inutilibus adscriptis. Meditatus est præterea Linguz Latinz Etymologicon magnum, opus diu desideratum, sed a quo deinde, amplitudine instituti deterritus, abstinendum duxit, satius futurum ratus, si, quam eam in rem diligenter collegerat, aliquando per partes publicaret. Præcipue vero omnibus admirationi fuit eloquentia *Martini*, cujus tum maxime illustria dedit specimina, cum publice dixit coram *Innocentio XI & Alexandro VIII*, Pont. Max. qui Oratorem hunc gratia & honore omni dignissimum judicarunt. Decennio Romæ exacto, A. 1696, *Martinus*, impetrata prius utriusque Juris laurea, Romæ valedixit, rediturus in Hispaniam, ubi Decani Abonenfis munus a Pontifice Max. ipsi fuerat collatum. Provinciam hanc dextre administravit per biennium, quo elapso, Vicarium sibi petiit obtinuitque *Joseph. Anastas. Martinum*, A. 1731 demortuum. Ipse vero, fati impeditus, quem minus Romam repeteret, studiorum causa Valentiam se contulit, ubi, præter alios, familiarissime usus est *Jo. Basilio Calvino*, Cervillionis Comite, eruditissimo Viro; ex cujus Bibliotheca, omnibus rei literariz divitiis & ornamentis instructissima, protraxit *Ferdinandi Rutzii Villegati*, Poetæ Hispanorum vetustioris, aurea prorsus Carmina, indignissimis tenebris adhuc sepulta, sed tunc a *Martino* diligenter recognita, & ita studiose expolita, ut, nisi *Calvino* visum fuisset, differre hoc negotium, tunc exire in lucem publicam potuissent. Totus etiam fuit in vertendis *Eusebii* in *Hommerum* Commentariis, urgentibus hoc institutum Italarum doctissimis, maxime vero Marchione Villanovano, qui, Parisiis curaturum se ejus Operis editionem, receperat. In tractum vero Saguntinum excurrere, primus nobilissima Theatri, ad hunc diem prorsus incogniti, rudera detexit. Valentia Mantuam Carpetanorum invitatus a *Ludovico Corda*, Ecclesie Principe, transtulit huc penates sups A. 1704, ibidemque, curæ & custodiz præfectus Musei numarii, quod Neapoli secum advexerat Illustrissimus ille Princeps, redigendis in concinnum ordinem præstantissimis numis, quantam potuit, industriam adhibuit, tantam continuo hoc studio rei nu-

misfaticæ peritiam consecutus, ut, quadam fiduciâ sui, hæc
 seinel dixerit, *se, si Imperator aliquis imperii alti, quod in
 Gallienum desinit, revivisceret, designaturum illum, manique
 comprehensurum, vel si occultare se vellet inter multa ho-
 minum millia.* Collegit & ipse suis sumptibus rarissimorum
 numerorum supellectilem, adeo pecuniæ prodigus, ut mallet
 parcus esse in victu, quam his cuneis carere. Inter has
 curas A. 1705 de *Autore Anthologia Græci* doctam æque ac
 zopiosam Dissertationem scripsit, muneris loco oblatam *Anto-
 nio Felici Zondadario*, Archiepiscopo Damasceno: eodemque
 tempore manibus ejus exiit *Descriptio theatri Saguntini*, po-
 stea in Opere *Antiquitatum Montefalconiano*, & inter *Epistolat
 Majansianas*, publicata. Vertit etiam *Historiam Olympiadum
 Phlegontis Tralliani*, additurus huic operi Annotationes criti-
 cas, nisi librorum penuria intervertisset nobile consilium. In
 lectione *Libri quarti Quæstionum Tusculanarum Ciceronis* A.
 1706 occupato, dignum visum est de *Animi affectionibus* argu-
 mentum, quod integro libello explicaret. Itaque magnam ejus
 partem intra breve tempus absolvit, cui ne reliqua tunc ad-
 deret, cum domesticæ calamitates variz prohibuerunt. Anno
 sequenti, præclare meriturus de *Josepha Emanuele Mignana*,
 amico suo, hujus *Historiam belli rustici Valentini*, secum,
 ut erat literis consignata, ab Autore communicatam, sua ex-
 poliendam lima suscepit, monuitque *Mignanam* non nullius
 momenti varia, sed de quibus non eam, quam merebatur, ab
 illo gratiam tulit. Hinc plurimis *Martini*, publicis partim,
 partim domesticis, malis, inprimis vero amicorum & Mece-
 natum quorundam jactura, graviter afflictus, hypochondriacis
 etiam insulibus misere vexatus, A. 1711 Madrito valetudinis
 causa Hispalim se recepit. Hic, recuperata aliquantulum
 valetudine, totum se dedit antiquitatibus Hispaniæ serutan-
 dis, felix in eo, quod Amphitheatrum Italicense, nobilissi-
 mum olim, primus ex rudibus suis protraxit; cujus descri-
 ptionem postea cum *Bern. Montefalconio* communicavit, il-
 lius *Thesauro Antiquitatum* inserendam. Præterea deman-
 datam sibi a *Nicolao Corduba*, Marchione *Priegi*, provinciam,
 dispo-

disponendi librariam ipsius suppellectilem, valde copiosam atque splendidam, numisque & ornamentis antiquariis ditissimam, dextre & expedite administravit, efficacique cura sua, ne quidquam sive in ordine, sive in externo ornatu, librorum jure desiderari posset. Suis etiam usibus impigre collegit numerosos veteres, quorum, intra annos quatuor & sex menses, congregavit mille & sexcentos; nec minori studio MStos Codices vetustiores inspexit, quorum nonnullos diligenter cum libris editis contulit, mendisque liberavit. Hispali reversus est Madritum A. 1715, quo tempore decesserat *Gabriel Alvarezus*, Bibliothecæ regis præfectus, cui dignior dari successor non potuisset *Martino*, nisi, commendatione *Guil. Dubansonis*, Regi a Confessionibus sacris, prælatus ei fuisset *Joannes Ferreras*, *Annalium de rebus Hispaniæ* Scriptor. ferreus. Madriti conciliandum fuit *Martino* cum morbo gravi, cujus dolores levaturus aliquantum, in Græcum convertit *Martialis* quædam Epigrammata, & amicos suos donavit Hendecasyllabis, ad elegantiam veterum compositis. Restitutus sanitati pristinæ, amicitiam contraxit cum *Bern. Montefalconio*, Gallorum ornamento, cui lectissime multa antiquitatis monumenta transmisit, splendidissimum *Antiquitatum* Opus operaturæ. Quæ qualia sint, quamque diligenter a *Martino* descripta, jam cuilibet ex ipso illo *Antiquitatum* thesauro, in omnium manibus versante, integrum est cognoscere. A. 1716, cum libellum *Martini*, quo descriptio theatri Saguntini continetur, levi tantum Autoris mentione facta, paucis etiam mutatis verbis, pro suo ederet Romæ *Joach. Alcarazius*, *Valentinus*, injuriam hanc *Martino* illatam graviter ultus est *Jan. Vinc. Gravina*, qui fraudem *Alcarazii* per omnem fiduciam brevi tempore divulgavit, eoque deduxit lepidum opus, ut Autorem se dicere pulchri adeo laboris non amplius auderet. Madrito petiit Alonam *Martinus*, ubi aliquantisper commoratus, & jucunde conversatus cum *Philippo Bulphone*, denuo navigavit Romam A. 1717, nunquam, si fieri posset, in Hispaniam rediturus. Hic, veteres colendo amicitias, Musæa tam libraria, quam numaria, frequentando, doctrinam suam co-

ram nobilissimis Italarum explicando, otium suum suaviter
 fecellit, omniumque sibi gratiam conciliavit. Jam etiam se-
 rio meditari cepit *Eusebii* sui in Latinum translatis, nec
 non *Epistolarum*, quas dederat ad eruditos, & ab his vicissim
 acciperat, editionem; sed mire eum delusit fiducia in *Monte-*
salvato posita, qui, cum saepius, curaturum se, promississet, ut
 typis Parisiensibus exciderentur hi libri, tandem istius rei ni-
 hil praestitit. Aliquot mensibus Romae transactis, Edictum
 publicatum fuit *Philippi V*, Hispanorum Regis, quo celeri-
 ter redire in patriam, quoscunque Roma tunc aiebat, Hispani
 jubebantur, additis gravissimis poenis, si quis obamti iussis,
 aut neccere moras, auderet. Itaque, peragrato prius Praene-
 stino & Albano Montisque Tusculani agro, numarii thesau-
 ri, quem prorsus sibi in patria inutilem futurum noverat, ma-
 gna parte vendita, A. 1718 difficili itinere Noster in Hispaniam
 contendit. Alona salutata, ad Musae suae otium privatam
 rediit, scripsitque *Observationes* aliquas in *Aristophanis Co-*
medias, cujus Poetae incredibili amore ferebatur. Nu-
 merisnata vero consularia, quorum insignem copiam college-
 rat, *Andrea Bonito*, Neapolitano, & alia *Graciae*, Siciliae, &
 Hispaniae vetustioris, Anglo cuidam, pertusus patris, has pri-
 sci xvi reliquas contemptui habentis, vendidit. Anno sequenti
 1719, *Jacobi Ptoei* nomine, *Francisco Aquaviva* Cardinali, id
 serio expotenti, *Velamen quartum Decisionum Rosa Romanae*
 dedicavit Epistola peroranti, & laudum gentis *Aquaviva*
 plena, qua lecta, Cardinalis dixit: *Se aequae aestimare Prosphe-*
nsin illam, ac purpuram, qua induebatur. Circa idem tem-
 pus perfecit *Axastewon* suam, seu *Arca consecrationem*, o-
 mnino inchoatam, Poema nulli ex veteribus secundum, postea
 A. 1722 a *Cesare Laur. Bulphone*, cum Epistolis nonnullis
Martini & Bulphoni, & Carmine jucundo *Jani Interamuct-*
si Asala, publicatum. Haud ita multo post A. 1720 in anti-
 citiam *Martini* venit *Gregorius Mayansus*, tunc adhuc juve-
 nis, sed, ut ipse de se ait, *ingenio satis acuto, studio erga li-*
teras ardens, & judicio pro aetate acro; qui ab illo tempore
 diligens virtutum *Martini* admirator fuit, eodemque non
 tam

tam amico, quam magistro, usus est. Amicos etiam tunc nactus est *Martinus Joseph. Octavium Bustanzium*, orta Genuesem, *Antonium Judicem*, Juvenatii Principem, & Marchionem *Scipionem Massam*, cui, magnum *Inscriptionum* corpus paranti, insignem copiam Inscriptionum Hispanarum, nemini ad hunc diem cognitarum, transmisit. Ingravescente jam ætate, oculorum acies deficere *Martinum* cœpit, ut nec legere libros, nec rebus suis præesse, sat commode posset. Itaque pertæsus, si non studiorum, librorum tamen, omnem Bibliothecam suam, non tam numerosam, quam libris rarissimis, & nitidissime excusis, spectabilem, A. 1726 vendidit Bibliothecæ Londinensi, qui eam postea longe majori pretio venum exposuit civibus suis. Sic velut altero oculo, aut dimidta parte animæ, orbatus, omnem abiecit studiorum curam, nec commercium amplius cum Viris doctis, nisi cum *Gregorio Majansio*, habuit, qui Epistolas ejus complures, vernaculo sermone scriptas, diligenter in scriniis servat. Quæ post illud tempus acta sint de præstantissima *Epistolarum* Collectione Lipsiæ publicanda, & quibus modis effectum sit, ut illa tandem Mantuzæ Carpetanorum lucem adspexerit, jam supra copiose dictum est. Nunc vero in extrema senectute Alonæ *Martinus* placide, tranquille, sapienter, vivit, paratus mortem, quando cunque venerit, forti animo excipere. Figuram corporis ita nobis depingit *Majansius*: Emanuelis Martini *statura justa est; capilli subcrispi, canis nigrisque commixtis; frons ampla; supercilium canum sublatumque; oculi casti, quales Minerva dixit esse Poëtarum princeps; nasus & os justa magnitudinis; color rubicundus; facies liberalis; incessus gravis; voluntas ad executionem prompta; ut facile agnoscas, in ejus corpore regnare bilem.* Corpus ei natura robustum dedit, sed vexatum subinde capitia, doloribus, nec non podagræ & morbi, quem Latini incubum dicunt, insultibus. Frequens ei in villa Popiliana, situ amœnissima, secessus est, ubi, terrestria omnia magno animo contemnens, ad cœlestia se præparat. Ingenium in eo omnes mirantur acutissimum & prorsus sublime; memoriam rerum omnium capacissimam;

judi-

judicium acerrimum & severissimum. Veram eruditionem & ipse colit, & in aliis magni facit, libertatis imprimis amans, qua sine frustra ad supremum scientiarum adspirari fastidium intelligit. Amenus est in familiari colloquio, feriis admiscens jocos, eosque salibus conditos. Linguas Etruscam, Latinam, Græcamque, egregie callet, prosa æque ac versa oratione excellens, ut eximiis speciminibus ostendit. Inter Græcos *Aristophanis*, inter Latinos *Ciceronis*, *Terentii*, imprimis vero *Plauti*, non maximus solum sectator est, sed imitator etiam felicissimus. Sophisticas Philosophorum disputatiunculas nihili ducit, in deliciis habens Philosophiam veram, sobriam, veritatis studiosam. Antiquitatum & rei numismaticæ vix eo peritiorum tulit ætas nostra. Quod alii frustra conati sunt, ipse magno animo ad condendum Alphabetum Hispanum se convertit, longius ea in re, quam ante eum quisquam, progressus. Abjecit tamen postea hoc consilium, innumerabiles, quibus ea res premitur, difficultates agnoscens, etsi satis in eo felix, quod tenebras multas, veteri Hispanorum linguæ circumfusas, primus dispulerit. In animo aliquando habuit, *Hispaniam antiquam* edere, opus, si lucem prodidisset, omnino certe posteritate dignissimum, eique condigne exornanda selectissima quæque antiquitatum Hispanarum monumenta collegit; sed vidit postea, nihil ejusmodi tentandum in Hispania, cui sordent elegantiora studia, & vix terenciū æstimantur. Quæ scripsit *Martinus*, numero multa sunt, sed quorum magna pars adhuc latet in tenebris, aut victima Vulcani facta est. Quæ lucem adspexerunt, hæc sunt: *Solidad*, Carmen vernaculum, Valentiz, 1682, 4; *Amalibæa geographica, sive de rerum copia, Opus viginti Elegiis divisum*, Romæ, 1686, 8; *Sylvæ de Tiberis alluvione*, Romæ, 1688, 4; *Δυσέγνωσις, sive in Astrum converso, Elegia*, Madriti, 1722, 4; *περὶ παθῶν* liber affectus, & quæ cum illo nunc in lucem exeunt, *Epistolarum Libri XII*. Addimus his cetera, eodem prorsus ingenio & doctrina composita, sed quorum alia jam dudum exempta sunt commercio humano, alia prodeundi in conspectum eruditi orbis dubiam spem habent: *Comedia*
qua

quatuor vernacula, in publicis theatris actæ; Ammonii Hermetis Verso de similibus & differentibus vocabulis, Notis & Commentariis illustrata; Phlegontis Tralliani Historia Olympiadum; Tractatus de Veterum poculis; Etymologicon magnum Latine lingua; Elegiarum Decas ad Camillam; Fasti Romani vetores, elegiacis carminibus descripti; Odarum Liber; Hendecasyllabi; Plurimorum Anthologia Epigrammatum verso; Nota in Theocriti Idyllia; Observationes in Aristophanis Comædiis; Satyromastix, sive Nota critica in Q. Sectani decem priores Satyras; Observationes politica in Homerum; Volumen prægrande variantium lectionum, ex vetustis Codd. MSis collectarum; denique Eustathii Commentariorum in Homerum duo priora Volumenina, in linguam Latinam conversa.

I TALII ED ALTRI STRUMENTI LUSORI
degli antichi Romani, &c.

h. e.

DE TALIS ET ALIIS INSTRUMENTIS
lusoriis antiquorum Romanorum Commentatio; Autore
FRANCISCO FICORONIG, *Academiæ Regiæ*
Parisiensis Socio.

Romæ, ex typographia Antonii de' Rossi, 1734, 4 maj.
Alph. 1, Tabb. 22. 2.

Clarissimus Autor, antiquitatum, si quis alius, felicissimus in Italia investigator, Commentationem hanc, Illustrissimo ac Eminentissimo Principi ac Cardinali *Lercario* dicatam, occasione talorum, ex terra effossorum, qui in manus ipsius inciderant, edidit, horumque talorum formam hic omnium oculis publice exposuit. Cognatum quoque ei argumentum de tessæris, pessis, & calculis, qui cum talis sæpe confundi solent, ut in Præfatione ait, adjecit. Ac primo quidem de origine ludi talorum disquirat, eos refutat, qui, *Palamedem* ejus autorem esse, perhibent, ac *Pausaniam* aliosque Scriptores, ex quibus probare opinionem suam annuntur, de cubis

Pag. 6 seq.

8. 11. 12.

16.

Ggg

- vel tesseris, Italice *dadi* dictis, loqui, easque differre a talis, ostendens. Dein alios, qui ad *Theuten*, *Ægyptiorum* Deum, illius inventidnem, *Platonem* allegantes, referunt, in verbis ejus exponendis falli, eaque de pennis seu calculis agere, censet, ac eorum usum, formam, & significationem, explicans, ex vocabulo Græco *πεσσο* Italicum *pezzo* derivat. Græcos, ait, illos calculos etiam canes appellasse, & Latinos latrunculos, quia latronum, hoc est, militum, seu lateronum, ut *Varro* vult, vice in ludo erant, eosque ordine suo representabant. Numerum autem horum calculorum, & cellarum tabularii, incertum esse opinatur, & de ludo, ab *Hesychio* diagrammifino dicto, conjecturas suas profert, ac ludum astragalarum, *Homero* ac *Herodoto* memoratorum, talorumque, antiquissimum, ex Asia per Lydios forsitan in Italiam, ubi sedem fixerant, translatum putat. Porro talorum formam & partes, & factus, eorumque nomina, ut *supini*, *convexi*, *Chii*, *Coli*, *Canis*, *Veneris*, *Vulturii*, *senarii*, describit, ac de iis contra aliorum mentem judicium suum interponit. *Veneris* quî dicebatur jactus, ac omnes continebat talorum numeros, ejus prerogativam præ aliis exponit, pessimum vero canum, seu jactum quatuor unitatum, fuisse monstrat. Ad obscura alia nomina & numeros, ut *Stesichori*, *gruis*, *coma Berenice*, *Darii*, *Alexandri*, *Antigoni*, *Dicentronis*, *Mida*, *Euripidis*, progressus, nihil certi de iis asseri posse arbitratur. *Plistoboliam*, ludum Græcorum, cum *Euripidis* valore ac numero comparat, usque qualis fuerit, declarat, & alia nomina, an a figuris, talis inculptis, orta fuerint, ut quidam conjiciunt, in dubium vocat. De materia etiam talorum, ex qua formati fuerint, varia, ac de talorum usu apud Græcos & Romanos diverso, tabulæque talaris & tesserarum figura, differentia, & materia, & cellarum numero, differit. Hanc alveum quoque appellatam fuisse dicit, ac tabulam, a *Grutero* adductam, illustrat. Tesseras per fritillum sæpe, ad evitandas fraudes, esse jactus, ostendit, non manu semper, & varia veterum Autorum loca de iis interpretatur, deque vocis tabulæ sensu copiose disputat. Simul de instrumento, per quod tesse-

telleræ aut tali in alveum ceciderint, differit, ac pyrgum etiam, seu turriculam, dictum esse probat, nec minus in fritilli stymon inquirat. Et hoc instrumentum idem cum vocabulis *Psepheoli, Itmi, Cami, Phimi*, a iudicibus Græcis usitatorum, esse docet, easque voces exponit. Tandem de lucro & damno jactus cujuslibet talorum, præter Veneris jactum, qui omnia lucrabatur, nihil certi constare ait, ac in nummi alicujus lateris cusis talis inscripta verba: *qui ludis, arram det, quod satis est*, allegat & illustrat, eumque *Augusti* tempore, qui ludo talorum deditus fuerit, excusum fuisse conjectat.

Pag. 133
seq.

137.

147.

149 seq.

ANACREONTE, &c.

h. e.

ANACREON NUMERIS ITALICIS RED-
ditus a variis, addita textus Græci Latina, quæ
JOSUÆ BARNESIO debetur,
Versione.

Venetiis, apud Franciscum Piacentini, 1736, 4.

Alph. 1 plag. 3.

Floridissimi Carminis autor, *Anacreon*, postquam Latina civitate haud semel donatus fuit, mereri etiam visus est pluribus, ut numeris Etruscis redderetur. Favet instituto linguæ genius, & mollis illa luxuries, qua reliquis per Europam linguis dubiam facere palmam solet. Hinc *Anacreon* idiomaticis Hellenici haud imperitis, itidemque Italici gnaris, sibi jam per omnia similis & verborum selectu, & schemate, & miris terminorum revolutionibus, apparebit. Ab omnibus cum gratiam inire studeret Editor, Latinam Græco, quem vocant, textui ad latus posuit versionem; cumque *Henrici Stephani* versionem elegantiore, quam curatiorem, intellexisset, præoptavit *Barnesianam*. Floruit *Anacreon* tempore *Cyri & Cambyfis*, natus Teo, Ioniz oppido, quingentis ante Christum natum annis. Strenuus fuit divitiarum contemtor, qui, cum a *Polycrate*, Sami tyranno, quinque talentorum donum cepisset, prom-

Ggg 2

te

te remississe legitur numos, eo quod insomnem noctem fecerant. A *Platone* sapientis nomen retulit, quantumvis carminis luxuries a sapientia abesse videatur, sive quod vini & amoris, quibus carmina resonant, temperantior fuerit, sive quod, genio suo indulgisse, nec *Platoni* visa fuerit res bono viro adeo indigna. Senex mortuus est, nec facile intelligitur, quomodo, referente *Valerio Maximo*, dici potuerit *bis tantum humana vita modum supergressus*. Qui inter pocula vitam duxerat, hæc mortis suæ tanquam instrumenta habuisse narratur a *Valerio & Plinio*. Nam, cum viribus prostratus uvam ore sugeret, acino præfocatis faucibus interiit. Eodem fato ex uvæ grano gutturi illapso periisse *Sophoclem*, narrat *Lucianus*, unde vel prioris historia suspecta est, vel, eundem vitæ exitum disparis ingenii Poetas celebrasse, reputandum. Exstat, præter *Henrici Stephani*, cui restituti *Anacreontis* gloria unice debetur, versionem Latinam, carmine plerumque factam, *Elia Andree* labor similis, qui Odas, quas *Stephanus* non attigerat, carmine supplevit. Gallicis etiam versibus Poetam hunc extulerunt ille ipse *Henricus Stephanus, Ronsardus, & Bellavivus*, itidemque erudita fœmina, *Anna Fabra, Tanaquilli Fabri*, qui in *Anacreontem* jam antea commentatus fuerat, filia. Omnibus fere præripiunt palmam Itali, quod linguz volubilitas ad Græcænicum sermonem reliquis propius accedat. Longum esset, omnium commendare labores, qui bene de *Anacreonte* sunt promeriti. Qui hoc Volumine continentur, sunt *Bartholomæus Corfsni, Abbas Regnierius Maresius, Alexander Marchetti, Abbas Anton. Maria Salvini, & Anonymi*, quorum laboribus subjectæ sunt variorum compositiones *Anacreontica*.

JOANNIS GEORGII MICHAELIS, S. THEOL.

Prof. Halensis, Observationes sacræ.

Trajecti ad Rhenum, apud Hermannum Besseling, 1738, 8.

Alph. 1 plag. 12.

Exhibet hic S. Reverendus Autor Dissertationes quasdam selectas, uno fasciculo comprehensas, quæ maxima ex parte olim

olim in Academia Francofurtensi publico examini fuerunt subjectæ. Ex his *primum* locum occupat Exercitatio ampla *de Sacrificio cordis & cerebri*, cujus priorem partem Orationi, qua Philosophiæ Professoris munus, extra ordinem sibi in Academia illa demandatum, A. 1730 auspiciatus est, præmisit, &, ab aliis sacrificiis cor & cerebrum abfuisse, aliis adfuisse, multis rationibus nos docet. Cum vero postea *Albertus de Trauen* peculiari scripto, *de corde & cerebro victimarum*, hoc negasset, &, ab omnibus plane sacrificiis illa abfuisse, contendisset, singularibus observationibus, de hoc argumento A. 1732 editis, sententiam suam tueri studuit, eandemque iteratæ huic editioni cum luculentis accessionibus inseruit. Huic proxima est 2) *Dissertatio de Incisura propter mortuos, ad Lev. XIX, 28, XXI, 5, Deut. XIV, 1*, ubi, in significationem vocum שרץ & נר, quæ *incisionem* notant, inquiritur, ac, litteram ל, vocibus מר & נפס præfixam, *commodum* designare, & respici ad sanguinem, quo manes in inferiis placari posse, profanz gentes sibi persuadebant, ostendit, ea vero impia consuetudine quare Deus populum suum interdixit, rationes nonnullas affert. Hanc excipit 3) *de Cane a probro puerorum Bebelensium justo Dei judicio vindicatus, ad 2 Reg. II, 23, 24*, *Dissertatio*, qua gravitatem convicii illius demonstrat, Deique justitiam vindicatricem considerat, & simul de vario usu vocis נער, quæ *puerum*, ac de differentia inter נכר & קדר, quæ *calvitium* significat, differit, eamque hoc loco non ad naturale referendam esse, nec a pueris eo sensu prolatam, erudite commonstrat. Hanc sequitur 4) *de Cane, Symbolo Prophetæ, ad Jes LVI, 10, 11*, *Dissertatio*, in qua notionem hanc ex symbolica veterum Ægyptiorum sapientia illustrat, & veram originem vocis *Anubis* non Hebraicam, sed Ægyptiacam, ex doctissimi Viri, *Jablonskii*, meliore sententia, declarat; quo fine integram ejus Epistolam in Præfatione adjecit. Huic subjungitur 5) *de Spiritu sancto sub externo linguarum ignearum symbolo Apostolis communicato, ad Act. II, 3 seq.* Exercitatio, qua Pseudonymi cujusdam, *Soleichii, & Lakemacheri*, novæ explicationes dicti illius examinat, nec locum eas habere posse,

posse, ex phrasibus ostendit. Ordine sexta est, de *Crustulis quotidianis Pontificis Maximi*, quæ ille singulis diebus mane & vesperi in ara igne cremare, & sacrificio jugi præmittere, debebat. In hac, post etyma vocum כֶּרֶם & כֶּרֶם explanata, & post observationes nonnullas de crustulorum materia, loco & modo conficiendi, divisione, combustione, disquirat, num figura crucis illis placentulis fuerit impressa, eamque opinionem non satis demonstratam, attamen magis probabilem esse, hic, & in Præfatione prolixius, censet, altera illa, a Viro quodam doctissimo defensa, in Dissertatione, nuper edita, de *Panibus facierum*, ubi, hos quoque signo crucis notatos fuisse, asseruit, ac tandem varias rationes sensus typici illorum allegat. Claudit illius latus septima, de *Sacerdote ex ministerio sustitus non divite*, in qua, sustitutum vim divitias augendi non habuisse, contra Judæorum magistros probat, & præter alia, argumentam, ex *Deut. XXXIII, 10, 11*, voce קָרָן depromptum, refellit. Coronidem imponit Exercitatio octava, de *Tetracty Pythagorica*, qua, *Pythagoræ* forsitan aliquid de mysterio S. Trinitatis, per traditionem accepisse, ac cum sententia sua, de emanatione rerum omnium ex Deo ac divina natura confudisse, putat, atque hanc opinionem ex Valentinianorum etiam Tetracty illustrare annititur. Adhæc Scriptores, qui de *Tetracty Pythagorica* commentati sunt, recensentur, quibus nuper *Weismüllerus*, infelicissimus ejus interpres, accessit.

AUGUSTINI LEYSERI, IN REGIS POL.
 & Principis Electoris Saxonie Aula Consiliiarii, in Academia Vitembergensi Ordinarii, Consistorii Ecclesiastici Directoris, in Tribunali & Scabinatu primi Assessoris, Meditationes ad Pandectas, quibus præcipua Juris Capita ex antiquitate explicantur, cum Juribus recentioribus conferuntur, atque variis celeberrimæ Collegiorum Responsis & rebus iudicatis illustrantur.

Volumen VII & VIII.

Lipsiæ

Lipsiæ & Guelpherbyti, apud Jo. Christoph. Meisnerum,
1731 & 1735, 4.

Vol. VII Alph. 5 plag. 17. Vol. VIII Alph. 5 plag. 14.

Promissi sui olim dati adeo non oblitus est Illustris Celeberrimusque *Leyserus*, ut præstantissimas suas *Meditationes Juris*, quarum *Volumen I & II* in *Actis nostris A. 1723 Mens. Oct. pag. 444*, & *Volumina III – VI A. 1727 Mens. Jul. pag. 316*, suo merito laudavimus, adauxerit *Volumine VII & VIII*, utroque novam famæ *Leyseriana*, in pulcherrimo jam flore constitutz, materiam habente. Horum alterum nonnulla *Juris capita ex Libris π. XLI – XLVI, alterum ex Libro XLVII & XLVIII usque ad tit. 4*, desumpta, continet. Ubique Ill. Auctor, universi, quæquæ patet, Jureconsultorum ordinis ornamentum maximum; satis superque docet, se autoritates nulla ratione fundatas contemnere, & qui *Jurisprudentiæ civilis*, justitiæque, actiones hominum moderantis, veri sint fontes, aliis multis longe rectius tenere. Ut dictorum veritatem quilibet intelligere possit, utrumque *Volumen*, sed strictim, prout solemus, percurramus. *Voluminis VII Spec. 439*, ad occupationem neque animum, neque visum, neque verba, neque signa, sufficere, existimat, & imperium in res immobiles nondum cultas Principi competere, luculenter docet. *Spec. 442*, thesaurum prisco Jure Germanico a Principe vindicatum, ostendit. *Spec. 445* ostendit, rem aliquam sicte tradi, si tradantur instrumenta, ad eam pertinentia, nec de præsentis contractu confecta. *Spec. 446* contra *Titium, Franzkium, & Bergerum*, disputans, resignatione judiciali adhuc hodie multis in locis opus esse, & varias alienationes sine illa non consistere, contendit. *Spec. 454* discrimen rei vindicationis & actionis finium regundorum it evictum, idque præjudicio minime contemnendo illustrat. *Spec. 455* inter alia asserit, Patres & Pontifices non errasse, cum, nullam præscriptionem sine bona fide subsistere, probaturi, ad dictum *Paulinum Rom. XIV, 23*, provocaverint. *Spec. 462* probat, possessionem in rebus meræ facultatis neque per usum solitarium acquiri, neque solo non usu extinguï, si vel maxime longissimum tempus ei accesserit. *Corollar. 2 Schwendendorferi*

feri Summariam actionum forensium expositionem nominat. *librum ineptiarum plenum, equis multisque scriptum. Spec. 468* communem opinionem de necessaria sententiae cum libello conformitate habet popularem errorem, taleinque profus, qui pugnet cum Jure naturae, divino, Romano, Germanico, speciatim Recessibus Imperii & Jure Saxonico Electorali, cum singula hæc Jura libelli rationem non aliter haberi velint, quam requirant indoles negotii, acta, & probata.

Jam etiam ex *Volumine VII*, pro instituti nostri ratione, paucula addemus. *Spec. 532* Celeberrimus Autor ad quæstionem: num ordinaria laquei aliave ignominiosa poena maneat studiosum, gravioris criminis reum, affirmando, respondet, recitans criminale negotium *Castricianum. Spec. 537* demonstrat, Germanico quidem Jure furem haberi, qui apes & favos ex alieno fundo & arbore abstulerit, non tamen puniri hodie, nisi, apes & favos nondum occupatos eximendo, læserit arborem. *Spec. 539*, rapinae, quam neque religio Christiana, neque leges *Maximiliani*, penitus exstinxerint, adhuc post *Caroli V* obitum exempla exstare, clarum facit. *Spec. 541* vocabulum in legibus Romanis frequens, *hamam*, interpretatur *Feuer-Eymer. Specimine 542*, cui adjuncta est III. Autoris, ad *Frid Ottonem Menckenium*, Socium nostrum, Epistola perelegans & amoris plena, qualis sit differentia vindictæ & ultionis injurarum, ostendit, atque, causam suppètere, negat, cur injuriis accenseantur eruditorum vividæ inter se disputationes, *Spec. 543*, communi quidem, non tamen Saxonico, Jure in deprecationibus admitti procuratorem a parte rei, non sine ratione affirmat. *Spec. 545* septem describit sanarum genera, scilicet ciconiam, aures asininas, linguam exsertam, oris depravationem, imitationem, cornua protensa, & porrectionem digiti. *Spec. 557*, stellionatum a falso differre, negat. *Spec. 562*, postquam testatus est, se aliquot millia defensionum legisse, & duas tantum singulari artificio confectas, brevibus tradit methodum defensiones conscribendi. His annectit ea, quæ jam olim titulo *Ministri delinquentis* ediderat. Ubi describit crimina fidei, disquirat, in quantum Ministrissimatus crimen dici queat, nec ne, invelligans simul, num & quando virtutis, mi-

feri-

Misericordiae, fortitudinis, religionis & pietatis, magnanimitatis, magnificentiae & liberalitatis, parcimonie itidem, fidei, exsuperantia delictis annumerari queat, quibus etiam modis ministri Principis delinquere possint. Denique *Spec. 574* vindicat *Jeanis Perri* de caede perduellium privatis licita doctrinam contra aliorum calumnias. Recensionem finem imponimus, novis Ill. Autoris in Jurisprudentiam meritis applaudentes, & firmam ei constantemque valetudinem, ad alia multa, quae sunt literis & harum studiosis salutaria, potro perficienda, ex animo comprecantes.

ACCURATA MEDENDI METHODUS,
quantum fieri potest, ab omni hypotbesi abstracta: in tres Partes divisa, Pathologiam universalem, particularem, & Therapiam; per Aphorismos proposita ab
HENRICO JOSEPHO REGA, in *Universitate Lovaniensi Medicina Doctore & Professore primario.*

Lovanii, typis Martini van Oberbeke, 1737, 4.

Alph. 2 plag. 20.

Cum methodus medendi sit ea scientia, quae docet, quid sit faciendum, ut valetudo prospera conservetur, adversae vero idoneis remediis obviam eatur, atque adeo haec ultimus scriptus, ad quem omnes reliquae artis salutariae partes referendae sunt, jure habeatur Cl. Aetori, cui munus eam docendi in Academia Lovaniensi impositum est; potiora ejusdem capita, aphoristica brevitate, additis tamen, ubi res postulare videbatur, scholiis prolixioribus, exponere, ipse secum constituit. In tres totum Opus Partes dispelcuit, quarum prima Pathologiae generali dicata est, altera Pathologiam specialem, seu Semioticam, complectitur, tertiam denique remedium fontes, & operandi modum, explicat. Cum vero naturalia potiora fiat praeternaturalibus, praemissis notionibus vitae, sanitatis, morbi, & mortis, primo loco statum naturalem partium solidarum, & requisita illarum ad functiones suas rite perficiendas, ut & fluidorum naturalem constitutionem, exponit, quo eo feliciter varias inde declinationes in statu morbofo ostendere possit. Cum a plerisque humorum vitia in omni-

h h h

mor;

morborum genere accusari, & omnis medela ad illa emendanda dirigi, soleat, neglecta fere solidorum consideratione, id potissimum in toto Opere sibi demonstrandum censuit, sæpius primam morborum originem a partium solidarum præternaturali affectione repetendam, utpote a quibus postmodum fluida corrumpantur, & pleraque remedia primario in solidas partes agere, hinc demum effectum in fluida etiam redundare. Unde primo de solidarum partium variis affectionibus agit, cumque ab harum justo tono fluidorum motus æquabilis dependeat, illum vel intendi, vel minui, atque sic motus nunc vehementiores reddi, nunc segniore esse, ostendit, quorum vitiorum causas & effectus fufius persequitur: inde demum ad fluidorum præternaturalem constitutionem, tanquam promptum priorum effectum, explicandam accedit; atque, indicatis morborum divisionibus & differentiis, generali Pathologiæ finem imponit. *Alterâ Parte*, quam specialem Pathologiam appellat, potissimum accuratæ morborum hystoriz studium commendat, ut vel singula morborum phenomena a principio usque ad exitum nota sint, vel minimum signa essentialia & pathognomonica cujusque morbi perspecta, ne in diagnosi fallatur Medicus; neque minor labor in serutinio causarum collocandus, cum his potissimum remedia sint opponenda. Cum vero causam morbificam & morbi genium non parum declarent principalium actionum vitalium læsiones, linguæ etiam, oculorum, ac totius habitus corporis, constitutiones, ea denique, quæ pendente morbo excernuntur; de pulsu arteriæ, de respiratione, de lingua, ejusque vario in morbis habitu, de urina, de cruore e vena extracta, tanquam potioribus signis, unde Medicus morbum, ejusque causas, cognoscat, ex instituto agit, adductis ubique *Hippocratis*, & reliquorum medicinarum patrum, quorum in diagnosi & prognosi morborum sagacitatem merito admiramur, testimoniis, collatis simul recentiorum, qui horum vestigia cum laude prefferunt, observationibus. *In tertâ Parte*, sive Therapeia generali, explicata indicantis, indicationis, & indicati, significatione, de modo inveniendi remedia, eademque debite applicandi, agit, post in summas clas-

ses

ses digerit omnia auxiliiorum genera, quae vel sunt evacuantia, vel alterantia. Inter evacuantia de venesectione & purgantibus, sive alvum solventibus, ex instituto agit, & de eorundem operandi ratione, ac effectu, quem in solidas primario partes exerant, erudite differit; reliquas evacuantium species, cum ex dictis facilia de illarum virtutibus sit conjectura, brevitate causa omittit. Inter alterantia alia solidis partibus dicta ostendit, quorsum strictim sic dicta solventia seu relaxantia, sedativa, anodyna, & opista, solidum stringentia, tonica, nervina & cardiaca, ut & derivantia & revellentia, quae motum illarum mutant, refert, alia immediate afficere & alterare fluida docet, quorsum resolventia, incrassantia, balsamica, acre corrigentia, motum intestinum moderantia, vel excitantia, spectant. Singularia ex Opere, in quo cuncta inter se connexa & aphoristica brevitate proposita sunt, excerpere, superfluum ducimus, cum ex declarato Autoris scopo, & totius Systematis dispositione, satis appareat, quid ab illo expectandum sit, atque ad curatius evolvendum ipsum Opus excitari possint ii, quibus nuda empiria non sufficit, sed qui cum ratione omnia in morborum medela suscipere amant, quos impensis hujus libri lectioni operae non poenitebit.

URANOSCOPIA: OR THE CONTEMPLATION
of the heavens, &c.

h. e.

URANOSCOPIA, SIVE COELORUM CON-
templatio, quae continet demonstrationem equationis
temporis, una cum methodo observandi ingressus sola-
res in quodlibet eclipticae punctum, & investigatione
apbelliorum ac excentricitatum Planetarum; item de-
terminationem maximae elongationis Veneris & Mercu-
rii a Sole, nec minus medii motus Telluris, ejus apbellii,
& praecessionis aequinoctiorum, locorum Solis & Lunae
verorum, per calculos & observationes; inventionem
horae verae tempore nocturno, ope Stellarum, & novi cu-

Hhh 2

jusdam

jusdam Quadrantis; nec non explanationem demonstrationemque methodorum Kepleriana & Flamsteediana pro calculo temporum & phaenomenon Eclipticum solarium, quibus adduntur novae Tabulae nonagesimi gradus, ejusque altitudinis, Parallaxes Lunae tam in altitudinem, quam in longitudinem & latitudinem, multaque alia, quorum in tali Opere aliqua est utilitas. Auctore CAROLO LEAD-BETTER, Mathematicum Magistro.

Londini, typis J. Wilcox, 1735, 8 maj.

Alph. a plag. 9, cum Figuris nonnullis, textui insertis.

Cum ipsa tituli ratio satis indicet, quidnam operæ in hoc Tractatu sibi sumserit Cl. Autor; nihil aliud agendum nobis est recensitionem confecturis, quam ut de nonnullis ejus *Capitibus* pauca quædam & notata ceteris digniora Lectoribus nostris propinemus. Sunt autem *Capita* numero *tria & viginti*. In *primo* comparat demonstratio æquationis temporis, notaturque inprimis error *Streetii*, æquationem addere jubentis, cum subtrahi deberet, & contra; quæ res in diversas opiniones pertraxit Astronomos, donec controversiam decideret *Flamsteedius* peculiari Dissertatione, Operibus *Herroccii* posthumis annexa. Exponitur deinceps, quomodo inæqualitas dierum solarium oriatur ex duplici causa, scilicet obliquitate Eclipticæ, & reali motus Solis (vel Telluris) acceleratione & remissione in orbita. Quo facto, docetur, quomodo motus pendulorum ad medium Solis motum revocandus sit. *Capite II* monstratur, quomodo observandus sit Solis ingressus in notabilia Eclipticæ puncta. Res exemplis declaratur. *Caput III* exhibet investigationem aphelii Terræ & inæqualitatis annuæ. Ubi notandum, Autorem non sequi veram hypothesein ellipticam, qualem adstruxit *Keplerus*, in qua radius vector, e Sole cen foco ad Ellipsin ductus, areas vel sectores describit temporibus proportionales, sed illam, quam olim excoluit *Seibus Wardus*, ubi motus Terræ (vel Planete

netæ alius cujusvis) ex altero Ellipseos foco tanquam æqualis spectari supponitur. Adhibet tamen correctionem, ab *Ismaele Bullialdo* pro solvenda hac hypothese excogitatam. Idem dicendum de *Capitibus quarto & quinto*, ubi anomalie medie, excentricitates, & spheria, tam superiorum, quam inferiorum, Planetarum, indagantur. *Capite VII* determinatur maxima elongatio Veneris & Mercurii a Sole. Invenitur maxima elong. Mercur. = $28^{\circ} 21' 8''$, Veneris = $47^{\circ} 38' 35''$. *Capite IX* exhibetur calculus loci veri Lunæ, exactior, quam huc usque fuit inventus. Superstruitur scilicet theorie lunari *Newtoni*. Cum motus Lunæ juxta theoriam modo dictam æquationes quamplurimas requirat, ut tandem habeatur verus Lunæ locus; Noster, rem gratam Astrophilis facturus, a pag. 88 — 116 inseruit Tabulas lunares, quarum quatuor priores totidem æquationes exhibent, a *Newtono* indicatas. Eas excipiunt Tabula secundæ æquationis Apogæi lunaris, cum Logarithmo excentricitatis ejus orbitæ; Tabula variationis; Tabula septimæ æquationis Lunæ; Tabula secundæ æquationis nodi Lunæ, cum Logarithmo sinus inclinationis ejus orbitæ; Tabula latitudinis primæ in Syzygiis, item motus horarii, semidiametri, parallaxeos, horizontalis, tandemque Tabula æquationis ellipticæ Lunæ, cum logarithmis distantie ejus a Terra. *Capite X* exponitur modus inveniendi horam veram tempore nocturno operarum. *Capite XI*, ubi agitur de observando vero Solis loco, mentio injicitur novi istius Quadrantis, de quo in titulo libri jam fuit dictum, quemque construxit *Jo. Barston*, horologiopæus Chelsejensis. Noster tantis laudibus organon hocce effert, ut omnia id alia sui generis antecellere dicat. Insignis ejus est utilitas in navigationibus, a Viris rei nauticæ & astronomicæ peritis dudum cognita. Notatu præcipue dignum, Quadrantem hac ratione constructum, (referente ita Cl. Autore,) cujus diameter sit unius pollicis Anglicani (*Inch*), respondere radio 15 pedum, juxta quem constructus est Quadrans ordinarius. Quodsi ejus diameter fiat 18 pollicum, respondebit Quadranti ordinario, cujus radius sit 270 pedum.

Hhh 3

Capite

Capite XII & XIII exponitur, qua ratione locus Lunæ tam verus, qualis ex centro terræ spectaretur, quam visibilis, qualis nimirum ob parallaxium rationes apparet, inveniri debeat. *Capite XV* fuse explicatur methodus computandi eclipses solares, qualem primus excogitavit *Keplerus*, excoluit *Flamsteedius* & alii. Omnia illustrantur exemplis, magno tyronibus usui futuris. Quomodo eclipses solaris præcipua momenta exquiri possint ope globi terrestria, ostenditur *Cap. XVIII. Capite XIX* docetur modus observandi phases *Veneris* & *Mercurii*. Reliqua *Capita* nihil offerunt, quod admodum notari mereatur, si ab eo discesseris, quod usum Tabularum, Operi subjunctarum, declarent, de quibus statim plura. Videre igitur ad finem libri præcipue est 1) Tabulam gradus nonagesimi, pro obliquitate *Eclipticæ* $23^{\circ} 29'$, inde ab æquatore ad latitudinem usque 60 grad. tam borealem, quam australem, computatam; 2) Tabulam anguli orientis, sive altitudinis nonagesimi, qualem etiam exhibuit *Keplerus* in *Rudolphinis*; 3) Tabulam refractionum *Newtonianam*, quæ refractionem horizontalem $47''$ majorem statuit, quam *Flamsteedius*; 4) Tabulam Parallæos altitudinis Lunæ; 5) Tabulam Parallæos Lunæ in longitudinem & latitudinem. Constat, in calculo eclipsium solarium & occultationum fixarum inventionem loci visibilis Lunæ per parallaxes rem esse difficultatis, & tædiorum plenam. Pergratam itaque Astronomiæ cultoribus operam præstitisse dicendus est *Cl. Autor*, quod, hæc Parallaxium Tabulas construendo, onere tam gravi ipsos liberaverit.

A MISCELLANY OF MATHEMATIKS IN
two Parts, &c.
h. e.

MISCELLANEA MATHEMATICA, DUABUS
Partibus comprehensa, Autore RICHARDO LOCKE.

Londini, sumptibus Innys & Manby, 1736, 8.

Plag. 21, Tabb. zn. 4.

Septem annorum studia & observationes in eo a se collocatas, Autor in Præfatione fatetur, Tractatum hunc ut conscri-

scriberet. Scire igitur auebunt sine dubio Lectores nostri, quanam ille argumenta contineat. Indicabimus ea paucis. *Parti prima* absolvitur *Capitibus duodecim*. *Primum* exhibet definitiones Astronomicas; introductionis loco in doctrinam Astronomiæ præcipue Sphæricam futuras. Igitur, quid maxime hic fit notandum, non apparet. Quod Tellus motu tam diurno circa axem, quam annuo in orbita, feratur, opinionem esse *maxime probabilem*, ait pag. 5. *Capitis secundi* titulus valde est magnificus; inscribitur enim: *Quadratura Circuli*. En! quam confidenter de hac sua quadratura Autor loquatur in Præfatione: *Si verum est, inquit, quod Batavi statuerint præmium 10000 librarum ei, qui circulum quadraturus esset, ego quidem spero, eos aut pecuniam numeraturos, aut fore aliquem, qui demonstret, rem non esse confectam*. Batorum itaque est, hanc circuli quadraturam ad examen revocare. Quantum tamen nobis festinantibus perspicere licuit, quadraturæ circuli absoluta, qualis desideratur, non datur ab Autore, sed aliquis forsan approximandi modus, cujus veritatem explorare jam non vacat. *Caput tertium* rursus Astronomicum est, Autoris cogitata de Anomaliis exhibent. Improbantur orbitæ Planetarum ellipticæ, quales hodie statuuntur ab Astronomis tantum non omnibus. Quodsi Autorem audias, perfectioni machinæ cælestis non parum derogatur, si, motus in ea dari, defendas, qui non plane sint circulares. Quod iis omnibus accidit, qui quadraturam circuli reperisse sibi videntur, ut nescio quæ mysteria ex circulo depromi posse sibi persuadeant, idem Nostro quoque contingit, haud obscure apparet. Subjunguntur hæc *Capitibus* Tabulæ æquationum pro Sole & Luna. *Capite quarto* exhibetur schema generale gnomonice; addita explicatione. *Caput quintum* tractat de potentis mechanicis, quarum mysterium (ita loquitur Autor,) etiam ex circulo demonstrari potest. *Caput sextum* exhibet divisionem Monochordii, ex circulo derivatam; *septimum & octavum* doctrinam refractionum, & radiorum convergentium; *nonum* quadraturam Ellipseos, ex sua circuli quadratura deductam; *decimum & undecimum* variis de usibus Circuli & Ellipseos nãdita.

meditationes. Denique *Capite duodecimo* proponitur geometrica (ut ait Autor) Cubi duplicatio, per solas lineas rectas, quæ vero, ut paucis dicamus, est parva putas paralogismus, in eo positus, quod loco duarum mediarum *geometricæ* proportionalium inter duas lineas extremas, quaerantur duæ mediæ *arithmetice* proportionales, adeoque confusio sit proportionis arithmetice & geometricæ. Quæ falsa Cubi duplicatio, primo nobis obtutu deprehensa, nec de Circuli quadratura, ab Autore excogitata, admodum bene sperare nos patitur.

Parti secunda libelli, *duodecim* & ipsa *Capitibus* constant, continet tam Trigonometrica, quam Hydrographica, & Astro-nomica. Et quidem Trigonometrica habentur a *Capite I ad V.* Contendit Autor, se aliam invenisse viam, triangula tam plana, quam spherica, abque canone Sinuum & Tangentium, expedite resolvendi, quæ fundetur in proportione laterum ad angulos. Rem novam hic præstitisset Autor, si demonstrasset legitime. At vero dolendum, demonstrationes & hic meram esse paralogismorum farraginem, qui statim in oculos incurrunt intelligenti. Dum *Euclidem* citat Autor, manifestissime prodit, se *Euclidem* non intelligere. Nostrum non est, atro carbone scripta notare, quæ recensemus; sed ubique tamen dicendum, quod res est, & veritati pretium suum statuendum. Si hac ratione triangula solvantur, quot & quanti errores orientur! E. g. si detur hypothenusa trianguli rectanguli = 37, latus unum = 31, & quaeratur angulus huic lateri oppositus; juxta analogiam Autoris erit ille = 64°, cum tamen per veram Trigonometricæ methodum inveniantur = 55°, 55', differentia prorsus haud ferenda. Reliqua *Capita* quod attinet, ea respiciunt potissimum Problema longitudinaria. Cum ibi Trigonometricæ suæ applicationem faciat Autor, facile animo præcipient Lectores nostri, quid de iis sit statuendum. Tandem adduntur Tabulæ, ad aliquot Solis & Lunæ motus pertinentes. Sed de his satis.

In hoc ipso Mense pag. 394 lin. 16 pro *horum lege horum*; pag. 397 lin. 7 pro *Scrictorum* lege *Scriptorum*; ead. pag. lin. 14 pro *reddituri* l. *redituri*; ead. pag. lin. 32 pro *in* l. *in*; pag. 416 lin. 21 pro *exornanda* l. *exornando*.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCXXXVIII.

HISTOIRE DES SEQUANOIS ET DE LA PROVINCE Sequanoise, des Bourguignons, &c.

h. e.

HISTORIA SEQUANORUM, PROVINCIAE Sequanensis, & Burgundorum, duobus Voluminibus: exposita, quorum altero primum regnum Burgundiae, & Ecclesia Vesontina, usque ad Seculum sextum, Abbatie item Comitatus Burgundici, inde ab earum fundatione usque ad praesens tempus, altero secundum regnum Burgundiae, Comitatus Burgundiae sub Regibus Carolingicis, tertium & quartum regnum Burgundiae, describuntur. Autore F. JO. DUNODO, Seniore Advocato Parlamentari, & in Academia Vesontina Professore Regio.

Divione & Parisiis, apud Briassonum, 1735 & 1737, 4.
Vol. I Alph. 3 plag. 10, Vol. II Alph. 4 plag. 15.

Ea semper fuit Burgundorum regio, quae sive soli fertilitate, sive incolarum virtute, sive majestate regni, sive fortium factorum gloria, sive denique multiplici rerum gestarum varietate, nulli alii palmam concederet. Mirum itaque est, non a pluribus, quam duobus, nec majore diligentia, illustris illius provinciae historiam fuisse illustra-

tam. Sunt illi duo *Ludovicus Golutus*, Advocatus Parlamenti Dalensis, cujus sub finem Seculi XVI *Commentarii de rebus Burgundorum* (*Memoires de Bourguignons*) forma majori prodierunt, & *Jo. Jac. Cibsetius*, Medicus Vesontanus, qui Seculo superiore *Historiam Burgundorum Ecclesiasticam & Civilem* in 4 edidit. Neuter horum suis carere vitiis videtur. *Golutus*, cum librum suum ampla fabularum sacragine impleverit, id magis egisse videtur, ut ingenium ostenderet, quam ut veritatem ex tenebris erueret. *Cibsetius* Opus dedit doctissimum, sed in quo Romanas tantum antiquitates sectatus est, Cæticarum fere nihil habet. Eiusdem *Cibsetii* habemus *Historiam Ecclesiæ Vesontinæ*, felicioribus auspiciis ab Autore, quippe pluribus hic ac certioribus instructo documentis, compositam, ita quidem, ut, rejectis fabellis, quas Secula portentorum plena invexerant, omnia hic testibus ac monumentis fide dignis munita compareant. Hæc erant, quæ bonum & patriæ amantem civem impellere poterant ad rimanda majorum monumenta. Inter varias turbas, quæ a studiis humanioribus Autorem nostrum per aliquod tempus detinuerunt, varix ipsi enatæ sunt observationes, vel plane novæ, vel multo emendatiores, quam illæ, quas superior ætas dederat. Nobilis autem quidam Burgundus, quem patriæ amor ad eadem studia compellebat, effecit literis ac monitis frequentioribus, ut, quæ sparsim antea, nullo ordine, in adversaria Noster conjecerat, elaboratiora in manus eruditorum traderet. *Duobus Tomis* dispescitur præfens Opus; de cujus instituto & argumentis breviter præmissæ *Tomis* singulis Præfationes exponunt. *Prior Tomus duabus Partibus* civiles & sacras antiquitates pertractat. A civilibus auspiciis cum Autore faciamus. Primum historia Sequanorum & Provinciæ Sequanensis legitur, commemorans ortum Sequanorum, adventam in Galliam, potestatem in vicinos, bellorum cum Germanis Romanisque facta, submissas Latino jugo cervices, reportatos a *Cæsare* triumphos, obedientiam subsecutis Imperatori-

toribus præsitam, calamitatesque tristissimas, quas, post *Constantini Magni* tempora, furor Alanorum, Gothorum, Francorum, Burgundorumque, rebus Sequanorum olim florentissimis attulit. Campus hic est amplissimus, in quo laxis quasi frænis omnis generis Scriptores excurrere, urbium vetustatam ruderibus fixam suam sedem vindicare, obscurorum nominum tenebras admoto vel historiz, vel conjecturarum, lumine discutere, contemplari prisce ætatis stupenda miracula, aquæductus artificiosos, ædificia splendida, marmora insignia, & , qui maximus est fructus, historicos errores priorum Seculorum noscere atque emendare, possint. Ista vero a Nostro, tantum abest, ut neglecta censeamus, ut, qua fieri potuit cura, & eruditionis copia, explicantem ea omnia legamus, quæ Romani imperii majestatem & splendorem ostendunt. Orationis autem filum ne divelleret, amplio rem dicendorum apparatus *sex Dissertationibus* completus est. Non ingratus facturos nos Romanarum rerum curiosos speramus, si, quæ doctè hic traduntur, curatius, pro rerum dignitate, exponamus, in ceteris eo simus breviores. Ita vero in singulis *Dissertationibus* partes suas agit doctissimus Autor, ut literas præmittat Nobilis illius Burgundi, quem paulo ante diximus, quæ dubia nonnulla movent ex Historico Vesontino, quo nomine *Golutum* indicari opinamur, aut, veris Autoris narrationibus rejectis, meras fabulas venditant, suas his deinde responsiones subjungat, in quibus inscitiam superiorum temporum reprehendit, novisque argumentis sententiam suam corroborat. *Prima Dissertatio* ad Geographiam spectat, & in figendis Sequanorum limitibus versatur. *Secunda Dissertatione* de vetustate Vesontionis, de nominis hujus origine, de fundatione Dolz, de loco, ubi Amagetobria sita fuit, & de vetusta Metropoli Sequanorum, disseritur. Juvat hinc decerpere nonnulla, quæ scitu maxime utilia videntur. Sunt, qui Vesontionem ipsa Romana vetustiore dicant. Quibus non solum assensum præbet Autor, sed & ulterius progressus, Vesontionis origi-

nem in illa prima & antiquissima, ante *Trojam* expugnatam, tempora rejicit, quibus Celtæ, non, quod putant alii, navibus, sed continente terra, litora Danubii legentes, ex Armenia & Tauri jugis in Galliam proruperunt. In statuenda vocis Vefontionis etymologia ab Historico Vefontino Noster, ut in aliis omnibus, discedit. Derivat ille vocem a nomine *Bison*, originis Græcæ, quod generi cuidam taurorum sylvestrium proprium fuit. At Noster, Græcam linguam penitus ignotant fuisse Sequanis, nec hos alia locutos lingua, contendit, quam quæ Germanis fuit patria, quippe partem Germaniæ fortunæ suæ sedem habentes. Affirmat potius, a Celtica voce *Vesen*, id est, *arce*, sive a Germanico *Wesen*, (voluit dicere *Weisen*,) id est, *viam ducere, instruere*, unde *Vestung*, castellum, vocis originem petendam. Amagetobriam, ubi Sequani, cum *Cæsare* juncti, Germanos devicerunt; non ad Bingium trans Navam, (quod *Samsonis*, in Mappa vetustæ Galliæ, visum est, *Aufonium* perperam in partes suas trahenti,) nec ad Rheni ripas, sed ad Araris & Ognoni confluentes, collocat, eo scilicet loco, quo Broia (*Broys des Pefmes*) sita est hodie, quam antiquitus pro *Moisge de Broie Amagetobriam* dictam suspicatur. De Dolz vetustate & excellentia, qua Vefontione olim potior fuit habita, *tertia Dissertatione* diligenter actum est. Nobilis ille, cum sciret, Dolam ante *Julii Cæsaris* tempora Vefontioni prælatam fuisse, neque tamen in *Ptolemæo*, curatissimo antiquæ Geographiæ Scriptore, ullum ejus vestigium inveniret; eam in *Dittacia* seu *Didattio* deprehendere sibi visus est, quod *Ptolemæus* cum aliis tribus Sequanorum oppidis primo statim loco nominat. Notare illud nomen ait *Disis stationem*, in aliorum etiam locorum nominibus extricandis ingeniosus valde, ut, si legas Nobilem illum, *Noachi* arcam in Gallia consedisse, aut omnem memoriam Chaldææ gentis hic conservatam, aut totum fere Græcorum Deorum concilium huc commigrasse, arbitreris. Addit tandem, Dolam, *Friderici I Imp.* præsentia, superboque palatio, honestatam, posterioribus

bus maxime Seculis declarasse. Autor vero noster ita sententia illius Nobilis est contrarius, ut antiquorum Scriptorum tempore penitus neget existisse Dolam, medio autem ævo mediocre satis fuisse prædium existimet. Quod in *Ptolemaeo* quaeritur fundamentum dignitatis, quæ Dola superbit, cum primo loco nominetur, corrui statim, si *Ptolemaum* meminerimus non pro meritis, sed pro mensura longitudinum, urbes disposuisse. Neque splendor ille, quo Vefontio enituit, verbis *Cæsaris* obscuratur, oppidum illud, non urbem, dicentis, quippe alio loco idem *maximum Sequanorum oppidum* appellantis. Nec minorem *Augusti* tempore, & post eum, urbis Vefontinæ inter Sequanos fuisse dignitatem constat. In tota vero Scriptorum antiquiorum turba haud unus est, qui *Dittacii* vel semel tantum meminerit. Neque ullum unquam marmor vetustum apparuit, unde vel levissima veri specie excerpere Dolam possis. Ipsum *Ptolemaum*, ejusque Codices MStos, si inspiciamus, apertam erroris originem habebimus. Doctissimus *de Camps*, Abbas *Signienfis*, qui optimos *Ptolemai* Codices manu exaratos in Regiæ æque ac aliis Parisiensibus Bibliothecis evolvit, testatus fuit per literas, existere quosdam, qui *ΟυσΑΝΤΙΟΥ* legant. Et *Cel. Boubierius* Autori nostro affirmavit, apud se esse exemplar *Ptolemai*, cujus margini *Cl. Salmasius* variantes lectiones adscripserit, e præstantissimis Palatinæ, nunc Vaticanæ, Codicibus depromptas, quæ legant *διττάσιον*, quod Autor legendum conjicit *διτάσιον*, *bina stasio*, putatque adeo, aut refecandum plane *διττάσιον*, aut *διτάσιον* legendum, hocque ipso notari loca *le Grand & le Petit Noir*, quæ melius, quam Dola, situi & gradibus *Ptolemaicis* convenient; propterea autem *binam stasionem* dici, quia in via Romana urbs fuerit utraque, & utraque sibi vicina, adeoque vel in hac, vel in illa, pro arbitrio potuerit subsist, quod antiquitatis manifestum sit indicium. Eodem in loco multos erui numos & reliquias illorum temporum, e *P. Dunodi Notitia Provincia (Notice de la Province)* refert. Ceterum miram Historici Vefontini,

tini in explicandis, & e Tatarica barbaris protrahendis, nominibus Gallicis imaginandi vim pro merito exagitat, urgens imprimis, vetustatis nullam nec *Fridorici* *Fzate* vestigium superesse Dolæ, nec fuisse Dolam hanc nisi castellum, quod *Orto* filius, & sequentes Comites, translata illuc sede, nobilitarint. *Quarta Dissertatione* quærit amicus Auctoris, an, quod asserit *Gollatus*, & quando, *Vesontio* ab auro illic invento fuerit *Chryseopolis* denominata; porro, quis aquæductum, ab *Arcerio Vesontionem* pertingentem, construxerit, & cui arcas triumphalis fuerit erectus. Respondet Noster, constare ex illis, qui res istius tractus naturales æque ac civiles exposuerunt, aurum illic non inveniri. Aliud contra nomen, quod verum est & genuinum, ficto huic & corrupto substituendam suadet. Hæsit illud e notitia quadam, quam e Bibliotheca Tigurina transcripsit *Jac. Simlerus*, & *Jos. Scaliger* magni fecit, qua expresse legitur *ctovitas Crispolinorum*. Est igitur *Crispopolis*, quod hominum ignorantia & linguæ volubilitas in *Crispolis* mutavit. Originem autem ducere id nominis putat a *Crispo*, filio *Constantini M.* quem ob repressas Germanorum incursiones, aliaque merita in *Sequanos* & omnem *Galliam*, insigni honore cives *Vesontini* prosecuti sunt, eodem nempe, quo patrem ipsius *Byzantini* affecerant. Eidem etiam, non vero *Aurelio*, arcum triumphalem erectum asserit, & ex inscriptionibus ac figuris illi impressis, quas singulas curate & distincte exponit, demonstrat, non nisi juveni illum convenire, quem, innata virtute ad magna quævis & ingenua connitentem, invida fors oppresserit. Neque etiam *Julum Casarem*, bellis Gallicis districtum, neque *Agrippam*, aquæductus ingentis ac mirandi auctores agnoscit. Tribuit hunc potius *Antonina* gentis onidam, quam e Gallis oriundam nonnulla maximi momenti testimonia produnt. Cum etiam *Aurelius Romæ* fissis faxis aquam dederit, & exslet adhuc Inscriptio, qua *Vesontini* præstitis sibi ab *Aurelio* beneficiis gratam mentem testantur, non videtur sibi errare Auctor, si ad illum referat aquæductus ex-

structi

fructi gloriam. *Quinta Dissertatione* Eques ille Burgundus refert, detecta fuisse circa Maurianam (*Moirans*) monumenta antiqua, numos, inscriptiones, rudera templorum, aqueductuum, pontis, amphitheatri, balnei publici, ergastuli, & propugnaculorum; testari illa de civitate quadam vetusta, quam fortunae casus destruxerit. Sed, dissentire, addit, de nomine duos Auctores; alterum nominare Aventicum, a *Ptolemaeo* inter Sequanorum civitates relatum; alteri *Ifernodorum* dici, *Romani & Lupicini*, Sanctorum Seculi quinti, natalibus clarum, & magni factum a priscis Gothorum Regibus, qui ibi numos suos eudendi curarint. Autor contra, qui omnia inspicxit ipse, & attente exploravit, utrumque convellit; hunc, quod *Ifernodorum* adhuc sub nomine *Ifernore* exsistat, sex fere milliaribus a Mauriana distitum, & templum *Ifernodori Mercurio*, hujus vero urbis sacraria *Pani & Marti Augusto*, dedicata fuerint; illum ex eo, quod nec e *Gregorio Turonensi Vitar. Patr. Cap. 1*, nec e *Ptolemaeo*, hauriri possit suspicio, ac si duae urbes fuerint Aventicum dictae, una Helvetiae, altera Sequanorum; omniaque, quae de Aventico leguntur, de una accipi, non de pluribus, possint. *Maurianam* itaque urbem illam nominat; in cujus confinia *S. Marimum*, a Saracenis A. 731 interfectum, confugisse, nos docent Acta Sanctorum. Refert, destructae hostili furore civitatis incolae, in montium rimas & cacumina dispersos, evanescente metu, rediisse, & aliquanto post aliam urbem condidisse ejusdem nominis, quod temporum cursus in *Moirans*, paululum flexa pronuntiatione, commutaverit. Commemoraverat autem antea, ut modo diximus, Inscriptiones quasdam, in quibus dedicatum *Mercurio* templum *Ifernodori*, itaque *Mars Augustus & Milites Nibaci* leguntur; quas attulit & explanavit, quo constaret simul, *Maurianam* civitatem dici a colonis militibus, quos ex *Aegypto & Mauritania* Imperatores huc pertraxerant. Occasione hac data, in alias Inscriptiones antiquas excurrit, ex quibus memorabilis est *Lugdunensis* quaedam, in qua *Mars Segemon* appellatur; quam vocem ex lingua Celtica interpretan-

tandam conjicit. *Plinius & S. Augustinus*, vocem *Seg* originem Latine *Seger* dedisse, docent. Concladit ergo, *Siken* esse *metere*, & *Sikman* *messer*. E Celtico quoque aut Germanico *zichen* derivat cognomen *Apollinis Siant*, quia arcum tendere fingatur. Ad *Ifernodorum* tandem devenit, quod idem esse ac *Eisern Thor*, cum veterum testimonia, tum res ipsa, loquuntur. Locum hoc dedit singulari Epistolæ Amici inserendæ, qua facies antiquæ hujus loci describitur. *Dissertatio sexta* narrat, quæ *Vesontionem* ornet monumenta vetustatis, & qualis hic literarum curiæque ratio olim fuerit. Illustrandis & confirmandis illis apprimè inserviunt Inscriptiones, vel edicæ, vel adhuc nunquam inspectæ, quæ ipsæ explicantur, & illustriores, præsertim *Sequanorum*, familias in clarissima luce ponunt. A. 1792 inventum fuit in fundamentis *Ecclesiæ Vesontinæ* fragmentum, quod ad vivum expressis & ligno incisis characteribus exhibetur. Occurrit in illo vox *Diachera*, de qua, cum crucem figat viris doctis, varias nonnullorum sententias profert. Inscriptiones observata nonnulla loquuntur, quæ vel *Mabilonium*, vel *Cbisetium*, vel *Duchefonium*, castigant, aut novis ponderibus ante dicta confirmant. Relictis illis temporibus, quibus latiore Romanæ urbis faciem vidimus, in ea incidit Autor, luctuosa & exitiosa Romano Imperio, initia dedecus constituendo novo regno *Burgundico*, *Visigothis* sub *Arcadio* A. 416 ejectis, *Burgundisque* ad sacra *Christi* conversis. Facta & seriem *Regum Burgundicorum* incredibili fere labore ex obscura barbarorum temporum ignorantia eruit & illustravit.

Ita emensi priorem Libri elegantissimi Partem, ad alteram convertitur, cujus vel ipsa limina studiosis *Historiæ sacræ* non minora commoda, quam delectationem, spondent. *Preliminaris Dissertatio* monumenta *MStæ*, in *Ecclesiæ Vesontinæ* adytis asservata, enumerat ac describit, ordinemque indicat & modum, quo confusas in illis libris hominum temporumque rationes correxit. In speciali *Ecclesiæ Vesonti-*

nz recensione Episcopos, eorumque adjuutores, enumerat, ac peculiari Dissertatione contra *Quesnellium* ostendit, *Celdontium* Episcopum Vefontinum fuisse, non Viennensem, aut subjectum Metropolitæ Arelatenfi. Inde historiam Abbatiz *S. Claudii*, a *S. Romano* institutz, Abbatiz *Palmenfis*, & Prioratus *Gignienfis*, Abbatiarum *Lurienfis*, *Casri Cabillonensis*, *Palmenfis*, foeminis destinataz, *Favernienfis*, *S. Clarae*, *Lons-le-Saunier* dictæ, *Migettienfis*, & *Montignienfis*, in Additionibus certam ætatem fundataz Abbatiz *Casri Cabillonensis* dubiis omnibus liberans e picturis, quas A. 1734 ibidem inspexit. Documentorum, quæ historiz merito animam & nervum dixeris, ea copia hic exstat, ut integras 14 plagulas missilibus, catalogis Episcoporum, privilegiis, &c. impletas videamus.

Dicendum jam de Tomo Operis præstantissimi *secundo*, in cujus Præfatione occasio ejus elaborandi enarratur, & summa argumentorum capita breviter traduntur. Dederat ante aliquod tempus R. P. *Planchetus*, Ordinis Benedictini, edendæ majoris Historiz Burgundicæ Prospectum; quo viso, Autor noster, doctissimi Viri labores patriæ suæ gratulatus, ab opere dudum cæpto prorsus duxit abstinendum. *Planchetus* autem, Vir non magis doctus, quam modestus, moribusque expolitus, non concessit, ut omnis spes, quam de *Dunodo* Gallia conceperat, penitus concideret. Permovit potius & compulit Autorem, ut vel ad ea tantum tempora cõtinuaret opus, quibus utraque Burgundia sub ultimis Ducibus in unum corpus coaluit. Id enim affirmabat ab homine, qui provinciæ cujusdam fata sibi exponenda sumserit, maxime requiri, ut iisdem moribus ac institutis innutritus, probe calleat regionem, atque loca omnia inspexerit, sciaturque morosius ab aliis occultata tabularum & ehartarum promptuaria recludere. Atque sic factum est, ut *septem Libris* non ea tantum exposita legamus, quæ secundi Reges Burgundici, scilicet e stirpe *Chlodovæi*, per 226 annos gesserint (*Libro I*), quæ *Carolingicorum* in Burgundos fuerit potestas, postquam Provincia illa a *Pipino* sub specie Ducatus reliq̃to regni corpori fuit innexa (*Libro II*), quæ fuerit

tertii regni Burgundici facies, quod Arelatense quoque & Provinciale dicitur, post *Ludovici* autem *Balbi* fata in *Bosone*, ejusque filio, *Ludovico*, vix per novem annos stetit, cum sub *Rudolpho I* quartum regnum Burgundicum instauraretur A. 888, quod in *Rudolpho III* A. 1032 desit, (*Libro III*), quæ tandem de Comitum Ducumque Burgundicorum posteriorum, vel ex *Hugonis Capeti*, vel e *Vallesiana* gente, serie vitæque ratione tradi possunt, (*Libro IV*), sed illa etiam docentem Autorem videamus, quæ nexum habent cum antecedentibus, cumque Comites Burgundici ea semper fuerint autoritate & potentia, quæ vicinos tueri ac fulcire potuerit, & adversus aliorum vim defendere, non immerito (*Libro V*) historiam Comitatus *Montis Bellicardi* & *Neotomensis* ejusque successione jura descripsisse censetur. Pauca huc usque Autor dixerat de natura terræ Burgundicæ, moribus incolarum, legibus, viribus, virisque illustribus nonnullis, quos toga vel sagum illustres fecerat. Ea *Liber VI* pertractat. *Septimus* nobilium familiarum fumosas tabulas suspendit; quo tamen in loco pauca Autori obvenere nova, quæ dici mererentur, post *Guichenoni* & *Duchessii* industriam, si quatuor Genealogias plane novas excipias. Documenta ita multa, ut in superiore *Tomo*, hic non existant. Illud addimus, post Præfationem legi Dissertationem elegantem, in qua, præter alia, jura Præfecti Romæ & prætextæ diligenter explicantur. Figuras æneas addere constituerat Autor, ad quas sæpius etiam Lectores ablegat, sed typographi monitis absterri se a destinatis passus est. Ceteras hujus Historiæ ætates sitne idem Autor aliquando descripturus, an provinciam hanc aliis relicturus, nemo facile, Autore ipso tacente, dixerit.

ERASMI FROELICH, E SOCIETATE JESU, *Quatuor Tentamina in re numaria veteri.*
Editio altera, multis locis numisque locupletata.

Vien-

Viennæ Austriæ, typis Mariæ Theresiæ Voigtæ, 1737, 4.
Alph. 2. plag. 13.

Posteaquam eruditissimus Autor sub nomine R. P. *Ludovici de Biel*, amici sui, aliquantisper latuerat, evulgatoque Viennæ ante quadriennium, & quod excurrit, forma octopartita de *Utilitate rei numaria veteris* libello, a nobis etiam in *Nov. Act. Supplem. Tom. I Sect. IV pag. 199* laudato, famam sibi plaufumque minime vulgarem acquisiverat, nunc, detracta persona, ipse se nobis admirandum proponit, eundemque, quem diximus, librum, omnibus antiquitatum divitiis, & doctrinis cultissimis, auctum, prodire denuo in lucem & conspectum eruditi orbis jubet. In priore quidem editione rei numariæ eximios fructus, Illustris quondam *Spanbemi* more, ineditis quibusdam typis illustraverat, sed, *Granellianis* opibus, quas propius intueri datum ipsi fuit, in dies mirum in modum locupletatis, duplicatus etiam labor ejus fuit, accessionesque signorum speciosæ adeo ejus diligentiam acuerunt, ut ex duobus ingenii foetibus quatuor felicissimi partus emitterentur. *Prima enim Dissertatio, de utilitate rei numaria*, si non nova, plura tamen rectius excogitata, profert, octo distincta *Capitibus*, quorum *I* de numorum veterum ordine & utilitate ad historiam; *II* de numorum Consularium seu familiarum Romanarum ad Historiam Romanam utilitate; *III* de Augustorum numismatibus, ad historiam eorundem quid faciant; *IV* de numis Regum & urbium atque aliis, quid Chronologiæ serviant; *V* de Geographiæ emolumentis ex numis; *VI* de numismatum usu ad scientiam naturalem; *VII* de vestibus, armis, religionibus, ritibus, ædificiis, in numis expressis, Pictoribus, Poetis, Architectis, quid profint; *VIII* de numorum veterum utilitate ad virtutum amorem conciliandum, erudite Noster fuseque commentatur. Nobilissimum in his *Caput* sine dubio est, quo Cl. Autor in æras & epochas Regum Asiaticorum majori cura, quam *Harduinus*, *Norifus*, *Vaillantius*, inquirat. Reliqua enim omnia *Antonio Augustino*, *Norifio*, *Spanbemio*, *Vaillantio*, *Harduino*, *Joberto*, in

Pag. 5.
14.
24.
45.
56. 61.
71.
33 seq.

Pag. 36.

37.

58.

59.

81.

TAB. V

Fig. 1

pag. 88.

89.

acceptis se ferre, lubens fatetur, videlicet, ut tironum captui accommodatius esset perarduum & inexplicabile nonnunquam Chronologiz studium. Catalogum Epocharum, quibus utebantur in computandis anni notis civitates, texuit, & sicubi aliquid a trium Virorum, *Noriffi, Vaillantii, Harduini*, opera profectum erat, eorum nomen bona fide addens, Epochas quamplurimas ex numis Græcis *Adramnorum, Ægeorum, Alexandrinorum, Gabenorum, Dorienfium, Canothæorum, Decapolitanæ Palæstinæ, Lydorum, Ortbosienfium, Rhabbathamenorum, Flaviorum, Samsatenorum, Smaitarum*, detexit. Ex *Capite VI*, videtur nobis operæ pretium, repetere, quæ de numo fertilitatem Ægypti indicante observat. Ait enim, in quodam *Hadriani* numo comparere 15, *sedecim*, qui numerus sine dubio tantum cubitorum denotat, quantum aliquando Nili fluvio excreverit, quod exinde possit colligi, quoniam Cornucopiæ, maximæ vilitatis annuonæ symbolum, fuerit adjectum. *Alterâ Dissertatio Appendiculam ad numos Coloniarum Romanarum, per Cl. Vaillantium editos*, exhibet. Princeps est, quem exhibet, numus *Corinthiacus*, procul dubio cusus, cum *Agrippa, Germanicus, & Tiberius*, A. U. C. 757 adoptarentur, contra *Vaillantium*, qui falso numum hunc ad A. 770 retulit, quo *Tiberius & Germanicus* Consulatum adierunt. Postea rarissimus *Sinopenfis* sequitur, cujus adversa pars *Neronem* laureatum sistit, cum inscriptione: *Nero. Claud. Caf. Aug. Anni CII, averfa Octaviam*, uxorem *Neronis*, repræsentat cum verbis: *Octavia. Aug. C. I. F. S.* quæ primordia vocum ita interpretatur doctissimus *Fraëlichius: Colonia Julia Felix Sinope*. Inferit præterea, explicatione hujus numi facta, Epistolæ partem, quam Vir quidam eruditus ad Autorem Belgrado dederat, qui & A. 1733 plures *Sinopenfes* numos, ulteriori pervestigatione & ætiori ingenio dignos, cum ipso communicaverat, v. g. numum ex ære magno, ita signatum:

IMP. SEV. ALEXAND.

C. I. F. S. A. CCXCIII.

Caput laureatum.

Figura cum hasta,
confidens in lecto.

Num.

Fig. I.

Fig. IV.

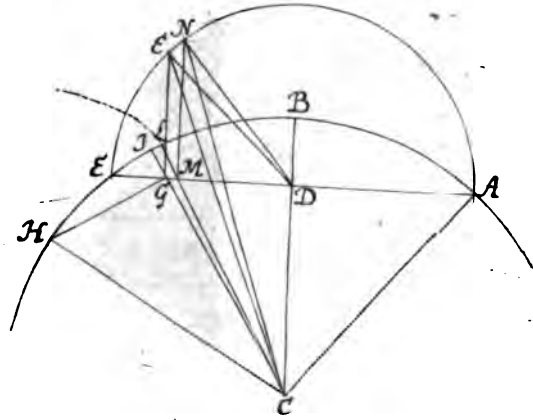

Fig. II.

Fig. III.

Fig. V.

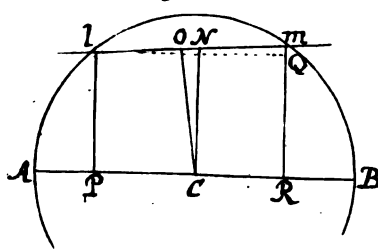
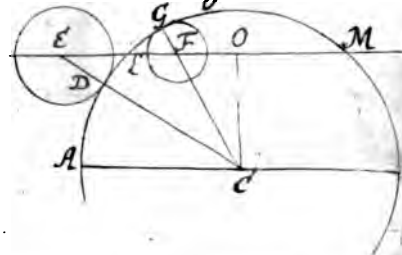

Fig. VI.

Num. 12 exscriptus est numus *Philippensis* in honorem *Commodi* Imperatoris, qui sc̄miam post Imperatorem stantem, ipsique coronam laureatam imponentem, ostendit, unde error *Vaillantii* patet, in omnibus numis *Philippensium* hunc inveniri typum sibi persuadentis, excepto Imperatore *Commodo*. *Num. 14* conspicitur numus *Julia Augusta* cum capite *Juliae Pie*, in altera parte *Col. Caf. Antioch. S. R.* Deus *Lunus* dextra hastam tenet, sinistra *Victoriolam*, quæ tropæum humeris impositum fert, columna etiam sinistram fulcit, *Galus* humi adstat, & *Lunus* caput bovis pede premit. Ibi invenisse sibi videtur triforem *Hecaten*, quæ, uti ex *Mythologia* constat, in cœlo *Luna*, in terra *Diana*, & apud inferos *Proserpina*, fuisse creditur. *Num. 21* numum *Corinthiacum* profert, in quo apparet *Leo*, posterioribus pedibus subsidens. Arbitratus ante Autorem nostrum *Vaillantius* fuerat, hic sepulchrale monumentum *Laidis* designari, sed opinionem illam Noster refellit, primo, quia hic & in altero *Vaillantii* numo non *leona*, sed *leo*, dein, quia bene jubatus sit, quibus tamen jubis carere *leonas Aristoteles* prodatur; adhuc, clarum *Pausaniae* testimonium conjecturas ejus dēbere, existimat, qui *leenam*, anterioribus tenentem manibus arietem, monumento *Laidis* impositam fuisse autor est, quod tamen nec in *Vaillantii*, nec in suo, numo fieri, fidem facit, Potius *Caracalle* symbolum esse conjicit, qui assimilaverit *Alexandrum M.* ideoque leonem in annulo, teste *Spartiano*, gesserit. *Num. 27* in numi *Tyriorum* una parte *Julia Aquilia Severa Augusta* cum capite *Aquiliae*, uxoris *Elagabali*, & signo inculo, caput *Elagabali* referente, sistitur, in altera parte *Dea Astarte*, inter duas columnas prominens, doctissimo interpreti suspicionem præbet, *Tyrios* alluisse ad id *Elagabali* factum; quo Deo suo *Elagabalo*, repudiat *Pallade*, *Astartes* simulacrum Romam deferri, atque idcirco ludos festos tota in Italia celebrari, jusserit. *Num. 28* eorundem *Tyriorum* alius prodit, in cujus antica parte imago *Julia Aquiliae*, & in postica urna, reperitur, qua exit *raucus*, latente infra conchylio, & inscriptis eidem urnæ, inverso literarum ordine, verbis:

97.

105.

112.

113.

ΑΙΛΥΑ⁹H, id est, Herselis,

ΑΙΗΜΥΔΟ, id est, Olympia,

Pag. 118.

TAB. V

Fig. 2.

122.

124.

125.

135.

138.

143.

148.

151.

153.

155.

oblados olympicos Tyri celebratos. Num. 34 eximii pretii, medietate formæ, numus Coloniz Augustiz Troadis, in honorem *Maximi*, ex ære factus, obvenit, ea de causa memorabilis, quia *Vaillantius* omnes *Maximi* numos rarissimis accenset. Paucis interjectis, excipit eum, quem jamjam memoravimus, elegantissima numorum cohors, quæ nos in liberiorem orationis campum alliceret, & vehementi quodam impetu in laudes tam pretiosarum antiquitatis reliquiarum canendas ferret, nisi animo semper inhæreret justæ brevitatis ratio. Hinc in pauca nobis contrahere liceat, quæ sunt máximo eruditionis apparatu exornata, & ingeniis omnigena prisca rerum cognitione abundantibus pro integro opere esse possunt.

Egregia raritate pretiosi, & majore contemplatione digni, sunt *Viminacionenses* omnes numi, averse partis typis hactenus non prolatis, & vel muliebri figura expansis manibus inter taurum & leonem stante, vel muliere utraque manu vexillum tenente, vel demum muliere dextra posteriores cervi pedes stringente, vexillumque in terra figente, insigniti: *Dacici*, totidem annorum singularibus notis inferioribus exornati: *Philippi Bostrensis* senioris, in quo ΔΟΥΣΑΡΙΑ, seu, ex mente Autoris, Bacchanalia, quæ nullus adhuc Antiquarius vel scivit, vel interpretatus est: *P. Licii Gallieni*, *Iconiensis* typus, eximius profecto & bene conservatus, cujus urbis nulla apud *Vaillantium* mentio: singuli *Antiocheni* numi, cum in *Cornelii Gallieni*, tum *Claudii Gorbici*, honorem cusi, qui plurimum profecto lucis Historiz, Geographiz, Chronologiz, fœnerantur, & apud *Vaillantium* & alios numorum collectores frustra quærantur. In tertio Tentamine, quod est *Appendicula ad numos Augustorum*, ab urbibus *Græce loquentibus* cufos, & a *Vaillantio* vulgatos, multa tenebris ante involuta felicissime evolvuntur, plurimisque locorum sitibus, urbium nominibus, magistratibus, epochis, lux affunditur. Ita numus *Nysensis* *Tiberium Casarem* per illud monogramma *ÆP γραμματεια* appellat, ex quo conficitur,

ficatur, quantz fuerit dignitatis scribarum apud Græcos munus. Non enim, ut apud Romanos, minister magistratus fuit, sed summus ipse magistratus, qui idem est ac caput civitatis aut præfectus urbi. Ne autem quidquam dissimulet elegantissimus Autor, ingenue fatetur, se in postica numi parte, cum obtritz adeo fuissent priores literz, ante *Καίσαρ* ex ingenio addidisse *TIB.* Eundem in modum docte ex numo *Gabenorum* tandem definit, cuinam urbi Gabenorum numi videantur adscribendi. Arbitratur enim, Gabz illos procudi in Iturza vel Trachonitide, quia adjectum in numo appareat verbum *Φιλιππεων*, ex quo suspicatur, compellationem hanc in honorem *Philippi*, Tetrarchæ Iturzænsis, asstantam fuisse. Porro ex *Philippolitærum* numo *Προσβευτοῦ* titulum clariorem reddit, & cur non perpetuum hoc nomen honoris fuerit, felici industria anquirat. Solet enim in omnibus Thraciæ numis nullum aliud magistratus nomen occurrere, quam *Ηγεμόνος*, seu Præsidis provinciæ, in hoc autem præter solitum *Ζηνητος Προσβευτῆ Σεβαστῆ Αντωνέως, Φιλιπποπολετωῶν* legitur. Pag. 199 novam *Lydorum* epocham ex numo *M. Aurelii Augusti* eruit, ubi in adversa parte insoliti visuntur numeri *Ππχ*, anno 686; quare ab eo anno 914, quo imperare cœperat *Aurelius*, subducens illos, quos diximus, annos, delapsus est ad A. U. C. 228, quo tempore *Darius* inter septem Reges, quorum ipse unus erat, principatum adeptus, totam Persiam in septem præfecturas divisit. Pag. 220 ex numo *Byzantium* duo notatu digna adducit Clar. Autor: 1) *Marci* nomen cuidam familiæ proprium fuisse contendit, numum afferens, cui inscriptum *M. ΜΑΡΚΟΥ*, huncque erudite illustrans; 2) *Vaillantium* & *Harduinum* refellit, qui, in *Byzantino* quodam numo, cujus epigraphe: *ΕΠΙ. ΑΙ. ΠΟΝΤΙΚΟΥ. Η. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ*, putarant, *H* significare octavum, sed ex præsentis numo, cujus averfa pars legenda offert verba: *ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. ΕΠΙ. Μ. ΜΑΡΚΟΥ. Η. ΤΟ. Β.* coniecit, in hoc, uti in aliis, *H* nihil aliud denotare, quam

Pag. 157.

169.

196.

221.

- Pag. 243. quam *Ἠγεμόνα*, quia β , hoc est, iterum, adjectum eleganter, & non sine causa, appareat. Nondum, si recte recordamur, antea *Παργαίων* nomen satis explicatum dederunt Antiquarii, sed opera & vigiliis Cl. Autoris, *Pagas* Megaridis oppidum fuisse, jam scimus. Signa quoque exhibet cultissimus Autor, ex quibus fere omnes *Herculis* labores addiscimus. Nunc enim equos *Diomedis* abripientem, nunc Cervam domantem, nunc leonem Cleonæum discerpentem, nunc tria poma ex Hesperidum hortis fraude acquirentem, cernimus. Inprimis *Hercules* ille arrisit nobis, *Stymphalidas* aves occidens, quem *Patinus* & *Spanbemi* se reperisse, sed frustra, crediderunt. Depingitur enim in Nicæensium numo *Hercules* gradiens, sinistra sublata arcum tenens, dextra sagittam e pharetra humeris pendente eximens, & sollicite in altum suspiciens, pone ipsum vero aves, telo transfixæ, decedentes. In ultimo *Tentamine*, quod *Numeros monetariorum culpa vitiosos* expendit, & ob argumenti novitatem tam omnibus, qui harum literarum dapes amant, acceptum esse debet, quam nobis insipientibus oblectamento fuit, *Capite I* se locuturum promittit tum de iis numis, qui procul omni dubio rævos & errores prodant, tum de aliis, qui suspicionem saltem haud inutilem erroris commissi injiciant. Per *Monetarios* non intelligit *Triumviros* aut *Quatuorviros* monetales, qui auro, argento, ære flando feriundo præpositi erant, sed secundum *Suidam* τὸς περὶ τὸ νόμισμα τεχνίτας, qui circa numismata fabrilem operam exercent, quales sunt, qui metallum flant, feriunt, signant, malleatores, suppositoires, & signatores. Lapsus eorum ex eo inprimis derivat Autor doctissimus, quia nonnunquam in typaria chalybea incideraut, epigraphæ vitiantia, & depravata plerunque per oblivionem inscitiamque inscriptio fuerat, delin, quia falsæ monetæ autores, in cremis antra sibi perantes, nonnunquam a publicis abhorrentes typos fecerint. *Capite II de Sculptorum erroribus certis, in formis numerorum sincerorum*, disserit, quorumq; illustriora duo exempla producit, alterum in numo *Trajani* exstantem, ubi pro *optimo optimo*
319. TAB. V
Fig. 3.
- 361.
- 370.
- 371.
- 372.

timo & Consecratio pro Consecratio legitur, alterum in numo *Aurelii Caesaris* obvidentem, ubi pro HONOS conspicitur DESNOS. Minutos vero *μικρογραφικῶν* errores committi vel *transpositionis*, vel *adjunctionis*, vel *omissionis* literarum, aliave *substantia*, docet. *Transpositionis* literarum peccatum esse, ex notissimis *Severi & Neronis* numis probat. Ille enim pro hoc literarum ordine P. M. TR. P. COS. h. e. *Pontifex Maximus Tribunus Potestatis Consul*, exhibet, turbato vocum nexu: P. T. M. R. P. COS. hic vero JANUM CLUSTI pro JANUM CLUSIT offert. *Adjunctionis* fieri mendosum ait Cl. Autor, si v. g. excisum sit SAECULUM pro SAECULUM, ΗΡΗΚΛΕΟΥΣ pro ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ. *Subductionis* laborare numum ostendit, qui CONSTATINUS pro CONSTANTINUS, VERITAS pro VBERITAS, ΤΗΕΖΟΥΝΤΙΟΝ pro ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΟΝ prebeat. *Substitutionis* vitari numos putat, si legatur *Fortuna Reducta* pro *Reduct*, *Apollini Salutari* pro *Salutari*. Cautionem tamen omnibus rei nummarie studiosis suppeditat; ne temere & sine ulla literarum peruestigatione numum, forte imposturis & edaci tempore absumtum, vitiosum finitum esse clamitent, sed observandum ante omnia esse ait, sitne numus adhuc sincerus, an focus, nihil hic suspicionibus dandum, sed integros simul esse inspiciendos. Ne tirones quoque inscriptiones, quae ipsis praeter solitum insertae numis videntur, ut suspectas & priscae aetati absonas damnent, *Capitulum III de Inscriptionibus inusitata forma incisum, quae utriusque non sunt*, Cl. Autor agit, atque in hac causa decidenda suavis nobis est autorque, literarum antiquitatem in numis ne unquam credamus vitium redolere, sed ut Archaismum in scribendo adhiberi cogitemus. Sic addi verbis VAALA, VIIRTUS, FEELIX, ΗΜΕΡΑ, A, E, I, & Graecum Λ, dein vero haud raro in nomine SULLA τὸ Λ omitti, ita, ut sepiissime SULA fuerint monetarii, aut pro *Craesus Craesus* fieri, aut arctari quandoque voces, fortassis ob soni similitudinem, ut FOSTLUS pro FAUSTULUS, censet. Praeterea numum *Getae* notiscum communicat, cujus adversa facies caput laureatum Ge-

Pag. 376.

392.

- Pag. 386. *ts* cum inscriptione offert: P. SEPT. GETA. PIUS. AVG. BRIT. in averſa mulier. velata ſtata, utraque manu ſignum militare gerit, tertium ſignum ad ſiniſtrum latus hūmi defixum cernitur cum epigraphe: FED. EXERC. TR. P. III. COS. II. Excusat ibi quidem Clariff. Autor permutationem vocum I & E. ex verbis *Ganetric* & *Onetric*, & ex Italico idiomate, ubi adhuc *Fedo* pronuntiat, ſed pece doctiff. Vini mathematici in FEDE, inter vitioſas ſcriptiones enumerare, quia *Fides* a verbo *ſo* derivanda videtur, nec hinc facere quidquam videtur Italorum barbara pronuntiatio. Sequimur enim *Ciceronem* in *Offic. Lib. I. Cap. 7* ita dicentem: *Fundamentum iuſtitie, eſt Fides, id eſt, diſtorum conventorumque conſtantia & veritas, credentibusque appellatam fidem, quia fiat, quod dicitur eſt.* Capito IV. de vitioſa formiarum combinatione in ſubſtantiis numis rationibus egregie conquiſitis diſputat. Maniſeſta enim typorum falſo conſignatorum erriſta profeſt, e. g. cum *Geta* ſilio adjecta eſt inſcriptio P. M. TR. P. XII COS. III. P. P. que tamē averſe partis imago ad caput *Severi*, patris *Geta*, pertinet: porro cum *Philipporum* forma *Gardiano* adiungitur, impriam cum *Apothecos* ſymbolam *Auguſto* *Auguſta*que incongruum inepte collocatur. Nimirum *Gardianus* a S. R. Q. R. inter Deos relatus eſt *Capitolinus* veſte, cuius ut conſecrationis memoriam aſſervaret monetarius, *paucorum*, qui proprium tantum muliebri conſecrationi ſignum habent, ingenti cum errore effuxit: contra in *Fauſtina* numo *Aquila*, *Auguſtorum* inter Deos relatorum ſignificatio, ſumma oſcitantia a numorum quodam conditore incifa fuit. Capito II. nonnulli ſubſtantiis numis, qui formis præter ſolictum compoſitis ſignati, dubium de vitio motum, expendantur. Primo Cl. Autor quoddam in *Haywii* pererudito Opere, *Teſera Britanica*, occurrentes numos ſub examen vocat, atque falſitatis arguit, deinde ex ſuo, h. e. *Granvillea*, cimelio nonnullos dubii pretii & incerte ſinceritatis offert; v. g. *Venerum* ceſteſtem in numo *Auguſti* collocatam, que in *Auguſtarum* alias apud *Medietanum* imaginibus ſolum exiſtat. Reſtat tamen dubitatio aliqua, hæne figura *Veneris* *maſcula* demoneſtur, quia ſimula-

simulacrum *Veneris barbatae* sit lapidum representatur. *Capite VI de errorum consignatione: in numis sanctis* scite perquam & enucleate domentatur. Ineptam formarum compositionem non solis salutaris, sed etiam publicae auctoritatis monetariis, tribuit. Ita enim duo ejusdem formae capita unius Imperatoris simul excuduntur: in priori alteraque numi effigie S. C. ponitur: in uno eoque *Trajan* numo diversi Consulatus afferuntur, qui negligentiam sculptoris luculentissime evincunt. *Capite VII de quibusdam numis sanctis, qui viti suspitionem injiciunt, neque tamen esse dominari possunt,* copiosum institit sermonem, cum *Pagis* contentiones elegantes ingressus, atque *Capite VIII, de aliti Monetatorum erroris, rei liberari minus obnoxii,* Operi suo, meliori splendente metallo, colophonem imponit. Nam, etsi *Auctarium numorum* in calce voluminis accedat, Appendicula tamen potius ad numos Augustorum, ab urbibus, Graece loquentibus, percussos, nominari debet, quam singularis quaedam numorum collectio. In tantum ergo laudari Cl. Autoris ingenium industriamque fas est, in quantum numi ejus, quos ab oblivione & squalore sordido liberavit, priscae literaturae exoptatissimum praebent lumen, & doctrina ejus nitidissime exsplendet, quam ut illustrioribus & huic similibus monumentis porro celebriorem reddat, votis omnibus precamur.

Pag. 412.

423.

446.

JACOBI CUJACII, JCTI CLARISSIMI,
Observationum & Emendationum Libri XXVIII. Accessere Auctorum citationes, locorum Graecorum interpretationes, & novi Indices. Praefationem de CUJACII adversariis & obtrechatoribus praemisit JO. GOTTL. HEINECCIUS, JCrus.

Halz, impensis Orphanotropei, 1737, 4 maj.

Alph. 4 plag. 18.

Dudum rarissima sunt, & humanioris Jurisprudenciae studiose commendatissima, quae solae Auctorem suum im-

LII 2

mor,

mortalem reddunt, *Jac. Cujacii Observationum & Emendationum* Libri. Quam ob rem nunc ea tantum commemorabimus, quæ hanc editionem ornant præcipue atque commendant. Omnibus profecto aliis, quæ in Germania unquam prodierunt, hæc suo merito præferenda est, sive chartæ & typorum nitorem, sive industriam in imprimendo Opere adhibitam, respicias, quæ tanta fuit, ut non solum Auctorum veterum pleraque loca, quibus frequenter usus est *Cujacius*, quam accuratissime indicata, verum etiam Græca, passim obvia, in sermonem Latinum sint conversa. Hisce accedit novus rerum Index satis amplus. Debet autem respublica literaria nitidissimam hanc editionem cumprimis Illustri *Heinscio*, qui, ut volumen majori radiaret luce, Præfationem ei præmisit bene longam, & more suo conscriptam, id est, erudite, terse, eleganter. Multa hic non vulgaria protulit de adversariis & obrectatoribus *Cujacii*, unde jam, eorum causa, qui literariæ Historiæ studio tenentur, potiora decerpemus. Et initio quidem vasta laudantur *Cujacii* opera, in quibus tamen nullum est, cui non palmam præripiant illi *Observationum & Emendationum* libri. Impendit iis consiciendis plus quam triginta annos. In animo fuerat *Cujacio*, Opus hoc ad XL usque Libros perducere, sed perfecit tantum octo & viginti, quorum quatuor extremi post Auctoris demum mortem in lucem exierunt. Eam Galliæ destinaverant fata felicitatem, ut multos JCros aleret, qui, dispulsis barbariæ tenebris, pristinam lucem Juris disciplinæ, cultiorum artium præsidio suffulti, restituerent. Celeberrimus inter eos *Cujacius* est, qui in patria *Arnaldum Ferrerium* præceptorem sibi delegerat. Ipse tamen plurimum suo Marte didicit. Nova Jurisprudentiam addiscendi methodo multorum odium contraxit, & æquales suos, si a paucis discesseris, tantum non omnes hostes expertus est acerimos. Quod ipsum sane multo eum cautiorem in scriptis suis reddidit, quam antea fuerat; unde dicere sæpenumero consuevit, se adversariorum odio exacui, &, quicquid in Jurisprudentiâ profecerit, id omne se obrectatori *Franc. Duarenio* acceptum referre. Passus vero etiam est suos manes bonus *Cujacius*, & sibi nonnunquam plus justo indulgit. Egredere-

pag. 1.

2.

3.

4.

5.

bat, alios ab ipso delidere, & commotioris animi stimulis incitatus, illos conviciis, viro gravi haud satis dignis, cumulabat. Nimia etiam ingenii fiducia, nulla plane cogante necessitate, plures veteres ac probatas lectiones loco movere conatus est. Quod ipsum ne amicis quidem placuit, neque discipuli ejus evanes hac in re praeceptoris vestigia praemenda esse judicaverunt. Denique haec etiam tanti odii causa exstitit, quod *Cujacius*, tam multa quotidie scribens, parum sibi constabat, & interdum sua ipse vineta caedebat. Hinc quodammodo illa laehryma! hinc tot adversarii, tot obtrectatores! Agmen eorum sine dubio ducit *Jo. Bodinus*, qui & divina & humana filo liberrimo lacerare solebat. Is, amore *Steph. Forcatuli*, quem in cathedra Tolosana anteferendam *Cujacio* suscebat, implacabiles adversus eum concepit inimicitias. Saepius postea huic civitati exprobratum est, quod viro restituendae Jurisprudentiae nato factoque hominem ineptissimum praetulerit, quam licet ignominiam Autor vitae *Guil. Marani* a Tolosatibus removere conatus sit, frustra tamen eum egisse, facile probatur. Auchta fuit deinceps *Jo. Bodini Cujacium* traducendi libido, nec destitit eum scriptis laesere. Enimvero ostendit *Cujacius* adversarii sui & inscitiam in Juris historia, & in Graecis literis infantiam, quod variis illustratur exemplis. Doctior fortiorque *Cujacii* adversarius fuit *Franc. Duarenus*, quem ipse egregiis passim elogiis ornavit. Es erat *Duareni* indoles, ut nec parum, nec superiorem, imo ne inferiorem quidem, ferre possit. Rediisse tamen videtur aliquando in praecordia virtus, cum *Egumariis Baronis*, quem multis affecerat injuriis, manes erecto suis impensis monumento splendidissimo placavit. Neminem magni fecit, praeter *Hug. Donellum*, quem etiam morti proximus honorum suorum heredem scripsit, forte quod moribus ipsi erat simillimus. Uterque enim, *Cujacio* Avaricum Biturigum ad Jura docenda evocato, vel eum desicere penitus, vel saltem vitam ei reddere acerbissimam, studuit: uterque, ne *Cujacius* in Collegium Jctorum cooptaretur, operam dedit, & cum consilium hoc suo careret sine, illi pro loco, quod vulgo ajunt,

Pag. 14.

publice disputanti objecerunt homines loquaces & garrulos, qui Virum doctissimum, mox nœ nostris temporibus plane abrogato, omnium risui ludibrioque exponerent, Sed; esse tale quid non potuisse efficere, probabile est, & *Robertus*, alia referens, pro teste minus idoneo declaratur. Studuerunt etiam *Duarenus* atque *Donellus*, ut *Cujacii* invidiam apud studiosos juvenes concilarent, quod cum vitæ pane periculum eidem afficeret, oborto seditionum tumultu, fuga sibi prospexit, & Valentiam commigravit. Sed, extincto mox *Duareno*, Avaricula rediit *Cujacius*, & facile pertulit *Donelli* iram, ob lanienam illam Parisiensem in Germaniam & Belgium concedentis. Fuit ille *Duareno* paulo modestior, & rano, adjecto nomine, perstrinxit *Cujacium*, sicut conviviis suis delibaverit. Uterque vero adversatiorum emendationes Juris textuum, quæ profectæ erant ex *Cujacii* ingenio, non facile admisit, hæc id interdum sine ratione, quandoquidem, si verum fateri velimus, aliquæ ejus correctiones plus redolent ingenii, quam soliditatis. Paulo post in arenam descendit *Hotomannus* cum *Cujacio*, majori tamen modestia, quam priores, conspicuus. Maxima & hunc fecit *Cujacius*, & aliquando Virum ingenii probi & recti appellavit. Specimina affert Ill. *Heinecius* earum controversiarum, quæ *Cujacium* inter & *Hotomannum* intercesserunt. Sed sæpe *Hotomannus* sine justa causa dicam *Cujacio* scribit; sæpe justam causam tam frigide tuetur, ut in ipsis *Cujacii* erroribus plus eruditionis reperias, quam in ejus scriptis: sæpe conjecturam probabilem opponit longe probabiliori. Non tamen plane abstinet acerbis scribendi genere, quin potius passim miscet jocos mordacissimos. Dissentit *Cel. Autor* a *Scaligero*, qui judicavit de *Hotomanno*, eum linguæ Romanæ elegantia & elegantia vi sese commendare. Habuit & plures adversarios *Cujacius*, parum tamen eruditos; uno excepta *Guil. Fornetis*, viro certe eleganter docto. De eo plura jam dixit *Eu. Otto*, in *Præfat. ad T. II Theſ. Jur. Civil.* quo Lectores remittantur. Similis *Hotomanno* *Jo. Robertus* est, antecessor *Aurelianensis*, qui multas *Cujacii* conjecturas audaciter, quæ doctus reijcit.

15.
16.
17 seq.
21.
22.
23.
24.
25.

cit. Respondit illi *Cujacius*, nec id sine bile, eum v. g. per anagramma *sero in orbe natum* vocavit. Quod sane ita momordit *Robertum*, ut par pari referret, & aliud anagramma, maxime tamen absurdum, illi opponeret. Alius *Cujacii* adversarius, *Franc. Marfus Gordonius*, contra hunc & *Anton. Fabrum* libellum *Præceptorum* edidit, *Robertum* fere imitatus, & leonem jam mortuum insectatus. Nec silentio præteriri debet *Eman. Zares*, qui, & vulgato. Observationum opusculo, ipse quoque in *Cujacium* impetum fecit, infelici tamen, quod addendum, successu. Liber ejus rarissimus est, & *Antar*, Judaico cretus sanguine, postea, deserta religione Christiana, in Judæorum castra transiit, quod factum, dici non potest, quantopere abominatus fuerit *Cujacius*. Euerunt quoque ex *Cujacii* discipulis, qui, a *Duareno* & *Donello* in partes suas pertracti, non modo ejus scholas deseruerunt, verum etiam præceptoris optimæ existimationem studuerunt imminuere. Annumerat *Merillius Marquardum Freberum Cujacii* adversariis. Sed, per hoc esse probabile, adductis rationibus variis, illi *Heineccius* ostendit, Majori jure huc pertinet *Anton. Faber*, cuius viri tam singulare erat ingenium, ut nihil fecerit probaret, nisi quod nemini probaretur. Quavis oblata occasione, calamum stringit in præceptorem. Inter omnes vero, quos nominavimus, *Cujacii* adversarios nemo fuit stolidior, nemo magis ineptus, *Claud. Gendreau*. Consecravit ridiculum suum libellum, *Cujacio* oppositum, Jesu Christo, quasi is patronus esset controversiarum contumeliarumque. Restant duo *Cujacii* inimici, quorum alter est *J. Stockius*, alter *Edm. Merillius*. Alterius vana fuit sine viribus ira; alter multo modestior & doctior est. Denique commemoratur, nullo profus jure, inter *Cujacii* adversarios referri *Zachar. Furnestrum*.

Pag. 24.

25.

26.

28.

29.

30.

31.

32.

JANI VINC. GRAVINÆ, FCTI, OPERA,
seu Originum Juris Civilis Libri tres, quibus accedunt
de Romano imperio Liber singularis, ejusque Orationes

Et Opuscula Latina. Recensuit, Et Annotationibus auxit,
GOTHFREDUS MASCOVIUS, Reg. Magn.
Brit. Consil. Aul. Et in Acad. Gætting.
Jur. Prof.

Lipſiæ, apud Jo. Fr. Gleditschii filiam, 1737. 4.

Alph. 4. plag. 5.

Quæ jam in his *Actis A. 1708 pag. 469* locum invenerunt doctissimi *Gravina* Juris Civiliſ origines, illæ ut denuo hic laudatores nos habeant, jure merentur. Rem fecit gratiſſimam rei publicæ literariæ, & præcipue elegantioris Jurisprudentiæ, cultoribus Cel. *Mascovius*, quod egregium illud *Gravina* Opus, novo, eoque nitidiſſimo, indutum habitu, in lucem conſpectumque eruditi orbis protulerit. Conſecravit hoc, ſolenni ritu, Perilluſtri a *Munckhamſen*, cui quantum Muſæ Göttingenſis debeant, ſatis eſt exploratum. His peractis, Cel. Editor de vita & ſcriptis *Gravina* ſui doctæ ac diligenter præfatur. Natus ille fuerat in Calabria, hæud procul ab oppido Coſentino, quod *Emanuini* olim, alioſque viros eruditione præſtantiſſimos, procreavit. Literis *Gravinam* Neapoli inſtitutum, conſtititur. Jurisprudentiæ deiaceps Romæ, ſede quondam *Themidos*, publice profeſſus eſt, ab *Innocentio XII* Pontifice ad obeundam hanc provinciam evocatus. Corpore fuit procerò, et macero eodem, oculis uſus obliquis & diſtortis. Dum Auguſtam Taurinorum invitatur, & in eo eſt, ut vaſa colligat, ex viſcerum dolore A. 1717 in *Emanuelis Martini* amplexu fatiſ concedit. Scriptis, quæcunque reliquit, omnia eruditorum ſuffragio palmam præſcripſerunt hæc Juris Civili� origines, quibus ſuccedit de Romano imperio Liber ſingularis. Nec ſua fraudandum laude eſt Specimen præſci Juris, in quo tamen locos complures ex *Originum* Libro priorè ad verbum eſſe deſcriptos, obſervat præſtantiſſimus Editor. Ad Orationes *Gravina* quod attinet, principem inter omnes loquæ tribuit illi de *Canone interiore*, quam ſanctiſſimam & optimam

optimæ frugis plenam appellare non dubitat pag. 594. Etrusca quoque lingua multos evulgavit libros, e. g. de Arte poetica, & Tragedias quinque, in quarum quarta, quæ *Papinianus* inscribitur, viri constantiam, mori malentis, quam *Geta* parricidium excusare, belle depingit. Acerrimum *Gravina* obtrectatorem habuit *Q. Sætanum*, quippe qui eum in Satiris suis petulanter, sed iniquissime, perstrixit. A plagii crimine, quod ei vulgo obijcitur, *Gravina* absolvendus videtur, uti nec, quod volunt nonnulli, illorum, ex quibus profecerat, justo rigidiorum judicem se præbuit. Neque ideo, quod *Janum* se appellari, quam *Joannem*, maluit, & Deorum cultum *Orig. Jur. Civil. Lib. I Cap. 15* (non *Cap. 25*, quod ex typographi errore legitur,) commendavit, ad gentilium religionem accessisse propius dicendus est. Causam *Gravina* non minus dextre agit, quam feliciter, Illustris Editor. In Philosophia *Platonem* ille *Aristoteli* præfert, nonnunquam etiam *Cartesium* laudat, sæpe *Hobbesii* sententias amplectitur. Plus tamen ejus humeri valuerunt in Juris Romani antiquitatibus, quam in acumine dialectico. *Tribonianum* & *Justinianum* non, si quid minus accurate scripserint, acerbè, quod solent multi, vituperat, sed humaniter excusare studet. In Opusculis suis *Jctos* principes & in antiquitatibus peritissimos, *Cujacium*, *Gothofredum*, *Hotomannum*, *Merillium*, *Manutium*, *Scaligeros*, &c. plerumque duces sequitur, & horum scripta in succum & sanguinem convertit. Linguam nostram Germanicam maximopere abhorruit, quod commune ei cum plurimis exterorum fastidium fuit. Inedita adhuc exstant, quæ de Jurisdictione, & de variatione Romani imperii, scripsit, item Institutiones Juris Canonici, & Juris Civilis, quorum omnium passim in scriptis suis mentionem injicit. Observationes, quas *Cel. Editor* hæc Operi adjecit, longe sunt utilissimæ, & omnibus iis, qui Juris Romani antiquitates in deliciis habent, sine dubio mirifice se commendabunt. Distinctæ sunt illæ, ne cum ipsi *Gravina* notis temere commisceantur, stellulæ signo. Accensorum nomen, rejectis & ipsius *Gravina*, & *Varronis*, sententiis, ab accensendo derivandum putat,

Pag. 169.

231.

246.

putat, tanquam illi fuerint lictores accensi, seu supernumerarii. In verbis XII Tabularum: *pellex aram Junonis ne tangito*, aram *Junonis*, ut legitimorum matrimoniorum, sic nuptiarum quoque, praesidis, naturali ac proprio sensu esse accipiendam, contra *Ravardum & Gravinam* suum, prorsus eleganter ostendit. Eidem *Gravina*, qui de violenta Romanorum in jus vocatione certissime persuasum sibi habuit, assensum praebet, & *Gundlingii* argumentum contrarium, quo, ritui illi nec apud Athenienses, nec apud Romanos, locum fuisse in causis civilibus, probare ille conabatur, fortissimis rationibus labefactare studet. Nimirum apud *Horatium* in notissimis verbis: *rapti in jus clamor utrinque*, nec fur, nec leno, in jus trahitur, sed desertor vadimonii in causa civili. Lex deinde XII Tabularum, cum capi permittit ire detrectantem, & manus injici fugam molienti, nec abigeum, nec zonifectorem, indicat, sed ab obligationes ex contractu non minus, quam ex delicto, pertinet. Et cur, quae, in *l. 18 D. de in jus voc.* domus unicuique tutissimum praesidium diceretur, si in jus vocatio sine vi & amice facta fuisset? Civibus honestis lex consulit verbis: *Si it*; honestiores enim in jus vocantem sequebantur, eoque vitabant, quicquid in manuum injectione turpe erat. Verba legis XII Tabularum, quae sectionis debitorum mentionem faciunt, & gravissimas olim inter *Salmasium* atque *Heraldum* controversias excitarunt, proprie accipienda esse, contra Ill. *Bynckersbeckium* strenue fortiterque tuetur *Mascovius* noster, & *Gravina*, eandem foventis sententiam, cum applausu causam agit. Provocat ad alias Romanorum leges, quae non minus, ac illa de sectione debitorum, crudeles videntur. Damnum privatum ex interceptis additi operis pensatum esse utilitate publica, contendit. Multorum, quae a majoribus constituta sunt, rationem reddi posse, negat, quamvis & gravius videri potuerit, plures fallere, quam unum. Pergit, *Gellii* verba: *Capite penas dabant*, ne figurate quidem posita videri posse pro usurarum praestatione, cum frustra a debitore, qui sortem solvere nequeat, usurae exigantur; qua

in

in re consentientem habet *Christ. Godofr. Hofmannum*, magnum olim Virum, in *Histor. Jur. Rom. Vol. II pag. 181*. Omnia egregia, & quæ a summo probabilitatis gradu ab æde quam proxime videntur. Servorum, & viliorum civium, cadavera non combusta, more veterum, sed terræ mandata fuisse, ex eo conjicit *Cel. Mascovius*, quod lignis, quorum copia non abundabat, parcendum duxerint Romani. Sufficere hæc pauca, quæ speciosius loco struimus, ad id possunt, ut Lectores insigni quadam, librum ipsam propius noscendi, & quæ condimenti loco addidit Ill. Editor, in rem suam vertendi, cupiditate impleantur, simulque applaudentes novis præstantissimi *Mascovii* in humaniorem Jurisprudentiam meritis, in posterum etiam ab eleganti hac Mula nobilissimos quoque partus avidè impatienterque expectent.

Pag. 256.

CAROLI LINNÆI, MED. DOCT. SOC. Acad. Imp. Nat. Cur. Genera Plantarum, eorumque Characteres naturales, secundum numerum, figuram, situm, & proportionem omnium fructificationis partium.

Lugduni Batavorum, apud Contr. Wishof, 1737. 8.

Alph. 2 plag. 3.

Postquam Tabulis suis synopticis, methodi suæ Botaniciæ faciem illustrantibus, rei herbariæ studentium animos præparavit Clarissimus *Linnaeus*, pauci futuri sunt, qui de novitate terminorum conquerantur, cum certum sit, parum curanda esse nomina, dummodo conveniamus in re. Hinc famæ suæ nova subministrat pabula Doctiss. Autor, qui ea nunc, quorum primas lines nuper duxerat, mascule & plene exequitur. Supponendum est, *Andria* esse florum stamina, *Gynia* vaginas seu rudimenta fructuum designare. Hinc clarum est, quid sibi velint *monandria*, *monogynia*, *diandria*, *digynia*, & sic porro. Estimandus nobis est optimus *Linnaeus* sua, quam proposuit, non aliorum, methodo. Libuit ipsi numerare stamina, sicut aliis volupe fuit petala computare, externam florum faciem ad certas & cognitatas satis figuras reducere,

Mmm 2

ca.

capsulas recensere, ad calycem attendere. Modestus est Noster in majorum sententiis perquirendis, nihil duri sonat, nihil conviciorum, quæ novis plerumque Autoribus ferunt solent palladium esse. Modestos esse decet omnes in rerum, quæ horæ videntur, disquisitione. Certum est, omniumque suffragio comprobatum, in subtilium floris vel fractus rudimentorum enumeratione accuratiorē *Linnaeo* existisse mentem, tametsi non semper placeant, quæ nimium perquisita. Res eadem novis indicatur nominibus. Dammodo assueverint nostri Græcæ audire & intelligere nomina, reliqua facile succedent. Adeoque *Linnaei* methodus, staminum filamenta summo generi, pistillum subordinato, destinavit. Hinc *Classis prima* complectitur *monandria*, *monogynia*, plantas, quarum flos (petalodesne sit, ea spatiosus, questio non est, quia petala non nisi pro infimo genere collocando adoptavit) unicū staminis filamentum, unicū pistilli stilum, gerit. Quo sensu plantas, illis, qui aliam methodum sequuntur, dispares visas, *Hippurim* & *Carnacorum*, conjungit. Duplici pistilli stilo gaudet *Corispermum*, nec quidquam obstat, aliquando hanc plantam seminat sterilem esse, hermaphroditicam aliquando, capsulæ numerum variare, id quod aliorum methodos mire turbaret. Constans corniculorum pistilli numerus definit negotium. Quo semel intellecto, reliqua facile intelligentur. Id saltem nobis efficiendum est, quo utilis fiat libellus, ut terminorum uberior addatur explicatio. Quot stamina in flore sint, non semper curat *Linnaeus*, siquidem id inconstans est, daturque staminum luxuries in *Hypericone*, *Androsamo*, *Ficoide*, sed, singulo stamini quot filamenta insint, ea quidem primaria cura est. Hocce dividendi momento nunc eidem classi subsunt plantæ, quas nulla unquam methodus sic conjunxit, raro congenereis aliis putatæ; quas *Morisonus*, *Rajus*, *Tournefortius*, *Ruinus*, eadem serie disposuerant, nunc divelluntur. Sic *Veronica*, *Echolium*, *Clandestina*, *Pinguicula*, *Res marinus*, *Salvia*, diandris monogyniis subluat, licet illis duplex capsula

psula, his semina quatuor, contingant. Nemo interim sibi persuadeat, *Linnaum* vel petalorum vel capsularum fructus & seminum rationem nullam habuisse. Non neglexit eadem, sed summis generibus constituendis saltem non admovit. An calyx simplex sit, an perianthium monophyllum, an polyphyllum; tubus floris longus, an brevis, quale sub receptaculo floris germen, aliaque, singulari cum cura expenduntur. Admittuntur observationes de characteris inconstantia in quibusdam generibus, e. g. in *Valeriana*, cujus semen aliquando papposum, aliquando solidum, calyx quandoque integer, quandoque quinquisidus, dubios reddidit alios methodicos. Est flaminum ordo plerumque constans huic plantæ suum ordinem inter triandria vindicat, quanquam id in quamplurimis vacillet. Sed vanum est, sperare velle methodam, quæ anomaliis destituatur. Potest tamen in quamplurimis *Linnaei* methodus conciliari cum aliis. *Cruciate* flore unico quadrifido semine bino nudo, tetrandria monogyniæ sunt nostro *Rubia*, *Aparine*, *Gallium*. Offenditur quidem assuetus alienæ methodo animus *Scabiosa* & *Lychni scabiosa*, est declaratum etiam nondum est, hos flores vere esse compositos; utpote laxius cõherentes, & qui singuli suo perianthio gaudeant quinquisido. Referendæ sunt gratiæ modestissimo *Linnaeo*, quod, cum semel secum constituerit ad normam suæ methodi divellere plantas, novo dividendi fundamento novas visas, haud dedignatus fuerit quorundam e nostris nomina memoriz futuri seculi commendare. Aliquando res in *Linnaei* methodo sic evenit, id quod novæ commendationis loco esse potest, ut caractere convenientes plantæ virtutibus etiam convenient. Sic pentandria monogynia quedam purgandi virtutem habent, *Cyclamen*, *Soldanella*, *Convulsuli*, quedam stupefaciendi, *Datura*, *Hyoscyamus*, *Nicotiana*, refrigerandi, *Pulmonaria*, *Symphitum*, *Borrago*. Eadem analogia conjungit omnes umbellas, quibus quinque stamina, duplex pistillum, contingit, ut pentandria digynis sic jure meritoque dici possint. Quodsi placuisset Auctori *Morisonum* tantisper

sequi, & pro ultimis generibus feminum conditionem, figuram, striae, adoptare, non male successisset negotium. Fecit id in singulæ plantæ expositione, quando & perianthii floris vel absentia, vel præsentia, qui character efficacissimus est, insimul indicatur. Hexandriorum monogyniorum nomine habentur plantæ radice bulbosa triangiosperæ, quibus flos est monopetalos, sex laciniis divisus, *Hyacinthus, Lillium, Fritillaria*. Heptandria non nisi duo comprehendit, *Trientallem & Hippocastanum*, siquidem plerumque septem staminibus hujæ flori, quandoque plura, vel numero inferiora, insunt. Quod ad octandria monogynia, seu octo staminibus præditos flores, attinet, fere regulæ loco esse posset, tetrapetalos vel monopetalos quadrifidos, quibus fructus bacca est, hoc staminum numero incedere; hinc *Ruta, Chamæacris, Onagra, Laurcola, Vaccinium*, hoc ordine continentur; sed excipiuntur ab hac regula *Meliantbus, Acer*. Enneandria, seu novem staminibus, pauciora existunt, *Laurus, Rhabarbarum, Butomus*. Deceem staminibus præditæ sunt plures plantarum, flore pentapetalo, *Phytolacca, Sedum, Ledum*, aliæve. Endecandria nulla dantur; Flora enim numero hoc impari gavisæ haud videtur. Dodecandria tamen habentur quædam, *Asarum, Rbizophora, Salicaria, Sempervivum*. Icosandria aut viginti stamina sunt in *Rosa, Pyro, Rubo, Fragaria, Anserina, Tormontilla*. Polyandria denique sunt, quibus incerti & vicinarius excedentes numerum sunt capilli, vel filamenta floris, *Ficoides, Apocynum, Aizoides, Clematis, Anemone, Pulsatilla*. Postquam sic accurate numeravit stamina, nunc & antheras adoptat, quæ cum gemellæ sint in omnibus irregularibus monopetalis *Rivini*, seu labiatis *Tournefortii*, hinc illas exprimit termino didynamiorum, tetragymnospermorum, si semina quatuor insunt, prout omnibus verticillatis accidere solet. Angiosperma appellat, si semen fuerit in capsula, quod labiatis ex hac gente seu personatis potissimum accidere solet. Similiratione conspirat amice cum reliquis *Linneus*, quod tetradynamias atinet plantas, quæ flore sunt tetrapetalo vel cruciatio fructu

ctu in siliacula, vel siliqua, quibus etiam eadem virtus est antiscorbutica, sicut variis exemplis illustrari potest, varias plantas, uti flore & fructu, ita & virtutibus medicamentosis, convenire. Idem sic evenire solet in monadelphis, seu stardiniis ex una floris basi provenientibus quinque, seu pentandriis, quo caractere genus malvaceum definitur, quibus virtus emolliendi communis est, sicut diadelphia sunt stamina duplicia diverso loco exeuntia, altero inferiori, altero superiore. Sic perbelle inter se conveniunt, & eodem ordine recensentur, decandria diadelphia, quæ clarius paulo leguminosæ, papilionaceæ, appellantur. Hacleanus solitarii flores, eodem thalamo comprehensi, simplices exstiterunt, proprio perianthio contenti. Nunc plures eodem thalamo comprehensi, conjunctim-unam exercent œconomiam. Hinc fructificatio isthæc syngenesia appellatur, florum connubium, synthalamia, verbo flores compositi, & æqualium quidem polygamia in floribus ejusdem conditionis sterculosis, vel semisterculosis, inæqualium in reliquis, superflua, necessaria in quibusdam. Gynandria sunt flores nullis staminibus præditi, in quorum locum succedunt antheræ, ut in *Aristolochia*, *Granadilla*, *Chusia*. Hinc pro numeri antherarum varietate fiunt pentagynandria, hexagynandria. Cum in omni fructificatione facientes patientesque causæ per tropam & schema, nec proprio significato, mas & femina dicantur, proinde observantur masculi feminaique flores aliquando in eodem plantæ loco esse, aliquando in diversis. Tunc monœcia dicuntur femininis in gemma sessilibus, masculinis in amentum digessis, prout in *Quercu*, *Juglande*, *Ambrosia*, aut dicæciæ sunt, quando fertilis flos in una specie est, sterilis in remota, sed nomine & habitu eadem, ut in *Populo*, *Mercurialis*, *Rosæ*. Denique & quæ flore carere vulgo dicuntur plantæ, ideo cryptogamiæ dicuntur, quia flos intra fructum latitare perhibetur. Hæc omnia, nominibus & industria Autoris nova, forte etiam ab aliis, etsi minus accurate dicta, de ingenii amplitudine, & studii indefessi constantia, abunde testantur.

CLAVIS

NOVA ACTA ERUDITORUM
CLAVIS CLASSIUM

Florescentia plantarum profert flores, vel

Visibiles cuique; qui sunt vel

Hermaphroditi cum staminibus & pistillis in eodem flore, staminibus

nulla sui parte inter se connatis; quæ

proportionem longitudinis nullam accuratam inter se invicem habent, vel

- 1 MONANDRIA stamen unicum in flore hermaphrodito.
- 2 DIANDRIA stamina duo in flore hermaphrodito.
- 3 TRIANDRIA stamina tria in flore hermaphrodito.
- 4 TETRANDRIA stamina quatuor in flore hermaphrodito.
- 5 PENTANDRIA stamina quinque in flore hermaphrodito.
- 6 HEXANDRIA stamina sex æqualia, vel alterna breviora, in flore hermaphrodito.
- 7 HEPTANDRIA stamina septem in flore hermaphrodito.
- 8 OCTANDRIA stamina octo in flore hermaphrodito.
- 9 ENNEANDRIA stamina novem in flore hermaphrodito.
- 10 DECANDRIA stamina decem in flore hermaphrodito.
- 11 DODECANDRIA stamina duodecim in flore hermaphrodito.
- 12 ICOSANDRIA stamina viginti, calycis parieti interno, non receptaculo, infidentia in fl. herm.
- 13 POLYANDRIA stamina duodecim plura, receptaculo adnata, in flore hermaphrodito.

staminibus duobus reliquis brevioribus.

- 14 DIDYNAMIA stamina duo longiora.
 - 15 TETRADYNAMIA stamina quatuor longiora.
- coherentibus vel inter se invicem aliqua sui parte, vel cum pistillo.

- 16 MONADELPHIA stamina filamentis in unum corpus coalita.
- 17 DIADELPHIA stamina filamentis in duo corpora coalita.
- 18 POLYADELPHIA stamina filamentis in tria vel plura corpora coalita.
- 19 SYNGENESIA stamina antheris in cylindrum coalita.
- 20 GYNANDRIA stamina pistillo, non receptaculo, infidentia.

Masculini & feminini in eadem specie.

- 21 MONOECIA flores masculini & feminini in eadem planta.
- 22 DIOECIA flores masculini & feminini in distincta planta.
- 23 POLYGAMIA flores hermaphroditi & masculini vel feminini in eadem specie.

Oculis vix obvios:

- 24 CRYPTOGAMIA flores vel intra fructum vulgo dictum, vel parvitate oculos nostros subterfugunt.

Ordines a feminis seu pistillis desumuntur.

MONOXYNIA, Digynia, Trigynia, &c. id est, pistillum unicum, duo, tria, &c.

Numerus staminum desumitur a basi styli: si stylus autem deficiat, a numero stigmatum calculus fit.

CAROLI

CAROLI LINNÆI, MED. DOCT. SOC. A-
 cad. Imp.⁺ N. C. Corollarium Generum plantarum, exhi-
 bens genera plantarum sexaginta, addenda prioribus
 characteribus, expositis in generibus plantarum.
 Accedit methodus sexualis.

Lugduni Batavorum, apud Conr. Wishoff, 1737. 8.
 Plag. 4.

CAROLI LINNÆI, MEDICI, METHODUS
 sexualis, sistens genera plantarum secundum mares
 & feminas in classes & ordines redacta.

Lugduni Batavorum, apud Conr. Wishoff, 1737. 8.
 Plag. 3.

Prior libellus sistit genera, quorum mentionem Methodus ge-
 nerum, cum postea demum innotuerint, nondum fecerat.
 Eodem omnia digeruntur ordine; nec superesse post tantos
 labores videtur quidpiam, nisi ut in gratiam eorum, quibus
 durum est desuescere facilioribus methodis, conciliator dif-
 ferentiarum inter methodos concianetur, cum certum sit, o-
 mnes aliquantulum conspirare. Sicut enim siliquosæ, crucia-
 tæ, verticillatæ, emollientes, aliæque, etiam *Linneo* eadem
 serie, sicut *Morisono*, *Rajo*, *Rivino*, *Tournefortio*, collocantur;
 ita difficile haud esset, & reliqua tantisper componere. Injuriæ
 plerique sunt in diligentem Autorem, dum, quod captu diffi-
 cile est, averfantur, nec legendum esse putant, qui non facile
 intelligitur. Ast nihil inde decedit gloriæ eorum, qui ob-
 scurius recte dixerunt. Interea tamen velificandum est pluri-
 bus, qui sine præceptore assequi mentem eruditissimorum quo-
 rumcunque Virorum interdum nequeunt. Methodum *Linnei*
 breviter repetitam, prout altero libello sistitur, sic dabimus:

I. MONANDRIA.

Floribus nudis.

I. MONOGYNIA.

Hippuris, Salicornia.

Floribus spathaceis.

2. DIGYNIA.

Canna, Anomum, Costus, &c.

Corispermum, Bitum.

Nnn

II. DIAN-

II. DIANDRIA.

I. MONOGYNIA.

Corollis nullis.

Piper.

Corollis aequalibus.

Nyctanthes, Jasminum, Ligustrum, &c.

Corollis inaequalibus.

Circæa, Veronica, Pædota, &c.

2. DIGYNIA.

Anthoxanthum.

III. TRIANDRIA.

I. MONOGYNIA.

Spathis nullis.

Valeriana, Bœrhaavia, Chionanthus Roy, &c.

Spathis partialibus.

Crocus, Ixia, Gladiolus, &c.

2. DIGYNIA.

Calycibus unifloris.

Cornucopiæ, Nardus, Saccharum, &c.

Calycibus multifloris.

Aira, Poa, Briza, &c.

3. TRIGYNIA.

Montia, Tillæa, Mollugo, &c.

IV. TETRANDRIA.

I. MONOGYNIA.

Perianthis communibus.

Protea, Cephalanthus, Globularia, &c.

Pericarpis didymis.

Sherardia, Asperula, Spermacocce, &c.

Fl. Monopetalis aliis.

Catesbæa Gron. Ikora, Avicennia, &c.

Fl. Tetrapetalis completis.

Epimedium, Cornus, Evonymus, &c.

Floribus incompletis.

Dorstenia, Ammannia, Isnarda, &c.

2. DIGYNIA.

Aphanes, Cuscuta, Hypocotum.

3. TETRAGYNIA.

Ilex, Potamogeton.

V. PENTANDRIA.

I. MONOGYNIA.

Monopetala Tetrasperma.

Heliotropium, Myofotis, Lithospermum, &c.

Fl. Monopetalis, capsula supra receptaculum floris.

Androsace, Primula, Cortusa, &c.

Fl. Monopetalis, fructu infra receptaculum floris.

Campanula, Phyteuma, Trachelium, &c.

Staminibus declinatis.

Mirabilis, Plumbago, Dara, &c.

Fl. Monopetalis, bacca supra receptaculum floris.

Rhamnus, Chrysothylum, Sideroxyllum, &c.

Fl. Polypetalis.

Gronovia, Hedera, Vitis, &c.

Fl. In-

Fl. Incompleta.

Achyranthes, Thesium, Glaux,
Ceratonia.

*Lacinis corollae a sinistris
dextrorsum flexis.*

Thevetia, Cerbera, Rauwolfia, &c.

2. DIGYNIA.

Fructu bicapsulari.

Stapelia, Aclepias, Periploca, &c.

Fructu monospermo.

Herniaria, Illecebrum, Chenopodium, &c.

Fructu biloculari vel trupa.

Mitreola, Heuchera, Gentiana, &c.

*Gymnodisperma, involucre
duplici.*

Eryngium, Phyllis, Hydrocotyle, &c.

*Gymnodisperma, involucre
unico.*

Oenanthe, Phellandrium, Cicuta, &c.

*Gymnodisperma, involucre
nullo.*

Thapsia, Pastinaca, Smyrnum, &c.

3. TRINEYNIA.

Rhus, Cotinus, Maurocena,
&c.

4. TETRAGYNIA.
Parmassia.

5. PENTAGYNIA.

Aralia, Statice, Linum, &c.

6. POLYGYNIA.

Myosurus.

VI. HEXANDRIA.

1. MONOGYNIA.

Corollis trifidis.

Bromelia, Tillandsia, Renealmia, &c.

Corollis spathe exceptis.

Galanthus, Leucojum, Narcissus, &c.

Corollis hexapetalis nudis.

Lilium, Petilium, Fritillaria,
&c.

Corollis monopetalis nudis.

Convallaria, Hyacinthus, Aloe, &c.

*Floribus involucre, perianthio
vel gluma.*

Acerus, Hemanthus, Aphyllanthus, &c.

2. DIGYNIA.

Oryza, Atraphaxis.

3. TRIGYNIA.

Rumex, Scheuchzeria, Triglochin, &c.

4. TETRAGYNIA.

Petiveria.

5. HEXAGYNIA.

* Triglochin, * Alifina.

6. POLYGYNIA.

Alifina.

VII. HEPTANDRIA.

1. MONOGYNIA.

Tricentaria, Esculus.

VIII. OCTANDRIA.

1. MONOGYNIA.

Pavia, Tropaeolum, Acer, &c.

NUM 2

2. DI-

2. DIGYNIA.
Royena, Chrysofplenium, Galenia.
3. TRIGYNIA.
Perficaria, Bistorta, Polygonum, &c.
4. TETRAGYNIA.
Paris, Adoxa, Elatine, Sagina.
5. POLYGYNIA.
Michelia.

IX. ENNEANDRIA.

1. MONOGYNIA.
Laurus, Persea.
2. TRIGYNIA.
Rheum.
3. HEXAGYNIA.
Butomus.

X. DECANDRIA.

1. MONOGYNIA.
Staminibus declinatis.
Sophtora, Cercis, Bauhinia, &c.
Staminibus erectis.
Adenantha Roy, Hamatoylans Gron. Melia, &c.
2. DIGYNIA.
Dianthus, Saponaria, Scleranthus, &c.
3. TRIGYNIA.
Malpighia, Bannisteria, Triopteris, &c.
4. PENTAGYNIA.
Spergula, Ceraftium, Agrostemma, &c.
5. DECAGYNIA.
Phytolacca.

XI. DODECANDRIA.

1. MONOGYNIA.
Gethyllis, Afarum, Rhizophora, &c.
2. DIGYNIA.
Argimonia.
3. POLYGYNIA.
Sempervivum.
- XII. ICOSANDRIA.
1. MONOGYNIA.
Cactus, Pereskia, Eugenia, &c.
2. DIGYNIA.
Cratægus.
3. TRIGYNIA.
Sorbus.
4. TETRAGYNIA.
Philadelphus.

5. PENTAGYNIA.
Mespilus, Pyrus, Spiræa, &c.
6. POLYGYNIA.
Rosa, Rubus, Fragaria, &c.

XIII. POLYANDRIA.

1. MONOGYNIA.
Stylis stigmatè depresso brevioribus.
Sarracena, Nymphaea, Argemone, &c.
Stylis stigmatè longioribus.
Tilia, Thea, Caryophyllus, &c.
2. DIGYNIA.
Heliocarpus, Bixa, Pæonia, &c.
3. TRIGYNIA.
Reseda, Delphinium, Aconitum,

4. TE-

4. TETRAGYNIA.
Tetracera, Tetragonia.

5. PENTAGYNIA.
Aizoon, Mefembryanthemum, Aquilegia, &c.

6. HEXAGYNIA.
Stratiotes.

7. POLYGYNIA.
Dillenia, Liriodeadrum, &c.

XIV. DIDYNAMIA.

1. GYMNOSPERMIA.
Corolla labio superiore plano.
Teucrium, Ajuga, Trichostema, &c.

Corolla labio superiore concavo.
Dracocephalum, Melittis, Cunila, &c.

2. ANGIOSPERMIA.
Corollis personatis.

Antirrhinum, Rhinanthus, Pedicularis, &c.
Corollis patentibus.

Craniolaria, Mattynia, Scrophularia, &c.

Corollis polypetalis.
Melianthus.

XV. TETRADYNAMIA.

1. SILICULOSA.
Myagrum, Anastatica, Subularia, &c.

2. SILIQUOSA.
Bunias, Cheiranthus, Hesperis, &c.

XVI. MONADELPHIA.

1. PENTANDRIA.
Hermannia, Waltheria, Melochia.

2. DECANDRIA.
Geranium.

3. POLYANDRIA.
Sida, Urena, Malva, &c.

XVII. DIADELPHIA.

1. HEXANDRIA.
Fumaria.

2. OCTANDRIA.
Heisteria, Polygala.

3. DECANDRIA.
Antherbis omnibus connexis.
Amorpha, Spartium, Genista, &c.

Leguminibus regularibus.
Erythrina, Cytillus, Anagyris, &c.

Leguminibus propria fructura.
Astragalus, Biserrula, Tragacantha, &c.

XVIII. POLYADELPHIA.

1. PENTANDRIA.
Theobroma.

2. ICOSANDRIA.
Citrus.

3. POLYANDRIA.
Hypericum, Ascyrum.

XIX. SYNGENESIA.

1. POLYGAMIA
EQUALIS.

NBB 3 Corol.

Corollis planipetalis.
Prenanthes, Lactuca, Chondrilla, &c.

Corollis radiatis.
Atractylis.

Corollis tubipetalis.
Gundelia, Echinops, Arctium, &c.

2. POLYGAMIA
SUPERPLUA.

Floribus tubipetalis.
Xeranthemum, Gnaphalium, Artemisia, &c.

Floribus radiatis.
Erigeron, Tussilago, Doronicum, &c.

3. POLYGAMIA
FRUSTRANEA.

Helianthus, Rudbeckia, Coreopsis, &c.

4. POLYGAMIA
NECESSARIA.

Calendula, Arctotis, Osteospermum, &c.

5. MONOGAMIA.

Corymbium *Gren.* Jalione, Lobelia, &c.

XX. GYNANDRIA.

1. DIANDRIA.

Orchis, Satyrium, Serapias, &c.

2. TRIANDRIA.

Silyrinchium.

3. TETRANDRIA.

Nepenthes.

4. PENTANDRIA.
Passiflora.

5. HEXANDRIA.
Aristolochia, Pistia.

6. DECANDRIA.
Helicteres.

7. POLYANDRIA.
Grewia, Galla, Arum, &c.

XXI. MONOECIA.

1. MONANDRIA.

Najas, Zannichellia, Cynomorium.

2. TRIANDRIA.

Zea, Coix, Carex, &c.

3. TETRANDRIA.

Urtica, Buxus, Viscum, &c.

4. PENTANDRIA.

Xanthium, Ambrosia, Parthenium, &c.

5. HEXANDRIA.

* *Rumex 300.*

6. POLYANDRIA.

Acalypha, Croton, Iatropa, &c.

7. MONADELPHIA.

Pinus, Abies, Cupressus, &c.

8. POLYADELPHIA.

Ricinus.

9. SYNGENESIA.

Trichosanthes, Momordica, Cucumis, &c.

XXII. BIGECIA.

1. DIANDRIA.

Vallisneria, Salix.

2. TRI-

- 2. TRIANDRIA.
Ofyris.
- 3. TETRANDRIA.
Hippophae, Anthospermum,
Myrica, &c.
- 4. PENTANDRIA.
Pisonia, Pistacia, Spina, &c.
- 5. HEXANDRIA.
Smilax, Tamus, Rajania, &c.
- 6. OCTANDRIA.
Populus.
- 7. ENNEANDRIA.
Mercurialis, Hydrocharis.
- 8. DECANDRIA.
Nyssa Gron. Carica, Kiggelaria, &c.
- 9. ICOSANDRIA.
Aruncus.
- 10. POLYANDRIA.
Cliffortia.
- 11. MONADELPHIA.
Juniperus, Taxus, Ephedra.
- 12. SYNGENESIA.
Ruscus.
- 13. GYNANDRIA.
Clutia.

XXIII. POLYGAMIA.

- 1. MONOECIA.
Musa, Veratrum, Celtis Dill.
&c.
- 2. DIOECIA.
Chamærops, Morus, Fraxinus, &c.
- 3. TRIOECIA.
Empetrum.

XXIV. CRYPTOGRAMIA.

- I. PLANTÆ.
Ficus.
- 2. FILICES.
Equisetum, Ophioglossum,
Osmunda, &c.
- 3. MUSCI.
Polytrichum, Bryum, Hypnum, &c.
- 4. ALGÆ.
Marchantia, Jungermannia,
Anthoceros, &c.
- 5. FUNGI.
Agaricus, Boletus, Hydnum,
&c.
- 6. LITHOPHYTA.
Spongia, Isis, Lithoxylum, &c.

VAGÆ.

Continet hæc classis fragmenta seu genera non perfecte nota, ut, ad quas amandari debeant classes recensenda genera, nondum innotuerit.

I. PALMÆ.

Phoenix, Corypha, Coccus, &c.

2. TOURNEFORTIANA.

Theligonum, Schinus, Trapa, &c.

3. PLUMERIANA.

Diclinia.
Hernandia, Hippomane, Cissampelos, &c.

Mono-

Monoclinia perianthis quinquefidis.

Hippocratea, Marcgravia,
Ochna, &c.

Monoclinia absque perianthis quinquefidis.

Oldenlandia, Crateva, Ximena,
&c.

4. DILLEMANA.
Holotheum.

5. HOUSTONIANA.
Conocarpus, Randia.

6. NOSTRA.
Hara, Uragega, Arctopus.

DE MERCURII NOVISSIMO INFRA SOLEM transitu *Dissertatio, habita in Seminario Romana, a GASPARE SERVANZI, Academie Rediurvo, mense Junio A. 1737.*

Romæ, typis Antonii de Rubcis, 1737. 4.

Plag. 13, Tab. æn. 1.

Schediasma hoc Academicum, quod publice impugnandi facultas cuique data fuit, distribuitur in *Propositiones sex*, quarum argumenta Lectoribus nostris in compendio jam exhibebimus. Igitur *Propositione I* exponitur ipsa observatio Mercurii infra Solem transeuntis. Scilicet Romæ 3 id. Novembris A. 1736, tribus ante meridiem horis, in loco undique obumbrato in Solem directum fuit telescopium palm. 12, & imago Solis excepta in charta axi illuminationis perpendiculari, addito insuper pendulo, quo maculæ in Sole observatæ ad verticalem oculorum referuntur, atque inde ad Eclipticam reducuntur. Aer utcumque nitidus trepidatione non modica laborabat. Plurimum Observatorum ita divisæ curæ fuerunt, unus, ut motum Solis telescopio sequeretur, alterius, ut momentum averteret, quo imago Solis cum circulo in charta descripto, & umbra penduli cum verticali diametro, congruerent, tertii, ut Mercurii trepidantis centrum acu insisteretur, & chartam interpungeret ad nutum secundi, quarti, ut certiores observationes describeret, habita ratione temporis, elata
voco

vocè pronuntiati, quod ad verum tempus, astronomicum, observato bis meridie, sedulo revocatum erat. Initio immersionis in conspicuo, Mercurius visus fuit satis sensibilitèr excavare limbum Solis orientalem $22^{\circ}. 13'. 39''$ temporis verè, computati a meridie 10 Novembris. Solarem marginem interiorius tetigit $22^{\circ}. 15'. 58''$, emersionis interior contactus celebratus est post meridiem 11 Novembr. $0^{\circ}. 54'. 48''$, exterior $0^{\circ}. 57'. 58''$. Mora hui in limbo solari fuit $3'. 10''$, mora centri in disco Solis $2^{\circ}. 42'$. Pro reliquis observationibus subiungitur Tabella, columnis aliquot interflincta, in quibus videre est 1) observata Mercurii loca, & maculas solares, eadem opera detectas; 2) tempus, quo singula notabantur; 3) arcus circulares, incipientes a summitate boreali diametri verticalis circuli, qui discum Solis refert, & deficientes in diametrum, per loca notata extensam; 4) eorum distantias a centro in partibus millesimis diametri. In Corollario hujus Propositionis ostenditur, qua ratione singula loca ad Eclipticam referenda sint. *Propositio secunda* hæc est: *Datis inclinatione Ecliptica ad equatorem, & loco Solis, declinationem solarem, atque angulum circuli declinationis cum Ecliptica, construere.* Igitur Cl. Autor per constructionem geometricam Problemata solvit, quæ ope Trigonometriæ sphaericæ alias expedienda essent. Etenim eadem ratione in *Propositione tertia*, datis loco Solis, altitudine poli, ac tempore observationis, *construitur* angulus circuli horarii cum verticali. En constructionem *Propositionis secunda*: Centro *C*, radioque satis magno *CA*, describatur circulus, cujus arcus *AB* æquetur longitudini solari, quando semicirculo minor est, vel differentiæ a semicirculo, quando major; ductaque *CB*, atque ad illam perpendiculari *AE*, quæ bifariam dividitur in *D*, centro *D*, radio *DA* describatur, semicirculus *ANE*, abscindaturque arcus *EF* æqualis obliquitati Eclipticæ, = $23^{\circ}. 29'$, ac demissa *FG* perpendiculari ad *EA*, per *G* ducatur *GI*, sique perpendicularis *GH*; erit arcus *HI* = declinationi quæritæ. Porro, centro *H*, radioque = *BI*, notetur punctum *L*, ductaque *LC*, ex puncto *M*, quæ rectæ

TAB. V
Fig. 4.

rectæ EA occurrit, exsitet perpendicularis MN , circulo ANE occurrens in N , erit angulus $EDN = ei$, quem facit Ecliptica cum circulo declinationis. *Q. E. F. Propositio quarta* in eo occupatur, ut Mercurii observati loca in typum Astronomicum referre doceat. Id ut obtineatur, in circulo, qui discum solarem repræsentat, singula puncta, quæ locum aliquem denotant, ita sunt disponenda, ut cum diametro disci, quæ est sectio Eclipticæ cum disco Solis, eandem relationem habeant, quam tempore observationis respectu Eclipticæ habuerunt. Quem in finem Cl. Autor dedit Tabulas pro elementis ad hanc constructionem necessariis. Cum vero aberrationes exiguæ sese immisceant, typus astronomicus correctione indiget, quæ exhibetur in *Propositione quinta*. Aberratio præcipua inde oritur, quia terminatio telescopii prope marginem non æque accurata est, ac prope axem, adeoque imago Solis circulo descripto congruens, non exacte repræsentat diametrum Solis apparentem, sed peccat in excessu, cum puncta Solis physica, in telescopium illabentia, eo magis ampliuntur, quo magis ab axe recedunt. Quod si in typo emendato *Fig. 5* ducantur IP , mR , perpendiculares ad AB , quibus parallela sit CN , & IQ diametro AB parallela; assumpta CA , sive apparente Solis diametro, = $16'$, $17''$, dantur PC , differentia longitudinis in ingressu, = $9'$. $38''$, CR , differentia longitudinis in egressu, = $6'$. $2''$, unde $PR = IQ = 15'$. $40''$, inde geocentricus atque horarius in Sole longitudinis motus = $5'$, $30''$. Dantur etiam PI , sive latitudo geocentrica in ingressu, = $13'$. $2''$, CN , sive latitudo geocentrica in conjunctione = $14'$, $21''$, Rm , sive latitudo geocentrica in egressu = $15'$. $21''$, ergo Qm , sive apprensus motus geocentricus in latitudinem = $2'$. $9''$, unde geocentricus & horarius latitudinis motus = $48''$, Im , sive apprensus ζ semita in disco \odot is = $15'$. $48''$, minima centrorum distantia $CO = 14'$. $14''$, angulus QIm , sive inclinatio semitæ ζ i visæ ad Eclipticam = $7'$. $53''$. Tempus conjunctionis cum Sole in N reperitur 23 hor. $54'$. Diametrum vero ζ i apparentem sic eruit Autor:
Sit

TAB. V
Fig. 5.

Sit D punctum contactus exterioris, G interioris, ductisque per centrum Mercurii, & puncta contactus rectis CE , CG , ex centro C , rectangula erunt triangula CFO & CEO , cumque LO percurſa fuerit tempore $1^b. 21'$, atque EF tempore $3'. 10''$, atque punctum L bifariam dividat EF , ob exiguitatem arcus DG , erit tempus per $EL = 1'. 35''$, unde ipsa $EL = 9''$. Ponatur jam $AC = a$, $CO = b$, $OL = c$, $EL = d$, $ED = GF = x$, erit $OE = c + d$, $OF = c - d$, $CE = a + x$, & $CF = a - x$, & per Pythagoricum erit $c^2 + 2cd + d^2 + b^2 = a^2 + 2ax + x^2$, & eandem ob causam, $c^2 - 2cd + d^2 + b^2 = a^2 - 2ax + x^2$, & subtrahendo ultimam æquationem a prima, erit $4cd = 4ax$, unde $x = \frac{cd}{a}$. Igitur, ut $a (= 16'. 17')$ ad

$c (= 7'. 54'')$, ita $d (= 9'')$ ad quartam x : quæ invenitur $= 4'. 22'''$ proxime, ut adeo apparens ξ i diameter sit $= 4'. 44'''$, sive proxime $9''$. *Q. E. I.* Tandem *Propositione sexta* motus Mercurii geocentricus ad heliocentricum revocatur. Quod ut obtineatur, observandum, motum ξ i horarium in sua orbita, ex Sole visum æquari summæ motus ejus horarii heliocentrici a Terra, & insuper motus horarii telluris, seu, quod idem est, Solis. Igitur pro inveniendis motu horario ξ i a Terra, si ex Sole spectetur, fiat analogia sequens: Ut distantia Solis a ξ io, ad distantiam ξ i a terra; ita motus ξ i a Sole horarius geocentricus, ad motum ξ i a terra heliocentricum; cui invento, si addatur motus horarius Solis vel terræ in Ecliptica, summa exhibebit motum ξ i horarium, eundemque heliocentricum in Ecliptica, ex quo deinde facile eruitur motus ejus horarius heliocentricus in sua orbita. *Conf. Whistonius in Prælect. Astronom. pag. 254.* Quomodo ex dato horario Solis & heliocentrico ξ i reliqua omnia, ad Planetam huncce spectantia, inveniri debeant, e. g. species Ellipseos, in qua movetur, inclinatio orbitæ ad Eclipticam, distantia Perihelii a conjunctione, & quæ plura sunt alia, con-

O o o 2 cinæ

cinne satis explicatur in Corollariis, Propositioni annexis. Sed hæc sufficient.

JO. LAURENTII MOSHEMII INSTITUTIONES HISTORIÆ CHRISTIANÆ ANTIQVIORIS.

Helmstadii, apud Christ. Frid. Weygandum, 1737, 8.

Alph. 2 plag. 6.

Decem, & quod excurrit, præterlappi sunt anni, ex quo S. Ven. Autor *Institutiones* has *Historia Ecclesiastica* primum in lucem exire jussit. Tam faciles & benignos, ut par erat, elegantissimus hic liber invenit lectores, ut jam pridem in tabernis illorum, qui merces literatas vendunt, sit desideratus. Gravissima vero, quibus occupatur in amplissimo munere Cel. Autor, negotia ipsi tantum temporis denegare videbantur, quantum ad novam parandam editionem requirebatur. Precibus tandem aliorum defatigatus, horas nonnullas necessariis surripuit laboribus, easdemque expoliendo huic libro destinavit. Sed, cum propius ad hoc negotium accessisset, nec dictionem, nec rerum ordinem, nec habitum & colorem, primæ editionis satis probavit, alio loco verba rebus parum respondere, alio res cum verbis minus congruere, alia tolli posse, ex finitimis disciplinis temere huc traducta, alia addi debere, ne qua parte nervis & commissuris corpus careret, animadvertens. Hinc, totum Opus retexendum, aliumque plane librum componendum esse, statuit, tantoque successu prudentissimum hoc consilium est persecutus, ut eximie suæ, quam in orbe literario jam variis ingenii & doctrinæ excellentis monumentis acquisivit, famæ maximum addidisse pondus merito dicendus sit. Nunc more nostro ordinis, quem observavit Cel. Autor in conscribendis his Institutionibus, rationem paucis exponemus. Universam Historiam Ecclesiasticam Christianam *quatuor Libris* complexus est. In primo fata Ecclesiæ ab ipsis ejus initiis ad *Constantinum M.* usque, hoc est, a Seculo primo usque ad tertium, explicantur; in *secundo* ea, quæ rei Christianæ a *Constantini M.* æta-

te

ta ad *Caroli M.* tempora, a Seculo nempe quarto usque ad septimum, evenerunt, exhibentur; in *tertio* res a *Caroli M.* temporibus ad instauratam a *Luthero* doctrinam puriorem, a Seculo octavo ad decimum quintum, inter Christianos gestæ enarrantur. Et hi tres Libri recens editi, sed multo auctiores, multo etiam ornatiores & limatiores, hic comparent. *Quartum* vero & *ultimum Librum*, qui res a *Luthero* gestas, quæque deinde contigerunt, ad nostra usque tempora, continebit, quam primum fieri poterit, ea, quæ hic usus est, methodo elaboraturum se promissit. Et hæc generatim sufficiant. Paulo propius nunc ad ipsam methodum, quam S. Rev. Autor in præparatione copiose explicuit, describendam accedamus. Cœtum hominum, cui nomen a *Christo* est, tanquam civitatem quandam nobis ob oculos posuit. Huic civitati multa extrinsecus eveniunt, multa in ipso ejus finu contingunt, quæ felicitati vel profunt, vel obsunt; hinc historia ejus in *externam* & *interiorem* commode dividitur. Et hæc ex causa uniuscujusque Seculi historiam in duas divisam partesprehendimus. In priori historia Ecclesie *externæ*, in posteriori *interior*, describitur. In priori cujuslibet Seculi parte, quæ *externa* destinata est historię, recensentur *Cap. I* fata civitatis Christianæ *prospera*, & *Cap. II* *adversa*; in posteriore verò legitur historia Ecclesie *interior* descripta, ubi *Cap. I* sistitur status literarum & eruditionis, *Cap. II* historia doctorum & formæ civitatis Christianæ, *Cap. III* historia doctrinæ, *Cap. IV* rituum & cerimoniarum, *Cap. V* seditionum sacrarum, seu hæresium. Hanc methodum per omnia, quorum res memoratu dignissimæ hic exhibentur, Secula videmus observatam. Utramque igitur historiam, tam externam, quam interiorem, ita pertractavit Cel. Autor, ut non solum, quid gestum sit in Ecclesia Christiana, sed etiam quare hoc vel illud evenerit, luculentissime declaraverit, id est, eventa cum causis suis prudentissimè conjuxerit. Hinc eorum, quorum mentionem in his Instituti-

tionibus fecit, ingenia, indoles, studia, cupiditates & commotiones, affectuumque humanorum vis & impotentia, nec non mores & opiniones, sedulo & sincere indicantur; accurateque sine omni partium studio dijudicantur. Constat, alios, qui eundem in se suscipere laborem, pressos principuorum factorum & eventuum saltem indices dedisse; alios vero ampliorem iis, qui semet ipsos absque magistro vivo erudire coguntur, suppeditasse materiam; sed utrumque Autor noster Venerandus, prudentissimo certe consilio, animo & cogitatione comprehendit. Satis enim, ut ipse ait, reliquit illis, quod narrent & explicant, qui rudes & teneras mentes doctrina imbuunt, & illis tamen simul consuluit, qui brevem, sed aptam inter se ac coherentem, Historiæ Christianæ summam privato studio memoriæ mandare cupiunt. Inutilia & superflua frustra hic quæres, utilia vero & necessaria ubique invenies, summa cautione ex variis huc pertinentibus scriptis collecta. Hinc ad Scriptores omnis ævi, qui rerum Christianarum meminere, ad eos præcipue, qui rebus ætate æquales fuerunt, & in his ad eos potissimum, qui copiosius ac diligentius partem quandam Historiæ Ecclesiasticæ enodarunt, & quos ipse inspexerat & tractaverat Autor, semper lectores ablegantur. Summa adeoque dexteritate hanc copiosissimam, & per varios scriptores, barbaros plerumque, ignavos, & lutulentos, divisam, rem non solum rite primam mente complexus est Cel. Autor, sed apte quoque ac scite disposuit, sermoneque mundo & illustri expressit, ut nihil deesse, nihilque redundare, videatur. Si qui vero sunt, qui librum nullum absque severiori censura dimittere possunt, hi illud inprimis reprehendent, quod Autori gravissimo haud placuerit, res gestas cujusvis Seculi secundum annorum seriem describere, & lectori sapius, quam par est, reliquerit in rebus dubiis iudicium, denique quod Indicem istiusmodi libro admodum necessarium non adjecerit. Ceterum Autori S. Venerando nos vitam & valetudinem commodam, ut quamprimum

Librum

Librum quartum, qui recentiore Christianæ civitatis historiam exponet, in lucem proferre possit, precamur.

Dionysius Longin vom Erhabenen, &c.

h. e.

DIONYSII LONGINI LIBER DE SUBLIMITATE, Græce & Germanice, cum Longini Vita, recensione scriptorum ejus, & Dissertatione de Sublimitate Longini, editus a CAROLO HENRICO HEINEKENIO.

Dresdz, in officina Hekeliana, 1737, 8 maj.

Alph. 1 plag. 3.

Græcæ linguæ cum Germanicæ vetus affinitas intercedit, qua sese devinxit *Heinekenius* adeo, ut gratum utrique faceret. Cum enim Græcæ & Germanicæ sciret, *Dionysium Longinum*, Græcum illum excellentioris eloquentiæ magistrum, in patrium sermonem transtulit, ut novi oratores & poetæ, comparati præcis, intelligerent, quid admirationem sapientum haberet, quid reprehensionem. Nitidum Opus & varia doctrina ornatum præstantissimis filiis S. R. I. Comitibus a *Sulkowski*, qui in exercitatione dicendi non mediocriter versantur, dedicavit. Græca verba sequuntur fidem & industriam *Zach. Pearceii*, cui Codicis Parisiensis literas, sexcentos fere annos habentes, uni omnium Editorum contigit contemplari. Hac felicitate adjutus *Heinekenius*, quæ varie sunt a variis librariis exscripta, *Pearciana* sollicitudini reliquit: ab ipso tamen *Zacharia* dissenfit, si quid ille conjectura aberravit. Versionem non solum ad exprimendos animi *Dionysiani* sensus accommodatam confecit, sed etiam in eo elaboravit, ut concinnitas verborum collocationem illuminaret. Suis Musis aliquantum diffusus, ab amicis impetravit, ut Germanici metri rationem ducerent. Scriptores, quibus simile fuit institutum,

tum; circumspēcte legit: cenforii stili mucronem, quædā *Sylvanus* quidam, Gallus, in *Longino* fixerat, multis remediis retudit, nec timide cum ceteris congressus est, qui *Longini* gloriam minuerunt. De vita ~~narratoris~~ Rhetoris diligenter exposuit, neque recentiores modo narratores, sed etiam *Trebell. Pollianum, Vopiscum, Zosimum*, alios veteres, studiose lecitavit. Fragmenta, quæ supersunt, pro viribus interpretatus est. Adjecit Dissertationem de Sublimitate, ut scirent lectores, quid esset, quod *Longinus* etiam atque etiam commendavit. In ea pag. 318 *Hermogenis* magnitudinem a *Longini* excelso ita differre putat, ut eadem, quæ ille confudit, hic distinxisse credatur. Sed hæc opinio *Casp. Laurentii* fuit, refutata in *C. G. Clugii* Disputatione, quæ τὸ σμυὸν in oratione *Taciti* ex *Hermogenis* disciplina expendit, Vitembergæ A. 1735 publice defensa, pag. 17 seq. Stilum magnificentum & copiosum *Hermogenis*, admirabile dicendi genus & pulchrum *Longinus*, informat, judice *Bollavio*, cujus perspicacia veri sufficit *J. G. Borgero de Naturali pulchritudine* pag. 43 - 46. Quid causæ impulerit C. Editorem, ut elegantissimum *Critica* posset scriptorem, Virum doctrinæ excellentis, & ob id inprimis, quod linguam patriam, si non unus, certe majori longe, quam ceteri omnes, dexteritate, suis sordibus liberavit, Germanorum omnium amore dignissimum, verbis durioribus exciperet, & in reprehendis ejus præceptis poeticis vires ingenii experiretur, illi haud difficili conjectura assequuntur, qui officinam norunt, in qua formatus ille olim fuit, & unde prodit haud ita pridem. Naturale *Criticus* vocat humile, quod arte caret; *Heipkensius*, quod perspicuum est. Utinam faciles in verbis sint, qui sentiant idem, & omnes, cupidi laudis *Longiniana*, *Longini* Sectionem XXXIII penitus animis suis mentibusque reponant.

Tomi tertii Supplementorum ad Nova nostra Acta ab aliquo inde tempore *Sectionem IV, V, & VI*, publicavimus.

No. XI.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXXXVIII.

Pars I.

T. LIVII PATAVINI HISTORIARUM AB
urbe condita Libri, qui supersunt, omnes, cum Notis in-
tegris LAUR. VALLÆ, SABELLICI, RHENA-
NI, GELENII, GLAREANI, SIGONII, UR-
SINI, SANCTII, JO. FR. GRONOVII, TAN-
FABRI, H. VALESII, PERIZONII, JAC.
GRONOVII, excerptis P. NANNII, LIPSII,
MODII, GRÜTERI, nec non ineditis GEBHAR-
DI & DUKERI, & aliorum, curante ARN. DRA-
KENBORCH, qui & suas Annotationes adiecit.
Accedunt Supplementa FREINS-
HEMII.

Tomus I & II.

Amstelodami, apud J. Wetstenium & G. Smith, Lugduni Ba-
tavorum, apud Sam. Luchtmanns, 1738, 4 maj.

Tom. I Alph. 6 plag. 3, Tom. II Alph. 5 plag. 15.

Est *Drakenborchiani* nominis fama, ut, cum parcrebuit
esse, vehementer omnes latarentur; qui harum literarum stu-
dio & amore ducuntur; quod ita existimarent; ex ejus mu-
seo, transtulerunt ex *Phidii* cujusdam officina; omni parte els-
bora-

Ppp

boratum *Livium* ac perpòlitum proditurum esse. Itaque, cum antè hunc anntum, autoribus bibliopolis Batavis ipsis, rumor extitisset, a Cel. *Hemsterhuisio Lactianum*, & a Cel. *Drakenborchio Livium*, esse depositum, non quod desperarent, se probare tngènum eruditionemque doctis hominibus posse, sed aliis de causis; ægre tulerunt omnes, de tanta se spe dejectos, tantamque discendi facultatem sibi ereptam esse. Sed ecclè ad pristinam spem erigunt nos *duo* ista *Vademina*, ad quorum rationem explicandam nunc ingredimur. Quod dum facere instituimus, vehementer desideramus Præfationem, quam huiusmodi libris præmittere docti Viri solent; ut, quibus auxiliis instructi ad editionem libri novam accelerant, commoverent. Nuaquam credit Vir Celeberrimus fore, ut *Livium* par partes emitteret. Sed, cum, precibus Bibliopolarum victus, permitteret, *has duas* vulgari *Partes*, illa subfidiorum copiarumque suarum commemoratio ad finem Operis differenda fuit. Vidit etiam, ut ait, eum *Tomum*, cui Præfatio inferenda esset, in magnam molem excrevisse. Quare, ne eam insuper (duabus scilicet aut tribus plagulis) nitens augetet, eo delapsus est, ut, quicquid præfandum censeret, ad calcem Operis universi rejiceret. Quæ quidem omnia ejusmodi sunt, ut, si cum rumoribus superioris anni compares, atque illud etiam cogites, non integram Decadem Librorum *Livianorum*, sed novem tantum Libros, hic comparere, facile de toto negotio judicare possis. Illud etiam apparet, perinvitum harum partium vulgandarum consilium cepisse Virum Celeberrimum, & in ea ipse re maxima festinatione usum esse. Nam dedicandi formula ita vulgaris est, ut ingenio ejus, jam aliunde noto, non satis respondeat, & in ipsa dicendi ratione sunt quædam, quæ a *Drakenborchio* non maxime festinante proficisci non poterant. Ceterum, quando, Præfatione dilata, non possumus nunc de copiis, quibus instructus editionem hæc *Livii* Vir præstantissimus susceperit, commemorare, in recensendo hoc Opere eam rationem tenebimus, ut non modo locos nonnullos, difficiles aut nobis, aut aliis, visos, & in exemplo nostro notatos, qui primi in manus

nus venerint, afferamus, & quid iis lucis accesserit a *Drakenborchiana* eruditione, commemoremus, sed integram etiam aliquam *quoniam Livianam* difficilem proponamus, & eodem modo, quæ nova in notis ad eam prolata fiat, dicamus, Incipiamus a *phœni* integra.

Libri primi Capite tertio & quadragesimo commemoratur longe maximum pacis opus, & saluberrimum tanto futuro imperio, descriptio populi in classea centuriisque e censu, a *Servio Tullio* suscepta & perfecta. In eo *Capite* multa sunt, ab Interpretibus superioribus non satis vel expedita, vel illustrata. §. 2: *Seniores ad urbis custodiam* &c. *juvenes ut* &c. Quod *seniores* & *juvenes* sibi non satis respondent, *Latinus* legendum conjiciebat: *juniores*. Sic *Hearnius* etiam in Oxoniensi Codice invenit. Sed *Drakenborchii* Codices omnes in vulgatam lectionem conspirant, neque legitimam causam vidit, quare eam mutaret. Et poterat Vir Cel., si libuisset, cum e Græcis, tum e Latinis, Scriptoribus afferre locos, in quibus sic comparativi & positivi iunguntur, cum comparativus positivus vius ac potestatem habet. Ibidem: *Arma his imperata, galea, clipeus, eclypsa, Ierica*. *Jo. Fr. Gronovius* a Florentino & Helmsstädiensi pro *clipeus* reposuit *clipeum*, quæ sæpe forma *Livius* alibi utitur. Eandem jam invenerat in bonis Codicibus *Beatus Rhenanus*. Et, quoniam eam, in melioribus suis, Leidensi primo & Harleiano primo, invenerat *Drakenborchius*, servandam judicavit, licet reliqui Codices in aliis omnia abeant. Testatur *Charisius Instit. Gramm. Lib. I pag. 59*, *Livium* sæpius neutraliter hoc verbo usum esse; idque, multis exemplis allatis, hic demonstratur. Ibidem: *Tela in hostem, hastaque & gladius*. Tò que vocabulo *hasta* junctum non concordat liberiorius, qui Codicem *Haverkampianum* scripsit; itaque dedit: *hastaque & gladius addita*. Sed ea vox *addita* consensu reliquorum Codicum omnium damnatur. In margine *Livii Perizoniani* Vir Cel. invenit, delendum esse que. Sed, cum omnes Codices eam copulam exhibeant, expungendi nulla necessitas est. Pendet autem ab *imperata*. *Senius* est: præter *arma*, quæ tegumenta corporis essent, militibus

bus ex prima classe lectis etiam arma, quæ tela in hostem
 ferrent, imperata fuisse duo hæc, *hastaque & gladius*. Hæc
 hic testabat, ut ostenderet Vir Cel. hunc usum vocabulorum
 quæ atque & probatum esse profaiciis Scriptoribus, & Livio im-
 primis. Id ei placuit ad *Lib. X Cap. 30 §. 2* differre. Ibi sic
 est: *Et in Etruria per eosdem dies ab Cn. Fulvio Propatore*
sex ex sententia gesta; & præter ingentem illatam populari-
tribus agrorum hosti cladem; pugnatum etiam egregie est: Po-
ruſſinorumque & Cluſinorum caesa tria millia. Sed, paco Viri do-
 ctissimi dictum sit, hic locus ad propositum non quadrat. Nam
 quæ hic manifeste conjungit illud *caesa tria millia Peruſſian-*
um & Cluſinorum cum superioribus: *pugnatum egregie est*
 &c. Itaque certioribus exemplis opus erit, quæ quare ad
docimam potius, quam *primum, Librum* proferre voluerit;
 non assequimur. Nobis hujusmodi exemplam e profaico Scri-
 ptore non succurrit. §. 3: *Datum munus, ut machinas ferrent.*
Lipſo Polior. III, 6, suspecta vox *ferrent*, quod machinæ hu-
 mæ ferri non possent, eique substituendum putat: *face-*
rent. Confirmat *Dionysi* autoritas, qui in prima classe fuisse
 se dicit duas centurias *ἐπιλοποιῶν καὶ τεκτόνων*. Præbat hæc
 conjecturam Cel. Duker. Et, ne quem offendat repetitio
facerent, multas hujusmodi repetitiones in *Livio* ostendit,
 quod jam ad *Cap. 9 §. 9* hujus *primi* docuerat ipse Cel. *Dra-*
kenborchius. §. 5: *Tertia classis in quinquaginta millium cen-*
sum esse voluit. Quod librarii non caperent vim præpositionis
in, mire hic variant. *In quinquaginta millium* est usque
in quinquaginta millium summam. Ita enim in apud *Livium*
 alioque sæpe occurrit, tanquam *in id tempus*, *Lib. XLIV*
Cap. 11. Ceterum non dubitat, quin a visio locus liber non
 sit, cum nullus Codicum receptam lectionem servet. Va-
 rias conjecturas menti obversari, qua ratione locus persanari
 possit. Earum unam hanc proponit, quæ facile omnibus in
 mentem venerit: *Tertia classis in quinquaginta millia cen-*
sum esse voluit. Sed quis credat, *millia* a librariis mutatum in
millium? quis in *millia* hæreat? §. 6: *Arma mutata, nihil*
præter hastam & verutum datum, quod, manente vulgata
 distin-

distinctione, *Livius & Dionysius* dissentiant. Sed Vir
 Cel. monet, sublato illo dissensu, novum ex nova distinc-
 tione oriri, quod *Dionysius* quartæ classis *ἀσπάρτα* (*basas*) tri-
 buat, quas ei eripiat *Donjariana* distinctio. Quod autem ad
 dissentium attinet, qui est inter *Dionysium & Livium*, potue-
 runt diversos Autores secuti esse, præsertim cum & in aliis
 hujus descriptionis partibus non inter eos conveniat. §. 7:
In his accensis, cornicines tibiçinesque. *Sigonius* e veterè libro
 protulerat lectionem: *tubiçinesque*; *Gebhardus* autem e *Pal.*
2. Et sic *Lib. II Cap. 64* *cornicines tubiçinesque* junguntur,
 ubi in quibusdam Codicibus MStis eadem permutatio verbo-
 rum deprehenditur. *Tubiçines* est etiam in utraque *Ascensiana*
A. 1513 & 1516. *Jacobus* autem *Perizonius* legebat: *His ac-*
censibus cornicines, tubiçinesque, expuncta *in.* Et hanc conje-
 cturam probat *Cel. Drakenborchius*: non enim *in his*, id est,
 inter triginta centurias quintæ classis, fuerunt tres centurias
 destinatæ accensis, cornicinibus, tubiçinibusque, sed *his ac-*
censibus, id est, adjectæ sunt aliæ centuriz, in quas relati erant cor-
 nicines tubiçinesque. Nam, *accensibus* qui in re militari Romano-
 rum dicti sunt, hic locum non habent. *Tubiçinesque* autem adeo
 verum est, ut miremur, quare non in contextum receptum
 sit; quando nulla ratione probari potest, tibiçinarum in militia
 Romana usum fuisse. Sed non esse nobis videtur, quare pro *in*
his necessario legatur *his*. Non enim dubitamus, quin dici
 possit, *his accensibus sunt, & in his accensibus sunt, pro in hos ac-*
censibus sunt, etiam alterum illud usitatius sit. Eodem modo in O-
 ratione in *Sallustium*, quæ *Ciceroni* falso tribuitur, *Cap. 2: una*
quam illis annumeratus esses, pro his annumeratus esses. Luculen-
 tius illud est pro *Rosc. Am. Cap. 32: Verum ego in grege an-*
numerer. Ibidem: *in tres centurias distributi.* *Sigonius* jam
 monuerat, rectius legi *duas*, ut *Dionysio* consentiat *Livius*.
Cel. Drakenborchius autem non *Dionysii* modo autoritatem
 postulare existimat, sed ipsum *Livium*, qui in omnibus classi-
 bus superioribus hoc a *Servio* servatum dicat, ut pares essent
 numero seniorum juniorumque centuriz. Id fallere in
 hac quinta, si tres centuriz statuantur, In sexta quidem

classe unam centuriam tantum commemorari, sed eam classem
 fuisse militiæ immensem, adeoque ista distributione opus non
 fuisse. Quibus *accons* militum genus videbantur, facile po-
 tuerunt induci, ut totidem centurias fuisse existimarent, quot
 ordines erant. §. 9: *Ad equos emendos dena millia aris ex
 publico data; & quibus equos alerent, ei due attributa, que
 bina millia aris in singulos annos penderent.* Primo difficul-
 tas oritur a voce *dena*. Non enim verosimile est, tantum
 temporis equos constitisse. Itaque *Hottomannus* equorum
 nomine etiam ornamento equestria contineri putabat, *de re
 numar. pag. 88.* *Salmastus* autem *de Milit. Cap. 21* legen-
 dum ceasebat, *una millia*, ut *una mania* apud *Sallustium* in
Catil. Cap. 6. Sed *Gronovius de Seb. III, 2,* & *Schælius in Dissert.
 ad Hygin. & Polyb. Cap. 4,* nihil mutandum esse docuerunt.
Budeus de Affe Lib. IV pag. 466, quoniam *Livius* dicat
equos, non *equum*, credebat, equitem quemque duos equos
 habuisse, & unicuique emendo quinque millia, alendo autem
 mille, aris attributa esse. Contra *Perizonius* in margine *Li-
 vii* sui existimavit, ita hæc verba accipienda esse, ut *dena mil-
 lia* data fiat in equos singulos; sed, quoniam ea summa im-
 modica sit illis temporibus, *decem* & *duo* legendam, & hunc
 sensum esse, quem *Budeus* voluerit. Deinde de viduis que-
 ritur, equitum viduæ intelligendæ tantum fiat, an præter-
 ea aliarum; utrum singulæ viduæ bina millia solverint, an plu-
 res. *Cel. Drakenborchius* negat, solas equitum viduas intel-
 ligi, quod non dubium sit, quin plures equites fuerint, quam
 equitam viduæ. Sententiam ergo loci hanc esse censet, o-
 mnes viduas, quæ in populo Romano fuerint, tributum in
 singulos annos solvisse, & ex summa tributi bina millia aris
 singulis equitibus attributa esse. Jam ad alios locos veni-
 mus, *Lib. II Cap. 5* de *Bruto* Consule: *Cum inper omne tem-
 pus, scilicet supplicii, pater vultusque & ar ejus spectacula es-
 set, eminente animo patrio inter publica pœna ministerium.*
Animus patrius qui sit, queritur. Nam *Donjatius* & *Clari-
 cus* duplicem ejus verbi vim esse statuerunt, primam, ut *pa-
 tris animus* sit *paterne*, *patri dignus*, alteram, *bonæ in pa-
 triam*

triam affectus. Et Doujatius quidem non dubitat hoc loco alteram illam probare. Cel. autem Drakenborchius negat, illum probati Autoris locum afferrî posse, in quo hæc sit *partii animi* potestas. Sensus, ut putat, hic est: Animus patris eminebat supra spectaculum vultus & oris, hoc est, magis spectaculo erat, quam vultus & os. *Lib. III Cap. 38 §. 2: Contemni cepti erant a finitimis populis: imperiumque ibi esse, ubi non esset libertas, indignabantur.* Quæ hic indignatio Romanis tribui videtur, ea vicinis potius, ut vidit Jo. Fr. Gronovius, tribuenda est. Itaque pro *indignabantur* malebat idem *indignantibus*. Hæc emendatio, quanquam haud dubie sensum meliorem efficit, tamen, quod nimis a vulgata recedebat, (nam & *quis delendum est*,) neque MStorum Codicum auctoritate niteretur, minus probabatur *Lamb. Bosph. τὸ πᾶν*, cui placebat minori mutatione legi: *imperium qui* &c. Relativi enim secundo loco positi & apud Comicos aliosque Poetas, & apud profanos, exempla esse. Apud hunc ipsam *Liviana* in Praefatione *Libri primi* est: *meo qui nominis efficiens*. Idem venerat in mentem *Perizonio* in margine ad *Lib. XXVIII, 12*, qui aliis etiam locis *Livii que & qui* permutatum dicit. Eandem medicinam adhibet Jo. Fr. Gronovius *Livio Lib. XXXVI Cap. 22*, & Cel. *Drakenborchius Lib. II Cap. 22 & 23*. Sed Cel. Dukorus negat, pro certo affirmari posse, hunc locum esse corruptam, quod *Livius* aliique eadem ratione dicendi alio utantur locis, & post *indignabantur* intelligi possit *finitimi* &c. Sic *Livius* habet *Lib. II Cap. 56, Lib. XXXIII Cap. 28, Nepos Epamin. Cap. 10, Virgilius Æn. VI, 223, Suetonius Tiber. 63, Perizonius* etiam ad *Sanctii Min. Lib. II Cap. 4 not. 1* multis ostendit, copulam diversissimæ constructionis orationes conjungere. *Lib. III Cap. 55 L. Valerius & M. Horatius* legem fecisse dicuntur, *que sancitum sit, ut, qui Tribunis plebis, Edilibus, Judicibus, Decemviris, nocuisses, ejus caput Jovi sacrum esset, &c.* *Judices & Decemviri* qui in hac lege dicantur, valde disputatum est, neque facile dici posse putabat *Ant. Augustinus de lege Horatia. Charonda* iudices videbantur, quibus jurisdictionis mandata sit, *Perizonius* autem de *Pra-*

Pratorio Diff. I §. 7 Ediles plebis intelligit, quos *Dionysius Halicarnasensis* vocet *Lib. VI Cap. 2*. Sed neutra sententia certa videtur *Cel. Dukero*. Nam, quod ad *Charonda* sententiam attinet, non erat Edilium & Tribunorum plebis proprie dicta iurisdic-
 ctio; quod ad alteram attinet, Ediles plebis potuerunt for-
 tasse de mensura jus dicere, vasa minora frangere, sed de
 causis pecuniariis, & litibus ceteris, eos iudicasse, ostendi
 non potest. *Decemviros* negabat se in veteribus libris reperisse
Sigonius, ideoque ejiendos putabat. *Gebhardus* non reperit
 in Palatino secundo, sed in melioribus reliquis, & editionibus
 primis. Asserunt etiam *Livio* verba illa, ut putat, *Cap. 53: De-*
cemviris quoque ab ira & impetu multitudinis praeavere ju-
bentur. Fuit etiam, ut hoc addamus, in Codice *Ferrarii*.
 Vide ad *Cic. Phil. II Cap. 38*. Jam, qui sublatos *Decemviros*
 vellent, tanquam *Sigonius*, hac causa impulsus voluit, quod,
 qui *Decemviri* sint, dicere non habent, negantque, quorum
 causa secessio facta sit, eos sacrosanctos lege fieri potuisse.
 Qui autem tam violenta medicina uti nolere, mire se torse-
 runt in explicando, quinam illi sint *Decemviri*. Longum
 esset, omnium sententias commemorare, neque Lectoribus uti-
 le, quando ipse *Cel. Drakenborchius*; commemoratis aliquot
 sententiis & rejectis, fatetur, sibi non liquere, qui hic *Judices*
 & *Decemviri* dicantur. Nobis non absurda videtur *Gebhardi*
 opinio, qui de *Decemviris* legum scribendarum copit, qui-
 bus Consules hac lege ex Scto ab impetu & ira plebis cau-
 tum voluisse potuerunt, quae eos vivos comburi volebat. Vid.
Cap. 53. Ei opinioni prodest illud etiam, quod *Livius* addit,
 non *Decemviros* sanctos factos hac lege, sed eos, qui viol-
 rint. *Lib. IV Cap. 15: L. Minucius*, qui praefectus annonae fue-
 rat, *bove aurato extra portam trigeminam est donatus*. *Li-*
pso in *Elect. I, 3*, suspecta verba: *bove aurato*, primum, quia
Plinius duobus locis *statuam* commemorat, non *beum*, deiq-
 ue quia non probabile, rudi illa aetate iam auratas statuas po-
 sitas esse; quando *Livius Lib. XL Cap. 34*, *Valerius Lib. II Cap. 5*,
Ammianus Lib. XIV Cap. 6, statuam auratam negant in Italia
 visam prius, quam a *M. Acilio Glabriano* patri, posteretur in
 zede.

zede pietatis. Id fuit A. U. 561. Idem e vestigiis Codicis vetusti sui eruebat: *bove & agro*. *Klackius* censebat, aut *bovem auratum* dici, qui sit *auratis cornibus*, cuiusmodi bove *Dectus Lib. VII Cap. 37* donatus sit, aut legendum *bove aratore* vel *aratorio*. *Gruterus* etiam sic legi posse putabat: *bove & auro*, vel *bove tauro*. *Jo. Fr. Gronovius* in *Vossiano* Codice in margine antiqua manu scriptum invenerat, *arvo*, unde suspicabatur, *bove & arvo* legendum esse. *Cel. Drakenborchius*, etsi p̄suo omnes Codices suos in vulgatam conspirare vidit, tamen vitiosam putat, & probat, donec melior profertur, sententiam *Jac. Gronovii*, qui, cum olim discipulis *Livium* explicaret, *bovem auratum* nugatorium esse monebat, idque magis patere ex eo, quod eo donatus dicatur extra *Portam Trigeminam*. Itaque consiciebat, legendum esse: *bove ac prata*, & eo modo docebat commemorari *prata Quintilia Lib. III Cap. 26*, *prata Flaminta Lib. III Cap. 54, 63*, *Vacciprata Lib. VIII Cap. 19*. *Lib. V Cap. 23*: *Jovis Solisque equis equiparari Dictatorem*. Pueri poterat in mentem venire, legendum *Jovi Solisque*; & mirum esset profecto, nisi cuius veniret. Quare non miram, si *Schæffero*, *Cæpero*, *Clerico*, idem in mentem venit sua sponte, neque mirandum, si *Clericus* non vidit, ita jam *Schæffero* visum esse; & si non miratus est *Vir-Cel.*, *Jo. Fr. Gronovium*, Regem Criticorum, non vidisse, conjecturam suam *Lib. I Cap. 43 §. 9* jam a *Doufa* occupatam esse, multo minus mirari debebat, si *Clericus*, mediocri Criticus, non vidit. Sed *Jo. Alex. Roeki* indicavit *Viro Cel.* sic legendum videri: *Jovis Solisque equis equiparari Dictatoris*, scilicet equos. Similis est ellipsis *Lib. II Cap. 30*: *Cura fuit Consulibus & senatoribus Patrum, ut imperium, suo vehemens, mansueti permitteretur ingento*, ad quem locum vide *Drakenborchii* notam. *Jac. Gronovio* placebat, vulgatam servari, & huic loco similem esse putabat illam *Lib. IX Cap. 10*: *Postumius in ore erat divum laudibus ad caelum forebant: devotione P. Decii Consulis, aliis claris farinoribus aequabant*. *Vir Cel.* nihil definit; sed negat tamen, sine causa fontica a *MSto* discedendum.

SYLLOGE SCRIPTORUM, QUI DE LIN-
 gue Græcæ verâ & rectâ pronuntiatione Commentarios
 reliquerunt, videlicet ADOLPHI MEKERCHI,
 THEODORI BEZÆ, JACOBI CERATINI,
 & HENRICI STEPHANI; quibus accedunt
 SIGEBERTI HAVERCAMPI *Dissertatio de
 literarum Græcarum varia, in antiquis præsertim
 nummis & marmoribus, scriptura & forma, & an-
 tiquissima quedam Numismata Græca, numero qua-
 draginta novem, magnam partem inedita.*

Lugduni Batavorum, apud Gerardum Potuljet, 1736, 8 maj.
 Alph. 1 plag. 10, cum Tabb. 22. 10.

Rem Græcarum literarum studioso pergratam & maxime
 fructuosam præstitit Cel. *Havercampus*, quod *Adolphi Me-
 kerchii* libellum *de veteri & rectâ pronuntiatione lingua Græ-
 cæ*, qui hæc usque frustra quærebatur, iterum publici juris fecit,
 & cum eruditâ alia similis argumenti communicavit. Non
 enim prodire tantum iussit *Mekerchianum* opus, sed huic sub-
 jecit etiam *Dissertationem suam de veteri & varia literarum
 apud Græcos scriptura & usu*, in qua omnia ex monumentis
 antiquis, imprimis Numismatibus & Inscriptionibus, probavit,
 & in chariori luce posuit. Animus etiam erat doctissimo
 Viro initio, *Aristophanis Comœdiam*, quæ *Pluto* inscribitur,
 in privatæ scholæ usum, libello huic subjungere; at muta-
 vit deinde consilium, atque in hujus locum alia doctorum
 Virorum scripta substituit, qui ante & post *Mekerchium* in eo-
 dem stadio decurrerant. Lectoribus itaque sese offert, post
Haverkampii *Dissertationem*, *Theodori Beza de Germana pro-
 nuntiatione Græcæ linguae liber*, *Jacobi Ceratini de Sontæ litera-
 rum, præsertim Græcarum*, libellus, & *Henr. Stephani Apolo-
 geticum pro veteri & germana lingua Græcæ pronuntiatione*.
 Posset nonnemo Cel. Editori objicere, deproperatam hanc
 esse editionem; nec eum veterum secutum fuisse consilium,
 qui sedulo inculcabant, ne præcipitaretur librorum editio, sed
 ut

ut nonum premeretur in annum, præsertim cum animadvertit, inversum in collocatione fuisse ordinem, siquidem *Beza* & *Ceratinus* ante *Mekerchum* locus erat assignandus; at statim ita cogitæ refinet, ubi consideraverit, serius hoc consilium, de ultimis adjungendis, cepisse *Cel. Editorem*, quod nisi factum fuisset, alias insuper de hac re doctorum Virorum adjecisset lucubrations. *Jo. enim Cæcus, Britannus, & Thom. Smithus*, de simili argumento scripserunt. Posterioris Opusculum invenire nondam licuit, prioris vero addidisset Editor, si in tempore ad ipsam venisset. Quibus ex causis promittit, in altero Volumine *Jo. Cæci* labori locum se esse datum cum aliis nonnullis, quæ huc pertinere videntur. Nos, ut lectores nostros paucis doceamus, quid in his contineatur libellis, argumentum reliquorum jamjam impressorum paucis indicabimus, Dissertationem vero *Haverkampianam* cum cura perlustrabimus. Quod itaque ad *Mekerchi* attinet laborem, in fronte illius vita, cum dedicatione ad *Franciscum ab Helfaut*, & Præfatione, conspicitur. Ipsa tractatio *Capitibus LIV.* absolvitur. Illud sibi injunctum laboris credidit *Mekerchus*, ut initio pronuntiationem rectam Oratori & Grammatico necessariam esse probaret exemplis veterum, & primis *Demæsthenis*, deinde demonstraret, dari ejusmodi rectam pronuntiationem, eamque cuilibet linguæ esse necessariam. Postea ejicit, Græcorum pronuntiationem esse elegantissimam & facillimam, illam vero barbarorum incursionibus, Grammaticorum vitio, & corruptela vulgati sermonis, fuisse vitiatam. Studium tamen omne eo collocandum esse, suadet, ut corrupta restituatur, & a vitiis purgetur; qua in re sequendam magis putat auctoritatem antiquorum, quam usum præsentem, præsertim cum vulgaris viribus, urbanitate, & euphonia, destituitur, vetus contra pronuntiatio his sit plena. Pronuntiatio duplex est, Rhetorica, seu oratoria, & Grammatica, quæ Latine literaria posset dici. Ut itaque vulgarem emendet *Mekerchus* pronuntiationem, ex veteribus & novis Oratoribus, Poëtis, & aliis Scriptoribus, varia collegit, & ad ipsam rem progressurus, de sono literarum, & de syllabis, agit. Proinde generatim de literis,

Cap. I.

II III.

IV - VI.

VII - VIII.

IX.

XI.

XII -

XXXVII.

Cap.
XXXVIII.

XXXIX –
XLIX.

L – LII.
LIII.
LIV.

Pag. 171.
205.

206.

210.

219.

224.

teris, & speciatim de Græcis, differit, earum sonum & pronuntiationem describens, & exemplis probans, literarumque divisionem suppedians. Syllabam vocat spiritus compositionem ad unam vocem exprimendam, eamque simplicem esse docet, vel ex una vocali, vel ex duabus vocalibus in mixtam unam vocem coeuntibus, vel ex consonante una, vel pluribus cum una vocali, aut duabus ad summum. Diphthongus ipsi est syllaba ex duabus vocalibus, in unam mixtam vocem coeuntibus, confata. Ex omnibus solam syllabam *ou* hodie recte pronuntiarum putat, ceteras omnes perperam. Propterea Diphthongorum sonum in genere, deinde uniuscujusque in specie, describit, antiquamque pronuntiationem variis exemplis & observationibus munit. Impropriam etiam habet diphthongos, quæ sunt *α, η, & ω*. Uberius demonstrat, *τ* post *ν*, *ν* ante *β*, *π* post *μ*, *γ* ante *γ* & similia, a nostris Grammaticis perperam pronuntiarum. Omnia tandem circa finem in compendium redegit, & exemplis persecutus est. Appendix accedit, ab homine docto conscripta, scholiisque illustrata, de Græcorum accensibus. Pergimus ad *Sigeberti Havercampi de veteri & varia literarum apud Græcos scriptura & usu* Dissertationem, quæ nunc sequitur. Absolvitur *Capitulum XVII. Phœnices* invenisse literas Græcas, earumque formam & usum excogitasse, constans est fama. Deinde ex Phœnicia in Græciam *Cadmus* illas literas portavit. *Eoles* longius *Cadmetæ* scriptura utebantur, & colonias suas usque in Italiam & Siciliam propagarunt. Inde numi Siculi & alii *Eolum* more *Eusi*, & a dextra versus sinistram scripti sunt. Hoc *Capitulum II* exemplis nonnullis numismatum illustratur atque probatur. *Capitulum III* in Asiam & Rhodum Autor procedit, & ex numo Rhodio rem eandem monstrat, observatque ex hoc numo, in voce *μαλακός*, more notabili, literam *ο* literæ *υ* insertam esse. *Capitulum IV* Numum proponit, qui caput virile barbaturum ostendit, cui adscriptum est *Θαυλος*; in altera parte apparet arcus & pharetra cum sagittis, & sub typo vox *οβολος*. Antiqua & recens scriptio in hoc uno numo deprehenditur; ad caput scilicet *Herculis* legitur hunc in modum: *ΣΟΥΛΟ*,

in po-

in postica verò parte ΟΒΟΛΟΣ. Differentiæ hujus forte hæc causa est, quod Thapsii antiquitatem imitari affectaverint. Vox *obolus* pretium numi designat. *Numus 6 Neptunium*, pene equum stantem, læva collum equi jubesque permulcentem, dextra tridentem erectum tenentem, repræsentat. Ab altera parte erectum cernitur ingentis tridentis figura, cum inscriptione, insolita literarum forma concepta, literisque, quæ PATKIOIN, *Rauciis*, vel PAIKIOM, *Rauciorum*, videntur legi debere. *Raucus* Cretæ insulæ urbs fuit, cujus maritima potentia *Neptunus* atque tridentis symbolo in moneta sine dubio significatur. Inscriptio adversæ partis scribendi genus repræsentat, quod Βασειονιδιον appellant Græci, quod imitaretur boves arantes & sulcos. *Cap. V Numum 7, 8, 9, & 10*, explicat. Caput elegans *Minerva* repræsentat *Numus 7*, galea insigni tectum, quam non solum *Nereis*, in piscera desinens, exornat, sed & emergens ad frontem canis figura. Adfunt literæ HPK, ex quibus duæ priores inter se connexæ sunt. Ab altera parte cernitur *Hercules*, nudis manibus, abjecta clava, leonem suffocans; inter divaricata ejus crura, sedet noctua, adjecta inscriptione: ΕΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ΧΑΛΚ, *Herculesium Chalcidensium*, quibus verbis conditorum nomen exprimitur. Plurima antiquitatis vestigia hunc Numum illustant. Noctua Atheniensium, alterum nomen Chalcidensium, notat originem. Dimidiata pars literæ H ante ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ designat asperum in efferenda voce spiritum, altera pars vero ejusdem indicabat olim lenem. *Numus 8 & 9* caput elegans muliebre bene ornatum sinit; ab altera parte in primo vespertilio, in volatu alas expandens, cernitur, subscripto FEENITON, *Helenitarum*, in secundo numo in parte posteriori inscriptio est eadem, sed pingitur vas utrinque anatum. De spiritu aspero & ejus figura dicta his duobus numis iterum confirmantur. *Numus 10* vas utrinque anatum cum inscriptione ΗΙΜΕΝ, id est, ΗΙΜΕΝΙΩΝ, *Himensorum*, sinit; ab altera parte ingens, sine ulla inscriptione, exprimitur olypeus. Antequam vocalis longa H introduceretur, litera Η sonum hunc edebat, unde ΗΕ-

Pag. 226.

231.

233.

236.

- Pag. 237. HEKATON scribebant veteres. His in genere præmissis, ad ipsum Alphabetum se confert Cel. Autor, ex antiquaria numerorum peno illustrandam. *Numus 11 Capite VI* geminum caput sistit, ex binis capitibus compositum, alterum virile est, alterum muliebre. Ab altera parte *Minerva* cernitur caput, galea tectum, cum epigraphe *ΑΘΕΥΕΙΩΝ*. In quo numo non solum peculiaris literæ *Δ* figura est, sed etiam litera *Ε* pro *Η* ponitur. *Numus 12 & 13* caput muliebre fascia cinctum, sine inscriptione, exhibet; ab altera parte caput virile barbatum cernitur, miro capitia tegmine, cui literæ *ΑΝΤΙΕΣΤΩΝ* adscriptæ sunt. Literæ *Δ* hic attendi debet figura, quæ est antiquissima, quam & *Eoles* in Italiam secum vexere. Conjecturam simul proponit Cel. Autor, an non hic numus una parte *Apollinem*, altera *Lunam*, possit representare, adjecta vero inscriptio, ad *Antissam*, *Lesbi* insulæ urbem, sit referenda. *Numus 14* caput *Jovis Ammonis* arietino cornu noscendum, ab altera parte pentagonum, cernitur, in cujus medio circulus, sive litera *Ω*. Adscribuntur intra pentagoni angulos literæ *ΠΙΤΑΧΙΩΝ*. Non facilis est explicatio hujus nummi. An significet, literis humanam omnem includi sapientiam; illas vero omnes prima atque ultima? Nam pro *Ω* nonnunquam *Ο* scribebant. An inventam a cive pentagoni figuram usumque in mathematica disciplina celebrat? In *Numus 15* delphinus piscis est, adscriptis literis *ZANKÆ*. Ab altera parte depressior figura quadrata, in octo divisa angulos, cernitur, & in medietullo eorundem concha. Omnes fere literæ a vulgata scriptione recedunt. Cusus fuit in *Sicilia*, antequam urbs *Messana* novum id nomen adipisceretur, & adhuc vocaretur *Zancle*. Litera in antiquioribus monumentis minus rotundior, quam nunc, habebat orbes, verum magis angulares. Litera *Γ* in Monumento *Sigæo* plane illam obtinet figuram, quam secunda literæ *Α* habuit, sed dein post primam figura secunda successisse videtur, ad amussim literæ *Γ* Latinorum. Litera *Δ* eandem quidem in initio figuram, sed alia angulorum collocatione, habuit. *Caput VIII*, triplicem literæ *Ε* scripturam fuisse, docet, sed figura parum a se invicem discerpente.
- 238.
- 243.
- 244.
- 246.
- 248.

pante. Litera Z etiam triplici modo exprimebatur, ut ex *Numo 15 & 17* patet. Scribebatur etiam Ζ, ut probat *Numus 18*. *Cap. IX* proponit *Numam 19*, in quo est *Apollinis* caput laurea coronatum, in altera parte nomen urbis, quam divinande non assequi potest *Cel. Autor*. Literæ sunt ΑΥΘΟ, quas putat Phœnicio ordine legendas ΟΘΥΑ. Sed nullam Othyam invenire potuit inter Græcas urbes, an ΟΘΡΥΑ sit legendum, nescit. Θ in hoc numo quadratam figuram habet, quod etiam conspicitur in *Numo 20 & 21*. Ut vera a litera O discernetur, lineola in medio transversa notabatur. Litera I nullam mutationem in pictura subiit, sed iniquiore fortuna exulare a recentioribus iussa est loco, cum apud antiquos tertium vel sextum casum designaret. In serie verborum cum aliis literis posita, recentioribus subscribitur. Litera K nullam mutationem passa est, nisi quod minus comite Phœnicibus scriberetur, ut ex *Numo 6* fit clarum. Adde *Numum 22 & 23* ex *Cap. X*. Pro litera K Corinthii antiquiores literam Hebræorum פ adhibuerunt, superne clausam, ut vix a Latinorum Q differret, id quod etiam cernitur in *Numo 24 & 25*. Litera O sæpe apud veteres æquipollebat literæ T, quod eo probatur, quia semper in numis pro *Συρακοσίοι* occurrit *Συρακοσίοι*. Eodem modo unicum antiquis erat temporibus O, gravem & tenuem habens tonum. In *Numo 26* *Cap. XI* scriptio literæ υ est notanda, quæ occurrit ut V Latinum. Litera Λ, superne longiori linea inflexa, sic eminet, ut hodie λ in minori literarum forma scribitur. Litera M apud Græcos pro temporum ratione dupliciter erat exarata; altera erat vulgata, ut nunc habemus, sed antiquior, ut, cruris posterioris dimidia parte sublata, reliqua in latus divaricaretur. Literæ N eadem fere olim accidebant. Litera O non circularent olim, sed quadratam, habebat figuram, ut est in *Numo 27* *Cap. XII*. M nonnunquam pro N positum fuisse, exemplis potest demonstrari. Digamma Æolicum Græcorum ad æmum nostrum F referebat, atque *Claudius* Imperator patrocinio suo nobilitavit. Apparet ejusmodi digamma *Numo 30* *Cap. XIII*, & aliis. Adspiratæ vicem, ut litera H dissecta, supple-

Pag. 251.

254.

256.

264.

266.

267.

272.

Pag. 277.

283.

289.

295.

305.

supplebat saepius. Vid. *Numus 31 & 32*. Π in initio alteram crux breviusculum habuit, quod *Numus 33* testatur, deinde vero etiam alterum crux productum fuit. Litera P varias scriptio- nis mutationes habuit. Capite modo triangulari, modo ro- tundo, clauso vel aperto pingebatur circulo, erecta trunci, si- ve lineae mediae, figura, vel obliqua. Denique virgulam a par- te posteriori addiderunt, & ea forma, quae Latini scripserunt R. Videri hoc potest in *Numo 34 & 35 Cap. XIV*. Litera Σ tri- plici modo scripta fuit olim. Antiquissima videtur fuisse, in circuli modum inflexa, ut Latinorum C. Post receptam Ioni- am formam novam, & circulari hac & arcuata Σ sunt usi. Dein- de quadratam etiam habebat figuram. Vid. *Numus 36, 37, 38, & 39*. Mali apud veteres omnis famosa patibuli litera T erat, de qua plura infra dicuntur. Literae Υ scriptura varia erat an- tiquitus, cornua ejus haud aequaliter divaricantur. Literae γ formam haud raro praese fert. Conf. *Numus 42 & 43 Cap. XV*. Litera etiam Φ non uno modo antiquitus scribebatur. X rectangularem crucem exhibebat, imo cum K saepe per- mutabatur. Litera Ψ perpetuo fere eandem scripturam ob- tinuit, nisi quod lineam rectam atque intermediam nonnun- quam una vel duz breviores, sibi superpositae, pertran- seant. Ultimae litterae Ω non constans scriptio invenitur. Non sine ornatu aperire & projicere crura sua solet in vul- gari scriptura, saepe in numis ad θ non differt, nisi sola li- nea transversa, subtus ducta, qualis scriptio occurrit in *Numo 40 Cap. XVII*. Saepe etiam figuram ω , quam passim in minuto literarum ordine possidet, in numis gerit, denique pro Ω saepius O ponitur. Omnia haec cum reliquis nondullis numis illustrat *Cel. Haverkampus*, atque his ipsis insignis spe- cimen edidit, unde appareat, plurima ex antiquis monumen- tis pro veteri scripturae & vario literarum usu afferri pos- se his, qui his rebus delectantur. Hanc Dissertationem excipit *Theodori Beza de Germana pronunciatione Graecae linguae liber*. Paucis de literis Graecis generatim praemissis, ita exequitur *Cel. Autor* hoc negotium, ut de sedecim literis *Cadmois* ini- tio, deinde de reliquis octo, a *Palamede* & *Simonide* reper- tis, tum de literis duplicibus, de tribus aspiratis, de diph- thon-

thongis & propriis, & impropriis, differat, eorum sonum genuinum nos doceat, & varias observationes adspergat. *Jacobi Ceratini* libellus, qui nunc sequitur, de sono literarum, præsertim Græcarum, *Desiderio Erasmo Roterodamo* inscriptus est, Græcas literas ordine considerans, earumque sonum brevissimis exponens. Claudit tandem agmen *H. Stephani Apologeticum pro veteri ac germana lingua Græca pronuntiatione, ex hodierna cacophonia in priscam euphoniã facile vindicanda*. Operam navat Autor in hac Dissertatione, ut, corruptam esse hodiernam pronuntiationem Græcarum literarum & vocalium, demonstret, deinde variis exemplis probet, longe aliam olim fuisse pronuntiationem, eamque esse instaurandam, & ab orco quasi revocandam.

Sammlung Russischer Geschichte.

h. e.

COLLECTIO RERUM A RUSSIS GESTARUM.

Pars IV, V, & VI.

Petropoli, typis Academiæ Imperialis Scientiarum, 1734 & 1735. 8 maj.

Plag. 17.

Continuationem elegantis instituti, cujus tres priores Partes A. 1735 Mens. Septembr. pag. 389 seq. recensuimus & laudavimus, & quod iterum Lectoribus commendare supervacaneum foret, hæc tres primi Tomi Partes posteriores exhibent, ad quarum adeo recensitionem nos statim accingimus. *Partis quartæ prima Sectio* vitam *S. Alexandri Newsky*, ex memoriis Russicis MStis congestam, & cum externorum Scriptorum testimoniis collatam, continet, ea de causa multis gratam dubio procul & acceptam, quod, instituto ab Imperatrice *Catharina* ordine equestri, nomen Ducis ex Ecclesiæ Russicæ sententia sanctissimi neminem Historiarum studiosum hac tempestate fugiat. Fuit ille Magni Ducis *Jaroslai*, qui priore

Pag. 282.

Rrr

Seculi

- Seculi XIII parte Russis imperavit, filius, &, quod vivo patre, cum Novogardiz præsset, ab Ordine Teutonico, Suecicis auxiliis subnixo, insignem victoriam ad ripas *Newæ* reportavit, *Newii* vel *Newsky* nomen apud suos promeruit. Patri
- Pag. 296. A. 1244 in imperio successit, postquam frater natus major *Fedorus* A. 1232 ipsa nuptiarum die repentina morte esset extinctus, & suam gentem cum virtute tum prudentiâ egregia effutatus, donec a Tartaris Crimæensibus redux in gravem morbum incideret. Monachum tunc induit, *Alexandri* nomine in *Alexii* commutato, & paulo post A. 1261, vel, ut alii volunt, A. 1263, e vivis discessit. Post mortem miraculis claruisse dicitur, honorique ejus *Petrus I* splendidum monasterium ad *Newæ* ripas extruxit. Majores posterisque e Tabula Genealogica adjecta, qui volet, discet. *Sectio secunda*
311. de Urbe *Albasino*, & controversiis circa eam inter Russos & Sinenses ortis, agit. Urbs hæc ab exule quodam Polono fluminis ad *Albasinū* & *Amuri* confluentes condita, & Russico Imperio a conditore subiecta, quod Sinenses istas terras ad suum imperium pertinere crederent, vi pacis a *Fedore Alexide Gollowinio* A. 1689 cum Sinensibus initæ, solo æquata, simul, ne unquam vel a Sinensibus, vel a Russis, instauraretur, cautum est. *Tertia Sectio* Excerpta leguntur ex Sinensi quadam descriptione itineris *Pekingio* per *Siberiam* versus *Chalmyccos Astracanenses* facti. Edidit illam, a *P. Gabilio*, Missionario Gallo, *Pekingio* Parisios missam, *P. Soucietus* in Observationibus suis Mathematicis, Gallice scriptis, *Tom. I pag. 143.* Germanice verterunt nostri Collectores, & minus recte aut obscurius posita notis perpetuis illustrarunt & emendarunt. *Sectio quarta* est Russicarum Historiarum continuatio ad ductum *Chronici Theodosiani Kioviensis*. Magno Duci *Jaroslao*, A. 1056 defuncto, successit filius *Iffiaslaus*, inter quem & fratrem *Wseslaum* intestina bella A. 1066 exorta sunt. *Wseslaus*, post amissam *Meneskiam*, prælio etiam cruento ad *Nemisam* victus, facile audiit fratrem, ad colloquium, quo illa lis amice componeretur, vocantem, sed, violata sacramenti dati fide, captus & *Kioviam* abductus est. Luit per-

perjurii pœnam *Isjiaslaus* anno sequenti, quo Kiovienses, post preces pro *Jofeslai* libertate frustra fufas, facta seditio-
ne, *Iofeslaum* liberarunt, & *Isjiaslaum* regno pepulerunt, in
quod *Boleslai*, Polonorum Regis, ope restitutus est. A. 1078
gentis ethnice, quam intestina dissidia (in Russiam addaxe-
rant, & Polowziis junxerant, victor, cum locum, in quo præ-
lium commissum erat, incautus lustraret, ab hoste moribun-
do jaculo humerum percussus interiit.

Pag. 357.

In *Partis quinta Sectione prima* Chronici *Theodosiani* Ex-
cerpta continuantur. *Isjiaslao* successit frater *Wsewoldus*, & ad
A. 1093 regnavit. Hic successorem habuit *Swetopolcum*, cui *Wo-
lodimerus*, *Isjiaslai* filius, intestinorum diffidiorum evitandorum
causa, sponte cessit. Multa cum Polowziis bella & prælia,
vario eventu, gessit, sed erant quoque domesticæ inter Princi-
pes Russos contentiones, quæ ut sopirentur, tollerenturque
funditus, conventionem omnium Russici sanguinis procerum,
Swetopolci ipsius, *Wolodimeri*, *Davidis Igoriizii*, *Wafilkonis*, *Da-
vidis Swetoslawizii*, & *Olegi*, A. 1097 effectum videbatur. Dis-
plicebat hoc nonnullis hominibus sanguinariis, qui, ut fœdus
rumperent, *Davidis Igoriizio* persuadebant, *Wolodimerum* do-
lo malo agere, *Wafilkonem* suam & Magni Ducis perniciosam
meditari. Cum *Davides* idem *Swetopolco* persuasisset, & *Wa-
filko*, periculi ignarus, paulo post Kioviam, venisset, captus,
& crudelitate inter Russos non audita, oculis privatus est. *Wo-
lodimerus*, *Davides Swetoslawizius*, & *Olegus*, injuriam *Wa-
filkonis* illatam ulturi, bellum inferebant Magni Ducis, sed,
matre *Wolodimeri* deprecante, ab armis discessum. *Davidem*,
facinoris autorem, *Wolodarus*, *Wafilkonis* frater, in urbem
Buschkam compulit, & ut *Wafilkonem* libertati restitueret,
coegit; sed & postea *Davides*, aliquoties Russia ejectus, exilio
pœnas dedit. Post varia cum Polowziis, æternis hostibus, prælia,
Swetopolcus A. 1114 fato suo functus est, regnumque vacuum
Wolodimero reliquit, qui eo ad A. 1125 potitus est. *Mstislaus*,
filius natu major, postquam per septennium rebus Russi-
cis præfuisset, A. 1132 *Jaropolco* fratri sedem vacuum reliquit,
qui, post imperium fraterno brevius, A. 1138 eandem mortis
sænitam calcavit. *Secunda Sectione Olegi & Igari*, Magnorum

359.

363.

374.

384.

396.

398.

401.

407.

Ducum, res pace belloque cum Græcorum imperio gestæ per epitomen ex veteri Chronico Russico Anonymo exhibentur. Ad Seculi IX finem, & X partem priorem illustrandam hæc Epitome facit, qua tempestate Magni Russiæ Duces Christo nomen nondum dederant. *Tertia Sectione* ex *Witsensiano* Opere refertur, quantas res *Caldanus*, sive *Busebtuchanus*, Chalmyccorum Princeps, adversus Mungalos A. 1085 & sequentibus gesserit, *Bogdorhani* tamen potentia tandem impar, a quo A. 1696 ad fluvium Kerlonum prælio victus, vel ex morore, vel sumto veneno, interiit. *Quarta Sectione* bella & res gestæ magni Ducis *Svetoslai*, qui Seculo X, sub *Nicephoro Phoca* & *Joanne Tzimisce* Russis imperavit, ex Græcis Scriptoribus, *Scylitze*, *Cedreno*, & *Zonara*, collectæ, leguntur, quam operam ideo in se suscepit doctissimus Autor, ut ea, quæ in *Parte II* hujus Collectionis de *Svetoslai* expeditione Bulgarica leguntur, magis illustrentur.

438.

455. *Partis sexta prima Sectione* de rebus Russicis, quæ restabant, ex Chronico *Theodosiano* Kioviensi subsequuntur. *Jaropolco* A. 1138 mortuo, *Watscheslaus*, *Wolodimeri* filius, vacuum sedem occupavit, mox eandem *Wsewolodo Olga-wizio*, armis jus suum vindicaturus, ut humano sanguini parceretur, cessit. Varia pro more inter Principes Russicos dissidia & bella suborta, inter quæ *Wsewolodus* A. 1146 decessit. Frater *Igorus* Kioviæ occupabat, sed Kiovienses in *Isjaslaum*, Perejaslaviensem Dynastam, inclinabant. Huius cum copiis appropinquantis *Igorus* occurrit, sed victus, captus, monasterio inclusus, nec multo post sponte sua sacrorum causa tonsus est, quod tamen nihil impediit, quo minus, novis turbis contra Magnum Ducem *Isjaslaum* obortis, a seditiosa Kioviensium plebe raperetur e monasterio, & trucidaretur. *Isjaslaus*, a suis A. 1146 persuasus, *Rostislaum Jurgewiatum*, quomodo regno Magnæ Ducem pelleret, meditari, eum vincitum ligatumque patri *Georgio*, Susdaliensi Principi, remisit; qua re offerens *Georgius*, ingens & diuturnum bellum civile excitavit, vario Marte gestum, in quo *Isjaslaus*, plus simplici vice Kiovia pulsus, Russia ejectus est, Polonica tamen & Hungarica ope restitutus, in pri-

460.

stina

stina dignitate A. 1154 obiit. Audita Magni Ducis morte, *If-
 jiaslaus Davidowizius* advolabat, sed, quod *Rostislaus Smo-
 lenskins* nondum adesset, a *Watscheslao* in urbem non est
 admissus. *Rostislao* enim Kiovienses Imperium destinarent,
 quod etiam paulo post rite suscepit. Sed recrudescabant
 mox intestina diffidia, Magnus Dux, ob animum tantis turbis
 imparem, Kiovia aufugiebat, Kiovienses *Ifjiaslao Davido-
 wizio* imperium deferebant, redux ex Russia *Georgius* re-
 gnum ab *Ifjiaslao* repetebat, &, quod hic esset inferior co-
 piam, obtinebat. Obiit hic Princeps, magnis rebus gestis incly-
 tus, A. 1157. Kioviam occupabat *Ifjiaslaus Davidowizius*, hunc
 pellebat *Mstislaus Ifjiaslawizius*, qui A. 1158 urbem *Rostis-
 lao* tradebat, qui A. 1167 obiit. Sub hoc Principe *Leonina*
 hæresis orta, a *Leone*, Episcopo Sufdalienfi, nomen sortita, qui
 non solum Mercurii & Veneris diebus, sed etiam omnibus
 dominicis & festis, ipsis feriis natalitiis & baptismalibus Chri-
 sti, carne abstinendum esse, erronee, ut reliquis Episcopis vi-
 debatur, docebat. Kioviam occuparat *Wlodimir Mstislawi-
 zius*, hunc eiciebat *Mstislaus Ifjiaslawizius*, hunc *Mstislaus
 Andrewizius*, qui A. 1165 filium *Glebum* Kioviæ præfecit, qui
 A. 1172 decessit. *Andreas* Kioviam *Romano Rostislawizio* com-
 mendavit, anno tamen 1175 *Jeraslaus Ifjiaslawizius* Kioviæ re-
 rum est potitus. *Andreas*, magni nominis inter suos Princeps,
 A. 1175 a sicariis occisus est. *Sectionis secunda* acta Pacis A.
 1689 inter Russos & Sinenses prope Nerschinskoam initæ tra-
 duntur. Scilicet hæc est illa pax, qua bellum, super *Abasino* or-
 tum, fuit sopitum. *Sectionem tertiam* tria Rescripta occupant,
 primum Augustissimi Cæsaris *Caroli VI* ad rei librarie Com-
 missarium Francofurtanum, ut libros Petropoli impressos,
 sed in Germania recufos, indaget, & fisco addicat, alterum
 ejusdem Cæsaris ad Rempublicam Norimbergensem, ut li-
 brum Petropolitæ, a Bibliopola Norimbergensi recufum,
 in fisco redigat, & similibus facinoribus suos interdicat, ter-
 tium Potentissimi Poloniarum Regis *Augusti III* ad Consilium
 Saxonici Electoratus intimum, quo similes ausus in ditioni-
 bus suis Germanicis vetat. Ultimo loco Index in hunc pri-
 mum Operis Tomum comparet.

483.

486.

488.

492.

493.

CLAVIS DIPLOMATICA, TRADENS SPECIMINA veterum Scripturarum, nimirum Alphabeta varia, compendia scribendi medii ævi, Notariorum veterum signa nonnulla curiosa, una cum Alphabeto Instrumenti & Abbreviaturis, singula Tabulis æneis exhibita; quibus præmittuntur Introductiones necessariae, subjiciuntur Scriptores rei diplomaticæ, aliæque ad lectionem & intelligentiam veterum Codicum, Chartarum, & Diplomatum, facientia, variis Annotationibus historico-literariis hinc inde additis, studio & opera DANIELIS EBERHARDI BARINGII.

Hanoveræ, sumptibus hæredum B. Nic. Færsteri & Filii,

1737. 4 maj.

Alph. 1, cum Tabb. zn. 17.

Si vero convenit, quod *Livius* de Historiæ amenitatibus lætæ sermonis ubertate differuit, in cognitione rerum salubre ac frugiferum esse, omnis nos exempli documenta in illustri posita monumento intueri; non sane illaudabile horum aut irritum censendum est studium, qui non antiquiorum modo temporum, sed nostri etiam ævi, res memoratu dignas altius vestigant, & sicut veterem Historiam luculentis numerorum, lapidum, marmorumque, inscriptionibus & signis corroborare, ita recentiorum Chartarum publicarum, Diplomatumque, Regum jussu conscriptorum, auctoritate validius firmare, student. Eo quidem plurimi gentis nostræ summa ope annisi sunt, ut salebrosam & difficilem medii ævi Historiam, Diplomatum eruendo sensum, expeditiorem redderent; verum, licet Galloꝝ eximium quondam decus, *J. Mabillonius*, in immortalis de arte Diplomatica libro eruditæ facem prætulit, novarum tamen literarum & in semet ipsas implicitarum species inusitata legentibus crucem fixit, quæ nisi *Clar. Baringii* ingenio, depictis omnium fere a sæculo VI annorum scripturis, explicatæ, & in ordinem suum digestæ fuissent, plures fortassis a conatu perquirendi tabularia deterruissent. Converterat se olim *Nicolaus Staphorstius*, ad scribendum opus de *Abbreviaturis veterum Germanorum*, &

impri-

inprimis Saxonum, sed nunquam absolutum, certe non publicatum; at bene se habet, quod, defuncto non ignobilis memoriz Viro, Cl. Autor abunde sitim & desideria patrie nostrae explevit, atque librum suum *de Compendiis scribendi medii aevi, seu Abbreviationibus*, A. 1735 prelo subjectum, jam vero dimidia ex parte, saltem figurarum numero, adactum, *Clavis Diplomatica* sub titulo evulgavit. Clavis vocabulo eo lubentius inscripsit librum, quo firmiter statuerat, non integra Diplomatum exempla orbi literato tradere, sed instar Theologorum, Jureconsultorum, Historicorum, eandem viam in scientiis sectantium, clavem seu indicem scripturarum componere. Integram libri faciem si accuratius paulo spectemus, ad sex potissimum momenta elegantem ingenii factum redigi posse deprehendimus. Constat enim 1) Praefatione, diffusiore patululum, at non inerudita; 2) *Mabilonii* Commentatione de variis scripturarum aetate xvi modis; 3) *Struvii* Dissertatione de criteriis MStorum; 4) Observatione de literae C. in Diplomatum genuina significatione; 5) Tabulis, signa medii aevi, & scripturarum figuras, referentibus; 6) Bibliotheca Diplomatica; quibus capitibus paulisper inhaerere, e re nostra esse ducimus. Praefatio multum a perverso quorundam ritu, in limine operis futuram eruditorum popularem captantium, aut inani verborum strepitu, assentationibusque, plausus ambientium, recedit, & cum fructu Lectoris multa, Autoris ingenio haud indigna, profert de scripturae & literarum origine, quae profecto disquisitio felicissima plerumque ingenia exercuit. Praedicata postmodum Regis *Augustissimi Georgii II.* cuius & nomini sacrauit librum, munificentia, & prolixa in se Hamburgensis Bremensisque Senatus voluntate, dividit Abbreviaturas in *generales*, quae omnibus conveniunt vocibus, & *speciales*, quae in Autore tantum certo nobis obvenire solent. Originem Abbreviationum Tachygraphis tribuit, illasque a *Tironis*, *Ciceronis* liberto, *Tironis notas* fuisse nuncupatas, optime monet. Ex praecipiti festinataque scribendi ratione ingentes nasci hallucinationes posterorum, lectionesque Criticorum varias, ostendit, plerorumque eruditorum, male legent-

Pag. 12.

15.

- Pag. 18. gentium, errores detegens. Hac inprimis ignorantia *Fridericum Ernestum Kettnerum* laborasse, variis Diplomatum avtographis nos docet, quæ ne lecta quidem probe, nedum intellecta, ab Autore Historiæ Reformationis & Antiquitatum Quedlinburgensium fuerunt. Eodem pacto falli lectores contendit, qui, *Christiani Schläpkenii* in *Historia Bardewicensi* excussa, & *Nicolai Schatenii* excitata ubique, Diplomata perlustrantes, exemplis manu delineatis ex assè ea respondere, sibi persuadent. Aliquoties enim verba desiderat Cl. Autor, per sepe integras periisse lineas monet, quæ tamen rei historicæ clarissimam affundere lucem potuissent. Emendavit præterea *Schatenii*
32. Diploma quoddam ex MSto Codice Corbejensi, & peccata plurimorum circa orthographiam obelo censoriaque virgula notavit. Excurrit, hoc facto, in Autorum præconia, qui post *Mabilonium* veterum scripturarum specimina dederunt. Refert huc *Papebrochium*, *Hickeesium*, *Donium*, *Gorium*, *Fontaninum*, *Carleyum*, *Elstobiam*, eruditam Britannorum sceminam, *Büchnerum*,
41. & alios. Discernit dein sollicite sigla a monogrammatibus, & cum supra, præeunte *du Cangio*, definiverit sigla tanquam læteras singulares, is a dictas, quod singula verbum componant, monogrammatum descriptionem addit, quæ stilo Cl. Autoris
42. nomina sunt compendio descripta, ac certis literarum implexionibus concinnata. Non dissimulat demum fontes, ex quibus rivos suos, amœnos satis & dulcedine amabiles, hausierit. Videlicet primus fuit *Othonis Murena*, & *Acerbi*, *Othonis* filii, liber gestorum *FridERICI ENOBARBI IMPERATORIS*, Codex multis abbreviaturis refertissimus, qui voces & syllabas lectu difficillimas Cl. Autori suppeditavit, primamque ad conficiendum hoc Opusculum ansam præbuit. Hactenus *Conradi Halberstadiensis Chronographia summorum Pontificum & Imperatorum*, Codice, ut ipse profitetur, sæt spisso & inedito, usus, figuras inde & notas decerpit, quibus tuto fidere poterit Lector, nec unquam, talibus innutritus, a veri Historici sensu deflectet. Absoluta Præfatione, *Mabilionis* Commentationem, de variis scripturarum modis, in *Libri de arte Diplomatica primi Capituli XI* exstantem, adjungit, cujus vel solo nomine ingens Operi decus
- 57.

decus conciliatum iri credit; at, quanquam omne magni facimus, quicquid *Mabillonii* Musa ore fecundissimo protulit, merito tamen eruditissimis ejus doctrinis abstinemus, ne vel cramben bis coctam Lectori, dictorum sine dubio a nobis in *Actis A. 1682 Mense Maja, & A. 1710 Mense Julio*, probe memoriam, apponamus, vel interius admissos rerum præstantia ad Asiaticum quoddam, & ambagibus suis tortuosum, avocet dicendi genus. Neque *Struvii* Dissertatio de *Criterionis Manuscriptorum*, erudita facta, & critico sale conspersa, nos moretur, quippe *Collectaneis MSorum*, A. 1713 Jenæ publicatis, dudum ætata; sed Observationem Cl. *Baringii* de significatione literæ C., quæ in ipsa Diplomatum antiquorum fronte cernitur, qualiscunque oratio nostra illustret. Notum enim est, & his facile innotescet, qui animum ad ipsam monumentorum perlustrationem applicant, ab initio plerumque Diplomatis aut C. nudum apparere, aut huic C. oblongam literam J. cum A. & Ω. insertam legi, quæ nota, cum Gl. Antori altioris esse indaginis videretur, nec a *Mabillonio* quidem, diligentissimo alioquin figurarum scrutatore, explicata sit, non infeliciter successu, nec minori acumine, protrahitur in lucem & extricatur. Per C. enim *Caput chartæ* seu initium intelligit J. vero & H. cum C. connexæ, sententia Cl. Antoris boni omnis felicitque auspicii causa adjunctæ, *Jesum Christum* designant, cui bene A. & Ω. convenire videntur. Hinc literas majores *Capitalium* traxisse nomen putat, & *Capitulum*, seu *Capitulare*, apud mediæ ævi Scriptores haud inepte dici harrilatatur, quod, si quis velit bonum ex Diplomate sensum enotare, necesse sit, ut ab initio scriptio legatur, nec cum prioribus temere confundatur. Hujus rei penitus contemplandæ gratia Diploma non solum *Wicmanni*, Antistitis Magdeburgici, exscripsit, sed in peculiari etiam Tabula varias, tum sinuosiori, tum longius fluenti, curvamine expressas olim, literæ C. figuras satis operose & diligenter in æs incidit jussit. Succedunt Tabulæ numero XXXIII, quarum singulæ non oculos modo, sed animum etiam, pascunt, & ad lectionem monumentorum celeri faciliq; compendio ducunt. Qua-

Pag. 76.

102

104

105

110

tuordecim priores Alphabeta varia & specimina mediæ ævi
 scripturarum explent, adjectis hinc & inde anniis, quibus exara-
 tum fuit vetus quodque monumentum. Hæc excipiunt ab-
 breviaturæ Germanicæ, ordine Alphabetico dispositæ, quibus
 accesserunt compendia vocum, in MSis Seculi XIV, XV, &
 XVI, occurrentia, Tabulisque V oculis nostris subiecta. Ter-
 tium occupant locum Notariorum veterum signa non-
 nulla, contemplatione digna, una cum Alphabetis instru-
 menti & abbreviationibus annorum 1377, 1389, 1394, 1435,
 1471, & 1521, Tabulis VII repræsentata. Primo *Everardi*
Kerckhoffis signum exstat, alterum *Heydeckini de Brunswick*,
 tertium *Joannis Reymberti*, quartum *Joannis de Overenkorken*,
 est, septimum *Joanni Calvisio* debetur. Ulterius progredien-
 tibus nobis offerunt se Tabulæ Alphabeticæ VI, quarum *prin-*
ceps 1) alphabetum majus veterrimi Codicis apud Herbipo-
 lenses, Epistolas *D. Pauli* cum Præfationibus complectentis,
 2) alphabetum ex libris Dialogorum & Homiliarum Divi *Gre-*
gorii, cum vocabulis aliquot notabilioribus, 3) Gallicum ve-
 tus ex *Mabillois* re diplomatica, 4) Gothicum, exhibet: *se-*
cunda 1) alphabetum Seculi VI; 2) Franco-Gallicum & Me-
 rovingicum, 3) alphabetum Pfalterii, 4) Saxonicum vetu-
 stissimum, 5) Longobardicum Seculi VIII, 6) Carolinum, seu
 Francicum, monstrat: *tertia & quarta* diversarum mediæ æ-
 vi scripturarum, & quidem literarum Latinarum majuscula-
 rarum, quales in pervetustis Diplomatis & chartis obvæ-
 niunt, specimina ostendit: *quinta* literarum Latinarum mi-
 norum, in priscis Diplomatis, Chartis, & Codicibus mediæ
 ævi occurrentium, formas, adsculptis anniis, quibus unum-
 quodque monumentum vetus exaratum fuit, præbet: *sexta*
 denique alphabetum Seculi X, ex authentico Diplomatum
Henrici Aucupis, Ottonis I, & Henrici, Regis, Codice, neque
 minus ex oraculorum divinorum libris, depromptum, adducit.
 Harum vero insignem chorum Tabula, Observationi de
 litera initiali C. unice sacrata, & Scriptorum rei diploma-
 ticæ index, claudunt. Fuerunt enim nonnulli, quibus per-
 tim

tius de rei diplomaticæ natura & constitutione, partim de mō-
 numentorum vetustate autoritateque, disputandi opportunità
 ornata est. Hinc Cl. Autor, naturali ordine de omnium fere
 scriptis acturas, a rei diplomaticæ, generatim spectatz, scruta-
 toribus primordia cepit, inde ad litium diplomaticarum in
 Germania autores progressus. In utramque vero partem disce-
 ptatum fuit de *Magdeburgica civitatis Diplomatus*; de *Tre-
 virensibus atque Canobii S. Maximini*; de nonnullis *Bremensib-
 us*; de *Scholis Episcopatus Osuabrugensis*; de exemptione *Ce-
 nobiorum Cisterciensium in S. R. I.*; de *Monasteriorum Würz-
 tzenbergicorum Diplomatus*; de *Diplomate Caroli M. sive de
 Frisia consulari*; de *Lindavienfis Canobii Diplomatus*; de *jure
 Antistitis in Argentoratum*; de *Canobii Reichenavensis jure in
 Ulmam*; de *Ottendurensis Canobii libertate*; de *Diplomatibus
 Caroli M. circa prefaturam Compidunensem*; de *Franconia do-
 minatione inter Wirzburgenses & Bambergenses*; de *Diploma-
 tibus Erfurtensis Canobii S. Petri*; de *expeditione Caroli Crassi*;
 de *formula Ducatus Brandenburgici*; de *Horrensis Canobii ori-
 ginibus*; de *suppositio Diplomate Comitibus de Gleichen scri-
 pto*; de *Pseudo-Diplomate Carolino Aquisgranensibus dato*; de
*Austriacis privilegiis, que Julio Casari, Neroni, aliisque largi-
 teribus, tribuuntur*; de *federe inter Carolum, Regem Gallia, &
 Duces Saxonia, Fridericum atque Guilielmum*; de *Ottonis M.
 Diplomate foundationis Borgensis ad Albim Canobii*; de *immu-
 nitate & exemptione Abbatia Fuldensis*; de *Diplomate Ottonis III,
 Monasterio S. Maria Gandershemensi concessio*; de *Henrici VII,
 Romanorum Regis, Diplomate, A. 1226 in gratiam Præpositi Hil-
 desheimensis concessio*, quarum contentionum & causas rursari,
 & scriptores nosse, multum interest. Neque in hoc pertinax Cl.
 Autoris industria substitit, sed *Diplomatum quoque Collectores,
 Historicos, qui res a se consignatas Diplomatus illustrare,
 & Ceteros Diplomatum cultores, Opera Diplomatica promissa, & XIV
 Diplomatum ac Documentorum hæcenus ineditorum Appendi-
 cem*, subjunxit. Ceterum, multa de scriptis illis hic loci excerpe-
 re, nil attinet, seu quod nimis longum foret, seu quod, hæc
 delicias cujusque Lectoris studio relinquere, magis consul-
 tum videatur. Ubi vero Cl. Autor ardentissimum erga Hi-

Pag. 9.
10.
14.
16.
17.
18. 20.
22.
26.
25.
27.
28.
31.
36.
43.
66.
67. 69.

storiam medii xvi amorem significat, *Notitiamque Scriptorum rerum Brunsvicensium & Lunenburgensium, Provinciarumque annexarum, quia & Corpus historicum Scriptorum Brunsvicensium & Lunenburgensium Latinorum a Reformationis tempore, minatur, læta mente divinamus, fore, ut, si pondere conceptæ sponſionis se exoneraverit, plausum ei orbis eruditus perhonorificum decernat.*

NICOLAI AVERANII, J. C. ET MATHEMATICI Florentini, Dissertatio de Mensibus Ægyptiorum, in gratiam ANTONII MARIE SALVINII, adjectis Notis P. HENRICI NORIS, curante ANTONIO FRANCISCO GORIO, nunc primum edita.

Florentiæ, excudebat Cajetanus Albizinius, 1737. 4.

Plag. 10½.

Nemo, quod scimus, tam barbarus, tamque morosus, mansuetiorum literarum osor existit, quia cultissimum *Gorii Muscum*, & insigniores vetustatis, quæ Florentiæ sunt, reliquias, colat, miretur, suspiciat, & si quis forte tanti literarum vindicis in Italia famæ turpiter invideat, caveat ille sibi, ne literati orbis commodo, ex præstantissimi hujus Viri institutis largissime provenienti, succenseat. Opus enim incomparabile, ut suas Veneres, & quicquid demum sacræ Musarum cohorti arridere potest, secum affert, sic plura etiam cimelia, auro omni cariora, pulveri suo & fordibus eximit. Latuerat quippe diu doctissimi, dum viveret, *Nicolai Averanii* elaboratissima *de Mensibus Ægyptiorum* Dissertatio in illustris Viri, *Josephi Averanii*, scriniis, e quibus ut exiret, volitaretque per ora virum, *Gorius* noster, quo est in optimas literas ardore & in eximia patriæ suæ ingenia pietate, effecit. Acciderat enim, ut, cum ad illustranda maximi moduli Numismata, quæ in *Volumine IV Musei Florentini* e Mediceo thesauro tradet, se comparaturus,

rus, cum illustri *Josepho Averansio* de numis Imperatorum *Cæsarum*, in *Ægypto* percussis, atque epocha signatis, differeret, liberalis ille Vir ingenii statim fratris sui, *Nicolai Averansii*, *Commentationem de Mensibus Ægyptiorum*, brevibus notulis a præclarissimo Viro, *Henrico Norisio*, tanquam nitidissimis geminis, exornatam, non præmeret modo, sed *Gerio* etiam dono daret. Accepit Noster lubentissime munus, sed ita accepit, ut gratiam se haud proletariam a Viris doctis initurum esse speraret, si opellam hanc omni doctrina cultissimam e tenebris in lucem proferret. Presso igitur liber exiit, nosque fas & æquum esse judicamus, tam excellentis libelli formam, levi penicillo adumbrare. Primum *Dissertationis Caput* monstrat, *singulos Ægyptiorum menses triginta dies habuisse*. Illud probat ex loco *Ptolemæi* & aliorum, quorum ille dixerat, se maximam distantiam *Mercurii a Sole*, quæ fieri solebat die 30 mensis *Φασηνώδ*, die primo subsequenti mensis observasse, ex quo evincere conatur. Autor, dari non nisi triginta dies mensis. *Caput II de ordine, ac serie, & nominibus, mensum* agit. Hunc mensium *Ægyptiorum* ordinem fuisse putat Autor quondam *Celeberrimus*, ut *Θωδ* initium caperet, *Φασι* sequeretur, tertium occuparet locum *Αδύε*, quartum *Χοιρκ*, quintum *Τυβι*, sextum *Μεχίε*, septimum *Φασηνώδ*, octavum *Φασημούδ*, nonum *Παχων*, decimum *Παιώνι*, undecimum *Επιφι*, duodecimum tandem *Μεσοση*. Quia superius probaverat, tricenis constare diebus mensem quemlibet, sequitur inde, ut, cum *Ægyptii* duodecim menses numeraverint, dies exinde conficiantur CCCLX, non, ut multi existimant, CCCLV. Interim *Ptolemæus* discrete scribit, conflari *Ægyptiorum* annum ex diebus CCCLV. Quo pacto igitur hæc conciliantur? At vero his XII mensibus adungebant quotannis dies quinque, quos *ἐπαγεμεντας*, hoc est, intercalares, vocabant. *Capite* igitur *IV de diebus superadditis & intercalaribus* sermonem instituit Autor, & quinque dies additos fuisse, exinde colligit, quod *Ptolemæus Lib. IV Cap. IX* tradat, a die 16 mensis ultimi *Μεσοση* usque ad 9 diem mensis sexti

Pag. 2

4

7

11

15

Pag. 17. *Mexiçæ præteriisse dies 178, ex quo deducitur, usque ad pri-*
 mum diem mensis $\Theta\omega\delta$ præteriisse dies 19, & proinde dies
 18. superadditos esse quinque. *Capite V exquisitius seriem &*
mensuram mensium ex ipsa intercalarium dierum natura &
 20. *calculo subducto confirmat. Caput VI, quod princeps &*
pulcherrimum nobis videtur, collationem mensium Ægyptiorum
& Romanorum inexplicabilem nobis sistit. Disputatis enim
 in utramque partem sat multis, & singulorum Scriptorum
 eruditia argumentis ad lydium lapidem exactis, qui pri-
 mum Mensem $\Theta\omega\delta$ modo Novembri, modo Decembri,
 modo Martio, vindicant, tandem in propatulo esse profiteretur,
 nulli certo mensi respondere Ægyptiorum menses, nec ope-
 re pretium esse, de singulis idem probare. Nam, si appare-
 31. ret, mensem $\Theta\omega\delta$ convenire Novembri, sequi inde arbi-
 tratur, ut $\Phi\omega\omega\Phi$ Decembri, $\text{A}\Delta\upsilon\epsilon$ Januario, $\text{X}\omega\iota\omega\kappa$ Fe-
 brauario, $\text{T}\upsilon\beta$ Martio, *Mexiçæ* Aprili, $\Phi\alpha\mu\epsilon\upsilon\delta$ Majo, $\Phi\alpha\epsilon-$
 $\mu\epsilon\delta$ Junio, $\text{Π}\alpha\chi\omega\upsilon$ Julio, $\text{Π}\alpha\upsilon\iota$ Augusto, $\text{E}\pi\phi$ Septem-
 bri, $\text{Μ}\epsilon\sigma\sigma\epsilon\eta$ Octobri, respondeat. Sin $\Theta\omega\delta$ cum Decembri
 potius comparari posse dictum fuisset, etiam $\Phi\omega\omega\Phi$ cum
 Januario, $\text{A}\Delta\upsilon\epsilon$ cum Febuario, $\text{X}\omega\iota\omega\kappa$ cum Martio, $\text{T}\upsilon\beta$
 cum Aprili, *Mexiçæ* cum Majo, $\Phi\alpha\mu\epsilon\upsilon\delta$ cum Junio, $\Phi\alpha\epsilon-$
 $\mu\epsilon\delta$ cum Julio, $\text{Π}\alpha\chi\omega\upsilon$ cum Augusto, $\text{Π}\alpha\upsilon\iota$ cum Septem-
 bri, $\text{E}\pi\phi$ cum Octobri, & denique $\text{Μ}\epsilon\sigma\sigma\epsilon\eta$ cum Novembri,
 eo ordine, quem supra posuerat, convenire putat. Ita deni-
 que reliqui a sede mutandi essent, si probatum fuerit, $\Theta\omega\delta$
 Martio, aut Augusto, aut Junio, convenire. Interea, ne quid
 sua culpa inexpertum relinquat, anxie sollicitaque horum in-
 ter se mensium similitudinem non in hoc tantum *Capite* inve-
 47. stigat, sed in *septimo* quoque opinionem suam corrobora-
 rat, *ad concordandas expositas varietates*, ubi profecto Autoris
 acumen & dexteritatem in difficultatibus tollendis venera-
 mur. Neque hac contentus expositione est, sed multis ob-
 64. servationibus, a Solis defectu arcectis, sententiam suam for-
 tius tuetur, & sub finem doctissimi libelli *de annis & men-*
sibus Alexandrinis aliqua non injucunda subjicit, nosque aperte
 docet, juxta Alexandrinos pariter ac Ægyptios die octavo men-
 sis

his *Xoiron* annum incepisse, & utrorumque menses in ceteris omnibus eadem ratione procedere.

THESAURUS ZEYLANICUS, EXHIBENS
Plantas in Insula Zeylana nascentes, inter quas pluri-
me novæ species & genera inveniuntur. Omnia Iconibus
illustrata, ac descripta, cura & studio JOANNIS
BURMANNI, Med. Doct & Botanices Pro-
fessoris in Horto Medico Amstelædamensi.

Amstelædami, apud Janffonio-Waesbergios, & Salomonem Schouten, 1737, 4 maj.

Alph. 1. plag. 15, Tabb. 2n. 110.

Elegantissimum Opus Plantas continet rariores, quas vel Autores rerum Zeylanensium declararunt, vel Herbariorum vivorum supellex suppeditavit. Laudatur ante omnia immortalis memoriæ Vir, *Paulus Hermannus*, qui rei herbariæ Zeylanicæ unicus autor existere poterat, quandoquidem vitam in Insula egit aliquot annos, sed fati præventus, etsi Paradisus Batavus, a *Sberardo* editus, nonnulla commemoret, imperfecta reliquit omnia. Supplentur hæc omnia Cel. *Burmanni* studio, qui *Herbarii vivi Hermanniani*, postquam illud per trium *Commelinorum*, avi, patris, filii, manus transfisset, nunc felix possessor, interire rerum istarum memoriam passus haud fuit. Neque vero exsuccas saltem, in quibus aliquando legitimi characteris definitio perquam difficilis existit, sed & vividas, plantas exprimit, quarum copiam eidem *Gronovius & Chyffortius*, rei herbariæ futores, fecerant. Fidelis existit etiam earum plantarum, quæ in nostris aluntur hortis, commendator, quæ nunc, postquam doctissimorum & pro bono publico feliciter audacium Belgarum itineribus vulgatiores factæ sunt, prout *Abusilon & Adbatoda* cum speciebus, locum invenisse visæ sunt. Harum omnium, quotquot jam ante descriptæ habentur, synonymiæ adducuntur copiose, licet.

cetque omni pagina *Sloani* Historiam Jamaicensem, *Dillonis* Hortum Elthamensem, *Plukenetii* Almagestum, antiquiores etiam rerum utriusque Indię medicarum Historicos, *Pontium* & *Pisonem*, legere, quorum & plurimorum aliorum testimonis fidem Autoris corroborant. Si quæ plantæ speciei vel genere rariores, imo prorsus novæ, viæ fuerunt, cum characteribus ab habitu externo flore fructuque desumptis definiuntur, suisque classibus attribuuntur, correctæ infimul onomatologia, quam *Hermannus* hinc inde reliquerat imperfectam. Quales illæ sint plantæ, quas elegantissimis Iconibus artificiosa manus exsculpsit, breviter allegabimus:

Acacia spinosa ex alis spicata, foliis pennas avium referentibus. Hanc florum habitus reliquis congeneribus ferè dissimilem officeret, nisi ceteroquin character conveniret.

Acacia aculeata, multiflora, foliis pennas avium referentibus.
Abbatoda spicata, flosculos ex foliolis membranaceis producens.

Abbatoda flore solitario ex singula folii ala proveniente.

Abbatoda spica longissima, flore reflexo. Has flos monopetalos personatus capsula bipartita legitime collocatas esse abunde declarat.

Adiantum caule reflexo, pinnulis alternis, striatis.

Amarantus spicatus Zeylanicus, foliis obtusis.

Amarantoides Indicum, nodiflorum.

Alfina hirta minor, foliis alternis.

Alfina lutea, ramosissima, pentaphylla, polyantha.

Alfina erecta pentaphylla, flore albo.

Alfina foliis ad radicem positis.

Alfina ramosa, procumbens, quadrifolia, ad radicem polyphylla.

Anagallis hirsuta, foliis solitariis alternis, floribus caeruleis.

Antidesma spicis geminis. Novum hoc genus ab *arræ* & *Stojuce*, venenum, dictum fuit *Burmanno*, quia contra morsus serpentis venenatissimi *cobra de capello* dicti specificum est. Ceteroquin *Berberi* similis & flore & fructu arbuticula *Sloani* declaratur.

Antir-

Anirrhinum humile, angustifolium, flosculo gemello, ex alis fo-
liorum producto.

Apocynum flosculis fasciculatis.

Apocynum arborescens, Nerii flore, minus.

Asparagus foliis falcatis, ex uno puncto numerosi.

Aro-orchis tuberosa, platyphyllos. Hanc plantam, eo quod flos
cucello, qualis *Ari* est, circumdatus sit, ambiguo nomine
declarat Noster, quam tamen *Kempferus*, & Horti Malabarici
Autores, itidemque *Petiverius*, sed ruditer, depinxerant.

Astragalus spicatus, siliquis pendulis hirsutis, foliis sericeis.

Azedarach foliis falcato-ferratis.

Balsamina latifolia floribus calcaribus longissimo.

Balsamina angustifolia floribus ternis.

Bandura Zeylanica, in extremo foliorum folliculum peniformem
expansam habens.

Baubinia foliis subrotundis, flore flavescente striato. Arbor
Divi *Thomae*, Flos Divi *Thomae Commelino* dicta, eo
quod sanguineas in alto flore strias ferat, ex sanguine
Thomae, qui Malabarorum & Zeylanensium Apostolus per-
hibetur, enata credita.

Bryonia folio anguloso, acuto, glabro.

Bryonia foliis subrotundis, angulosis, Momordica facie.

Burmannia spica gemina Linnæi. Hanc eruditi Sueci, *Linnaei*,
industria, & gratus erga *Burmannum* animus, novo, cum
ex Ephemero-rum classe vila sit aliis, titulo ornavit.

Cacalia foliis auriculatis, ferratis, supra nigricantibus, infra
lanugine alba obductis.

Chrysanthemoides hirsutum, foliis scabris, oblongis, acutis.

Caltha flore solitario, ex alis foliorum longissimo pedunculo pro-
decente.

Carpinus viscosa, salicis folio integro, oblongo.

Chamelæa trifolia, aculeata, floribus spicatis.

Chamelæa foliis linearibus, flosculis spicatis, echinato fructu.

Ebenopodium incanum, racemosum, folio majore, minori opposito.

Ebenopodium viride, vulgare, Alfinæ folio.

Cinnamomum, foliis latis, ovatis, frugiferum. Optimam hanc &
præ reliquis eminentem Cinnamomi speciem declarat, cum

- novem, unam altera præstantiorem, corticum Canelæ diver-
sitates recensuerint *Acta Cesar. Leopold. Volum. I Anni 1727.*
- Cinnamomum perpetuo florens, folio tenuiore, acuto.*
- Clerodendron folio lato & acuminato.* Viburnis congener & flo-
re & fructu, sed ob tubi staminum vel pistilli conditionem
diversa, hoc nomen meruit, quæ, cum Fortunata, seu Pin-
na, Zeylanensibus dicatur, Clerodendron, quæ vox Græca
est, nunc audit, characterem fufius exponente *Linneo.*
- Cornus sylvestris, foliis croceum colorem tingentibus, fuscis
ad foliorum alas globosis.*
- Cornus Zeylanica, sylvestris, altera Korakaba dicta.*
- Coronilla Zeylanica, herbacea, flore purpurascens.*
- Coronilla Zeylanica, siliquis fuscis, hirsutis, pilosis, flore albo.*
- Crotalaria foliis solitariis, ovato-acutis, caule sulcato.*
- Crotalaria arborescens, trifoliata, glabra, & viridis.*
- Cytisus, foliis inferioribus confertis, superioribus oppositis.*
Cum Cytisi species ceteroquin sit, eo, quod tumidam ferat,
& vesicæ instar inflatam, siliquam, sic audit.
- Cytisus folio molli, incano, siliquis Orobi contortis, & acutis.*
- Digitalis Zeylanica, hirsuta, foliis Sesami angustioribus.*
- Elaeagnus foliis oblongis, acuminatis, maculatis.*
- Elaiocarpus Lauri folio serrato, floribus spicatis.* Laurum equi-
dem habitu præ se fert urba, nec flos tetrapetalos male
convenit; novum tamen nomen a fructu, qui oleæ & fi-
gura, & usu apud incolas, convenit, meruisse visa est.
- Emerus siliquis geminatis longissimis.*
- Eupatoriophalacron Scrophularia aquatica foliis oppositis.* *Vail-*
lantio Act. Reg. Paris. A. 1720 pag. 421 hoc novum genus &
triplicem ejus speciem debemus. Quod nostris etiam in hortis
feliciter succrescant, debemus *Jussavii* fratribus, horti Re-
gii Parisiensis luminibus.
- Filix non ramosa Zeylanica, foliis Adianti in modum serratis.*
- Filix Zeylanica, denticulata, non ramosa.*
- Filix Zeylanica, arborescens, pinnis alternis, longis, integris, in
apice bifidis, caule membranæ aucto.*
- Filix non ramosa, altissima, palustris, pinnis integris, alternis,
serratis, acutis.*
- Gramen panniculatum, locustis tenuissimis, subrotundis.*

Gramen Dactyloides spicis deorsum aristatis.

Gramen pusillum junci capitulis minimis, ad basin folioliis binis auctis.

Grossularia spinis vidua, baccis in racemo congestis spadiceis, foliis crenatis ovato-acuminatis.

Genista articulata, repens, foliis crassiusculis, planis, acutis.

Hedysarum monophyllum, latifolium, siliculis plurimis spica longa digestis

Hedysarum bifolium folioliis ovatis siliculis asperis geminis inarticulatis.

Hedysarum trifoliatum, arborescens, floribus ex alis foliorum, siliquis copiosis, glabris.

Hedysarum trifoliatum frutescens, flore ac fructu inter duo foliola rotunda absconditis.

Hedysarum trifoliatum, spicatum, foliis oblongis, glabris, siliquis asperis, articulatis.

Hedysarum trifoliatum, siliculis inferioribus solitariis, superioribus articulatis.

Hedysarum trifoliatum repens, folio ovali glabro, caule hirsuto, siliqua plana, articulata.

Hedysarum trifoliatum repens, Acetosella folio glabro, caule hirsuto, siliqua plana, articulata.

Jacobaea persoliata, folio longo, acuto, auriculato.

Hottonia flore solitario ex foliorum alis proveniente.

Plukenetio saxifraga Zeylanica millefolii folio dicta.

Jahotapita Cinnamomi folio, floribus spicatis.

Jasminum flore tetrapetalo, Ixora Linnæi, Schetti Hort. Malab.

Jasminum sylvestre triphyllum, floribus rubellis umbellatis.

Jasminum Limonii folio conjugato, flore odorato, pleno, vario.

Jasminum Zeylanicum, folio oblongo, flore albo pleno, odoratissimo.

Inophyllum flore quadrifido. Hoc genus ita appellatum, quod fibrarum in tendinibus musculorum instar, foliorum nervi componentur, quo habitu mirum in modum placuit *Vaillantio*, qui *Calophyllo dendrum* ab elegantia foliorum appellaverat.

Jujuba aculeata, nervosis foliis, infra sericis, flavis.

- Laurus serrata*, floribus spicatis, ex foliorum alis provenientiibus.
Leucas foliis rotundis, ferratis, flore albo. Lamium esse passus
 haud fuit ob calicem tubulatum.
- Lyfimachia erecta*, caule ter tripartito.
- Ligustrum foliis ad singula intermedia ternis: Lignum colubri-*
nium officinis creditum.
- Paronychia foliis ad genicula confertis, acutis, floribus umbellatis.*
Limones pumili Zeylanici, sylvestres.
- Lycopodium Zeylanicum, erectum, ramosissimum.*
- Lyfimachia folio sinuato, acuminato, trinervio, flore caeruleo, am-*
plo, calice carinato, alato.
- Malvinda ulmifolia, flosculis pusillis, muscosis, conspatis.*
Malvinda foliis inferioribus multifidis, superioribus incisis, flore
solitario.
- Malvinda altissima, Betonica folio, floribus ad genicula gemellis.*
Manghas lactescens, foliis Nervii crassis, venosis, Jasmini flore,
fructu Persica simili venenato. Planta suam cum apocynis
 & flore, & lacte, & urendi potentia, affinitatem prodit.
- Mentha Zeylanica, pusilla, angustissimo folio dentato.*
- Moltugo Zeylanica, sylvestris, angustifolia, flore albo.*
- Marrubium odoratissimum, Betonica folio.*
- Melastoma scabra trinervia, eademque quinquenervia.* Ex
 Cistorum gente planta a colore nigræ pulpæ, cui semi-
 na inclusa sunt, sic dicitur, quod pueri os hac ipsa com-
 maculare soleant.
- Micrococcos foliis alternis, oblongis, acuminatis.*
- Moringa Zeylanica, foliorum pinnis pinnatis, flore majore, fru-*
ctu anguloso. Moringeros hæc est Christophori Acoftæ,
 quam nucis Been Zeylanica feracem officinæ autumant.
- Mussuenda Zeylanica, flore rubro, fructu oblongo, polyspermo*
folio ex florum thyrsu prodeunte albo.
- Nerium Indicum, siliquis angustis, erectis, longis, geminis.*
- Nux Moschata, spuria, sylvestris, Caryophylli arboris foliis, op-*
positis.
- Onobrychis Zeylanica, monophyllos, caule triangulo, petiolis fo-*
liorum alatis.
- Ornithopodium Zeylanicum, arborescens, Lavandula foliis, flos-*
culis rubellis.

- Piper*, qui *Saururus foliis septinerviis, oblongo-acuminatis.*
Polypodia tria, 1) vario modo divisum, 2) caule simplici, & 3) fo-
 liis longis serratis.
Rhamnus Zeylanicus, folio subrotundo, glabro, caulibus hirsutis,
 spinis exiguis.
Rbus Zeylanicus trifoliatns, *Phaseoli facie*, floribus copiosis, spi-
 catis.
Ricinoides Indica, folio lucido, fructu glabro, grana *Tiglia offici-*
nis dicta.
Ricinoides aromatica, arbor, *Circae foliis hirsutis, floribus spi-*
catis, major.
Ricinocarpos Zeylanica, hirsuta, foliis lanceolatis, serratis.
Ricinocarpos Zeylanica, urens, Mercurialis folio, floribus ex alis
spicatis.
Urinaria Indica, erecta vulgaris.
Sphæranthos purpurea, alata, serrata.
Scabiosa Conyzoides, foliis latis, dentatis, semine amaro, lumbrici-
cos enecante.
Senna quadrifolia, siliqua plana, hirsuta, flore aureo, sanguinea.
Senna vigintifolia, siliquis teretibus.
Sinapistrum Zeylanicum, pentaphyllum, viscosum, flore flavo, folio
solitario, & triphyllum.
Smilax foliis peltatis, cordato-oblongis, floribus minutissimis &
copiosissimis.
Tinus humilis Zeylanica, foliis crassis, venosis.
Tithymalus quidam Botryoides Zeylanicus, cauliculis villosis,
floribus rarioribus, capitulis florum conjugatis, & foliis
Thymi serratis.
Tribulus terrestris, Zeylanicus, cauliculis villosis, fructu acumi-
nato.
Valerianella foliis nervosis, acutis, flosculis in caulium summa
quasi umbellatis.
Vitex trifolia, floribus per ramos sparsis.
Urtica satua, foliis floribusque petiolis longissimis, donatis.
Urtica pilulifera, foliis majoribus longissimis pediculis, minorib-
us brevibus pediculis donatis.
 His omnibus doctissimus *Burmannus* vel genera cum suffi-
 cienti ratione adjudicavit, vel specifica dedit nomina, termi-

nis dominantem differentiam luculenter declarantibus. In votis habendum id unice, ut suo tempore elegantissimæ istæ plantæ natalem in Europa locum invenire possint, de quo desperandum neutiquam erit. Accesserunt sub finem doctissimi Operis *Catalogi plantarum Africanarum* duo, quorum prior complectitur plantas ab Hermanno observatas, posterior vero illas continet, quas Oldenlandus & Hartogius indagarunt. Ex Capite bonæ spei pleræque siccæ ad Batavos delatæ, locupletissimis Herbariis absconditæ, nunc demum lucem adspiciunt. Imagines habituri sumus propediem, si nostra omnium vota implere non dedignetur Batavæ Floræ sacerdos.

PHYTANTHOZAICONOGRAPHIA, SIVE CON-
spectus aliquot millium, tam indigenarum, quam exoticarum ex quatuor mundi partibus, longa annorum serie indefessoque studio a JOANNE GUILIELMO WEIN-
MANNNO, Dicasterii Ratisbonensis Assessoris, & Pharm-
macopola Seniore, collektorum, Plantarum, Arborum, Fru-
ticum, Florum, Fructuum, Fungorum, &c. quæ nitidissime æri incisa, & simul diu desiderata ac recens inventa arte, vivis coloribus, & iconibus, naturæ æmulis, excusa
& representata sunt a BARTHOLOMÆO SEUTERO,
JOANNE ELIA RIDINGERO, & JOANNE JA-
COBO HAIDIO, Pictoribus & Chalcographis Augustanis;
*quorum denominationes, characteres, genera, species, & descriptiones, ex optimis, tam priscais, quam neotericis, Autoribus, ordine ac serie Alphabetica, cum probatissimo usu medico, pharmaceutico, chirurgico, ac æconomico, Latino & Germanico idiomate, sincere explicantur, a D. JOANNE GEORGIO NICOLAO DI-
TERICO, S. Cæsareæ ac Catholicæ Majestatis Consiliario,
*Sereniss. Principis Furslenberg-Stublingensis Medico ordinario, ac Republicæ Ratisbonensis Physico. Voluminis secundi. Missus primus.**

Ratis-

Ratisbonæ, per Hieron. Leurium, 1738, fol.

Plag. 19, Tabb. zn. 50.

Diligentiſſime proſequuntur, & politum magis in dies efficiunt, nobilem laborem ſuum Botanophilii artifices, & majorem hoc ipſo majoremque ab omnibus gratiam inveniunt. Plantas, quæ litera C inchoant, recenset novus iſte *Miſſus* , habenturque oppido raræ, & partim exoticæ, ex optimis quibuſcunque rei herbariæ Autoribus ſollicite deſcriptæ. *Cacaliaſtri* , quod *Tithymaloïdes Nerii folio* , hiftoriam breviter deſcriptam habemus. Hanc enim eruditiffimus *Kleinius* primam ſui generis plantam eſſe deprehendit, expoſuit, & icone deſcripſit. Hinc Pariſienſibus herbarum doctoribus æque ac noſtris *Kleinia* paſſim audit. *Cacaos cacaviſera* , frutex Peruvianus, *Cacao* dictus, eleganter admodum & pingitur, & deſcribitur, flore roſaceo, quinque petalis conſtante, cujus piſtillum mutatur in fructum cucumerinum quinquagulum, oris criſpis ſimbriatum, & quinque ſegmentis diviſum, quibus reconduntur nuclei *Cacao* , ſingulis membranis incluſi. Non calidis tantum in regionibus, ſed paſſim in Germania, naſcitur *Cucubalus* , aliis *Cucubalus* , *Alfine baccifera* aliis. *Caffee* arboris fructus, & quæ exinde coctura efficitur, potus, ampliſſima eſt reſenſio. *Jafminum* eſſe, ſos infundibiliformis, bacca dipyrenos, indicat; hinc *Breynio* dicitur *Jafminum Arabicum caſtanæ folio* : *Calamiſtha* octo enumerantur ſpecies, omittuntur tamen quædam vulgatiores, *praalta bocconis* , & quæ foliis eſt inauratis. *Calami* nomen vindicatur acoro, qui eſt calamus aromaticus officinarum, quamvis, calamum veterum diverſum quid innuiſſe, conſtet. *Caltha* terminus, qui jam communi Botanicorum ſuffragio prædicatur, de calendarum ſpeciebus, relinquitur populagini, id quod cur ſic factum ſit, monetur: nempe loquendum eſt cum vulgo, ſentiendum ſum eruditis. *Campanularum* plurimæ enumerantur ſpecies, ſed, quod inter ſynonyma numeratur, *Trachelium* genus nunc eſt, & ſeceſſum fecit a *Campanulis* . *Cancamum* , ex quo gummi *kikokunemalo* , arborem Arabicam myrti folio, prout a *Meryo* deſcribitur, ex ingenio ſupplevit Collector. *Cannacori*
omnes

omnes, quas horti alunt, species non habentur. Desideratur *Glaucophyllus* angustifolius, & latifolius, & qui folio est variegato. *Chaquerilla* descriptio cum ea, quæ habetur apud *Catesby*, solertissimum Ichthyographum & Botanographum, qui, ricinoidis speciem esse, pro certo affirmat, non convenit, multo minus cortex *Winteranus*, vera lauri species, cum *Chaquerilla* coincidit, quamvis verum sit, hæc inter se confundi, & unum pro altero accipi. In describendo *Cardamomo* operosi fuerunt Collectores, & triplicis, quod in officinis prostat, majoris, longi, & minoris, historiam accurate recensent. *Cardiaca* cum lycopo confundi neutiquam debet, nec *Carduo benedicto* *Carduorum* character per omnia convenit, cum *Cnicus* sit communi Botanicorum suffragio, sicut & a *Carduorum* classe merito expungitur sic dicitur *Sphærocephalos*, qui *Echinopi* semper titulum tulit. *Carlina* plures novimus species; *Carlina* sylvestris, quæ *Heracantha*, vulgatissima est. *Carvi* species accurate recensentur, sed & *Caryophyllata* quædam in hortis est foliis pictis. Arbor *caryophyllifera* ex rei medicæ utriusque Indicæ Autoribus, itidemque Itinerariis præstantioribus, delineatur & describitur, Habituri sunt eo majus laudis & famæ incrementum Collectores, si, quandoquidem *Linnaei* ubique cum honore mentionem faciunt, juxta ejus methodum semisflosculorum, vel flosculorum ex compositis, segmenta, cornicula, vaginulas, aliaque, accurate delineare, capsulas infimul cum seminum figuris describere, voluerint. Ajunt enim, quod semel fit, id splendide fieri debere.

THEOPHILI SIGEFRIIDI BAYERI, REGIOMONTANI, de Horis Sinicis, & Cyclo horario, Commentationes. Accedit ejusdem Autoris Parergon Sinicum de Calendariis Sinicis: ubi etiam quedam in Doctrina temporum Sinica emendantur.

Petropoli, typis Academiæ Scientiarum, 1735, 4.

Plag. 5, cum Tab. æn. 8.

Scriptæ sunt hæc Commentationes ad Virum Clarissimum, *Abbatem Sponsum Vignesium*, Astronomum Regium & Chronologum
exi-

eximium, qui in *Miscellaneorum Berolinensium Tomo IV* egregia quædam contulit ad illustrandam Chronologiam Sinicam. Is vero, a Cel. *Bayero* ad illam operam excitatus, nunc eum vicissim incendit, ut nova quædam in illam obscurissimam doctrinæ partem contribueret. Dicit igitur hoc loco de Cyclo horario Sinico, quem, a se olim tenuiter & mendose propositum, a *Vignolio* prætermisum esse vidit. Adjungit de 12 annorum Ephemeridibus Sinicis *Parergon*, *Vignolii* de cyclis mensium dierumque rationes confirmans & perficiens. Errores etiam quosdam, qui in doctrina temporum Sinica exstant, tollendos, & nonnulla, ad illustrandam Chronologiam Orientalium populorum, admiscenda, judicavit. Unaquæque hora Sinica æqualis est duabus Europæis, dividiturque in duas semihoras, quarum una uni horæ Europææ respondet. Prior semihora dicitur *iniens*, posterior *re-ctæ*, seu *vera*. Porroque singulæ semihoræ in quatuor quadrantes, & quadrans in 15 minuta, secatur. Minuta secunda Sineses non curant. Incipit autem prima hora Sinica ante mediam noctem, ita, ut punctum mediæ noctis, & initium diei civilis Sinici, in mediâ horam primam, meridies vero in mediam septimam, incidat. Nam, hoc fore perpetuum habere Sinas, docet Cel. *Bayerus*, ut media in divisionibus suis sectentur, ipsamque Eclipticam in medio signo incipiant. Itaque, cum hora Sinica postrema, quæ *Hai* dicitur, illud temporum spatium complectatur, quod inter nostram nonam & undecimam nocturnam intercedit, ubi nos, exempli causa, scribimus: 9 hor. 51 min. Sini ad hunc modum: horæ *Hai* ineuntis quadr. 3 min. 6. Ubi nos: hor. 10 min. 16, Sini ita: horæ *Hai* parte posteriori, quadr. 1 min. 1. Quæ ut simul cum cyclo 12 animalium, quorum nominibus non Sineses modo, sed etiam gentes vicinæ, & Zodiacum, & menses, & horas, appellant, eo facilius cognosci queant, satis extensam Tabulam Vir Celeberrimus adjunxit, in qua & nomina horarum Sinicarum, & semihoras singulas, & quadrantes 15 minorum, cum nostris horis & minutis comparata, cyclumque animalium, de quo diximus, uno obtutu adspicere licet. Addidit etiam alias quædam Tabulas, in quibus Sciaticum

Uuu

Sini-

Sinicum, ex museo Illustriss. Comitis *de Biron*, & numum Sinicum maximi moduli, ex museo Illustriss. Comitis *de Ostermann*, (in quo numo & nomina horaria, & imagines 12 animalium, & alia quædam, cernuntur,) itemque nomina & characteres signorum Zodiaci, Calmucice, Mungalice, & Mandgiurice, expressa, ante oculos posuit. Restat, ut de Parergo Sinico, quod Vir Clariss. sub finem harum Commentationum adjecit, pauca dicamus. Exhibentur in eo XI annorum Ephemerides, quas Rev. Viri, *Ignatius Kægler*, Mathematici tribunalis Præses, *Andr. Pereyra*, & *Car. Slavicek*, S. J. Missionarii, Pequino ad Autorem transmiserunt. Afferemus ex his Ephemeridibus, exempli gratia, duas priores, quæ ita se habent: Cycli sexagenarii septuagesimi quarti anno 40, Epochæ XIX annorum, anno 13, a die 5 Febr. Gregor. A. 1723, ad d. 25 Jan. A. 1724, primus mensis *Kia yn*, itemque menses 3, 6, 7, 9, 10, 12, fuerunt dierum 30, ceteri dierum 29. Ab undecimo mense inceptit epocha quinquennalis sequens. Primo hujus anni die, *sin su*, Sol in Aquario fuit, gr. 15 min. 29, constellationis *nin* gr. 7 min. 33. Eiusdem cycli anno 41, Epochæ XIX annorum, anno 14, a die 26 Jan. A. 1724, ad d. 12 Febr. A. 1725, primus mensis *pim yn*, ceterique, præter 2, 4, 6, 8, 9, 10, 12, dies habuerunt 29: mensis etiam intercalaris post quartum, totidem constitit diebus. Primo hujus anni die, *pim su*, Sol in Aquario fuit, gr. 5 min. 5, constellationis *nieu* gr. 4 min. 49. Est autem ea apud Sinenses intercalandi ratio, ut ille intercalatur mensis, in quo Sol nullum Zodiaci signum ingreditur, quod quidem his temporibus contingit, anni tertii mense 5, anni sexti mense 3, anni 8 mense 8, anni 11 mense 6, anni 14 mense 4, anni 17 mense 3, anni 19 mense 7. Ceterum de mensibus Sinis alio tempore, cum continuatam XIXlis Epochæ calendariorum seriem nactus fuerit, plura se dicturum, doctissimus Autor pollicetur.

NOVA LITERARIA.

Quas haud ita pridem Mediolano ad nos transmisit Nobilissimus *Philippus Argelatus*, Augustissimo Imperatori *Carolo VI* a Secretis, publicas ad *Eruditor* literas, annuntian-

tes

tes nobis felicissime absolutum magnum rerum *Italicarum* Opus *Muratorianum*, inchoatumque similis fere instituti novum, eas integras Lectori, multa inde cum voluptate cognituro, & *Muratorii* æque ac *Argelati* de erudita civitate optime merendi studium iustissimis plaufibus profecuturo, hic legendas damus:

Divino tandem juvante presidio, editionem Rerum Italicarum, a Clarissimo Viro, Ludovico Antonio Muratorio, collectarum, absolvimus, preloque dimisimus Tomum XXVII, qui Scriptorum nostrorum chorum claudit. Longa sane temporis diuturnitate ad implementi expectationem propemodum fatigavimus Antiquitarum Italicarum studiosos; at fortuna potius tribuendum, quam desidia nostra. Ita enim adversus infortuniorum repetitam acerbiteratem pugnavimus, omnique conatu contendimus, ut ab opere incepto in hanc usque diem anni quindecim nobis, licet ad calcem properantibus, effluxerint. In causa namque fuit in ipso laborum nostrorum initio sedum incendium, quo Regiæ Curie pars magna conflagravit, eo præcipue loco, e quo facta ingenti strage, flamma ac cementsa semistulata in typographicam officinam nostram corruerunt, qua ruina, & incendio, factum est, ut primorum quatuor Tomorum suppositus cumulus vel flammis, vel aqua, vel improborum hominum rapinis, fuerit absumentus, eosque iterum duplicatis frustra impensis ediderimus. Bellorum deinde strepitus, qui tres integros ferme annos Langobardiam præcipue nostram concussit, quantum nobis impeditenti ac jactura intulerit, æstimare vix possumus. Sed juvat hæc utcunque dolenda meminisse post liberatam fidem nostram, datumque posteris insignem monumentum, quod nullo deinde tempore periturum esse, jure merito speramus. Ex his enim, Lector humanissime, cognosces, liberali, quem decebat Patricios Viros, animo Palatinos hosce Socios Operi vastitate sua magno manum admovisse, bonarum literarum emolumento, non lucro, studentes. Quem enim alterum repetita jactura vel in ultimam paupertatem non deturbassent, vel ab infelici opere non deslexissent? At insederat ad eo in eorum pectoribus, cum primum Operis specimen inspexerant, necum a præstantissimo Muratorio communicatum, & in

hanc urbem delatum, utilitas maxima literarum, qua ab evulgandis tot Historicorum nostrorum libris manare poterit aliquando in universos, ut, sicuti ne momento quidem temporis *hesitaverant* in paranda editione, ac deinde ferme certaverint in ea expolienda & ornanda, ita existimationi suae necessarium reputaverint, quibuscunque conditionibus inceptum semel Opus absolvi, potissimum ne Augustissimi Imperatoris nostri patrocinio deesse videremur, postquam tanta in Operis edendi commodum munificentiae suae dona contulerat, sacroque Augustissimo nomine suo illustrandum clementissime concesserat. Deo itaque primum debitas gratias rependimus ob superatos feliciter innumeros prope labores, & Augustissimo Casari ob eximia beneficia, ceterisque Principibus, quibus etiam singulos hujus Operis Tomos dedicavimus, vel ad rependendum officium debitum ob communicatos Codices, in eorum Bibliothecis latentes, vel ad paranda nobis undecunque desiderata patrocinia, ut acceptiores omnibus labores nostri in vulgus exirent. Debet sane in posterum Italia, cum ceteris nationibus, Clariss. Muratorio clariorem rerum gestarum notitiam per ea tempora, quae majoribus erant tenebris obruta, ejusque consilium de colligendis antiquitatum earum rudibus, nulla satis aetas in posterum commendaverit; neque deerunt laudes & iis omnibus, qui celebratissimo Autori cultissima in hac urbe opitulatrices manus praeberunt. Et, quoniam hoc unum ad absolutum Operis implementum desiderari adhuc posse cognovimus, Indicem nempe rerum universarum, quae nostris in Tomis continentur, ne singulos evolvere studiosi cum longa temporis jactura, multoque incommodo, cogantur, eum accuratis peritisque Viris in eam formam componendum curavimus, ut omnia ordine alphabetico disposita representet, primo scilicet Autorum omnium nomina, qui nostris in Tomis congesti sunt, & paginas Tomi ejus, ubi singulorum historiae initium habent. Triplici autem ordine Autorum nostrorum nomina recensentur. In primo sunt juxta sectiones Tomorum nostrorum, ita, ut cujusque Tomi Auctores enarrentur. Secundus eorundem Autorum habet nomina, ordine alphabetico dispositorum. In tertio locorum potius, quam nominum, ratio est habita, ita, ut in-

scri.

scriptis Provinciarum aut Urbium nominibus, catalogus Auctorum nostrorum, qui ejus Provinciae, vel Urbis, historias conscripserunt, ordine Chronologico subnectatur. Quartus Index erit Chorographicus urbium, pagorum, & locorum, fluminum, montium, & similium, ad Geographiam Italiae spectantium, omnium, quorum est in Collectione nostra, singulisque in Autoribus, memoria. Quintus erit rerum universarum, quem materia- rum appellant, & nominum, tantaque copia redundabit, ut breviarium potius universorum Auctorum appellare possis. Postremum Familiarum Italicarum omnium faciemus, ut legentibus quibusque hac etiam in parte sit commodissimus. Facili sane negotio hac omnia recitantur. Sed bene Deus! in tanta rerum & Scriptorum copia, quem improbum assiduamque laborem inire oportuit non unum, sed plures, eosque patientissimos, literatos Viros, quantumque fuit eris impendendum, ut commoditati legentium consulatur! Erit propediem usui tuo, Lector humanissime, novum hoc instrumentum, ut ita dicam, studiis explicandis opportunum, & fortasse necessarium. Ex collatis enim variorum Historicorum testimoniis non exigua lux apparebit, qua bonae criseos exercitamenta facillime proponat. Sed ad postremum hunc Tomum redeamus, ut, servato more, leviter, quae in eo continentur, attingamus. Et primum de nostra Dedicacione sit sermo, qua sacro, unde inceperamus, auspicio, ab Austriaco nampe Imperiali Numine, feliciter omnia per solvimus. Ita enim propitiam fortunam experti sumus, ut, quam veniam impetravimus ab Augustissimo Imperatore nostro Carolo VI, dicandi Majestati ejus labores nostros, eandem simili benignitate concesserint Serenissimus Princeps Franciscus Stephanus, Dux Lotharingiae, ac Maria Theresia, Archidux Austriae, Magni Etruriae Duces, paternae munificentiae in bonas literas exemplum imitati, unde gaudebis perennatum communibus studiis eximium patrocinium a Principibus iis, a quibus propagandam impofterum Austriacam Familiam ad perpetuum Orbis terrarum imperium, ut a Superis instantissime petimus, & speramus. Omnia, quae in hoc Tomo continentur, nunc primum in publicam lucem efferuntur, nec unicum tantum est eis pretium a novitate, sed a nomine gravissimorum Auctorum. Bisariam

vero dividitur Tomus: una namque pars continuationem precedentium Tomorum habet, servata Chronologia temporum; altera vero pretermiffa quadam continet, qua sero nimis ad nos allata sunt, suisque opportunis in locis collocare non potuimus post impressos priores Tomos. Satius tamen duximus, ea omnia tanquam appendicem subnectere, quam temporis edacitati relinquere, cum facile possis lectione tua in suam debitam sedem revocare. Illustratam sane Italicam Historiam tot Scriptorum numero nemo negaverit Sed nondum satis visum est praestantissimo Muratorio. Quamobrem novo ingenti labore ad novam lucem aperiendam manum convertit, excussis aliis antiquitatum ruderibus, unde plurimum eruditionis ad barbara potissimum tempora conferendum habemus. Hanc ipse alteram Collectionem Palatinis obtulit, eamque ambabus ulnis accepimus. Hoc est novum insigne ipsius Opus, cui titulus: Antiquitates Italicæ mediæ ævi, sive Dissertationes de moribus, ritibus, religione, regimine, magistratibus, legibus, studiis literarum, artibus, lingua, militia, nummis, principibus, libertate, servitute, fœderibus, aliisque, faciem & mores Italici populi referentibus, post declinationem Romani Imperii ad annum usque 1500. Omnia illustrantur & confirmantur ingenti copia Diplomatum & Chartarum veterum, nunc primum ex Archivis Italiæ depromptarum, additis etiam Nummis, Chronicis, aliisque monumentis, nunquam antea editis Videbis igitur ingentem copiam Diplomatum & chartarum veterum nunc primum ex Archivis Italia in vulgus emissam, quantam nemo sane cogitare poterit adhuc in maxima priorum temporum perturbatione superesse. Dantur suis etiam locis & Inscriptiones, & Monogrammata, Numorum Sigillorumque figurae, & quicquid tandem illustranda Antiquitati nostræ conducere poterit, sub oculis exhibentur; tantaque diligentia renovatis characteribus editionem incepimus, ut alterum hoc monumentum Italicum elegantiae numeros omnes impleturum esse credamus. Erunt sane, qui gaudeant opus illud elevatum, quod in arena signaverant, suone, an alieno, ex ingenio, incertum: sed fecisse potius juvabit, quam proposuisse, imo, quod est in adagio, ex facto cognoscent, vix aliquid excogitari posse, quod ab altero

non

non fuerit ante cogitatum. Hoc unum tamen dolere cogor, quod par cum ceteris Palatinis meis non sit mihi fortuna, cui levanda utcumque digna Cesare liberalitas non semel accurrerit, ea tamen est temporum difficultas, ut beneficium sentire vix possim. At erit Imperialis clementia praesidium etiam adversus malignitatem temporum praesentissimum, sufficietque vires ad haec etiam absolvenda, ut orbe aliquando pacato meliora sperare possim, ut, qui labori non parco, senescente jam ferme aetate in otio consueiscam. Tu interim, Lector humanissime, libenter haec accipe, ad studiorum tuorum incrementum parata, & vale. Dabam Mediolani 4 Non. April. A. 1738.

His ipsis Nobilissimus Argelatus Tomi XXVII Scriptorum Italiae, nuperrime editi, Elenchum subjecit, quem & ipsum huc transferendum judicamus. Continentur vero hoc Tomo Scriptores sequentes: 1) de Bello Gallico, sive de rebus in Italia gestis a Carolo VIII & Ludovico XII, Galliae Regibus, ab anno 1494 usque ad annum 1500, Autore Marino Sanuto, Leonardi filio; Commentarius Italice scriptus, & nunc primum e Codice MSSto Bibliotheca Estensis in lucem editus. 2) Diarium Ferrariense, ab anno 1409 usque ad annum 1502, Anonymo Autore synchrono Italice scriptum, & continuatum; nunc primum in lucem prodit ex MSSto Codice Bibliotheca Estensis. 3) Petri Cyrnæi, Clerici Aloricensis, de rebus Corsicis Libri IV, a temporibus Romanorum usque ad annum 1506; nunc primum prodeunt ex MSSto Codice Bibliotheca Christianissimi Regis. 4) Bartholomæi Senareggæ, Genuensis, de rebus Genuensibus Commentaria, ab anno 1488 usque ad annum 1514; nunc primum publici juris fiunt e MSSto Codice Bibliotheca Vaticana. Accedit huic Tomo Appendix, hæc Lectori exhibens: 1) de Constantio Chloro, Constantino Magno, & aliis Imperatoribus, excerpta Autoris ignoti, ab Henrico Valelio jam edita, cum Notis Hadriani Valelii, Historiographi Regis, ad commune commadum denuo nunc recusa. 2) Fragmenta Historiæ Pisanae, Pisana dialecto conscripta, ab anno 1191 usque ad A. 1337, Autore Anonymo. Accedunt alia Latinis literis consignata, ab anno vulgari 1270 usque ad annum 1280, Autore Guidone de Corvaria, sive de Vallecchia, Judice, & demum Canonico Regulari. Omnia

nunc

nunc primum prodeunt e MSto Codice Antonii Nicolini, Patricii Florentini, atque ex altero Bibliotheca Stroziana. 3) Polyhistoria Fratris Bartholomæi, Ferrariensis, Ordinis Prædicatorum, ab anno 1288 usque ad annum 1367, Italice conscripta, & nunc primum edita e MSto Codice Marchionis Bonifacii Rangonii, Mutinensis. 4) Annales urbis Artina, ab anno 1192 usque ad annum 1343, Autore Anonymo, nunc primum luce donati ex MSto Codice Clariff. Viri, Francisci Redii, Equitis S Stephani. 5) Chronicon Neritinum, sive brevis Historia Monasterii Neritini, ab anno 1090 usque ad annum 1368, Autore Stephano, Monacho Benedictino, Abbate Montis-Alti, ab altero Scriptore continuatum usque ad annum 1412; nec non Descriptio Belli a Venetis A. 1484 illati Provincia Hydruntina, Angelo Tafuro Autore. Omnia nunc primum in lucem educuntur e MSto Codice Clariff. Viri, Joannis Bernardini Tafuri, Neritini, cum Notis ejusdem. 6) Chronicon Sublacense, sive Catalogus Abbatum Monasterii Sublacensis, ab anno circiter 595 usque ad annum 1390, Autore Monacho Sublacensi Anonymo. Nunc primum prodit ex MSto Codice Romano. 7) Diarium Romanum ab anno 1404 usque ad annum 1417, Autore Antonio Petri, nunc primum editum e MSto Codice Bibliotheca Estensis. 8) Antonii Nerlii, Abbatis, Breve Chronicon Monasterii Mantuani S. Andreæ, Ordinis Benedictini, ab anno 1017 ad annum 1418, nunc primum editum e MSto Codice Monasterii Padolironensis. 9) Fragmentum Sicule Historiæ, ab anno 1287 usque ad annum 1434, Autore Anonymo, nunc primum publici juris factum e MSto Codice D. Innocentii Rochaforte Bonadies. 10) Miscellanea Historica Pauli Filii Lælii Petroni, Romani, ab anno 1433 usque ad annum 1446, nunc primum edita ex MSto Codice Bibliotheca Vaticana. 11) Michaelis Savonarolæ Commentariolus de laudibus Patavii, A. 1440 compositus, & nunc primum in lucem perductus ex MSto Codice Comitiss Sertorii Ursati. 12) Fragmenta Chronici Foro-Julienensis, Autore Juliano, Canonico Cividatensi, cum additamentis ab anno Christi 1252 usque ad annum 1364; nunc primum prodeunt ex MSto Codice Biniano.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXXXVIII.

Pars II.

CEREMONIES ET COUTUMES RELIGIEU-
ses des peuples idolatres, &c.

h. e.

*CERIMONIÆ ET RITUS SACRI GEN-
tium idololatricarum, representati Figuris splendidis,
in æs incisæ manu BERNARDI PICARDI;
cum harum explicatione historica, & Dissertationibus
aliquot lectu dignis. Tomus primus, Partibus duabus
distinctus, quarum prior continet ritus sacros populo-
rum Indiæ Occidentalis, posterior exhibet Dissen-
tationes in sacra Indorum Orientalium.*

Amstelodami, apud Jo. Fr. Bernardum, 1723, fol. maj.

Pars I Alph. 2 plag. 8, Tabb. zn. 34, Pars II

Alph. 2 plag. 3, Tabb. zn. II.

De splendidissimi hujus Operis, fatis hominum doctorum
studiis inservientis, at otiosorum inprimis oculos pa-
fcentis, instituto, ordine tractandi, pretio, & dignitate,
fatis dictum est nuper *Mensis Junii hujus Anni Parte II,*
cum priora *duo Volumina* ejus Sectionis, quæ ritus sacros po-
pulorum omnium, quicunque alieni sunt ab idololatria pa-
gan-

Xxx

ganq-

ganorum, exhibet, in compendium redigeremus. Jam, cum eum Operis sui ordinem fecerint Editores, ut separatis aliquot *Voluminibus* gentium idololatricarum cerimonias complecterentur, horum argumenta eodem, quo ceterorum, studio commemorabimus, a *primo* initium dicendi facturi, ad cetera suo tempore progressuri. Est hic *Tomus Partibus duabus* distinctus, quarum *prior* gentes Indiz Occidentalis in scenam producit; *posterior* Indos Orientales communi spectaculo risuique politi orbis exponit. Ita vero res suas Autor, cujus nomen ignoramus, in hoc pariter ac ceteris *Voluminibus* peregit, ut primo loco generatim ritus populi alicujus describeret, tum ritus singulos ordine satis concinno exponeret, aut integros libros, qui instituto huic favent, suis illustratos annotationibus, insereret. *Prior Tomi* hujus *Partis* initium sumit a Dissertatione, quæ cerimonias Americanorum describit, & quantum cum priscis aut recentioribus populis conveniant, accurate docet. *Capitibus* hæc XIX absolvitur, quibus de origine Americanorum, idololatria, de supremo Numine sententiis, sacrificiis & vaticiniis, puerperio, nominum impositione, matrimonio multiplici, linguis, habitu corporis, vario ornatu, pulchritudine formæ, exercitiis corporis, utriusque sexus commercio, victus cultusque ratione, morbis ac medelis, humanitate ceterisque virtutibus, agricultura, bellis, amore in patriam, mercatura, judiciis, mancipiis, funeribus, Annales condendi, & suam ad feros posteros memoriam propagandi, consuetudine, disseritur. Autores sunt varii, e quibus sua desumpsit Autor, quo pertinent *Les-carbot, Coreal, Hennepin, la Motte le Vayer*, Collectores Itinerariorum in partes Septentrionales, *la Poterie, & Baro Hontanus* Hos laudat, sed *Gueudevillium* malæ fidei accusat, hominemque ait, ut aliis suis scriptis, ita & *Hontanis*, relationibus, quo lectores demulceret, multa adpersisse, quæ rerum gestarum veritati contradicant. Nostri officii esse non putamus, neque etiam chartæ angustia patitur, optimarum rerum, lecturæque dignissimarum, ex ingenti Volumine compendium exhiberi. Ad sequentia igitur progredimur hujus Dissertationis Supple-

plementa, quæ ipsam Dissertationem triplo fere superant, & quæ dicta sunt de omnibus, strictius, quæ de singulis gentibus, latius, exequitur, adjectisque **Figuris** illustrat. Eodem autem, quo incepit, ordine Americanorum de Deo, & mundi creatione, opiniones, divinum cultum, templa, pompas, magos, artes ac disciplinæ modum, festos dies, sacrificia, belli aut pacis ineundæ sanctiones, Medicos, quorum plerique sacrorum curam gerunt, exequias, pollincturam Regum, quæ apud Virginenses præsertim in usu est, nuptias, divortia, venationem, annorum (ut plurimum lunarium) intercalationem, hieroglyphica, & modos, rerum gestarum memoriam conservandi, describit. Primi sunt *pag. 77* Hudsonenses, quos *pag. 80* Mississipenses, Terræque novæ incolæ, ac Iroquani, *pag. 85* Canadenses, *pag. 108* Californenses, Novoalbionenses, & Novomexicani, *pag. 110* Virginenses, *pag. 124* Floridani, *pag. 134* Insularum Caribænsium incolæ, *pag. 142* Hispaniolenses, *pag. 144* Mexicani, eorumque vicini, *pag. 165* populi Campechiæ, Jucatanæ, Tabasci, Cozumelæ, Venezuelæ, *pag. 166* Nicaraguenses, *pag. 168* cives Dariæ, Panamæ, Novæ Granadæ, Cumanæ, *pag. 175* Cubaguenses, Caribænses, & Novæ Andalusicæ cives, *pag. 177* Orenoquiæ & Guianenses, *pag. 179*, qui ad Amazonum fluvium habitant, & qui interiorem Americam Meridionalem, usque ad Peru, possident, *pag. 180* Brasiliæ, *pag. 184* Platenenses, & feri illi homines, longius remoti, tandem *pag. 186* Peruviani, sequuntur. Sub finem hujus *Partis* comparant Index errorum, & omissorum Supplementa quædam.

Partis posterior, uti jam dictum, ritus sacros Indorum Orientalium tradit. Summa hujus *Partis* argumenta Præfatio præmissa docet. Primo quidem loco comparat Anonymi Tractatus de eo, in quo Indiæ orientales cum Judæis & aliis vetustis gentibus conveniant. Editus est ille A. 1704, 12, & præter sacros ritus, multa, quæ curiam & rem publicam tangunt, pertractat. Excipit hunc Dissertatio de religione Banianensium, non Banjanensium, ut habet Parisiensis editio. Est hæc Anglice primum a *Lordo* consignata, postea Gallicè conversa. Verum nec Autor, nec interpres, Editori nostro

fatis probavit industriam suam. Ille enim partim obscœnis narrationibus, partim variis & justo amplioribus excursionibus, ita libri molem auxit, ut non docere homines, sed male locatam ac intempestivam ostentare eruditionem, videatur; quo factum, ut multa omissa hic & neglecta sint, quæ nec utilia Editori, nec adeo necessaria, visa sunt, e. g. longa nimis ac diffusa refutatio sententiæ Braminorum, qua transvolutionem animarum ex uno corpore in aliud asserunt, quæ per se satis est ridicula, & refutari vix meretur. Interpres autem, Gallicæ linguæ ignarus, tam rudi & agresti sermone usus est, ut expoliendum hunc, ac delicato seculo accommodandum, Editor duxerit. Sic etiam *Pagodas* Indorum fat incondite vertit *Ecclesias*, & lavacrum, quo liberos imbuunt, Baptismum, quorum loco Editor voces aptas & ad rem accommodatas substituit. Legitur posthæc *Abrahami Rogerii* Dissertatio de ritibus Brachmanorum, quæ, licet non adeo prope institutum Editoris attingat, digna tamen visa est, quæ ob egregiam rerum, quas tractat, copiam denuo edatur. Verum eodem hæc, quo præcedens, vitio laborare dicitur. Multa affert inutilia, vana, superflua. Ex Belgico quoque sermone, quo Autor scripsit, tam imperite, tam barbare, conversa est, ut nec intelligi, nec legi, nisi ab illis forte, potuerit, qui certis de causis penitus res illas cognoscere & rimari voluerint. Interpres est *Thomas la Grue*, Artium & Medicinæ Doctor, qui edidit libellum Amstelodami A. 1670, 4. idem ille, qui ex Anglico transtulit *Alex. Ross* librum de Ritibus sacris totius orbis, quem Editor omnium, qui lucem viderunt, luce publica judicat indignissimum. Hi sunt Auctores, quos Præfatio commemorat. Sed in ipso libro plures habentur. Sequitur enim Dissertatio historica de Diis Orientalium Indorum, *Capitibus XIX* distincta, quibus Autor metamorphosin Deorum, fidem Indorum, opinionem, qua Trinitatem sub idolis suis *Bruma*, *Vixnu*, & *Rutrem*, effingunt, horum Numinum facta, sententiam Indorum de inferno, de anima, de mundo, ejusque perduratione, de Eclipsibus, temporum vicissitudinibus, &c. exponit, & demonstrat, in multis

tis Christianorum sacra cum Indicis convenire. Inde legitur Epistola P. *Boucqueti*, Soc. Jesu, Missionarii Madurensis, & Superioris novæ Missionis Carnatenfis, ad Episcopum, cujus finis est, ut ostendat, religionem Indorum totam e libris Mo-
 fis & Prophetarum esse desumptam. Tandem Supplementum Tractatum præcedentium coronidem huic *Tomo* imponit, in quo cerimoniz Indorum sacre figuris æque ac scripto sermone illustrantur, & de Brama, Ixora, Puda, Pexaios, Pés, Quenyvada, Wistnou, ejusque decem mutationibus, agitur. Sed, cum plurimum differant Autores, qui illas recensent, & alio modo mysteria illa interpretentur: aliter enim hæc *Rogerus*, aliter *Baldeus* in Descriptione Coromandeliz, aliter Lusitanus quidam Autor in Descriptione Deorum Indicorum, aliter *Kircherus* in China illustrata, referunt; Autori duplici modo depingere & exponere, quicquid est nugarum, & *Kircheri* verba Gallice versa inserere, visum est. His dimissis, ulteriorem *Wistnou* cultum sub nomine Jagarnat, & *Ixora* sub nomine Mahadeu & Lingam, Indorum processiones, Kamaetzimam Deum, pœnitendi modos, festa, choreas, adorationes, cultum serpentum, incantationes, oracula, pagodas, terræque, cui pagodæ superstruuntur, consecrandæ modum, lotiones Malabarorum, sacros cineres, & studia Braminorum, enarrat.

POETRIARUM OCTO, ERINNÆ, MYRUS, MYRTIDIS, CORINNÆ, TELESILLÆ, NOSSIDIS, ANYTÆ, *Fragmenta & Elogia, Græce & Latine, cum Virorum doctorum Notis. Accedit* GOTHOFREDI OLEARII *Dissertatio de Poetriis Græcis, Autorum veterum testimoniis & Supplementis variis aucta, cura & studio* JO. CHRISTIANI WOLFII, *in Gymnas. Hamburg.*

P. P. qui *Notas & Indices adjecit.*

Hamburgi, apud Abrahamum Vandenhoeck, 1734, 4 maj.

Alph. 1 plag. 6.

Xxx 3

Votis

Votis igitur eruditorum & Græcæ literaturæ amantium egregie satisfecit Cl. *Wolfius*, quod promissis olim datis se exsolvit, & *Sapphoni*, Poetriz Lesbiz, etiam reliquarum octo Fœminarum adjecit. Carmina, Fragmenta, & Elogia, quæ in *Fulvii Ursini* editione continebantur. Nullum dubium est, Græcarum literarum studiosos hunc *Tomum secundum* (de *priore* diximus in *Actis Anni 1735 Mens. Jun. pag. 250*) Poetriarum Græciz eodem applausu & favore esse suscepturos, quo *Sapphonem* dignati sunt, præsertim cum nitore, elegantia, accuratione, & diligentia, priori nihil cedat. Eadem enim ratione harum Fœminarum Carmina recenset Cl. Editor, qua in *Sapphone* edenda fuerat usus. *Ursini* editionem maxime sequendam sibi duxit, ita tamen, ut non solum eam emendaret, sed etiam sæpius adderet, quæ in ea prætermissa erant, & tamen ad Fragmenta harum Fœminarum pertinebant. Interpretatio Latina e regione singulis paginis posita est, ut in *priori Tomo*. *Thomas* quidem *Thomajus Vargas*, Hispanus, in Animadversionibus suis ad *Garcilassi de La Vega*, Poetz Hispani, Carmina, quæ prodierunt Madriti A. 1622, 12, Latinam suam versionem Græcarum Poetriarum, notis instructam, pag. 27 commemorat. Et *Nicolaus Antonius* in Bibliotheca Hispanica Nova Tom. II pag. 253 refert, *Vargam* privilegio Regio ad Collectionem hanc edendam jam ab A. 1621 munitionem fuisse. At vero, hanc versionem non vidisse lucem, ex eo patet, quod *Antonius* illud A. 1672, postquam *Vargas* A. 1641 fati functus fuerat, tanquam *divenditorum* afferat. Comparet itaque hic interpretatio Latina horum Fragmentorum, quam alii jamjam dederant in illis Autoribus, unde translumpta sunt, quanquam etiam nonnunquam nova fuit addita, ubi id postulabat necessitas. Sunt autem harum Fœminarum, quæ in hac Parte sistuntur, numero octo. Primum tenet locum *Erinna*, patria Lesbia, quæ æqualis *Sapphonis* fuisse dicitur, in quam *Antipatri*, *Leonide*, *Aselepiadis*, *Antiphaxis*, & aliorum, Carmina, cum nonnullis ipsius *Erinna* Epigrammatibus & Fragmentis, sistuntur. Altera Fœmina *Myro* est.

Pag. 2 - 24.

26 - 27.

By.

Byzantia, *Homeri* Tragici vel mater, vel filia, cujus Carmina & Fragmenta hic Lectoribus exhibentur. *Tertio* leguntur *Myrtidis*, Anthedoniz, -cujus inprimis *Plutarchus* meminit, Carmina, *quarto* *Corinna*, Tanagræ, quæ *Pindari* temporibus vixisse dicitur, illumque quinquies superasse, *quinto* *Telephilla*, Argivæ, quæ temporibus *Cleomenis*, Spartanorum Regis, floruit, *sexto* *Praxilla*, Sicyoniz, cujus inprimis Ode *Achilles* laudatur ab antiquis, *septimo* *Nossidis*, Locrensis, cujus maxime Epigramma in *Rhinthonem* celebratur, quod etiam solum de ea habet *Ursinus* in sua Poetriarum editione, cui tamen plura ejusdem Carmina ex aliis adjecit Cl. Editor; *octavo* & ultimo loco *Anya*, Tegeatidis, Epigrammata comparent. Plura omnino habet Carmina hæc editio, quam *Ursiniana*, quæ diligentiz & curæ Cl. *Wolfii* debentur, cum ea ex variis Autoribus collegerit, & insuper in notis subjectis sollicitè indicaverit, unde singula aut Carmina, aut Fragmenta, aut Elogia, sumta sint. Præterea doctissimorum Virorum Annotationes & Observationes omnes ex variis Autorum editionibus, ex quibus hæc Fragmenta sumta sunt, textui subjectas deprehendere licet. Itaque habes in hac editione non solum *Ursini*, *Obsopæi*, *Brodæi*, *Sylburgii*, *Jungermanni*, *Holstenii*, de *Pinedo*, sed etiam ex recentioribus *Kustæri*, *Harduini*, *Worthi*, *Kubnii*, *Perizonii*, *Berkelti*, *Häschelii*, *Bronckhusii*, *Bentleji*, *Spanhemii*, *Olearii*, *Pauw*, & aliorum, observationes, quibus verba Poetriarum vel emendantur, vel illustrantur. Accedunt his, quæ Ill. *Steinbeilius* ad Cl. Editorem miserat. Tandem & suas observationes & animadversiones non inconcinnas adjecit Cl. *Wolfus*, in quibus non solum, ut jam indicavimus, lectorem, unde Elogia & Fragmenta istarum Fœminarum sint sumta, docet, sed etiam textum sæpe corrigit, sæpius explicat, & verum sensum demonstrat, alios Autores in consilium vocat, Græcamque phrasin illustrat. Studium suum hac in re iterum non denegavit Cl. *Phil. Jac. D'Orville*, quem nonnullas emendationes & eruditas observationes Cl. Editori transmisisse, vel ex pag. 11 & 84 patet. Græcum sermonem multis in locis expli-

Pag. 38 —
41.
42 — 61.
62 — 75.
76 — 81.
82 — 92.
92 — 115.

- Pag. 56. 85. explicavit, & quæ velit Poeta, enarravit, atque ex Geographia, ubi necesse est, illa affert, unde dicta Poetriarum lucem accipiunt. Inde etiam factum est, ut multos Autores contulerit, ex quibus nominatim varios producit, v. g. *Eustathium, Scholia Homeri, Etymologicum M. Hesychium, Scholia Tzetzi, Anthologias*, & multos alios ex Autoribus, qui vel rem eandem narrant, vel etiam dicta confirmant.
4. 26. 43. Voces & phrasæ varias, inprimis Græcas, explicat, v. g.
44. 63. 82. *ῥέος, κρῶζειν, ἐνέπεια & ἐνεπία, γέρατα & γέρα, λυρή, κατίλος, δῆνος, κάλυξ, σάμεν & ἀμάρλλον, οἴχεσθαι*, &c. At, aliorum, & potissimum recentiorum, interpretationes quod attinet, nec has neglexit, sed data occasione adduxit. Sic
10. in *Erinna* Carminibus *Hug. Grotii* interpretatio Latina occurrit, & in eadem Poetria ejusdem *Grotii, H. Stephani, Justii Lipsii, & Casp. Barthii*, ut de aliis locis nihil addamus. Tandem & illud silentio prætereundum non est, hanc editionem eo nomine sese mirum in modum commendare, quod multa habeantur in animadversionibus inedita. Non enim solum Lexicon aliquod *Photii* manu exaratum sæpe adhibuit, sed etiam ex Bibliotheca *Uffenbachiana* nonnulla Epigrammata nondum edita variis in locis protulit Cl. Editor. Ad
18. 20 seq. calcem omnium horum Carminum adjecta est *Gothofredi Olearii*, olim nostri, Dissertatio *de Poetria Græcis*, observationes historicas & criticas continens, quam hic habuit Lipsiæ anno hujus Seculi octavo. Neque tamen nude adjecta est, sed variis observationibus & animadversionibus aucta & condecorata. Ingens augmentum cepit hæc Dissertatio
95. 102. 105. statim ab initio in Præfatione, ubi pleniorẽ & accuratiorẽ Scriptorum de fœminis doctis ordine literarum indicem exhibet. In ipsa Dissertatione Cl. Editoris opera eo potissimum respexit, ut locos veterum Græcorum inprimis, quos *Olearius* quidem indicaverat, non autem accurate apposuerat, adjungeret, & ex Autoribus uberius recitaret. Deinde varia profert, quibus dicta ab Autore poterant illustrari, confirmari, & certiora reddi. Multas præterea
117. Po-
- 119 seq.

Poetrias addidit, quæ Autori, ut in ejusmodi rebus fieri solet, ignotæ fuerant. Itaque in earum numero, quas in scenam produxerat *Oleaxius*,prehenduntur *Arignote*, Pythagorica, *Aristomacha*, *Aristoclea*, sacerdos Delphica, *Cassia*, sive *Cassiana*, sive *Icassia*, virgo, *Eurydice*, *Irene*, *Marsesia*, *Marttha*, *Olympias*, Thebana, *Pantenis*, Poetria Latina, *Perialla*, *Phantasia*, *Salpe*, Lesbica. Totum Opus tandem claudunt Indices, & primus quidem Aëtorum veterum, apud quos Fragmenta & Elegia Poetarum Græcarum reperiantur, alter vocum Græcarum, tertius rerum notabiliorum. Ceterum hos superatos labores Cl. Editori ex animo gratulamur, & reliquis ejus institutis, quibus de literatura Græca optime merebitur, inprimis Fragmentis mulierum Græcarum proficiat, in quibus colligendis jam versatur, bene precamur.

Pag. 130.
141.
161. 163.
164. 165.
170. 173.
180.

INTRODUCTIO IN LECTIONEM NOVI

Testamenti, in qua, quæ ad rem Criticam, Historiam, Chronologiam, Geographiam, varias Antiquitates, tam sacras, quam profanas, pertinent, breviter & perspicue exponuntur: cujus primas lineas olim duxit D. JO. GEORG. PRITIUS, Rev. Francof. ad Mœnum Ministerii Evangelici Senior meritissimus, beate defunctus; nunc autem uberius eam digessit, singulis fere paginis auxit, novasque Dissertationes passim adjecit, M. CAROLUS GOTTLÖB HOFMANN, S. S.

CAROLUS GOTTLÖB HOFMANN, S. S.

Theol. Baccal. & Eccles. Lips. ad

Ædem S. Petri.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschii B. Filium, 1737, 8 maj.

Alph. 1 plag. 16, cum Fig. zn. 6.

Cum sacri Codicis & oraculorum divinerum justa interpretatio sine mediis necessariis fieri nullo modo possit; facile intelligitur, omnibus, qui sacris literis operam navant, in eo maxime esse elaborandum, ut illa brevi & optima via possit obtineri. Ad ipsos vero legendos & explicandos

Yyy

Sacra

Sacræ Scripturæ libros nihil magis conducit, quam si Virorum doctorum, qui Introductiones in Libros Biblicos concinnarunt, laboribus recte utaris. Nos itaque piis manibus B. *Pritii* gratias debemus maximas, quod insigni studio Introductionem in libros Novi Testamenti concrisperit in usum studiosæ juventutis. Præstantiam hujus laboris tres ejus editiones, intra viginti annorum spatium publicatæ, satis loquuntur. Nostrium in præsentem erit, de hac nova, quæ quarta est, editione, haud ita pridem luce publica donata, paucis differere, ut pateat, quid hæc præ reliquis habeat singulare. Rem fecit laude omni dignissimam Rev. *Hofmannus*, quod variis Opus hoc annotationibus, bonæ frugis plenissimis, per singulas fere paginas auxerit exornaveritque. Hic, cum doctissimum hunc *Pritii* libellum per aliquot annos Academicis prælectionibus illustrasset, & bibliopola *Gleditschius* de eo denuo edendo cogitaret, suas observationes cum illo eò libentius communicavit, quo minus *Pritiana* additamenta expectari poterant. Tertiæ, quæ anno hujus Seculi quinto & vigesimo in lucem prodit, editioni Cel. *Kappius* noster addiderat breves & succinctas annotationes, suppresso tamen suo nomine, propterea quod vivo Autore non liceret falcem in ejus inessum immittere, & copioso Commentario ejus observationes illustrare, lectionibus potissimum Academicis scriptas. In hac nova editione easdem annotationes additas videbis, hisque nomen *Kappii* adscriptum a Pl. Rev. Editore, quippe existimante, dapes, etsi rariores, ut Cel. *Reimannus* judicat, tamen amœniores & saniores, a Viro doctissimo esse appositas. Sed & suas subjecit annotationes breves, suo item nomine signatas, ne cum illis, quæ *Kappio* debentur, confundi possent. Illa vero, quæ *Pritiano* Operi intexta sunt, per diversas literarum notas distinguuntur, ita, ut, quæ majoribus literis sunt expressa, B. *Pritio*, quæ minoribus, *Hofmanno*, debeantur. Sed, ut plenius Lectores nostri intelligant, quæ Cl. Editoris studio huic accesserint editioni, paucis exponere id ipsum, nostram judicamus. Statim in
Prole-

Prolegomenis plerosque illos Autores adducit *Hofmannus*, qui cum e Lutheranis, tum e Reformatis, Pontificiis, & Remonstrantibus, Criticam sacram in Novum Testamentum conscripserunt, eandemque suis observationibus illustrarunt. In horum exercitu levis quidam irrepsit typhothetarum vitio error, cum *Stephanorum* nomina Pontificiis annumerentur, quem jam Pl. Rev. Editor in Praefatione annotavit, Reformatis fuisse associanda, recte monens. Alius error, quamvis altero adhuc levior, eodem in loco huic addi posset, quando *Jacobi Lensant* Introductio in libros Novi Testamenti adducitur, & Germanica ejus interpretatio Cl. *Ernesti* nostro, Scholæ Thomanzæ Rectori, tribuitur, quæ ejus fratri, nunc in Thuringia verbi divini Ministro, adscribenda fuisset. In ipso Opere quæ debeantur Pl. Rev. *Hofmanno*, ita commemorabimus, ut initio, quæ ad verba *Pristii* annotavit, deinde illas Commentationes, quas ipse integras adjecit, enarremus. *Cap. I.*, ubi de Novi Testamenti inscriptione & nomine differit *Pristius*, docte idem argumentum & plenius exequitur *Hofmannus*, eodemque in loco de Epistola *Abgari* ad Christum verba facit, rationes & affirmantium & negantium expendens. *Cap. III.*, quando de iis locis Novi Testamenti, de quibus olim disputatum fuit, an genuini sint, est sermo, ad singula loca, de quibus dubitatum fuit, varia monet, & non superesse causam de illis dubitandi, plenius demonstrat, *Tolandii* quoque errores considerans, dextreque refellens. Quando ad libros Novi Testamenti speciatim progreditur *Pristius*, in eam laudem omnino non exiguam mereri nobis visus est Pl. Rev. Editor, quod ubivis non solum canonicam auctoritatem argumentis, tum pædagogicis, tum externis, tum internis, confirmet, sed etiam dissentientium argumenta solerter & feliciter confutet, quo illud maxime pertinet, quando quæritur, an huic vel illi Autori adscribendus sit liber, ut in tractatione de Epistola ad Hebræos, *Jacobi*, *Juda*, & aliorum, factum est. Ubi *Pristius* de Apocryphis Novi Testamenti *Cap. XI* differerat, observationes nonnullas, *Tolandianis* aliisque Antiscripturariorum cavillationibus oppositas, adjecit *Hofmannus*.

Pag. 2.

6.

8 seq.

13.

17 seq.

23.

134.

- nus, &, quæ generatim de omnibus Apocryphis dici poterant,
 in compendium misit. *Cap. XII* Autores potiores adducit,
 de vitis & munere Apostolorum exponentes. *Cap. XIII* de
 146. *Matthæo* differit, & ex collatione & harmonia Evangelista-
 149. rum demonstrat, per *Lebbaum*, a *Matthæo* allatum, non in-
 telligi nisi *Judam Thaddæum*, quem *Lucas* *Judam Jacobi* no-
 minat. Porro, nomen *Lebbei* & *Levi* non esse unum idem-
 que, sed *Lebbaum Judam Thaddæum*, *Levi* vero *Matthæum*,
 167. designare, adjectis nonnullis de *Matthæi* martyrio & scri-
 ptis spuriiis, ostendit. Eadem ratione ad *Marcum* pergit, &
 175. inprimis, an fuerit *Petri* discipulus, ejusque interpres, quærit.
 Ad *Lucam* progressus, de ejus nomine monet, eum nonnun-
 197. quam *Lucium* & *Lucanum* dici, de ejus patria, familia, reli-
 gione, num fuerit medicus aut pictor, non contemnenda ob-
 234. servans. *Joannis* Evangelistæ vitam paucis quoque com-
 memorat. Quando ad *Petrum* perventum est *Cap. XVI*, il-
 lam etiam quæstionem tangit, num *Petrus* Romanus fuerit, &
 238. negantes & affirmantes Autores adducens. Larga messis est
Cap. XVII Autorum, qui vitam & fata *Pauli* Apostoli descripse-
 runt; tum de jure civitatis Romanæ Tarfenlis, de *Pauli* eru-
 ditione, ejus præceptore, *Gamaliel*, artificio condendi aula, et
 245. conjugio, itineribus, anno conversionis, pauca adducuntur,
 in quo ultimo investigando se multum temporis consum-
 261. sisse fatetur Pl. Rev. *Hofmannus*, ut cognosceret, a cuius par-
 tibus stet veritas. De martyrio quoque ejusdem *Pauli*
 docte differit. *Cap. XIX*, ubi de reliquis Apostolis in com-
 pendio exponitur, breviores etiam adpersit observationes,
 quibus vel ad Autores provocatur, vel res a *Pritio* allatæ
 287. patris illustrantur. *Cap. XXI* de lingua authentica Novi Te-
 stamenti agitur, ubi *Hofmannus* noster, cur Græca lingua No-
 293. vum Testamentum scriptum sit, disquirit, argumenta, quæ
 pro Hebræo Evangelio *Matthæi* pugnant, expendit, eademque
 302. refellit, argumentis contrariæ sententiæ prolatis & vindicatis.
 Eandem diligentiam adhibuit in quæstionibus, num *Marcus*
 Evangelium Latine scriptum, & Epistola ad Hebræos He-
 braice confecta fuerit, ubi inprimis *Josephi Hallæi* argu-

menta confutat, & pro Græco Codice pugnat. *Cap. XXII*, de lingua Hellenistica, illa adducit, quæ de Latinis, Hebraicis, Solæcicis Novi Testamenti dici possunt, & causas aperit, cur in Novo Testamento non sit pure Græcus stilus, ac, *Demosthenem* intelligere potuisse Novum Testamentum, contra Cl. *Wetgenium* asserit. *Cap. XXIV* distinctionem verbum in Novo Testamento non a sacris Scrip-
 ptoribus excogitatum, sed humanam inventum esse, demon-
 strat, causam & rationem harum distinctionum simul ape-
 riens. De minoribus distinctionibus, punctis, &c. *Cap. XXVII* ita mentem suam exponit Pl. Rev. Editor, non ab Apostolis & Evangelistis hanc distinctionem esse profectam, sed recentiori ætate inventam, ubi nonnulla quoque contra *Rogallium* monet. *Cap. XXVIII*, de accentibus quando disse-
 rit, sine accentibus Græcos scripsisse olim, asserit, & ad mar-
 mora, lapides, & numos, provocat, variisque id ipsum ar-
 gumentis munit, de quibus quidem non disputamus, recor-
 damur tamen, a Cl. *Havercampo* nuper nonnullos numos
 & inscriptiones satis vetustas fuisse productas, ac expli-
 catas, in quibus ejusmodi characteres occurrunt. *Cap. XXIX* variantes lectiones noster *Hofmannus* in tres classes
 dividit, ad primam falso ita dictas, ad secundam quorundam
 manu exaratorum Codicum, vel Patrum & versionum, me-
 numentis innoxias, ad tertiam, quæ vere variantes lectiones,
 & multi momenti, sunt, referens. Addit & causas va-
 riantium lectionum, Criticorum audaciam accusans,
 & nonnullos canones, huc spectantes, ex *Pfaffio*, *Benge-
 lio*, & alijs, repetens. Qui de MStis Græcis & Græco-Lat-
 injs, & varijs Novi Testamenti editionibus, scripsere, hos
 diligenter indicat. *Cap. XXX* pauca monet de Codice Can-
 tabrigiensi, Alexandrino, Claramontano, Vaticano, Regio
 Parisiensi, *Sangermanensi*, *Barnieriano*, *Carpzoviano*, & Beroli-
 noni; nec maiorem diligentiam in annotandis Novi Testa-
 menti editionibus adhibuit, quarum quæ sunt recens editæ,
 eas adjecit. *Cap. XXXI* de rebus gestis *Herodis* ulterius agit,
 imprimis de censu ab *Augusto* imperato *Luc. II*, simulque ad

Pag. 358

364

368

375

384

416

- dubia hac de re mota respondet; adjectis nonnullis de infanticidio Bethlemitico, de familia *Herodiadum*, & eorum genealogia. *Cap. XXXIV* Galilzæ sectam, & qui fuerint Zelotæ, describit, *Calmoti de Herodianis* novam conjecturam proponit, Samaritanos & eorum dogmata plenius recenset. *Cap. XXXVI*, de genealogia Novi Testamenti, quo *Herodis & Augusti* anno Christus natus fuerit, disquirat. *Cap. XXXVII*, ubi de Geographia Novi Testamenti sermo est, non solum in genere Scriptores Geographicos nominat, sed etiam Terram sanctam & nonnullas regiones speciatim describit, v. g. Galilzæ, Cæsaream *Philippi*, & nonnullas urbes, earumque situs sigillatim recenset, quæ ipsa ad intelligendum Nov. Fœdus plurimum faciunt. In hoc *Capite* etiam duas Mappas Geographicas, unam Terræ sanctæ, alteram Asiæ minoris, invenies. *Cap. XXXVIII*, præter nonnullas breviores annotationes de urbe Hierosolyma, plenius eam describit, quantum ad intelligendum Novum Fœdus necesse erat, montes circa Hierosolymam sitos, fontes, aquas, & reliqua memorabilia, exponens. Nec minorem diligentiam adhibuit *Cap. XXXIX*. Cum enim in eo B. *Pritius* historice de templo disseruisset, non vero ipsum templum descripsisset, sola ichnographia ex *Fullero & Lightfoote* desumpta, hunc laborem in se suscepit Pl. Rev. *Hofmannus*, & secundum templum Hierosolymitanum uberius delineavit, ducesm secutus potissimum *Relandum*, & templi conspectum, ut mente conceperat, æri incidendum curavit, qua in re suam diligentiam desiderari non passus est. *Cap. XL*, de numis Novi Testamenti, in genere observat, Romanos ab urbe condita per quinque fere Secula non nisi asses & semisses ex ære conflatos habuisse. Singulas deinde species numerorum Judæorum exponit, & eorum valorem dilucidat. *Cap. XLII*, ubi de mensuris disseritur, de chœnice, & ejus capacitate, varia disputari monet, reliquas mensuras etiam attingens, & tabulam mensuræ aridorum & fluidorum subjungens. *Cap. XLIII* mensuram intervallorum, stadium quippe, viam *sabba-*

sabbathi, & reliqua, sistit, &, quæ hic disputari solent, paucis exhibet. *Cap. XLIV* de naturali die nonnulla ponit, quid sint duæ vesperæ, quid vigilæ noctis, quid gallicinium, & reliquas difficultates, quæ de tempore in S. Codice occurrunt, plenius commemorans, In tractatione de Synedrio *Cap. XLV* maxime explicat, qui fuerint scribæ, & pœnas Judæorum recenset majores & minores, arduam simul quæstionem tangens, num habuerint Judæi vitæ & necis jus, cum Christus morti addiceretur. *Cap. XLVI*, de Synagoga, Autorem Anonymum maxime confutat, qui, nullas Synagogas Hierosolymis fuisse, contenderat. Hæc sunt illa potiora momenta, quæ ad B. *Pritium* Rev. *Hofmannus* annotavit. Sed & singulis fere *Capitibus* observationes satis elegantes adjecit. At de *Epistolis Pauli* prorsus tacuit, quod longior hic esset labor, quam quem hic liber posset capere. Itaque constitutum est Pl. Rev. Editori, Volumen justum, in quo Introductio in *Epistolas S. Pauli*, Apostoli, tam generalis, quam specialis, dabitur, evulgare, ad quod opus perficiendum nos ei divinum auxilium, viresque cum corporis, tum animi, comprecamur. Quod vero ad illa attinet, quæ ab *Hofmanno* in hoc libello addita fuerunt & disputata, de quibus antea prorsus nihil exstiterat in *Pritio*, paucis & hæc ipsa indicabimus. Præter Prolegomena de Autoribus huc spectantibus, huc pertinet *Historia Canonis Novi Testamenti*, in compendium missa, ubi per Secula exponit, qui libri Novi Testamenti fuerint olim in canonem relati, de quibus dubitatum, & qui semper admissi fuerint; ubi disseruerat *Pritius* de *Epistola ad Hebræos*, docet nos Cl. Editor, ad quos data fuerit hæc *Epistola*, unde & quo tempore missa, quem locum in canone obtineat. Singulis etiam libris, tum *Evangeliiis*, tum *Epistolis*, brevem analysin eorum subjecit, quæ harum rerum studiosis omnino sufficere possunt. Cum de prima *Epistola Petri* prorsus tacuisset *Pritius*, tractationem de hac inseruit Rev. Editor, qua auctoritatem ejus canonicam probat, & ulterius demonstrat, hanc *Epistolam* tam ad ex-gentiles, quam ad ex-Judæos, fuisse datam, examinata

26.

53.

76.

Hallett

Pag. 154.

169. 181.

200.

188.

Halleri sententiâ. Omnibus Evangelistis peculiarem adje-
 cionem, ubi partim de Autore, partim de tempo-
 re scripti Evangelii, de occasione, scopo, lingua, perfectio-
 ne, autoritate canonica, agit, exceptionibusque adversario-
 rum respondet. Idem dicendum est de introductione in A-
 cta Apostolorum, ut reliqua brevitatis ergo taceamus. Satis
 ex his a nobis commemoratis poterit intelligi, quid hæc edi-
 tio præ reliquis habeat singulare. Gratias vero habebit qui-
 libet Pl. Rev. *Hofmanno*, quod studiosæ juventuti tam ele-
 gantem libellum tradiderit, ex quo certe multum proficere
 poterunt, qui ampliori Bibliotheca destituantur, siquidem o-
 ptimos Autores ubique consuluit, nec tantum eorum senten-
 tias adduxit, sed etiam optimam elegit, & suam simul men-
 tem explicavit, quod multi hodie omittere solent, lectores
 incertos relinquentes. Neque tamen ita in verba sui *Prisii*
 juravit, ut nunquam ab eo discesserit, quin sæpe potius ejus
 effata corrigit, v. g. pag. 352, ubi *Prisius* sententiam *Heideg-
 gero* adscripserat, quæ minime illius fuit, pag. 430, ubi *Prisium*
 accusat, quod nomina procuratorum tur baverit, pag. 549, quod
 asseruerat, Judæos consueisse diei ab ortu solis capere ini-
 tium, cum potius, omnes dies ab occasu solis eos inchoasse,
 existimet *Hoffmannus*. In templi structura & loco prorsus ab
 eo dissentit, quod etiam in aliis locis observatur, e. g. pag. 583
 & 586. Nos his nihil in præsentem addimus, Pl. Rev. Editori
 vitam viresque, ad reliqua, quæ orbi erudito promissit, opera
 perficienda, ex animo comprecantes.

Mit Anmerkungen erläuterte Nürnbergische Reformation vom
 Jahr 1564, ic.

h. e.

COMMENTATIO SUCCINCTA IN CODI-
 cem Juris Statutarii Norici de A. 1564, multis annota-
 tionibus, ac, ut vocant, præjudiciis, illustrata, variis-
 que Ordinationibus, veluti Civitatis, Banca, Appella-
 tionum, Judiciorum, Cambiorum, nec non Articulis
 bellicis, aucta & ornata.

Norici

Partes III.

Noribergæ, apud Jo. Andr. Endteri Hæredes, 1737, fol.
 Pars I Alph. 11 plag. 8, Pars II Alph. 5 plag. 19,
 Pars III Alph. 4 plag. 7.

Non est pæne ulla in Germania urbs, licet ignobilis & ob-
 scura, cui non sint singularia sua Statuta. Inter hæc au-
 tem Noribergensia, Reformationis titulo nota, jam dudum
 nominis quandam celebritatem obtinere. Sæpius enim au-
 cta, & publici juris facta, leguntur. Id quod abunde satis te-
 statur Celeb. *Kæleri* Historia hujus Codicis statutarii. Non-
 dum tamen Commentario adeo vasto, moleque sua fere la-
 borante, ut præsentis, fuerunt illustrata. In Præfatione, quæ
 Operis hujus dedicationem, ad Noricum Senatam directam,
 & Figurarum quarundam ænearum, in fronte statim compa-
 rentium, explicationem, excipit, suscepti laboris causam præ-
 cipuam profitetur Cl. Autor, *Mavii*, celeberrimi ad Jus
 Lubecense Commentatoris, & aliorum, exempla, nec
 non, qui publicis ejusmodi editionem expetere votis, *Kæle-
 ri*, *Hoffmanni*, & *Pistorii*, monita. Proposuerat autem
 sibi ab initio Autor, ut ibidem testatur, *Partem I* separa-
 tim in lucem emittere, Historiamque Noricæ civitatis diplo-
 maticam, ut & Dissertationes, ac varia scripta, jamjam edita,
 Operi annectere; sed mutavit consilium, hisque una cum
 Historia omiſſis, integrum Commentarium jam cum
 erudito orbe communicat, promittens, data occasione me-
 moratam Historiam diplomaticam separatim se datu-
 rum. Significandum hoc quidem ideo duxit, quoniam in
 ipso Opere ad ita dictam Appendicem Documentorum sæ-
 pius provocavit, his tamen in Voluminibus nusquam extan-
 tem. *Parte* vero *prima* hujus Commentarii, omnium
 primo occurrunt annotationes ad ipsum titulum, in qui-
 bus Autor ab antiquissimis Germaniæ temporibus labo-
 rum suorum initium lumere, & nobis ob oculos ponere, co-
 nat, quo demum modo Germaniæ historia dividenda, quæ
 sit civitatum, pagorum, vicorum, Gau, An, Burg, nominibus
 vera incholes ac natura, qua porro ratione vici & burgi pagi

Lzz

effecti

effecti sint, & hi in civitatum numerum venerint. Inde differentiam inter villam & oppidum, urbem & civitatem, pariter ac villas regias & legis, attingit. Et ab his ad antiquissimos Germaniæ incolas, eorumque linguam, deinde ad Gallos, sive ad Francos, Alemannos, & Celtas, progreditur. Hi ipsi occasionem præbent deducendi primas omnium Germanorum origines, ac duorum præcipuorum Germaniæ sive Alemanniæ fluviorum, *Danubii & Rheni*. Quibus relictis, varias Alemanniæ divisiones, & primos populos, ostendit. Sequitur Norici civitatis veluti generalis origo, nec non prisina Norici & quatuor sylvarum facies. In tempus etiam inquiritur conditæ Noribergæ, & orti nominis Nordgavii, demonstraturque, Noribergam *Caroli M.* ævo jamjam floruisse. Succedunt prima Franconiæ initia & origines. Ex his itaque suppositis omnibus Autor conclusionem de Noricis legibus elicere tentat, ab illisque rursus ad antiquissimas Germaniæ leges, & quidem ante *Caroli M.* tempora, recedit, ostendens differentiam inter Leges & Capitularia, horumque compilatores, quibus addit Legem Salicam, ceterasque Francorum, Alemannorum, Bajoariorum, & Saxonum, leges, quas excipiunt Noribergensium feudales, A. 1208 promulgatæ, Jura Romana & Pontificia, quæ, quomodo in Germania fuerint recepta, ex antiquis quibusdam documentis Noricis clarum redditur, Specula porro Saxonicum & Alemannicum, Lubecensis item, & Bavarica, & Angustana jura. Quibus quidem expositis omnibus, ad antiquissimas etiam Noribergensium leges accedit Autor, nexum docens, quo universalis Germanici imperii & particularia jura moresque a *Carolo M.* ad *Fridericum II.*, & inde ad annos 1484 ac 1564, Noribergensibus Statutis sint innexa, hæcque corroborent ac illustrent, qua non minus ratione imperii civitates jus condendi Statuta exercuerint, ac una ad exemplum alterius privilegia desuper acceperit. Et quæstionem tangit denique, an sit aliqua, & qualis, differentia inter Civitates imperii & Civitates imperii liberas. Ab his iterum Noribergam se confert Autor, vindicans ipsi recentioribus etiam temporibus jus condendi

dendi Statuta, sistensque primam & secundam Reformationis Noricæ editionem, prioris formam & indolem, nec non reliquas. Quibus deinde subjungit Autor disquisitionem de origine hujus vocis, Reformationis scilicet, & indicem Commentatorum in illam, ubi inprimis de *Wurffbau* differentie Juris Civilis & Reformationis Noricæ agitur. Absolutis nunc demum in titulum annotationibus, Cæsaris *Ferdinandi I* privilegium de typis imprimendo hoc Codice statutorio, A. 1563 concessum, integrum inseruit Autor, redditus, quibus adductus id fecit, rationibus, simulque universam de ejusmodi privilegiis Cæsareis doctrinam, illamque de Statutorum confirmationibus, ac insinuationibus, Cameræ iprimis imperiali faciendis, persequitur, inter alia Statutorum confirmationem a superiori prudentiæ, non necessitatis, affirmans, nec non inter maxime singularia albo veluti calculo notans, *Ferdinandum I* mox post publicationem hujus Reformationis diem obiisse supremum, exequiasque illius ultra annum ob belli calamitates fuisse dilatas. Sequitur ipsius Reformationis Noricæ Præfatio, cum annotationibus, X momentis inclusis, quæ sequentibus *Sectionibus* pertractantur, earumque *prima* quæstionem continet: an & quatenus Statuta peregrinos quoque obligent; quæ ratione Noribergæ affirmatur, & quæ generatim circa hanc doctrinam a Doctoribus tradi solent, afferuntur & expenduntur, nec non præcipui casus & modi recensentur, quibus peregrini Statutis illigari soleant. Accedunt *Sectionis secunda* quædam vocabula, in supra citata Præfatione contenta, veluti *Obrigkeits, gebietzen, Pfsge, &c.* illustranda, quorum occasione Autor de variis nominibus judiciorum, magistratuumque, e. g. *Bürgermeister, Rath, &c.* nec non subditorum, veluti civium Pfal- & Usburgerorum, incolarum, & qui sub protectione tantum sunt, Vassallorum, Officialium, Censiticorum ita dictorum, Hinterlassiorum, Schriftfasserum, Amtfasserum, rusticorum, servorum, famulorum ita nominatorum, Ehehaltiorum, Auspannigerorum, Wildfangiorum, Hagenstolzierum, Captivorum, Turcarum, Nobilium, Ministerialium, Doctorum, & ceterorum qui in

Academiis gradum aliquem consecuti sunt, generatim agit. Inter alia quoque Noribergenſibus ſuperioritatem territorialem extra ipſius ambitum vindicare cogatur, provocans ad Reformationis vocabula *Obrigkeiten & Gebieten*, quæ verba in antiquioribus etiam Reformationis editionibus, veluti A. 1484 & 1498, continentur, in quibus Autor ſuz aſſertionis argumentum graviffimum poſuit, licet forſan aliis non æque grave videri queat. Sed noſtrum non eſt, lites hic attingere toto præne orbe celeberrimas periculoſiſſimasque. *Sectione tertia* Statutorum Noricorum fontes exhibentur. Deſumpta ſcilicet ſunt e Jure Civili, Communi, Canonico, Recessibus imperii, antiquo Jure Feudali Alemannico & Saxonico, ac particularibus denique Noricis conſuetudinibus. Ex harum numero imprimis notari merentur, 1) ſuis tutelæ ac curæ anno ætatis decimo octavo completo; 2) per matrimonia & adhuc ante annum decimum octavum ceſſare curam; 3) maſculos & fœminas, quibus ſunt parentes, vel tutor aut curator fuere, ſine illorum horumque conſenſu, & maſculos ante annum vigefimum ſecundum, fœminas ante annum vigefimum quintum, matrimonia valide inire non poſſe; 4) fœminas contra curatorem deſtitutas poſt annum decimum octavum valide ſeſe obligare; 5) perpetuam fœminarum tutelam, ut & exceptionem Senatusconſulti Vellejani penitus hic ceſſare: ubi, quæ Autor e *Bayero*, ut profitetur, de Saxonia circa fœminarum curam adducit, præxi omnino repugnare videntur; 6) teſtamenta & alios majoris momenti contractus coram ita dictis *Genante* confici debere; 7) juramenta propter fortitiones annuas magistratum præſtanda; ac 8) denique (*Sectione IV*) varia imprimis ſingularia circa matrimoniorum communionem. Modo datam regulam comitantur caſus quidam excepti, quos *Sectione V* tradit ac explicat Autor, quaſtionemque, in quantum leges ad præterita tempora extendenda, exponit, adductis, quæ a Doctoribus in hoc argumento tradi ſoleant, immixtis etiam, quæ vocantur, præjudiciis Doctorum. Eadem ratione *Seſſ. VI, VII, VIII, IX*, doctrinas de legum promulgatione, Statutorum interpretatione, præſertim in legis tranſgreſſores ſtatutis, neceſſitate magistratum, legum

gum & judiciorum, variaque illorum utilitate, persequitur Autor, notitiam tandem suppeditans *Seçf. X* antiquiorum Imper. privilegiorum, Noribergensibus concessorum. Præfationem excipit *Partis I Tituli i, de variis Judiciis* inscripti, ut ajunt, rubrum, cujus annotationes sæpius memoratæ Reformationis Noribergensis divisionem, & a Jure communi antiquioribusque Ordinationibus differentiam, inspersis nonnullis monitis, recensent, & generatim loca indicant, in quibus Noribergæ jus dicitur. His subjungit Autor pleniorē, ut vocant, introductionem Reformationis; cujus *Partis I* varias item in *Sectiones* est divisa. Senatus Noricus earum *primam* absolvit, in qua Autor ostendit societatum humanarum, ut & urbium incolarumque, electionum senatoriarum, & Noribergensis speciatim, origines, ac denique errores quosdam, circa statum Noribergensem, & Senatus inprimis rationem, commissos. Succedunt *Sectione secunda* Senatus & Regiminis personæ. De Consulibus autem & Scabinis tantum hic quædam notare secum constituit Autor. Sunt scilicet 26 Consules, 13 Seniores, & 13 Juniores, quorum omni ævo per mensem unus e Senioribus, & e Junioribus unus, partes imperii gerunt. Eodem tempore & modo duo alii Judicio civitatis assident, postquam scilicet illud a Senatu separatum fuit, ita tamen, ut Junior regens Seniori certa ratione sit subjectus. Præterea 13 alii, 7 scilicet Seniores, & 6 Juniores, inquisitiones & causas criminales tractant. Ipsas etiam officii rationes Consulium & Scabinorum fusc satis describit Autor, ac quædam addit de indole nominum Consulium & Scabinorum. Inde *Sectione tertia* res persequitur Autor ad Senatum deferendas, itidem tractandas, & decidendas. In harum censum, præter provocationis modum eo devolutæ, referuntur causæ per documenta omni exceptione majora liquidæ, porro quæ ad statum civitatis publicum pertinent, vel sunt majoris momenti, ac moram non patiuntur, estque & hic in usu charta signata. *Partis II* Introductionis plenioris sistit officia præcipua Civitatis Noricæ, ab uno vel pluribus Senatoribus administrata, qui causas eo pertinentes vel suæ autoritate cognitæ decidunt, vel ad Senatum referunt. Inter hæc vero primum *Seçf. I* occupat locum castri imperia-

rialis præfectura. Cujus quidem castrî notatu maxime digna, indissolubilemque cum urbe nexum, & hodiernam custodiendi rationem, descriptam hic deprehendere licet. Huic jungitur Sculteti officium, cujus antiquam indolem & originem generatim, & Noribergensis speciatim, hujusque hodiernam rationem, *Seç. II* exponit Autor, indeque *Seç. III* ad curam ærarii publici (*Lofung - Amt*) progreditur, illiusque in republica necessitatem, Noribergensis inprimis indolem, ac causas eo pertinentes, ostendit. Cum describit *Seç. IV* officium tutelæ Ecclesiasticæ (*Kirchen - Vormund - Amt*), & Scholarchatum, potissimum agit de Noribergensi Ordinatione Ecclesiastica, libris, quos vocant, normalibus, nec non causis ad hoc officium spectantibus, modoque procedendi, ac denique de procuratoribus, ac Procancellario Academix Altorfinæ. Ordo nunc tangit *Seç. V* officium Proto - Provincialis (*Land - Pfleg - Amt*), cujus hic jura præcipua, inprimis ad ordinem quod attinet professus, ac tempus instituti officii, annum nimirum 1545, nec non officium & consilium bellicum. Porro *Seç. VI* de jure armorum antiquo & recentiori, in causis bellicis procedendi modo, juribus hujus officii apud Noribergenses, legibus, & inprimis articulis bellicis Noribergensibus, quos Autor e *Lünigii Corp. Jur. Mil. Art. 19* desumptos integros inseruit, aliisque huc spectantibus, copiose satis agitur. Devenimus hinc *Seç. VII* ad Ædilitium officium, ubi, præter generalia, nunquam non ab Autore immixta, Ædiles Noricos, *Bau - Herren & Bau - meister* dictos, offendimus expositos, eorumque habitationem Noribergæ, nec non differentiam inter judicium & officium Ædilitium, hujusque rationem, & aliorum denique officiorum, cum hoc concurrentium. Præfectura, quæ sequitur *Seç. VIII*, sylvarum differentiam inprimis monstrat jurisdictionis forestalis, juris venandi & foresti, nec non aucupii, & qua demum ratione hæc præfectura a *Forst & Zeidel - Gericht* differat. Scabinatus officium hinc *Seç. IX* suscipitur, ejusque differentia a ceteris ejusmodi officiis Noricis, illius jura, nomina personarum, quæ pristinis temporibus illud constituere, indoles vocabuli Scabini, nec non Scabinorum scriba, officium, origo pro-

processus inquisitorii, & reliquorum processuum criminalium, & quæ præterea circa universam criminum doctrinam, modumque ibidem procedendi, secundum jus commune & Noricum obtinent. Agmen tandem hujus *Partis* claudit *Seçf. X* ita dictum *Frais & Frevel-Amt*; cujus est potissimum prospicere, ne circa casus jurisdictionis criminalis turbationes, ut ajunt, suscipiantur, ac ne quid in præjudicium reipublicæ in locis, quæ dicuntur *Aberkannte Orte*, circa hanc jurisdictionem accidat. Qua quidem occasione Autor nonnulla de indole vocum *Frais & Frevel*, ac quæ sub illis debeant intelligi, nec non de abductione cadaverum mortuorum, & ita dictorum *Freifs-Pfande*, & aliis quibusdam casibus fortuitis, & qui appellantur *Frevel-Falle*, disserit, adjectis in fine indice ac contentis Documentorum huc spectantium. *Part III* plenioris Introductionis de nonnullis agit deputationibus, ac Senatus membris, quæ vel specialibus funguntur muneribus, vel nomine Senatus aliis præfunt, & *Sectione* quidem *prima* de Cancellariæ & Judicii Dominis, ad quos spectat Archivi & Cancellariæ, hujusque sigilli, custodia, nec non suprema rerum cura, quæ ad Collegium generatim, & horum uniuscujusque officium speciatim, pertinent. Et, qui in judiciis aliquod obire munus, vel orandarum in foris causarum licentiam, desiderant, hos prius ambire necesse est. *Seçtio II* de Deputatis ad Collegium medicum & pharmaceuticum, quibus competit suprema Collegii medici inspectio, nec non pharmacopolorum; *Seçtio III* de deputatione ad telonia & libras (*Holl- und Waag-Amts-Deputation*), ubi de jure telonii Noribergensi antiquo & hodierno, de judicio, quod *Esciffer-Gericht* appellatur, & immunitate a telonio; *Seçtio IV* de monetæ dominis, & visitandi illam officio, & simul de jure monetandi civitatis Noricæ; *Seçtio V* de magistratu census dominici (*Herren Zins-Meister*), cujus potissimum est partem fisci habere curam, & censuum annuorum, de quibusdam locis Noribergæ solvendorum; *Seçtio VI* de Dominis tributorum, quæ dicuntur *Umgeld, von den Herren zum Umgeld*, exponit. Moris scilicet est Noribergæ, ut & in multis aliis

aliis locis, de vino, cerevisia, &c. quendam solvere censum, *Umgeld* dictum, qui cum controversiis huc spectantibus ad hoc officium pertinet. *Sectione VII* de frumentorum, pistorum, molitorum, aquarum, ac fori, dominis (*Getreid-Becker-Müller-und Wasser-auch Marckt-Herren*), ubi simul tractatur de nundinis civitatis & terræ Noribergensis, & illarum cura; *Sectione VIII* de Dominis deputatis ad curam boum & sevi (*von den Herren Deposirten von Ochsen-und Unschlit-Amt*), quorum inprimis est munus, prospicere, ut omnis generis carne civitas abundet; *Sectione IX* de supremo Præfecto montis, ut ajunt, pietatis (*von Herren Ober-Pflegger des Leibauses*), ubi de usuris, de progressu Judæorum Noribergæ, tempore, quo civitate pulsi sunt, origine montis pietatis, & quomodo res furto ablatæ vindicandæ sint, ac ratione denique, quam Judæi, Noribergæ commercia actari, observare debent; *Sectione X* de officio circa ita dictas contributiones civium restantes, detractum, & testamenta, (*von Bürger-Lösung-Restanten-Nachsteuer-auch Testament-Amt*) curate Autor disserit. Modus hic petendæ civitatis Noricæ notatur, & de iis, qui sunt sub protectione Senatus Noribergensis, & aliis, nec non alienatione immobilium, quædam afferuntur. *Sectione XI* de officio circa literas, *Vehd-Pass-Brief* dictas, nec non circa pestem (*von Vehd-Pass-Brief und Contagion-Amt*); *Sectione XII* de ita dictis *Viertel-Herren*, & deputatis ad turrim, carceres, ergastulum, ac scholas Germanicas, agitur, in quorum duorum officiorum descriptione nihil prorsus notatu dignum occurrit. Sequitur *Pars IV* Introductionis plenioris, in cujus *Sectione I* tractatur de jure feudorum, decimarum, & patronatus, (*von Lehn-Zehnd-und Kirchen-Herrschaften*), ubi, præter origines feudorum Germanicæ & Noribergensium generales, horum feuda *Kuchel-Lehn* dicta describuntur, & quædam de decimis & jure patronatus notantur: *Sectione II* de legitimis *Vogteja*, sive ita dictis propriis dominiis, ut & universitatum dominiis ac jurisdictione, (*von den rechtmässigen Vogtey-oder Eigen-Herren auch Gemeind-Herrschaften*) nos docet. Hic autem inprimis Autor in origines *Vogteja*, seu ita dictorum jurium propriorum

ram inquiri, ac e veterum Germanorum servitute repetit, nec non varium illorum usum & genera, ut & indolem Noribergerensium ac reliquarum Franconiz Vogtejarum, indeque fluentis jurisdictionis, & quæ ejusmodi dominis non, aut omnino, competant jura, persequitur, quædam addens de pagorum & universitatum statu & jurisdictione. *Sectio III* de curis (*Pflegen*) & administrationibus ecclesiasticarum & secularium foundationum ac fideicommissorum (*Vorschickungen*) agit. Factorum successoriorum apud veteres Germanos singularis ratio explicatur in hac *Sectione*, simulque tractatur de ita dicta secularisatione bonorum ecclesiasticorum, foundationibus secularibus, ac in quantum fideicommissa perpetua in feudis locum habeant, & de jure communi sint licita. *Sectio IV* de cura (*Pflege*) & administratione communium civitatis elemosinarum: ubi ex *Abasveri Fritschii* Tractatu de Mendicantibus validis, & aliis, generalia quædam de hac materia affert Autor; *Sectio V* de orphanotrophiis, ac liberorum expositorum cura (*von der Findel oder dem Waysen-Hause*), agit; sed nec hic reperitur, quod notari mereatur. Accedimus potius ad *Partem V* Introductionis plenioris, quæ judicia exhibet, de quibus in Reformatione Norica peculiaris non exstat dispositio. Horum in numero sunt *Sectione I* remissiones ad judiciorum instantias, hic expressæ, nec non *Sectione II* momenta ita dicta appellabilitatis (*Appellabilitäts-Puncte*), quorum natura, & in illis procedendi modus, describuntur. Succedunt *Sectione III* in peregrinos judicia, *Gast-Gerichte* dicta. Licet enim per privilegium de A. 1440 Noriberga non teneatur peregrinis reddere jus contra peregrinos; inveniuntur tamen casus, qui horum judiciorum necessitatem postulant. In hac itaque *Sectione* Autor juriurum & judiciorum in peregrinos indolem, horumque ab aliis judiciis differentiam, monstrat, &, quomodo Noribergæ habeantur, docet, causas simul eo pertinentes recensens. *Sectione IV* Judicium *Wahrder-Gericht* & *Pfleg-Amt Gostenhoff* dictum explicatur. *Wahrd* nimirum & *Gostenhoff* duo sunt suburbia Noribergerensia, huic judicio subjecta, ejus antiquam & hodiernam indolem, causasque, quæ illius cognitioni subsunt, &

alia quædam singularia, hic Autor persequitur. Porro *Sectione V* Judicium *Inzicht-Gericht* dictum, e processu scilicet accusatorio, cujus indoles secundum prisca Germanorum jura hic exposita deprehenditur, solennia & publica judicia in causis homicidii, *Inzicht-Gericht* dicta, quæ Noribergæ & in aliis locis obtinent, repetit Autor, horumque rationem, modum procedendi generatim, nec non speciatim, vel absente, vel præsentem, vel ad citationem comparente reo, singularesque quosdam mores hic usitatos describit, nec non de salvo denique conductu dando agit. *Sectione VI* Judicium Bancæ publicæ (*Banco-Gericht*) describitur. Ubi quidem Autor Ordinationes ita dictas speciales, huc spectantes, integras, variisque observationibus illustratas, inseruit, & quidem primo loco ita dictam *Mercantil & Banco-Gerichts-Ordnung* de anno 1697, quæ *XVI Capitibus* absolvitur, postea Senatus Norici revisam & illustratam Bancæ & Cambiorum Ordinationem, (*revidirte und erlausrte Banco- und Wechsel-Ordnung*.) de anno 1721, sub qua continentur 1) Ordinatio ipsa Bancæ (*Banco-Ordnung*), revisa, illustrata, & ab Autore aucta; 2) Decreta d. 6 Oct. A. 1722, d. 17 April. A. 1723, & d. 28 April. A. 1724, quæ circa claudendam Bancam publicam, & si ibidem non scribatur, observanda præscribunt; 3) Mandatum d. 28 Febr. A. 1713 de Judæorum commerciis; 4) Mandatum d. 19 A. 1714, abusum Judæorum circa cambia tollens, & 5) ipsa Cambiorum Ordinatio, d. 16 Febr. A. 1722, in constans *Capitibus*. Hanc *Partem*, & universam pleniorum Introductionem, claudit matrimoniorum Judicium, cujus quidem *Membrum I* generatim causas matrimoniales, doctrinam scilicet sponsaliorum, nuptiarum verarum, stuprorum, divortiorum, jurium maritis competentium, donationum inter virum & uxorem, & quæ præterea huc spectare videntur, copiose persequitur, *Membrum* vero *II* patriam potestatem, adoptionem (*Adoption*), unionem prolium, legitimationemque, describit. *Membrum III* potestatem exponit conjugum in famulitium, imprimis ad castigationes quod attinet, & injurias, sive reales, sive verbales, secundum usum Noribergensem. *Membrum*

brum denique *IV* processum sistit in causis matrimonialibus, simul docens originem jurisdictionis Ecclesiasticæ inprimis circa matrimoniorum causas, & illius usum Noribergz hodiernum, ac in quantum hæc causæ ad Judicium civitatis pertineant, quibus quædam de modo in illis procedendi addita sunt. Finita hoc pacto demum amplissima hac Introductione, quæ statum veluti publicum Noricæ civitatis per partes suas dispositum fuisse satis persequitur, ipsa adeo sæpe memorata, quæ nunc sequitur, Reformatio Norica *III* absolvitur *Partibus*; quarum *prima* priores *Titulos XIII*, de judiciis & processibus agentes, exhibet. In annotationibus vero ad ita dictam Legem *I* de Judicio civitatis, & quod nemo coram aliis Judiciis conveniri debeat, Autor 1) de Judicio civitatis generatim agit, facta judiciorum pristinatorum Germaniæ, hujus historiam, dies juridicos, ita dictas audientias, sessiones, & deputationes, relationes, publicationes sententiarum, Prætoris urbani officium, explicans, ac in antecessum veluti procedendi modum in processu articulado, ordinario, summano, &c. attingens, deque causis matrimonialibus, supra jam expositis, nonnulla hic repetens. Deprehenduntur insuper ex *Ordinat. Process. Noriberg. VI* priora *Capita* de Prætore, &c. hic integra inserta. Differit Autor 2) de non trahendis ad peregrina Judicia, ubi evocationis, & inprimis juris de non evocando, doctrina fuisse satis tractatur; 3) de foro competente, una cum exceptionibus, quæ sequenti *Sessione* sistuntur. Ad ita dictam Legem pertinet 4) Judicium rusticorum (*Bauern-Gericht*), quod unum esse solet e Noribergensium antiquissimis, ejusque copia die Saturni ab hora 1 ad 2 pomeridianam est, in gratiam rusticorum, feriis etiam ideo observatis, a diebus *D. D. Petro & Paulo* sacris ad diem *Bartholomæi*. Porro ad Legem *IV* Judicium *Ædilium* (*Bau-Gericht*), ad Legem *V* Judicium *Straff. sive Fumffer-Gericht* dictum, ad Legem *VI* Judicium *Ruggericht*, & ad Legem *VII* *Forst- & Zeidel-Gerichten* appellata, describuntur. Qui nunc sequuntur processus mere civiles, ab Autore pro more suo illustrati sunt. Sufficere autem hæc speciminis loco arbitramur, ut exinde Lector de universo

Opere, & reliqua illius materiarum expositione, iudicium ferre queat. Iusto enim prolixius omnino futurum fuisse credidimus, si omnium Titulorum contenta recensere, & quæ Autor in annotatis ex omni Jure & vastis doctorum voluminibus petita attulit, institueremus explicare. Multæ quippe id agentibus non suffecturæ fuerant paginæ, tediumque plurimis sine dubio non leve crearent protrita & alias centies jam dicta. Quare, quæ adhuc restant, summation tantum attingemus. *Secunda* hujus Reformationis *Parti* a *Tit. XIII* ad *XXVIII* progreditur, nec nisi privati juris doctrinas, veluti de mutuo, commodato, deposito, emtione, venditione, locato, continet. *Tertia* tandem a *Tit. XIX* ad *XXXIX* universam successionum & tutelarum materiam sistit. E quibus denique omnibus abunde satis, ut credimus, constabit, iis, qui Noribergæ causas orare, vel cujusdam in Judiciis muneris partes obire, sibi proposuerunt, instar Bibliothecæ juridicæ futurum hoc Opus. At ceteris non æque usum adeo singularem, nostro quidem iudicio, præstare valebit, ob nimiam molem, ingentemque eorum copiam, quæ parum accurate dicta, & cognitionis sunt vulgaris, quæque adeo ad rem omnium pertinere non videntur. Nec stili rationem satis accuratam habuit Autor, eam secutus licentiosem: secus atque id fieri solet his inprimis temporibus. Quamobrem non dictionem minus, quam res propositas, paucorum fore ad palatum, augurio haud vano auguramur.

REFLEXIONS SUR LES PLAYES, &c.

h. e.

*MEDITATIONES DE VULNERIBUS, SI-
ve Methodus agendi in illorum curatione, secundum
principia recentiora, structuram partium naturalem,
earumque motus mechanicos, certissima experientia ni-
xos, cum animadversionibus præstantissimorum artis
magistrorum, ipsorumque observationibus curiosissimis*

5

Utilissimis, quæ ad vulnera triplicis ventris pertinent; Autore F. C. FAUDACQ, Chirurgus Namurcensi.

Parisius, apud viduam d' Houry, 1735, 8.

Alph. 1 plag. 2.

Occasionem componendi hujus libelli perindustrio Autori dedit libellus quidam Gallicus, *Essai de Chirurgie* inscriptus, in quo multa se quidem satis bona reperisse, multa vero etiam notasse, quæ Chirurgis, præcipue recentioribus, placere, ipsorumque suffragiis comprobari, nequeant, contendit. Cumque hoc judicium nonnullis sui ordinis viris justo durius visum sit, ejus rationes reddere in se recepit, quibus palam fieret, multas in eo libello regulas atque encheireses extare, quæ in ipsa artis exercitatione locum habeant plane nullum. Postquam vero suas in illum animadversiones mandavit literis, viditque, multa sibi de vulneribus disputanda fuisse, mutato aliquantum consilio & ordine, integram de vulneribus doctrinam, quantum ad theoriam & praxin attinet, a capite ad calcem copiosius, juniorum præcipue Chirurgorum gratia, persequi, atque animadversiones suo quamvis loco intercalare, constituit. *Priora decem Capita* theoriz potissimum destinantur, quibus de vulneris definitione, symptomatibus, causis, iis, quæ vulneribus a causis peregrinis accidere, vel supervenire, solent, variis eorum speciebus & differentiis, signis diagnosticis, communibus pariter atque propriis, indicationibus, suppuratione, ad quam ex mente *Petiti* requiruntur effusio diversi generis humorum, horumque inter se congrua proportione facta commixtio, porro de suppressione & refluxu materiz purulentæ, hujusque suppressionis variis causis, de indicationibus in vulnerum medela generatim observandis, & de quatuor suppurationum temporibus, initio, incremento, statu, & termino, exponit. De indicationibus generatim consideratis nos hic notamus, duplicem ab Autore nostro constitui, reunionem scilicet atque maturationem. Per reunionem

nem fit, ut caro divisa arctissime iterum coeat, & profusè conglutinetur. Habet præcipue ea locum in vulneribus simplicibus, sine contusione factis. De ratione, qua hæc eveniunt, non eadem omnium est opinio. Celeberrimus *Barbævius* atque *Deidertus* existimant, sine interventu corporis cujusdam intermedii labia vulneris ita cõgi inter se, & coalescere, ut fibræ & vasculæ utriusque lateris suis velut osculis & extremitatibus se conjungant, unamque continuitatem efficiant. Clarissimus vero *Petitus*, alijque Chirurghi primi ordinis, sibi persuadent, non sanari vulnus, nisi per cicatricem, sive corpus intermedium, intra partes divisas interpositum, quod fibrarum vasorumque continuitatem interrumpat, ut se amplius contingere nequeant. Ad priorem sententiam, scilicet quod vulnera proxime & immediate conglutinari queant, Auctor noster accedit, idque eo magis, si vasa flexilia atque tractabilia conserventur, nec motum naturalem mutant, & succus conglutinationi idoneus ad extremitates usque vasorum placide derivetur. Quod vero ad alteram indicationem attinet, suppurationem, ea locum habet fibris vasculisque contulis & conquassatis. Tum enim regeneratio & consolidatio sine suppuratione obtineri nequit, cujus suppurationis, ejusque ad consolidationem effectuum, rationes hic uberius a Nostro explanantur. Et, quamvis omne negotium carnis renascentis, & vulnerum consolidationis, naturæ debeatur, explicatuque perquam sit difficile, Auctor tamen demonstrat, quomodo ars hic naturæ succurrere debeat. Ubi post hæc ad vulnerum medelam processit, primo loco generatim de curatione omnium vulnerum simplicium non minus, quam cura aliqua contusione conjunctorum, per quodælibet instrumentum illata fuerint, præcipit, ut juniores Chirurghi ad hanc veluti normam meditationes suas in quibuscunque vulneribus, quæ corpori accidere queant, instituant, exigantque. Quo consilio & regimen generale adjunxit, quod facile ad quodlibet temperamentum, aut vulnus quodlibet particulare, applicare licet. Ex vulneribus singularibus, initio ea, quæ capiti infliguntur, tractat, sive obtingant partibus exter-

externis, cuti atque pericranio, sive partibus interne in crania contentis, meningibus, cerebro, cerebello, nervisque, quorum differentias, signa, symptomata, accidentia, prognosin, curationem, studiose exponit, & ubi de prognosi agit, sedecim Aphorismos *Hippocratis* repetit, explicationibus olim a *Petito* traditis illustratos. Neque cranii fracturas prætermittit, sed omnia earum genera, sive cum vulneribus, sive sine iisdem, contigerint, itemque trepanationem, explicat. Eadem ratione de vulneribus pectoris & abdominis, sive ad partes continentis, sive ad partes in qualibet cavitate contentas, pertineant, disquirat, ut scilicet varia eorum genera & differentias, signa communia & propria, symptomata accidentia, signa diagnostica & prognostica particularia, & curationes, edisserat. Quibus & hoc addendum est, quod cuivis horum *Capitum* de vulneribus particularibus vulnerum exempla, sive ut vocant, casus, subnectantur.

ASTROSOPHIA NUMERICA, SIVE Astronomica supputandi ratio. Autore ANGELO CAPELLO, Canonico, & Astronomiæ Professore Parmensi.

Partes II.

Venetis, 1733 & 1736, 4.

Pars I Alph. i plag. 14, cum Tabb. zn. 8, Pars II Alph. i plag. 16.

Opus hoc, insigne tam doctrinæ, quam industriz, Cel. Autoris specimen, in duas Partes dividitur, quarum posterior Tabulas Astronomicas continet, ad Meridianum Venetum supputatas, prior usui earum docendo inservit. Quæ ab Astronomis condi solent Tabulæ, eas omnes ad tres classes apte revocatas *Tomus posterior* sistit. Primum in eo locum tenent *Tabula planetaria*, quarum ope Solis, Lunæ, ceterorumque Planetarum, longitudo atque latitudo inveniuntur. Has sequuntur *Tabula pro Luna Terraque Eclipsibus*. Tertium

tinum locum *Tabula pro Ephemeridibus motuum celestium condendis* occupant. His omnibus Tabulæ & artificialium, & naturalium, numerorum logarithmicæ adjectæ sunt. Ad secundam tamen classem harum Tabularum quod spectat; cum Autori methodus placeat calculi, a vulgari in nonnullis diversa: non mirum est, Tabulas pro Eclipsibus ipsi enatas fuisse, quæ a vulgatis aliorum Astronomorum, & *Cel. de la Hire* præsertim, Tabulis & forma, & numero, differunt. Scilicet Eclipsium Tabulæ, exceptis iis, quæ ad vera luminarium loca reperienda una faciunt, ad hæc esse fere *Capita* sunt reductæ. *Primo* Tabula Epactarum constructa fuit loco Tabulæ mediæ motus Lunæ a Sole, utpote quæ ad Autoris nostri calculos magis est idonea. Conditiæ deinde sunt Tabula dierum collectorum totius anni, ut, ad quam mensis diem datum novilunium vel plenilunium pertineat, possit dijudicari; Tabula lunationum, quæ phaesium lunarium thesaurus nuncupata fuit, & tempori medio novilunii vel plenilunii ad verum reducendo inservit; Tabula terminorum eclipticorum Solis ac Lunæ & necessariorum & possibilium; Tabula æquationis distantie Lunæ a \odot ; Tabula mensium lunarium; Tabula horarii motus Solis Lunæque cum eorundem semidiametris & parallaxi, ad singulos gradus anomalie mediæ extensa, & ad excentricitatem minimam, mediam, & maximam, reducta; Tabulæ denique anguli viz visæ cum Ecliptica, pro Eclipsibus terræ, & reductionis temporariæ, ad 16 gradus productæ. Tabulas digitorum eclipticorum & scrupulorum incidentiæ Autor omisit, rem illam, in cujus gratiam ab aliis solent constructui, breviori calculo per logarithmos conficere docens.

Prior hujus Operis *Tomus* præcepta tradit de contentura in *posteriori* Tabularum usu, & in *quatuor Libris* divisus est, quorum *primus* loca Planetarum investigare docet, *tertius* quinquaginta Problemata Astronomica solvit, *quartus* Ephemeridum constructionem explicat, *secundus* novam, ut titulus habet, Eclipsium doctrinam exhibet; in qua quid novi sit, paucis exponemus. Cum in Eclipsibus Solis supputandis parallaxium longitudinis ac latitudinis computus Astronomis haud

haud parum sit molestus ; Cl. *Hallejus* methodum excogitavit, Eclipses terræ sine ullo paxallaxium calculo geometricè describendi, earumque quantitatem, initium, finem, atque durationem, sine calculi molestia definiendi ; qualem nostro etiam *Keplero* jam notam fuisse, verosimile est, & quæ a *Flamsteedio*, de *la Hire*, *Whistonio*, & *Keillio*, fuit divulgata. Hæc eadem methodus in hoc Libro explicatur uberius, & ad lunares quoque Eclipses, in quibus ea ob faciliores calculos usque adhuc fere fuit neglecta, scite applicatur. Quæ Eclipsium doctrina, si cum veterum calculis comparatur, habet omnino, quod novum possit appellari. Neque tamen est diffidendum, Cl. *Capellum* methodum hancce fuis quoque adauxisse inventis. Quæ enim de Eclipsibus, præsertim lunaribus, triangulorum trigonometrica resolutione ab aliis quaeri solent, ea omnia, projectione orthographica ex datis per calculum locis luminarium, tempore Eclipsis vero, motu vero horario Lunæ a Sole, latitudinè Lunæ vera in medio Eclipsis, angulo viz vizæ cum Ecliptica, semidiametris denique luminarium ac umbræ, confecta, sine ullo calculo, circini & regulæ ope, definire docuit. Quem in finem duo excogitavit instrumenta, quorum alterum *Horarium lunarem* nuncupat, in quo, scrupulis dimidiæ durationis, quæ ex projecto typo circino capi possunt, cum horario Lunæ a Sole vero comparatis, adscripta reperiuntur minuta horaria, quæ tempus incidentiæ manifestant, alterum *diametricale* appellat, in quo, obscurata diametri parte ex typo accepta, numeri adscripti digitos Eclipticos indicant.

In *quarto Libro* Cl. Autor novam methodum per novas Tabulas Ephemerides cœlestium motuum condendi exhibuit, & hæc quoque in re calculos breviores reddere annifus est. Quo consilio duorum instrumentorum constructionem invenit ; quæ nec prægrandia sunt, nec difficulter parantur. Horum alterum ab Autore *Quadrans horarius planetarius* appellatur. Soli nimirum & Planetis primariis servit, & duplex ejus est usus, ut in eo primum ex datis per calculum Planetæ motu diurno, & a dato signo cœlesti distantia, tempus ingressus Planetæ vel Solis in datum signum, & adspectus cu-

julvis planetarii momentum ope circini definiantur, deinde Planetarum loca dato eorundem motu diurno ad datum tempus investigentur. Cui instrumento haud dissimile alterum est, quod *Quadrantem horarium Lunae* Autor nuncupavit, & quo praesertim phaenum lunarium tempus facillime potest definiiri. Ceterum monemus, licet titulus & forma hujus Operis lectores admittant, qui neque Arithmeticam, neque Geometriam, multoque minus Astronomiae theoriam, calleant, cum tamen Autori placuerit a praxi sejungere theoriam, & praecipua tradere, quorum rationes perspicere, qui in Astronomia hospes est, non potest, nemini suadendum esse, ut harum scientiarum expertus ad hoc Opus accedat, nisi ei fortasse, qui puri puti supputatoris forte velit esse contentus.

JO. ALBERTI FABRICII, S. S. THEOL. DOCT.
 & Prof. Publ. *Bibliotheca Latina mediae & infimae aetatis. Volumen quartum, Liber IX, X, & XI. Accedunt Supplementum Somnii moralis Pharaonis, & JO. SARISBERIENSIS Carmen de membris conspirantibus.*

Hamburgi, sumtu viduae Felginericae, 1735, 8.

Alph. 2 plag. 10.

EFJUSDEM BIBLIOTHECAE VOLUMEN QUINTUM, Liber XII, XIII, XIV, & XV. Accedit NOTGERI BALBULI Libellus de illustribus Sacrarum Scripturarum expositoribus, ad SALOMONEM, postea ab A. 891 tertium hujus nominis Constantiensem Episcopum.

Hamburgi, sumtu viduae Felginericae, 1736, 8.

Alph. 2 plag. 13.

Cum de *Bibliotheca* hujus *Voluminis II & III* in his *Actis A. 1736 Mens. Octobr. pag. 472 seq.* diximus, jam tum praematurum Cel. Autoris obitum, qui universae Reipublicae literariae luctuosissimus contigit, justo sumus dolore prosecuti. Ac vel ipsum illud, quod inde nobis reliquit *Vir summus, ingens*

gens sui desiderium in causa fuit, ut ab alacritate illa, qua & hunc & alios Viri præstantissimi labores commendare olim, & publice laudare, consuevimus, aliquantum remississe videremur. Jam vero, restincto aliqua ex parte dolore nostro, haud amplius nobis committendum erit, ut, quæ ultima nunquam fatigatæ & non nisi per ipsius mortem fractæ industriæ suæ Vir incomparabilis monumenta posuit, a nobis iudicta relinquantur. *Volumen* igitur *Bibliotheca* huius *quartum*, quod *Libros* totius Operis IX, X, & XI, continet, atque ad seriem Alphabeti, uti priora, adornatum est, literas ejusdem I, K, & L, exhibet. Quæ in his prior est litera I, majorem *Voluminis* partem complet; siquidem, qui nominibus *Jacobi* & *Joannis* ex xvi medii Scriptoribus sunt insignes, tato numero hic adducuntur, ut priorum ultra centenos, posteriorum vero ultra mille, numerare liceat. Inter *Jacobos* autem illos nobis eminere visi sunt bini illi; alter *de Viragine*, seu *Voragine*, alter *de Vitriaco*, cognominatus; alter ex *Historia Lombardica*, seu *Legenda aurea*, alter ex *Libris III Historiæ Orientalis & Occidentalis*, haud incelebris: de quibus & aliis eorundem Antorum scriptis Noster pag. 51 & 56 diligenter & curate differit. Ad eos vero, quibus *Joannis* prænomen fuit, Scriptores, quos multi doctrina insignes, & in his pag. 107 seq. *Joachimus*, Abbas ille Seculo XII vaticiniis suis potissimum clarus, præcedunt, Noster pag. 113 delatus, horum numerosam catervam usque ad pag. 501 persequitur. Ex ingenti autem horum turba, quorum multos ut accurate distingueret, plurimum operæ impendit Noster, haud sane multi sunt, de quibus adeo singularia afferri potuerint. Est in his forte *Joannes Lelandus*, Anglus, qui, cum Seculi XVI initio vixerit, vix citra injuriam xvi medii Scriptoribus a Nostro pag. 255 accensetur, de scriptis a se relictis, & nostra demum memoria ab *Ant. Halle* & *Thom. Hearne* in lucem protractis, aliquam differendi materiam suffecit. Est *Jo. Lemovicensis*, ille quidem antiquior, cujus Supplementum somnii moralis *Pharaonis*, quod cum Auctore nostro ab *Erico Benzelio*, Filio, e Bibliotheca Upsaliensi

communicatum est, hic pag. 261 inseritur, sicque integrum nunc exhibetur hoc Opusculum, quod olim hac sua parte adhuc mutilum exhibuerat Noster in *Codice Pseudepigraph. Vet. Test. Tom. I pag. 441 seq.* Est Jo. Parvus, ille ex Seculo XV Parisiensium Doctor, quem ut cædis tyrannorum defensorem illa ætas nobilem fecit, atque hinc in hæreticorum censum retulit; ex quo nuper demum, publicato jam hoc *Volumine*, eundem eximere conatus est illustris Wittebergensium Jctus, *Augustinus Leyserus*, de cujus doctis hac de re cum Viris quibusdam celeberrimis concertationibus confæri merentur *Acta Eruditorum*, quæ, moderante Cel. *Jæchero*, Academiz nostræ ornamento incomparabili, hic Lipsiæ vernaculo sermone eduntur, *Parte 6C pag. 565 seq.* Est Jo. *Sarisberiensis*, & ipse a quibusdam *Parvus*, seu *Petrus*, dictus, cujus, quæ adhuc supersunt, ingenii mōnumenta pag. 381 seq. singulari cum cura recensentur, additurque pag. 387 – 394 Index eorum, ad quos *Joannis* hujus scriptæ sunt Epistolæ, Carmen denique ejusdem *de membris conspirantibus*, ex editione *Andr. Rivini*, rarius obvia, in calce *Voluminis* subjicitur. Est Jo. *Trithemius*, quem inter tot *Joannes* Noster pag. 451 super ceteros extollit, atque ut Historiæ literariæ ducem & coryphæum impense celebrat. Scripta ejusdem, quæ tum edita, tum inedita, hic longe copiosius, quam usquam alibi id factum meminimus, afferuntur, cognoscere ex ipso *Fabricio* Lectorem volumus; quæ vero de magna ejus in æstimandis aliorum scriptis æquitate affert, non possumus, quin huc repetamus. Ita enim pag. 453 Noster: *Uno omnes calopodio calcare, hoc est, iisdem aquare laudibus, quos laudat, video moneri in Eponymologico critico Tob. Magiri: poteratque addi, semper laudare Trithemium libenter, & commendare studium Scriptorum, quos refert: id quod longe mihi videtur æquius & præstare ignavo ingratoque silentio, vel acerbis, & inhumanis, indignisque, aliorum censuris atque invectivis in eos, qui pro virili sua conati sunt aliquid conferre in communes usus lectorum, & prodesse aliis sine cujusquam in-*

injuria. Huc usque *Fabricius*; qui in his veram suam ipsius imaginem vel potius characterem animi ita expressisse videtur, ut, an se ipsum, an vero *Tribemium*, nobis hic depinxerit, qui eundem propius inspexerunt, jure ambigere queant. Post *Joannes* adhuc *Libro IX* occurrunt *Isidori*, quos itidem non unus probe distinguit Noster. *Hispalensis* illius *pag. 539 seq.* præcipuam curam habet, cujus Operum editiones, quas quatuor indicat, insignem quidem scriptorum farraginem complectuntur, non tamen omnia exhibent, quæ proinde *pag. 556 seq.* seorsim hic connotantur. De *Isidoro* autem *Mercatore*, seu *Peccatore*, qui vulgo Canonum & Decretalium Epistolarum collector habetur, cum *pag. 561* disserit, illas *Hispalensis* illius, cui a nonnullis adscriptæ sunt, eruditione indignas judicat; imo præstare, nomen Collectoris ignotum relinquere, quam *Isidorum Mercatorem*, Episcopum Setubensem, qui A. 805 diem obierit, fraudis architectum comminisci, *pag. 562* contendit. Inter *Julianos* denique eminent ille *Pelagiana* hæreseos defensor, qui contra *S. Augustinum* potissimum acuit stilum, quo nomine & *Gennadius de S. E. Cap. 45* ejus mentionem facit, cujus locum Autor noster suo velut commentario *pag. 573* illustrat, simulque de scriptis ejus maximam partem perditis testes alios advocat.

In *Libro X*, cum Scriptores a litera *K* incipientes numero pauciores sint, unus tamen, qui maxime notari meretur, occurrit *Thomas*, cui patria nomen a *Kempis* dedit, licet alioquin a parentibus *Hamercken*, seu *Malleolus*, dicendus esset. Huic Seculi XIV Scriptori cum, præter alios, imprimis *Libri IV de imitatione Christi* nomen magnum pepererint; ut, quæ ad horum notitiam facerent, eo rectius pleniusque persequeretur Noster, præcipua hujus Operis capita distincte exponit, tum de Autore, & ejus Operum editionibus in universum, *pag. 633*, tum de editionibus *Librorum IV de imitatione Christi* seorsim *pag. 636*, tum de eorundem versionibus *pag. 638*, commemorans, tum denique de Autore *Librorum de imitatione Christi* varias eruditorum sententias *pag. 647* —

655 expromens. Cumque in his omnia complexus sit, quæ eam in rem alii passim copiose disputarunt, nos de variis horum Librorum interpretationibus id tantum observamus, linguas omnino quinque & viginti, tum Occidentis, tum Orientis, distincte a *Fabricio* connumerari, in quas hi Libri translati sint; cæterasse autem hic inter se potissimum Gallos atque Germanos, cum illis ultra viginti diversi interpretes sint, qui eisdem vel soluto, vel ligato, sermone reddiderint. Habemus tamen & nos, quod locupletissimis illis *Fabricianis* in hanc rem animadversionibus addere possumus: nimirum *Poiretianam* illam versionem Gallicam titulo *Kempisii communis* gaudere, quam interpres ille eum potissimum in finem adornavit, ut liber iste pluribus, in quas Christiani & forte alii scinduntur, sectis aptus esset, ejusque editiones haberi A. 1683, 1704, & 1710, & recentissime Basileæ A. 1737, 12, excusas. Id etiam de *Jo. Hübneri* metaphrasi Germanica metrica addimus, & interpretationis Autorem, & Bibliopolam, sumtus editionis ferentem, eapropter in difficilem litem fuisse vocatum, quod Pontificii crederent, hunc Autorem, suæ quondam Ecclesiæ addictum, in hac versione metrica prorsus ad mentem Augustanæ Confessionis esse conversum, quod falsi crimen satis conspicuum arguat. Bibliopolæ partibus tum subvenit supremus Senatus Ecclesiasticus Saxonicus Electoralis, qui & libri titulum nonnihil immutari, & id significari, jussit, non nudam hic *Kempisii* interpretationem, sed Evangelicam simul metaphrasin, exhiberi; *Hübnerum* autem interpretem, in summo tribunali aulico imperiali in jus vocatum, ab intentata lite, dum magistratus Hamburgensis eidem intercessurus erat, non nisi mors beata, quæ eum A. 1731 bonis literis eripuit, demum liberavit. Acta insolitæ hujusmodi actionis, quæ ex parte nobis ad manum sunt, ut integra aliquando in lucem proferantur, digna videntur.

Sub *Libri XI*, Alphabeti literam *L* complexi, initium occurrit *L. C. Lactantius*, Scriptor Ecclesiasticus, Sec. IV in eunte satis clarus; de cujus scriptis, eorundemque inde ab ipso

ipſo typographicæ artis ortu ſæpiſſime repetitis editionibus, jam alibi a *Fabricio* dictum ex inſtituto meminimus, in *Bibliotheca nempe Latina antiquioris ævi Tom. III pag. 394 ſeq.* & in *Delectu & Syllabo Scriptorum de veritate R. C. pag. 230 ſeq.* quæ, tertium hic repetita, inſigni Noſter obſervationum & acceſſionum copia adauxit. Quæ Cel. *Heumanni* olim conjecturis de *Lactantio Sympoſii* autore repoſuit in *Delectu* modo dicto pag. 239, iisdem verbis hic pag. 693 habentur. An iis acquieverit *Heumannus*, ex nova ejuſdem *Lactantii* editione, quæ Gottingæ A. 1736, 8, prodiit, & editionibus, a *Fabricio* nominatis, addenda eſt, intelligere licebit. Cum *Leones* plures hoc *Libro* producit Noſter, & in *Leonem* illum, quem *Benedictinæ* familiz ex ſeculo XII monachum perhibent, incidit, quod illi locum fecit, de verſibus *Leoninis* plura diſſerendi: quorum an *Leo* iſte autor & inventor ſit, ex adductis pag. 775 variorum de hac re teſtimoniis nobis fere dubium evadit. Hujus verſificationis, melioribus Poetis ante parum probatæ, frequentioreſ uſum per hunc *Leonem* invaluiſſe, rectius forte creditur, quod & *Eberhardi Bethuniensis* luculentum de ea teſtimonium inprimis confirmat.

In *Libro XII*, qui *Voluminis V*, hoc eſt, ultimi, quod elaborare B. Autori licuit, primus eſt, pag. 8 *Magdeburgenſis* Archi-Epiſcopatus mentio occurrit, quæ materiam ſuffecit Autori, de *Magdeburgenſium* Chronicis, tam editis, quam ineditis, uberius commemorandi. *Malachia* illius, Hiberni, & *Armachani* ſec. XII Archi-Epiſcopi, notiſſimæ prophetiæ de futuris Pontificibus Romanis occaſionem ſuppeditarunt Noſtro, non modo alios hujusmodi vates nominandi, & 20 illa, quæ nondum impleta ſunt, hujus *Malachia* vaticinia pag. 22 proferendi, ſed & commemorandi, quænam eorundem paſſim editiones habeantur, quæque de iisdem doctorum Virorum judiciz exſtent. Alius hujusmodi vates, *Mansfredus* Vercellenſis, pag. 38 producit, qui propinqui & A. 1433 iſtantis adventus Antichriſti nuntius exiſtit, cujus rei rationes ex S. Scripturis, & præcipue ex *Apocalypſi*,
ſub.

subduxit. *Marbodi*, natione Britanni, & Redonensis Seculo XII ineunte Episcopi, Opuscula varia, a Cl. *Ant. Beaugendre* editioni *Hildeberti* Cenomanensis subjuncta, hic sigillatim percenset Noster; Proverbia autem, quæ ipse *Marbodus* sub *Catonis* Philosophi nomine venditavit, integra exhibet pag. 50 seq. ut inde magis pateat, per similem fictionem, quod alibi monuit, *Catonis* ejusmodi Disticha ab aliis tribui. Atque sic quidem Proverbia hæc, quæ alioquin velut monosticha incerti cujusdam Autoris a *P. Pithæo* Lib. I *Epigrammat. Vet.* ex parte vulgata sunt, & hinc etiam quibusdam *Catonis* Distichorum editionibus, e. g. *Daumiana* A. 1672, 8, pag. 215, accesserunt, nunc vero suo Autori non modo vindicata sunt, sed & longe integriora, & versibus quibusdam, a fine potissimum, auctiora, comparant. *Merula* nomine insignes postquam Noster recensuit aliquot, iisdem pag. 216 adjungit *Paulum Merulam*, avo quidem suo longe juniorem, dum Seculi XVII initium vivendo attingit, quod eum in finem a se fieri monet, ut a prioribus tanto rectius distingueretur. Rerum *Moguntinarum* Scriptores habemus non unos, in quibus colligendis junctimque vulgandis præclaram nostro tempore operam posuerunt duumviri eximii, *Georg. Christ. Joannis & Valent. Ferd. Gudenus*: in quorum Voluminibus quicquid exhibetur, sigillatim percenset Noster pag. 247 seq. &, licet in his occurrant, quæ recentioribus Scriptoribus debeantur, iis ipsis tamen hic locum concedit.

Liber XIII, qui sequitur, Scriptorum a litera *N* incipientes complectitur. Occurrit inter primos *Æl. Anton. Nebriffensis*, qui, ut inter Hispanos suos eximius olim bonarum literarum stator & vindex exstitit, ita præstantissimis varii generis scriptis eam laudem promeruit, quam ei Noster pag. 285 seq. contulit. Succedit *Nicolaorum*, ex ævo medio clarorum, commemoratio, quæ majorem libri partem conficit. Quem hos inter *Nicolaum Kus*, apud Rostochienses Seculo XVI ineunte veritatis testem, cum *Jo. Wolfio* in *Lect. Memorab.* Noster pag. 345 nominat, hunc ab aliis, & domesticis potissimum,

num, scriptoribus *Nicolaum Rus* rectius dici monemus, ut facile cognoscas ex *Petr. Lindenbergi Chronico Rostoch. Lib. III Cap. XVII*, & *Dav. Henr. Kepkenii Memoria Rostochiens. Prot-Evangelist. pag. 3 seq.* Inter reliquos *Nicolaus Lyra* & *Nicolaus Perottus* eminent, quorum Scriptorum plenior hic catalogus legitur, doctis & rarioribus *Fabricii* animadversionibus exornatus. *Notgeros*, quorum nonnullos Seculum X & XI tulit, non multum tempore & ratione generis vivendi a se distantes, eodem loco conjunctos hic reperire licet: ubi id operam potissimum dedit Noster, ut singulorum opera, facile confundenda, accurate distingueret, & suum cuique vindicaret. *Notgeri Balbuli* autem librum *de illustribus S. Scripturae expostoribus*, licet jam a *Bernardo Pezio Tomo I Thesaur. Anecd.* publicatum, integrum tamen in calce hujus *Voluminis* iterum exhibuit *Fabricius*, id forte in hac causa spectans, ut illum annotationibus suis, pauculis illis quidem, sed tamen selectis, illustratum daret.

In *Libro XIV & XV* literas Alphabeti *O & P* eadem ratione, qua ceteras, ab Autore pertractatas reperimus. Occurrunt *pag. 450 seq. Odones* plures, sedulo disjuncti, quos maximam partem Anglia & Italia aluit. His cum Germanorum & Itatorum *Orbonibus* seu *Ottonibus* arctissima cognatio intercedit, quam diversa diversarum gentium pronuntiatio sustulisse videtur. *Onuphrium Panvinium*, recentioris & politioris ævi scriptorem, antiquiori cuidam *Onufrio pag. 485* jungit Noster, ut sibi de exquisitioribus ejusdem, & antiquitates Romanas cum maxime illustrantibus, scriptis dicendi locum faceret. *Orientios* binos, alterum Auxitanum, alterum Illiberitanum apud Hispanos, Episcopum, producit Noster, a quibus tamen *Orientium*, autorem *Commonitorii fidelium*, adhuc distinguendum censet, hanc suam sententiam contra aliorum doctorum virorum opiniones testimonio *Sigeberti* potissimum muniens. Inter *Paulos*, quorum *Libro XV* larga seges est, *Paulus* ille *Diaconus*, qui *ævo Caroli M.* æqualis fuit, ceteris præfulget; cujus eum monumenta ecclesiastici & historici potissimum argumenti præclara non una super sint, horum curatiorem enarra-

tionem pag. 620—634 invenire licet. In *Franc. Petrarca* scriptis, iisque Latinis, idem deprehendimus, ubi & id accedit, quod catalogus copiosus aliorum Autorum pag. 675 exhibeatur, qui data opera de *Petrarcha*, ejusque vita & scriptis, tradiderunt. *Petri* qui nomine insignes fuerunt, *Libri* hujus XV majorem partem complent, in quibus pag. 687 ducit agmen *Petrus Abalarus*, *Petrus* vero *Uxamensis* demum pag. 842 claudit. Inter ceteros amplissima inprimis commemoratione dignos judicavit Noster *Petrum de Alliaco*, *de Apono*, *Blaesenses* binos, *Casnensem*, *Cellensem*, *Cluniacensem*, *Dresdensensem*, *Dusburgensem*, *Lombardum*, *Martyres* binos, licet paulo juniores, *Pictavienses* aliquot, *Ranzanum*, *de Riga*, & *de Vineis*. Ut *Baptistam*, seu *Bartholomaeum*, *Platinum*, cujus scriptorum & biographorum index legitur plenissimus, præmittamus, ultimus denique *Poggius Bracciolinus*, vulgo sub *Florentini* nomine notior, occurrit, cum quo *B.* Autor non modo *Volumen* hocce, sed & quoniam hoc ultimum ab eo editorum librorum est, telam cœpti hujus laboris literarii, abruptit potius, quam finivit. Ne enim dicamus de integris adhuc *Libris*, qui adjungendi sunt ceteris, antequam totum hoc Opus, juxta Alphabeti seriem adornatum, dici possit absolutum, nec hic quidem *Liber XV* integer apparet, siquidem post *Poggium* adhuc plures commemorandi Scriptores fuissent. Antequam vero bina hæc, de quibus diximus huc usque, *Volumina* linquamus, id, quod suo loco supra dicere omisimus, adhuc summam hic afferre juvat: nempe Pontificum etiam Romanorum, quemadmodum id in superioribus *Libris* factum, & alibi a nobis monitum est, rationem ab Autore fuisse habitam. Sic *Libro IX Innocentios XIII*, *Joannes XXIII*, *Julios III*, descriptos legimus. *Liber XI* nobis sistit *Leones XI*, & *Lucios III*. In *Libro XII Marcellus II*, *Martinos V*; in *Libro XIII Nicolaus V*; in *Libro XV* denique *Paschales III*, *Paulos V*, *Pelagios II*, & *Pios V*, suis quosque locis, habemus, ut mittamus nomina, quæ unum duntaxat Papam nobis dederunt. De illis autem omnibus, quicquid de eorum vita sive in generales, sive singulares, commentarios relatum est, quicquid scriptorum, Decretorum,

rum, Bullarum, Epistolarum, Breviumque, vel ab ipsis, vel ipsorum nomine, vulgatorum, ad posteritatis notitiam atque memoriam transmissum est, nos docuit, & in commune contulit, *Fabricius*. Tantum igitur opum literariorum apparatus cum ex speciminibus, sparsim tantum decerptis & collectis, cognoscant Lectores nostri; neminem futurum arbitramur, qui non votis omnibus id expetat, ut Operi huic egregio, cui immortalis est *Fabricius*, quæcunque adhuc desunt, assuere aliquis Vir doctus, sicque perficere destinata Celeberrimi Autoris, suscipiat. Sed valde ambiguam nobis ejus rei spem fecit *Fabricii* dignissimus Gener, *Herm. Sam. Reimarus*, qui in Commentario *de Vita & scriptis Jo. Alb. Fabricii*, anno superiori Hamburgi edito, de quo plenius dicemus Mense proximo, pag. 182 candide & aperte scribit: *Renovat hic ipse liber, (de Bibliotheca hac loquitur,) omnibus probatus, dolorem, ex Fabricii obitu conceptum, tanto magis, quod imperfectus in Poggio substitit, tela extrema alii, nescio cui, pertextenda relinquens. Nam, quod indice quoddam eum usum esse dixi, (hunc impressum, & ex Caroli du Fresne Glossario ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis desumptum esse, infra in Addendis significat,) non ita intellectum velim, quasi huic collecta a se adscripserit, id quod spatii per se angustiam non pati, quilibet facile agnoscit. Nuda sunt nomina virorum, qua adscripta reperio, adjecto interdum teste uno alterove. Cetera unde petenda essent, vel ubi congesisset, ipse memoria tenebat; unde, quantum ex ejus schedis subsidii sperandum sit, judicari potest. Difficile autem est homini in his rebus novo, in tam obscura tempora se immittere, & loca non satis calcata in tenebris pertentare sine gravi offensione. Sed hac Deo committenda sunt, qui forte Virum beatum non alia de causa ex medio labore, difficilius, aut certe deterius, continuando aliis, avocavit, quam ut majus ejus desiderium relinqueret, &c.* Non posse, quin hujusmodi nuntium ægre ferant, qui nobiscum uti Opere hoc absoluto malint, quam molestissimum semper, citra tamen Autoris culpam, in eo reliquatores desiderare, facile credimus. Doctissimum tamen *Reimarum*, speramus, quem-

quemadmodum in *Vita illa Fabriciana*, & nuper etiam in *Sylloge Opusculorum* ejusdem, procuranda, solertem se praeftitit, ita nec curam illam prorsus abjecturum, quam foetura haecce, parente suo orbata, adhuc requirit, ut, si non ipsius, quod ipse subdubitare nos jubet, alius tamen Viri eruditi, nec hujc negotio imparis, obstetricante manu plenissimus aliquando Liber iste nostris manibus tradatur: qua quidem opera non modo tot eruditorum desideriiis, sed & Bibliopolæ, in Opus huc usque imperfectum sumtus suos impendentis, commodis egregie consultum iri, facile unufquisque intelligit.

DE ORIGINE S. P. DOMINICI, PRÆDICATORUM Ordinis Institutoris, atque Bononiæ Civis & Patroni, a splendida Guzmannorum familia Vindicatæ, ex solis Bononiensibus monumentis adornatæ, Autore ALEXANDRO MACCHIAVELLIO, Viro Clar. Jcto, Collegiati, Philosopho Platónico, Publico Legum in Patrio Archi-Gymnasio Interprete, ac inter patrios Bononiæ Socios Conservatore auspiciatissimo.

Ferrariæ, typis Josephi Barberii, 1735, 4.
Plag. 9.

Recte omnino convenire partibus suis judicavit Cl. Autor, ut *Dominico* suo natalium gloriam, suæque Bononiæ pristinum splendorem, conservaret, quem Antwerpenses *Actorum Sanctorum* Editores detrahere utrique conati sunt. Civis est civitatis illius, quam dudum inter Italos miraculorum & sanctimoniarum fama nobilitavit. Civis est, & ut de se ipse ait pag. 67, *delicium* Ordinis, qui *Dominicum* fundatorem suum rectoremque primum exosculatur. Neque id vitio ei vertendum, quod *Prospero Laurentio* S. R. E. Cardinali *de Lambertinis*, Bononiensis Ecclesie Archiepiscopo, Opus hoc suum inscripserit, qui & ipse illud præcipue curæ habet, ut corpus, quo superbit patria, defendat a maledicorum injuriis. Publicis usibus
ab

ab Autore destinatum fuisse hoc Opusculum, nemo dubitabit, qui id vel per transfennam inspexerit. Præfatio tamen, cultior illa ac nitidior, quam quæ ab homine *Platonico* possit expectari, illud surreptum infcio Autori, & typis mandatum, ab amico docet. Scriptores, e quibus Opus hoc concinnavit Autor, sunt *Justinus* (seu *Augustinus*) pater, & *Amatus* filius, de *Annelle*, e Seculo XV, quorum *Chronicon MStum*, ad A. 1497 deductum, sæpius in partes suas vocat, ab omni fraudis suspitione ante omnia liberatum. *Egnatius* quoque, Commentator *Gberardacii*, interdum loquitur. Observamus præterea *Bonomiense Calendarium perpetuum honorificum*, A. 1280 primum publici juris factum. Notæ tandem Autoris nostri in *Sigonii Historias*, Mediolani haud ita pridem editas, plurimis in locis suppleantur. Cardio rei in eo vertitur, ut, quod Antwerpenses, non tamen illi primi, ut sibi videntur, negant, demonstret Noster, *Dominicum* natum esse *Guzmannico* sanguine, Bononiamque merito de cultu Patroni sui gloriari. Neque defunt argumentorum pondera, quibus secus sentientes in suam opinionem pertrahat. Concilium Lateranense IV sub *Innocentio III* illum Transmontanum habuit, id est, Hispanum, Calaroga oriundum, quod est oppidum Oxomensis tractus. Paulo post, cum A. 1219 Bononiam concederet, ad confirmandam sedem, Sodalibus suis hic concessam, a tota civitate, & *Hugone* præsertim *Prato*, Equite, honore fuit exceptus, quem nobilissima gens merebatur. Stant quoque apud *Annellum* literæ, in quibus Bononiensium non illum tantum *Guzmannum* nominant, sed & Ordini suo recens instituto Magistrum Generalem præficiunt. Suppetunt porro monumenta, quæ eodem nomine hunc nova munitum auctoritate in tanto munere declarant, cujus onus humeris excutere tentabat. Membrana quoque hic legitur, sed quæ hodie disparuit, cryptæ ejus affixa, quæ Nostro pollicem premit. Adest præterea ingens turba doctissimorum hominum Italarum, qui *Machiavellio* suffragantur. Placuit ei præ ceteris *Lancia de Bruscolo* locus amplissimus in *Apologet. pro Script. Hist. Bonon. adversus calumn. pag. 33 - 48*, quem pro

asse-

Cc cc 3

afferenda sua sententia integrum inseruit. Superfunt quoque Acta, quibus *Dominicus A. 1234* a *Gregorio IX* hoc ipso nomine relatus inter Sanctos fuit. Adeo autem Sanctus ille Pater Bononienses sibi obstrinxit insignibus meritis, ut civis quidem sui *Thoma Aquinatis* corpus Tolosam transferri concederent, nunquam tamen eripi sibi adventitium cadaver paterentur. Ita satis nerveose convellere adversarios, & fidem conciliare suis dictis, Cl. Autor sibi visus est. *Calendarium*, quod supra diximus, brevi in lucem se editurum, pag. 13 pollicetur. Pag. 40, integram relationem ex *Annelo* se daturum aliquando, spondet, conceptam verbis *Luminosi de Apofa*, Scriptoris incendio deperditi, ex eadem ætate, qua *Dominicus* vixit. Ultima tandem pagina docet, finita hac opella repertum fuisse, fatis ita concedentibus, perantiquum Bononiæ monumentum, quod inscribitur: *De peste A. S. 1347 minitata liberari satagentis urbis populique Bononiensis supplex ad Deum, Deparam, Sanctosque Patronos, humili rhythmo complexum*. In eo expresse legitur: *Nostri majores Dominicum, ampla stirpe editum Guzmanna, in civem allicuere suum*. Id edere totum constituit Cl. Autor, ut votis satisfaciat Antwerpianis, qui vel unicum monumentum ante *Alani* tempora, qui obiit A. 1475, editum de institutione Rosarii per S. *Dominicum* desiderabant, hosque adeo ad *palinodiam suavissime concinendam* adigeret.

NOVA LITERARIA.

Cum in illustrandis varii generis antiquitatibus plurimum ætate nostra studii Viri doctissimi, posuerint; qui veterum Lucernas accurate nobis delineatas darēt, omnemque harum rationem explicaret, si *Bartolum & Bellorium* excipias, quorum alter paucissimas in ære expressit, alter easdem erudito Commentario exornavit, inventus est nemo. Dignissimum igitur plausu publico nemo non putet institutum nobilissimæ *Academia Pisaurensis*, cui fideles Musei *Passeriani*, ejusmodi cimeliis instructissimi, & quæcumque non-
dum

dum publicatæ exstant, Lucernas colligere, hæque, in justum corpus redactas, doctis illustrare Dissertationibus, constitutum est. Eam in rem hæc ita pridem publicas ille optimorum virorum Senatus ad Lectorem quemcumque Literas publicavit, consilii hujus plenioris notitiam suppeditantes, quas ita, ut nobiscum communicatæ sunt a Vitis præstantissimis, hic civibus nostris & ipsis exteris legendas damus:

Cum primum fictitum Lucernarum Collectio a Petro Sancte Bartolo delineata, atque a Petro Bellorio notis illustrata, Romæ prodit in lucem A. 1704, in spem maximam Literaria Respublica adducta fuit, fore, ut novum antiquariæ supellectilis genus produceretur, quod, si non materiæ dignitate, eruditionis certe fruge, quotquot ad eam diem literatis Viris commendabantur vetera monumenta, vel superaret, vel saltem æquaret. Vix enim ante illud Bartoli Opus, quid veterum Lucerna fuerint, cognosci liquido poterat, cum eruditissimus Vir, Fortunius Licetus, physicis questionibus implicatus, paucas admodum protulerit, atque ex iis quidem paucissimas, quæ genuinæ sint. Nam, Viro docto fucum fecisse illius avi impostores, nemo profecto, qui hæc studia vel a limine salutaverit, sibi inficias. Verum post eam diem, quod nequaquam credibile erat, vel duodecim Lucerna, vel paulo plures, vulgatæ sunt, quæ eruditorum expectatationi respondere possent. Gratias igitur Deo Opt. Max. & debemus, & agimus, quod feracissimus eruditionis campus reservatus nobis fuerit, in quo excolendo maximam gratiam ab universa Literaria Republica inire possumus. Id ut assequamur, fictiles Musæi Passerii Lucernas, quarum fama non Italiam modo, sed omnem ferme Europam, peragrat, edendas suscipimus, ex quibus profecto innotescet, quam tenuis fuerit P. Bartoli collectio, quam tenues item P. Bellorii explicationes. Pauca igitur eruditæ antiquitatis cultores, quos ad societatem nobiscum ineundam invitamus, & hortamur, admonendos esse censemus, ut, quid propositum nobis sit in hac editione, plane intelligant. Ac primum quidem, quia non lucri cupiditate, sed vero eruditionis amore, tanto oneri humeros supponimus, hæc nobis legem constituimus, ut

nullam

nullam unquam Lucernam proferamus, quae edita alias sit. Quid enim molestius iis, qui Societati nomen dederint, evenire potest, quam immodicis sumptibus nihil novi acquirere? Deinde illustriores diutaxat Lucernas producemus, eas nempe, quae insignibus anaglyphis notata sunt (istoriate Italice appellamus); neque enim illas exhibere in animo est, quae nihil aut parum eruditionis conducere possunt. Tum, ut Sociorum commode, quantum in nobis est, consulamus, editionem nostram forma libri Petri Sancti Bartoli simillimam fore spondemus, ita, ut liber ille velis hujus Operis primus Tomus consari possit; charta tamen longe nitidior erit, firmior, candidior. Quodlibet hujus Operis Volumen plus quam centum Tabulas areas continebit; Lucerna omnes elegantissimi, ac fidelissimi, quod rarum hodie, delincentur; idcirco externos artifices, qui delinendi, & in eas incidendi, omnium fere Italarum peritissimi habentur, operi manum admoveere volumus. Cuique Lucerna apponatur subscriptio, seu superscriptio, qua insignita fuerit, quod plerumque neglexisse Petrum Sanctum Bartolum dolemus. Harum equidem Inscriptionum pretium ex Prolegomenis innotescet. Priori Volumini Prolegomena praeponetur, in quibus praecipue de usu Lucernarum agitur: intactum adhuc argumentum; reliquis Praefationes. Lucernas nota sequentur, perbreves quidem, sed succi plena, in quibus ea tantum pertractabuntur, quae ad illius Lucerna peculiararem intelligentiam pertinent, quod quidem eruditus Viri gratissimum fore confidemus. Quot Tomis totum Opus complexuri sumus, pro certo affirmare non possumus; crescit enim in dies pretiosissima haec supellex cura & impensis Viri doctissimi, Jo. Baptistae Passeril, F.Cti, qui Prolegomena etiam & Notae, pro ea, quae pollet, eruditione, conscripserit. Illud tamen spondere possumus, Tomos minimum quatuor futuros. Quodlibet Volumen Scutatae quatuor cum dimidio, seu Julios quadraginta quinque, prostackit. Iis vero, qui Societati nomen dederint, eodem, quo nosmet ipsi, qui in Opera edendo laboramus, beneficio fruuntur; in singula nimirum Volumina tria denarii Romanae Scutatae, seu Julios triginta, persolvent, dummodo tale pretium, quod praetabularum numero leve admodum videri debet, ab omni onere vacuum, apud Nicolaum Gavellium, Typographum Pisaurensem, in accessum numerare procurent, a quo syngrapham soluta pecunia, Academia sigillo munitam, accipient. Si quis vero ex transmarinis regionibus in Societatem recipi vellet, per Mercatores, qui in proximo Ancona portu negotiantur, commode & pretium solvere, & cautionem recuperare, poterit. Sociis subscripturis, quorum nomina eo ordine, quo se subscripserint, in priori Volumina describentur, non equidem numerum, sed tempus, praescribimus; post mensem enim Decembrem currentis anni 1738 neminem Socium admittemus. Atque hoc quidem optima ratione factum credimus non enim minoris pretii emolumento digni sunt, qui Academiam nostram sua symbola jurare debito tempore neglexerint. Haec sunt, quae Sociis subscripturos noscitur volebamus; quibus illud iterum restat volumus, nos ea, quae nunc pollicemur, sancte & religiose servaturos; nullius enim privati quaestus hac editione procuratur. Dat. Pisauri Cal.

Junii A. D. 1738.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCGXXXVIII.

SUPPLEMENT AU GRAND DICTIONNAIRE
Historique, Genealogique, Geographique, &c.

h. e.

SUPPLEMENTUM AD LEXICON HISTO-
ricum, Genealogicum, Geographicum, &c.
LUDOVICI MORERII.

Tomii II.

Lutetiæ Parisiorum, apud viduam Mercierii, Jacobum Vi-
cent, Jo. Baptist. Coignard, & Anton. Boudet, 1735, fol.
Tom. I Alph. 8 plag. 15, Tom. II Alph. 8.

Tandem aliquando, superatis, quæ remoram injecerant, im-
pedimentis, prodiit hoc Supplementum ad notissimum
Ludovici Morerii Lexicon. Tanta primam inter &
ultimam hujus Lexici editionem differentia apparet, ut pri-
mo Autori jam nihil fere, nisi nomen, relictum esse videatur.
Primum, ut constat, Opus illud *Ludovicus Morerius* Lugdunæ
A. 1674, *Volumine* non nisi uno, edidit. Tum novo illud pre-
lo subjicere, uno *Volumine* locupletius, ipse quidem Autor
destinaverat; qui tamen editionem hanc, præmatura morte li-
teris ereptus, non vidit, anno demum 1681 *Voluminibus duo-*
bus absolutam. Postea vero, defuncto parente, lucubrationi-
bus & accessionibus doctissimorum Virorum haud contemnen-
dis, inprimis *Clerici, Vaultierii, Dupinii, Bernardi*, alio-
rumque, multo auctius, per sæpe prodiit hoc Lexicon.
vastissimi operis habitu inductum. Editio enim decima o-

Dd dd

Clava,

ctava, quæ ultima est, in lucem exiit Pariliis A. 1732, in *sex* majoris formæ *Volumina* redacta. Quantum ergo mutatum ab illo! Sed non mutatum, nec emendatum satis. Nam fata habuit communia hoc Lexicon cum ceteris, qui magis molis, & multiplici, eaque admodum mutabili, doctrina repleti sunt, libris. Delendis nimirum, qui passim irrepunt, nævis, emendandis & supplendis, quæ, volubili vicissitudine rerum, in Historicis, Geographicis, & Genealogicis, subinde mutantur, non unus sufficit homo. Semper aliquid hæret non satis recte dictum; nec desunt, quæ suppleri possint. Cum igitur non exiguam, sed magnam, huiusmodi defectuum copiam etiam in Lexico, quod sub *Morerii* nomine continuatum est, deprehenderent Gallorum nonnulli doctissimi; huic magno medelam parare tentarunt, emendando partim errores, partim omissa supplendo, partim etiam nova adjungendo. Neque id successu, ut arbitramur, prorsus infelici. Emendantur adeoque in hoc Supplemento perperam dicta in editionibus hujus Lexici Lutetiz A. 1725 & 1732 publicatis, variaque non inutilia adduntur. Hæc additamenta duplicis generis sunt. Alia, quæ jam in prioribus editionibus, sed minus sufficienter, adducta sunt, uberius exponuntur; alia nunc primum hic leguntur. Historia literaria recentior præcipuum hic occupat locum. Neque tamen ea neglexerunt Autores doctissimi, quæ ad Historiam Ecclesiasticam pariter ac politicam, ad Geographiam, & ad Genealogiam, pertinere videbantur. Ordinem secuti sunt Lexicographis solentem, id est, alphabeticum. Nostrarum partium esse censimus, eos nominatim indicare, quibus operam hanc, difficilem satis, sed maxime utilem, debemus. Viri doctissimi, *Pocquet de Livoniere*, *Rattier de la Guisoniere*, & *du Mabaret*, illustres Ducatus Andegavenfis cives suppeditarunt; Rev. Abbas *le Clerc*, qui literas humaniores Lugduni proficetur, varia in commune contulit monita utilia; præterea Rev. P. *Poncet*, Ordinis Benedictini, qui in conscribenda Historia Literaria Galliz cum Rev. Patribus *Riveto* & *Colombo* occupatur, optima quæque ex penu sua literaria suggessit; nec Rev. P. *Desmolets*, Bibliothecarius Collegii Oratorii Parisiensis, & Rev. P.

P. Baizé, eodem munere fungitur in domo S. Caroli de Christiana doctrina, pluresque alii, in hoc studiorum genere versatissimi, diligentiam suam huic Supplemento denegarunt. Pictores atque Sculptores insignes collegit *Maritain*, filius; ea vero, quæ ad Genealogiam pertinent, *Houxius de Lauan* singulari studio & diligentia elaboravit. Censor tandem regius, *Gallyatus*, qui Supplementum hoc vigilanti oculo, antequam subiceretur prelo, perlegit, varias cum Autoribus communicavit observationes, quas illi suo loco inferendas curarunt. Et hi sunt Viri præstantissimi, quorum studio & opera insigni hoc prodiit Supplementum. Laborem hunc eruditus gratum acceptumque fore auguramur, idque eo magis, quod nihil, nisi sub examen rigidissimum vocatum, ut ex Præfatione discimus, Operi suo inferuerint Auctores. Præcipue autem n̄, qui editionem Lexici *Moreriani* A. 1725 publicatam tenent, gratias Autoribus persolvent, cum iis omnibus, quæ in editique anni 1732 emendata, eidemque adjecta fuerant, hic etiam locum concesserint; id quod forsitan possessoribus ultimæ editionis minus placebit, quibus illæ ipsæ emendationes & accessiones denuo sunt comparandæ. Et negari non potest, pretium Operis hac ratione mirum in modum fuisse adauctum. Numerus enim harum emendationum est valde magnus, quarum tamen contents aut nullius, aut exigui fere, sunt momenti. Plerumque corriguntur errores typographici, ubi litera vel desit, vel abundet, vel transposita est, aut ubi commata & puncta superflua, vel omissa sunt. Nonnunquam sola mutata apparet orthographia, & quæ plura harum minutiarum sunt. Specimina ex Supplemento Lectores nostri haud expectabunt. Iphis potius confirmamus, varia omnino in illo deprehendi memoratu digna, imprimis quæ ad Historiam tum literariam, tum Ecclesiasticam, tum denique politicam, Galliarum pertinent. Fontes citantur ubique limpidissimi. Quam verò diligentiam iis in locis; ubi de exteris, & præcipue Germanis, est sermo, ingenius quisque desiderabit. Sed desiderabit etiam omissa varia, & errores passim non leves commissos, dolebit. Ne temere hæc dixisse videamur, provocamus ad *Partem II. To-*

mi I, ubi sub titulo *Adlzreiter* refertur, confectiſſe hunc Autorem *Annales Bojicæ gentis*, & in his expoſuiſſe hiftoriam Bavariz ab origine ejus uſque ad A. 1550, ad mortem nempe *Imperatoris Maximiliani*. In qua relatione duo merentur virgulam cenſoriam. Neque continuaviſſe *Adlzreiterum* Hiftoriam ſuam uſque ad mortem *Imperatoris Maximiliani*, neque mortem *Imperatoris Maximiliani* incidiffe in annum 1550, verum eſt. Sed filium Hiftoriz ſuz hic Autor perduxit uſque ad mortem *Electoris Maximiliani A. 1650*. Aliud addimus, nobis quodammodo domeſticum, exemplum. Cum Tomo II pag. 59 de *Jo. Burchardi Menckenii*, cui, nemo neſcit, quantum debeant hæc *Acta*, vita commemorant Autores, parentem ejus, cui prænomen *Ottonis* fuit, *Ludovicum Ottonem* dicant; ipſi vero diem natalem fuiſſe 27 Martii anni 1675 perhibent, qui fuit 8 Aprilis anni 1674. Cavere ſibi poterant ab his erroribus, ſi, neglectis his, quæ in *Bibliotheca Germanica* (*Bibliothèque Germanique*) leguntur, unde ſcilicet petiri ſunt errores iſti, accuratius inſpexiſſent ea, quæ a filio *Jo. Burchardi, Friderico Ottone*, plenius in his *Actis A. 1732 Menſe Majo* dicta ſunt. Ridicule inprimis hic nomina propria, maxime Germanorum, transformata videas. Sic legitur Tom. I P. I pag. 486 ſub titulo *Francke, Sandbagen*, pro *Sandbagen*; ibidem P. II pag. 97 ſub titulo *Gundling, Kirchenſturbach*, pro *Kirchenſturbach*, loco natiuitatis *B. Gundlingii*; Tom. II pag. 366 ſub titulo *Thomafus, Joan. Struch*, pro *Strauchio*, *Celeb. Jcto*; *Mazius*, pro *Heft. Godofr. Maſo*, Theologo illo Hafnienſi; Tom. II pag. 52 ſub titulo *Jo. Frid. Mayer, Arndius*, pro *Arndio*, qui *Mayeri* Bibliothecam Biblicam continuavit; Tom. II pag. 104 ſub tit. *Morbef, Matilius*, pro *Henr. Mabillo*, qui Operibus poetiſis *Morbefii* Præfationem adjecit. Primum inter edita ſcripta *Morbefiana* non occupat locum Diatriba de morbis, & eorum remediis, juridica, uti l. c. refertur, ſed Poemata juvenilia, A. 1657 publicata. Et ſic ſæpius a vero aberratur. Neque ferendam videtur, Autores hujus Supplementi librorum inſcriptiones fere ſemper ſermone Gallico adduxiſſe, ne verbo quidem adjecto, utrum libri Latino, an Ger-

mani-

sanico, idiomate sint conscripti. Cui scripta illa ignota sunt, quomodo, quæsumus, vel divinando hoc Lector assequi poterit? Sed manum de tabula! Non scribimus Emendationum & Supplementorum Emendationes & Supplementa. Acutissimis Autoribus libenter relinquimus hunc laborem, quem ne aliquando suscipere graventur, vehementer optamus.

THEOLOGIA NATURALIS, METHODO scientifica pertractata. Pars prior, integrum Systema complectens, qua existentia & attributa Dei a posteriori demonstrantur. Autore CHRISTIANO WOLFIO, Pot. Suec. Regis, Hassiæ Landgraviæ, Consiliario Regiminis, Mathematicæ ac Philosophiæ Professore Primario in Academia Marburgensi, Professore Petropolitano honorario, Academiæ Regiæ Scientiarum Pædagogicæ, Societatumque Regiæ Britannicæ ac Borussicæ, Membro.

Francofurti & Lipsiæ, in officina libraria Rengeriana, 1737, 4. Alph. 6.

Cel. Autori propositum est, ex contemplatione mundi hujus adspectabilis generali demonstrare, quæ de Deo naturaliter cognosci possunt. *Cap. I* igitur existentiam entis necessarij atque a se demonstrat, quod esse independens, æternum, omnium primum & ultimum, ortus ac interitus nescium, sibi met ipsi ad existendum sufficiens, non compositum, sed simplex, evincit. Postquam vero ostendit, nec mundum adspectabilem, nec elementa rerum materialium, nec animam, esse illud ens a se, tandem concludit, quod sit ab istis diversum, ipsique talia tribuenda sint prædicata, qualia ad hoc requiruntur, cur hic potius mundus adspectabilis cum elementis suis, quam alius, & hæc potius animæ, quam aliz, existant. Hoc ens Deum esse; quem adeo definit per ens a se, in quo continetur ratio sufficiens existentiz mundi hujus adspectabilis & animarum nostrarum. Postquam igitur docuit, qualia ex asecitate & simplicitate fluant attributa divina; Deo porro vindicat vim activam, vitam, quam in se ab omni ente a-

lio independenter habet, intellectum & voluntatem liberam ; unde, ipsum esse spiritum independentem, infert. *Cap. II* inquit, qualis sit intellectus Dei, & quznam inde pendeant attributa. Ut igitur pateat, qualis ipsi tribuendus sit intellectus, ut in Deo ratio sufficiens existentiz hujus mundi adspectabilis inveniatur ; possibilia tunc in se spectata, tum qua coexistentiam & successione inter se connexa, considerat, ut pateat, qualis inde in utroque casu refuset cognitio. Ex hisce principiis deducit, Deum cognoscere omnia possibilia & absolute spectata, & in systemata redacta, distincte, atque simul, ac ideo intellectum divinum definit per distinctam & simultaneam omnium possibilium repræsentationem. Ostendit vero, intellectum divinum esse illimitatum, infinitum, summe perfectum, absolute maximum, incomprehensibilem, immensum, purum. Agit deinde de ideis rerum, easque Deo essentielles, necessarias, ac immutabiles, probat, rejecta hypothesi *Cartesianorum* de ideis arbitrariis. Docet, ideas rerum sensibilium in Deo diversas esse ab ideis sensualibus nostris ; quod ut plenius intelligatur, differentiam inter mundum sensibilem & intelligibilem exponit. Præscientiam Deo vindicaturus, docet, quomodo omnia, quæ in mundo contingunt, ipsaque libera animæ decreta, sint in se & Deo præscibilia, nec minus, quomodo sint recordabilia, ut intelligatur, quomodo Deus præterita tanquam præterita cognoscat. Enimvero, ne obscurum relinquatur, quomodo omnes veritates universales a Numine cognoscantur, mundum rationalem ab intelligibili distinguit, &, quomodo intelligibili & sensibili totus immerfus sit, docet. Constituitur autem mundus rationalis entibus universalibus in systema aliquod redactis, ut adeo ejus idea in idea intelligibilis includatur, sicque Deus omnes veritates universales non minus, quam omnia singularia, cognoscat intuitive. Ex hac ipsa vero cognitione deducit, competere Deo rationem absolute maximam, illimitatam, infinitam, incomprehensibilem, immensam, prorsus puram, ipsumque esse veritatis omnis autorem & inventorem, ab errore omni prorsus immunem. Hisce positis, tandem omni-

scientiam Dei declarat. *Cap. III* de potentia & voluntate Dei tractat. Demonstrat, Deo competere omnipotentiam, seu potentiam ad omnia possible extensam, hancque esse absolute maximam, prorsus illimitatam, atque immensam: impossibilitatem vero faciendi impossibilia non arguere defectum potentiz. Deo vindicat voluntatem omnium perfectissimam, eamque liberrimam ab omni coactione externa & interna, prorsus illimitatam, atque imperscrutabilem. Ostendit vero, Deum nihil velle absque motivo, & motivum voluntatis divinæ esse representationem optimi, tum in se, tum in relatione ad ipsum, spectati. Deum æstimare perfectionem rerum in relatione ad totum universum, ut in suo genere perfectissimum censeatur, quod facit ad majorem totius universi perfectionem. In relatione ad Deum nihil quidquam dici posse bonum, nisi quatenus summæ perfectionis signum sit. Electionem mundi optimi esse signum naturale spiritus perfectissimi, nec tale esse posse electionem mundi in se non optimi. Magna hic sese offert difficultas circa inexistentiã mali in hac rerum serie. Ostensurus itaque, idem minime obstare, quo minus ea sit omnium possibile perfectissima, malum distinguit in metaphysicum, physicum, & morale. Malum metaphysicum est, quod per essentiam & naturam suam rem imperfectiorem reddere censeatur, quam foret, si abesset, atque in limitatione determinationum essentialium consistit. Hoc absolute necessarium esse, nec a mundo etiam omnium perfectissimo abesse posse, adeoque impossibilitatem faciendi mundum absque malo metaphysico non arguere in Deo potentiz defectum, ac idem malum denotare absentiam perfectionis non propriæ, sed alienæ, consequenter proprie loquendo non esse malum. Malum physicum est, quod statum mundi quoad effectus naturales imperfectiorem reddere censeatur, quam foret, si alii essent: morale vero, quod actionibus liberis hominum inhæret. Utrumque malum locum habere in mundo optimo, nec obstare, quo minus in eo major sit perfectio, quam in ceteris possible, ac ita huic rerum seriei implicari, ut eadem & sum-

ma

ma ejus perfectione salva tolli non possit. Mala physica per easdem regulas motus consequi, per quas consequantur cetera in rerum natura, & juxta naturæ ordinem fieri, ita, ut eodem salvo per miraculum tolli nequeant, nec in relatione ad totum universon esse mala, sed saltem talia censeri respectu partium, imo particularum univervi. Aequies malas internas, si physice spectentur, per leges easdem appetitus ac aversationis nasci, quibus bonæ tribuendæ, & una cum bonis ordine quodam naturali consequi, qui per malas minime turbetur; externas vero, quatenus physice spectentur, eodem modo consequi, quo bonas. Enimvero actiones malæ internæ, quatenus moraliter spectantur, statum animæ; externæ vero statum corporis, hominisque statum externum, imperfectiorem reddunt. Malum adeo morale esse verum malum, & in imperfectione accidentali consistere, atque essentiali contrariari, consequenter per aliam rationem determinari, quam perfectionem hominis essentialem. Irrepere idem in actiones liberas abusu libertatis. Malum metaphysicum per se inherere rebus ante decretum, nec per decretum ab iisdem separari posse, ob idem tamen nihil a Deo fuisse decretum. Neque etiam Deum mala physica decrevisse, quatenus talia sunt, multo minus ob malum morale hunc elegisse mundum; idem tamen minime obstare potuisse, quo minus existentiam hujus univervi decerneret. Mundum hunc Deo non magis placere ceteris ob malum morale; idem tamen non obstare, quo minus ceteris magis placeat. Permissio-nem ejus a Deo decretam, nec hanc eum dedecere. Decrevisse autem Deum omnia ab æterno atque liberrime; nihil vero decernere in tempore. Decreta ipsius esse immutabilia, incomprehensibilia, imperscrutabilia, nec summa ejus perfectione indigna. Esse autem, si quoad Deum spectetur, decretam non nisi numero unicum, etsi a nobis considerari possit & debeat tanquam multiplex. Per hoc decretum res factas esse futuras, & quæ antea erant præscibilia, actu fuisse præscita. Nihil autem per ipsum in re decreta mutari, adeoque nec contingentiam, nec libertatem, tolli; ut adeo utrique nec

nec præscientia officiat infallibilis atque æterna, quamvis veritatem determinatam habeat ab æterno a decreto pendentem, sine qua præscientiæ non sit locus. Fortunam quoque, tam prosperam, quam adversam, ut cetera omnia, subesse decreto divino, malum tamen nullum, qua malum, in idem influere. Exponit præterea, quomodo voluntas Dei tum a priori, tum a posteriori, tum denique per revelationem, innotescat; ubi revelationis diviniæ criteria tradit, & de mysteriis quoque agit, quibus in eadem sit locus. Ad omnipotentiam divinam refert etiam potentiam miraculosam, soli Deo propriam, nec ulli enti communicabilem: neque enim facultatem patrandi miracula aliter enti quidam alii conferri posse, nisi quatenus Deus velit ad eorum nutum miracula patrare. Ceterum, ubi modum revelationis expendit, de ecstasi quoque & visionibus agit, & in differentiam naturalium ac supernaturalium inquirat. *Cap. IV* de sapientia & bonitate divina agit. Notio sapientiæ requirit, ut agens agat propter finem, naturam suam convenientem, ut media eligat, ad finem ducentia, ut denique fines particulares eo modo sibi invicem subordinet, quo propiores sunt media remotiorum. Et sapientia perfectissima est, si fines constituentur optimi, si media eligantur certo & via brevissima ad finem ducentia, quibusque eundem ex arte consequi datur, si denique fines omnes particulares ita sibi invicem subordinentur, ut remotiorum media fiant propiores, & omnes tandem simul medium finis ultimi. Sapientiam itaque perfectissimam Deo vindicaturus, demonstrat, Deum existentiam hujus mundi decrevisse propter aliquem finem, nempe patefactionem perfectionis suæ absolute summæ, seu gloriæ suæ manifestationem. Mundi perfectionem esse medium, quo eundem consequatur. Finem istum esse omnium optimum, qui per productionem alicujus mundi intendi potuerit, cum per eum, tanquam omnium possibilium optimum seu perfectissimum, gloriam suam omnium maxime manifestet, ita, ut nec infinitus intellectus in eo quidquam desiderare possit. Quæ ex natura & essentia rerum materialium necessario consequantur, esse fines a Deo intentos; essentias

vero & naturam rerum esse media, quibus fines istos consequatur. In finium a Deo intendorum numero esse quoque omnem rerum tam naturalium, quam artificialium, usum, omnes etiam fortunæ, tam secundæ, quam adversæ, effectus. Hos fines omnes per nexum rerum in universo fini ultimo subordinari. Nexum adeo coexistentium consistere in dependentia finis a medio; nexum vero successivorum in dependentia causali a causâ, & finis a medio, & actionis causæ efficientis a fine simul. Removet autem difficultates, quæ mala physica & moralia facessere poterant. Neutrum eorundem a Deo intendi tanquam finem, imo ne mala quidem metaphysica in numero finium esse. Mala physica & moralia salva sapientia Dei summa ex hac rerum serie tolli non potuisse; dirigi autem ab eodem in bonum finem, tandemque ad manifestationem gloriæ suæ. Hanc directionem pertinere ad perfectionem universi. Bona autem in mundo non dependere a malis, quatenus mala sint, sed quatenus mala moralia sint actiones physicæ, physica autem causæ naturales. Bonitatem definit per promittitudinem alterius perfectionem promovendi. Ostensurus itaque, Deo competere bonitatem absolute summam, evincit, eum unicuique enti tantundem conferre boni, quantum salva sapientia ipsius fieri possit. Deum infelicitatem hominum, & in genere entis rationalis cujuscunque infelicitatem, vi bonitatis suæ velle non posse; sed homines fieri infelices abusu libertatis. Potentiam libertate abutendi esse malum metaphysicum, ab essentia hominis inseparabile: non tamen propterea hominem libertate sua abuti, quod eadem abuti possit, abusu quoad actum absolute necessario non existente. Hujus tamen permissionem non repugnare bonitati divinæ, nec eidem repugnare, quod hominem in mala ruere sinat. Mittimus particularia, quæ de bonitate divina demonstrat. Sufficit hoc unicum adhuc annotasse, quod sapientiæ atque bonitatis divinæ incomprehensibilitatem & imperscrutabilitatem a priori demonstrat.

Cap. V ad creationem & providentiam divinam progreditur. Demonstrat hic, mundum a Deo ex nihilo productum, & eodem

dem creationis actu ordinem quoque naturæ constituiffe. Con-
 sistere nimirum actum creationis in perducendis ad actum sub-
 stantiæ, nullo alio præexistente in eadem influente. Creationem
 mundi & ordinem naturæ esse miraculum primigenium, vi
 cujus consequantur, quæ naturaliter fiunt in mundo ad-
 spectabili. Esse autem potentiam creatricem soli Deo propriam,
 nec cum creatura communicari posse, potentia naturæ tantummodo
 modificatrice existente. Docet etiam, quomodo Deus spatium &
 tempus fecerit. Cum creaturæ sint specula perfectionum
 divinarum, quatenus ab attributis divinis dependent; omnem
 creaturæ cujuslibet totiusque mundi a singulis attributis
 divinis dependentiam ita demonstrat, ut notio Dei per singulas
 creaturas confirmetur, & sic pateat ubi visus mentis in Deum
 adscensus. Autorem Naturæ esse Deum, quæ sit diversa ab
 omnipotentia Dei, ipsamque eisdem præscripsisse leges,
 ab essentia corporum minime pendentes, in prima statim
 creatione, nec naturæ ordinem ac cursum mutatum iri,
 quamdiu mundus duret, qui non nisi per annihilationem
 interire possit. Vires naturæ nunquam deficere, nec eam
 senio quasi languescere posse. De conservatione dum agit,
 ostendit, nullam creaturam se ipsam conservare posse, sed,
 a Deo conservetur, necesse esse, actu creationis continuato.
 Mundum hunc adspectabilem, & quæ in eo sunt, corpora,
 atque naturam rerum, & ejus ordinem, conservari uno
 eodemque actu. Cessante actu conservationis creaturas
 annihilari, potentia annihilatrice Deo soli competente,
 naturæ non nisi accidentium productricis & conservatricis
 propria. Explicat etiam concursum divinum ad singulas
 creaturarum actiones, Deo in concursu universali substantiam
 agentis conservante, & vires agendi largiente, creaturis
 vero actiones specificantibus: ubi imprimis ostendit, Deum
 ad actiones malas non concurrere, quatenus malæ sunt, sed
 eas, quod malæ sunt, ab homine habere, concursu divino ultra
 id, quod physicum est, non extendendo ad id, quod morale
 est, nec ad abusum libertatis, qua abusum. Mittimus
 specialia, quæ apud ipsam Cel. Autorem legi possunt. Addit

denique gubernationem divinam, seu directionem actionum creaturarum ad bonum finem. Gubernationem divinam contineri nexu rerum sapientia ac bonitate ipsius constituto; ubi simul docet, quomodo Deus velit, ut homo actiones suas liberas dirigat, & quomodo per eas gloria divina manifestetur. Unde tandem concludit, dari providentiam divinam aeternam & immutabilem, ad omnia, quae sunt ac sunt in universo, extendendam, Deo rebus omnibus sapientia, bonitate, ac potentia, providente. Ita autem Deum rebus providere in hoc universo, ac si ad ea, quae sunt, attentus hodie demum decerneret, quid facere ac permittere velit. Ubi simul ostendit, quomodo Deus, cui omnia ab aeterno in aeternum praesentia sunt, praesentia tamen in universo a praeteritis ac futuris distinguat. *Cap. VI* jus Dei in creaturas explicat, quod in dominio pleno consistere, ex ipsa notione domini deducit, ita, ut Deus sit omnium creaturarum dominus, sive in prima creatione factarum, sive hodiernum generatarum, aut quocumque modo a natura productarum, dominus naturae, totius mundi, ac omnium, quae in eo sunt; homo vero sit servus Dei sensu propriissimo. Corpora & totam rerum naturam voluntatem Dei exequi; hominem vero obligatum esse ad actiones liberas non suo arbitratu, sed voluntati divinae conformiter, determinandas. Docet igitur, quaequam Deus, jure suo usus, homini praecipiat, quaequam prohibeat, & quomodo eundem obliget. Est autem praeccepta Dei ac prohibitiones a bonitate divina proficiantur; ea tamen non esse nuda consilia, sed leges proprie dictas. Explicat etiam dominium rerum a Deo hominibus concessum, & in quonam ejus consistat tam usus, quam abusus, hincque demum colligit, Deum esse Dominum summum bonum. *Ultimo* tandem *Capite* attributa divina expendit, quae per anteriora demonstrantur. Pertinet huc infinitudo essentiae, immutabilitas, existentia extra tempus, omnipraesentia, (ubi differentiam praesentiae rerum omnem expendit, ac inaptis distincte ostendit, quomodo Deus totus praesens sit toti mundo, & totus singulis ejus partibus, citra multiplicationem ac diffusionem

tionem ſui,) ſanctitas, quæ conſtans eſt & perpetua voluntas non faciendi, niſi quod rectum eſt, (ubi ſimul docetur, quomodo Deus ſe ſanctiſſimum probet in creatione, conſervatione, ac gubernatione rerum,) juſtitia, etiam vindicativa, qua pœnæ decernuntur & irrogantur male facientibus, beatitudo, unitas, vita, una cum iis omnibus, quæ per eminentiam Deo tribuntur, veluti ſubſtantialitas, ſenſus, imaginatio, memoria, affectus, eo autem ſenſu, quo creaturis competunt, tribui nequeunt. Notandum adhuc eſt, Ill. Autorem oſtendere ubivis conſenſum eorum, quæ docet, cum Scriptura Sacra. In eo autem ita verſatur, ut ex ipſo textu authentico quaerat loca probationis, & demonſtrativa quadam ratione evincat, vocabulis Hebræis atque Græcis eum convenire ex mente Autorum ſacrorum ſignificatum, quem ipſe iſdem tribuit. Ubi multa hinc inde annotat, quæ ad interpretandam Scripturam Sacram maxime conducunt. Quo conſilio hoc fecerit, ipſe in Præſatione exponit, nimirum quod notionæ diſtinctæ rerum ab iis haud raro non agnoſcantur, qui in conſuſis acquieſcere ſolent, utque adeo advertantur quærelæ injuſtæ, quaſi terminorum receptorum, Scriptura Sacra vel obviorem, vel ejus menti conformiter explicatorem, ſignificatus immutetur, & Theologia naturalis ad revelatam manuducat, eidemque defendendæ inſerviat, nec non exemplis luculentis doceatur, quantum adjumenti præſtet ipſius philoſophandi ratio ad demonſtrativam Scripturæ Sacræ interpretationem, & ſenſum verborum Scripturæ profundum eruendum. Hæc de *Parte prima* dixiſſe ſufficiat: de *altera* proxime dicemus. Inſcripſit autem Ill. Autor hoc Systema Theologiæ naturalis Reverendiſſimo ac Celeftiſſimo S. R. Principi, Epilcopo Bambergenti & Wirceburgenti, quem ſcientias, eruditionem, atque artes, in deliciis habere, fovere, ac protegere, nemo eſt, qui neſciat.

MARTINI LIPENII BIBLIOTHECA RE-
alis Juridica. Poſt FRIDERICI GOTTLIEBII
STRUVII, V. C. curas, recensuit Opus, innume-

vos errores sustulit, ultra dimidiam partem optimis Libris, & Dissertationibus fere omnibus, auxit, & accuratum Scriptorum Indicem adjecit, GOTTLOB AUGUSTUS JENICHEN.

Lipsiæ, sumptibus Editoris, prostat apud Frid. Matth. Frisium, 1736, fol.

Alph. 10 pag. 5.

Prestantissimus, variisque in elegantiores literas meritis clarissimus, Editor in Præfatione hujus Operis, splendidissimi Reipublicæ Lipsiensis Senatus Numini dicati, *incomparabili unius Dei immortalis benignitati* pie tribuit, quod, post *innumeras ac pæne infinitas molestias atque arumnas*, quas per *integros octo annos*, istius laboris causa, *fortiter atque constanter* sustinuerit, tandem aliquando *curis, vigiliis, lucubrationibusque* suis, *emendatam, auctam, & sua restitutam integritati*, in *lucem conspectumque omnium* proferre potuerit *Martini Lipsenii Bibliothecam Juridicam*. Idem, si ipsum audias, non tam *gloriantem*, quod, si vellet, posse se, utique noscitur, quam *modestissime* de marmoreo hoc Opere *improbus, ac plane Herculeos* emendandæ partim, partim adaugendæ & exornandæ, huic Bibliothecæ *labores impendit*. Non enim parum est, *errores aliquot mille sustulisse, Autoribus agnomina prænominaque sua postliminio restituisse, veros adjecisse librorum titulos, annos & loca impressionis annotasse, latentes sub fictis nominibus Scriptores ex tenebris in lucem protraxisse, & vera ipsi nomina reddidisse, memoratu digna de libri vel Dissertationis Autore, de illius, vel Opusculi sui, factis, de diversis Operum editionibus, atcidisse, sententiam de librorum habitu dixisse, alia jucunda atque fructuosa futura commemorasse, & quod maximum est, Bibliothecam hanc optimis selectissimisque libris, & Dissertationibus fere omnibus, locupletasse*. Quid igitur a nobis aliud expectet, quam ut laudibus & plausu publico *industriam tam ferream, tamque nobiles conatus, prosequamur, & si cui ex virulentis illis & juxta existimationis atque dignitatis Jenichianæ hostibus* sudes sit in oculo
hæc

hæc nova laurea, tantis vigiliis sudoribusque parta, huic male precemur, aut *suis diris, suis spectris, exercuciandum* hunc *relinquamus*. Habet sane, cur a bonis omnibus certissimam sibi de præstita insigni opera gratiam promittat, studiosissimus commodi publici *Jenichius*, inprimis si illud impetrari a se patiat, ut partem hujus gloriæ salvam esse cupiat primo hujus operis architecto, *Martino Lipenio*, sicut tam æquus ipse fuit, ut, quos nuper ad ditandum hunc thesaurum haud parum contulisse noverat, *Christianum Nettelbladrium*, in Academiâ Gryphica Antecessorem, & *Frid. Ottonem Menckonium*, Collegam nostrum, non sine publica grati animi significatione dimittendos judicaret. Forfan enim ipse intelligit, si magnum sit, perficere, quæ sunt ab aliis incepta, & quæ bona sunt, meliora efficere industria & studio insigni, non minori dignam laude putandum, qui opus arduum & effectu difficile, nec ulli antehac tentatum, primus animo concepit, & alienis subsidiis destitutus, solus, quæ plurimorum studia requirere videtur, rem confecit. Nec id opprobrio vertendum *Lipenio*, quod varia supplenda posteris reliquerit, nec, quæcunque unquam scripta aut edita a Viris doctis sunt, in *Bibliotheca* hujus angustias coegerit; quandoquidem, qui omnes adeo librorum forulos exusserit, ut nihil non felicissima memoria complecteretur, exstitit ad hunc diem nemo. Quanta quanta sit, habet fines suos industria & cognitio nostra; intra quos consistere, cum sit humanum, cur adeo turpe putetur? Nec ita post *Jenichium* ullus unquam Editor locupletatam hanc, omnibusque numeris absolutam, dabit *Bibliothecant*, ut omnem seris posteris, præclare de hoc Opere mendi, dici possit materiam præripuisse. Sane, quod unusquisque facile intelligit, numerosissimæ sunt illæ copiæ, quas *Lipenianis* succenturiavit elegantis Vir doctrinæ, *Jenichius*, nec quisquam forsan alius instructiorem exercitum dedisset; eidem tamen, quod multis aliis, fatendum est, suum hoc tantarum vigiliarum opus ab eo, ut plenum & perfectum dici possit, adhuc longissime abesse. Credat id mai ex Sociis nostris, cui, vel leviter perquirenti hanc multis
acces-

accessionibus ditatam, & ornatissime instructam, *Bibliothecam*, scripta plus quam mille desiderantur, eademque ita comparata singula, ut multo majori jure, quam eorum, quæ addidit *Jenichius*, permulta, sibi locum hic deposcant. Unum sufficiat specimen attulisse, unde existimari haud difficile de ceteris possit. De *Assinio* scriptores non nisi duos *Lipensius* adduxit, nec nisi duos alios, quos adderet, *Jenichius* habuit. Addet vero, si ita videatur *Jenichio*, Socius ille noster quatuor alios, quos ipse in manibus habet, & Editori novo, si is tanti putet, inspiciendos præbebit. Generatim notamus, cum in Germanorum Juribus diligentissimus fuerit Editor, exterorum, imprimis Anglorum & Itatorum, Jura inculta jacere sterilia agelli instar. Poterant has lacunas subsidia Amicorum explere, si quidem his utendum duxisset Editor. Cum Scriptores vetustiores Græcos & Latinos afferret, aut editiones, quæcunque exstant, fuissent nominandæ, aut, quod satius videtur, ex illis una saltem, sed ea præstantissima omnium, proferenda. Neutrum satis curæ habuit Conf. Editor, qui, ne exemplum desit, *Onofandri* editionem unam & alteram, nec in his, quæ optima habetur, Parisiensem anni 1599, indicat. Ita in omnibus fere; quod si emendari aliquando possit, ex multorum sine dubio id voto cesserit. Sed, quod de mole Operis & Scriptorum apparatu diximus, idem intelligi de maculis, quæ *Bibliotheca* huic olim maximæ fuere ac permultæ, volumus. Quas, sitne sperandum unquam, ut ex *Lipensiano* hoc thesauro penitus sublata videamus, unius exemplum *Jenichii*, post octo annorum curas multum, quod emendent, aliis relinquentis, nec a novis satis sibi labeculis caventis, valde nos dubitare jubeat. Nobis certe si fugiente oculo grande illud Opus perhistrantibus id accidit, ut errores haud sane leves, quin tales profusus, quibus aut notandis aut emendandis mediocri opus sit rei literariæ notitia, animadverteremus; quam non alii, aut nobis ipsis acutius videntes, aut observandis aliorum peccatis magis assueti, sibi messem promittant! Quos si ita æquos experietur Conf. Editor, ut de his, quæ passim scripta sunt mendo-

sius,

fus, ipsum, lubenter hæc emendaturum, moneant amice; ita omnes vident certissime futurum, ut, quem suis maculis unius manus *Jenichii* liberare vix potuit, nitidissimum aliquando, & omni purgatum sorde, *Lipentium* conspiciamus. Nos, quæ pauca annotavimus, non anxie quæsitæ, sed sponte nobis oblata, tanto lubentius cum Editore præstantissimo communicamus, quanto, nihil his ipsis animum ejus a nobis alienatum iri, certior spes est. Et quidem, ut de his, quæ generaliora sunt, & ad ipsam Operis *emopolæy* spectant, primum dicamus, non satis certos huic *Bibliotheca*, & scriptis in eam redigendis, fines constituisse *Lipentius*, & cum eo *Jenichius*, videntur. Nam, cum *Bibliothecam*, non Theologicam, non Historicam, sed *Juridicam*, promitterent; nemo erat, qui non Scriptores Jura civilia, aut alia quæcunque, explicant, nihil præterea, exspectaret. Quod igitur aut Tituli hic plane non juridici, aut sub Titulis juridicis Scriptores nihil minus quam Jura nobis tradentes inveniantur, id quidem minime laudandum factum judicamus. Exulare suo merito hic poterant Tituli *Adoratio*, *Agon*, *Anthropophagia*, *Diptychum*, & similes complures, nec Scriptores hic nominati ad Jura tantillum faciunt. Præterea inter libros juridicos quis quæreret *Kormannii Templum naturæ historicum de quatuor elementis*, *M. Porc. Cætonem de Agricultura*, *Petri Fabri Agonistica*, *Schepfinski Antiquitates Alemannicas*, *Placcii Theatrum Anonymorum*, *Gorlat Dactyliothecam*, *Licetum de Annulis*, *Schultzium de Anthropophagia*, *Frontinum de Aquaductibus*, *Alteserra res Aquitanicas*, *Schelstratenium de Disciplina arcani*, *Lengnichium de meritis Prætorum in Augustanam Confessionem*, *Gentilem de latinis veteris Bibliorum versionis male accusata*, *Thurmanni Bibliothecam Academicam*, *Jo. Cajum de Antiquitatibus Academia Cantabrigiensi*, *Marqu. Fræberum de Statura Caroli M. Des Roches Histoire de Dannemarck*, *Heisenii Orationem de Eloquentia veterum Germanorum*, & sexcentos alios. Sub Titulis *Academica*, *Alea*, *Arma*, similibusque multis, qui alieni videntur fori esse, etsi, quod minime negandum, ad ipsos quodammodo pertinere Jureconsultos videantur, Scriptores, nostro judicio, proferendi non nisi ii fuissent, qui *Academiarum* jura ex-

plicarunt, quibus addi suo merito debebat *Christiani Rabrensee* Diss. de *Jure majestatis in Academiis*, Vitembergæ A. 1671 publicata, aut qui in leges Romanorum de *Alea & Ludis* Commentarios ediderunt, aut qui *armorum* in bellis usum & jura commonstrarunt. Sed aliter visum est *Bibliotheca* hujus conditoribus, qui Scriptores ceteros omnes, quicumque *Academiarum* origines & historias commemorarunt, *alea* antiquitates tradiderunt, veterum Romanorum *arma* descripserunt, huc trahendos judicarunt. Est hoc profecto, disciplinas separatas & distinctas in unam transfundere, & ex *Bibliotheca* speciali universalem facere. In *Bibliotheca Juridica* Scriptores, qui Jura proxime attingunt, requirimus, non qui in doctrina Juris usum præstare qualemcunque possunt; quales si admittendi sint, dubitamus, an liber inveniri ullus possit, cui non suus hic sit locus concedendus. Erunt etiam fortassis, qui sub aptioribus Titulis dispositos Scriptores, Titulosque magis accommodatos Scriptorum argumentis, optarent. Non opus erat, titulum *Acta Synodi* confingere, ut liber *Naclantii de Actis Concilii approbandis per Papam* nominari hic posset, cui commodior sub Titulo *Concilium* fuisset locus assignandus. Titulum specialem *Actorum publicorum judicialium* nemo expectabat, cum ejusdem argumenti scripta sub generali *Actorum* legerentur. Sub Titulo *Actionum* aut nihil proficendum eorum Scriptorum, qui varia actionum genera sunt persecuti, aut, quos huic subjectos videmus, unumquodque actionum genus separatim exhibentes, reserandi omnes fuissent Tituli. Quæ sit inter *Adquisitionem & Acquisitionem* differentia, ut duplex titulus ponendus fuerit, nos non perspicimus. *Chifletii* Dissertationem de *Architectis Juris*, allegorice ita dictam, nemo, cui acumen est, sub *Architectus* collocaverit. *Babmerum* de *Pena jus sibi dicentis sine judice*, quisquam sub titulo *Jus*, omnes sub *Avrodinias*, quæserint. Similiter *Stryckium* de *Cautela abundantis in contractibus* sub *Cautela* mallemus, quam sub *Abundans*, quod vagi significatus est, locatum. Libenter etiam fatemur, parum nobis satisfacere Titulos eos omnes, qui ex verbis magis, librorum fronti inscriptis, quam ex re & argumento, sunt conficti; quales sunt ex litera *A*

Acta,

Acta, Admonitoria, Adversaria, Ararium, Alvearium, Alphabetum, Analektum, Analyfis, Analytica, Anatomie, Anchora, Anima, Aphorismi Juris, Antiparadoxa, Antiquitates, Apologia, Apophthegmata, Apostilla, Apparatus, Arbor, Assertio, Aurea, Aurifodina, Auszug. Est hoc ludere cum libris puerorum instar, qui formæ aut ligaturæ in disponendis libris rationem habent. Dicam, quæso, quem usum præstet, si scias libros omnes, *Analyfis, Analekta, Anchora, &c.* inscriptos. Neque enim, quod *Lipenius* ait, eorum causa hunc ordinem servatum, quibus jucunda sit notitia ejusmodi, satis valet ad id, ut rem nobis suscepisse laude dignam videatur. Quasi vero, ut pusionibus literariis tintinnabula in manus dentur, id ipsum maxime agendum Scriptori gravi & severo esset! Qui *Commentariis* aut *Observationes* scripserint in Jura vetera, scire nostra interest, non, qui in *Arbore* suspenderit Jurisprudentiam, aut ex *Fodinis* Jurisprudentiæ *Aurum* effoderint. Præstabat igitur, generaliori *Observationum*, aut simili quocunque, Titulo *Apophthegmata & Apostillas* omnes complecti, quam cum ineptis inscriptionum architectis ineptos titulos confingere. Cui enim non ridiculum videatur, in Librorum Juridicorum Indice Titulum *Sol*, & sub eo *Haberkornii Jurisprudentiæ Justinianæ Solem resplendentem*, conspiceret! Tacemus, non generale adeo librorum omnium, qui sunt sub istis Titulis locati, argumentum esse, ut non aptiore reponi loco potuerint. *Arnoldi* enim ab *Haerfolte Adversaria de Actionibus*, facile patet, sub *Actionibus* potius, quam sub *Adversariis*, querendam. Nec illud omnes probabunt, in Titulis fingendis non semper operam navatam, ut vocabula pura & bonis usitata Scriptoribus adhiberentur, sed barbara subinde & veteri Latio prorsus incognita hic legi, quale est *Abactio*, in ipso Operis limine Latinas aures offendens, quod sitne a *Struvio*, an a *Jenichio*, additum, jam dicere non habemus, certe prima *Lipenii* editione suo jure exulabat. Unum est inprimis, quo sibi videtur effecisse Conf. Editor, ut nova hæc editio multum illis *Lipenii* & *Struvii* sit præferenda. Nimirum, cum nuda illi librorum nomina attulerint, nec de horum pretio & dignitate verbum addiderint, suum esse

duxit Cl. *Jenichius*, hac etiam ex parte commodis Lectorum prospicere, & qui prae ceteris legendi sint Scriptores, qui negligentius evolvendi, aperte indicare. Quo ita munere functurus, ne ipsi nimis grave & molestum esset, rem omnem via executus est admodum compendiaria, heroas literarios literis majusculis a lixis & caloniis distinguens. Felices igitur eos, qui nomen suum splendidissimis hic literis ornatum vident! & o miseros, quos illis literis indignos typhotheta judicavit! Satisne gratiae ab aliis sit initurus hoc consilio Vir bonus, non est nostrum, definire cetero; at ipsi nos, qui tam bene, quam qui optime, cupimus *Jenichiana* famae, id serio nollemus factum. Nam, cum omnium, quicumque sunt, Scriptorum frui gratia & amicitia jucunde posset, quod nemo non vir prudens & famae suae amans expetat; plurimorum se temere & inconsulto telis & offensionibus exposuit, inter quos, veremur admodum, ne futuri sint tales, quorum odia nec prece ulla mitigari, nec ulla sedari vetustate, possint. Cara cuique sua est existimatio, & hanc defendentibus leges omnia permittunt. Nec, quae in Praefatione legimus: *Hac in re neque ira, neque odio, neque amori, quidquam dedi, sed incorruptissimus iudex aequissimum de unoquoque Scriptore tuli iudicium*, iis sufficiens, qui ipsum in *Appendice* Operis agnoscentem & summopere detestantem legerint injurias, *Conf. Engavio* in ipso Opere illatas, aut qui scripta viderint, quaecumque *Mezarnates* & *Amici* Editoris, & quae ipse edidit *Jenichius*, literis majoribus, aliorum, a quibus alieniore esse animo, & quorum parum favere fortunae solet, minusculis, notata. Quid enim? Nihilne unquam meditare a *Jenichio*, & quos ille colit, Viris magnis, nihilne boni a tot Viris honestissimis, quos sinistram quoddam fatum *Jenichio* invisos fecit, provenisse putemus? Aliud est, dicere se ab amore odioque liberum, aliud, re ipsa ostendere. Nescientes nos illi mentium nostrarum tortores in transversa quaeque rapiunt, ut, quae levia & ponderis nullius judicari debent, si ab Amico scripta sint, pretii esse quantivis videantur, quae bona sunt & plausu digna publico, si ab homine nobis ingrato provenerint, vix teruncii aestimentur. Neque vero unum id, ut alienus sis a studio

studio partium, sed illud etiam, requiritur, ut satis doctrinæ afferas ad hoc negotium, sciasque de Scriptore unoquoque accurate judicare, deinde illud imprimis, ut ea inter eruditos autoritate polleas, quam alii omnes in æstimandis librorum pretiis maxime sequendam putent. Quorum alterum nullus unquam Scriptor de se professus est, alterum, prorsus vanum est, de se sperare. Non enim idem omnibus palatum est, etiam cum judicii tui rationes attuleris; nedum illa plus quam dictatoria per literarum notas sententiam dicendi ratio in republica literaria quidquam valeat. At detur hæc venia *Jenichio*, ut possit de libris a se inspectis, & cum cura diligenterque inspectis, libere, quid ipsi videatur, pronuntiare; quæ vero audacia, eandem in libros, nec sibi unquam visos, nec nisi nomine cognitos, licentiam exercere! Id enim factum a *Jenichio*, vel illud Lectorem doceat, quod Scriptores, quicumque continentur magno hoc Volumine, literis sint aut majoribus, aut minusculis, non tertio qualicumque literarum genere, expressi. Neque vero a nobis postulabit Editor doctissimus, ut, quod nemini ad hunc diem contigit, illos ad unum omnes in ipsius fuisse manibus putemus. Quin eam esse optimi Viri æquitatem scimus, ut *Balduini Commentarium in Novellas ad Edictum Edictum, Roberti Animadversiones in Jus Civile, Hornium de Jure singulari circa rem alienam*, & quos non alios! si copia inspiciendi data fuisset, minime ad Scriptorum Juridicorum faciem rejecturus, nec sub Titulo *Compendium*, si ceterorum Scriptorum pleniorerem habuisset notitiam, unam Illustris *Rechenbergii* nostri Dissertationem, *Compendia Principis ex Jure Romano ad habitum territoriorum Germanorum* inscriptam, sane doctissimam, sed, quod nobis videtur, non sub Titulo hoc proferendam, literis signaturus majusculis fuisset. Videat jam optimus *Jenichius*, quomodo avertat a se odia eorum, qui nimis secum actum injuste clamitabunt. Eidem forsitan nimis jam molesti fuimus importunis nostris monitis, a quibus ne abstinendum nobis duceremus, effecit amor Viri, cui Opus suum, vel in his ipsis emendatum, longe maximum ab eruditis plausum comparabit. Non his plura

addimus, nec, quæ leviora videri possunt, annotamus, ne justo longius in his, quæ parum grata sunt, moremur. Forſan enim ipſe jam poſt editum hunc librum animadvertit, aut per alios cognovit, non *Leges Angliæ* edidiſſe, ſed *de laudibus ſaltem Legum Angliæ* ſcripſiſſe, *Joannem Forteſcue*, nec huic nomen *Forteſque* fuiſſe; non *Pertii*, ſed *Bertii*, *de Aggeribus ad mare exſtructis* librum exſtare; *Lalamantii*, non *Salamantii*, nomen fuiſſe Autori *Collationis rationis anni præcipuarum gentium cum Romano*; *de Epistoliarum origine* ſcripſiſſe *Jo. Caſp. Thor-Specken*, non *Jo. Caſp. Theod. Specken*; libro *Freymonii* haud eſſe titulum *Catalogi librorum Juris*, ſed *Elenchi Autorum omnium, qui Jure tam Civili, quam Canonico, claruerunt*; *Petr. Mullerum de ſingularibus Buvaviorum Statutis*, non *de ſtatibus*, Diſſertationem edidiſſe, nec *de Statutis*, ſed *de Statuis*, *Rolandis* libellum *Rbetii* exſtare; non *Galeni*, ſed *Caleni*, *de Comitibus* Diſſertationem prodiiſſe; *Bynckers-boeckii* Opuscula non *Hale*, ſed *Amſteledami*, primum edita; non *de Autore invito*, ſed *de Actore invito*, a *Wildvogelio* Diſſertationem vulgatam, neque adeo ſub titulo *Autor* collocandam hanc, nec *Chriſtophori*, ſed *Chriſtiani*, prænomen huic *Wildvogelio* fuiſſe; *de Jure belli & pacis* Academicum libellum non *Gornieri*, ſed *Garnieri*, noſtris manibus verſari; *Oſandri* nullam editionem *Francofurtanam*, nec ullam anni 1604, exſtare, hujus vero Commentatori nomen *Joannis a Chokier*, non *a Chokier*, nec, quod alio in loco dicitur, *a Cokier*, fuiſſe; non *Campanam*, ſed *Campanum*, *de Bello contra Turcas* librum ſcripſiſſe; *Chladenio*, qui *de Arbitrio judicis in commutandis pænis* Diſſertationem ſcripſit, *Juſti Georgii*, non *Joannis Georgii*, prænomen eſſe; anonymum Græce *αἰώνιον* ſcribi, non *αἰώνιον*, quod ſæpiſſime hic factum; & quæ alia ſunt, ei, cui cum libris frequens eſt commercium, facile notanda. Sed hæc, utcunq; comparata ſint, nihil præſtantiffimi Editoris meritis detrahunt, quæ certe magna ſunt, & a nobis grata mente agnoſcenda. Nam, ſi nihil eſſet aliud ab eo præſtitum, quam quod Scriptorum numerum mirifice adauxit, & innumerabiles priorum editionum errores ſuſtulit, vel tunc

tunc, ut plausus ipsi publicus decerneretur, suo quodam jure postularet. Jam vero, cum plura etiam ornando huic Operi contulerit, & passim librorum titulis annotationes literarias, minime vulgares, nec injucundas, adjecerit, hoc majori sibi eos omnes, quorum commodis destinata est nova hæc editio, beneficio obstrinxit. Dabimus nonnulla illorum, quæ nobis præ ceteris notatu digna visa sunt, specimina, simul ac de vita *Lipensis* dixerimus, a Pl. Rev. a *Seelen* olim in *Athenis Lubecensibus* descripta, inde vero a Conf. *Jenichio* in Bibliothecæ hujus aulæum translata, & variis animadversionibus illustrata. Protulit Virum Gorza Marchica A. 1630, ipso *Martini* die, cujus etiam nomen ei fuit impostum. Parentes agriculturæ operam dederunt. In Brandenburgensi & Ruppinenfi schola, Gymnasioque Sedinensi, ad altiora fuit præparatus. In hoc Gymnasio, *Jo. Fabricio* præfidente, *mirabilem animæ rationalis originem* publica Disputatione, suo Marte elaborata, exposuit. Vitembergam A. 1651 commigravit, & præcipue Doctores Theologos, tunc temporis hic florentes, sedulo audivit. Secundo statim vitæ Academicæ anno summos in Philosophia honores consecutus est, quibus ut dignissimus judicari posset, scholas aperuit cum philosophicas, tum tales, quæ ad humanitatis studia pertineant. Sæpe etiam in publicum prodiit, vel sub *Quenstedio*, *Calovio*, & *Reichmanno*, vel sine aliena ope, varias Dissertationes, eleganter conscriptas, defendens. Præclaris hæc meritis non poterat non Patrum Academicæ amorem sibi conciliare. Dignum illi judicant, qui Rectoris munere in Gymnasio Gottingensi, Antislitis primarii apud Moldornenses in Hungaria, Inspectoris Rathenoniensis in Marchia, dignitate condecoraretur. Præter Cothufanæ in Lusatia scholæ curam, alia quoque scholastica munera ipsi sunt oblata. Sed hæc repudiavit omnia, Vitembergæ commorari satius existimans. Tandem vero aliquando Halam arcessitus, Conrectoris spartam hic suscepit, in qua tantopere sorte sua contentus vixit, ut repulsam ferrent Oldenburgenses,

Pag. 3.

- gentes, suæ eum scholæ præficere cupientes. A. 1672 Sedium abiit, Gymnasii Carolini Director & Professor constitutus. Quatuor annos post Lubecam concessit, & vacuum hic Conrectoris locum occupavit. In munere hoc permanfit usque ad annum 1692, quo, molestiis morbisque defatigatus, vitam cum morte commutavit. Scripta reliquit varia, & philosophica, & theologica, & literaria, quæ pro temporis, quo vixit, ratione minime sunt negligenda. Afferantur in notis a *Jenichio* eruditorum quorundam de *Lipensio* judicia, & locus ex *Morbofii* Polyhistoræ, quo *Bibliotheca juridica* non illa *incepsæ* conscripta, qua scribi debebat, nec tale negotium suscipi debere ab homine, extra Jurisprudentiæ sacra constituto, dicitur. Quæ in re *Morbofius* omnes, qui rem recte putant, sibi habet consentientes. *Bibliotheca* ejus *philosophica* reliquis omnibus præstat. De *Lipensii Bibliothecis* augendis cogitavit olim 6. *Vinc. Placcius*, sed non adspexerunt lucem ejus additiones. 8. In fine optat *Seelenius*, ut eruditorum Virorum societas aliqua conjunctis viribus *Lipensii Bibliothecas* in manus sumat, & insigniter auctas correctasque denuo publici juris faciat. Dabimus nunc specimina quædam eorum, quæ in ipso Opere passim condimenti loco Editor doctissimus adjecit. Recte tribuitur *Ephr. Gerardo* Dissertatio de *Criminum abolitione*, & propterea immerito, quod addimus, Autor hujus Commentationis perhibetur *Brunquellus*, qui Respondentis tantam partes sustinuit, in vita *Brunquelli*, a Cl. *Jenichen* vulgata. Ipse id *Brunquellus* docet in *Hist. Jur. Rom. & Germ. pag. 67 edit. Amstel.* Dissertationis de *Anticipatione usurarum*, Præside *Gust. 24. Henr. Mylio* hic Lipsiæ defensæ, verus auctor est filius, *Jo. Henricus*, historia *Theophili* clarissimus. Ill. *Leyferus*, ob graves cum Theologis & Philosophis Vitembergensibus controversias, 34. quas libellus de *Affentationibus JCorum* excitaverat, martyrum juridicorum numero adscribitur. *Schultingius* in Oratione de *Jurisprudentia Ciceronis* tam frons, ut exillimat *Jenichius*, argumentis *Ciceroni* Jureconsulti nomen asseruit, ut parum roboris habere videantur, quæ contra illa protulit *Byncker schoeckius*. 74.
- Anony-

Anonymi Tractatum de Accusatione ex sponſu cum accusa-
 tione matrimonii cumulata; Lipsiæ A. 1733 editum, auctori *Jo.*
Franc. Bornio, Jureconsulto olim Lipsiensi, deberi, pro certo
 affirmatur. Perill. *Thomas a Fritsch* pro oblata olim Augu-
 stiss. *Carolo VI* Dissertatione de Jure Imperatoris in magnum
 Ducatum Etruriæ, quam Præsidi Ill. *Mascovio* nostro in ca-
 thedra defenderat, aureo torque a summo Imperatore ornatus
 ex merito fuit. Ejusdem Cel. *Mascovii* res Germanorum,
 quas Itatorum lingua *Pallavicinus* donavit, nunc etiam in
 Anglicum, Belgicum, Gallicum, translata sermonem prelum
 fatigare, indicatur. Optat Cl. Editor, ut lictores virgas ex-
 pedire jubeantur contra eos, qui immaturos literatorum ho-
 minum foetus, turpis lucelli amore capti, in lucem protrudunt.
Nic. Mareſchalci Thurii Institutiones reipublicæ milita-
 res & civiles, Rostochii A. 1515 fol. impressæ, quæ ipsi *Maittai-
 rio* ignotæ fuerunt, ob raritatem pariter ac præstantiam ma-
 gnopere prædicantur. Dissertatio, Præsidi *G. H. Mylio* Lipsiæ
 publice olim proposita, de historia legatorum, eidem ejus fi-
 lio, *Jo. Henrico*, quem supra diximus, tribuitur. Notatur ver-
 bis acerbioribus *B. G. Struvius*, nuper pie defunctus, quod *Aug.*
Quir. Rivino Programma adscripserit, de Ordinariis Facultatis
 Juridicæ Lipsiensi, qui tres annos ante, quam lucem adspi-
 ceret opella, fatis concesserit. Non moris esse apud nos, adji-
 citur, ut demandetur beatis animabus conscribendorum Pro-
 grammatum cura. Ohe quam false & acute! Ill. *Leyseri* Com-
 mentationi, quæ Minister Principis delinquens inscribitur,
 tertio loco accessisse Dissertatio de pœnis Ministrorum delin-
 quentium hic dicitur. Sed, illam separatim produisse, neque in O-
 pusculo, quod diximus, deprehendi, nobis credat Lector. *Godofr.*
Thomafius, Medicus Norimbergensis, parat Supplementa ad *Jacobi*,
 parentis sui, librum de Plagio literario, qualia etiam colle-
 git *Stollius*, clarissimus Jenensium doctor. De variis Paraphraseos
Theophili editionibus fuse exponitur. Primus de *Theophilo* be-
 ne meritis est *Vigl. Zuichemus*, qui Opus ex MStis Bibliothecæ,
 Venetæ, & *Jo. Bapt. Egnatii*, Basileæ A. 1534 fol. Græcè
 edidit. Præclaram postea operam *Theophilo* præstitit *Jac. Cur-
 tius*, cujus Latina Paraphraseos versio, cum brevioribus ejusdem
 notis,

P. I
 pag. 175.

187.

242.

243.

267.

P. III
 pag. 328.

344.

374.

P. IV
 pag. 446.

P. V
 pag. 14.

notis, prelum sæpissime fatigavit. Nec laudes nullas meretur *Dionys. Gotthofredi* diligentia. Omnium tamen industriam superavit *Car. Ann. Fabrotus*, qui, nemine non applaudente, *Theophilum* Parisiis evulgavit. Dolendum est, *Jo. Henr. Mylium* justo maturius rebus humanis bonisque literis ereptum, qui sane ornando illustrandoque *Theophilo* natus factusque erat. Tantopere ejus libellus, quo *Theophili* historiam exposuit, ipsis Belgis placuit, ut de eo A. 1733 denuo edendo cogitarent. Novam *Theophili* editionem *Cornelius van Sieben* parat. Sed jam de *Bibliotheca Lipsio-Jenichiana* satis.

JO. GOTTLIEB HEINECCII ELEMENTA Juris Naturæ & Gentium, commoda Auditoribus methodo adornata.

Halæ, impensis Orphanotrophei, 1738, 8.

Alph. 1 plag. 164.

Postquam tot Jurisprudentiæ partes & Philosophiæ disciplinas artificio singulari ac veluti sibi proprio expolivit Ill. *Heineccius*, non potest non Lectoribus, qui ejus scripta in deliciis habent, hoc est, plurimis, perjucundum esse, quod etiam ad ornandam Jurisprudentiæ naturalis scientiam animum appulerit, & postquam tot ac tanta Quiritibus Germanisque dederat, nunc felicissimæ diligentiæ suæ fructus ad omnes peræque populos pertinere voluerit. Qui liber ut amabitur a plerisque, quod *Heineccianus* est, ita & ipsi Celeberrimo Autori ex multis causis prope necessarium visum esse intelligimus, ut in prælectionibus ad Jus naturæ & gentium suis potius utatur præceptis, quam alienis. Nam, ut in Academiis, qui aliorum Compendia interpretantur, non possunt non interdum a ducibus suis divergere, & quo pejor est libellus, in quem docendo inciderunt, eo sæpius a via, quam ostendit ille, declinare, ita molestissima refutandi opera, & adolescentibus vel eo nomine, quod multum temporis inutiliter perditur, noxia, carere quisque potest, qui suas ipse sententias in compendium cogit, & sive recte, sive perperam, sentiat, se-

cum

cum tamen consentit, atque hoc ipso remedio odiosam, du-
 cem suam reprehendendi, supplendi, & secandi, provinciam
 evitat. Itaque, cum, methodum suam utilitate non caruisse,
 ceterarum Jurisprudentiæ disciplinarum exemplis intellexe-
 rit Ill. *Heineccius*, noluit intactam relinquere illam, quæ cete-
 rarum omnium veluti basis & fundamentum est. Metho-
 dum autem suam cum se adhibuisse statim professus sit, per-
 spectum erit eis, qui in libris *Heineccianis* versati sunt, quod
 nec illam religioŒam, vel, ut alii loquuntur, superstitionem,
 fucque vacuum, seu, ut amatores ejus dicunt, geometricam,
 adhibuerit, nec, ut ait ipse, tenebris metaphysicis, subtilissima
 demonstratione velut ex industria quæsitis, se suaque texerit,
 vicissim vero non illa desultoria levitate, qua nonnulli prin-
 cipiorum Juris Naturæ oŒores circumerrant, vagatus sit, sed
 illa, quæ & Philosophos decet, mediocritate, circumŒpecte
 quidem, sed sine anxio ad vivum omnia reŒecandi vitio, pru-
 dens incesŒerit, suisque definitionibus & axiomatibus, haud
 secus ac in *Elementis Juris Civilis*, usus sit. De unico au-
 tem, & vero, & quod dicunt, adæquato, Juris Naturæ principio
 circumŒpicienti, placuit inventum *Papiniani* Brandenburgici,
Samuelis L. B. de Cocceji, voluntas nimirum Dei. Neque
 enim Noster cum eis facit, qui, hominum actiones internis
 suis vel bonitate vel vitio protinus justas & injustas esse, con-
 tendunt. Bonas quidem eas sua natura dici posse, similiter-
 que malas, concedit, sed, ut justæ vel injustæ censeantur, fieri
 non posse sine lege; adeoque, si vel consilium admitteres,
 quo bonæ suadeantur, malæ dissuadeantur, ad obligationis
 tamen necessitatem opus esse lege, quæ nisi adesset, actio per
 se mala imprudenter quidem, non autem injuste, perpetrata
 videri posset. Negat igitur, dari actiones *antecedenter*, ut
 ajunt, *ad Legem* justas, sed normam quærendam esse extra
 nos, & extra ipsam actionum internam qualitatem perspicue
 positam, quæ nulla alia ipsi videtur, quam Dei voluntas, eam-
 vero non aliter cognosci posse, quam per illum, ad quem
 ipse Deus nos obligat, *amorem*. Deum enim velle felicitate-
 tem hominum, eamque in legibus suis ab æterno fixis inten-

dere, felicitate autem veroque bono neminem frui posse, nisi per amorem, qui boni appetitio, ejusque cum voluptate sensus, est. Amoris illius primum gradum esse statuit justitiam; neque consistere posse, ut lædas aut suum illi deneges, quem amaveris; alterum, ut ea quoque impertiaris, quæ magis humanitatis, quam stricti juris, sunt: unde obligationis perfectæ & imperfectæ origo exsurgit. Hujus autem amoris tria esse putat objecta, Deum, nosmet ipsos, & homines alios, ex qua triplici scaturigine omnium officiorum latices deducerentur. Hæ vero primæ totius Operis lineæ sunt, ad quas omnia sensentur & componuntur. Superflua vero res operæ foret, minutatim singula referre, quæ ex his principiis colliguntur, nec alia, ut unusquisque facile judicabit, esse possunt, quam quæ in omnibus Juris Naturæ Compendiis & Systematibus, quanquam ubivis alia via diversoque ordine, proposita sunt. In universum monere sufficit, quod omnis tractatio *duobus Libris* absolvatur, quorum *alter* de Jure naturæ, *alter* de Jure gentium, agit. Ac in *primo* quidem, quæ actio bona vel mala, quid obligatio & lex, & quid denique illa legum ipsius rationis beneficio cognoscendarum complexio, nempe *Jus Naturæ*, sit, disquiritur; similiter, quæ conscientia indoles, diversitas, & libertas, quæ erroris & ignorantia vis vel excusatio, & quæ demum actionum omnium norma, seu verum Juris Naturæ principium, ejusque per accuratam imputationem applicatio. His ita præstructis, officia erga Deum expenduntur, ut cognosci & coli sine superstitionis fallacia possit; inde, quid hominum quisque sibi ipsi debeat, sive vitam & valetudinem, sive vires ingenii, aut voluntatis emendationem, spectet, quæ norma collisionis officiorum, & quæ necessitatis ipsius lex sit; postremo, quid erga homines alios justum sit, sive officia, quæ dicimus, absoluta, sive hypothetica; intueamur, & discrimen obligationis nunc perfectæ, nunc imperfectæ; custodiamus. In qua tractatione, nobis ne quidem monentibus, unusquisque etiam illa quæret, quæ de dominio, modisque illud vel acquirendi, vel derivandi, de commercio, de pactis, eorumque vel componendorum vel dissol-

dissolvendorum ratione, communiter disputantur. *Aliero Libro* producuntur homines, ut societatum vinculis continentur, & vel uxores ducunt, vel liberos procreant & educant, vel servos alunt, aut dominis obsequuntur. A familiis recta & consulta patet ad rempublicam via, cujus origines, figurae, & partes, expenduntur, simulque, quae majestatis jura vel civium obsequia sunt, concinne traditur. Subjecta sunt paragraphis tantum non singulis scholia, ex Historiarum, Juriumque civilium, aut veterum & recentiorum Philosophorum, penu petita, non quod cujusquam testimonii accessione rationem, illam Juris Naturae magistram, & interpretem, juvari posse, Illustris Autor censeat, sed quod his veluti blanditiis ipsarum veritatum firmitatem mollire, nec tam fundamenta jacere, quam, quae bene positae argumentis fundata sunt, ornatus specie distinguere, contendat. Ceterum prima Libri dos est, quod perspicue, nitide, ac limate, omnia tradat, &, ut uno verbo rem complectamur, *Heineccianus* sit, & ob has virtutes dignum, quod Regni Danicae Haerediti dicaretur, donum esse videatur.

GEORGII HENRICI BEHRII, MEDICINAE
Doctoris atque Practici Argentinenfis, nec non Acad. Imper. Nat. Cur. ut & Commerc. Litter. Phys. Techn. Medici, Sodalis, Lexicon Physico-Chymico-Medicum reale; cum Praefatione MICHAELIS ALBERTI, Reg. Boruff. Conf. Aulici, & Confist. Magdeb. Med. & Phil. Natur. Prof. Publ.

Argentorati, sumptibus Joannis Beckii, 1738. 8.
 Alph. 4 plag. 21.

Tantus est Observationum, ad omnes artis salutaris partes spectantium, cœmulus, tanta hypotheseum, ex illis formarum, diversitas, ut singulis, hinc inde dispersis, perlustrandis, atque colligendis unius hominis nequaquam sufficiat ætas. Illorum vero, qui phænomena sibi obvia curatius expendere, & cum aliis communicare, instituent, non parum interest, ut,

Gg 333 quid

quid alii de his observarint, atque commentati sint, cognoscant, ne dudum cognita pro novis obtrudant, & jam tum evoluta multo labore eruere conentur, sed, aliorum adjuti laboribus, ulterius progredi possint. Quo nomine illorum studium suas laudes meretur, multumque commodi parit, qui, quid ab aliis in quavis scientiæ parte præstitum sit, paucis indicare, & ad fontes ablegare lectores, suscipiunt. Cujus specimen aliquod Cl. *Alberti* in tentamine Lexici realis Observationum Medico-Physicarum ante aliquot annos dedit, cujus *Partem tertiam* prelo jam paratam esse, ex Præfatione, huic Operi a Doctiss. Viro præmissa, intelligimus. Eandem viam ingressus est præsentis Operis Autor, qui Lemmata, in lectione Autorum in suos usus annotata, in publicum edere decrevit. Indicantur hic potissimum, quæ in *Novis* hisce *Actis*, Commercio literario Norimbergenfi, Ephemeridum Nat. Cur. recentioribus Voluminibus, *Actis* medicis & Miscellaneis Berolinensibus, ad rem medicam spectantia occurrerunt, tum in recentissimorum Virorum celeberrimorum Operibus singularia visa sunt; ut hinc *Berbaavii*, *Hoffmanni*, *Stablii*, *Juckeri*, *Coschwitzii*, *Alberti*, scripta sæpius citata reperire liceat, subinde etiam superiorum Seculorum Autores, qui novas Observationes Anatomicas, Chymicas, aut practicas, reliquerunt, allegatos videamus. Neque scriptorum olim a se editorum crebriorem injicere mentionem, & quicquid in illis continetur, studiose annotare, sicque ab oblivione illa vindicare, plurimumque commodis idonea reddere, omisit Autor. Non dubitamus, Lectoribus, qui potiora aliorum de rebus medicis placita uno intuitu cognoscere cupiunt, neque diffusæ lectioni ob alia impedimenta vacare ipsi possunt, hunc Indicem sua se utilitate commendaturum.

ANIMADVERSIONES IN PROPOSITIONEM XXI Libri VII Elementorum Euclidis, cum nova ejusdem Propositionis Demonstratione. Accedit pro coronide Demonstrationum Algebraicarum Specimen, ex Euclidis

clidis Elementorum exemplari, ad id operis artificiosè compacto, depromptum.

Brixiz, typis Joannis Mariæ Rizzardi, 1738, 4 maj.

Plag. 5½.

Propositio 21 Theor. 19 Lib. VII Elem. Euclidis huc redit: Si *A* & *B* sunt numeri omnium, qui eandem cum ipsis rationem habent, minimi, æque metientur numeros ipsis proportionales; vel sic clarius: Quodsi habentur $A : B = C : D$, ubi *A* & *B* termini supponuntur minimi omnium aliorum, eandem rationem habentium, erit *A* eadem pars aliquota ipsius *C*, quæ *B* est ipsius *D*. Demonstrationem hujus Propositionis indirectam affert *Euclides*, quam sub examen vocandam triginta jam abhinc annis censuit Eminentiss. Cardinalis *Quirinus*, Brixianæ Diœceseos Antistes, cum Florentiæ versaretur. Cum *Euclideæ* probandi ratio ei videretur insufficientis; novam hujusce Propositionis demonstrationem concinnare tum temporis allaboravit, adpersis quibusdam animadversionibus, ad idem argumentum pertinentibus. Quæ cum ad manus pervenissent Viri Cl. *Fortunati a Brixia*, is, cum orbe literario hæc communicandi, a Cardinali facultatem obtinuit. Opusculo præfixit Præfationem, ubi in laudes doctissimi *Quirini* effunditur, qui, cum gravissimis negotiis semper distinetur, in excolendas literas, Mathesin præcipue, plurimum operæ studiique confert. Sequitur Epistola, quam ad Emin. Cardinalem scripsit olim Vir Cel. *Guido Grandus*; qui, cum mentem suam de Propositione *Euclideæ* aperuisset, bonitatemque demonstrationis asseruisset, (quæ circa numeros solum integros ex mente *Euclidis* versatur,) Virum eruditissimum hortatus est, *Euclidi* ut suam laudem relinqueret, qua per tot sæcula fruitur; quod scilicet absque omni paralogismi labe Elementa sua conscripserit. Epistolam excipiunt ipsæ Animadversiones, quibus id agit Doctissimus Autor, ut *Euclidis* demonstrationem impugnet, & mancã ad minimum dicat. Non enim sufficere, contendit, ut soliditas dictæ demonstrationis adstruatur eo, quod de numeris fractis *Euclides*

des sileat. Sed, ut hac de re judicare queant Lectores nostri, en *Euclidean* probationem, a nobis hac ratione propositam: Si sit $A : B = C : D$, erit quoque $A : C = B : D$, adeoque erit

$$A \text{ vel } = \frac{1}{m} C, \text{ \& } B = \frac{1}{m} D, \text{ vel erit } A = \frac{n}{m} C \text{ \& } B = \frac{n}{m} D, \text{ positis } m \text{ \& } n \text{ numeris integris, \& } m > n.$$

Quodsi $A = \frac{n}{m} C$, \& $B = \frac{n}{m} D$, erit itaque $\frac{n}{m} C :$

$$C = \frac{n}{m} D : D, \text{ ergo alternando \& dividendo per } n, \frac{1}{m} C :$$

$$\frac{1}{m} D = C : D; \text{ jam vero } \frac{1}{m} C = \frac{1}{n} A, \text{ \& } \frac{1}{m} D = \frac{1}{n} B,$$

ergo etiam $\frac{1}{n} A : \frac{1}{n} B = C : D$, ergo A \& B non erunt numeri in hac ratione minimi, contra hypothefim; est enim

$$\frac{1}{n} A < A, \text{ \& } \frac{1}{n} B < B. \text{ Restat itaque, ut sit } A = \frac{1}{m} C,$$

$$\text{\& } B = \frac{1}{m} D, \text{ id est, ut } A \text{ \& } B \text{ \& } x \text{que metiantur } C \text{ \& } D, \text{ vel}$$

sint earum eadem pars aliquota. *Q. E. D.* Hæc demonstratio quoad substantiam coincidit cum *Euclidean*; algebraici characteres adhibiti sunt, ut verborum ambages effugeremus. Contra hanc probandi rationem excipit Eminentiss. *Quirinur*, exinde, quod foret:

$$\frac{1}{n} A : \frac{1}{n} B = C : D = A : B, \text{ non sequi,$$

terminos A \& B non esse minimos hujus rationis; demon-

strationem eo solum casu esse legitimam, cum $\frac{1}{n} A$

\&

& $\frac{1}{n} B$ sint numeri adhuc integri: sed suspicari quempiam

posse, annon $\frac{1}{n} A$ & $\frac{1}{n} B$ sint numeri fracti; tunc enim

nihil absurdi in eo esse, ut existat $\frac{1}{n} A : \frac{1}{n} B = C : D =$

$A : B$, & nihilo minus A & B sint termini (integri) minimi rationis $A : B$. Respondet *Grandus*, se non videre, quomodo huic objectioni locus queat esse; cum apud *Euclidem* omnis numerus sit integer: & ex definitionibus 3 & 4 *Elem. VII* evidentissime constet, omnem partem numeri, (hoc est,

nostro more, $\frac{1}{n} A$ & $\frac{1}{n} B$) aut plures ejus partes, (hoc

est, $\frac{n}{m} A$, aut $\frac{m}{n} B$, aut $\frac{m}{n} C$, &c.) esse numerum proprie dictum, scilicet integrum. Itaque, cum ab *Euclide* di-

serte inferatur, esse vel $A = \frac{1}{m} C$ & $B = \frac{1}{m} D$, vel $A =$

$\frac{n}{m} C$, & $B = \frac{n}{m} D$, etiam $\frac{1}{n} A$ & $\frac{1}{n} B$ semper fore nu-

meros integros, adeoque nihil inveniri in demonstratione *Euclidea*, quod jure reprehendi possit. Sed hæc de Propositione dicta sufficiant; indicanda adhuc quædam supersunt de Specimine Demonstrationum algebraicarum, ab eodem Eminentiſſ. Cardinale confectarum. Versantur ex circa *Libros II, V, VII, VIII, & IX Elementorum*. Nullum est dubium, quin multum emolumenti ex iis percipere possint Geometriæ cultores, quibus haud raro negotium faciunt demonstrationes *Euclidea*, prolixæ sæpius & subtiles, quibus præcipue scætant modo dicti *Elementorum* Libri. Algebraicæ demonstrationes, uti ob brevitatem & facilitatem, ita ob universalitatem

Hh hh

tatem inprimis, commendandæ sunt, cum magnitudinibus cujusvis generis æque convenient. Ab eo itaque ordiendum est tironibus, ut *Euclidean* Propositiones eruant analyticæ; quo factò, ad ipsam demonstrationum lectionem demum accedant. Eo maxime, si quidquam aliud, conducet hoc, quod recensemus, Specimen, ab Eminentiss. *Quirino*, memoriam ut juvaret, olim concinnatum. Quod ut usibus existeret tanto accommodatius, notis suis perpetuis illustravit Cl. Editor, veritas, ne nimia interdum brevitatis innotaretur legentes. Quæ cum ita sint, est, cur sibi gratulentur ad *Euclidem* accessuri, lucem accensam iis in rebus, quæ maximis involutæ tenebris, & difficultatum plenæ, prima fronte videntur. Novam vero Propositionis *Euclidean* demonstrationem, ab Eminentiss. *Quirino* adornatam, non opus est, huc transferre, sed, Lectorem ad ipsam libellum ablegari, fatius putamus.

M. CAR. HENR. LANGII, GYMNAS. LUBEC. Subrectoris, Biblioth. publ. Præfecti, & Societ. Teuton. Lips. Membri, Observationes sacre, quibus varia Novi Testamenti loca ex antiquitatibus & Philologia sacra exponuntur & illustrantur. Accedit Specimen Lectionum Euripidearum in Phœnissas. Adjecti sunt Indices necessarij.

Lubecz, sumptibus Jonæ Schmidt, 1737. 8.

Alph. 1. plag. 7.

Exhibet hic Præclarissimus Autor sex potissimum haud vulgaris eruditionis specimina; quorum pars lucem jam antea viderat, pars vero primum nunc in eruditorum conspectum prodit. *Primam* Dissertationem, ante hos novem annos Jenæ publicatam, ita nunc auxit atque ornavit, ut nova plane existimari possit. Illustraturus autem hac ipsa *Act. XVI, 37-39*, de immunitate civis Romani a certis pœnis commentatur. Quod sequitur, Opusculum Lubecz A. 1729 prodierat, infame Christi supplicium, a *Luca XXIII, 33*, descriptum, uberius

rius exponens. *Tertia* Observatio nova est, atque in ver-
 his occupatur, quæ *Lucas*, internos Christi dolores descriptu-
 ris, præmisit. *Quarta* vero, nova tantum velle iactata, do-
 ctoris sacri ideam, a *Paulo 2 Tim. II, 14*, delineatam, ostendit.
Quintum sibi locum vindicat, de luctu veteris Græciæ, luctu-
 bratio, præstantissimo olim, nunc desideratissimo, *Hamburgæ-
 sium Fabricio* consecrata. Finem denique *Lectiones Euripi-
 dæ*, imponunt. *Euripides* nimirum est, in cujus præcipuis *Tra-
 gœdiis* singulare studium collocare solet doctissimus Autor,
 cum in finem, ut lucti aliquando publica politas atque emenda-
 tas concedat; quod institutum, non possumus, quin probemus
 mirifice atque commendemus. Præclara enim pollicetur *Lang-
 siana* isthæc diligentia, quæ his ipsis Speciminibus, sigillatim
 hunc atque membratum lastrandis, nitidissime splendet. In
prima statim Commentatione Autor doctissimus octo consti-
 tuit poenarum apud Romanos genera; multam scilicet, vin-
 ctula, verbera, talionem, ignominiam, militarem æque ac ci-
 vilem, exilium, servitutem, atque ipsam denique necem,
 quorum singula in suas iterum species distribuuntur, ac bre-
 viter delineantur. Respectu habito ad personas, nova ori-
 tar poenarum divisio, quarum pars promiscue adhibebatur,
 pars solis servis imminēbat; qua occasione ad ipsum *Actorum*
 locum descenditur, ubi, post nexum demonstratum, tria in-
 primis vocabula, ζύλον, δημοσία, βαβδούχοι, uberius expen-
 duntur. Quod ad argumentum de ignominia Christi ex
 crucis supplicio attinet, illam ipsam tum ex loco *Golgotha*,
 tum ex ipsa ejusmodi internecionis delineatione ac nomini-
 bus, tum ex variarum gentium consensu, tum denique ex
 sociis, quos inter pependit Servator, Vir crudelissimus de-
 monstravit. Refert hic nominatim, quam exosum istud fuit
 supplicium penes *Ægyptios*, *Carthaginenses*, *Perfas*, *Assy-
 rios*, *Indos*, *Scythas*, *Gallos*, *Græcos* denique, atque *Roma-
 nos*. Removet tamen ejusmodi abominationem a *Christia-
 nis*, quibus signum crucis adeo potius carum atque pretio-
 sum fuit, ut etiam in numis sculpendum elegerint. *Matthæ-
 am* locum, quem postea lastrandum fuit, ita interpre-

tatur Langius: Tum venit cum his Iesus in hortum, Gethsemane dictum, & dicit discipulis: expectate hic, usque dum revertar, precatus ibi, & accepto Petro & duobus Lebedzei filiiis, capit acerbius dolere, & vehementissime angi; hinc dicit eis: perquam mesta est anima mea usque ad mortem. Quam interpretationem, parum equidem a ceteris diversam, ulterius profecturus, non omnia solum, quae rem circumstant, sed ipsa etiam vocabula, perquirat; ubi praesertim ex sacris pariter atque profanis confirmat, adverbium αὐτοῦ locum praestolandi significare, neque intactum relinquit, cur verbum ἤρξατο, quod πλεονασμῶ aliòquin inservit, adhibendum curaverit Autor divinus. Magnitudinem vero, quos perpeffus est Christus, dolorum ex duobus vocabulis λυπεῖσθαι & αἰδημονεῖν, duabusque loquendi formulis, περιλυτός ἐστὶ ἡ ψυχὴ μου, & ἕως θανάτου, ostensam esse videmus. Eadem cura atque diligentia in Paulino etiam loco, quem, ut dicendorum compendium faciamus, sicco jam pede praeterimus, apparet. Neque tamen omittere possumus, quae de Graecorum luctu ex Euripide afferuntur, lectu omnino dignissima. Demonstratur nimirum, quae ratione contactis capitibus, oculis in terram defixis, lachrymas fundentes ambulaverint veteres, θρήνος porro, κακυτόν, ἰαχὴν, ὄδυρόν, ἰαλέμους, γόους, miscuerint, praeficas atque praecentrices aluerint, planctus, genarum lacerationem, crinium evulsionem, capitis rasuram, cinerum in caput sparsionem, vestitum nigrum, vestitum lacerationem, quin & in Deos convicia, conjunxerint, crines porro abscissos rogo imposuerint, terram scalpere consueverint, muficoque concentus omiserint. Ita vero in signa domus luctuosae inquiritur, luctuosae tempora definiuntur. Nihil superest, nisi id unum, ut, repetito voto, eximiam Autori limatissimae doctrinae specimen gratulemur, eundemque, ut in nobili hoc stadio porro alacriter decurrat, publico nomine cohortemur.

ENARRATIO PSEUDO - ATHANASIANA IN
 Symbolum Apostolicum, antehac inedita, & VIGILII
 TAPSI-

TAPSITANI de Trinitate ad THEOPHILUM Liber VI, nunc primum genuinus, atque affumentis carens, prolatus ex vetustissimo Codice Amplissimi Capituli Veronensis, opera & studio JOSEPHI BLANCHINI, Canonici Bibliothecarii. Accedit Symbolum Nicenum, cum Symmachi Papæ Vita, ex vetustissimis membranis nunc integre in lucem emissa.

Veronæ, ex typographia Petri Antonii Berni, 1732, 4.

Plag. 15.

Collectio Opusculorum Eminentissimo ac Reverendissimo Cardinali *Angelo Maria Quirino*, Brizix Episcopo, ac S. R. E. Bibliothecario, ab Autore fuit inscripta. Enarratio in Symbolum Apostolicum anecdota ex Veronensi Canonice Bibliotheca nunc demum in lucem protrahitur. *Quirini* autem virtutes ac vita, una cum scriptis, ita recensentur in Dedicacionis formula, ut nobis temperare non possimus, quin paucula inde huc transferamus. Ipse Vir Eminentissimus monasticum Florentiæ exegit tirocinium, feliciter Philosophiæ ac Theologiæ curriculum emensus, Ecclesiasticam Historiam, linguasque Græcam & Hebraicam, diligenter addidit, Lectorem sacræ Theologiæ egit per octennium, docens sacram Theologiam sacrosque Ecclesiæ Canones, nec non divinius Scripturarum oraculorum expositiones. Recitavit Orationem publice de *Mosæica historia præstantia*, quæ A. 1705 Cæsenæ formis publicis descripta prodit. Edidit A. 1717 sub auspiciis *Clementis XI Dissertationem de Monastica Italiæ historia conscribenda*, quam ipsi provinciam coetus Casinensis, in Patavinis Comitibus congregatus, A. 1714 commendaverat lubenti. Anno illo elapso, per duos & amplius annos æctissima Sangermanensium Parisiis consuetudine usus est, postquam per quadriennium Germaniam, Bataviam, Belgium, Galliamque, lustraverat.

Hh hh 3

Ro-

Romanam rediit, Historiographum ordinis sui agere coepit. A. 1718. visitavit celebriora Archiva, videlicet Casinense, Cavense, Pharphense, ac Sublacense, ex quibus segetem inonumentorum decerpit. Edidit porro *Orthodoxa veteris Græcæ officia*. Emisit A. 1725 in lucem ex typographeo civitatis Licii *Præmordia Corcyra ex antiquissimis monumentis illustrata*, cum ab Innocentio XIII Archiepiscopus Corcyrae esset renuntiatus. A. 1726 Beneventi edidit *Enchiridion Græcorum*; quod Decreta Pontificum Romanorum de illorum dogmatibus ritibusque complectitur. Jam pridem intentus fuit præstantissimæ S. *Ephraem Syri* editioni Græco-Latinæ, quam in quatuor Tomos distributam adornat, conquisitis undique veneratissimæ antiquitatis monumentis, & quinque Dissertationibus non vulgari eruditione refertis, & quosdam, & ex parte jam editos, ex typographeo Vaticano sub nomine Panopliz. Codices, in Vaticana hoc fine conferendi, ad numerum septuagesimum circiter ascendunt. Ipsum contextum *Ephraemi* Syriacum ex penu instructissima typographeo Medicei proferet, quem videndi unquam eruditus olim vix ullâ spes restabat. Hæc Operis tanti molitibus Episcopalis delictis, jubente *Clemente XII*, honorem supremum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarii adjunxit. *Clemens* vero XI eum, infra annos canonicos constitutum, adscripserat tribus sacris Congregationibus, Indicis nempe, Rituum, & sancti Officii, nec non ad Abbaticas insulas evexerat. Hæc ad *Quirini* elogia. In Operis *Blanchiniani* limine adspicimus illico Dissertationem de genuino Autore Enarrationis Pseudo-Athanasianæ, in Symbolum Apostolorum illustrandum concinnatæ. Eum hæud fuisse *Athanasium*, patet vel exinde, quod hæc Enarratio in gratiam catholicorum sit scripta, cum tamen nullus *Athanasii* existet Sermo cathecheticus, siquidem cathechetae Alexandrini eo labore fungebantur: quod in hac Enarratione dictum illud ex 1 Jo. V: *Tres sunt, qui testimonium perhibent in celo, Pater, Verbum, & Spiritus; & si tres unum sunt, habetur: quod*

Pag. 2.

quod Autor vocaverit Deum patrem *avvtem* filiū, quæ lo-
quendi ratio ad Græcos non quadrat, sed Latinum enarrato-
rem designat: quod Autor Symbolum Apostolicum appella-
verit *sacramentum*: quod aliis jam suboluerit, latere inter
ea, quæ *Athanasio* tribuntur, opera lucubrationes *Vigili*
Tapsitani in provincia Bysacena Episcopi. *Vigilio* familia-
ris erat illa loquendi formula, qua perhibebat, Deum assum-
sisse hominem, quæ & in hac Enarratione occurrit. *Nesto-
rius* eam æque phrasin adhibuit, sed a *Cyrillo* damnatam,
anathematismo octavo. Nec est improbabile, Symbolum,
vulgo *Athanasianum*, *Vigili* esse factum. Hic enim de de-
scensu Christi ad inferos clare sæpius disseruit. In *Pseu-
do-Athanasiana* Enarratione legitur: *Ite, baptizate gentes, un-
gentes eas in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*. Ad
Athanasium hæc non quadrant, sed ad Scriptorem Latinum,
veteri Latina seu Italica versione usum. *Ungentes sunt omnes*.
Sed videntur nonnulli inde unctionem exculpuisse, eamque
Baptismo addidisse. Præstantissimus *Blanchinus* nobis pro-
mittit perquam liberaliter pag. 18 editionem vetustissimi Co-
dicis Evangeliorum Italice versionis, quæ est vetus Latina,
Pinius existimaverat, Symbolum Apostolicum ab Apostolis
haud fuisse profectum, siquidem varietas editionum & ec-
clesiarum id doceant. Ut hunc scopulum amoliat Dissertationis
Autor, arbitrandum sibi sumit, Symbolum Aposto-
licum ad quintum usque a nato Christo Seculum a fidelibus
memoria duratissimum fuisse mandatum, haud scripturæ literæ.
Vox *catholicam* primo haud existit in Symbolo Apostolico.
Quare Evangelicis vitio non erat vertendum, quod ei voci
recens natæ substituerunt *Christianam*, scilicet Ecclesiam.
Articulus *de communionem sanctorum* abfuit ad ætatem usque
Augustini, & ille *de vita æterna* in Ecclesia Occidentali passim
desiderabatur olim. Enarrationi ipsi, quæ Dissertationem
excipit, Editor subjecit notas & criticas, & historicas; in ipsa
autem verbis Enarratoris antiqui multa egregie menda sustu-
lit. Enarrator credidit, Christum induisse carnem, peccato
qui-

Pag. 5.

8.

9.

13.

15.

16.

18.

26.

27.

28.

30 seq.

- quidem liberam, sed quæ tamen posset esse peccatrix. Ipse
 Pag. 34. *descensum Christi ad inferna* credidit, sed cum *Arhanasius* ro-
 36. strinxit ad animam. Enarrationi succedunt Editoris anno-
 41 seq. tationes criticæ, dogmaticæ, & historicæ, lucernam olentes,
 & *selamo* delibutz. De descensu Christi ad inferna egregie
 55 seq. commentatur pag. 51 seq. quem a Christo fuisse peractum,
 secundum animam, corpore intra sepulchrum quiescente, *A-*
thanasius & affectatores ejus existimant. Ad Librum sex-
 tum *Vigilii Tapfitani*, seu *Idatii*, Chronographi, de Trinitate
 ad *Theophilum*, nunc demum assumentis solutum, non est,
 quod moneamus, præterquam quod ille jam ex Codice edi-
 tus sit antiquissimo, assumentis & additionibus vacuo. Suc-
 69 seq. cedit Symbolum Nicænum, ex eodem Codice Veronensi edi-
 95 seq. tum, ac post illud *Symmachi* Papæ Vita, in nupera *Anastasi*
 Bibliothecarii editione Romana ex parte tantum in lucem
 prolata, nunc vero ex iisdem membranis integre publici ju-
 ris facta atque recognita. In ea descriptione scelera & vi-
 104 seq. tia satis multa in *Symmachum* conjiciuntur. Quo factum
 est, ut *Blanchinius* uterque, scriptum illud a sectatore factio-
 nis *Laurentii*, qui *Symmachi* erat competitor, compositum
 esse, statuerit. Nostrum vero est, Viro Summe Reverendo,
 dapiam deliciosarum ac novarum appositori, de inventis
 thesauris gratulari, eumque studiose rogare, ut complura ejus-
 modi fercula præferre ne dedignetur.

HENR. SAMUEL REIMARI, P. P. DE VI-
 ta & Scriptis JO. ALB. FABRICII
 Commentarius.

Hamburgi, sumtu viduæ Felgineriz, 1737. 8.

Alph. 1 plag. 10½, cum effigie.

Quandoquidem dignissimum laude publica institutum
 est eorum, qui illustrium Virorum vitas & res
 præclarissime gestas, posteris commendare, & ab ob-
 livione

livione vindicare, modis omnibus student; habent boni omnes, cur impense faveant ac plaudant præstantissimo *Reimaro*, qui non umbraticum, non mediocris doctrinæ, non famæ obicuræ, hominem, sed primi inter eruditos subsellii Virum, sed veri nominis Polyhistorum, sed, quod unum magnæ instar laudis esse potest, *Fabricium*, diligenter ac erudite describendum sibi sumit. Is quidem semper fuit *Fabricius*, qui nominis sui gloriam factis præclaris ad fera transmittere secula, & scriptis, quæ sola ætatem ferunt, eruditissimis immortalitati se commendare, egregie scivit, nec paucos vivus adhuc laudum suarum præcones habuit; fuit tamen non nihil amicis indulgendum, dandum etiam non nihil publicis doctorum desideriis, ut, quæ tanti hominis sint merita, una veluti tabula descriptum existeret. *Primum* itaque illorum *Capitulum*, quibus libellus hic absolvitur, vitæ totius cursum incomparabilis Viri exhibet. Natus est Lipsiæ A. 1668 d. 11 Nov. ipso *Martini* die, quem ideo per omnem vitam festum sibi sacrumque habuit, patre *Wernero*, chori musici in xde D. *Pauli* direttore. In patria primum schola ab *Herrichii*, sermonis Græci laude florentissimi, ore pependit; dein Quedlinburgum concessit, *Jo. Schmidii*, Grammatici nostræ ætate non incelebris, doctrina usus. A quo cum *Barthii* forte *Adversaria* accepisset, insigni illa eruditionis criticæ copia sumamopere delectatus, librum hunc, una cum *Morhoffii* Polyhistoræ, nocturna diurnaque manu volutavit. Mature suis studiis subsidia paraturus, Autores sibi quosdam, five veteres, five recentiores, delegit, ad quorum marginem notaret, si qua in aliis Auctoribus ad idem argumentum spectantia inveniret; quo factum, ut, juvante divina memoria, brevi tempore magnos sciret de argumento non adeo copioso libros componere. Ea enim per omnem vitam librorum edendorum ratione usus est, ut prima statim operis sui folia typographo daret excudenda, ipse autem interea fervente prelo reliqua concinnaret; id quod in causa fuit, cur *Dio Cassius* & *Eumapius* aut nunquam editi, aut suppressi in ipso portu fuerint. Patre orbatus vix decennis, *Valentinum Alberti*, Theologum Lipsien-

psienfem, tutorem, posteaque doctorem, nactus est; quem, cum aliis urbis nostræ ornamentis egregiis, insigni honore profecutus est. Cum totus esset in literarum studiis colendis, multum tamen simul tribuit honestæ & amicæ doctissimorum hominum consuetudini, inter quos *Gesbofredum Olarium* facile ceteris prætulit. Lipsia aliquando Hamburgum excurrit, affines hic suos & consanguineos visurus; quam vix ingressus urbem, literas *Val. Alberti* accipit, quibus ille, non paternam tantum hæreditatem consummatam, sed plura jamdum nomina facta, nuntiabat. Itaque Hamburgi commorandum ratus, dedit se in clientelam *Jo. Frid. Mayeri*, qui eum per tria integra lustra domi familiarem, deinde vero in itinere Suecico comitem, habuit. Idem *Mayerus*, *Gutbierio* vivis exempto, eo rem redegit autoritate sua, ut inter nobiles tot candidatos uni *Fabricio* & *Sebast. Edzardo*, sorte inter se decernendi de successionis gloria, facultas daretur. Sed fortuna, *Edzardo* tunc benignior, *Fabricium* exclusit; qui paulo post, exempto rebus humanis *Vinc. Placcio*, vacuum hujus sedem, commendante eodem *Mayero*, occupavit, quantumvis moribundus *Placcius*, in locum suum substitui *Georg. Raphaelium*, discipulum suum, optaret. *Mayerus* tandem, penatibus Gryphiswaldiam translatis, omni studio id egit, ut *Fabricium* suum huc pertraheret, Theologiæ docendæ munere functurum. Idem, sed frustra, Kilonienses tentarunt. Nec minus Gissenfes propositis insignibus præmiis suam facere studuerunt. Sed Hamburgenses, ejus amantissimi, ne jacturam facerent tam cari capitis, novo enim 200 thalerorum stipendio annuo donarunt. Wittenberga tandem decrepitam jam senem ad se invitavit, sed tunc nihil minus, quam de illustriori fortuna, cogitantem. Apparet hinc, quantopere suam in gerendo munere fidem & dexteritatem omnibus approbaverit, & quanta nominis *Fabricianæ* jam complures ante annos fama fuerit. Multum hanc auxit humanitas ejus prorsus singularis, quam mire prædicat *Cl. Reimerus*, & aliis imitandam proponit. Nam, ut alia virtutis tam præclaræ specimina prætereamus, Viris doctis, qui nominatim

hic

hic indicantur, vel Codices MStos, vel libros impressos, cum Codicibus collatos, utcumque utendos concessit. Idem *Reimarus* promptam *Fabricii* ad quæsitæ respondendi voluntatem extollit, & Epistolas *Fabricii*, ad alios perscriptas, sibi transmitti, in rei publicæ his commodum ufuro, rogat. Quibus *Fabricium* laudibus *Bern. Montefalconius*, *Gisp. Cuperus*, *Gual. Cavous*, orarint, quo loco habuerint *Scip. Massens*, *Ertz. Benzelius*, *Jo. Grammijus*, alii multi, horum ex parte ad *Fabricium* Epistolæ loquuntur. Sunt & in manibus nostris libri bene multi, nomini *Fabriciano* a Viris doctis honoris ergo inscripti. Nummum aureum, ipsi a Cl. *Richey* sub anni 1722 auspiciis strenuè loco oblatum, describit *Reimarus*, & æri incisum nobis exhibet. Laudatur & modestia *Fabricii*, qua Deo omnia, sibi nihil, tribuit, & eruditorum plurimos, inanem gloriolam omni nisu consecrantes, in pudorem conjecit. Sincero candidoque amore bonos omnes complexus, tam longe absuit ab omni fraudis atque lucri inhonesti studio, ut laudabiles aliorum conatus cum magno sæpe rerum suarum detrimento adjuverit. Sic, omnibus boni civis & Viri docti decoribus nobilitatus, tandem, exactis annis ætatis 67, mensibus 5, diebus 19, A. 1736 d. 7 Maji in cælestes domos abiit, magnum & luctuosum sui penes optimos quosque desiderium relinquens. Quæ ad rem ejus domesticam, matrimonium, liberos, nepotes, spectant, ex ipso *Reimaro*, si placeat, discat Lector. Cap. II scripta omnia *Fabricii* secundum annorum seriem ita enumerantur, ut, quæ cujusque libri occasio, quale argumentum, quæ doctorum, in literariis maxime Diariis, de eo sint judicia, quæ affecta aut prelo parata reliquerit *Fabricius*, & quæ morarum in edendo causæ fuerint, hic plenius discamus, ac Syllogen Opusculorum & Dissertationum *Fabricii*, Notitiam Ephemeridum literariorum insigniter auctam, Bibliothecæ Latinæ editionem novam, & Græcæ Supplementa, expectare jubeamur. Age vero, jam præcipua doctrinæ *Fabricianæ* monumenta nominatim indicemus. Sunt vero hæc secundum ætatis ordinem: Bibliotheca Latina, vario sub cælo, variisque temporibus, recusa; Vita *Procli*, altera parte au-

cior, e MStis, Græce & Latine; Codex Apocryphus Novi Testamenti, *tribus Tomis*; Bibliotheca Græca, monumentum ære perennius, *Voluminibus XIV*, in qua plurima *ædendata*, Bibliographica, antiquaria; S. *Hippolyti Opera*, *Tomis II*, quæ etiam edere ex schedis *Milliani Jo. Guil. Janus*, Theologus Vitembergensis, destinaverat, ut literæ hujus & *Fabricii* mutux, hic insertæ, docent; Bibliotheca Ecclesiastica; *Sextus Empiricus*, Græce & Latine; *Anselmi Bandurii* Bibliotheca numaria; S. *Philastrius* de Hæresibus; Delectus argumentorum & Syllabus Scriptorum de veritate religionis Christianæ, in quo *Essebius Cæleriensis* Proœmium, & Capita priora Demonstrationis Evangelicæ, quæ nusquam exstare credebantur, e Codice Orientali restituantur; Imperatoris *Augusti* Fragmenta; *Wilhelmi Derhami* Astrotheologia, in sermonem vernaculum conversa; Conspectus Thesauri literarii Italix; Hydrotheologiæ Sciagraphia, Germanico sermone scripta; Salutaris Lux Evangelii, in qua nonnullæ *Juliani* Imperatoris Epistolæ ineditæ exhibentur; Bibliotheca Latina mediæ & infimæ ætatis, secundum ordinem Alphabeti, sed quam, fatis ita ferentibus, non nisi ad literam *P*, nec eam integram, perduxit. Scripta, quæ aliorum libris sunt inserta, ut Appendicem, *Flav. Josepho*, Lipsiæ edito, adjectam, Geographica quædam inedita, Geographis minoribus *Hudsonianis* adjuncta, symbolas ad *Acta hæc Eruditorum*, & sic dictum *Patriotam* *Hamburgensem*, collatas, Dissertationes item, Programmata, Orationes, & Præfationes, quibus aliorum scripta ornavit, non commemoramus. Quæ tandem reliquit manu scripta, eorum præcipua hic quædam annotabimus. Et quidem *Dionem Cassium* ad editionem *Leunclavii* emendavit, ut nihil restare, præter Chronologiam *Dioneam*, Indicesque absolutos, ac textus & versionis recensionem, videatur; quæ cum addere statim nollet *Fabricius*, quantumvis id postulantibus *Wetstenio* & *Smithio*, Typographis Amstelædamensibus, negotium editionis abruptum est. Sed nova jam nobis videndi hujus Operis spes affulget in pertexenda hac tela genero *Fabricii*, doctissimo *Reimaro*, quo neminem ad ornandam hanc spartam inveniri posse aptiorem, forte pauci ignorant.

rant. Reliquit porro *Fabricius* ad *Sirachida* librum, ad *Hieronymum* de Nominibus Hebraicis, ad *Leusdenii* Onomasticon sacrum, ad *Rufini* Historiam Ecclesiasticam, ad N. Testamentum, Notas, Observationum sacrarum specimina, *Commodiani* Instructiones & *Orientis* Commonitorium emendata. *Manethonis* quoque Apotelesmatica e Codice *Hinkelmanniano* edere instituerat, jamque *Libri I versus 245* cum versione sua metrica subire prelum jusserat; sed *Gronovius*, qui viginti jam annos in Autore hoc desudaverat, cognito *Fabricii* instituto, suam editionem graviter urisit; quo factum, ut *Fabricius*, invito quamvis *Perizonio*, ab incepto desisteret. Similiter *Eunapii* de vitis Philosophorum plagula tres prelo jam exierant; sed, moras neccente typographo, quarum impatientissimus erat *Fabricius*, opus abjecit. Cetera, ad *Jacobi le Long* Bibliothecam sacram, *Scherzeri* Systema Theologiae, *Lipentii* Bibliothecam Theologicam & Philosophicam, *Cavei* Historiam literariam Scriptorum Ecclesiasticorum, notata, *Indiculus Marianus*, *Melanchthoniana*, de *Empedoclis Agrigentini* Philosophia collectanea, tanti non sunt, ut considerari mereantur. Capite demum *III* Epistolae eruditorum, quibus usus est amicis *Fabricius*, non integræ illæ quidem, sed potiore tantum & utilissima sui parte, secundum nominum ordinem alphabeticum comparent, in quibus quamplurima adhuc fatis incognita leguntur, Historiarumque literarum monumenta gravissima majori luce collustrata exhibentur. Neque adeo nihil illorum in rem nostram vertemus. Pag. 262 *Jo. Grammius Zachar. Lundii* labores eruditos fusc describit, quos in describendis vertendisque *Julii Africani Cæsis*, *Athenai* περί μηχανικῶν, *Philonis* Mechanicis, *Bitone* de Instrumentis bellicis, *Basilii Patricii* Naumachicis, posuit, hæcque edenda *Fabricio* offert. Idem pag. 264 *Galfridi de Vinofalvo* Poëtriam, ab eodem *Zachar. Lundio* expolitam, sub examen revocat. Pag. 270 *Gabr. Grodeckius*, quas prelo paratas habet, suas lucubrationes recenset, *Ant. Galatei* Opera, Bibliothecam Rabbinicam, Apocryphos Judæorum libros, versionem libri *Ikkarim R. Joseph. Albo*, alia. Bibliothecam autem illius Rabbinicam, recte monet Cl. Autor, vix desiderari magnopere

post immortale S. R. *Walshi* Opus, nec repertam quidem inter illius schedas fuisse. Apocryphi etiam Judzorum libri partem maximam jam exstant publice, ut nova horum non sit expetenda editio; *Gautunianus* vero notas pereruditas, habemus utique, cur suppressas doleamus. Afferit porro Cl. Autor ex istis literis nonnulla, quæ *Hinkelmanni* editionem Corani Arabicam tangunt. Discimus hinc, *Grodeckium* autorem fuisse, ut emendatius excuderentur Arabica, cum in prima Corani plagula, a *Fabricio* ipsi transmissa, vitia ultra 34 notarit. Quæ cum ita sint, miramur nos, qui editio illa tot adhuc mendis, quoquo te vertas, scateat. Docemur etiam, *Grodeckium Maraccii* versionem Corani Latinam fuisse editurum, et si *Schif* — rus quidam Bibliopola Hamburgensi *Schultzio* operam suam in concinnanda versione Latina addiderit. Patet quidem *Grodeckius*, hominem illum alia potius omnia scripturum, quam Corani versionem, nisi forte Muhammedica quædam columba inspiretur; sed, si quid datum nobis est iudicii, quibus ita cognitus fuit *Schiferdekerus*, ut vix quisquam alius, videtur is nobis eo certe eruditionis Arabicæ (ne dicamus, ulterius,) pervenisse, quo tardiusculum *Grodeckii* ingenium adspirasse unquam, aut ne adspirasse quidem, credendum est. Pergit *Grodeckius*, scripturum se ad amicum Gallum, qui Parisiis degeret, ex Judæo Muhammedanum & ex Muhammedano Christianum, virum in his literis versatissimum, qui accuratam Corani & Latinam & Gallicam versionem possideret; & ex eo quaesiturum, num publico bono sua commodare velit. Dubitat Cl. Autor, quis ille sit amicus. Sed, esse hunc *Byzantinum*, (*le Pere Byzance*,) non patet tantum ex *Richardi Simonsi Nouvelles Bibl. chois. Tom. I Cap. 12*, & *Neuen Bücher-Saal der gelehrten Welt A. 1714 Oeffnung 38 pag. 88*, sed quidam etiam *Grodeckii* Amicus nobis confirmat, monens, errare in eo *Grodeckium*, quod a *Byzantino* illo Latine conversum Coranum dixerit, homine quippe Latii prorsus experte. Monemus interea, docti cujusdam Galli ad *Grodeckium* literas Gallicas & Latinas, orientalis eruditionis plenissimas, hic Lipsiæ in Bibliotheca Ill. *Masceovii* exstare, forsan aliquando proditura. *Pag. 292*, humani quid passum esse *Jo. Logannum*, apparet, fatentem, Arabi-

ea se nescirã, de libris tamen Arabicis judicandi licentia utentem. *Oddinus*, an *Eddinus*, scribendum sit, dubitat. Quæ quomodo distinguenda sint, vel tyro Arabicus dixerit. *Golii* Lexicon perstringit homo audax, cui, ut præceptore utatur *Golio*, suadendum potius videtur. Quantæ molis Lexicon Arabicum habiturus esset orbis eruditus, si, quæcunque exstant, hæc vocabula congerenda forent. Grammatici eodem jure, & majori forte, quam Mathematici, *Golii* Lexicon culparent, cum technicas suas voces prætermittas viderint. Qui Mathematicos Arabicos legere velit, linguam totam cum Mathesi devorasse eum, necesse est; quo factò, licet Lexico destitutus, voces technicas vel ex sensu, vel ex etymologia, intelliget. Illas autem voces, vel peregrinas, vel medicas, vel botanicas, &c. quas in *Golio* inutiles ac superfluas ille judicat, non ex sensu, nec ex derivatione, aut linguæ analogia, sed omnium optime ex Lexico, addisces. *Pag. 313 Gotbolfredus Olearius*, quæ ex Anglia Codicum MStorum spolia secum advexerit, *Fabricio* suo amico refert. *Pag. 346* undecim Inscriptiones vetustæ Latinæ, in Transsylvania erutz, a *Laur. Weidenfeldere*, Diacono Müllenbaccensi, transmissæ, leguntur. *Pag. 352 S. R. Jo. Christoph. Wolfius*, relatum sibi a *Sebast. Gotb. Starckio*, scribit, Catalogum MStorum Arabicorum omnium ab ipso colligi. Eundem *Starckium* edere voluisse, refert, Arabis cujusdam, quæ Halæ docuit, (nescimus, an *Salom. Negri*, an alius,) versionem Corani Latinam, & eidem præmittere librum de *confusione sectæ Mohammedicæ*, ex Italico a se Latine redditum. Non possumus non monere, nos aliquando apud *Gleditschium*, nostræ urbis Typographum, vidisse MStum Arabicum, *tribus Voluminibus* absolutum. Unum Corani textum Arabicum sistebat, alterum versionem Latinam cum amplo rerum Indice nescio cujus, tertium Juris Civilis & Canonici Muhammedani Systema, *من انشاء التناوي* dictum, omnia charta & caractere Europæo. Fuerat idem *Starckius* libellum Arabicum editurus de Sectis Muhammedanorum, nisi fata bonos conatus interceptissent. Edidit ille Catalogum MStorum *Hinkelmannianorum*, quem apud Amicum

quen-

quendam, linguarum Orientalium peritissimum, Dresdæ vidimus, ab eodem non uno in loco castigatum. Ex aliis ejusdem S. R. *Wolfii* notamus, cum notarum Viri cujusdam docti in *Dionem Chrysostrum* mentionem facit, earum Autorem ipsi ignotum dici. Prodiere notæ ipsæ, cura Viri S. R. expolitz, *Tomo I* Anecdot. Græc. ubi iterum, earum Autorem, queritur, sibi ignorari. Nos vero, etsi nihil hic definiti certo possit, si quid tamen liceat interponere conjecturæ nostræ, *Seldenum* illarum Autorem agnoscendum suaderemus, tum quia exemplar illud e Bibliotheca *Seldeni*ana fuit desumptum, tum quia in Bibliotheca Lugdunensi inter legatum, ni fallimur, *Perizonianum* eadem, qua Cl. *Wolfius* usus est, editio Parisiensis anni 1632 (forte mendose ita scriptura pro 1623) exstat notis *Seldeni* instructa. Sed in dubio hæc reliquæ, Appendicem *Reimariani* Operis inspiciamus, quæ epicedia in *Fabricium* lugubresque ænias, studio Cl. *Richey* collectas, comprehendit. Veremur, ut illa pari se præstantia, ac reliqua libelli capita, omnibus se commendare possit. Non, quod nobis quidem videtur, eo consilio Germanica Latinis literis excudi Cl. Editor curavit, ut exteris Autorem quasi classicum linguæ Germanicæ in manus traderet, e quibus sermonis nostri flores & vèneres decerperent. Sed pium tum Germanorum, tum Gymnasiaistarum præcipue Hamburgensium, studium, immortalis Viri memoriam conservandi, luculento exhibere testimonio voluit. Plurima in sunt, fatemur, de quibus cur impense gaudeant, habent utique *Fabriciani* manes. Sunt tamen etiam, quæ ad famam Viri magni nobis afferre ne tantillum quidem videntur. *Fabricium* cum *Eugenio* pag. 21 & 22 comparatum prudens quisque & cordatus rideat, necesse est. Initium Carminis pag. 27 seq. pleuum est fervoris poetici, & attonitos lectores tenet, sed languescens paulatim, in sacra quadam declamatione de vitæ æternæ præstantia desinit. Quid tandem illi in mentem venerit, qui pag. ult. manum mortis descripturus, nova & hæc lepidè dictione *Mortens - Hand* in aures nostras invadit, ipse noverit.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXXXVIII.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, ΔΙΑΚΟΝΟΥ, ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ ΕΙΣ
την Ομήρου Ιλιάδα.
h. e.

EUSTATHII, DIACONI, A SUPPLICIBUS
libellis, & Orationum Magistri, postea Archiepiscopi
Thessalonicensis, Commentarii in HOMERI Iliadem.
ALEXANDER POLITUS, Florentinus, de Cl.
Reg. Scholarum piarum, nunc primum Latine vertit,
recensuit, Notis perpetuis illustravit. Accedunt Notæ
ANTONII MAR. SALVINI, V. Cl.

Tomus III.

Florentiæ, apud Bern. Paperinium, 1735, fol. maj.

Alph. 6 plag. 9 $\frac{3}{4}$.

Pergit in laudabili conatu Vir doctissimus, & prioribus illis
Tomis, quibus in his Actis A. 1733 Mens. Octobr. pag.
433 seq. locum concessimus, nunc tertium adjungit, eodem
splendore, neque elegantia minori, commendabilem, in quo
enarrando, cum antiquas hic Cl. Autor leges servaverit, eo
nunc breviores nos esse decebit. Volumen inscriptum est Regi
Christianissimo, in qua Dedicatione non solum Pontifici,
sed ipsi etiam Ludovico, mirifice adulatur Politus, & Papæ si-
gillatim majestatem proxime ad divinam accedere jactat.
Dedicationem Præfatio sequitur Interpretis, ubi quatuor
præcipue res agit. Primo, a Ferrario monitus, κερδίας,
quod in priori aliquo Tomo legitur, in κερκιδίας commutan-

Kk kk

dum

dum esse fatetur. Deinde exempla affert, ex sanctissimis literis ab *Eustathio* depromta, quorum tamen pleraque, si quid judicamus, non nisi conjectura nituntur. Porro aliquam *Petri Bembi* Epistolam, ex Etrusco in Latinum sermonem translata, exhibet, atque observationibus suis illustrat, in qua, *αὐτίγξαΦος Eustathii* Venetis esse vindicandum, docemur. Denique, Græcæ linguæ studia commendaturus, *Jacobi Mariae Ayroli*, quem Græcarum literarum præceptorem habuit Noster, Epistolam, Græcæ scriptam, repetit. Quem etiam in finem, statim post Præfationem, Orationem subjunxit, in Pisano Gymnasio A. 1733 recitatam, de *Literarum Græcarum necessitate*, separatim jam in 4 excusam. Hanc alia excipit, anno sequenti habita, de *liberalium omnium artium ac doctrinarum ad eloquentiam necessitate*. Post *Carmina*, *Politi* laudibus consecrata, reperiuntur *Ausonii Bardigalensis* Periochæ in quatuor priores Libros Iliados. Volumen ipsum Commentarios exhibet in *quartum & quintum Iliados Librum*. Utriusque conversionem adornans Autor, quemadmodum in virtutibus, omni laude dignissimis, strenue perrexit, ita etiam, quæ vituperationem jam antea meruerunt, nondum emendavit. Quamvis enim Latine plerumque atque eleganter scripserit, verbosior tamen interdum, imo nonnunquam plane barbarus, esse videbitur. Istiuc pertinet, quando initio statim *ἔμμετρον ἐπιγξαΦὴν adstrictam metricis legibus inscriptionem* appellavit, quam *metricam* dicere potuisset, vel etiam quando *pag. 1059* ita scribit; *ἡ λακέρυζα, clamatoria, garrula, loquax, stridula, a verbo κελαρεύειν, strepere, murmurare, stridere, resonare*; huc vero, quando e. g. *μυνησιζειν* *minurizare* interpretatur *pag. 1308*, &c. In Animadversionibus non pauca sicco, quod ajunt, pede transit fortassis, ne nimia Voluminis fieret magnitudo; alia vero copiose satis & admodum luculenter illustrat, e. g. quando *pag. 1090 seq.* de Ilio & Pergamo, arce Iliaca, commentatur. Pertinent vero annotationes vel ad Philologiam & Grammaticam, quando v. c. *pag. 1084 seq.* vocabulum *ἱεῖς* denso spiritu esse legendum, magno apparatu demonstrat; vel ad Historiam atque antiquitates, ita *pag. 1011*, *ἔλληνας* Thessaliam inhabitasse,

tasse, docet; pag. 1083 præclare observat, scholia in *Homerum*, quae sub *Didymi* nomine feruntur, ἀνωνύμων esse tribuenda, quod in prima editione, Romæ A. 1517 evulgata, jure meritoque sit observatum; & pag. 1302 differentiam inter zonam militarem & mitram, non sine accuratone, ostendit. Inprimis autem Critici virtutes laudabiliter ostendit, quando non solum ipsam *Eustathium* suum, non sine causa, partim vituperat, dum pag. 1003 Ilium novum cum antiquo, & pag. 1047 regem *Homericum* cum ipso Poeta, confundit, pag. 1118 ἀμύχανημα μνημονικὸν committit, vel etiam pag. 1310, posteriores Poetas cum verbo ἀνέχεσθαι accusandi casum conjunxisse, immerito negat; partim defendit, e. g. pag. 1015, ubi patrociniū illius contra *Henr. Stephanum* macule suscepit; sed *Salvinum* etiam suum diligenter emendat: imo vero aliorum quoque lapsus indicat, e. g. *Jac. Gronovii* pag. 1280 num. 2, qui in verbis *Herodoti* Lib. IV num. 189 delet vel ἐκ τῶν ἀρυίδων, vel αὐτῆσι, & ægidas Palladis intelligit, cum tamen de Africanarum mulierum ægidibus *Herodotus* loquatur. Ipse tamen interdum cecidisse videtur Vir clarissimus, ut pag. 1200, ubi monet, ex *Aristophanis* Scholiaste sua pleraque hausisse *Suidam*, & alibi. Hisce laboribus perfunctus Cl. *Pollitus*, duplicem, Græcum scilicet atque Latinum, sed utrumque breviorē, Indicem subjecit, tandemque promissis etiam suis præclare stetit, dum alteram *Siberiani* Indicis partem addidit, vocabula *Homeri* a littera Θ usque ad Ω completam, & peculiaribus suis paginis notatam. Ita vero, huius etiam Tomo finem imponens, cupiditatem nostram, reliquis tam luculenti laboris partibus intentam, mirabiliter auxit atque confirmavit.

A PARAPHRASE AND CRITICAL COMMENTARY
on the Prophecy of Joel, &c.

h. c.

PARAPHRASIS ET COMMENTARIUS CRITICUS
in Prophetiam Joëlis, Autore SAM.
CHANDLERO.

Kk kk 2

LON.

2) hortatur Judæos ad pœnitentiam, adjuncta divina pœnæ de medio tollendæ promissione, *Cap. II, 12*, usque ad *Cap. III*; 3) prædicat plenam & abundantem Spiritus S. effusionem, ultimus diebus expectandam, *Cap. III*; tandem 4) enuntiat divina vicinis populis judicia, qui Judæos adhuc vexarant, & in captivitatem duxerant, *Cap. IV*; atque hic alicujus rei se præbet prænantium, cui demum, ipso B. Dav. Kimchio autore, futuris tum Messis diebus eventus respondere debebat. Ad causam rei nos convertimus. Ubi quidem principio *Paraphrasin*, deinde *Commentarium* sigillatim, reperimus. In *Paraphrasi* unumquodvis *Caput* in singulares ac distinctas dividitur *sectiones*, cui *argumentum* semper præmissum est. In quavis pagina *textus* ex versione Britannica recitatur, cujus e regione statim *Paraphrasis* ponitur. Hæc sane ejusmodi est, ut optimi Commentarii loco haberi mereatur. Hinc ea tractandi ratio nulli non paulo intelligentiori vehementer probabitur, qua & Jo. Lockius, acutissimus Angliæ Philosophus, antehac usus est in Epistolarum quarundam S. Pauli enodatione, quam, dum in vita mansit, eruditæ ac sacræ tradidit civitati. Exstant alii, qui, hoc illustri excitati exemplo, eandem sanctiores libros enodandi rationem secuti sunt. Sed *Commentarius* nos jam ad se vocat, cui separatus tributus est locus. Omnis Illustris Scriptoris explicatio ex ipsis fontibus ducta est, cum quibus tamen melioris notæ, & veteres & recentiores, interpretes ac versionum autores conjungit & comparat. In horum vero non jurat verba, neque ea, ceu oracula e tripode fusa, recipit, sed cum iis facit, ubi vera sciscunt, ab iis recedit, si quid erroris opinione fingunt. Historiam item, ubi opus est, consulit, vetustatis nuntiam, & phrasin Hebraicam non solum ex usu sacro & puriori Judaico metitur, verum classicos etiam Græciæ Latique Autores, & clariores eorum locos, una confert & contendit. Tum vero paucis verbis verum vatis a Deo acti declarat sensum, ut eum in brevi veluti tabula statim ante oculos positum perspicias. Exempli gratia quædam in medium proferemus, quibus *Capitis I & II* versus aliquot illustravit.

Kk kk 3

Ver-

Pag. 5 seq:

27.

Versus et hanc inscriptionem exhibet: דבר יהוה אשר
 יאמר אלך יהוה Verbum Domini, quod exiit ad Joелеm
 Deus, ut Commentator noster observat, ipse rex ac gubernator
 erat Judæorum. Is ergo singulares excitavit nuntios,
 quorum opera in mandatis suis Judæicæ nationi declarandis
 uteretur. Hi principio זקנים, *visores*, postea vero
 זקניא, *Prophetae*, dicti sunt, 1 Sam. IX, 19. Vox דבר
 secundum Maimonidem in Mor. Menoch. Part. I Cap. IV, non
 modo corporis oculis res extra nos positas *videre*, verum
 etiam animo secum aliquid *considerare*, designat. Hoc
 modo Græci verbum ἀσέω, & Latini *videre*, usurpant. Sic
 Cicero: *idem exitus, quem ego video animo*, Epist. Famil. Lib. VI
 Ep. III. Hinc, qui futuros eventus prædicebant, aut qui voluntatem
 Dei per revelationem percipiebant, זקניא *visores* inter
 Judæos nominabantur. Modi, quibus Deus voluntatem
 suam cum his communicabat, varii erant. Via, qua Joeli
 eam inspirabat, erat דבר יהוה, *verbum* aut *mandatum*
 Jehovæ ad Judæos perferendum. Ita דבר sæpius adhibetur,
 ut *mandatum aliquod*, speciatim *mandatum aliquod Dei*, denotet,
 ut 1 Sam. XV, 23. *Vers. 2, Audite hoc senes & auscultate!*
 Propheta sic orditur, ut attentionem populi moveat, senes
 ejus appellans, qui usu peritiores erant hoc in casu iudices,
 Deut. XXXII, 7, Job. XXXII, 7. Hujusmodi allocutiones, singularibus
 oblatis occasionibus adhibita, in optimis scriptoribus inveniuntur.
 Ego hæc vociferor: ego omnes homines testor, Cicero pro Cæcilio
 Cap. 29. Jesaias liberiori dicendi ratione vaticinationem suam
 exorditur, his exclamans verbis: *Audite, o cæli! Attende, o terra!*
 Cap. I, 2.

Pag. 28.

Esto nunc sol testis, & hæc mihi terra peccanti. ●

Fontesque fluviosque voco.

Virgil. Æn. XII v. 176. Ac deinceps *Æneam* Latinus sic alloquitur:

Hæc eadem, Ænea, terram, mare, sidera, juro.

Ecquid tale factum est in vestris, aut majorum vestrorum, diebus?
 id est, num Deus unquam antehac in terram nostram tale

tale intulit iudicium? & alia ejusdem generis. *Vers. 6* vox Pag. 31.
 נַחַשׁ de locustis dicitur. *Kimchi* ad *b. l.* observat, unamquam-
 que rerum creaturarum vita præditarum collectionem נַחַשׁ na-
 tionem vocari posse, idque nominis hic loci propter multitu-
 dinem de locustis adhiberi, ut *Prov. XXX, 25, 26*. Ac re ve-
 ra, verbis *Ill. Chandlers* utimur, magna turba locustarum,
 sub imagine potentis & numerosæ gentis ac nationis repræsen-
 tata, singularem spirat elegantiam ac poeticam venustatem.
Virgilius eam de pecude ac apibus adhibet:

Ut bina regum facies, ita corpora gentis.

Georg. IV. Et *Homerus* de anseribus, gruibus, cygnis, muscis,
 & apibus. *Orpheus* de locustis: ἀκρίδος ἀπλετον ἔθνος. 32.
Moschus, per figuram non nimis concinnam, hanc vocem ad fo-
 nina transfert:

Ἔυτε καὶ ἀτρεκέων ποικαίνετοσι ἔθνος ὀνείλων. *Jdyl.* ad
Europ. In *Cap. II vers. 13*: Lacerate corda vestra, non vestes.
Ill. Autor ex historia docet, vestium scissionem apud anti-
 quas gentes usu receptam fuisse, ad interiorum dolorem ex-
 terno quodam indicio declarandum. Vid. *Jud. XI, 35, Esch.*
IV, 1, Gen. XLIV, 13, Matth. XXVI, 65. Sic in *Virgil. Æ-*
neid. XII:

— — *It scissa veste Latinus,*

Conjugis attonitus fati, urbisque ruina.

Nec minus Seneca in *Octavia vers. 328*:

Scindit vestes Augusta suas,

Laceratque comas.

His explanatis, observat doctissimus *Interpres*, verba ista idem
 designare ac: lacerate corda vestra, non vestes solum. 56.
 In eodem versu *Deus O. M.* dicitur נַחַשׁ עַל מַחַתְּךָ, pe-
 nitere mali. Ubi quidem eleganter ac solide docetur, pœni-
 tentiam hanc κατ' ἀνθρώπων πόνειραν, Deo tributam, denotare
 1) ejus interiorum misericordiam, qua in homines a se aver-
 sos ducatur, add. *Psal. CVI, 45*; 2) dilationem aut ablatio-
 nem pœnæ, ut *Jona III, 10*; 3) propositum ipsius fixum & im-
 mutabile pœnas infligendi decretas improbitati & constitutas.
 Quo itidem loco scriptorem libri, qui *Christianismus æque*
57.
autē

antiquus, ac creatio, inscribitur, hoc est, *Matth. Tindalium*, pag. 226 inficetas adversus Dei pœnitentiam dubitationes moventem, accurate convellit & coerctet. Hæc quidem speciminis loco adduxisse satis habemus, eorum commodis servituri, qui ipsum hunc novum in usus suos convertere Commentarium cupiunt. Opera enim nobis navanda est, ut officii nostri regionibus nos contineamus. Unicum vero reliquum est, silentio a nobis haud sane prætereundum. Absoluto nimirum ac perfecto Commentario, separata additur

Pag. 99 seq. *Dissertatio in III Caput Prophetiæ Joelis*, eodem, quem supra indicavimus, anno formis descripta. Hæc confertur cum oratione S. Petri, qui *Act. II, 16 seq.* hæc prophetica citavit verba. Ill. *Cbandlerus* explanat 1) naturam hujus prophetiæ, & *effusionem Spiritus S.* de donis extraordinariis ac miraculosis, nec immerito, interpretatur, quæ *omni carni*, id est, multis cujuscunque conditionis & ordinis hominibus, *magno & terribili ore Domini*, hoc est, post radicibus eversum urbem sanctam, donatum iri prædicitur. Hinc 2) planum facit, hanc prophetiam in solos Apostolos & primos Christianæ civitatis sanctos convenire. Maxima vis demonstrandi ex clarissimis & *Actorum Apostolicorum*, & *Epistolarum sacrosanctarum*, locis ducitur. Inprimis illis vocabulis, quibus dona primorum Christi amicorum exprimuntur, egregia hic lux affunditur, ipsaque dona illa copiose & erudite declarantur. Cujusmodi divina munera leguntur *1 Cor. XII, 8, 9, 10, 28, Rom. XII, 6, 7, 8, 1 Cor. XIV, 6, 26, Eph. IV, 11*, aliisque in locis. Fatemur, ac præ nobis serimus, non sine utilitate ac fructu nos hanc totam perlustravisse Commentationem. Cum alia plura, tum illud maxime, nobis probatur, quod Ill. Auctor tam multa præclara & exquisita, quæ ad rem pertinent propositam, paucis, iisdemque perspicuis, & in medio positis, verbis proponere scivit. In alia hic abeunt omnia, qui multis verbis nihil dicunt, Interpretes. Nos vero, occasione ab instituta hæctenus recensione sumpta, Commentarios in posterum non verbosos, sed accurate cogitateque scriptos, & illustri quadam brevitate conspicuos, ex animo sacræ optamus civitati.

THEO-

THEOLOGIA NATURALIS, METHODO
scientifica pertractata. Pars posterior, quæ existentia &
attributa Dei ex notione entis perfectissimi & natura
animæ demonstrantur, & Atheismi, Deismi, Fatalismi,
Naturalismi, Spinofismi, aliorumque de Deo errorum,
fundamenta subvertuntur. Autore CHRISTIANO
WOLFIO, *Por. Suecor. Regis, Hassie Landgravii,*
Consiliario Regiminis, Math. ac Phil. Prof. Prim. in A-
cademia Marburgensi, Prof. Petropolit. honorario, A-
cademiæ Regiæ Scientiarum Parisinæ, Societatum-
que Reg. Britannicæ & Borussicæ,
Membro.

Francofurti & Lipsiæ, in officina libraria Reingeriana, 1737. 4.
 Alph. 4 plag. 5.

In Tomo hoc altero Theologiæ naturalis, quem Eminentis-
 simo Cardinali *de Fleury* inscripsit Autor, non modo
 in *Parte prima*, quæ integrum Systema Theologiæ natura-
 lis comprehendit, & de qua nuper diximus, tradita aliter de-
 monstrat, verum etiam multa superaddit, quæ in illa non
 continentur, scitu tamen apprime utilia sunt. Dividit autem
Partem alteram in duas *Sectiones*, quarum *prima thetica*, *al-*
tera polemica, est. In *Sectione prima* existentiam & attributa
 divina a priori demonstrat, ex notione scilicet entis perfectissi-
 mi, in subsidium vocata natura humana. Quamobrem *Cap. I*
 notionem entis perfectissimi evolvit, & ejus existentiam stabi-
 lit. Sumit primo, ens perfectissimum continere omnes reali-
 tates compossibiles in gradu absolute summo, ne in ejus pos-
 sibilitate evincenda præter necessitatem neçantur difficulta-
 tes; suo autem deinde loco demonstrat, competere eidem
 simpliciter omnes. Demonstrat nimirum possibilitatem en-
 tis perfectissimi, ut exinde firmiter concludatur, non vero
 tantummodo hypothetice inferatur, existentia Dei, quemad-
 modum vulgo faciunt *Cartesiani*. Ex eo autem, quod Deus
 ens sit perfectissimum absolute tale, deducit, Deum esse omnis

finitis expertem, immutabilem, infinitum, ens necessarium & a se, independentem, æternum, oriri ac interire nescium, primum & ultimum omnium entium, sempiternum, minime compositum, sed simplicem, inextensum, immaterialem, organis corporeis destitutum, invisibilem, figuræ & magnitudinis expertem, illocaliter præsentem, a corporibus prorsus diversum, adeoque substantiam per eminentiam. Cum, in Deo nullam dari statuum successionem, ostendit, differentiam inter tempus infinitum & æternitatem Dei, mundo, animæ humanæ, imo omni enti finito, incommunicabilem, exponit. Postquam ea evicit, quæ ex notione entis perfectissimi deducta modo commemoravimus; demonstrat, cur mundus adspectabilis Deus esse nequeat, nec quidquam eorum, quæ in eodem observantur, nec non cur corpus ullum terminatum, vel anima, qualis est hominum, Deus esse non possit, imo cur elementa rerum materialium non possint esse Deus. Unde tandem concludit, Deum diversum esse a mundo adspectabili & omni, quod in eo datur, nec ipsi posse tribui vim motricem probat, qualis in corporibus observatur, atque adeo naturam rerum Deum esse non posse. Ut igitur tandem constet, quodnam ens sit Deus; duo evincit principia heuristica, quæ ex notione entis perfectissimi fluant, nimirum quod Deo tribui nequeant, quæ ullo modo defectum aliquem involvunt, & quod realitates, quæ insunt animæ nostræ, Deo tribuendæ sint in gradu absolute summo. Hinc statim inferitur, Deo competere vim repræsentativam omnium mundorum possibilium illimitatam, eaque esse unicum & immutabilem actum: inesse autem Deo vim per eminentiam, quemadmodum & actiones, Deoque non posse tribui nisi per modum actus, quæ animæ insunt per modum facultatum. *Cap. II agit de intellectu Dei.* Non repetemus ea, quæ in *Tomo primo* jam continentur, hic vero alia ratione demonstrantur; sed de iis tantummodo dicemus, quæ in *Tomo primo* non habentur. Pertinet huc imprimis origo idearum in intellectu divino, prorsus a priori demonstrata. Ostendit nimirum Ill. Autor, realitates, quæ Deo insunt, esse prima possi-

possibilia, hæcque ab eo quam distinctissime cognosci. Horum diversa limitatione prodire possibilia secunda primitiva, non minus Deo quam distinctissime perspecta. Quodsi jam hæc secundum principium contradictionis combinentur, essentias entium finitorum resultare: unde vi principii rationis sufficientis attributa eorundem una cum modis quoad potentiam & modorum ordine atque dependentia entia finiti unius quoad modificationem ab aliis coassequantur. Et hoc modo intellectui divino insunt idæ animarum omnium tam hominum, quam brutorum, & singulorum elementorum rerum materialium. Quodsi ergo elementa omnia juxta principium rationis sufficientis combinentur, omnia non modo corpora, verum etiam omnes mundos possibiles, prodire. Quodsi ergo corporibus hominum atque brutorum in unaquaque serie suæ jungantur animæ, hæc ipso prodire omnes homines & bruta omnia, quæ in eadem rerum serie naturaliter existere possunt. Unde liquet, quomodo omnia Deus cognoscat intuitive, & singula videat in se ipso, quæ in mundo quolibet locum habere possunt. Ex hac de origine idearum doctrina deducit, Deo competere acumen, rationem, ingenium, (quatenus sumitur pro facilitate cognoscendi similitudines rerum,) in gradu absolute summo, simulque ostendit, quale Deo sit criterium veritatis, & quænam sint principia heuristica, & cur cognitio omnis veritatis pendeat a principio contradictionis, & principio rationis sufficientis. Inprimis etiam demonstrat, substantias omnes primarias esse entia simplicia, adeoque compositas non oriri nisi harum aggregatione, docetque, quomodo Deo sensus singuli & memoria per eminentiam tribuantur. *Cap. III de voluntate Dei agit.* Ex summa voluntatis divinæ perfectione inferit, eam semper ferri in optimum, fieri autem non posse, ut unquam feratur in malum, vel ut bonum appareas bono vero, vel bonum minus majori, præferat, ut adeo voluntatis divinæ motivum sit representatio optimi, motivum autem voluntatis representatio mali. Inprimis autem ostenditur, Deo ne quidem per eminentiam appetitum sensitivum &

averſationem ſenſitivam tribui poſſe. Quamobrem, cum affectus jucundi in illo, moleſti in hæc, reſideant, prolixè admodum docet, quo ſenſu Deo affectus quidam per eminentiam tribuantur, & quinam ſint illi, qui ne quidem per eminentiam ei competere poſſunt. Atque hæc doctrina in eorum numero eſt, quæ in *Parte prima* deſiderantur. Demonſtrat vero, Deum liberime velle, quod optimum eſt, ex ipſa libertatis notionè, nec libertatem voluntatis divinæ in ideas rerum ac veritates univerſales influere. Progreditur hiſc ad originem mali explicandam, ubi inter alia evincit, malum metaphyſicum ideis rerum & mala phyſica atque moralia ideæ mundi in intellectu divino independentè a voluntate ejus libera in hære. Malum metaphyſicum abſolute neceſſarium eſſe, a rebus atque mundo ſeparabile; aſi phyſica & moralia eſſe contingentia, nec niſi hypothetice neceſſaria. Mitimus, quæ de ſapientia Dei ſumma a priori demonſtrat. *Cap. IV* de creatione & potentia Dei agit. Hic præſus a priori ex ipſa idearum in intellectu divino origine deducit ſubſtantiarum finitarum primariarum omnium ſimplicitatem, quodque elementa corporum non poſſint eſſe niſi ſubſtantiarum ſimplices. Hæc elementa aliter combinari non poſſe, ut prodeat idea mundi, niſi per principium rationis ſufficientis: unde porro a priori deducit definitionem mundi, quam a poſteriori ſtabiliverat in *Cosmologia*, quod mundus ſit ſeries rerum finitarum, tam ſimultanearum, quam ſucceſſivarum, inter ſe connexarum. Demonſtrat etiam, quomodo ex eadem elementorum combinatione tam mundi, quam naturæ, ordo reſultet, alio mundo, & alio naturæ ac mundi ordine, alia elementa exigente; ſimulque declarat, quomodo poſſibilia, cum in ſe ſpectata, tum ut in ſyſtemata redacta, inſint intellectui divino. Nec miſus demonſtrat, elementa cuncta & animas tam hominum, quam brutorum, ac in genere ſubſtantias omnes ſimplices finitas, imò entia finita quælibet, & quæcunq; præter Deum poſſibilia ſunt, entia contingentia eſſe, ſolo Deo ente neceſſario exiſtente. In primis etiam mundi totius contingentiam, evincit, tam de-

penden-

pendenter, quam independenter a Deo, eumque non nisi per creationem oriri posse, ex nihilo producendam. Ut vero ostendat, eum a Deo esse creatum, primo loco demonstrat; animas nostras a Deo creatas esse, & hinc concludit, eidem competere creandi potentiam, quam esse absolute summam, mundo omni possibili producendo sufficientem, probat. Mundum a Deo creari, dum elementa rerum materialium juxta principium rationis sufficientis combinata, & animas tam brutorum, quam hominum, juxta idem principium singulis hominum atque brutorum corporibus jungendas, producit, & eodem actu, quo mundus creatur, mundi quoque ac naturæ constitui ordinem. Actum vero creationis in eo consistere, quod Deus actualitatem superaddat nudæ possibilitati. Demonstrat autem, non nisi intellectum, voluntatem, & potentiam Dei simul esse rationem sufficientem creationis & existentiz entis cujuscunque finiti. Unde deducit, etsi decretum creationis æternum sit, non tamen ideo necesse esse, ut mundus cœperit ab æterno, eum, posito decreto, nondum ponatur ipsa creatio. Docet porro, Deum libere creasse mundum, ita, ut non modo eum, qui existit, libere elegerit, verum etiam prorsus nullum producere potuerit. Elegisse autem Deum mundum optimum, fini omnium optimo, quem per creationem intendere poterat, convenientissimum, hoc est, talem, ut finem, quem intendit, per eum ex asse consequatur. Mundum hunc esse omnium possibilem perfectissimum, nec præter eum, qui existit, dari alium; ex quo perfectionem Dei absolute summam eodem, quo ex ipso, modo cognoscere daretur; optimum enim mundum in relatione ad Deum esse, ex quo summam Dei perfectionem magis, quam ex quocunque alio, cognoscere datur. Hinc tandem deducit, finem creationis esse manifestationem gloriæ divinæ, ac ideo omnia, quæ ex nexu rerum in mundo consequuntur, manifestationi gloriæ divinæ per modum medii a Deo subordinari. Deum hunc, qui existit, mundum non potuisse facere aliter, quam fecit, nec voluisse facere aliter, quam fecit. Reddit etiam rationem, cur contingentis

in mundo habere nequeant rationem sufficientem actualitatis suæ in serie successuum, sed existentie hujus univ[er]si ratio sufficiens contineatur in Deo, qui ideo sit creator mundi, quia rationem sufficientem actualitatis ejus continet. Imo addit, rationem sufficientem creationis non contineri nisi in ente, cui competat intellectus, voluntas, & potentia, omnem prorsus limitationem respiciens: ut adeo prorsus a priori demonstraverit definitionem Dei nominalem, quam sumserat in *Parte prima*, quod Deus sit ens, in quo contineatur ratio sufficiens existentie contingentis hujus univ[er]si. Denique stabilire nititur, Deum, si hunc mundum facere voluit, malis etiam physicis & moralibus in eodem locum facere debuisse, & sapienter ac bonitate divina salva iisdem locum fecisse. Denique *Cap. V* de providentia, & aliis nonnullis attributis divinis, agit. Demonstrat, creaturam nullam se ipsam conservare posse, sed omnes a Deo conservari, earum actualitate continuo a potentia & voluntate Dei dependente. Conservari autem mundum ac ejus & naturæ ordinem, dum elementa juxta principium rationis sufficientis combinata, & animæ corporibus humanis & brutorum junctis, conservantur. Deum, creaturas conservando, ad singulas earum actiones concurrere, & in conservatione ordinaria rem conservare cum limitationibus naturalibus, in extraordinaria vero supernaturales iisdem inducere. Deum mundum annihilare posse, nec nisi per annihilationem eundem definire posse: non tamen redigi posse in chaos, nec ex eodem productum esse. Ipsum gubernare hoc univ[er]sum, atque gubernando, conservando, & ad actiones creaturarum concurrendo, providere rebus. Unum tantum esse mundi creatorem, conservatorem, & gubernatorem, nec Deum dari nisi unum, ita, ut vocabulum Deus sit nomen proprium. Tantam vero creaturas omnes cum Deo habere similitudinem, quantam admittat differentia realitatum limitatarum & illimitatarum. Concludit autem *Sectionem dogmaticam* monito hoc generali, quod plura in presenti non addat, non quod ex notione entis perfectissimi demonstrari non possint, sed quod ex *Systemate*, retentis ul-

denq

deam demonstrationibus, huc transferri possunt, nisi quod principia eadem ex anterioribus petantur. Etsi enim, alia definitione nominali sumpta, quædam immutandæ sint demonstrationes, non tamen ideo immutandas esse omnes, quoniam non omnes demonstrationes immediate in definitionem Dei resolvantur, sed mediantibus principiis communibus, ex diversis definitionibus deductis. Tantum de *Sectione prima*; jam ad *alteram* convertimur.

Hæc, quamvis *polemica*, methodo tamen demonstrativa pertractata est, ita, ut errores de Deo ex notionibus falsis, quas fovent errantes, deducantur, & veritas ipsis opposita demonstraretur. Agitur hic de Atheismo, Fatalismo, Deismo, Naturalismo, Anthropomorphismo, tam crassiori, quam subtiliori, Materialismo, Idealismo, Paganismo, Manichæismo, Spinozismo, & Epicureismo. Per atheos Autor intelligit eos, qui Deum dari negant, adeoque ab iis distinguit, qui vel simplici Numinis ignorantia tenentur, vel de ejus existentia dubitant. Qui Deum esse negat, notionem aliquam ejus habere debet, sed eam pro impossibili seu deceptrice habet. Qui de Deo dubitat, utrum existat, nec ne, ei itidem aliqua Numinis supremi notio esse debet, sed hæsitat idem, num possibilis sit, an vero in numerum deceptricium referenda. Qui vero Deum simpliciter ignorat, ei nulla est distincta Numinis notio, consequenter nec de ejus existentia ulla animum ipsius subit cogitatio. Dubitantes omnes non eodem loco censentur; sed pro diversis dubitationum speciebus ab Ill. Autore a se invicem distinguuntur. Contra atheos demonstrat, notionem Dei esse realem, minime deceptricem, nec a Politicis, plebis indomitæ coercendæ gratia, confictam. Ut vero atheismum funditus evertat, systema atheisticum demonstrat; errores enim non minus necessario nexu inter se coherere, quam veritates. Deinde vero errorum istorum absurditatem evincit. Ita atheus habet mundum pro ente a se, eumque independentem facit ab omni ente alio, ita, ut omnia, quæ in eodem fiunt, rationem sufficientem in eodem agnoscant. *Mundus in hypothesis athei ens necessarium atque eter-*

ternum est, ordo naturæ necessarius, adeoque miracula impossibilia sunt, eventus omnes absolute necessarii, rerumque nexus in universo absolute necessarius. Nulli dantur rerum naturalium fines, & casui tribuuntur, quæ providentiæ divini tribuenda sunt. Admittitur vel progressus rectilineus, vel circularis in infinitum, nunquam terminanda revolutionum serie, isque independens. Horum itaque & hisce cognatorum omnium contrarium evincitur, simulque ostenditur, quomodo sit procedendum, ut erroris sui convincatur atheus. Atque ex hisce apparet, Systema Cel. Autoris hypothese impie e diametro esse oppositum, & per ipsius principia eandem demonstrativa methodo convelli. Hac data occasione notiones, casus, & progressus in infinitum, tam rectilinei, quam circularis, cum dependentis, tum independens, itemque revolutionum, satis intricatas atque perplexas, distincte evoluit. Agit etiam de Irreligionariis & Antiscripturariis, cum athei omnes sint irreligionarii & antiscripturarii, et si propositio converti non possit. Fatalistæ absolutam rerum omnium in mundo necessitatem defendunt. Fatalissimum Ill. Autor distinguit in universalem & particularem. Universali fatalismo absoluta rerum omnium necessitas ad ipsas actiones humanas extenditur, negata libertate voluntatis humanæ; particulari autem ea ultra mundum materialem non extenditur, concessa voluntatis humanæ libertate. Deista, Deum existere, concedit, sed, eum res humanas curare, negat, rejecta providentiâ divina. Naturalista religionem naturalem solum agnoscit necessariam, revelatam autem vel rejicit tanquam falsam, vel saltem non necessariam agnoscit. Anthropomorphitæ Deo tribuunt corpus humanum, atque hi anthropomorphismum crassum fovent. Ab his Ill. Autor distinguit Anthropomorphitas, qui Deo, per modum animæ humanæ representato, tacite tribuunt limitationes, atque hi anthropomorphismum subtilem fovent. Materialistæ non admittunt nisi corporum seu rerum materialium substantiam, Deumque ipsum, nisi athei fuerint, corpus faciunt, facultatem intelligendi & volendi materiæ con-

veni-

venire posse, contententes. Idealistæ realem corporum existentiam negant, nec nisi idealem mundi in animabus existentiam tuentur, phænomena tamen mundi materialis, & mutuam eorum a se invicem dependentiam, admittunt. Paganus pro vera habet hypothèsin de dependentia mundi a pluribus diis, saltem quoad gubernationem. Manichæus mundum dependentem facit a duobus principiis, altero nimirum bono, ad quod referenda origo eorum omnium, quæ bona censentur in hoc universo, altero autem malo, a quo derivanda omnia mala, tam physica, quam moralia, in eodem. In Spinosismo non admittitur nisi unica substantia, infinitis attributis prædita, quorum duo sunt cogitatio & extensio infinita, & quorum unumquodque æternam & infinitam essentiam exprimit, entia vero finita oriri supponitur necessaria modificatione infinitæ cogitationis, & corpora modificatione extensionis infinitæ. Epicurei denique negant intrinsecam actionum honestatem ac turpitudinem, & obligationem divinam ad alias actiones committendas, alias vero omitterendas. Quemadmodum vero erroneas hæc hypothèses determinatis notionibus a se invicem separat Ill. Autor; ita quoque demonstrat, quinam errores alii ex istis primitivis necessario consequantur, ne eas defendentibus tribuas a mente eorundem alienos, quemadmodum haud raro fieri solet, & hypothèses ipsæ demonstrationum vi evertantur. Quoniam, quæ indivulso nexu inter se cohærent, & servatis demonstrationum legibus demonstrantur, recensebre brevis non possunt, ut eorum appareat veritas; ideo ad ipsum potius Autorem remittimus Lectorem, quam ut insufficientia in medium proferamus. Ceterum ex demonstrationibus Cel. Autoris liquet, vi Systematis sui corruere omnes istas hypothèses, ita, ut, qui idem animo comprehendit, omnes istos scopulos felicissime evitare possit. Monet autem Ill. Autor in Præfatione, absoluto jam Opere metaphysico, quod Veronæ cum censura, singulis Partibus præfixa, nitide recusum propediem integrum prostackit, se universæ Philosophiæ præctiæ tam theoriam, quam praxin, eadem methodo traditurum, quarum illa Juris

M m m m

Natu-

Naturæ & Gentium Systema comprehendet, hæc prudentiæ moralis atque civilis præcepta suppeditabit. Cœpit stare promissis: etenim haud ita pridem in lucem exiit *Partis prima* Philosophiæ practicæ universalis, quæ theoriam generalem demonstrat, & de qua proxime dicemus.

MEDICAL ESSAYS AND OBSERVATIONS, &c.

h. e.

EXPERIMENTA MEDICA ET OBSERVATIONES, revisæ & publicatæ a Societate Edimburgensi.

Volumen IV.

Edimburgi, typis T. & W. Ruddimans, 1737, 8 maj.

Alph. 1 plag. 8.

Industrii ac Celeberrimi Collectores, ut instituto & legibus inter se sancitis satisfacerent, Annorum 1734 & 1735 barometricas de aeris conditione observationes præmittunt; hinc morbos istorum annorum epidemicos recensent, tusses convulsivas, infantibus potissimum funestas æstate, dysenterias, adultis autumno & hyeme graves. Recensentur post celeberrimum in arte virorum res egregie & cum laude gestæ; tumor scirrhusus, & in cancrum exulceratum vergens, in testiculo causticis curatus; legitima purgantibus & vomitoriis utendi methodus, cum norma, qua purgantia, resinosa, & gummosa, debeant seligi. Allegantur. sinistri eventus opii, quo vomitoriorum nimium effectum corrigere susceperant quidam; siquidem, cessante vomitu, dispnoea & cardialgiis emortuus est æger. Styptica commendantur contra hæmorrhagiam uteri, exemplo *Scribonii Largi*, qui alumine in ejusmodi erroribus usus est. Lues venerea curata fuit suffumigio cinnabaris factitæ, succedentibus salivatione, alvina evacuatione, & sudoribus frequentibus. Plura proferuntur exempla de virtutibus corticis peruviani in cura gangrænæ, clareque docetur, nihil a laudabili ista medicina extimescendum esse, quin certissime sisti gangrænâ, quam consueta exter-

na remedia coercere haud potuerant, ex quo corticis drachmæ semissis aliquot per diem vicibus propinari coepa est. Recruduit malum, cum aliquanto citius, quam par erat, usum negligeret ægra, quæ sua hinc culpa interit. De intestino duodeno eleganter admodum commentatus est Vir egregie doctus, *Alexander Monro*, quandoquidem descriptionem situs, directionis, adhesionis, neglectam a pluribus, aut male depictam, intellexerat. Oblique dextrorsum inclinatum, mediante omento parvo, hepatis adhæret, a majoris omenti lamina sustinetur, & in ejus duplicatura uncie unius & semissis latitudine prorsus delitescit; inde mesocoli duplicaturæ immergitur, colo ipsi accumbens; hinc peculiari quadam tunica cellulari conclusum videtur, quam, dum curvaturam suam sinistrorsum perficit, mesenterii & mesocoli membranæ ulterius perficiunt. In hujus curvaturæ concava parte adhæret pancreas latiore sua parte. Intelligimus autem, duplex ipsi haberi pancreas, parvum, & majori contiguum, *the lesser and lesser Pancreas*; quod quo jure dici possit, videntur Anatomici. Jejunum autem appellari meretur, quamprimum, sua vagina egressum, de mesenterio participat. Difficile est, de duodeno rite cogitare vel eloqui, nisi illud in situ suo nexuque cum vicinis partibus demonstretur, & tunc quidem, nisi disturbato ejus nexu naturali, visui exponi difficulter potest. Icon addita fuit, quæ duodeni situm in corpore embryonis delineat, quo tempore incidenter monetur, venam umbilicalem ramos cum ipso hepate communicare, & venæ portam accedere, quam, mediante canali venoso, ad cavam dirigi, omnes uno affirmant ore. Aliquando eam indispicitur amplitudinem duodenum, ut haud male ventriculus succenturiatus dici possit. Adduntur variorum animantium comparativæ intestini duodeni declarationes, quo appareat, omnium staturæ & modo, quo incedunt, intestinorum situm accommodatum esse. Accedunt miscellanæ de intestinorum reliquorum momentis observationes lectu jucundæ & perutiles. *Thomas Simson*, Professor Medicinæ, de placenta, duplici uteri cavitate, musculo *Ruyfchiano*, observationes

M m m m 2

com-

communicat. Placentam, arbitratur, esse ovi materni corticem externum, cujus radice, prout casus ovum tulerit, utero immerguntur, vasis sanguineis magis magisque auctis, donec fiat placenta, quæ nihil aliud est, quam chorion, incrementis sanguifluorum vasorum adauctum. Inde, si gemelli uterum impleverint ovulo duplici, prope se invicem collocato, duæ sub uno volumine secundinæ reperiuntur, media linea distinctæ, utriusque oculi chorio sua vasa committente; duas enim in diverso uteri loco positas placentas vix invenias. Id quod etiam de trimellis & quadrimellis valet. Musculi sui defensore novum obtinuit *Ruyfchius*: de duplici autem cavitate uteri idem sic pronuntiat. Uterus plenus distincta habet cava, unum fundus, impletur placenta, alterum cervix, embryonem & membranaceas secundinarum partes complectitur. Inde in secundinarum adhesionem deprehenditur illa peculiari cavo inclusa, quam tamen fallaciam paulo post ab uteri contractura dependere indicat. *Guilhelmus Parterfeld*, Med. D. amplissima est, & eruditionis plena, de motibus oculi Dissertatio. Inquiritur in motum lentis crystallinæ, quem illa pro objectorum distantia varium habere perhibetur, &, quo jure *de la Hire* Actorum Parisiensium Anno 1685 contradixerit, inquiritur. De objectorum effectibus, si vel propius, vel remotius, ab oculo collocata fuerint, proponuntur axiomata. Totus oculi bulbus ex mente quorundam figuram mutat; oblongus fit, si propiora fuerint objecta, depressior, si remotiora. Hanc mutationem attribuit *Keilius* duobus musculis obliquis, & ligamento ciliari, *Berhaavius* quatuor rectis. Objicit Autor, figuram oculi mutari haud posse, quia, oculo leviter compresso admotis digitis, omnia videantur confusa, quia avium quarundam, struthionis, pisciumque, e. g. thynni, seu vulpeculæ maris, cornea fit mere ossea, sed hoc ipso non minus pellucida, vel ad motum inepta, annotante *Sanctorino* in Observationibus Anatomicis. An ligamentum ciliare, quod circumquaque humorem crystallinum ambit, motum aliquem crystallinæ lenti conciliare valeat, inquiritur, quod negatur, ut verum sit, post extirpatum

tum lentem in depositione cataractæ, nisi auxilio vitri convexi, nihil distincte cognosci visu posse, quamvis vitreus in ejus locum successerit, quod phænomenon motum aliquem ad visum necessarium supponere videtur. Tota hæc Dissertatio, ad mentem Opticorum & Physicorum composita, sententiis industrie acquisitis, & acute dijudicatis, abundat. Succedit Observatio de vulnere pelvis, ferro candente factò. Faber ferrarius juvenem ferro præacuto candente, prope anum immisso, ita vulneraverat, ut mucro per lineam albam emineret. Atrocissima hinc oborta symptomata mitigata fuerunt venæsectione, clysmatibus cum terebinthina, &, licet urina & excrementa per vulnus effluerent, æger tamen aliquo post tempore convaluit, & nunc recte valet. Curiosa huic proxima est Observatio, de acu in calculo vesicæ inventa, quem maximis cum doloribus puella quatuor annorum sponte per urethram edidit. De aneurismate commentatus est Cl. *Monro*. Arteria brachialis infelici venæsectione vulnerata fuerat, applicata fascia tortili, vel torculari forte alio, incisione facta in tumore, materia polyposa & sanguinolenta evacuabatur; hinc acus aneurismatica eo facilius adigebatur, quod nervus magno ab arteria intervallo distaret. Ligatura injecta, & cavitate tumoris rite impleta debitis vulnerariis, intumuit equidem manus, calore tamen vitali superstito, id quod in ejusmodi statu anastomosi reliquarum arteriarum debetur unice. Hinc, suppuratione facta, & referatis ligaturis, pulsus utriusque arteriæ radice & cubitalis denuo elevari cœpit, totaque cura peracta fuit feliciter. Accedunt aliz Observationes Chirurgicæ, de tumore apostematode in junctura femoris cum tibia, cartilagine istius juncturæ ossifacta, de ulcere quodam cruris singulari, quo ad amputationis necessitatem deductus fuit æger, quam, supra genu institutam, feliciter absolutam dederunt medicantes, qua facta, os ipsum cariosum fuisse, manifeste constitit. Additur icon, qua fulcrum, pedi amputato substitutum, perquam commodum, describitur. Accedunt de amputatione legitime instituenda Commentarii. Laudatur *Perisi* torcular, & præfertur laqueo tortili; at nec illud suis difficultati-

tatibus caret. Correctius illud feverunt nostri, & ita comparatum, ut interea circulus per arterias collaterales succedere possit, nec totum nimis stranguletur brachium. Rejiciuntur pro sistenda hæmorrhagia caustica & styptica, unicus commendatur acuum usus, cetera omnia consueto more sese habent. De febribus nervosis differitur, quo termino declarantur motus humorum lenti cum delirius, subsultationibus tendinum, nausea, siti, cephalalgia, pulsu parvo. Qui vel morbus fuerunt primarius, vel morborum symptoma; siquidem pleurisi & peripnevmonia; plerumque comites esse sueverunt. Malignas appellare nihil impedit, quamvis sui generis esse perhibeantur morbi, quos vel lentor humorum solus, vel lentor & inflammatio, vel lentor cum acrimonia, in primo, secundo, tertio gradu, & sic porro, perficiat; res ingenio magis, quam probabilium argumentorum numero, comprobata. Modum nescimus quandoque, remedia non ignoramus, quæ & hic efficacissima afferuntur. Reliquas *Voluminis* paginas Observationes de febrium cura, de tisi, quæ post febrium curam accidere solent, de mania a piz matris callo, de ulcere pulmonum, de materia purulenta hepatis ano rejecta, de valvulæ coli obstructione, de utero sanguine suffuso a partu laborioso, quo interierat parturiens. Accedit rerum post Annum 1734, noviter in Medicina detectarum recensio. Laudantur Cel. *Neumannii*, Berolinensis, de Ambra grisea Commentationes, quas dedit in Transactionibus philosophicis, itemque de Sale crySTALLINO in oleis thymi, aliarumque plantarum cephalicarum, reperto, quod camphoræ analogon esse perhibuit. Commemorantur Academicorum Parisiensium clare gesta, *Taylorii*, *Chirurgi*, prout appellatur, *errantis*, diversæ de oculorum morbis sententiæ examinantur, tandem, prout moris est, recentium librorum, qui proximis retro annis comparuerunt, mentio injicitur. Commendatore non indiget institutum, quod jam sua utilitate satis superque constat.

CIRCA NOVUM S. PHILIPPI ÆDIFICIUM
Observationes Mathematicæ P. P. Ord. Mnini. THOMÆ
LE

*LE SEUR, Philos. Lectoris in Conventu SS. Trin. &
FRANCISCI JACQUIER, in Collegio urbano de
propaganda fide Profess.*

Romæ, fol. min.

Pagg. 7, cum Tab. æn. 1.

RAGIONI, &c.

h. e.

*RATIONES, ALLATÆ A D. FRANCISCO SA-
VERIO BRUNETTI, circa incommoda vel commoda,
quæ exspectanda sunt Monialibus Turchinis a
novo S. Philippi edificio.*

Romæ, 1736, fol. min.

Pagg. 10, cum Tab. æn. 1.

PARERE, &c.

h. e.

*JUDICIUM, AB ABBATE D. DIEGO REVIL-
LAS, Publ. Lectore Mathem. in Sap. Rom. Regiæ Soc.
Angl. & Instit. Bonon. Socio, expositum, circa incom-
moda, quæ a novo S. Philippi edificio afferri
possunt Monasterio Turchinarum.*

Romæ, fol. min.

Pagg. 15, cum Tab. æn. 1.

Hæc sunt Schediasmata quatuor Mathematicorum, quos Ro-
mæ de incommodis a novo quodam edificio timendis
consultos fuisse, in *Actis nostris Mense Octobr. A. 1737 pag.
458* significavimus. Exhibita ibi Epistolæ *Celidonii Nenseri*,
Mathematicis illis opposita, atque hæc sub finem adjecta a
nobis verba sunt, *cum nihil eorum, quæ ab altera parte scri-
pta fuerunt, ad manus nostras pervenerit, a ferendo judicio
abstinendum videri.* Nec sane hanc controversiam denuo
in scenam protuliffemus, nisi Vir quidam doctus, qui locum
in *Actis nostris* legisset, mittenda ad nos ex Italia Schedias-
mata commemorata, literisque humanissimis nos rogandos,
sensuiffet, ut eorum faceremus mentionem. Faciamus igi-
tur paucis, & sine omni partium studio. *Le Seur & Jacquier*
ita

ita rem tractant, ut, tribus propositis dūbiis, 1) an Turchinarum monasterio solis illuminationem detrudere novum ædificium possit; 2) an aliquod ventis impedimentum afferat; 3) an liberum permittat aeris motum, ad primum aliquanto curatius, ad duo reliqua breviter, respondeant. Novum S. *Philippi* ædificium, ex eorum sententia, circa solstitium æstivum nihil illuminationis detrudere monasterio Turchinarum potest; tempore æquinoctii detraheret 1 hor. 16'. 12"; & sub solstitium hybernum, primæ & infimæ fenestræ detraheret 1 hor. 25', si nulla circumjecta essent alia ædificia. Hæc deinceps per decem Propositiones demonstrantur; in quibus id agunt Viri doctissimi, ut ex cognita elevatione poli Romani, & declinatione planorum verticalium utriusque ædificii, & inclinatione plani, per culmen novi ædificii & infimam Turchinarum fenestram transeuntis, tum poli altitudinem supra illa plana, tum differentias meridianorum plani horizontalis & planorum commemoratorum, dimidiisque dies maximos & minimos in iisdem planis, per accuratum calculum trigonometricum definiant. Ceterum, quicquid illuminationis (adde etiam, quicquid prospectus,) detrahi Turchinis a novo ædificio possit, id jam antea ab aliis circumpositis ædibus maximam partem detractum esse, contendunt. Jam, quod ad reliqua duo dubia attinet, ea nullo plane nitæ fundamento ostenduntur. Nam, cum australis, quem vulgo Scirocum vocant, infalubris venti impetum, novum ædificium reprimat, id pro beneficio æstimandum videtur. Ceteris autem ventis, & orientalibus maximæ, etiam alia circumjacentia ædificia obstant. Denique venti vel ex superioribus cæli partibus proficiscuntur, vel sunt depressiores, & terræ viciniores. Si prius, agitationi aeris liberum aperit aditum vizæ latitudo, cælique amplitudo; & ventus, in superiorem monasterii partem oblique impulsus, eadem vi repellitur, angulumque reflexionis angulo incidentiæ æqualem describens, undarum instar propagatur. Sin posterior, venti illi sunt ut plurimum infalubres, multosque secum vehunt vapores, qui, laxatis corporum meatibus, ad interiora deferuntur, & sapissimè morbos procreant.

Venia-

Veniamus nunc ad Schediasma *Brunetti*. Is XIV Problematibus docet, quomodo invenire possis longitudinem umbræ gnomonis, cum sol versatur in principio cancri, vel capricorni, & meridiano loci dati; itemque longitudinem umbræ plani verticalis illuminati, quam projicit in aliud; & tempus, quo sol ab horizonte ad datum Almicantrat, sive ad datam altitudinem, quotidie pervenit; & quantitatem cœli & atmosphæræ, quæ ab obice quovis occultatur: atque inde concludit, novum ædificium, etiamsi nullæ aliæ adessent ædes, nunquam tamen plus, quam sesqui horam illuminationis solaris, cœli vero non ultra $16^{\circ} 23'$, & atmosphæræ vix $5^{\circ} 30'$, ipsi infimæ Turchinarum fenestræ eripere posse. Ad dicit de vento Sciroco, sive Euronoto, cum rebus aliis, tum ipsis corporibus humanis, pernicioso, quem novum ædificium reprimit: exemplumque hac de re unum e multis maxime luculentum affert. Palatium Albanum, quod Romæ est, gravissime infestabant venti meridionales, quorum afflatu omnia humescebant, ipsa marmora fatiscebant, & media pars palatii ad habitandum plane inepta reddebatur. Itaque, cum Patres *di S. Carlino* ædificium quoddam exstruere e regione palatii vellent, quamvis id multa afferre incommoda videretur, consilio tamen *Celeb. Lancifii*, permissum fuit. Quod in quantam palatii utilitatem cessarit, cuivis observare hodieque licet. Denique nec illud negligendum censet Vir nobilissimus, quod non modo fervore æstatis temperari aliquo modo per umbram ædificii *Philippini*, sed etiam propter aeris partim umbrosi, partim a sole illustrati, rarefactique, sublatum æquilibrium, nova quædam in nova platea ventilatio & peroportuna aura, existere debeat. Restat, ut de tertio Schediasmate nonnulla dicamus.

In eo doctissimus *Revilas*, postquam primo generatim docuisset, quæ sint præcipua habitationis urbanæ commoda & incommoda, quod, qui commodis uti velit, etiam incommoda, quæ potissimum ex aliarum ædium vicinia oriuntur, detrectare nequeat, & quod publica & magnifica ædificia ad ornamentum & splendorem urbis faciant, nec prohibenda, nisi

N a n n .

pro-

propter singularia privilegia, vel magna aliorum detrimenta, videantur; hæc igitur postquam docuisset, ad præsentem controversiam accedit, situque & dimensionibus cum monasterii Turchinarum, tum novi S. *Philippi* ædificii, accurate expositis, quid detrimenti capere monasterium ex novo ædificio possit, & quale quantumque sit impedimentum 1) solis ac lucis, 2) prospectus, 3) ventilationis aeris & motus ventorum, ordine disquirat. In *primo Capite* ita versatur, ut separatim de tempore & horis diei, quibus umbra novi ædificii tactura monasterii aliquam partem sit, ac deinde de magnitudine illius umbræ, agat. Majoris autem perspicuitatis causa arcum verticalem concipit, cujus planum monasterio normale sit, divisoque die in varias partes, primo quidem umbram considerat, qualis tum futura sit, cum sol ad illum arcum, deinde cum ad meridianum, ulteriusque versus occasum, processerit, ac postremo etiam tum, cum ab ortu ad arcum, de quo diximus, ascendat. Et, quoniam æstate, & horis pomeridianis, facile apparet, quam nulla a novo ædificio timenda umbra sit, idcirco hæc duo potissimum perpendit Autor, quantum temporis, circa æquinoctia & solstitium hybernum, sol consumat, antequam ab ortu ad circulum verticalem, atque inde ad meridianum, perveniat; & ad quam altitudinem, illis temporibus, umbra pertingere in monasterio Turchinarum queat. Sub solstitium hybernum amplitudo solis ortiva Romæ est $32^{\circ} 27'$: ex quo, subducto calculo, sequitur, horam unam cum triente requiri, ut sol ab ortu ad circulum verticalem, & horas 3 cum parte sexta, ut inde ad meridianum perveniat: sub æquinoctia vero horas 3 cum duabus tertiis requiri, ut sol ab ortu ad arcum verticalem, & horas 2 cum parte tertia, ut inde ad meridianum pervenire possit. Porro demonstratur, solstitii hyberni tempore, existente sole in circulo verticali, altitudinem umbræ in muro Turchinarum esse palmorum 51, atque adeo ad solam primam & infusam fenestram pertingere: die 21 Jan. altitudinem umbræ non excedere palmos 43 cum semisse, die 8 Febr. palmos 30, die 22 Febr. palmos 19 cum semisse. Quibus explicatis, ostenditur, quam altitudinem & extensionem umbra ædificii *Philippi*

lippini, in muro Turchinarum, paulo post solis exortum, variis anni temporibus, habere debeat: tandemque etiam de situ & umbra ædium quarundam circumjectarum agitur. Ex quibus omnibus perspicere licet, quam parum luminis solaris novum ædificium detrahere Monialibus Turchinis possit. Jam, quod ad illam lucem attinet, quam atmosphæra & corpora illuminata spargunt, itemque ad prospectum & aeris ventilationem, non certe multo minus luminis (judice Antore nostro) ipsum ædificium S. *Philippi* reddet, quam intercepti; & prospectum vix curare Moniales Turchinæ videntur, quarum pleræque fenestræ ita sunt obseptæ, ut oculis curiosis accessum non concedant; & de sufficiente aeris motu haudquaquam dubitandum est. Quæ quidem singula capita cum Viro Clarissimo persequi, institutum nostrum non permittit. Interim, quanquam negare nolinus, aerem in nova platea aliquanto minus libere, quam antea in loco patentiore, moveri posse, & pulchri prospectus privationem non sine causa allegari, tamen, cum ad amplitudinem plateæ, & situm extensionemque ædium, de quibus quæritur, itemque ad ea, quæ de Sciroco vento, & de fenestris Turchinorum obseptis, dicta sunt, respicimus, non sane magna incommoda Turchinis a novo ædificio allatum, nec lucis quidem & caloris notabilem partem ereptum iri, opinamur.

**JO. PETRI DE LUDEWIG, JCTI, ET FRIDERICIANÆ Cancellarii, Reliquiæ Manuscriptorum omniæ
cui Diplomatum ac Monumentorum,
ineditorum adhuc.**

Tomus XI.

Halæ Salicæ, impensis Orphanotrophi, 1737, 8 maj.

Alph. 1 plag. 19.

Quamquam Illustris Cancellarius, cum *Reliquiarum* suarum *Tomum X* ederet, peregisse cursum, & monumenta, quæ editionis honorem merebantur, omnia ex Museo suo protulisse videbatur, idemque ipse non obscure in illius *Voluminis* Præfatione significabat; tamen, ut perfectiorem quodammo-

do numerum duodenarium impleret, producit nunc ex copiis, quibus circumfluit ejus Bibliotheca, diplomaticis & historicis *Tomum XI*, prioribus illis tam ipsa mole ac specie, quam scriptorum, quæ continet, utilitate, simillimum. Præfatio, quam monumentis ipsis more suo præmisit, querelas continet de Italo, qui belli diplomatici historiam Mediolani A. 1729 edidit, & in illa *Ludewigianam*, quæ in limine *Tomus I Reliquiarum* exstat, sugillavit, & simul exscripsit. Ita & quædam peracerbe de Rev. Abbate Gottwicensi conqueritur, nonnemini verò, a quo Diplomatum confictorum accusatus erat, stigma minatur. In ipsis, quæ hoc *Volumine* exponuntur, monumentis primum est *Joannis Germani* vita *Philippi Boni*, Burgundiz Ducis, A. 1452 scripta, & ipsius *Philippi* filio, *Carolo Audaci*, dedicata. Fuit ille *Joannes Germanus* primum Nivernensis, postea Cabilonensis, Episcopus, & Burgundiz Ducis in Concilio Constantiensi Orator, Ordinis etiam aurei velleris primus Cancellarius, ac, præter hoc Opusculum, aliis philosophici, & præsertim theologici, argumenti clarus. Dicendi genere utitur parum comto, & est in ipsius quoque tractationis ordine, quod displiceat. Post Epistolam ad *Carolum Audacem* primum de religione *Philippi* patris, postea de ipsius prudentia, inde de ejus justitia, denique de temperantia & fortitudine, quædam in medium æffert, & sic ad ipsam rerum a *Philippo* gestarum commemorationem se convertit, quæ præsertim res bellicas, & non minus civiles tumultus, quam bella cum exteris, continet. Inprimis vero lectu digna sunt, quæ de pace Attrebatensi, A. 1435 icta, *Capite XXV - XXXV* copiose narrantur. De Ordine aurei velleris parum hoc libello *Joannes Germanus* attulit; quod mirum est, cum ipse, ut modo diximus, primus ejus fuerit Cancellarius. Ipsum Opusculum ad hunc usque diem latuit, & ut Ill. Editor notat, vix a quoquam allegatum est, forte quod *Carolus Audax*, quem satis severe officii admonet Autor, & præsertim ad castitatem graviter cohortatur, hanc patris imaginem, cujus erat ipse *Carolus* dissimillimus, suppresserit. Codex MStus per Bibliothecas *Andrea du Chesne, Julii*

lis Chiffletii, Fouquetii, & Foucaultii, deum in *Ludewigianam* migravit, & offert eum Ill. Editor in Præfatione sua Bibliothecæ Cæsareæ, quoniam, ut ait, nihil exstare Burgundicū debet, quo careat Austria, fortunarum Burgundicarum hæres. *Joannem Germanum* excipit Chronicon Bohemix, cui quidem inter inedita locum non fuisse concedendum, si agnoscent, qui, jam olim id editum a B. *Menckenio* inter *Scriptores rerum Germanicarum*, meminere. Hujus Autor, quamvis ignotus sit, laudatur tamen ab Ill. Cancellario, quod a partium studiis, in historia Bohemix nimis frequentibus, alienissimus esse videatur. Stili sordes quodammodo eluit argumentorum, quæ in hoc Chronico tanguntur, præstantia. Nam & de juribus Regis Bohemix comitialibus, & de defectione Silesiæ Ducatum a Polonia, nec non de ipsorum nexu cum S. R. I. quædam non proleteria in hoc libello continentur, tanto quidem jucundiora Lectoribus futura, quanto frequentius interseruntur Diplomata. *Tertia* hujus *Tomi Reliquiarum* & postrema pars est Diplomatarium miscellum LXXXIII chartarum, quales plurimas in ceteris *Reliquiarum* Partibus Ill. Cancellarius edidit, & in MSis suis voluminibus, quorum ultra ter mille possidet, secum adhuc servat innumeras. Pertinent Diplomata hujus *Tomi* præsertim ad civitatem & templum Halensia, nec non ad Cœnōbium *de gratia Dei*, & ad opificum Berolinensium privilegia. Eminent tamen *Otonis II*, Marchionis Brandeburgensis, chartæ, quibus plura Ducatus Transalbinum loca S. *Mauritio*, vel Ecclesiæ Magdeburgensi, offert in feudum, *Henrico VI* Imperatore oblationem approbante.

FRID. CHRISTIANI LESSERI, PASTORIS
Nordhusani, breves Observationes de Sigillis quibusdam Nordhusanis.

Exhibemus tibi, amice Lector, Sigilla quædam Nordhusana; ea magnitudine & figurarum ruditate, qua constant, xri incisa, ne ectypa ab archetypis excidant. Omnia, si eorum spectes *matrīam*, ex cera constant, quæ tamen ratione coloris differt.

Omnium Sigillorum, quæ a *N. 1* usque ad *N. 14* comprehenduntur, cera naturalem suum colorem flavum habuit, quæ tamen, antiquitatis vitio depravata, jam ad brunnura vergit colorem. Ex quo apparet, medio ævo non imperantes solum, sed etiam monasteria, Sigilla sua luteæ ceræ impressisse, quia tum ob vile pretium, tum ob mollitiem, huic usui aptissima videbatur. Postquam autem Imperatores & Reges orientales, & post hos occidentales, ceram rubram dignam censuerunt, qua uterentur, quoniam hic color ad regalem purpuram propius accederet, etiam alii Status Imperii hunc morem in exemplum traxerunt, & spreto colore viridi, quo post missum naturalem ceræ colorem usi erant, rubrum, conniventibus imperantibus summis, usurparunt, sibi que reservarunt, ceram autem viridem collegiis, ipsorum jurisdictioni subjectis, reliquerunt. Certe Senatus Nordhusanus a tempore *Sigismundi* Imp. cera rubra suas signare literas solitus est, contra autem & Consistorio & Orphanotropheo ceram adhibere viridem concessit. Dispersimus autem Sigilla Nordhusana in *civilia*, quale *N. 1*. exhibetur, & *ecclesiastica*, quæ *N. 2* seq. conspiciuntur, cumque ecclesia hospitetur in republica, primo de civilium, deinde de ecclesiasticorum, Sigillorum figuris, forma, & circumscriptionibus, ac literis, agemus. Quod igitur attinet Sigillum civile Nordhusanum, sub *N. 1* in ære exhibitum, in eo oculis intuentium se conspiciendos præbent duo homines, super murum, porta ornatum, medias inter turres sellis insidentes, quorum primus dextra sceptrum liliatum, sinistra vero erecta globum imperialem, cui crux insidet, tenet, altera autem persona dextram ad globum imperialem porrigit, sinistra in gremium posita. Quænam hæ personæ sint, difficile est indagare. Non tamen assensum præbere possumus cuidam erudito Viro, qui putavit, has imagines Christum & Mariam significare. Quanquam enim optimus Servator sæpius cum globo, cruce ornato, ac sceptro, a pictoribus pingatur, nullibi tamen cum sceptro liliato pictus conspicitur. Taceo. capita harum personarum nimis destitui, quibus tamen olim capita Sanctorum,

TAB. VI
Fig. 1.

TAB. VI ad Nov. Act. Erud. A

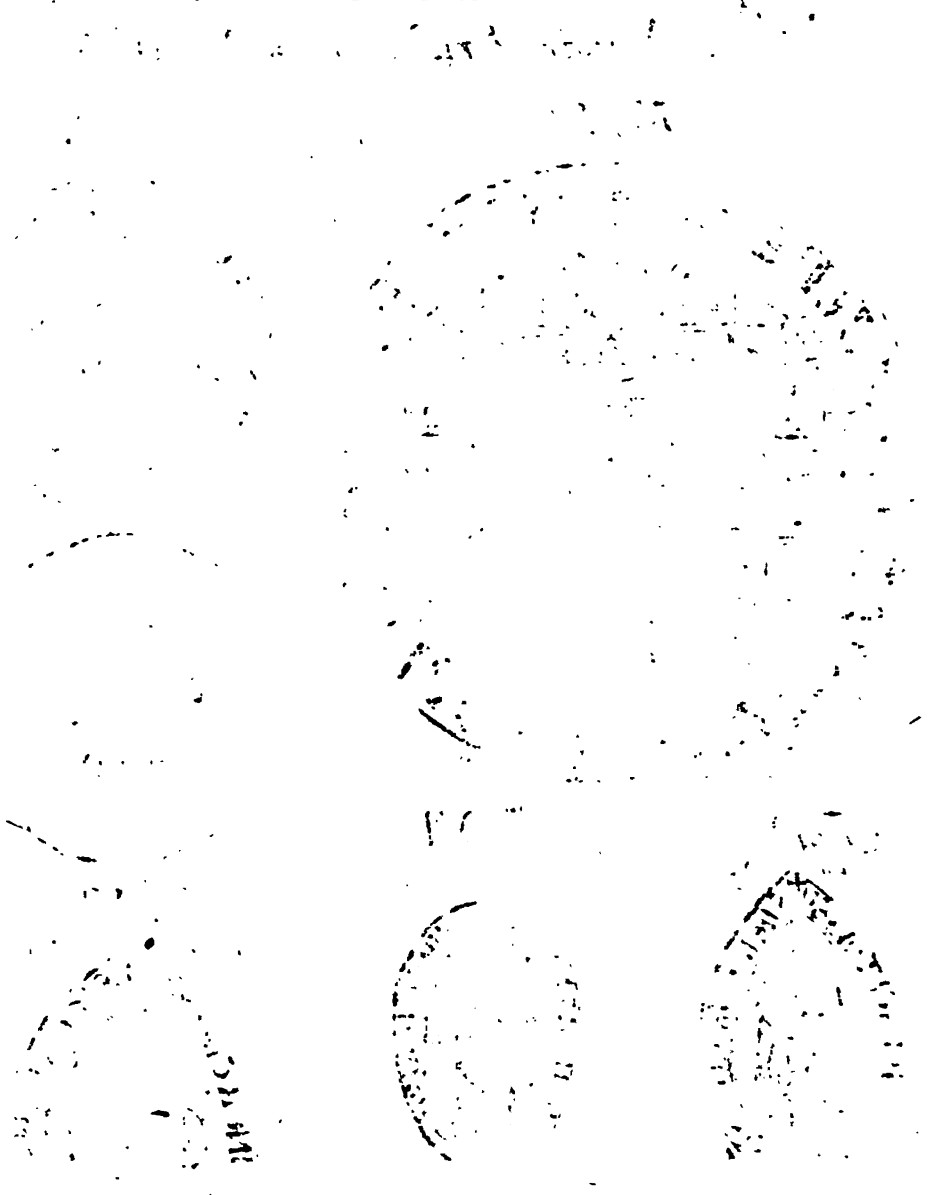
Fig. I.

Fig. I. 1339.
de a. 1339.

Fig. XIII.
de a. 1331.

ætorum, in priinis autem *Christi & Mariae*, ornabantur, qua de re *Jo. Nicolai* de Nimbis adeundus. Quodsi conjecturam facere licet, potius sub his imaginibus *Henricum Aucupem*, ejusque uxorem, intelligi posse arbitramur, idque partim ex Historiæ Nordhusanæ monumentis, partim ex ipsis hujus Sigilli iconibus, probabile fit. Si enim historiæ Nordhusanæ scrinia excutiamus, in *Nic. Hier. Gundlingii* Tract. de *Henrico Aucupe* pag. 312, *Jo. Mich. Heineccii Antiquitatibus Goslariensibus* f. 13, *Frid. Ern. Kettneri Hist. Quedlinb. Addit. pag. 1*, *Jo. Ge. Leuckfeldi Antiquitatibus Poeldensibus* Cap. IV pag. 15, *Joach. Jo. Maderi Antiquitatibus Brunsvicensibus* pag. 102, donationem legimus, qua Rex *Henricus* dulcissimæ conjugi *Mathildæ*, prouti expressa verba Diplomatis sonant, potestativa manu tradidit non solum Quedlimburgum, Pœldam, Duderstadium, sed etiam Nordhusam, in jus proprium, quod A. 929 ipsis Cal. Octobris factum. Atque ad hanc rem reliquæ Sigilli figuræ respicere videntur. Sceptrum enim liliatum florentem imperatoris potestatis statum designare potest, quo etiam alii Imperatores usi sunt in Sigillis suis, observante *Heineccio in Syntagm. de Sigill. P. I Cap. XXXIX f. 96*. Quod autem hic sinistra manu globum imperialem, cruce insignitum, scæminæ ad sinistram ledenti porrigere videtur, illud ipsum significare potest, *Henricum* Aug. *Mathildi* suæ concessisse judicariam potestatem ac dominium, siquidem globus cruciger symbolum majestatis est, uti hoc demonstravit *Celeb. Gottlieb Samuel Treuerus* in *Historia globi crucigeri*, Brunsvigæ A. 1728 typis vulgata. Nec obstat, quod apud *Heineccium* Tab. IV Num. 19 & *Gundlingium* l. c. in frontispicio Sigillum *Henrici Aucupis* xre expressum exhibetur, quo Rex hic conspicitur in dextra vexillum minimum, in sinistra umbellam, tenens. Ipse enim *Heineccius* fatetur f. 89, Diplomata *Henrici Aucupis* esse rarissima, consequenter etiam Sigilla. Quapropter esse poterit, ut *Henricus* noster, postquam ad imperatoriam evectus erat dignitatem, Sigillo alio, sceptro liliato, & globo crucigero, usus sit, quo etiam successores ejus usi sunt, quanquam aliter sentientibus obloqui, & meliora docentibus contradicere, nolimus. Quod autem hic
 duæ

duz personæ *sedent*, eo ipso eorum *potestas judiciaria* indicatur. Sessio enim sæpius tam in sacro Codice, quam etiam in aliis Scriptoribus, iudicium significat. De illo evolvi possunt loca *Pf. CX, 1*, & *1 Cor. XV, 15*; de hoc adeundus *Cicero*, qui his utitur phrasibus: *sedere ad gubernacula reipublicæ*, pro *Rosc. Cap. XVIII*, & pro *Cluent. Cap. XXXVIII*, *sedesine iudex in C. Fabricium? Murus cum porta*, qui sub pedibus amborum conspicitur, *locum iudicii* significat. Solebant enim olim publica iudicia sub portis exerceri, uti liquet ex locis Scripturæ S. *Deut. XXV, 7*, *Prov. XXII, 22*, *Amos V, 15*, *Zach. VIII, 16*. *Edificia* vero vel ipsam urbem Nordhusam, *Matbildi* dono datam, vel castrum regale, significant. Notandum autem est, Senatum Nordhusanum hodie eo Sigillo amplius non uti. Postquam enim mos invaluerat, ut plurimæ civitates ad imitationem aquilæ bicipitis imperialis inciperent Sigillis suis *aquilam* imprimere, quam tamen ad imperialis aquilæ differentiam *monocephalam* excudebant, etiam Consules Nordhusani, *Henricus de Gotha*, senior, *Henricus de Schola*, & *Hartmannus de Kœnigeroda*, veteri Sigillo abrogato, novum cum aquilâ *monocephalo* introduxerunt. Accedimus nunc ad *Sigilla ecclesiastica*, inter quæ princeps est, quod sub *N. 2* ære expressum patet. Habet illud altera sui parte *Contrafigillum*, de quo Sigillorum genere doctam Commentationem erudito orbi reliquit *Polyc. Leyserus*, Prof. quondam Academiz Juliz clarissimus. Ex hoc apparet, Seculo XIII *Contrafigilla* etiam cleris fuisse in usu. Usus enim est hoc Sigillo *Elgerus VII*, ex Comitibus *Hohesteinensibus* quidem oriundus, quippe *Henrici V* filius, attamen hic ut *Præpositus S. Crucis* spectandus, testante *Eckstormio* in *Chron. Walckenred. pag. 22*. Conspiciuntur in facie aversa hujus Sigilli *duo angeli*, talaribus amicti, in humeris alis, & circa capita nimbis, ornati, faciebuz se invicem adspicientes, & manibus contum gerentes, cujus superiori parti *crux trifoliata* insidet, uti a rei Heraldicæ peritis dicitur; ex quo palam fit, olim baculum cum cruce etiam *Præpositis* fuisse concessum, qui hodie tantum *Archiepiscopis*,

TAB. VI
Fig. 2.

scopis, Primatibus, & Legatis, a Papa conceditur. Quod autem *Eiligerus* Sigillo suo *crucis* figuram imprimi curavit, illud procul dubio ideo fecit, quia domus basilica, fidei suæ commissa, in honorem S. Crucis a fundatrice *Mechildi* exstructa est. Ex eo autem, quod *angeli* eam tenent, elucet, jam tum temporis superstitiosum signi crucis cultum invaluisse. Id autem in hoc Sigillo singulare est, quod *Contrafigillo* gaudet, in cujus medio *facies S. Maurisii*, qui forsitan *Eiligeri* patronus fuit, conspicitur. Ordo nos ducit ad Sigillum sub N. 3. Videtur in ejus inferiori parte persona, genua flectens, & manus sursum ad foemina[m] tendens. Hæc autem super murum inter duas turres medio corpore sedet, capite nimbo cincta, in dextro brachio librum, in sinistra manu crucem, ut videtur, vel sceptrum, habens. Quia hoc Sigillum Decani S. Crucis fuit, suspicor, *personam*, genubus in-nixam, ipsum esse *Decanum*, elatis manibus preces ad *Divam tutelarem* fundentem, quæ, ex mea conjectura, *Matbildis*, fundatrix S. Crucis Ecclesiæ, fuit, & a Pontificibus Romanis numero Sanctorum adscripta est. Quod autem illa *super pontem inter turres sedet*, illud quidem hujus patronæ præsidium Ecclesiæ S. Crucis, per has turres denotatæ, & ab ipsa fundatæ, significare poterit. *Nimbus* autem, quo ejus caput cingitur, indicium præbet, hanc personam inter Sanctos referri, sicuti id peculiari de *Nimbus* antiquis specimine demonstravit *Jo. Nicolai. Liber*, quem brachio dextro habet, non tam S. Biblia, quæ medio ævo hominibus plurimis plane incognita erant, quam potius *Psalterium*, denotat, cujus usus solus foeminis concedebatur. Prius quod attinet, id ex *Lunigii Spicileg. Eccles. Tom. II pag. 143* elucet; ibi enim *Abytho*, Episcopus Basileensis, in suis Statutis Capitulo VI Bibliothecam recenset, qua clericis carere nequeat, & ad eam refert Sacramentarium, Lectionarium, Antiphonarium, Baptisterium, Computum, Canonem poenitentialem, Psalterium, Homilias, nulla Bibliorum facta mentione. Posterius probari poterit ex *Chronico Wormatiensi* apud *Ludwigium Tom. II Reliquiarum pag. 57*, ubi soror Episcopi

O o o o

pi

TAB. VI
Fig. 3.

TAB. VI
Fig. 4

pi Wormatiensis dicit: *Nam tantum Psalterio excepto libros penitus ignoro. Crux, vel sceptrum cruciatum, quod sinistra manu tenet, confirmat eorum temporum superstitionem, quibus non tam Christum crucifixum, quam signum crucis, tanquam proprium Christianæ religionis trophæum, magno prosequerantur studio. Vid. Tertullianum de Coron. milit. Cap. III p. 653. Quartum* Sigillum ectypon capitis cervini exhibet, inter cuius cornua Salvator in cruce pendens sistitur. Duo a Pontificæ religionis affectis commemorantur Sancti, de quibus Acta Sanctorum perhibent, Christum cruci affixum iis apparuisse, *capiti cervi inter cornua insidentem, S. Hubertus & S. Mauritius.* Quæritur igitur hoc loco, qua de causa caput cervi prædicti huic Sigillo impressam sit. Cum autem hoc Sigillum usui scholastico Ecclesiæ S. Crucis inservierit, uti ex circumscriptione ejus patet, responsio ex historia ejusdem basilicæ domus petenda erit. Legi in MSto quodam, hanc ædem cathedralem a fundatrice *Mathildi* non S. Cruci solum, sed etiam *S. Mauritis*, sacratam fuisse. Hinc etiam adhuc Capitulum ejusdem hunc Divum in Sigillo suo fert, (vide *N. 16*) imo in vexillis suis sacris, quæ in festo corporis Christi circumferri jubet, *S. Mauritis* historiam pictam exhibet, ejusque statuam, caput cervi supra memorati in manu habentem, summo altari imposuit. Facilis hinc emergit conjectura, ideo Decanum caput cervi suo inseruisse Sigillo, quia hic *S. Mauritis*, S. Crucis patrono, apparuit. Sigillum *N. 5* conspiciendum præbet virum, habitu monachali indutum, & crucem præ se ferentem, coram quo in genua provolutus homo conspicitur, librum ei offerens. *Homo, manibus crucem ferens*, procul dubio personam quandam ecclesiasticam, ejus imperio Custos S. Crucis subjectus erat, significat. *Crucis* autem *figura* hic alia, nempe simplicior, est, quam ea, quæ sub *N. 2* videtur, manifesto indicio, varias S. Crucis excogitatas fuisse imagines, de quibus adeundi artis Heraldicæ doctores, ùque scriptores, qui sigillatim de Cruce scripserunt, e. g. *Curtius, Greiserus, Lipsius.* Hoc tamen notandum, hanc nostri Sigilli figuram propius accedere ad eam Crucem,
quæ

Fig. 16.

Fig. 5.

quæ adhuc Nordhufæ lapidi inſculpta conſpicitur in muro Cœmeterii templi S. Crucis. *Homo autem, genibus innixus, & librum porrigens*, videtur eſſe ſtantis perſonæ miniſter in ſacris, Domino ſuo non tam Biblia, quam Evangelii Codicem, offerens; hæc enim populo tum temporis prælegebant, & in hæc jurare tenebantur Clerici. Si nos ad *N. 6* convertimus, conſpiciamus perſonam, ſtola indutam, dextrâ palmarum ramum, ſiniſtra librum, tenentem, & inſiſtentem homini, pedibus ejus ſubjectam. *Perſona hæc Clericam quendam ſignificare videtur, & forſitan fratrem minorem. De libro, quem ſiniſtra portat, ſub N. 5 jam dictum eſt. Palma vero ſymbolum eſt triumphati diaboli & mundi, quos Clerus ſe oppugnare precibus & meritis ſuis gloriabatur. Atque hinc etiam facilis datur conjectura, perſonam, ſub pedibus jacentem, vel diabolum, vel potius mundum, hic ſignificare. Sigillum ſub N. 7 proponit intuentium oculis effigies duorum Sanctorum, capitibus nimbis ornatorum, & baculum liliatum manibus tenentium, quod hic eorum puritatem indicare poterit. Quæ ad dextram ſedet femina, crinibus in humeros deſluentibus, & capite coronato, procul dubio S. Mariæ iconiſmus eſt, cujus effigies plerumque ita corona pingitur, quia papicolæ eam tanquam reginam cœli ſalutant. Vir, ad ſiniſtram ſedeas, & brachio ſiniſtro agnum portans, S. Joannem ſignificat, quo habitu etiam tam in bracteatis, quam in ſolidis, Lubecenſibus ſiſtitur, expreſſo nomine S. Joannis addito. Ea autem de cauſa agnus ei additur, quia digitis Jeſum monſtrans dixit: Ecce! agnus Dei, qui portat peccata mundi, Jo. I, 36. Quid figura Sigilli ſub N. 8 ſibi velit, me nescire, ingenue fateor. Si quis ſub ea intelligere velit Cherubinum, aut ſub capite humano, nimbi circulo clauſo, intelligere velit caput S. Joannis, Evangeliſtæ, ſub corpore avis autem aquilam, huic Sancto appingi ſolitam, me nec habebit conſentientem, nec contradicentem, ſed potius rem in medio reliquentem. Dolendum interea, dentem vetuſtatis additam in ſchedula epi-graphen exediſſe, ex qua forſitan explicationi lux potuiſſet addi. Sigillum ſub N. 9 exhibet hominem, ſimplici ſellæ inſi-*

TAB. VI

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

dentem, & utramque manum ad benedictionem duobus Monachis impertiendam extendentem, quorum quisque ad unum latus in genua provolutus cernitur. Procul dubio *persona benedicens* superiorem quendam horum Monachorum significat. *Stella* vero, ad utramque capitis partem lucentes, ornatus causa additæ sunt, more ejus temporis solito, id quod ex pluribus Sigillis & nummis ostendi posset, si actum agere vellemus. Superior Sigilli pars ostendit duos angelos, se invicem adspicientes, quorum unus anulum, alter baculum, habere videtur; inferior pars autem aquilam imperialem bicipitem habet. Progredimur ad Sigillum sub *N. 10.*

TAB. VI
Fig. 10.

Sedet hic *Maria* Virgo, coronata, in sella, capitibus caninis ornata, cujus dextra scoptrum liliatum præbet, sinistra autem Jesulum nudum genni impositum continet, qui dextram ad pectus matris expandit, sinistra autem globum mundi cum imposita cruce tenet. Plurima hujus iconis ex antecedentibus perspicua sunt. Hoc tamen attendendum, neque *Maria*, neque Jesuli infantis, caput nimbo cingi, ex quo patet, *nimbus non semper Sanctis additum fuisse*. Quod autem optimus Servator *globum crucigerum* gestat, eo procul dubio significatur, Christum totum mundum brachio potentiz suæ gestare, *cruce* vero ejus, vel, si mavis, mortem crucis, omni mundo prædesse. Si Sigillum sub *N. 11* adspicimus, præsto ibi est homo sedens in sella, capitibus avium ab utroque latere exornatus, dextra palmæ ramum, sinistra librum, gerens. Cum de palma & libro in antecedentibus dictum sit; hic tantum addimus, *sestionem* beatorum, eorum quietem & gloriam, imperantium, eorum regimen, clericorum, eorum docendi officium, significare. Vid. *Matth. XXIII, 2.* Quod vero sella *capitibus avium* ornata hic apparet, id non tam clericorum, Cæsarum sellas imitantium, fastui, tribuerim, quam potius ornatus causa factum fuisse putaverim. Videmus enim sæpius Imperatorum & Clericorum sellas sine ejusmodi ornatibus, ut in *N. 1 & 9.* Deinde ejusmodi ornamenta etiam conspiciuntur in sellis Divorum, e. g. *N. 10,* quibus arrogantia imputari non potest. Sigilli *N. 12* figuræ

Fig. 11.

Fig. 12.

hæ

hæ sunt: Sedet S. *Maria* coronata super murum, & gremio infideatē Jesum infantem tenet, ad cujus latus sinistrum vir stat, stola indutus, capite mitra episcopali tectus, & manu dextra pedum episcopale ferens. Singulare in hoc Sigillo est, quod B *Maria* hic *coronam* gestat, non foliis ornatam, uti plerumque, & hic N. 7, 10, & 13, pingitur, sed *cuspidibus armatam*, qualem olim Imperatores habuerunt, quod, an ex consilio, an ex phantasia, factum sit, in medio relinquo. *Mitra* autem Episcopi hic bicornis se offert intuentium adspectui, quæ olim simplex erat, & a vulgaribus mitris nihil fere differēbat. *Pedum* autem hic non breve est, uti antiquioribus temporibus erat, quibus sustentationis causa Episcopi eo utebantur, sed longum potius, flexum, & supra in gyrum curvatum; desunt tamen illi flores, & rami, in quos recentioribus temporibus hi baculi desinunt, de quibus adeundus *Jo. Andr. Schmidius* in Dissertatione de Baculo Episcopali. Sigillum N. 13 videndam præbet Virginem Deiparam, quæ dextra liliū, sinistra infantem, portat, sub qua monachus, genua flectens, & pedum manu gerens. Patet ex hoc Mariolatris filiorum Romanæ Ecclesiæ, & usus baculi, quo olim etiam Monachi gaudebant, donec solis Episcopis eundem gestare permittum est. Sigilli N. 14 figuræ satis notæ sunt. Recentius est Sigillum N. 15, quo Consistorium Nordhusanum utitur. Conspicitur hic in scuto Germanico a uniceps, capite galeato, cum duobus cornibus bovinis, ex quibus ad exteriora latera bacilli cum appendicibus foliatis exeunt, quod Magistratus Nordhusani scutum dubio procul ideo huic Sigillo Consistoriali insertum est, ut eo ipso Consistorium consistatur, potestatem suam a magistratu, tanquam territorii domino, dependere. Supra scutum apparet liber apertus, in quo legitur: RELIGIONI ET JUSTITIÆ SUUM. Ad dextram ejus manus, ex nube protensa, indice suo librum monstrat; ad sinistram manus apparet, gladium gestans, quibus symbolis verba libri explicantur. Supra symbolum Spiritus S. columba nempe, radios spargens, pendet. Quibus omnibus assessores hujus judicii profitentur, se Spiritus sancti gratia

TAB. VI
Fig. 13.

Fig. 14.
Fig. 15.

illustratos ea velle peragere in causis decidendis, quæ religio & iustitia postulant. De forma Sigillorum notamus, quod Sigilla orbicularia olim maxime in usu fuerint, quæ etiam sequioribus temporibus a multis usurpata fuisse, atque adhuc maxime usurpari, N. 1, 2, 8, 10, 12, 15, & 16, nos condocent. Nihilominus aliis placere Sigilla ovalia, ut patet ex N. 6, quæ tamen medio ævo sæpius supra & infra in acumen abierunt, Conf. N. 3, 4, 5, 7, 9, 11, 13, 14. Superest, ut de *circumscriptionibus & literis* paucis adhuc agamus. Ac primo quidem in iis observamus, Seculis XIII, XIV, & XV, nullos fuisse *Diphthongos* in usu. Sic N. 2 legitur *prepositi* pro *propositi*, *ecclesie* pro *ecclesia*, conf. N. 4 & 10: item *sancte* pro *sancta* N. 4, 5, & 12; *celi* pro *cali* vel *cali* N. 13 & 14; *predicatorum* pro *predicatorum* N. 7. Deinde videmus, literas C & E, quæ hodie ad latus finistrum apertæ sunt, Sec. XIII & XIV linea quadam fuisse clausas, ut in N. 2, 3, 4, 5, 8, 12, 13, 14. Porro ex his Sigillis constat, literam H in vocibus omissam fuisse. Sic e. g. legitur *scolastici*, pro *scholastici*, N. 4; *orto* pro *horto*, N. 13 & 14; forsitan ob illud: *h non est litera*, quam tamen alibi superflue addiderunt, e. g. N. 8 & 9 *hem*, i. e. *heremitarum*, pro *eremitarum*. Animadvertimus etiam, literas M & N jam ductibus obtusioribus scriptas fuisse, N. 6, 11, 12, 13, 14, jam vero acutioribus & magis quadratis, N. 8, idque uno eodemque Seculo. Vid. N. 2, 8, & 9. Nec non conspicimus, literam R sæpius immediate literæ O annexam fuisse, N. 2, 5, 7, 8, 9. Tandem etiam patet, literam T nunc ductu semirotondo, N. 7 & 13, nunc recto, in modum cruciformem, scriptam fuisse, N. 4, 5, 10. Apparent etiam varia scribendi compendia, quæ abbreviaturæ vocantur, e. g. *sc̄to* significat *sancta*, N. 4, 5, 12; *frm*, significat *fratrum*, N. 7, 8, 13, 14; *ordis* significat *ordinis*, N. 8; *hem* significat *heremitarum*, N. 8, 9; *sc̄ti* significat *sancti* N. 8; *sc̄e* significat *sancte*, N. 2, 13, 14; *poris* significat *prioris*, N. 14. Et hæc vobis, quibus brevitas præscripta est, sufficiant.

GEORG. MART. RAIDELII COMMENTA-

tiō

*bio Critico-literaria de Cl. Ptolemæi Geographia, ejus-
que Codicibus tam MSsis, quam typis expressis.*

Norimbergæ, apud Jonath. Fellsceckeri hæredes, 1737. 4.

Plag. 12, cum Fig. 21. 3.

Sic tandem promissa olim hæc opella, autoritate Illustriffi-
morum hominum, Comitum *Pertusati*, & *Hier. Wilb. Eb-
neri*, quibus & inscripta est, in lucem prodit conspectumque
eruditorum. A. 1729 ejus aliquando publicandæ spem fecerat
Cl. Autor; sed tunc, instituto per Germaniam itinere lite-
rario, ab exequendo opere detentus, fidem nunc eo qui-
dem melius liberat, quo præstantiora ad perficiendum
institutum suum subsidia eodem in itinere consecutus est.
Cap. I Claudii Ptolemæi vitam, fata, scripta omnia, &
Geographiam præ ceteris, exponit, *Cellariumque*, hujus
Scriptoris in Præfatione *Notitiæ orbis antiqui* censorem
iniquiorem, castigat, quod, qua ratione *Ptolemaus* remo-
tissimarum regionum res, situm, nomina, cognoverit,
homo ad æterna Musæi claustra damnatus perspicere haud
potuerit. Qua occasione alios recenset, qui mitius & præ-
clarior de *Ptolemæo* senserunt. *Alterum Caput* Græcos Geogra-
phiæ Codices enumerat. Cl. *Wasse*, Rector Scholæ Ainhoen-
sis, in Epistola Anglicana, inserta *Bibliotheca literaria*, Lon-
dini A. 1722, 4, editæ, *Parti II pag. 33*, notitiam Codicum
MStorum brevem & succinctam dederat, & quadraginta fer-
me Codices in Parisiensi, Cantabrigiensi, Vossiana, Anglicanis,
Hibernicis, Viennensi, Medicæ, Bibliothecis adhuc exstare,
affirmarat. Autor vero noster, tantum numerum Codicum
MStorum fuisse, pernegat, cum fieri non possit, ut tot tanti-
que Codices plurimisque in Bibliothecis jam desiderentur. Itaque de
omnibus potius libris *Ptolemæi* intelligendum id esse docet.
Potissimos inde Codices ipse vel nominat, vel amplius de-
scribit. Primus est & præstantissimus Vindobonensis, quem
verbis *Nesseli* describit. Veniens sequitur, in *D. Marci* Biblio-
theca asservatus, quem ex ore *J. B. Starckii*, Consil. Saxo-
Hilburghusani, recenset, quippe qui, concedente præfecto
Madera, inspiciendi illius copiam habuit. Membranaceus est,
effigie

effigie *Ptolemai* insignis, quæ regio habitu æri incisa hic apparet. Quæ Autor occasione pictores aliosque rerum minus peritos arguit, qui *Ptolemaum*, Regem literarum amantissimum, cum nostro confuderunt. Epigramma pariter ejusdem Codicis in *Ptolemaum* vivo expressum ære hic apparet. Quo scriptus sit tempore, latet. Putat Autor, XII aut XIII Seculo, & edituris non parum profuturum, credit. Alius in eadem *Marciana* est chartaceus Seculi XIV. Nec minus apud *Car. Grismanum* aliud Venetiis fuisse exemplar, ex *Montefalconii Diario Italico pag. 40* docet, qui & *pag. 368*, in Bibliothecis Monasterii *B. Mariae & Medicæ Florentiæ* Codices exstare, asserit. Romæ *Vaticana*, & huic inserta *Palatina*, ac *Barberiniana*, nonnullos habent. *Coislinianus* in Gallia Codex satis ope *Montefalconii* innotuit in *Catal. Coisl. pag. 611 seq.* ubi cum impressis collatus invenitur. *Lugdunensis Bibliotheca Jof. Scaligeri* exemplar impressum variis annotationibus MStis illustratum, *Heinsius* aliud, *Petr. Francius Xylandri & Salmasii* collationes, possederunt. Anglia Codices plurimos habet, unum cum *Nicephori Gregoræ* Scholiis, sed mancum, *Seldenianum*, cum adscriptis nonnullis Arabicis, *Savilianum*, *Bernardinianum*, alios. Præterea Autor suspicatur, plures adhuc latere hinc & illinc illius Scriptoris MStos Codices, nemini non curiose indagandos. E Germania exemplar huc refert impressum, cum *Vaticanis*, *Barberinis*, *Palatinis*, collatum, editum scilicet *Parisiis A. 1540, 4*, apud *Wechelium*, quod e *Bibliotheca B. Guzii* in Senatoriam *Liphsensem* transit. Ignoratur, quis collationis fuerit Autor, quale autem ejus sit pretium, specimen a Cl. Autore allatum satis declarat. *Cap. III* ad Codices Latinos progreditur, medioque ævo, licet in magna illa rerum omnium ignorantia, plurimi factum *Ptolemaum* ostendit, ideoque mirum non esse putat, quod Seculo XV, renascentibus literis, duo de vertenda *Geographia* uno tempore amice cogitarint, quorum alter, *Emanuel Chrysoloras*, incepit, tantum laborem, alter autem, *Jacobus Angelus*, opus suum & inchoavit & perfecit felicissime, cujus archetypon in Florentina

tina Abbacia existisse, testatur *Pocciantius* in *Catalogo Scrip. Florent. pag. 83.* De *Jacobi Angeli*, non adeo in vulgus noti, genere, patria, vita, doctrinæ laude, ac præconibus, copiose Autor differit. *Gesnerus* malam indoctamque hanc versionem pronuntiavit, sed iudex in eo paulo iniquior. *Pirckbeymerus* vero Matheseos omnis ignorantiam in Interprete notavit, sed depravati Codicis mendis deceptus. Recensitis iis, quæ Autorem, ejusque versionem, tangunt, Codices ipsos Autor enumerat, quorum nonnulli passim inveniuntur. Codicis, quem Norimbergæ exstante *Saubertus*, & ex illo *Siruvius*, dixerunt, *Trapezuntii* manu correcti, nec volam, nec vestigium, superesse monet; alium vero haberi docet, Tabulis, ex editione Ulmenfi defumtis, illustratum, unde de ejus ætate facillime existimari possit. Sequitur *Trevirensis* exemplum, quod *P. Montanus* in editione *Ptolemai* Græco-Latina, A. 1618 vulgata, jussu *Nicolai de Cusa*, Cardinalis, ex *Angeli* avtographo descriptum dixit; sed id Autor perperam, pro *Nicolai Donis*, positum sibi persuadet. In Italia *Jo. Fichetus*, civis Patavinus, teste *Thomasi*, Cosinographiam possedit *Ptolemai* papyraceam, quod Lectorem dubium reddit, utrum Græcus Codex, an Latina versio, notetur; sed posterius Autor e voce *Cosmographia* concludere sibi posse videtur. Eandem *Mabillonius* Venetiis vidit; Anglia vero tria, Belgium bina, tenet exemplaria. Germania, & Norimberga præsertim, insigni quodam & vere aureo Codice superbit, cujus præstantiæ describendæ imparem cum se videret Autor, hunc *Capite IV* rudi saltem, quod ajunt, penicillo delineandum suscepit. Codex est, quem purpureus fucus ornat, cujus titulus minio, & charta cedro, notatur, geminæque frontes fragili pumice nitent. Aureis ligatura striis, aureoque scuto, fulget, quod tanti erat, ut æri incisum Heraldicorum quoque studiis inserviret. Ætatis est recentissimæ; vix enim Seculum XV excedit. Sed, miram ejus esse præstantiam, scito, *Innocentio V* inscriptus est, librarii forte describentis errore; alii e-

nim Scriptores omnes Opus hoc *Alexandro V* dicatum referunt. *Angeli* versionem habet incorruptam, navesque omnes & errores *Angeli* sancte servat. Tabulæ inferæ *Nicolaum Germanum* autorem suum agnoscunt; qui qualis fuerit, (est autem *Nic. Donis*.) & quando vixerit, curiose satis & erudite docet Autor, hunc a *Nicolas Habn*, quem *Typographum Maittairius* falso putat, itemque a *Nic. Cusse*, discernens. Ceterum in laudando minio auroque Codicis *Ebmeriani* ita versatur, ut aliis videri possit vimirum laudasse. *Quintum Caput* Græcas & Græco-Latinas editiones, perpaucas sane & raras, recenset. Primus in edendo Græco textu laboravit *Erasmus Roterodamus*, quem e Codice *Theobaldi Fettichii*, Medici Ingolstadiensis, A. 1533, 4. apud *Frabenium* produxit. Securus est Parisiis A. 1546 *Christ. Weckelius*, cujus prodit editio in 4. Græce & Latine edidere Amstelodamenses librarii A. 1605 & 1618 in folio, sed una est eademque editio, quæ, mutatis tantum titulis, non semel eruditus imposuit. *Capite VI* editiones *Geographiæ Ptolemaicæ* Latinas, Seculo XV impressas, recenset, & egregia multa de libris sub initium *Typographiæ* excusis tradit Autor, ocularique inspectione meliora edoctus, errores quam maximos *Maittairii* aliorumque corrigit. Illa inde repetere, instituti nostri non est; editiones tamen, quas sub examen vocat Autor, nominatim indicabimus. Sunt vero hæc: Bononiensis anni 1462, pro quo legendum Autori 1482 videtur; Vicentina A. 1475, Romana A. 1478, item A. 1482, Ulmenis A. 1482, & 1486, Romana denique A. 1490. *Capite VII* sequuntur Latinæ editiones Seculi XVI, Romana A. 1507 vel 1508, Veneta A. 1511, Argentoratensis A. 1513, Norimbergensis A. 1514, Argentoratensis A. 1520, & 1522, fictitia Norimbergensis A. 1524, vera Norimbergensis A. 1525, Lugdunensis A. 1535, & 1541, Colonienis A. 1540, Basileensis A. 1540, 1541, 1542, 1545, & 1552, Ingolstadiensis A. 1553, Veneta A. 1562, Colonienis A. 1584, Basileensis A. 1582, & 1584, Veneta A. 1596, Colonienis A. 1597. *Capite VIII* editiones Latinas Seculi XVII, non adeo frequentes, enumerat,

rat, quarum una Arnheimii A. 1607, altera Bononiae A. 1608, excusae putantur, causasque paucitatis hujus detegit. *Cap. IX* Versiones Geographiae *Ptolemaicae* in linguas peregrinas nominat & expendit, Italicam quidem *Petri Matthioli*, & *Hier. Ruscelli*, (quam *Rosaccius* nonnihil emendavit,) Gallicam *Antonii Verdierii* ineditam, Lusitanicam, Ulyssipone A. 1537 editam, & Germanicam tandem, Persicamque, quarum ultima inter Codices *MStos Hinkelmannianos*, teste Catalogo, existisse creditur, sed, Catalogum illum, quem *Starckio* debemus, innumeris scate erroribus, jam dudum comperitam est. Multi etiam fuere *Ptolemai* Commentatores, *Nicolaus Donis*, *Jo. Regiomontanus*, *Jo. Wernerus*, *Jo. Staeßlerus*, *Jac. Zieglerus*, *Mich. Servetus*, *Franc. Berlinghieri*, cujus postremi opus *MStam* in Bibliotheca Comitis *Pertusati* reperitur. Quae *Paulus Decanalis*, *Menso Altingius*, *Rudolphus a Salicibus*, in *Ptolemaum* tentarint, ultimo loco *Cap. X* exponit. Sequenti *XI* insignes variationes Tabularum Geographicarum, ad mentem *Ptolemai* delineatarum, indicat, &, qui *Agathodemonis*, qui *Nicolai Donis*, labores fuerint, nos docet. Ultimum tandem *Caput XII* promissas *Geographiae* editiones offert. *Petrus* enim *Apianus*, Graecum textum cum *Pirckbeymeri* versione se editurum, promissit, eundemque laborem ipse *Pirckbeymerus* in se brevi post recepit. Pari mente fuisse *Isaacum Vossium*, ex ejus *Mela* apparet. *Eduardus* quoque *Bernardus* Corporis Scriptorum veterum Mathematicorum, 14 Voluminibus constandi, Volumini 13 inserere destinaverat *Geographiam Ptolemaicam*. *Jacobus* tandem *Gronovius*, praefate *Fabricii*, editionem suam eruditam annuntiavit quidem, sed non exhibuit. Accedunt in fine eorum, quae in ipso Opere dicta sunt, Supplementa.

JOANNIS VOGTHI CATALOGUS HISTORICO-
Criticus Librorum variorum, accurate JANO
LIBRARIO.

Pp pp »

Hami-

Hamburgi, sumptibus Christiani Heroldi, 1738. 8.

Alph. 1 plag. 18.

Varia de libris rarioribus jam exstare scripta, vel nobis tantentibus, si non omnibus, saltem plurimis, cognitum esse censemus. Quis enim *Jacobi Frid. Reimanni, Richardi Simonis, Hieron. Aug. Grafchusii, Jo. Christoph. Wendleri, Georg. Serpiliis, Joach. Ern. Bergeri, Andr. Westphali, Nicol. Francisci Haymii, Theoph. Sinceri*, aut, si mavis, *Georg. Jac. Swindellii, Jo. Georg. Schelbornii, Aug. Beyeri, Mich. Mattaireii*, aliorumque, labores haud contemnendos nescit? Quae ergo doctissimi Viri passim observarunt de libris rarioribus, ea Vener. Autor ante quinque jam annos in unum coegit librum, & hoc, quem indicavimus, titulo juris publici fecit, variaque ex diviti sua penu adjecit notatu digna. Hic, utilis certe, labor adeo se probavit bibliophilis, ut brevi temporis spatio ejus exempla distraherentur, adeoque de nova paranda editione Autori esset cogitandum. Priore igitur editione melior & castigatior non solum, sed etiam insigni accessione locupletatus, in praesenti prodiit hic Catalogus, retento, quem antea sibi proposuerat Autor, ordine alphabetico, Magnus profecto numerus eorum librorum, qui raritate sese commendant, hic exhibetur; qui vero omnes hic querere vellet libros rariore, majorem diligentiam & notitiam ab uno requireret homine, quam ab eo posset expectari. Cui, quae so, tam felici esse contigit, ut, non dicam omnes, sed praecipuos, libros rariore inspiciendi copiam haberet. Et ubi terrarum exstat Bibliotheca, quae illos in se contineat omnes, aut saltem plurimos? Facili adeoque negotio subinde quaedam addi posse, quavis perspiciet. Propterea vero Cl. Autori laus digna haud poterit denegari. Facilius est addere, quam invenire. Negare tamen nolumus, nonnulla in hoc Catalogo apparere scripta rariora, quae forsitan ad hanc classem vix referenda fuissent. Nimiam iis fidem habere videtur Autor, qui Catalogos imprimendos curarunt vendendorum librorum gratia. Plerumque illud: *rariissimus liber, liber raritate rarior, &c.* quae etiam formulas diligenter

ter a *Vogtio* repetitas animadvertimus, adscribunt illi homines, ut pretium majus his libris statuatur, & imperiti decipiantur. Experientia ipsa, & inspectio libri, hoc satis testatur. Forsan & paulo copiosorem nonnunquam descriptionem librorum exoptarent nonnulli. Enimvero fines, quos sibi præscripserat Autor, hoc ipsi haud permittebant. Non historiam, sed Catalogum, librorum rariorum contexere decrevit. Fontes præterea indicavit, ex quibus sitim harum rerum amatores restringere facile possunt. Jubetur igitur, qui plura scire cupit, citatos Autores evolvere.

COMMERCIIUM LITERARIUM CLARORUM
Virorum, e Museo RUD. AUG. NOLTENII.

Tomo I & II.

Brunsvigæ, ex officina libraria Rengeriana, 1737 & 1738, 8.
Alph. 1 plag. 6.

Præclarissimus Autor, qui *Jur. & Consuetudines Villæcorum* nuperrime, & olim illustris *Vehemia* gentis historiam, *Diatriben epistolarem de Juribus Cleri in Ducatu Brunsvicensi*, ac *Commentationem de Jure Funerum in Ducatu Brunsvicensi*, nec non alia, concinnavit, ediditque, studium suum ad colligendas eruditorum Epistolas appulit, e quibus vel Historia literaria, vel disciplinæ ac scientiæ, lucem fœnerantur. In Præfatione, *Tomo I* præmissa, docet, eum duataxat Epistolarum edendarum scopum esse debere, ut indicem & characterem animi hujus vel illius eruditi perspiciamus, eorum instituta & labores pernoscamus, detegamus Pseudonymos & Anonymos, varia eruditorum fata & honorum accessiones intueamur, & judicia viventium de libris editis eruamus. Notat porro ingravescentem, qua Germani Germanice vel Gallice scribunt, consuetudinem, quippe usui publico, qui linguam universalem & communem postulat, adversam, judicio *Petri Burmanni* approbato. Addit brevem Epistolicarum Collectionum recensionem, prædicans gratiam Perillustris *Rudolphi Joannis L. B. de Wrisberg, Meibomii & Maertensii* humanita-

Pp pp 3

- nitatem, nec non auspiciatum illud sidus, quo afflante Epistolas Baluzio-Comringianas nactus fuerit. Tomus I complectitur Epistolas 84. Nos more nostro potissima delibabimus.
- Tom. I. Primo in scenam prodit Epistola Joannis Craigi, Doct. Phil. & Med. Edimburgo data ad Tychonem Brabe. Craigius auctoritatem Aristotelis observationibus Tychonis, ac scripto hujus de Cometa, opponere sustinuit, qui Cometas pro corporibus duris ac durantibus non habuit. Ipsi arrisit Aristotelis sententia, statuentis, Planetas orbium certorum esse partes, & absque orbibus propriis moveri. Ad systema Tychonicum
- II. monet, absurdum sibi id videri, Martem acronychum (lege: acronychum) terris propiorem fieri, quam solem: suadens, ut punctum, terræ vicinius, quam sol, centrum statuatur systematis cœlestis. Utinam hujus generis Epistolas eruditi protraherent complures! Stili inelegantiam, quam adhibuit Craigius, emollit ac sarcit subsequens Epistolarum Joannis Caselii collectio. Sed, licet Caselii Epistolæ sint plano, puro, & composito, dicendi vel scribendi genere elaboratæ, desideramus tamen in eis merito materiam, e disciplinis, scientiis, vel historia memorabili, collectam. De juvenum itineribus, in extraneas provincias suscipiendis, Casellius prudenter judicavit, qui conqueritur de factiosis collegis, incitæ litantibus. Muretus Julii Casaris Scaligeri fuit observantissimus, ac Josephum Scaligerum juvenem Romæ excepit bene, redeuntemque ad suos ultra Senas in Sanctassianum deduxit. Brunsvicenses A. 1606 Senatusconsultum fecisse, ex Caselio discimus, de funditus delendo Helmstadio, tribus domibus exceptis. Ipse de eruditione fœminarum sic sentit: *Mulierem a conditione muliebri non longius abire expedit, neque philosopha sit, ut neque poetria, neque psaltria, neque citharistria.* Idem admodum senex desideravit aulæ gratiam, ac ex crebris Academiæ mutationibus in magno fuit ære alieno. Ipse de numero Academiarum: *Academiarum est in Germania satis.* Omissis reliquis, progredimur ad ea, quæ ex Comringii literis ad Ducem Brunsvico-Luneburgensem, Augustum, decerpta sunt. De Supplementis Historiæ Thuani, ab Autore profectis, tunc MStis,
- de

de nova Bibliorum versione Germanica, de figura nivis sex-
 angulari, de *Jo. Henr. Hottingero*, de *Henrico Bangerto*, de
 praeceptorum divinatorum distinctione secundum Judaeorum
 opinionem, de *Leone Allatio*, de *Wiero*, magiae suspecto, de
Christophori Broweri Annalibus Trevirensibus, de *Fortunio*
Liceto, *Isaaci* Opere medico rarissimo, Menologio *Canisii*, de 114.
Ans. Augustini meritis in Jurisprudentiam, de *Hiddone Frisio*,
 & *Petro Lambecio*, aliisque momentis, doctissime *Conringius*
 exposuit. Binx *Stephani Baluzii* literae, ad *H. Conringium* da- 138.
 taz, scatent rebus, ad Historiam & literariam & ecclesiasticam
 spectantibus. Praestantiores sunt reliquis propemodum ex,
 quz ad *Henricum Meibomium*, ejusque filium, *Hermannum Die-* 157 seq.
tericum, & diversis sunt dataz. In Epistola *Jacobi Frid. Reiman-*
ni, tum Rectoris Halberstadiensis scholae, haec leguntur: *Si An-* 176.
nales Torquati mecum communicare non dedignaveris. Tomus II Tom. II
 offert Lectori Epistolas *Philippi Melancthonis*, *Pauli Eberi*,
Nicolai Selnecceri, *Davidis Chytrai*, *Wilhelmi Bidenbachii*, ac
Joannis Caselii, quas, verba apte compositorus, ipse in Ita-
 liam mittere destinaverat. *Muretum*, tradit, ad sese Rostochium
 scripsisse literas, quem constat ignorasse Rostochii situm. Pru-
 denter egit *Caselius*, quod annum omisit literis illis in Ita-
 liam missis in fine adjungere. Succedunt *Hermanni Conringii*
 ad diversos literae, e quibus patet, ipsum, inopia vitae Acade-
 micz adactum, artem medicam facere coepisse, *Aristotelis* ju- 297.
 go perferendo fuisse addictissimum, ac ingenito ceteroquin
 excelluisse judicio. *Joachimus Hildebrandus* incurrit olim su-
 spicionem falsus inepti. In nuptiis *FridERICI Ulrici Calixti* fec- 314.
 cundi calices convivas fecerunt disertos. Odio Tubingenses 315.
 Theologi, exeunte Seculo XVI, admodum exarserunt in Vite-
 bergenses. *Nicolaus Selneccerus*, A. 1589. d. 15. Dec. Magdebur-
 gi commoratus, egit vitam privatam, ad incitas fere redactus,
 adeo, ut evocationem ex miseriis, id est, mortem, expeteret.
 Spes, quas *Henricus Meibomius* de *Melchiore Schmidio*, post- 321.
 haec in Academia Julia Græcæ Linguz Professore, concepe- 324.
 rat, maxima ex parte fuerunt in ipso eventu irritæ. Prodit
 hic etiam in lucem *Methodus reducenda unionis ecclesiastica*
inter

Tom. II
pag. 328
seq.

inter Romanenses & Protestantes, jussu Serenissimi Episcopi Olnabrugensis ac Ducis Brunsvico - Luneburgensis, *Ernesti Augusti*, a *Gerardo*, Abbate Luccensi, & *Hermanno Barkhaus*, A. 1683 conscripta, quæ laborat ea contradictione, ut desideret, nos manere Evangelicos & Protestantes, simul vero pendere a nutu & arbitrio Episcopi Romani largiatur, qui utique non nisi unos fidei articulos & decreta dudum sancita admittere pro veris potest. Egregia est *Caroli Gobiens* ad *Sparvenfeldium* de rebus Sinicis Epistola. S. Rev. *Jo. Georg. Abicht* unionem religiosam, Reformatos inter & Lutheranos, impossibilem haud judicat, si per vim res geratur, sed veretur, ne ex duobus quatuor nascantur proles, matribus suis multo peiores. Attentionem meretur *Frid. Bened. Carppovii* ad *Frid. Utric. Calixtum* Epistola, qua B. *Philippus Jacobus Spenerus* admodum defenditur, & hæretificandi studium Witebergenfibus exprobratur, *Spenerum* vero esse orthodoxum, indicatur. De literis *Jo. Andr. Schmidii* & *Christiani Schlegelii* jam nihil memoramus. Succedunt literæ *Gotbofr. Guil. Leibnitii*, ad *Jo. Henr. Ritsmeium* datæ. Amœnum est commercium epistolicum, quod *Cornelius Dietericus Kochius* cum *Jo. Georg. Eccardo*, *Optimio Oudino*, C. S. *Schurzfleisbio*, *Jo. Franc. Buddeo*, *Adamo Rechenbergio*, *J. H. Gebhardio*, Rectore Gymnasii Brunsvicensis olim celeberrimo, *Gotbofr. Oleario*, aliisque, exercuit. Ad arcana philosophiæ *Buddeana* hoc est referendum: *Non qualibet sui ipsius cades pro crimine reputanda, sed ea, quam, nulla nos urgente inevitabili necessitate, deliberato animo consiliove, suscipimus.* Ipse septem modo *Observationum Halensium* Tomos curavit edendos. *Jo. Hermann* *Schminckii* Epistola, ad *Jo. Georg. Eccardum* data, est accurate & docte scripta. Agmen claudunt Epistolæ B. *Theodori Hafai* ad Virum egregium, *Jo. Christoph. Harenbergium*, tum Rectorem Scholæ Gandershemensis, exaratz, quibus de hujus scriptis ad Bibliothecam Bremensem, Museum Bremense, & Thesaurum Theologico-Philologicum Amstelodanensem, exornandum, missis, imprimis de *Geographiæ sacra*, notitia suppeditatur. Gratulamur Auctori institutum, ejusque continuationem serio exoptamus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCXXXVIII.

CODEX THEODOSIANUS, CUM PERPETUIS *Commentariis* **JACOBI GOTHOFREDI, Viri Senatorii, & Jurisconsulti superioris Seculi eximii.** *Premittuntur Chronologia accuratior, Chronicon historicum, & Prolegomena; subjiciuntur Notitia Dignitatum, Prosopographia, Topographia, Index rerum, & Glossarium nomicum. Opus posthumum, diu in foro & schola desideratum, recognitum, & ordinatum ad usum Codicis Justiniani, opera & studio ANTONII MARVILLII, Antecessoris primicerii in Universitate Valentina. Editio nova, in sex Tomos digesta, collata cum Codicibus MSis, antiquissimo Wurceburgensi, Gotbano, & libris editis, iterum recognita, emendata, variorumque Observationibus aucta, quibus adjecit suas JOAN.*

DAN. RITTER, P. P.

Tomus III.

Lipsiæ, sumptibus Weidmanni, 1738, fol.

Alph. 6 plag. 5.

Prodit jam, quod vehementer gaudemus, elegantissimum Operis *Tomus tertius*, Libros Codicis Theodosiani duos continens, quibus *de Criminibus, de criminali Processu, de Jure Fisci, & de Rebus fiscalibus*, agitur. *Notas & Commentarios Jac. Gothofredi*, qui Principum Constitutiones, antiquumque Jus omne, diligentissima opera illustrare apud animum constituerat,

tuerat, laceros mutilosque hinc inde, Cl. Editor ea accuratione se restituisse profiteretur, ut, quod morari lectores valeat, nihil fere superfit. Perlustravimus Titulos singulos, & que non tantum incunabulas, quæ in priore apparent editione, suppletas multo studio animadvertimus, quod testatur inprimis Commentarius *ad Legem 6 ad Leg. Jul. de Adulter.* verum etiam Observationes haud paucas vidimus, in quibus partim veterum ac recentiorum Auctorum, ad intimam Juris antiquitatumque cognitionem faciendam, testimonia adducuntur, partim in conjecturas *Gotbofredi* inquiritur. Exemplo erit famosa lex *Quisquis 3 ad Legem Cornel. de Sicar.* quæ, licet alias edita, novo tamen hic apparet habitu, & necessariis illustrata animadversionibus, & cum curæ indicatis veterum Auctorum, Græcorum pariter ac Latinorum, locis. Marmora quoque ad rerum antiquarum elucidationem majorem apparent integra, cum ex detruncatis quasi membris sæpenumero vix accurate de disputatis, iisdemque gravioribus, judicare liceat. Observavimus magnum lapidum veterum numerum variis in locis, & inprimis *pag. 151 seq.* ad Titulum *de Sepulcris violatis*, cujus Tituli *Legem 6* Viri apud Italos non solum, sed & externos omnes, famigeratissimi, *Lud. Ant. Muratorii, Disquisitiones* binæ, *de Veterum Christianorum sepulcris*, dilucide & perspicue expediunt, quas ut integras apponeret Cl. Editor, fecerunt varix variorum injuriosæ partim, partim invidiosæ, disputationes de sepultura sacris in ædibus Christianorum. Legimus etiam multa ab *Anton. Pagio* adversus *Gotbofredum* disputata, e. g. *pag. 308* de tyrannide *Attali*, & *pag. 331, 369, 370*, *ad Leg. 13 de Pæn. & de bonis proscriptorum*, profligatas a Monacho doctissimo *Baronii & Gotbofredi* conjecturas cernere licet. Et *Ill. Ez. Spanhemii* observata contra *Gotbofredi* opinionem, quod sub *Constantio* demum appareat Arabiam Petream juris fuisse Romani, jure sibi locum *pag. 322* vindicarunt. Græca Constitutio *ἀνεωχθωσεν*, subdita *legi 4 de his, qui ad Eccles. confug.* diligenter collata cum Codicibus & *MSto Segui*, quo *Nicolaus Coletus* usus, & a multis etiam purgata mendis est. In Præfatione *Doehiff.* Editor perdifficilem atque perobscuram tractavit quaestionem, ab *Antonio Pagio* in *Critica ad Annal. Baron. ad*

A. 830 propositam. Cum enim videre liceat in legibus utriusque Codicis, eo anno datis, *Præfectos Prætorio quatuor* in Orientis imperio, quod administrabat *Theodosius M.* idque laudatus modo *Pagi* observasset, non dubitavit scribere *ad ancit. num. 3*: *Mirum eodem anno, iisdem sepe mensibus leges a Theodosio directas ad quatuor Præfectos Prætorio, ad Neotherium nempe, Eutropium, Florum, & Tatianum, ut videre est in Chronologia Codicis Theodosiani anno 380, quod a Gothofredo non animadversum, & cujus rei causa mihi incomperita. Leges, scrupulum injicientes, in Cod. Theodosiano sunt 8 & 9 de Bon. proscriptor. l. 2 ad Leg. Jul. repetundar. l. 6 de Sponsalib. l. un. Si provincia rector. l. un. Si quacunq; prædit. potest. l. Quicunq; de iis, qua administrant. & in Codice Justiniano l. 3 de Litigios. exque omnes Theſſalonica, anno allegato eodem die datæ. Verum, pervulgatum cum sit, Romani imperii formam in Oriente quatuor Præfectos Prætorio non admittere, omnem navavit Cl. Editor operam, ut, emendatis legum inscriptionibus, probaret; Præfectos duo, non quatuor, dicto anno 380 in Orientali fuisse imperio. Atque, quod attinet ad *Neotherium*, hunc memorato anno administrasse Orientis Præfecturam Prætorio, ex l. 9 *Cod. Th. de Tiron.* & l. 3 *de Desertorib. Cod. eod.* probatum dedit. Leges enim illæ A. 380 inscriptæ sunt huic *Neotherio P. P.* dicunturque *proposita Antiochia*; qui locus, legibus additus, indubitatum præbet argumentum, eum *P. P. Orientis* fuisse, quandoquidem nemo ignorat, magistratus non nisi in iis, quibus erant præfecti, provinciis leges proponere potuisse. Quo stabilito, nemo non videt, male facere *Gothofredum*, quando in *Profopographia Cod. Theodosiani* statuit, *Eutropium anno 380* Orienti præfuisse: necessum enim erat argumentari, Orientalis Illyrici eum *P. P.* fuisse, etiam si nulla lex id innueret. Verum enim vero innuunt id satis superque leges *Theodosiani Codicis*, in *Chronologia* apparentes, quæ datæ sunt eo anno 380 ad *Eutropium* in Illyrici Orientalis civitatibus, *Hadrianopoli & Theſſalonica.* Seductum autem fuisse *Gothofredum* a binis *Gregorii Nazianzeni Epistolis, 137 & 138*, monstrat Cl. Editor; in quarum priore *Εὐτρόπιος ὁ μέγας* audit, & *Ἀρχων,**

in altera vero narratur, eundem *ὁ βυζαντινὸς* tenuisse *ἑσῶν*, eique *Gregorium* in Asia obviam factum. Hoc enim viso, *Godofredus* audacter scribit: *clare hac ostendunt, Eutropium P. P. Orientis fuisse.* At, cum scribat *Gregorius*, se *Eutropio* in Asia obviam factum, *cum sublimissimum is teneret ibronum*, id in *annum 380* nullo modo incidere potuit, quod eo anno toto *Nazianzenus* in Constantinopolitana civitate, ut electus, sequentique anno in Concilio ibidem habito confirmatus, *Episcopus* sedit. Hoc ergo tempore *Eutropio* in Asia obvius fieri nequaquam potuit. Et, licet mox finito Concilio *anno 381* *Episcopus* abitum ex dicta urbe paraverit, locum nimirum *Nectario* faciens, *Eutropium* tamen eo *anno 381* in Asia ut *privatum* convenire non potuit, quo ille toto dignitate P. P. usus est, ut videre licet in *Chronolog. Cod. Theodos.* Utraque autem *Epistola* testatur *Episcopus*, *Eutropium* tum temporis, quando sermones cum *Gregorio* habuit, *privatam vixisse vitam.* Recte itaque vidisse *Valesium* scribit Cl. Editor, quando ad *Marcellinum Lib. XXIX Cap. 1* (quo loco *Historicus* de *Proconsulari* *Afiz* potestate, quam sub *Valente* *Eutropius* obtinebat, disserit,) notat, dictas *Gregorii* *Epistolas* *Proconsulatus* tantum honorem inuere. Posteaquam vero Cl. Editor & *Orienti* & *Illyrico Orientali* *Præfectos* suos assignavit, ad *Florum* & *Tatianum* pergit, qui sæpius memorato *anno 380* eodem mense dieque in *legum inscriptionibus* P. P. audiunt. Et ad *Florum* quidem quod attinet, is P. P. dicitur in *Leg. Quicunque, de iis, quæ administr.* cujus autem legis inscriptionem manifeste falsam pronuntiat Cl. Editor, idque jam olim *Godofredus* ad dictam *Legem not. b.* *subodoratum* scribit, quæ nota ita concepta est: *mibi tamen hæc lex protinus inscribenda videtur Eutropio P. P.* Qua tamen emendatione nil opus, sed rescribendum tantum *Floro M. O.* Occasionem errori dedit sequens *lex Numerarii Cod. Th. cod. Tit.* quæ *Floro* huic *Præf. Præf.* inscribitur, *anno* tamen demum *382*, quo ille omnino in hac dignitate fuit constitutus. Sed, *anno 380* eundem *Magistrum Officiorum* fuisse, apertissime docet *lex 3 Cod. Theod. de agent. in reb.* uno die ante dictam *legem Quicunque*, & in eadem *Thessalonicensium* civitate, data. *Librariorum* itaque

fœda

caeda ignorantia confudit notas *mo* cum *po* aut *ppo*, uti sunt in MStis. Et, ne quid ad sententiae prolatae probationem desit, provocat Cl. Editor ad *leg. 6 Cod. Theod. de Curios.* quae anni 382 in initio data est, in cujus inscriptione *Florus* extensis literis audit *Magister Officiorum*. Inauditum vero & in τῶν ἀδελφῶν, illum, qui anno 380 P. P. fuit, fieri sequenti retrogrado ordine M. O. Et multae praeterea leges Codicis *Theodosiani*, quas in *Chronologia* videre licet, *Florum*, anno 381 jam sub finem vergente, Praefectura Praetorio ornatum fuisse, abunde demonstrant. Tandem de *Tatiano* disserit Cl. Editor, quem *lex 3 Cod. Just. de Litigios.* nobis eodem anno 380 Praefectum Praetorio obtrudit: cum vero apertissimum adduxerit locum ex *Zosimi Histor. Lib. IV Cap. 45*, quo narratur, *Tatianum* anno demum 388 Praefectum Praetorio factum esse, & successisse *Cynergio*, absque omni dubitatione referendum d. l. 3 *Cod. Just. ad Tatianum CSL.* quam dignitatem eum gessisse probant compures Codicis *Theodosiani* leges, quemque magistratum & verba dictae legis, *Quicumque rem litigiosam, vel ambiguum chirographum, quodlibet denique mobile vel immobile, fisco nostro legaverit, &c.* requirunt, quandoquidem nemo ignorat, *Comitem SL.* de iis omnibus cognovisse, quae ad fiscum pertinere poterant. In fine de affectis *Gothofredi* Operibus, quorum mentio facta in hoc Tomo tertio, dictum est. Inde intelligimus, meditatam esse magni nominis Ictum *Observationes in Observationes Eujacii, Francica, Statum imperii Romani, Orithographiam Codicis Theodosiani, & Animadversiones in Appendicem Cod. Theodof. Ch. Sirmondi.*

HISTOIRE DES PAPES DEPUIS S. PIERRE jusqu'à Benoît XIII inclusivement &c.

h. e.

HISTORIA DE PAPARUM, INDE A S. PETRO usque ad Benedictum XIII. Tomus quintus, à Pio V. ad Benedictum XIII, cum Indice alphabetico, ad materias totius Operis conformato.

Haegz Comitum, apud Henricum Scheurleer, 1734, 4 maj.

Alph. 3 plag. 19.

Q9 99 3

Coro-

Coronidem Operi dudum addidit Auctor longe diligentissimus. Obliti fueramus propemodum recensitionis, quam afferre debemus, præ librorum aliorum in dies editorum multitudinem. Serio autem, licet serius, ad Operis tanti finem & ipsi properabimus. Tomi hujus initia deducuntur ab anno 1566, quo *Maximilianus II* Germaniæ, & *Carolus IX* Gallis, præerat, Cardinalis vero Alexandriæ per taciturnam *Caroli Borromæi* prudentiam sub nomine *Pii V* habenas sedis Apostolicæ capessebat, qui antea vocatus fuerat *Michael Gislieri*, ortus ex familia admodum obscura. Ex *Onuphrio* pleraque Noster, de *Pio V* acturus, desumpsit, in subsidium vocatis *Historia conclavi-um*, *Thuano*, *Famiano Strada*, *Buchanano*, *Varillaso*, *Aonio Paleario*, *Gregorio Leti*, & quod mireris rursum, *Heideggeri Historia Papatus*. Laudanda erant in *Pio V* animi excellentia singularis, vitæ integritas, & emolumenti proprii neglectus; notanda e contrario inflexibilis animi perveritas, ad severitatem progrediens, libertasque loquendi, dissimulationes excludens, quæ ad artes politicas non potuit referri. Actiones ejus ambitionem, judice Nostro, loquuntur immoderatam, ac crudelitatem, ex severitate eminentem. Vivos enim comburi iussit hæresium ulla ratione suspectos, *Julium Zoanneti*, *Petrum Carneseccchi*, elogio dignissimum, *Aoniumque Palearium*, virum sane honestum, & scriptorem sæculi sui eximium, eo quod in *Oratione III* monuerat, Lutheranos doctores in rebus nonnullis esse laudandos, ac tribunal inquisitionis destinatum esse viris doctis e medio tollendis. De *Paleario* in hisce *Actis* complura fuerunt allata, quæ recoquenda non sunt. Vide *A. 1696 Mens. Jan. p. 43 seq.* Gravissimas edixit pœnas *Pius* in hæreticos, in feminas corpus vulgantes, & in univèrsum fere genus mortalium. Habebant eum Itali pro pastore severo & integro, sed Principe satis imprudente ac immoderato. Ipsum tamen existisse benignum in pauperes, in equites *Melitæ*, & in ipsum Imperatorem, adversus Turcos bella gerentem, inficiari non licet. Ad res in Germania gerendas *Commendonius* Cardinalis ipso Pontifice erat cautior & aptior. In Belgio motus religionis gliscerant, quos severitate irritabat & augebat Pontifex, accendens *Philippum*

Pag. 5.

6.

8.

10.

lippum II exhortationibus perpetuis ad tentanda in Belgas crudeliora. Quod *Maria*, Scotiæ Regina, maritum neci dederit, crudeliterque luce privandum opera *Bothwellii* curaverit, id ple-
 rumque irritamentis *Pii* solet attribui, suspicantis, Regem Pro-
 testantibus favere. *Pius* in Gallia iussit premi torquerique Hu-
 genottas seu Reformatos, auxiliis Regi eo fini submissis. A sy-
 lo Calvinianorum Genevæ obsidionem inopinatam desti-
 naverat. *Cosmum* Mediceum creavit Ducem Magnum,
 ac in eo erat, ut Romæ ei, inconsulto Imperatore, regi-
 um diadema esset impositurus. Conjuratio, quam in *Elisabe-
 tham*, Angliæ Reginam, & Protestantes, ibi commorantes, sus-
 serat, pecuniaque sustentaverat, A. 1569 innotuit, ac noxæ con-
 victos absumpserunt supplicia. Hinc *Pius* fulmen sacrum evibra-
 vit in Reginam, eique subjectos ab obedientiæ vinculo absolvit.
 Sed hoc quoque consilium male successit. Victoria, qua Tur-
 ci ad Naupactum prosternebantur, *Pio* videbatur dedisse ansam
 sollicitandi & concitandi literis Reges Persidis, Arabiæ felicis,
 & Abassinæ, adversus Turcos. Obiit tandem vir ille, avari-
 tiæ expers, a ditandis consanguineis alienus, ac justo severior,
 experientia minus præmunitus, ac negligenter domestica tractans,
 A. 1572, lætante Roma magnam partem, aliis sanctitatem ejus
 desiderantibus. Ex hac vitæ adumbratione, qualis sit scripto-
 ris nostri indoles methodusque characteristica, satis patescit.
 Addemus vitæ vnius & alterius compendium, adjuncturi dein-
 ceptus judicia & facta, quæ Autor expromsit, singularia, post-
 quam monuerimus, jussu *Pii V* Catechisimum Romanum ex de-
 creto Concilii Tridentini fuisse editum, de qua historiæ *Pii* par-
 te scriptor nihil significavit; Breviarium etiam Romanum
 ab eo restitutum, jussuque ejus editum. *Gregorius XIII*, *Pii V*
 successor, erat admodum doctus, & pietatem mansuetudini jun-
 ctam præferebat. Cardinalis *Montaltinus*, postea *Sixtus V*,
 hypocrisis suæ sese involvens, ei erat gratiosissimus, ac dissi-
 dabat gaudia publica de laniena Pasifensi, quamvis tormentis ex
 mole *Hadriani* publice exoneratis ac ignibus artificialibus actio
 illa, quam Ven. *Peregrinus* execrabilem appellavit, fuerit Ro-
 mæ concelebrata. *Gregorius XIII*, in locupletanda sua familia
 assi-

- Pag. 33. assiduus, extirpandis hæreticis, præcipue in Anglia, non nisi preces, missas, orationes, in Consistorio recitatas, & Jesuitarum missiones, impendit, magnitudinis suæ in eo non oblitus, quod dirimere controversias de regno Portugallix proxime vacaturo suarum ducebat esse partium, quas nemo feliciter decidebat famosissimo Albæ Duce, jussu *Philippi II* exercitibus Lusitaniam obsidente ac pervadente. Papa lexum sequitorem non neglexerat, spurium nactus *Jacobum Bon-Compagno*, quem Principibus reddebat parem. Calendarii novi Bullam, & *Gebhardi*, Archiepiscopi Colonienfis, nuptias, tumultusque inde exortos varios, omittimus, una cum Japonensium tribus Legatis, A. 1584 Romam ingressis. *Gregorii* actiones designabant indolem lenem, beneficam, prudentiam & moderatione insignem, tardam vero & negotiorum civilium admodum negligentem.
44. Miramur, Autorem de controversia calendaria ac instituto ipso, per quod emendatio Calendarii fuit perfecta, nihil fere attulisse, cum lector, rerum mathematicarum haud expertus, causam ipsam curatius nosse studeat. Vita *Sixti V* maximam partem ex *Gregorio Leti* desumpta est. Juvat admirari sagacitatem & prudentiam Reginx *Elisabethæ*, quæ per ipsum *Sixtum V* Pontificem religionem reformatam in Anglia tenuit, Hispanorumque potentix crescenti frenos imposuit. Egit enim *Sixtus* cum ea non tanquam ecclesix suæ pastor, sed ceu Princeps, destinationibus politicis, ac inprimis acquirendo Neapolitano regno, intentus, quare *Elisabetha* eum vocavit *Papam Principem*, qui non sit *Papa Sacerdos*. Ipsum interiisse veneno ab aliis propinato vel ingesto, nonnullis argumentis in medium allatis negat Noster, qui paulo post, sui oblitus, vitam *Urbani VII* ita concludit: *Constituerat vestigiis Sixti V insistere, quare satis apparet, ipsum ab eisdem veneno fuisse enectum, qui Sixtum interemerant.* Nec alibi negamus similia deperatæ elaborationis existere documenta. *Gregorius XIV* ad ulendam Ligam per Gallias numis, quos *Sixtus V* comparcendo paraverat, effundendis ac consumendis par fuit intra 10 menses totidemque dies. *Gabriele de Estrais*, concubina *Henrici IV*, Regis Galliarum, periit arcanis Papæ *Clementis VIII* artibus.

bus. *Bellarminus* A. 1600 in Jubilæo fuit in Purpuratum curia. Pag. 125.
 Romanæ euectus. Congregatio de Auxiliis A. 1598 d. 2 Jan. 132.
 Romæ cœpit eo fine, ut controversia, quæ de scientia media
Molina exorta erat, examini subiceretur. *Clemens VIII*, cum
 Jesuitis non faveret, id ignominie tulit, ut hi Romæ de-
 fenderent, non esse de fide, quod *Clemens VIII* sit Papa. Ipse
 literas bullatas in *Molinam*, & affectatores ejus, Jesuitas, editurus, 193.
 a morte interceptus fuit. Illud etiam memoratu dignum est,
 quod Jesuitæ paulo ante a Papa petierint, ut *Ignatius de Lojo-* 134.
la cœlitibus adorandis adscriberetur, eventu plane irritato. Nec
 id satis repeti potest, maximum exstitisse Papæ hujus erga
 doctos omnes favorem, adeo, ut *Scipionem Gentilem* expeteret
 Professore Bononiensem, promissa libertate conscientie
 ac religionis, quam hic profitebatur, Protestantium. *Clemen-*
ti VIII successurus fuisset *Baronius*, ni Hispanis displicuisset. 137.
Leone XI diebus 25 post electionem defuncto, spes *Baronii* cœ- 141.
 pit revirescere, confessum destituta. *Paulus* enim *V* in solium
 fuit receptus, quem initia controversiæ cum Republica Veneto-
 rum nobilitarunt, exitus obscuravit. Ipso rebus summis præ- 144 seq.
 sidente, Chaldæi Nestoriani cum ecclesia Romana denuo-concor- 154.
 diam sanxerunt, ac sese ad ejus contulerunt sinum late paten-
 tem. In *Burghesum*, e *Paulo V* genitum, exstant 55 Epigram- 155.
 mata, multum spirantia falis. Spurius ille etiam *Pauli V* fœ- 162 seq.
 tus videbatur Legato Galliarum Regis, quem hic proferebat, ra-
 tus, Papæ soli reservatam esse potestatem deponendi Reges, po-
 steaquam ipse judicasset, Reges degenerasse in tyrannos: dari
 casus, in quibus inviolata conscientia Reges a sibi subjectis oc-
 cidi possint: multum debere Papæ Reges, quippe qui vetuerit,
 ne hæc doctrina publice disseminaretur. Hæc doctrina *Pauli V*
 videbatur Legato prorsus inhumana, ac in ipsum Papam qua 166.
 Principem admodum periculosa. Ipse edixit, ne quid de sci-
 entia media & singularibus *Molina* sententiis scriberetur, donec
 controversiam ipse per Congregationem de Auxiliis definiverit
 Bullæ interventu, quam huc usque nondum vidimus publice
 emissam. *Gregorius XV*, A. 1623 d. 8 Julii defunctus, perhibet 190. seq.
 tur per feminam, instar viri vestitam, res suas feliciter gessisse.

Zeles ejus in hæreticos excedebat modum ac pietatem Christianam. *Urbanus VIII* Poeta fuit eximius, doctrinæ & eruditorum patronus, scientiarum defensor & vindex, licet libros, quos Autores scribunt stantes pede in uno, non approbaret. Archiepiscopi Rothomagensis, qui vocabatur *Rusticus*, ac gravissimum dissentunque Volumen Pontifici inscripserat, pruriturum polygraphicum hoc *Despauterii* versu excepit:

Supprimit Urbanus, qua Rusticus edit inepte.

210. Circa annum 1623 in Hispania recruduit secta *Illuminatorum* fanatica, quos Hispani vocabant *Alombrados*, in finibus Gadium virus consecuta, ac errores disseminans de usu matrimonii, de obedientia erga superiores, de mystica sacras literas interpretandi ratione. Errores ipsorum ad 76 excrevisse existimabantur. Plurimi reducebantur ad commune ecclesie septum, reliqui inde in Gallias progrediebantur, ubi, iudice Anonymo nostro, innotuerunt sub nomine *fratrum invisibilium, & fraternitatis Rosæ Crucis*. Sunt, qui, quisquillas hæc e Protestantibus ortas fuisse, credunt. Verum jam *Ignatii Lojole*, teste *Melchiore Cano*, tempore Hispania abundavit illuminatis. De controversiis Valtensibus, de libro Jesuitæ *Santarelli*,
 223. A. 1626 Romæ editi, quem Gallia ferre non poterat, de retractione *Richerii*, qui in gratiam Regis Galliarum scripserat librum *de ecclesiastica & politica potestate*, de libro Jesuitæ Hispani, potestatem Papæ mœnibus Romæ coercentis, aliisque rebus, ipsum audire Autorem commentantem, e re utique
 227. Lectoris erit. Ipse, an *P. Gerbardus*, Jesuita, cum *Catharina Cadieria* re vera actiones illas vulgo notas & famosissimas susceperit, relinquit ambiguum. Sententiam *Ludovici Molinæ de concordia gratiæ cum libero arbitrio* idem vocat *Pelagianam*.
 230. Cum A. 1626 *Corn. Jansenius* Jesuitæ *Garassii* librum refelleret in scripto Parisiis edito, Lovanii tum agens, semina *Jansenismi* jacta sunt. Cum *Jansenii*, A. 1638 d. 6 Maj. defuncti, liber, cui inscriptio: *Augustinus*, A. 1641 Lovanii in lucem prodit, Jesuitæ in odium Autoris controversias excitarunt, quæ *Jansenisum* & *Molinisum* in huic diem distinent. Hic in primis aciem inge-

ingenii iudiciiŒue in id intendimus, ut exploraremus, an Autor hic Anonymus ex animo, quem nobis olim fingere videbatur, *Jansenismo & Jansenistis* studeat, vel addictus sit. Sed is ita frigide neutram in partem inclinat, ut non multum abfit, quin & *Jansenistas & Molinistas* dannet. Libris inter utrosque de gratia Dei scriptis hoc impertit iudicium: *Fecistis probe; incertior sum multo, quam dudum.* Doctrinam de gratia comparat cum mari, cui desit fundus, repetens *Bellii* iudicium, de *Jansenio* olim in *Dictionario* commentati. Utrumque controversiæ systema impeditum putat inextricabili difficultatum compage. Quare nobis non inique dubitandum fuit jam olim de genuino Autoris *Jansenismo*. Quotopere is curiæ Romanæ faveat, ex eo intelligitur, quod illi *barbaros actionum, modos (barbares maximes)* tribuit. Scripsit enim ita, sicut hominem veritatis ac probitatis studiosum scribere & ratiocinari decet, siquidem multi fuere in ecclesia Romana scriptores clarissimi, qui non minore libertate naves publicos notarunt. Et quid nobis restat, nisi ut Autori Opus tam diffusum, feliciter fini adnotum, publice gratulemur, jure profidentes, nil suavius nobis potuisse contingere vel videri lectione illius, quod publice & cum laude exegit, monumenti.

Pag. 245.

246.

251.

E. A. PAGENSTECHER, *JCTI, JURIS*
Tra&atum, sparŒim buc usque editorum, nonnulli sequentes: Naturalis Juris principia. Quidam. Observationum Liber singularis. Novum Justitiæ templum. Disputatio ad Leg. 10 C. de Jur. & facti ignor. Observationes criticæ. Griphorum magister, Paulus, injuria vapulans. Cui accedit disputatio cum HEINECCIO. In theoria non minus, quam foro, non observata vulgo, ex Jure Naturæ, Latino sermone, stiloque veterum, &c. continentes.
Editio altera, aucta & emendata.

R r r a

Her.

Herbornæ Nassavorum, typis & impensis B. Jo.

Nic. Andreæ viduæ, 1734, 4.

Alph. 2 plag. 15.

Quod Jctus, qui scripta sua reipublicæ literariz offert, non admodum studere debeat stili elegantiz, neque vitio illi queat verti, si, neglecta omni fere perspicuitate, merces exprimat suas, variis modis implicitas, id suo luculenter comprobare videtur exemplo Clarissimus horum Opusculorum Autor. Differit ille in Præfatione de Juris civilis necessitate in foro, deinceps præcepta naturalia, & antiquitates, nec non literas, quæ ad humanitatem pertinent, in Jurisprudentia Romana commendat. Qui jus vitæ & necis in leges civiles sibi vindicant, & ubi necesse non est, has corrigunt, eos Cretenses vocare mavult, quam Criticos. Tria sibi Jctorum genera olim finxit, scilicet non Jctum, & ad deformitatem insignem, quem haud uncia licitans, ne quidem Jcti nomine dignum judicat; Jctum credentem, quem ex semisse, & præputiatum Philistæum, atque ex Jctorum Romanorum *Macrorum* familia, & nomine, non omine, *Macrum* Jctum, solenni voce proclamatur; ac postremo certum pulchrumque Jctum, quem factum & ex assè Jctum, more suo, id est, acute & lepide, appellat. Operam se dedisse diu, & adhuc dare, scribit, ut numerari inter illos Jctos possit, qui prima Jctorum ante dictorum subsellia occupant. Tantus est ejus amor in Jurisprudentiam, ut neque tibiarum sonus anæniior, neque avium cantus dulcior, ipsi unquam fuerit. Quid in arte Juris profecerit Autor, hoc Opusculorum Volumen demonstrat, & judicium erit penes Lectorem, quid humeri ejus valeant, quid ferre recusent. Si displiceant forte uni alterive plurima, id ut negotiorum, quibus obrutus est, multitudini ac varietati tribuatur, rogat pariter & in votis habet. Nunquam ei, ut ipse dicit, *Agonum* gens placuit, aut *Lenulorum* familia. Et, si placeret etiam, non, ut faceret cum illis, permetterent negotia, quorum iterum mentionem injicit. Tanta hæc esse solent, ut sapius, quæ in mentem veniunt, ne calamo quidem notare, sed bonæ fidei memoriæ committere, cogatur. Quod sane, nisi vani sumus augures, non potest

menta contraria refutat. Primum illorum e. c. est: Ubi par est ratio, ibi par esse jus debet, *l. 9 ad L. Aquil.* In militibus autem stationariis eadem imperitiz, quam Imperator *pr. J. de Milit. testam.* affert, ratio esse poterit, cum, ut hi, sic & illi, milites literas facile ignorent. Verum enim vero opponit Autor, milites in expeditione occupatos ita testari ex privilegio *pr. J. de Mil. testam.* In materia autem privilegiorum argumentum a paritate rationis non valere, quoniam hoc Princeps non vult. Opponit porro, & negat, eandem rationem esse.

- Præcipua potius hujus concessi privilegii ratio ipsi videtur periculorum gravitas & varietas, *l. 100. D. de Bonor. poss. ex testam. milit.* Sed quæ periculorum varietas stationario militi, qui in ædibus suis degere, ad focum sedere, potest? His confectis, commentatur ad *l. 101 D. de V. S.* Mentem suam hac de lege enarrat sequentibus: *Scripterint, quid velint, quidam. Ita ego teneo: 1) Adulterium esse non tantum, si maritus cum nuptia; aut 2) cum nuptia solutus; sed & 3) si maritus cum soluta, congregatur; idque iterum non tantum ratione sua uxoris; sed & 4) ratione soluta habentis, ut & ipsa tantum adulterii rea conveniri possit; non autem 5) ut & ipse maritus, ratione soluta hujus, ut adulter animadvertatur. Posteriorem questionem a nostris factam non memini. Puto tamen, quemadmodum dixi, obtinere.* Hæc ille. Inter *Observationes LL. Justinianearum*, in foro adhuc hodie obtinentium, primo loco conspicitur *Observatio ad*
107. *Tit. de Nuptiis.* Displicet Autori vulgata Doctorum methodus, qua regulis quatuor, & limitatione una, quid juris sit circa nuptias prohibitas, docere solent. En! hæc omnia in pauca redegit: *Quoties unus vel uterque contrahentium stipiti, vel generanti communi proximo, immediate subest, toties prohibitum*
112. *matrimonium erit.* Cujacium tres ante oculos digitos habuisse, quibus crisin scribendo paravit, & in *l. 12 §. 2 de Accusat.* loco duobus, tribus substituit, suspicatur Autor, §. 1
117. *J. de Jure personar.* medicinam affert, in quo nullum esse videtur discrimen inter libertatis & servitutis divisionem. Scilicet, vocem *quid* cum emphasi quadam animadverti debere,

& sensum esse, asserit, homini libero aliquid tantum, sive pauca, prohibita esse, seruo e contrario multa, imo regulariter omnia. *Duareni* improbat sententia ad l. 22 D. de Testibus, quasi ibidem tam de testamentis, quam de testibus, sermo sit *Venulejo*. Nec placet ea in re *Gotbafredus*, qui, hanc tantum legem ad testamenta referendam esse, arbitratur. Probare Auctor annititur, legem de solis testibus agere. Provocat hanc ob causam ad *Ciceronem* & *Maronem*, qui Duumviri praestantissimi voce *testari* testes productos significant. Verba JCTi in l. 3 D. ad Syllan. *Setum: in gravi valetudine affectus*, minus eleganter scripta putat, & proinde criticam artem in subsidium vocat Auctor. Putat, vocem in hoc loco adhibitam esse pro adverbio *valde*. Ita enim *inlubris* pro *valde lubris*; *infractus* pro *valde fractus*; *invalidus*, pro *valde validus*; *impotens*, pro *valde potens*. Parum tamen, ni fallimur, sibi constat, & ab ea emendatione modo recedit, modo probat eandem. Lectorum applausum hujus criseos causa Clar. 194. Auctori non promittimus. Paulo forte melior nonnullis videbitur altera conjectura, quam ipsis ejusdem verbis proponendam esse censemus. Ita autem ille: *Vel ex solo Floro constat, voculam in, pro ex, apud Latine loquentes haud raro sumi solitam*. Bibebant, ait *flor* ille *linguae latinitatis vere floridus, bibebant* (prosit *Ulpiane!*) *in officibus veterum*. Miratur vero simul Auctor, neminem transtulisse verba textus, & *invaliditudinem* legisse, qua voce *Cicero* in *Epist. ad Attic.* utatur. In *novis* quod exstruxit, *Justitia Templo*, (ita enim alia Auctoris Dissertatio nominatur,) inter plures, l. 40 §. 4 de *Fidejussor.* expendit, & his verbis notat *Haloandrum: Vel furi-* 252. *bundus fuit JCas, Haloander; titulo Pandectarum cerebrum ejus operam dedit de termino moto; certe non captie bene valuerit eo tempore oportet, quo ipse in hac lege loco: pro furioso jure obligato, ita, pro reo furiosi jure obligato, reponendum esse, secum studuit*. Distinguentem potius *Cajum* videt *Pagenstecherus* noster inter furiosum illum, qui furiosus jam est, interposita stipulationis tempore, atque illum, qui furiosus postea factus, ante furoris autem tempus jure jam obligatus fuerat. Has duas ergo propositio-

Pag. 286.

nes a *Cajo* prolatas arbitratur: 1) pro negotio, a furioso gesto, tempore furoris, fideiussorem acceptum non obligari; 2) pro negotio, a furioso gesto, ante ejus furorem, assumi recte posse fideiussorem. In *Disp. ad l. 10 C. de Jur. Et facti ignor.* mirabilis Doctorum dissensus, de hac lege, meminit, &, conditionem soluti indebiti etiam ob errorem juris, non facti tantum, locum habere, exhibet. Inductus fuit in hanc sententiam vel sola illa naturali ratione, quæ non patitur, ut aliquis locupletior fiat cura damno alterius. Nec sanguine, & artificissimo cognationis vinculo, adduci potest, ut fratri, *Jurisprudentia polemica*, aliisque, clarissimo, assentiat, utpote qui solò tantum argumento ab eo differt, & evincere vult, eandem æquitatis esse rationem in errore juris, quæ in errore facti obtinet. Vir iste doctissimus legem hanc, quam illustrat Autor, dissentientium *Goliathum* appellat, cui loquendi formulæ addit Noster frequentia: *Præputiatum fortean. Atque triplicem ei Davidem peperit. Davidem, natu maximum filium, significat responsonem vulgatam; alterum Davidem, patris nostri responsonem novam dicit; tertium vero Davidem, agmen claudentem, creavit se ipsummet. Salve nate! hodie salve. Tribus responsonibus addam aliam adhuc, quæ est mea, citra attamen animum captandi dulce Davidis nomen. Ita vero vulgo, qui nobiscum in dicta questione affirmant, ad dictam l. 10 respondent, debere eam scilicet de casu excepto intelligi, ubi obligatio naturalis subest, supplendam ita ex l. 9 C. ad Leg. Falcid. Et quod sufficit, dicit, pro Davide hoc primo stans frater meus, arg. l. 26 de LL. Paulo post autem, eo ipso ab illo iterum desertionem faciens, dum citra mutationes multas intelligi legem haud posse statuit, David ipse tertius. Sentio cum fratre Davide tertio, non cum fratre Davide primo. - - Debemus legem unam ex alia supplere, - - Et præstat decantare nihil, quam ut ita modulatur Psalmista Senior. Sic autem, in statu adhuc stans (suscipe Galeam) Goliath, prostratus prior.*

Hic jacet Magister David &c.

Hactenus Dissertationis hujus Autor, cujus verba ipsa adjicere volui-

voluimus, ut Lector, quam eleganter, quam perspicue, omnia scripserit ille, cognoscat. In *Observationibus criticis* sub linam vocat leges nonnullas, iisque lucem affundere studet, v. g. l. 8 ad l. *Jul. Majest. l. 7 §. 1 de Captiv. l. 7 D. de Testam. milit. l. 2 §. 4 de Jure fisci, l. 43 Sol. matrim.* & quæ sunt reliquæ. *Julium Paulum*, Græphorum Magistrum, injuria vapulare, ut ostenderet Autor, præcipuas ejus leges, in quibus enodandis desudatunt interpretes, in scenam produxit, suisque instructas animadversionibus, integritati suæ restituere allaboravit. Ultimo loco comparet disputatio cum Ill. *Heineccio*, quæ primum Franequeræ, deinde Halæ A. 1726, cum rubro: *Epistola amæbae* &c. prodit. Ideo tamen postponendæ sunt editiones illæ priores novæ huic, quod responsio *Pagenstecheri* ad *Heineccii* Epistolam, quæ, ni prorsus fallimur, nondum typis mandata fuerat, huic sit adjecta. Nos dicendi de his Opusculis finem facimus, & cum plurimis se Cl. Autor implicitum negotiis supra conquestus sit, non paucos Lectorum fore conjicimus, qui optent nobiscum, eumque rogent, ut abstineat in posterum a libris & opusculis conscribendis, hisque laboribus valetudinis curam præponat.

TRAITE' DE CHIMIE, CONTENANT LA
maniere de preparer les remedes &c.

TRACTATUS DE CHYMIA, CONTINENS
modum præparandi medicamenta maxime usitata in
praxi medica; Autore M. MALOUI-
NO, Doctore regente Collegii medici
Parisiensis.

Parisiis, apud Guilielmum Cavelier, 1734, 8.
Plag. 14.

Cl. Autor, ne quid neglexisse videretur eorum, quæ aliqua ratione ad Chymiam pertinerent, ortum & progressum artis ab incunte orbis ætate copiose exponit, sacram & profanam Historiam sic apte consilians,

cilians, ut, *Tubalcainum*, ferramentorum artificem, *Vulcanum* paganorum esse, certo affirmet, indubitato hoc argumento, quod *Tubalcaini* vox, ablata priore syllaba, in *Vulcani* nomen tranſierit. Parum tamen certi haberi poſſe largitur, qualis huius artis antiquitas fuerit facies, imo, ad tempora uſque Græcorum, ſi fuſoriam aut metallariam artem excipias, nullam eam fuiſſe, concedit. Inde de ſignis chymicis commentationem inſtituit, ſingulorum rationes reddens, cur ſic excogitata ſint. Exempli loco ſit ſignum \odot Auri, cui, quod ſibi ſemper ſimile ſit, & conſtans, circulus cum puncto centrali ſuo character factus eſt, in quo ingenii ſui ſagacitatem ſatis ſuperque Autor demonſtravit. Elegans eſt, & Philoſopho vere digna, de principiis corporum ſententia: nullus ſpiritus per totum expanſus, nec *Democritea* quædam materia, præoptari debet, ſed plura poſſunt eſſe rerum principia, quorum alia intellectualia tantum, in præxi nullius proſus uſus futura, alia ſenſibilia, exiſtunt, demonſtrationibus certam & ſecuram viam faciëntia, quibus firmiter inhærendum, in quantum nobis eorundem, quod vere adſint, experimenta rite inſtituta fidem faciunt. Eſſe autem in corporibus, & ex iisdem prolici, quinque principia, ſpiritum, oleum, ſal, aquam, terram, res ipſa docet. Spiritum deſinit, quod ſit liquidum, frigoris patiens, & quod ab eodem in glaciem mutari non poſſit, quia ſcilicet aut alcalinæ, aut acidæ, naturæ eſſe obſervetur. Oleum ab eo, quod ſeſe cum aqua miſcere non poſſit, ſal a ſolubilitate & ad fuſionem facilitate, aquam a transparentia & fluore, terram a fixitate & quiete, deſinitionibus hiſce, uti in chymicis vix eſſe aliter poſſunt, negativis exiſtentibus, aut a ſigno deſumtis. Principia iſta diverſis ſeparandi modis a corporibus ſuis obtinentur miniſterio ignis actualis aut potentialis, qui corporis partes, ſuo imperio obſequentes, diſſociat, alias fluidas & minus cohærentes, aquam, oleum, ſpiritum, quæ deſtillari, alias cohærentes quidem, ſed ignis impatientes, quæ ſublimari dicuntur, ſalia & ſulphura. Hactenus ſuo ordine progreſſus, videbatur nunc reliquas operationum Chymicarum claſſes juſta methodo pertractaturus.

Expecta-

Expectabatur enim sigillatim de præcipitatione, de salificatione, de calcinatione, de vitrificatione, & quomodo corpora ab hinc ignis torturis alterari soleant, serino. Verum paulo post intellectum fuit, cum plurima etiam in prioribus *Capitibus* eorum desint, quæ poterant eleganter de magni momenti materiis, præsertim de spiritibus oleisque destillatis, dici, non tam chymicam, quam pharmaceuticam & historicam, tractationem fore. Inde præcipiti saltu Autor ad historiam regni mineralis evolvendam transit, vegetabiliumque & animalium pauciora saltem præparata chymica attingit, nihil eorum prætermittens, quæ ad singulorum capitum accuratam analysin pertinere videbantur, multa acute & ingeniose proponens, omnium in arte versatissimorum Virorum judicia sedulo expendens, & uniuscujusque merita explicans. Quodsi adeoque materię medicæ in tres partes divisæ titulum gereret elegans libellus, bene convenirent omnia; jam expectationi, quam prius libri conspectus fecerat, parum responsura sunt reliqua, si Chymiam in artis formam redactam quis habiturum se confidat. Sed dignitati Operis, ob methodum cuique liberam, hinc nihil derogatur, & insunt ei, de quibus Autor merito gloriari possit. Generatim metallorum fixitatem, & in igne durationem, a parte eorundem inflammabili, aut oleo, flammam plus vel minus patienter ferente, deducit, in quo *Becherianam* doctrinam profitetur. Inde auri summa est fixitas & nobilitas, quamvis virtus medica, magna quibusdam visa, obscurior fere sit inferiorum metallorum efficacia, cujus pori, aerem subtilissimum capientes, ubi menstruo conveniente solutum fuerit, sale hunc motum conciliante, fulminantem effectum producant, viribus istius auri fulminantis sali potius, quam substantiæ auri, tribuendis. Solent enim metalla, acidis spiritibus soluta, corrosivam qualitatem inducere; quo ipso efficitur, ut crystalli argenti causticum sint remedium, postquam spiritu acido solutum illud fuit. Majores in Medicina usus promittunt metalla minus fixa, quorum inflammabilis pars igni magis obsequens est, & quorum compages a menstruis facilius recluditur, & in calces mutatur. Inde præparata Saturnina nobiliora sunt perfectiorum metallo-

rum medicinis, five de Sacharo Saturni, five de cerussa, minio, aut lithargyrio, fermo fuerit. Interim, cum corrosivæ naturæ esse non desinat plumbum, quo fit, ut, intacto solum relicto auro & argento, reliqua metalla absorbeat, nondum sic omni suspicione carent ejus præparata, ut sine metu assumi possint, externe tamen magnam sui fiduciam faciant. Tutissimus autem est ferri & efficacissimus usus, five in substantia, five in præparatis, usurpetur. Proteus ille mineralis, Mercurius, Phyticos, ejus naturæ studiosos, mire vexat, partim quod definiri nequeat, metallumne sit, an metalli semen, an metallorum destructorum portio, an sulphur, partim quod ejus elementa non cognita satis sint. Terram esse cum inflammabili quadam parte in metalli naturam mutatam, experimento constat, quo Mercurius sola calcinatione in pulverem rubrum præcipitatur, iterumque vivus redditur, si oleosa quædam pars addita de novo eidem fuerit. Interim, in quascunque præcipitatorum sublimatorumve formas mutetur, semper sibi constat, pristinxque suæ formæ reddi potest. Nec erraret aliquis, si Antimonium appellare Mercurium sulphure arsenicali ligatum vellet, partim quod arte fieri ex eodem Mercurio vivus possit, partim quod spiritus salis Antimonii regulum, prout Mercurium, sibi adoptet. Infinita fere sunt Antimonialium præparata per distillationem, sublimationem, præcipitationem, calcinationem, & vitrificationem, facta. Vix tamen, nisi ad usum cosmeticum, quavis mechanica utilitas ejus major esse possit, adhibetur Bismuthum, id quod suam cum plumbo affinitatem, dulcedine ex affuso aceto destillato contracta, manifeste prodit. Præstantissimum salutis præsidium sunt salia mineralia, tum ea, quæ de metallo participant, tum quæ ab eodem remota sunt. Vitriola, five quæ cupri, five quæ ferri, feracia sunt, variis destinantur usibus, quæ facile dignoscuntur colore. *Viredo* enim ferri, *cærulescencia* cupri latentis, certissimum sunt indicium. Sapore quoque cognoscuntur; dulcedini enim proxima sunt ferri, amaritudini, cupri vitriola. Utrique conjunctissimum est sulphur acidumque potentissimum, cum medicæ potius naturæ sit nitrum, de quo, num inflammabili aliqua parte gaudeat, decerni vix potest.

potest, cum sibi relictum non ardeat, neque nisi sulphurum commercio usum deflagret, qua fixa sui parte simillima sibi habet salia, fossile, marinum, aut quod gemmarum dicitur, quæ, ubi spiritum acidum dimiserunt, alcalinæ sunt naturæ & amaricantia, paria facientia cum salibus Epsomienfibus, aliisque sic dictis amaris. Sulphura, quæ succi minerales inflammabiles sunt, acida & inflammabili parte prægnantes, familia sibi concreta etiam in regno vegetabili inveniunt, exemplo benzoinæ atque opii, quod regnum de cetero, cum salibus, acidis & alcalinis, volatilibus æque ac fixis, oleis etiam fixis, aut æthereis spiritibus ardentibus, resinis gummatibus, feracissimum sit, tam parum. Autori placuit, ut paucioribus paginis tam vastum rerum apparatus complexus sit. Eodem modo brevitatis studiosior fuit in animalium virtutibus declarandis, ut Ammoniaci Salis Cornu Cervini destillatione, olei volatilii oleosi, &c., quod ejus species est, Salis Anglici, ex bombyce destillati, præparatione contentus acquiescat. Cetera secundum leges Chymicæ pharmaceuticæ apte & ingeniose dicta sunt.

LA QUANTITA' DEL MOTO, O SIA LA FORZA dell' acque correnti &c.

h. e.

QUANTITAS MOTUS, AUT VIS AQUARUM fluentium, demonstrata in diversis earum statibus, per THOMASIIUM NARDUCCI, Patricium Lucensem; cum quibusdam considerationibus circa aquarum superficies & pressiones, tam in fundum, quam in ripas, fluminum.

Luce, apud Franciscum Marefcardoli & Pozzotorelli, 1733, 4 Alph. 1 plag. 2, Tabb. 22. 4.

Post præclara Vigorum suæ gentis insignium specimina, ad scientiam motus aquarum, quæ *Hydraulica* vulgo audit, spectantia, utiliter se operam collocasse suam censuit Clarissimus Autor, suas quoque hanc in rem meditationes in lucem publi-

cam emittendo, quantumque ipse profecerit in argumento æque utili ac difficili, demonstrando. Postquam enim didicisset, quantitatem motus æstinari in genere debere per factum ex massa corporis moti in ejus velocitatem, perspexissetque, momenta aut vires motrices (rectius impetus) aquarum fluentium esse in ratione composita ex simplici sectionum & duplicata velocitatum; mox in animum induxit, usum harum propositionum in demonstranda vi aquarum ostendere. Hinc natus est Tractatus præsens, quem antea, quam prelo subjeceretur, cum Cel. *Grando* communicavit, & de eo quid sentiret, ex Viro doctissimo sciscitatus est. Qui, cum approbasset laborem, autor Nostro fuit, ut publici eum juris faceret. Monuit tamen, non absque probatione assumi posse, quantitatem motus aquæ unum idemque esse cum vi (viva scilicet) aquæ, uti fecerat statim in definitione secunda, quæ ita habet: *Quantitas motus aquæ currentis idem est, ac vis ejusdem.* Se enim ipsum olim cum Cel. *Hermanno*, cum Patavii versaretur, ea de re disceptasse refert, qui defenderit, vires non esse in simplici, sed in duplicata, velocitatum ratione, si massæ sint æquales. Quo facto, *Grandum* rogavit *Narductus*, contentionis hujus eruditæ historiam & momenta secum uti communicaret. Is, morem petitioni amicæ gerens, non solum disceptationis cum B. *Hermanno*, sed plenam fere totius controversiæ historiam pertexuit, a Nostro Præfationis instar Opusculo suo præfixam, lectuque omnino dignam. Non autem est, cur ea de re copiosius dicamus; qui hoc unicum annotamus, Nostrium, pensitatis utriusque partis argumentis, tandem deflexisse ad sententiam antiquam, quæ vires vivas confundit cum mortuis, ceu præ se quoque fert ipse libri titulus. Igitur omnia, quæ hic proponuntur, bona licet, vera, & utilia, ad *vim* tamen aquarum propriè dictam, sensu nimirum *Leibnitiano*, referri non possunt, sed ad *impetus* solum. Ne vero solis autoritatibus acquiescere videatur Autor, sub finem Præfationis demonstrationem aliquam sententiæ communis exhibere conatur, sed talem, quæ includit considerationem temporis,

poris, adeoque eodem paralogismo laborat, quo pleræque, hactenus allata, & a Viris doctissimis refutata. Sed satis prælusimus; nostrum itaque est, rationem ipsius Opusculi, quantum licebit, breviter exhibere. Ubi statim notandum, Autorem sæpissime in usus suos convertere Propositiones, demonstratas a *Guilhelmino & Grando*, quorum vestigia sese premere, lubens fatetur. Omnia autem *Partibus decem* distinxit. *Prima* inscribitur de quantitate motus aquarum fluentium, quæ definitur per factum ex quantitate aquæ transeuntis dato tempore per unam pluresve sectiones, in velocitatem mediam sectionum. Hæc igitur motus quantitas Cl. Autori idem est, quod *vis* aquarum. Definitionem autem deduxit ex *Defin. 2 Principiorum* Newtoni. Exinde generaliter, confecit *Prop. 4 Theor. 4*, quantitates motus aquarum, dato tempore per sectiones quascunque transeuntium, esse in ratione composita ex simplici sectionum, & duplicata velocitatum mediarum. Notari adhuc potest, quod habetur in *Collor. 2 Prop. 1*, si plures sint fluvii, in unum quendam truncum coeuntes, esse quantitatem motus omnium simul sumtorum ad quantitatem motus trunci, uti velocitas media summæ omnium sectionum ad velocitatem mediam trunci communis. Ut paucis dicamus, in hac *Parte* sequentium fundamenta ponuntur, quæ mera sunt Corollaria, ex definitione quantitatis motus, & propositionibus quibusdam *Guilhelminianis*, fluentia. *Pars* itaque *secunda* in eo versatur, ut augmentum quantitatis motus exponat, exinde natum, quando aquæ ab aliis torrentibus in flumen aliquod ingeruntur. Itaque *Prop. 14 Theor. 14* asserit, si flumen aliquod intumescat, aquis aliunde ei advehtis, quantitatem motus esse ad eam, quæ erat in statu ordinario, ut factum ex altitudine & quadrato velocitatis medix in statu intumescentiæ ad factum ex altitudine & quadrato velocitatis medix ante statum intumescentiæ; unde derivat modum metiendi impetum aquarum in diversis fluvii statibus. Sequuntur *Propositiones* quædam non inutiles, licet non omnes novæ, sed propriis tamen demonstrationibus (analyticis plerumque) ab Autore inunitæ. *Pars tertia* agit de quantitate motus aquarum in canalibus inclinatis solitariis. Totam

innicitur *Propositioni 2 Libri II* Guilielmini *de mensura aquarum fluentium*, quod scilicet velocitas aquæ per sectionem aliquam canalisi inclinatis fluentis eadem sit, ac si fluxerit per lumen simile & æquale sectioni, tantundem a superficie aquæ remotum, quantum sectio ab horizontali per initium alvei. Exinde enim ultro sequitur, velocitatem sectionis cujuscunque exprimi posse per radicem quadratam distantie ejus ab ista horizontali. Cumque in statu fluvii manenti per singulas sectiones eodem tempore æqualis aquæ quantitas transeat; patet, quantitates motus aquarum per diversas sectiones in canalibus inclinatis fluentium esse ut radices quadratas ex distantis sectionum ab horizontali, quæ per initium alvei ducitur, seu, quod idem est, in ratione subduplicata longitudinum canalium inde ab initio alvei. Hisce principiis utitur Cl. Autor ad investigandam rationem celeritatis aquæ in fundo & in superficie canalisi, aliaque interspergit, scitu utilia. Quo facto, in *Parte quarta* agit de mensura quantitates motus aquarum fluentium per canales horizontales aut solos, aut unitos cum aliis paritur horizontalibus. Itaque *Prop. 32 Theor. 28* probat, quantitates motus aquarum dato tempore per duas sectiones canalium horizontalium, latitudine & altitudine inæquales, esse in ratione composita ex quadruplicata velocitatum mediarum, & simplici latitudinum sectionum. Altitudines enim sunt in ratione velocitatum mediarum duplicata, uti docuit *Guilielmus*. Hisce & aliis præstructis, sequuntur Problemata quædam satis curiosa, de quibus vero copiosius dicere hic loci prohibemur. *Parte quinta* agitur de quantitate motus, quæ generaliter obtinet in concursibus fluviorum, vel divisione etiam unius ejusdemque fluvii in plures minores. In hisce casibus Cl. Autor vocat velocitatem æquatam (*velocità ragguagliata*) eam, quæ nascitur, dividendo summam quantitatam aquarum, quas vehunt duo fluvii, per summam sectionum respectivarum. Igitur quantitas motus æquata erit summa quantitatam aquæ ducta in velocitatem æquatam. Ostenditur ergo *Prop. 47 Theor. 32*, quantitates motus post concursum duorum fluminum esse ad æquatam, ut velocitas media recipientis fluvii post concursum ad velocitatem

tatem æquatam. Pariter *Prop. 49* habetur, quantitatem motus æquatam esse in ratione composita ex summa sectionum canalium confluentium, & quadrato velocitatis æquatæ. Quæcunque sequuntur *Propositiones*, superstructæ sunt hisce principiis. Transitus itaque fit ad *Partem sextam*, quæ versatur circa quantitatem motus aquarum, ex vasis effluentium, juxta hypothesein ordinariam, quæ velocitates aquæ per lumen vasis erumpentis. statuit in subduplicata altitudinum ratione. Hisce autem copiosius recensendis superlegendum arbitramur, cum satis nota jam sint & intellectu factilia. Itaque *Partium* reliquarum argumenta indicasse sufficiet, cum ad motum fluminum non pertineant omnia, quæ iis continentur. *Parte ergo septima* tractatio instituitur de figura superficiæ aquæ, in canalibus fluentis. *Octava* de quantitate motus aquæ in vasis aut receptaculis, & de temporibus depletionis vasorum per foramina tam horizontalia, quam verticalia, docemur. *Nona* instituitur applicatio hujus doctrinæ ad motum aquarum in alveis fluviorum, ad horizontent inclinatis. *Decima* denique traditur theoria utilissima pressorium, quas fundi canalium ab aqua fluente sustinent, & percussionum, contra ripas a torrente factarum. Observavimus per totum Opusculum perspicuitatem in proponendo, & soliditatem in demonstrando, idque lectu utique dignissimum judicamus, nec ejus utilitati officere credimus, quod vires vivas a quantitate motus non satis distinxerit Cl. Autor. In rebus enim practicis, v. g. aggeribus excitandis, & similibus, qui impetum aquarum sustinere debent, non de eo acquiritur, qualem *vim vivam*, aut *facultatem agendi*, habeat torrens, sed quo *impetu* in molem objectam irruat, ita, ut perinde sit, an eo impetu vim suam vivam exhauferit, an secus. Ceterum utilior adhuc futurus erat elegans libellus, si ad praxiam quandoque descendere, & theoriæ applicationem ad exempla realia, qualia frequentissima in Italia existunt, demonstrare, Cl. *Narduccio* placuisset.

SIGISM. FRIDER. DRESIGII, A. M. ET
Schol. Thom. Courectoris, Animadversiones in
FABRI Thesaurum Latine lingue.

T t t

Notum

Notum est, quantum *Fabri Thesaurus* debeat Celeberrimū *Gesneri* curis secundis, qui vero quoniam in Præfatione novissima ipse non dissimulavit, plus sibi negotiū in emendando, quam augendo, *Fabro* fuisse, fieri non potest, quin hac etiam in parte dies diem doceat. Documento esse huic rei poterunt, quæ per otium annotata fuerunt; quæ ea de causa cum eruditis communicanda duximus, ut occasio ipsis suppeditaretur, librum sane utilissimum tandem aliquando suis numeris absolvendi. Ceterum data opera omisimus ea, quæ ex Geographia cum primis & Historia addi potuissent, nomina, quorum largissimam segetem præbebit unicuique *Cellarii* Geographia, iis breviter repetitis, quæ jam in hanc rem dicta fuerunt in *Actis Eruditorum* A. 1735 Mens. Octobr. p. 433 seq.

E M E N D A N D A

ACIES. *Acies*, n. 9 inquit *Faber*, pro bello & expeditione ipsa bellica interdum ponitur, der *Feldzug*, atque ad hunc significatum probandum primo loco affertur *Cicero* *Fam. VI.* 3, 4, cujus hæc sunt verba: *Nam, est, quem exitum acies habitura sit, divinare nemo potest, tamen & belli exitum video.* Sed quis credet, apud *Ciceronem* *aciem* notare bellum, cum bellum & *acies* sibi opponantur? Rectiora docuit *Cellarius* ad h. l. qui *aciem* interpretatur *prælium Hispanicense*, quod brevi post ad *Mundam* commissum fuit.

ADVOCO. *N. 3* hoc verbum notare dicitur *causas agere in foro*, & testis hujus notionis laudatur *Plinius* *Lib. V* *Epist. 8*: *interim veniam, ne a forensibus verbis recedam, advocandi peto*, ad quem locum *Cellarius* jubetur conferri. At, *Cellario* interprete, *advocandi* est *moram nectendi*, & *advocatio mora*, prout ista jam exposuimus in *Actis Erud.*

AGASO. *N. 2* apud *Horat. Lib. II* *Sat. 8, 72*, communiter pro *servo* poni dicitur; sed perperam, docente id *Scholiaste*: *Agaso is proprie est, qui iumenta tractat, hic autem satyrice*

rice significat escarum ministrum, quem vulgo nominant inferiorem, apud Cruquium.

BENEDICO. De hoc verbo præcipit *Faber*, *construitur cum dativo. Sacri scriptores & cum accusativo junxere.* At non spectandæ Latinitatis Autores quoque cum accusativo verbum hoc posuerunt. *Tibullus II, 1, 31:*

Sed bene Messalam sua quisque ad pocula dicat.

Ubi *Broukhusius* rectiora *Fabro* ita instillat: *Scaliger malebat, bene Messala. Parum refert. Nam utroque modo dicebant.* Et deinde affert *Ovidium Fast. II, 637:*

*Et bene vos, patriæ, bene te, pater optime, Casar,
Dicite suffuso, sint rata verba mero,*

Addantur *Jensii Collectanea pura & impura Latinitatis Sect. II p. 39, & Heinsius ad Ovidium de Arte amandi I, 601.* In utraque constructione subintelligendus videtur infinitivus, vel esse vel valere.

BENEFACTUM. Minus accurate verba *Marii* apud *Sallustium Jugurth. Cap. 85: benefacta mea reip. procedunt,* ad illam nominis hujus notionem referuntur, qua est *Gutthat, Wohltbat.* Nam *Marius*, ut ipsa loci docebit inspectio, non liberalitatem suam, sed virtutem maxime bellicam, contra nobiles suæ laudis obtrectatores prædicat. Ergo *benefacta Marii* sunt præclara facta, *tapsere und Helden-Thaten.* Testem, qui explicationi meæ suffragatur, omni exceptione majorem habeo *Propertium II, 1, 24:*

Cimbrorumque minas & benefacta Mari,

Bellaque, resque tui memorarem Casaris.

Nam Poetæ de rebus in bello præclare gestis, non æque vero de beneficiis & liberalitate, sermonem esse, versus, qui antecedit, 18 perspicue demonstrat:

Ut possem heroas ducere in arma manus.

Quæ quidem notio, qua *benefacta* sunt res bene gestæ, ac præclara facinora, ex his satis, opinor, cognoscitur, licet ejus in *Fabro* mentio plane facta sit nulla. Eodem sensu hanc

hanc vocem usurpavit ipse *Sallustius Catil. 8: Sua ab aliis benefacta laudari, quam ipse aliorum narrare, malebat.*

BRACHIUM. N. 7, translate etiam, inquit *Theſaurus*, notat facultatem & auxilium, ut præbere sceleri alicujus *brachia sua, machtiglich beyſtehen.* *Ovid. Heroid. VII, 126.* Audiamus vero ipsum Poetam, apud quem *Dido* inter alia ad *Æneam* scribit:

Quid dubitas vincam Gatulo tradere Jarba?

Præbuerim sceleri brachia nostra tuo.

Nunquam, credo, lectori *Heroidum* attento persuadebitur, hoc in loco *præbere brachia alicujus sceleri* sonare *machtig-lich beyſtehen.* Scelus hoc describitur in Hexametro, quod in eo erat positum, ut *Dido* vincula ab *Ænea* traderetur hosti, quare Germanice hæc formula ita est reddenda: *Ich hatte dir meine Hände, selbige zu binden, freywillig und von selbst darreichen wollen.* Cumque nullus sit præterea adductus scriptor Latinus, qui *brachium* pro *facultate & auxilio* usurpaverit, præter rem ultima hæc significatio videtur tradita, nisi melius probetur, penitus proſcribenda.

CAUSA. N. 9: *Causa & morbum significat, quemadmodum & apud Græcos αἰτία, νόσος, seu morbus, est.* *Tibullus I, 9, 51: non est illi fontica causa, id est, fonticus morbus.* His plane aliena habentur voce *Sonticus*, ubi ita: *Sontica causa apud Tibull. I, 9, 51, eine rechtmässige Ursache.* Quibus positis, duplicem hujus formulæ in uno eodemque loco significatum statuamus, oportet. At, si ipsum locum inspiciamus, prior, non posterior, est *Tibulli* sententia, cæmentis:

Neu Maratbrum torque. Pucro qua gloria victo?

In veteres esto dura, puella, senes.

Parce, precor, tenero. Non illi fontica causa est,

Sed nimius luto corpora tangit amor.

DIA. *Insula Creta adjacens, alias Naxos.* Dux hic confunduntur *Insulæ*, quæ vocatæ fuerunt *Dia.* Quarum altera, *Cretæ*

Cretæ adjacens, omnium consensu nunc est Standia, ut scribit *Cellarius Geograph. antiq. Lib. II Cap. 14 p. 109*, ubi addatur annotatiuncula *Cel. Schwarzii*. Altera vero est una ex Cycladibus, quæ Naxos etiam appellata fuit. Vid. *Cellarius & Schwarziius d.l. p. 1050 seq.* Itaque *Dia*, quando eadem, quæ Naxos, non Cretæ adjacet, sed in mari Ægæo inter Cyclades sita est.

FELIX. N. 3: *pro eo, qui alios felices facit.* Huc trahitur *Jovialis XIV, 312*:

Quanto felicior hic, qui

Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem.

Male. Nam opponit *Satyricus Diogenem* in dolio *Alexandro M.* & illum hoc judicat feliciorum, quia nihil cuperet. Ceterum hoc sensu *felix* habet *Virgilius Æncid. I, 334*. *Propertius III, 11, 15, & IV, 4, 67.*

HABEO. N. 9: *rem habere cum aliquo est negotiari*, *Terent. Eun. I, 2, 39*. Contra voc. *Res n. 6*: *ita pro Venere autem semitur, cum dicimus, rem cum aliqua vel aliquo habere, quod notum.* Vid. *Terent. Eun. I, 2, 39*. Qui Comicum perulstraverit, facile mecum posteriorem sensum præferet, cum sint verba meretricis *Thaidis*.

HALCYONIS. *Halcyonii dies* *Colum. XI, 2, a tranquillitate maris Atlantici ita dicti, qui incipiebant 8 Calend. Mart.* Et sane ita legitur in *Columella*: *VIII Cal. Martis Sagitta crepusculo incipit oriri, varia tempestates. Halcyonii dies vocantur, in Atlantico quidem mari summa tranquillitas notata est.* Sed, quoniam *Plinius X, 32 s. 47, a bruma non nisi septem diebus removet partum halcyoniarum & halcyonia, itaque Cel. Gesnerus in nitidissima Columella editione verba, halcyonii dies vocantur, uncis inclusit, putatque in subjecta annotatione glossam verborum summa tranquillitas.* Quo præeunte, nemo *Fabrum* ex *Plinio* emendandum non existimabit.

HERCULES. *Qui, licet esset robustissimus, adversus hydræ tamen & contra Cancrum simul nequissimos pugnare, sed ne-*

potis sui Iolai imploravit auxilium. Ubi quidem vero non respondet, Iolaum Herculis nepotem fuisse. Filius fuit Iphicli, fratris Herculis, ut in voc. Iphiclus commemoratur. Hinc a Græcis vocatur ἰδηλαΐδης Herculis. Vid. Palaphatus Cap. 39.

IMPERO. Imperare sibi Terent. Eun. II, 2, 21, *sein mechtig seyn*, explicatur in Fabro. Comici verba sunt:

postremo imperavi egomet mihi

Omnia assentari. Is quæstus nunc est multo uberrimus.

Ubi sane imperare sibi non id, quod Faber vult, sed sibi proponere, sich vornehmen, significat. Vid. Act. Er.

IMPERIUM. N. 2: *Esse cum imperio, sine verordnete Obrigkeit seyn, elegans dicendi modus apud Ciceronem.* Minus expressa Germanice videtur hæc formula. Nam Romanis cum imperio esse, vel mitti, non simpliciter erat, magistratum gerere quemcumque, sed cum exercitu in provinciam mitti, aut ibi esse. Diligenter hic attendendam puto differentiam formularum in imperio esse, & cum imperio esse. Illa notat Germanice, *sine verordnete Obrigkeit seyn.* Cicero Fin. I, 7: *pronuntiaret, cum non talem videri fuisse in imperio, quales ejus majores fuissent.* Vid. Cicero de Harusp. respons. Cap. 17. Hæc vero locutio, cum imperio esse, id, quod antea diximus, notat. Locis ex Cicerone in Fabro adductis addatur idem Manil. Cap 5 & 22. Ac, ne quis, solum Ciceronem ita locutum, forsitan sibi persuadeat, evolvi meretur Caesar Civil. I, 31, & III, 32, ut Festum voc. cum imperio prætermittam. Quodsi altius rem pensitamus ipsam, observatu hand erit difficile, in hoc loquendi genere nomen imperium non tam magistratum, seu potestatem imperandi, quod vult Faber, quam exercitum, præ se ferre, præsertim cum adjunctam habeat particulam cum, quæ comitatum ex Grammaticorum præceptis significat. Quam quidem notionem, in Fabro & Lexicis vix obviam, infra vindicabimus imperio, ubi de Addendis Fabri Thesaurο agemus.

NEMEA.

NEMEA. *Oppidum Arcadiae, juxta quod silva ejusdem nominis, in qua Hercules leonem mira magnitudinis confecit. In cuius rei memoriam postea sacra inibi Herculi & Iudi instituta. Vid. Plin. VI, 6. Ita Faber. Sed oppidum, an regio, dubium, ad quod Iudi Nemei celebrati quondam fuerunt, male Plinius, & cum secutus Faber, in Arcadia ponit, iudice Cellario Geogr. ant. Lib. II Cap. 13 p. 989, qui ex Geographis antiquis docuit, Nemeam oppidum nec in Elide, nec in Arcadia, sed in Argea, seu Argolide, situm fuisse.*

OLENUS. *N. 2: Alia hoc nomine urbs Bœotia, cui nomen fecit Olenus, Vulcani filius. Sed nulla unquam, si Geographis credendum, urbs Bœotia dicta fuit Olenus. Fuit autem in Ætolia, teste Cellario Geogr. antiq. Lib. II Cap. 7 p. 895, nec probanda videntur, quæ ibidem n. 1 sic referuntur: Olenus Achaiae oppidum, ubi Jovem ferunt educatum lacte caprae Amaltheae, quae inde dicta Olenia. Nam Amalthea vocatur Olenia non ab oppido Achaiae, sed ab oppido Ætoliae, cui Olenus, Vulcani filius, nomen fecit. Hyginus Astronom. Lib. II Cap. 13, ibique Munckerus p. 378.*

OPINATOR. *Redditur simpliciter ein Zweifler, & hæc significatio asseritur ex Cicerone Acad. IV, 20: nec tamen is ego sum, qui nihil unquam falsè approbem, qui nunquam assentiar, qui nihil opiner, sed quartus de sapiente. Ego vero ipse & magnus quidem sum opinator. Sed perperam. Rectiora docuit Cel. Jo. Aug. Ernesti, mihi non magis pro fortis necessitudine, quam pro voluntate in me propensissima, colendus. Est, inquit, opinator, qui rebus incertis & non perceptis tamen assentitur, tanquam certis, ex quibus Fabri Lexicon macula non parva liberari poterit.*

PEREO. *N. 4: Est etiam amatorum Horat. I, Od. 27, 10: Dicat Opuntia frater Megilla, quo beatus vulnere, qua pereat sagitta. At quis non videt, locum Horatii id plane non probare, ad quod probandum adducitur. Interim pereia de re amatoria omnino posuit Catullus Epigr. 41, 5:*

Quantum qui pote plurimum perire.

Debeo hanc observationem Cel. Munckerio nostro.

RES. *Pedem referre Ovidius Heroid. 15, 126, zurücke treten.* Ita Faber. Sed quis *Phaonis*, de quo Poetæ sermo est, reditum ex Sicilia in insulam Lesbium Germanice interpretabitur per *zurücke treten*?

PURPURA. N. 3 formula *purpuram sumere* explicatur in die *Regierung treten*. Quo quidem sensu si accipiatur locutio, vim, quam apud Autores habet, præcipuam amittere mihi quidem videtur. Notat enim Germanice, *sich der Herrschaft anmassen, die Herrschaft an sich reissen*, & de tyrannis, non vero imperatoribus legitime creatis, tantum non semper, quod sciam, reperitur. Exemplis res fiet clarior. *Eutropius X, 8, de Gallieno Augusto: Juvenis in Gallia & Illyrico multa strenue fecit, occiso apud Mursam Ingenuo, qui purpuram sumserat*, h. e. interprete Cellario, *imperium & Augusti honores rapuerat*. *Trebellius Pollio in triginta Tyrannis Cap. 18 de Balista Tyranno: Multi, & sumfisse illum purpuram, & more Romano imperasse, exercitum duxisse, & de se plura promississe, dixerunt*. Quo ipso tamen non nego, pro re nata sic etiam exponi posse hanc formulam, ut in *Fabro* traditum reperimus.

UBIQUITO. N. 3: *Est & venatorium & militare verbum, ut, subsistere feras, subsistere hostem, i. e. excipere, nec irruenti cedere*. Ubi quidem, quod ad primum attinet genus loquendi, *subsistere feras*, illud omnino apud *Livium I, 4, notat das Wild fallen*. Sed nollem alteram locutionem adjectam, *subsistere hostem*, i. e. excipere. Nam, quamvis ita per genium linguae dici posse videatur, tamen, an ita dixerint præci, dubium. *Cæsar* certe de hac notione ne per somnium quidem cogitavit, qui in partes vocatur, *Gall. I, 15: Quo pralio sublati Helvetii, quod quingentis equitibus tantam multitudinem equitum propulerant, audacius subsistere, nonnunquam ex novissimo agmine, pralio nostros laceffere ceperunt*. Cui, hæc legenti, in mentem veniet, *subsistere* sonare *excipere hostem*? Nonne quilibet statim intelligit, hic illum sensum habere, qui est *stehen bleiben*, in *Fabro n. 1* traditus. Ubi denique est accusativus iste, quem *subsistere hostem* formula præfert?

TOLLE.

COLLO. *Aque turpis est nœvus, qui in hoc verbo apparet n. 4: Tollere risum alicui, id est, inducere ad ridendum G. faire rire, faire éclater de rire, Horat. de arte poet. v. 381. En verba Poetæ:*

*Ludere qui nescit, campisq; abstinat armis,
Indolensq; pile, dissiue, trochive, quiescit,
Ne spissa risum tollant impuno corona.*

Quo quidem in loco *risum tollere* per *inducere ad ridendum* quo minus exponi possit, cum series orationis, tua Grammaticæ leges, intercedunt. Nam, unde ille, qui in *Fabrum* hanc locutionem congestit, sumserat dativum, quem formalæ huic adiungit, equidem non video, nisi forte credamus, bonum virum verba *spissa corona* non pro nominativo, sed pro dativo, accepisse. Quid? quod idem hic locus recte omnino explicatur voc. *Risus*, ubi sic: *risum tollere G. éclater de rire. Horat. Art. poet. v. 381.* Itaque ex loco hoc posteriori foedissima macula prioci nullo negotio abstergi poterit.

VADATUS. N. 2: *Sed active, respondere vadato, id est, ei, qui in jus vocat, Horat. Lib. I, Sat. 9, 36. Vereor, ut ex hoc loco Horatii satis probari possit, vadatus etiam active sumi pro eo, qui in jus vocat. Exhibebo verba:*

*Ventum erat ad Vestæ quartæ jam parte diei
Præterita, Et casu tum respondero vadato
Debat, quod nisi fecisset, perdere litem.*

Quid obstat, quo minus hic *vadato casu* accipiamus de vadimonio, sensu non activo, sed passivo, quem *vadatus* alias obtinere consuevit? Certiora saltem afferenda erunt, si debeamus credere, *vadatus* quoque eum notare, qui in jus vocat.

A D D E N D A.

ACCENDO. Elegans & notatu digna est notio hujus verbi, qua est apud *Plinium Hist. Nat. XXXIII, 3*, quod agit de auro: *Primum bonitatis argumentum est, quam difficillime accendi.* Notat enim *glüend werden*, ut *Cel. Gesnerus Chrestomath. Plin. p. 852* jam exposuit. Ac fortasse hæc prima ac maxime propria est hujus verbi significatio.

Uu uu

ACHIL-

- A. CHILLEUS.** Addi non incommode possunt *Achilleæ stæna* ex *Plinio Hist. Nat. XXXIV, 5*, id est, *nuda tenentes hastam, & Achilleus cothurnus*, id est, *tragædia Achilles inscripta*, apud *Propertium II, 25, 41*, ibique *Broukhusius*.
- A. CROAMA.** Contendit *Scoppius in Stradam. p. 187*, *acroama* non *canticum*, sed *ipsum histrionem*, qui in scena cantat, vel alium quempiam, qui gratum aliquem & dulcem sermonem habet, significare, quem secutus est *Vorsius de Latin. Select. p. 319*, nec *Faber* hac in parte dissentire videtur. Certe exempla allata hunc sensum admittunt omnia. Ne quis tamen *acroama* pro *cantico* proorsus inauditam iudicet, intercedit *Sidonius Lib. I Epist. 2: nec sub Phonaſco vocalium concentus meditantium acroama simul intonat*. Ubi *Elmenberſius acroama* explicat *scenicorum carmen*.
- ÆACUS.** Hic plane ignoratur adjectivum *Æacidinus*, quod habet *Plautus Aſin. II, 3, 25*:
Siquidem hercle Æacidinis minis apinisque expletus incidit.
Pareus in *Lexico Plautino* proverbii inferuit, & pro *gravis-finis & irarum plenissimis minis* accipit.
- ALIENUS.** Hoc nomen de mortuis quoque posuit *Apulejus Metamorph. VIII p. m. 129*, ubi *Lepolemus, a Thraſyllo* interfectus, ad uxorem dicit: *lancoa mali Thraſylli me tibi fecit alienum*, id est, interfecit, tibi que eripuit.
- ALVEUS.** De domo dixit *Apulejus Metamorph. IV p. 61: nobis promte convolantibus, & dantur alveo receptis*.
- AUXILIUM.** Singularem vim huic nomini subiecit *Apulejus Metamorph. VI p. 200: Serenatus vestitu quidem finit, sed manibus ambabus gerebat altaria, id est, auxilia, quibus nomen dedit proprium Deæ summatis auxiliariis providentia*.
- CALO.** Quæ sit differentia inter *calones* & *lixas*, quos tamen scriptores minime raro coniungunt, frustra in *Fabro* quæſiveris. Nec, quis eam in *Lexicis* instillaverit, facile succurrit. Accipe ergo illam ex veteri *Scholiate Horatii Lib. I Sat. 2, 44: Calones sunt ministri militum, liberi homines, lixa vero servi eorundem*.

CAMELOPARDALIS. Tantum fœmininum, idque tertiæ declinationis, indicatur. Sed masculinum, idque secundæ declinationis, habet *Capitolinus* in *Gordiano III Cap. 33.*

CHARITES. Dignus est, qui hic adjungatur. locus *Propertii IV, 1, 75:*

Aversis Charisim cantas.

Ubi & dativus terminatione Græca & significatus probe observandus. Quod ipsam sic *Ovidius Amor. III, 12, 17,* expressit:

Aversis utinam tetigissem carmina Musis.

CATENA. Hoc nomen inter meteora memoratur, quemadmodum Græcum est *Halyfis* eodem modo. *Apulejus de Mundo p. m. 11: Halyfis est catena quadam luminis clarioris, per solis ambitum in se revertens. Inter hanc & Irida illud interest, quod Iris multicolora est, & semicirculo figurata procul a sole atque luna. Catena clarior est, astrumque ambit orbe incolens, corona non discolor.*

CIRCUITUS. Idem hoc nomen etiam valet, quod circumitio, seu ambages, *Umschweif.* *Petronius Cap. 13: Exultans ego non tantum, quia pradam videbam, sed etiam, quod fortuna me a turpissima suspitione dimiserat, negavi circuitu agendum, sed plane jure civili dimicandum.*

COMMENDO. Variis hujus verbi constructionibus illa vel maxime addenda videtur, qua dicitur *commendare ad aliquem*, id est, alicui, propterea quod Germanismo nostro proxime accedit. Sic est apud *Hyginum Fabul. 3: cujus beneficio ad sororem Medeam est commendatus.* Plura ad hunc locum *Munckerus*, & quos hic laudat.

COMPLEXIO. Propria, que inest huic nomini, vis non est annotata, quam ei subjecit *Cicero de Finib. I, 6: ita efficit complexiones & copulationes & adhesiones atomorum inter se.*

CONCLAMO. Non tantum de multis, qui simul clamant, sed & de uno homine, reperitur, & tunc est, *valde aut sapius clamare*, ut *Servius ad Æneid. III, 523,* interpretatur. *Cæsar Gallic. I, 47: quos cum apud se in castris Ariovistus confluxisset, exercitus suo præsentis conclamavit, quid ad se venirent?*

Uu uu 2

rens? an speculandi causa? Ubi videantur, quæ commentatur *Davifius*.

CONSIDO. N. 3 addendam existantem significationem, ubi de terræ hiatu sumitur. *LIVII XXX, 38: Camis solis orbis minus visus, & pluit lapideo imbri, & in Veltino agro terra ingentibus cavernis confedit, arboresque in profundum hausit.*

CONSULTO. Duplex in hoc verbo & constructio addenda est & significatio. Primum enim cum accusativo eodem, quo *consulo*, sensu componitur. *Plinius Panegyrt. Cap. 76: una erat in limine mora, consultare aves, revererique numinum monitus. Tibullus I, 4, 77:*

*Gloria cuique sua est. Dic, qui spernentur, amantes
Consultens.*

Deinde cum dativo jungitur, & rerum facit paria verbo *consulo* cum dativo. *Aurelius Victor Caesar. Cap. 14: quin etiam maribus frustratus filie viro reipublica consultavit. Sallustius Catil. 6: Delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat, reipublica consultabant.*

DESIDIA. Peculiarem plane significationem hoc nomen obtinere videtur apud *Apulejum de Mundo p. m. 22: Audimus etiam abruptis imbribus prolatas esse totas regiones. Illas etiam, que prius fuerint continentes, hospitibus atque advenis fluctibus insulatas. Alias desidia maris pedestri accessu pervias factas.* Nam quid hic *desidia maris*? Nisi me omnia fallunt, recessum maris, & aquarum, indicat. Quernadmodum jam explicuit *Elmenborfius* in indice per *ἀραχχοῦσις* *ναυαίων*. Quo vero sensu an hoc nomen rectius a *fido*, quam a *sedeo*, derivetur, videant, qui *Lexica* conscribunt.

DESPICIO. Notandam quoque putamus notionem hujus verbi, qua usurpavit *Caesar Cioll. III, 8: Ipse gravissima hieme in navibus exorbat, neque ullam laborum aut munus despiciens.* Germanice formula *despicere laborem reddi* haud incommode videtur, *dic Arbeit zu geringe schätzen.*

DIMITTO. Eodem modo constructum & sensu positum hoc verbum observatur, quo *libero*. *Petronius Cap. 13: Fer-*

tura

tuna me a turpissima suspitione dimiserat. Hic enim dimittere a suspitione est liberare.

DISCINCTUS. Bono significato adhibuit hoc nomen *Horatius Lib. II Sat. I, 73:*

*Virtus Scipiadae & mitis sapientia Laeti,
Nugari cum illo, & distincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti :*

Ubi vetus Scholiastes, *distincti h. e. depositis seris, & alter Scholiastes hæc refert: Scipio Africanus fortar intra domum tam civilis fuisse, & carus Lucillo, ut quodam tempore Lælius circa lectos triclinii fugienti supervenerit, cum eum Lucilius obtorta mappa quasi feriturus sequeretur.*

EXAUDIO. Nota sunt, quæ Cellarius & Borrichii de differentia *audio* & *exaudio* inter se disputarunt. Qui quidem in *Fabro* laudantur. Interim tamen durius mihi hæc de re iudicium videtur *Cellarii Cur. poster. p. 431 seq.* Differentia, quam pueri fingunt inter *audire*, & *exaudire*, ut illud simpliciter sit *hæren*, hoc *erhæren*, sive *precibus annuere*, nulla est. Nam, nisi fallor, non obscure hæc ipsa differentia apparet ex *Plinio Panegy. Cap. 94: Te precipue, Capitoline Jupiter, precor, ut beneficium tuis faveas, tantisque muneribus addas perpetuitatem. Audisti, quæ malo principi precabamur, exaudi, quæ pro dissimulato optamas.*

FOCUS. Sæpius hoc nomen apud Poetas significat idem, quod *ara*, licet in *Fabro* non sit monitum. *Tibullus I, 9, 74:*

*Oderunt, Pholoe, moneo, fastidia Divi,
Nec prodest sanctis iura dedisse focus.*

Propertius III, II, 41:

*Diique Deaque omnes, quibus est tutela per agros,
Præbebant versis verba secunda focus.*

Vid. idem *I, 1, 20, & IV, 4, 42, Tibullus IV, 5, 4, & II, 5, 54, Ovidius de Arte amandi I, 638.*

GENERATEM. Prima huius voculæ notio præcipitur illa, quæ notat, *per singula genera, seu species*, von Art zu Art. Sed ne sic quidem principem ac germanam significationem habere videtur, quam observavi in *Cæsare Gall. I, 51: Tum de-*

nim necessario Germani suas copias e castris eduxerunt, generatimque constituerunt, paribusque intervallis Harudes, Marcomannos &c. Græcus interpres non male reddidit *κατὰ Φυλάξ*. Diodoro autem Siculo, ut ad hunc locum Vassus annotavit, dicitur *κατὰ ἔθνος*. Quæ satis loquuntur veram ac propriam notionem vocis *generatim*.

GRAVITAS. Hanc quoque vim habet *gravitas*, quæ *constantia* seu *perseverantia* subiecta est, *die Beständigkeit*. Propertius II, 16, 14 seq.

Tu modo ne dubita de gravitate mea.

Ossa tibi juro per matris & ossa parentis,

Si fallo, cinis heu sit mihi uterque gravis,

Me tibi ad extremas mansuram, vita, tenebras.

GYMNASIUM. Comica est vis, quam huic nomini subiecta Plautus *Afin.* II, 2, 31, ubi *gymnasium flagri* est, interprete *Parco*, homo, in quo verberando se quotidie exercet dominus. Vid. idem *Aulular.* III, 1, 5.

JACTURA. In hac voce, ut in aliis bene multis, significatus proprii & improprii non satis diligenter proponuntur. Inprimis autem ignoratur notio observatu dignissima, ubi *jactura* sonant *largitiones, munera, dona*, *Geschenke*, *Spendafen*. Cicero pro Manil. Cap. 23: *Nunc, qua cupiditate homines in provincias, quibus jacturis*, id est, interprete *Celario*, largitionibus in eos factis, per quos provinciam obtinere, quibus conditionibus, proficiantur. Cæsar Gall. VI, 12: *eosque ad se magnis jacturis, pollicitationibusque, perduxerant*. Idem Civil. III Cap. ultimo ad finem: *Sed celeriter est inter eos de principatu controversia orta, quæ res apud milites largitiones auxit. Magnis enim jacturis sibi quisque eorum animos conciliabat.*

IMBREX. Impropriam huic voci significationem addimus, docente *Cel. Menckenio*, ex *Martial.* II, 37, 2:

Mammas suminis imbricemque porci.

Nam, *imbrex* hoc loco sive vertebram notet, sive vulvam, neutra notio in *Fabro* reperitur.

IMMORTALIS. Annotatum quidem legimus ex *Varrone*, hoc

hoc nomine Deos absolute vocatos. At non allata est notio, quæ ex hac ipsa fluit, quando *immortalis* de homine in hac vita dicitur, notatque idem, quod *beatus*. Sic habet *Properius II, n, 9*:

Quanta ego præteritis colloxi gaudia nocte.

Immortalis ero, si ætera talis erit.

Et *Eleg. sequenti 12, vers. 39*:

Si dabit hæc multas, fam immortalis in illis,

Nocte una quisvis vel Deus esse potest.

Atque de eodem negotio eodem scilicet vocem *Deus* posuit *Plautus Curcul. I, 3, 11*.

IMPERIUM. Supra memini me promittere, notionem huius nomini asserturum esse, qua *exercitum* indicat. Qui Historicos Latinos, res Romanas nobis memorantes, eo, quo par est, studio perlegerit, facile concedet, infinitos præne occurrere locos, ubi *imperium* imperatorem pariter atque exercitum in se complectitur. *Cæsar Civil. III, 11*: *illi cum se contra imperium populi Romani, id est, Casarem cum exercitu, pugnatos esse negarent.* Deinde per metonymiam significat ipsos imperatores, qui imperium habent, & exercitui præfunt. *Cæsar Civil. I, 31*: *nacti vacuas ab imperiis, Sardiniam Valerius, Curio Siciliam, cum exercitibus eo perveniunt.* Nam hic per *imperia* intelliguntur ipsi præfecti, qui provincias obtinebant, *Cato scilicet Siciliam, Cotta Sardiniam Cap. 30*, qui uterque desperatis rebus ex provincia, cognito militum *Cæsar* adventu, profugerant. Denique hæc ipsa vox quoque idem valet, quod exercitus. *Cornelius Timol. 2*: *quem non odio tyrannidis dissensisse, sed cupiditate, indicio fuit, quod, ipso expulso Dionysio, imperium dimittere noluit.* *Plinius Panegy. Cap. 11*: *qui hoc ipsum imperium peperere, quod modo hostes invaserant, contemserantque. Cujus pulsi fugatique non aliud magis habebatur indicium, quam quod triumpharetur.* De quo loco æque ac de hac ipsa notione *imperi* alibi jam egimus.

INCRETUS. Ex *Apulejo* tantam hujus vocabuli usum comprobatur, & quidem eo significato, quo est, non *cribratus*, unge-

ungefielt. Meliorem autem auctoritatem conciliat, & aliam, præter addactam, notionem subjicit eidem *Horatius Lib. II Sat. 4:75*:

*Primus & invenior piper album cum sale nigra
Incertum puris circumposuisse, cavillis.*

Ubi *Cruquius* exponit purgatum per incerniculum.
INERMIS. Impropriam hujus nominis significationem, de qua *Faber* fillet, habet *Cicero de Finib. I, 7*: *Jam in altera Philosophia parte, que est querendi ac differendi, que doctum dicitur, iste vester plane, ut mihi quidem videtur, inermis ac nudus est.*

INFELIX. Activa hujus adjectivi significatio plane non est observata, cum tamen haud raro sit in scriptoribus observanda. *Terentius Phorm. II, 3, 81*:

*Ita es paratus facere me aduersum omnia,
Infelix?*

Virgilius Æneid. II, 245, de equo Trojano:

Et monstrum infelix sacraata fistinus arce

Propertius III, 3, 29:

O prima infelix fingenti terra Promethea.

INSINUQ. Idem, quod *inittare*, de rebus sacris potat apud *Apulejum Metam. XI p. 208*: *Per istas meas manus piissimis sacrorum arcans insinueris.* Observanda pariter, illa est hujus verbi notio, qua est apud *Livium IX, 2*, de proficiscentibus per angustias: *cum venias ad eum, intranda primæ angustie sunt, & aut eadem, qua te insinuaveris, retro via repetenda, aut, si ire porro pergas, per alium saltum arctiorem impeditioremque euadendum.*

INSTITUTIO. Duplicem nobis hujus nominis significatum præcipit *Faber*. Alter est, *die Lehre, Unterrichtung*, alter *das Vorbaben*. His ex ipso *Cicerone* tertius addendus dicam, an præmittendus, videtur, ubi idem est, quod *inceptio* seu *conciliatio*, *de Finib. I Cap. 20*: *quibus ex omnibus judicari potest, non modo non impediri rationem amicitia, si summum bonum in voluptate ponatur, sed sine hoc institutionem omnino amicitia non posse reperiri.*

ITER

ITER. Quemadmodum formula *viam facere* non solum notat *viam munire, aperire*, verum etiam *proficisci*: sic eadem est ratio locutionis *iter facere*. Vulgaris & pueris nota est significatio *iter facere*, id est, *proficisci, reisen*, quam & *Fabor* attulit. Sed quis in *Lexicis* videt alterum illum significatum, quo *iter facere* idem est, quod *viam munire, den Weg bahnen*? Et tamen. sic habet elegantissimi ingenii *Poeta Ovidius Heroid. 20, 144*:

Ad sepem alterius quis tibi fecit iter?

Idem *Metamorph. XV, 106*:

Fecit iter sceleri, primaque a cade ferarum

Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum.

Et de *Arte amandi II, 331*. Huc etiam trahi posse videtur *Livius XLIV, 7*.

JUDICIUM. Speciali quadam ratione nomini huic inest vis *testamenti*. Quod nihil aliud est, nisi supremum de superstitibus *judicium*. *Valerius Maximus VII, 7, 4*, de *Septicia* filii irata: *Publicio seni admodum nupsit, testamento etiam utroque praterito. A quibus aditus divus Augustus, & nuptias mulieris, & suprema judicia, improbavit. Justinus V, 11*, de *Dario*, Persarum Rege: *regnum Artaxerxi, Cyro civitates, quarum praefectus erat, testamento legavit, sed Cyro judicium patris injuria videbatur.*

MALEDICO. In superioribus jam annotavi, minus accurate in eo factum a *Fabro*, quando *benedicere aliquem* sacris scriptoribus tantum adscripsit. *Maledicere* fere cum accusativo junctum plane non reperietur, si ex silentio *Lexici* fieri debet *judicium*. Quibus ne quis abripiatur, dabo *maledicere aliquem* ex *Autore* non sane, quod ad *Latinitatem* attinet, ineleganti. *Petronius Cap. 96*: *Contubernalis mea mihi fastum facit. Ita, si me amas, maledic illam versibus, ut habeat pudorem.*

MBENIUS. Addi non immerito posse videntur *Menenia sultitia* vel *ineptia*, quas tradit vetus *Scholias* *Horatii Lib. II Sat. 3, 287*.

MISEROR. Grammaticorum est praeceptum, ab ipso *Fabro* lauda-

laudatum, verba *miseror* & *miseror* ita differre, ut hoc accusativum, illud genitivum, regat. Nec est negandum, regulam hanc usu scriptorum probari. Sed, quemadmodum nulla regula, ut est in proverbio, sine exceptione, sic *miseror* etiam cum genitivo, licet rarius, nec in *Fabro* traditam, reperitur. *Prudentius Psychomach. vers. 580:*

*Libera nunc miserando inopum, quos larga benignus
Foverat, effundens patrium bene prodiga censum.*

Plura hujus constructionis exempla dabit *Munckerus* ad *Huginum* p. 158.

MOLLIS. Non invenisse hoc nomen de arcu dixit *Ovidius Heroid. IV, 92:* *Arcus, se nunquam cesses tendere, mollis erit.*

NOBILITAS. Propria hujus vocis significatio qua ratione sit neglecta, miratus sæpe sum, quæ tamen non infrequens occurrit in optimis quibusque scriptoribus. Nam, sicut *nobilis* proprie est, ipso *Fabro* præcipiente, *beruffen*, *berühmt*, sic *nobilitas* germano sensu est *der Ruff*, *der Ruhm*. Cicero de Senect. Cap. 21: *nec me solum ratio ac disputatio impulit, ut ita crederem, sed nobilitas etiam summorum Philosophorum & auctoritas.* Cornelius Thrasyl. Cap. 1: *Sed nescio quomodo, cum cum nemo antea his virtutibus, multi nobilitate præcurrerunt.* Plinius Hist. Nat. III, 5: *tanta nobilitas omnium locorum, quos quis attigerit, tanta rerum singularum populorumque claritas tenet.* Vid. *Sallustius Catil. 7.*

NOVACULA. Piscis quoque sic dictus apud *Plinium* Hist. Nat. XXXII, 11: *novacula pisce que tacta sunt, ferrum olent.*

NOVITAS. Non curate satis explicata est notio, qua novitas opponitur nobilitati, notatque *der neue Adolstand*. *Sallustius Jugurth. 85*, ubi *Marius* de se ipse: *Contemunt novitatem meam, ego illorum ignaviam.* Nam ipse exponit in sequentibus *nova nobilitas*.

ORBIS. Dux insuper huic nomini vindicandæ sunt notiones. Nam & *viam orbis instar aram ambientem* significat apud *Propertium* IV, 6, 6:

*Tæque focum circa lævus orbis: eat,
& piscem apud Plinium Hist. Nat. XXXII, 11: durissimum*

esse

esse piscem constat, qui orbis vocetur. Rotundus est, & sine squamis, totusque capite constat.

PACATE. Aureæ ætati hanc particulam jam in *Actis Eruditorum* asseruimus, Ovidio autore ex *Ponto* I, 2, 109:

Denique, si moriar; subeant pacatus arva

Ossa.

PALMA. Idem, quod *palmula* seu *fructus palma*, sine Dattel. Ovidius *Fastor.* I, 185:

*Quid vult palma sibi, rugosaque carica, dixi,
Et data sub niveo candida mella favo?*

PASCO. Eleganter per metaphoram notat *augere*. *Horatius* Lib. I *Epist.* XVIII, 35:

numos alienos pasces,

id est, interprete *Landino*, ad *fœnus* accipiet & augetur.

PETO. Quando hoc verbum vim *rogandi* sustinet, conjungitur cum præpositione *a*. Cum accusativo vero constructum, aliam plane notionem, ut notum, obtinet. Nihilo tamen secius *petere aliquem* pro *rogare aliquem* posuit *Capitolinus* in *Maximinis* Cap. 2: *Imperatorem publice petiit, ut sibi daret licentiam contendendi cum iis, qui jam non mediocri loco militarent.* Huc an trahi possit locus *Plautinus* *Curcul.* I, 2, 61, jam non interpretor. Verba sunt:

Pessuli, heus pessuli, vos saluto lubens,

Vos amo, vos volo, vos peto atque obsecro.

PORTICUS. Hoc nomen de vinea, machina bellica, usurpavit terribilissimus scriptor *Cæsar* *Civil.* II, 2: *itaque pedibus lignis conjunctis inter se porticus integebatur, atque hæc agger inter manus proferebatur.* Ubi videatur *Vossius*.

POSTERITAS. Significat quoque *famam apud posteros*. *Cæsar* *Civil.* I, 13: *proinde habeat rationem posteritatis & periculi sui.* Ubi confertur *Davissius*, hunc significatum vindicans cum aliis, tum *Ciceronis* loco *Tuscul.* I, 15: *verisimile est, cum optimus quisque maxime posteritati seruiat, esse aliquid, cujus is post mortem sensum sit habiturus.* Nam hoc in loco nomen *posteritas* non sonare *die Nachkommen-schaft*, quo in *Fabro* trahitur, sed *famam apud posteros*, ea,

quæ antecedunt, confirmant, in quibus de iis agitur, qui post mortem nobilitari volunt.

PROLIXUS. Adjectivum hoc de sermone, quod instaurores puræ Latinitatis negant, dici, probavimus in *Actis Eruditorum* ex *Macrobio Saturn. III, 7*. Jam addimus *Apulejum Metamorph. IV p. 51. XI p. 21, & Florid. IV p. 239*.

PROMITTO. Specialis hujus verbi est usus, quando idem est, quod *vovere, geloben, eine Gehilde thun*. *Tibullus III, 5, 33:*

Interea nigras pecudes promittite Dist,

Es nivei lactis pocula mixta mero.

Juvenalis XIII, 232:

pecudem spondere sacello

Balansem & Laribus cristam promittere galli

Non audent.

Videatur *Bronckhusius* ad *Tibulli* locum.

QUAERO. Frustra in *Fabro* adhuc quaeritur constructio hujus verbi cum præpositione *de*, quam duce *Cel. Mackenio* addimus ex *Ciceronis Divin. I, 24: cum admiratum quassisse de Deo, quodnam illud esset tale monstrum*.

QUERELA. Quanquam proprium amicorum hoc nomen est, quemadmodum hostium accusatio, tamen *querelam* idem etiam valere, quod accusationem aut litem, quam adversarii inter se habent, observavi in *Petronio Cap. 15: Est rustico mulierique placebat permutatio, advocati tamen, jam pene nocturni, qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant, uti apud se utraque deponerentur, ac postero die iudex querelam inspiceret. Et paulo post: Indignatur enim rusticus, quod nos centonem exhibendam postularem, misit in faciem Aescyli tunicam, & liberatos querela jussit pallium deponere, quod solum litem faciebat.*

RECOLO. Addenda pariter notio ex *Phedro I, 18, 1:*

Nemo libenter recolis, qui laesi, locum.

Ubi recolere locum, repetere locum, ibi iterum commoratum.

RECONDO. Palmaria hujus verbi significatio deesse videtur, qua habet *Ovidius Metamorph. IV, 143:*

Ad

*Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos
Pyramus erexit, visaque recondidit illa.*

Hic recondere oculos est iterum claudere.

REPETO. N. 3 ita habet Faber: *item rei, cum accusantur de novo, repeti dicuntur; vide Reus.* Quodsi vocem reus evolvas, ne ullam quidem ibidem mentionem invenies verbi *repetere* de reo denno accusato usurpati. Quare a nobis accipe supplementum. *Suetonius August. Cap. 32: Diuturnorum reorum, & ex quorum sordibus nihil aliud, quam voluptas, inimicis quereretur, nomina abolevit, conditione proposita, ut, si quem quis repetere velles, par periculum pance subires.* Idem *Domitian. Cap. 9: Reos, qui ante quinquennium proximum apud ararium pependissent, universos discrimine liberavit, nec repeti nisi intra annum permisit.* Vid. *Quintilianus Instit. Orator. VII, 8.*

RESCRIBO. De militibus hoc verbum duplici sensu sumitur, ac primo quidem idem est, quod *denovo conscribere*. *Livius IX, 10: in civitate ira odioque ardente delectus omnium prope voluntariorum fuit, rescripta ex eodem milite nova legiones, ductusque ad Candium exercitus.* Deinde notat *transscribere*, scilicet ex peditibus ad equites. *Cesar Gall. I, 42: plus quam pollicitus esses Casarem facere. Pollicitum, in cohortis pratoria loco decimam legionem habiturum, nunc ad equum rescribere.* Ad quem locum *Brantius transcribere* eodem sensu probat ex *Valerio Maximo*, quod pariter ignorat Faber.

RESPONDEO. Cumprimis de hoc verbo notari meretur locus *Plautinus Captiv. IV, 2, 119:*

HE. *Aeternum tibi dapinabo victum, si vera autumas.*

ER. *Unde id?* HE. *A me meoque gnato.* ER. *Sponden tu istud?* HE. *Spondeo.*

ER. *At ego, tuam tibi advenisse filium, respondeo.*

Nam hic *respondeo* sonare videtur *vicissim spondeo*. De qua notione filet *Lexicon*.

RUGOSUS. Active positum videtur ab *Horatio Lib. I Epist. 18, 105:*

Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus.

XX XX 3

Ubi

Ubi Scholiastes: *rugosus, rugosa faciens hominum corpora.*

SECUNDUS. Copiosius hac voce expositas legimus *partes secundas actorum, & simpliciter adjectivum, omisso substantivo, dicitur explicatum.* Non tamen prætereundus fuisset ille significatus *secundi*, ubi de ipso *actore secundarum partium* collocatur. *Horatius Lib. II Sat. 8, 83:*

Ridetur fictis rerum; Balatrone secundo.

Hic vetus Scholiastes *Cruquius* ita: *secundo, hypocrisiam agente, seu actore secundarum partium.*

SILENTIUM: Formulam, *silentium facere*, non tantum valere, *imperare silentium, facere, ut alii fiant, præter* *Quintilianum*, a *Fabro* laudatum, ostendimus ex *Livio II, 45, Curtio X, 6, 3, & Phadro V, 5, 13*, verum etiam sonare *silentium habere, filere*, contra *Cl. Reizium* in *Actis Erud.* demonstravimus ex *Ovidio Fastor. I, 283:*

Deserat Janus, nec longa silentia feci,

Sed tetigi verbis ultima verba meis.

Quæ quidem dictio posterior quoniam in *Fabro* non reperitur, hic addimus *Virgilium Æneid. I, 734:*

tum facta silentia tectis.

Plautus Amphitr. Prolog. 15: ita huic facietis fabula silentium.

SPECULOR. Similiter dicto loco jam probatum dedimus, verbum *speculor* non tantum a *specula*, sed & a *speculo*, derivandum esse, propterea quod etiam valet, *in speculo intueri.* *Seneca Quest. Nat. I, 16: speculabatur, hoc est, in speculo intuebatur, illam libidinem oris sui, spectabat sibi admittos pariter in omnia viros.*

SUBJECTUS. Sic hoc nomen explicatur, ut partim *untergelegt*, partim *unterthanig, ergeben*, vertatur. Aliam ego & a proprio sensu proxime remotam significationem jam addo ex *Hirtio Alex. 35: quod facilius Armeniam defendere posset, subjectam suo regno, quam Cappadociam, longius remotam.* Quo in loco cum *subjectus & longius remotus* sibi opponantur, illud reddendum esse *nabe gelegen, angranzend*, per se patet.

SUBSCRIBO. Admodum notabilis in hoc verbo desideratur significatus, qui sub Imperatoribus Romanis cum primis obtinuit.

Sue-

Suetonius in *Tiberio* Cap. 32: *Cum Rhodiorum magistratus, quod literas publicas sine subscriptione ad se dederant, evocasset, ne verbo quidem insectatus ac tantummodo jussos subscribere remisit. Ad quem locum ita commentatur Casaubonus: Quenam ista subscriptio, unus me docuit Dio. Non enim est nomen, ut putare aliquis possit, sed praeteritionem intelligit clausula solita adjici literis ad principem, qua felicitas illi optaretur. Verba Dionis malim apud Casaubonum, quam hic, legi. Itaque ex hoc Suetonii loco intelligimus, & nomen subscriptio notare eorum, quod literis in fine adjicitur, & verbum subscribere, eorum addere in calce epistolae. Eodem sensu habet Lampadius. *Commodo* Cap. 13. Ipse Commodus in subscribendo tardus & negligens, ita, ut libellis una forma multis subscriberet. In epistolis autem plurimis Vale tantum scriberet. Atque huc forte respexit Horatius *Lib. I Sat. 10, 92*:
*I, puer, atque meo citus haec subscribe libello.**

SUCCUBA. Rejicitur hoc nomine locus Ovidii, & recte reponitur *Subnuba*, praecunte Heinsio, sed, quoniam tantum ex *Prudentio succuba*, & quidem masculino genere, probatur, producatur *Semininum*, ut intelligatur, Latinum esse vocabulum. *Apulejus Metamorph. N. p. 87*: *Tunc indignata Venus exclamavit, vel maxime Psyche illam meae formae succubam, meae nominis emulam, vere diligit. Ubi Beroaldus in Commentario: Venus succubam formae suae Psyche eleganter appellat, propterea quod ut altera Venus religiosis adorationibus culta fuerat, & venerationis vicaria partiaro honore honestata. Improperie igitur quodam modo hic sumitur vox succuba. Proprie vero idem posuit Apulejus *Metamorph. X p. 186*: *Et illico haec eadem uxor ejus, quae nunc bestiis propter haec ipsa fuerat addicta, cepit puellam velut emulam tori succubamque primo suspicari.**

SUDO. Non indigna mihi est visa & constructio & significatio hujus verbi, quae annotetur ex *Propertio IV, 1, 70*:
Haec meus ad metas sudet oportet equus.

Nam hic *sudare ad metas* est *currere cum sudore ad metas*. Cum de cursu non habeatur in *Fabro*.

SUFFERO. Nullam aliam habet notionem hoc verbum in *Fabro*, nisi eam, quae sonat *errare*. At alio omnino sensu adhibuit *Propertius III, 20, 21*:

Quod superest, sufferre pedes, properare laborem,

Itibnos qua terris arcet utrumque mari.

Quid hic *sufferre pedes*? Cum *Pbete* sermo sit de itinere per mare Athenas instituendo, & verba adducta adhortationem: ad nauas continent, orationis series postulare videtur, ut *sufferre pedes* hoc loco sit idem, quod *vela pandere*. Nam, *pedes* de velis dicti, satis probatum in *Fabro* hac voce n. 14. Quibus positus, verbum *sufferre* notabit *sursum ferre, in altum tollere*.

SUPERIOR. Allata est hac voce locutio *superior aetas*, & expolita, *ante acta*, die vorige Zeit. Et tritissima sane haec est hujus formulae sententia. Datur tamen alia, nondum, quod sciam, in *Lexicis* producta, ubi idem est, quod *aetas provectoris*, & non de tempore, sed de hominibus, eorumque annis, usurpatur. Cæsar. Civil. II, 5, de *Massiliensibus*: *facile erat ex castris C. Trebonii, atque omnibus superioribus locis, prospicere in urbem, ut omnis juvenus, quæ in oppido remanserant, omnesque superioris aetatis, cum liberis atque uxoribus, publicisque custodiis, aut ex muro ad caelum manus tenderent, aut templa Deorum immortalium adirent*

SUPERI. Dicuntur *superi* etiam ii, qui adhuc vivunt, & mortuis tunc opponuntur, qui vocantur *inferi*. Vellejus Patern. II, 48: *quam apud superos habuerat magnitudinem, illibatam desulisset ad inferos.*

SUPPOSITUS. In hac voce idem significatus addendus, quem nomini *subiectus* paulo ante asseruimus. Sic enim legitur in *Propercio* I, 22, 9:

*Proxima supposito consingens Umbria campo
Me genuit, terris fertilis uberibus.*

TRANSITIO. Addi notio illa meretur ex *Cicerone Brut.* Cap. 16: *multa enim scripta in eis, quæ facta non sunt, falsi triumphi, plures Consulatus genera falsa & ad plebem transitiones, cum homines humiliores in alienum ejusdem nominis infunderentur genus. Communicavit pro inuitata sua in literas benevolentia laudatus Menekentius mecum hanc annotationem.*

VOX. Inter varias, quas efficit *vox*, locutiones quoque ex *Quintiliano* affertur illa, *vocem astollere*, die Stimme erheben. Ibi vero jure meritoque adjiciendum & indicandum putamus *imprimium* sensum formulæ, *vocem tollere*, qua utitur *Horatius de Arte poet.* 93: *Inserdum tamen & vocem Comædia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore.*

Est enim hic *vocem tollis*, interprete Scholiaste *Cruquii*, *grandioribus* utitur.

VOTA. Complura dicendi genera cum hoc nomine recensentur, omisso tamen illo, *vota cadunt*, quod hoc diligentius animadvertendum nobis videtur, quod & bonum sustinet sensum, & malum. Sic *vota cadunt*, hoc est, *irrita sunt*, in *Propercio* I, 17, 4:

*Nec mihi Cassiope solito visura carinam
Ominat, ingrato litore vota cadunt.*

Contraria notione dixit *Tibullus* II, 2, 17:

*Vota cadunt. Viden' ut trapidantibus advolet alis,
Flavaque conjugio vincula porret Amor?*

Ubi *vota cadunt* exponit *Broukhusius*, *vata sunt*, qui omnino videndus ad *Tibullum* I, 7, 91.

INDEX AUTORUM,

quorum Libri aut Inventa in
hoc Volumine recensentur.

I. Libri Theologici, & ad Historiam Ec- clesiasticam spectantes.

Alberti (Jo.) <i>Glossarium Graecum in sacros N. Fœderis libros.</i>	298
<i>Anonymi Superstitiones antiquæ & hodiernæ. Tomus I.</i>	145
<i>Ritus sacri omnium totius orbis gentium, repræsen-</i> <i>tati Figuris antiq. Bern. Picardi. Tomus I & II.</i>	337
<i>Cerimonia & ritus sacri gentium idololatricarum,</i> <i>repræsentati Figuris antiq. Bern. Picardi. Tomus I.</i>	529
<i>Enarratio Pseudo-Athanasiana in Symbolum Aposto-</i> <i>licum, edita a Josepho Blanchino.</i>	602
<i>Historia Paparum, inde a S. Petro usque ad Benedi-</i> <i>ctum XIII. Tomus V.</i>	667
Balbuli (Noigeri) <i>Libellus de illustribus S. Scripturarum expo-</i> <i>sitoribus.</i>	552
Chandleri (Sam.) <i>Paraphrasis & Commentarius criticus in</i> <i>Prophetiam Joelis.</i>	617
Englandi (Georg.) <i>Inquisitio in Moralia veterum.</i>	151
Ewaldi (Wilb. Ern.) <i>Emblematum sacrorum Vet. & Novi Te-</i> <i>stamenti Pars tertia.</i>	236
Hermanni (Jo. Godofr.) <i>Historia concertationum de pane azy-</i> <i>mo & fermentato in Cena Domini.</i>	284
Van den Honert (Jo.) <i>Dissertationes Apocalypica.</i>	18
Langii (Car. Henr.) <i>Observationes sacre.</i>	600
<i>Specimen Lectionum Euripidearum in</i> <i>Phœnissas.</i>	ibid.
Macchiavellii (Alexandri) <i>de Origine S. P. Dominici a splendi-</i> <i>da Guzmaniorum familia vindicia.</i>	562
	Micha-

I N D E X

Michaelis (Jo. Georg.) <i>Observationes sacrae.</i>	420
Moshemii (Jo. Laur.) <i>Institutiones Historiae Christianae antiquioris.</i>	476
Pallio dei (Dominici) <i>Acta Apostolica Legationis Helveticæ, ab Anno 1723 ad Annum 1729.</i>	197
Fritii (Jo. Georg.) <i>Introductio in lectionem Novi Testamenti, novis Dissertationibus instructa a Car. Gottl. Hofmanno.</i>	537
Radicati (Alb.) <i>Comitis Passerani, Collectio Libellorum curiosorum de rebus maximè momenti.</i>	360
Scharbau (Henr.) <i>Observationes sacrae. Pars III.</i>	83
Schelhornii (Jo. Georg.) <i>Amanitates Historiæ Ecclesiasticæ & Literariæ. Tomus I.</i>	229
Schlichteri (Christian. Lud.) <i>de Panibus facierum, eorumque mysterio, Liber singularis.</i>	88
Syri (Ephraem) <i>Opera omnia. Tomus I.</i>	289
Tatti (Primi Ludov.) <i>Annales sacri civitatis Comi, locupletati a Joseph. Maria Stampa. Tomi III.</i>	149
Vigiliæ Papsiani de Trinitate ad Theophilum Liber VI, editus a Joseph. Blanchinio.	602
Walddingi (Luca) <i>Annales Minorum, seu trium Ordinum S. Francisci institutorum. Tomus I-IV.</i>	193
<i>Tomus V- VIII.</i>	292
<i>Tomus IX- XII.</i>	343.
Wolffii (Christiani) <i>Theologia naturalis, methodo scientifica pertractata. Pars I.</i>	571
<i>Pars II.</i>	623
Wollii (Christoph.) <i>in Ge. Englandi Inquisitionem in Moralia veterum Notæ ac Observationes.</i>	162

II. Libri Juridici.

<i>Anonymi M. Minutii Felicis, pro se & statu suo Epistola apologetica ad F. O. M.</i>	210
<i>Commentatio succincta in Codicem Juris Statutarii Norici de A. 1564. Partes III.</i>	545
Bornii	

A U T O R U M.

- Bornii (Jac. Henr.) *Animadversiones in Joach. Schwarzii Disquisitionem Academicam, utrum jure culpandus sit Tribonianus, quod in componendis Pandectis ethnicorum hominum scripta compilaris?* 190
- Buderi (Christ. Gottl.) *de Feudis Officialium hereditarium Procerum & Provinciarum regni Germanici.* 372
- Van Bynckershoek (Cornelii) *Questionum Juris publici Libri II.* 203
- Codex Theodosianus, cum Commentariis Jac. Gothofredi & novis Observationibus Jo. Dan. Ritteri. Tomus III.* 663
- Corpus Juris Romani, cum Praef. Jo. Gottl. Heineccii. Tomi II.* 66
- Cujacii (Jac.) *Observationum & Emendationum Libri XXVIII, cum Praef. Jo. Gottl. Heineccii.* 451
- Engavii (Jo. Rad.) *Elementa Juris Germanici civilis.* 26
- Gravinæ (Jani Vinc.) *Opera, seu Originum Juris civilis Libri tres, de Romano Imperio liber singularis, Orationes, & Opuscula Latina; cum annotat. Gothofr. Malscovii.* 456
- Ex Gruberi (Jo. Dan.) *Literis ad F. O. M. excerpta sententia de Constitutionibus Friderici II Imp. Moguntia Germanice editis, vel non editis.* 1235
- Heineccii (Jo. Gottl.) *Opusculorum variorum Sylloge.* 76
- Elementa Juris Naturæ & Gentium.* 592
- Leyseri (Augustini) *Meditationes ad Pandectas. Volumen VII & VIII.* 422
- Lipemii (Martini) *Bibliotheca realis juridica, denuo edita & aucta a Gottl. Aug. Jenichen.* 579
- De Meiern (Jo. Gotthofr.) *Acta Comititalia Ratisbonensia publica. Tomus I.* 385
- Michellii (Dominici) *Advocatus, Dissertationibus illustratus.* 369
- Pagenstecheri (E. A.) *Juris Tractatus nonnulli, sparsim huc usque editi.* 673

I N D E X

- Schaumburgi (Jo. Godofr.) de Constitutionibus Imperatorum antiquis Liber Commentarius. 92
 Schwarzii (Joach.) Disquisitio Academica, utrum jure culpandus sit Tribonianus, quod in componendis Pandectis eibnicorum hominum scripta compilaris? 188
 Senckenbergii (Henr. Christian.) Juris Feudalis prima Linca. 366

III. Libri Medici & Physici.

- Albini (Bern. Siegfr.) Icones ossium fetus humani. 259
 Anonymi Experimenta medica, & Observationes, revisa & publicata a Societate Edinburgensi. Volumen IV. 632
 Behrii (Ge. Henr.) Lexicon Physico-Chymico-Medicum reale. 595
 Burmanni (Jo.) Thesaurus Zeylanicus, exhibens Plantas in Insula Zeylana nascentes. 511
 Calogierz (Angeli) Collectio Opusculorum scientificorum & philologicorum. Tomus I & II. 254
 Cope (Henr.) Demonstratio medico-practica Prognosticorum Hippocratis. 74
 Faudâcq (F. C.) Meditationes de Vulneribus. 546
 Heisteri (Eliæ Frid.) Apologia pro Medicis, qua eorum depellitur cavillatio, qui, Medicinam in atheismum aliosque in Theologia errores abducere, perhibent. 220
 Hoffmanni (Frid.) Medicina rationalis Systematica Tomi quarti Pars quarta. 302
 Langrish (Browne) nostri temporis Theoria & praxis medica. 133
 Linnæi (Caroli) Genera plantarum, eorumque characteres naturales. 459
 Corollarium Generum plantarum. 465
 Methodus plantarum sexualis. ibid.
 Ludewig (Christian. Gottlieb) Definitiones plantarum. 48
 Malouini (M.) Tractatus de Chymia. 679
 Nar-

A U T O R U M.

<i>Narducci (Thomasi) Quantitas motus, aut vis aquarum fluentium, demonstrata in diversis earum statibus.</i>	683
<i>Quelnaï (Fraxc.) Tentamen physicum de Oeconomia animali.</i>	136
<i>Regæ (Henr. Joseph.) Accurata medendi methodus, quantum fieri potest, ab omni hypothesi abstracta.</i>	425
<i>Ridley (Humphredi) Observationes quaedam medico-practicae & physiologicae.</i>	315
<i>Sinopei (Damiani) Parerga medica.</i>	76
<i>Waltheri (Augustini Frid.) Anatomie scroti, entero-sarcocele tumidi.</i>	370
<i>Weinmanni (Jo. Guil.) Phytanbozaiconographia. Volumen I.</i>	218
	Voluminis II Missus I. 518

IV. Libri Mathematici.

<i>Anonymi Mercurius in Sole observatus Vienna d. 11 Novembr. A. 1736.</i>	138
<i>Transitus Luna supra γ 8, seu primam saecularum in naribus Tauri, Vienna observatus nocte sequente diem 18 Nov. A. 1736.</i>	139
<i>Mercurius transiens per discum Solis, in eoque culminans, observatus Vienna d. 11 Nov. A. 1736.</i>	141
<i>Animadversiones in Propositionem XXI Libri VII Elementorum Euclidis.</i>	596
<i>Demonstrationum Algebraicarum Specimen, ex Euclidis Elementis depromptum.</i>	ibid.
<i>Averanii (Nic.) Diss. de Mensibus Aegyptiorum, edita ab Ant. Franc. Gorio.</i>	508
<i>Bayeri (Theoph. Sigefr.) de Horis Sinicis, & Cyclo horario, Commentationes.</i>	520
<i>Bouguerii de Causa inclinationis orbitalium Planetarum Dialogi tres.</i>	226
<i>Brunetti (Franc. Xaver.) Rationes circa incómoda vel comoda,</i>	yy yy 3

I N D E X

- moda, qua expectanda sunt Manialibus Turchinis a novo S. Philippi edificio.* 637
- Calogieræ (Angeli) *Collectio Opusculorum scientiarum & philologicorum. Tomus I & II.* 254
- Capelli (Angeli) *Astrosophia numerica, sive Astronomica supplicandi ratio. Partes II.* 549
- Cellii (Andr.) *de Observationibus, pro figura Telluris determinanda in Gallia habitis, Disquisitio.* 317
- Euleri (Leonb.) *Mechanica, sive Motus scientia, analytice exposita. Tomus I.* 113
Tomus II. 262
- Jacquier (Franc.) & Th. le Seur *circa novum S. Philippi edificium Observationes Mathematica.* 636
- De l'Isle *Propositiones de Mensura Terra, in Imperio Russia peragenda.* 79
- Kœnig (Sam.) *de Centro inertia atque gravitatis Meditationumcula prima.* 34
- Leadbetter (Caroli) *Uranoscopia, sive cœlorum contemplatio.* 427
- Locke (Rich.) *Miscellanea mathematica.* 430
- Manfredii (Eustachii) *Congressus Mercurii cum Sole Bononia observatus die 11 Nov. A. 1736.* 280
- Narduccii (Thomasii) *Quantitas motus, aut vis aquarum fluentium demonstrata in diversis earum statibus.* 683
- Revillas (Diego) *Judicium, circa incommoda, qua a novo S. Philippi edificio afferri possunt Monasterio Turcœnarum, expositum.* 637
- Servanzi (Caspar) *de Mercurii novissimo infra Solem transitu.* 472
- Le Seur (Thome) & Franc. Jacquier *circa novum S. Philippi edificium Observationes Mathematica.* 636

V.

A U T O R U M

V. *Libri Historici, Geographici, &c.*

<i>Anonymi Historia universalis, ex Anglico in Belgicum translata, & observationibus aucta, per Cornel. Westerbahn.</i>	60
<i>Collectio rerum a Russis gestarum. Pars IV, V, & VI.</i>	497
<i>Supplementum ad Lexicon historicum, genealogicum, geographicum, &c. Lud. Morerü. Tomi II.</i>	567
<i>Historia Paparum, a S. Petro usque ad Benedictum XIII. Tomus V.</i>	667
<i>Bruckeri (Jac.) Supplementa Historiæ Philosophicæ.</i>	238
<i>Cantemiri (Demetrii), de Othomannici imperii amplificatione & decrementis Historia. Partes II.</i>	97
<i>Cellii (Andr.) de Observationibus, pro figura Telluris determinanda in Gallia habitis, disquisitio.</i>	317
<i>Dunodi (F. Jo.) Historia Sequanorum, Provincia Sequanensis, & Burgundorum. Tomi II.</i>	433
<i>Gebhardi (Jo. Lud. Lev.) Reges Francorum Merovingici Documentorum auctoritate asserti.</i>	364
<i>Goettenii (Gabr. Wilb.) Literata nostri temporis Europa. Pars II.</i>	90
<i>Granara (Jo. Scph.) de Antiquitate & origine urbis Romæ.</i>	15
<i>Hergott (Marquardi) Genealogia Diplomatica Augusta gentis Habsburgicæ. Pars I.</i>	1
<i>De Isle Praelectiones de Mensura Terra, in Imperio Russia peragenda.</i>	79
<i>Kœleri (Jo. Dav.) Historiarum Amœnitatum, ex Numis perceptarum, Annus 1729, seu Pars I.</i>	349
<i>Lesseri (Frid. Christian.) breves Observationes de Sigillis quibusdam Norabusanis.</i>	643
<i>Livii (T.) Historiarum ab urbe condita Libri, qui supersunt, omnes, ex ed. Arn. Drakenborchii. Tomus I & II.</i>	481
<i>De Ludewig (Jo. Petri) Reliquiæ Manuscriptorum omnis ævi Diplomatum & Monumentorum. Tomus XI.</i>	641
	Majau-

I N D E X

Majanſii (Gregor.) <i>Vita Emanuelis Martini, Eccleſia Alonenſis Decani.</i>	390
De Meiern (Jo. Gothofr.) <i>Acta Comitialia Ratiſbonenſia publica. Tomus I.</i>	385
Muratorii (Lud. Ant.) <i>Scriptores rerum Italicarum. Tomus XXVII.</i>	523
Raidelii (Georg. Mart.) <i>de Cl. Ptolemaei Geographia Commentatio.</i>	658
Reimari (Henr. Sam.) <i>de Vita & ſcriptis Jo. Alb. Fabricii Commentarius.</i>	606
Schelhornii (Jo. Georg.) <i>Amanitates Historia Eccleſiaſtica & Literaria. Tomus I.</i>	229
Schlegelii (Chriſtiani) <i>Vita Caſparis Aquile, Ducalis Gothani Antiquarii & Secretarii.</i>	376
Tatti (Primi Lud.) <i>Annales ſacri civitatis Comi, locupletati a Joſeph. Maria Stampa. Tomi III.</i>	149
Zeifchelii (Jo.) <i>Vita Chriſtiani Schlegelii.</i>	376

VI. Libri Miscellanei.

Alberti (Jo.) <i>Gloſſarium Græcum in ſacros N. Fœderis libros.</i>	298
<i>Miſcellanea critica in Gloſſas Nomicas, Suidam, Heſychium, &c.</i>	ibid.
Anacreon, <i>numeris Italicis redditus a variis.</i>	419
Anonymi <i>Superſtitiones antiquæ & hodiernæ. Tomus I.</i>	145
<i>M. Minutii Felicis pro ſe & ſtatu ſuo Epistoſa Apologetica ad F. O. M.</i>	210
<i>Dilucida repræſentatio Bibliotheca Caſarca Viennenſis.</i>	300
<i>Supplementum ad Lexicon Historicum, Genealogicum, Geographicum, &c. Lud. Morerii. Tomi II.</i>	567
Ariſtæneti <i>Epistoſa Græca, ex ed. Jo. Cornel. de Pauw.</i>	22
Averanii (Nic.) <i>Diſſ. de Menſibus Ægyptiorum, edita ab Ant. Franc. Gorio.</i>	508
	Bal-

A U T O R U M.

Balbuli (Nogari) de illustribus & Scripturarum expostitoribus libellus.	552
Baringii (Dan. Eberh.) Clavis diplomatica, tradens specimina veterum scripturarum.	502
Bayeri (Theoph. Sigfr.) de Horis Sinicis, & Cyclo horario, Commentationes.	520
Bruekeri (Jac.) Supplementa Historia philosophica.	238
Calogierz (Angeli) Collectio Opusculorum scientificorum & philologico-rum. Tomus I. & II.	254
Catonis (Dionys.) Disticha de moribus ad Filium, ex ed. Ottonis Arntzenii.	165
Cinelli (Jo. Calvodi) Bibliotheca volantis, continuata per Dionys. Andr. Saucassanum, Repostorium XXII.	240
Dresigii (Sigism. Frid.) Animadversiones in Fabri Thesaurum Latinae Linguae.	687
England (Georg.) Inquisitio in moralia veterum.	151
Eustathii, Diaconi, Commentarii in Homeri Iliadem, Latino versis, & Notis instructi ab Alex. Polito. Tomus III.	615
Fabricii (Jo. Alb.) Bibliotheca Latina mediae & infimae aetatis. Volumina IV & V.	552
Ficoroni (Francisci) Diss. de Talis & aliis instrumentis lusoribus antiquorum Romanorum.	417
Fraëlichii (Erasmi) Quatuor Tentamina in re numaria vetori.	442
Gorii (Ant. Franc.) Musaeum Etruscum. Tomus II.	94
Ex Gruberi (Jo. Dan.) literis ad F. O. M. excerpta sententia de Constitutionibus Friderici II Imp. Moguntiae A. 1235 Germanice editis, vel non editis.	71
Havercampi (Sigeb.) Sylloge Scriptorum, qui de lingua Graeco vera & recta pronuntiatione Commentarios reliquerunt.	490
Diss. de Literarum Graecarum variis in antiquis praesertim numis & marmoribus scriptura & forma.	ibid.
Heineccii (Jo. Gottlieb) Opusculorum variorum Sylloge.	68
Elementa Juris Naturae & Gentium.	572
Heinekenii (Carol. Henr.) Diss. de Sublimitate Longini.	479
Hesiodi Aesraei quae supersunt, ex ed. Thom. Robinson.	49

I N D E X

Koeleri (Jo. Dav.) <i>Historiarum Annunicatum, ex Nuntis perceptarum, Annus 1729, seu Pars I.</i>	349
Lesseri (Frid. Christian.) <i>breves Observationes de Sigillis quibusdam Nordhusanis.</i>	643
Lipenii (Marcini) <i>Bibliotheca realis juridica, demum edita & aucta a Gottl. Aug. Jenichen.</i>	579
Longini (Dionys.) <i>Liber de Sublimitate, Graece & Germanice editus a Carol. Henr. Heinekenio.</i>	479
De Ludewig (Jo. Petri) <i>Reliquia Manuscriptorum omnis aevi Diplomatum ac Monumentorum. Tomus XI.</i>	641
Martini (Eman.) <i>Epistolarum Libri XII. Tomi II.</i>	390
<i>ωςπινωδω, seu de Animi affectionibus, Liber. ibid.</i>	
Montenari (Jo.) <i>Comitis & Jo. Polenii Epistola dua critica de antiquorum Theatris & Amphitheatris.</i>	142
Moltenii (Rud. Aug.) <i>Commercium literarium clarorum Virorum. Tomus I & II.</i>	659
Olearii (Godefr.) <i>Diss. de Poetris Graecis, Supplementis variis aucta a Jo. Christian. Wolfio.</i>	533
<i>Poetarum octo, Erinnae, Myrus, Myrtidis, Corinnae, Telephae, Nossidis, Anytae, Fragmenta & Elogia, Graece & Latine, ex ed. Jo. Christian. Wolfii.</i>	533
Polenii (Jo.) <i>& Comitis Jo. Montenari Epistola dua critica de antiquorum Theatris & Amphitheatris.</i>	142
Radicati (Abb.) <i>Comitis Passerani, Collectio Libellorum curiosorum de rebus maximi momenti.</i>	360
Raidelii (Georg. Mart.) <i>de Cl. Ptolemai Geographia, ejusque Codicibus, tam MSis, quam typis expressis, Commentatio.</i>	652
Reitzius (Jo. Frid.) <i>de Ambiguis, mediis, & contrariis.</i>	109
Sarisberienfis (Jo.) <i>Carmen de Membris conspirantibus.</i>	552
Sigonii (Carol.) <i>Opera omnia, collecta a Phil. Argelato.</i>	Tomus IV
	& V. 242
	Tomus VI. 380
Theophrasti <i>Characteres sibiici, ex ed. Jo. Cornel. de Pauw.</i>	296
Vogtii (Jo.) <i>Catalogus historico-criticus librorum rariorum, accurante Jano Librario.</i>	657
	Wolfii

A U T O R U M

<i>Wolfii (Christiani) Theologia naturalis, methodo scientifica pertractata.</i>	772
<i>Pars I.</i>	572
<i>Pars II.</i>	623
<i>Wolfii (Christoph.) in Ge. Englandi Inquisitionem in moralia veterum Nata ac Observationes.</i>	162
<i>Xenophontis Memorabilium Socratis dictorum Libri IV, ex ed. Jo. Aug. Ernestii.</i>	73

I N D E X

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

<p>Abazardi (Patri) vita & scripta. 560</p> <p>Abbreviationes medii aevi descriptae. 563 seq.</p> <p>Accendo, vox ambigua. cum de auro dicitur, quid denotet? 695</p> <p>Accensorum nomen unde? 457</p> <p>Accentus an praefixis Graecis nulli fuerint? 541</p> <p>Acceptus, vox ambigua. 112</p> <p>Acies, vox, an bellum denotet? 688</p> <p>Acroama de ipso histrione dicitur. 696</p> <p>Acta Eruditorum a Riccati accusatione vindicata. 258</p> <p>Actiones mala quae per se iusta & iniusta an dentur? 574</p> <p>Actioni aequalis & contraria est re-actio. 361</p>	<p>Admiratio, vox ambigua. 110</p> <p>Adomandi Reges vetustissima consuetudo. 67</p> <p>Advocare an sit causa orare & 688</p> <p>Advocatus quatuor nobilitatis dicendus? 366</p> <p> ejus dignitas & requisita. ibid.</p> <p>Edificiorum altis oppositorum incommoda. 637</p> <p> umbra quomodo definienda? 638</p> <p>Aegyptiorum corruptissimus Deorum cultus. 157. 184 seq.</p> <p> menses descripti. 509</p> <p>Aequinoctiorum processionis causa. 228</p> <p>Affectuum humorum historia. 408</p> <p>Africanarum plantarum catalogi. 518</p>
--	---

Z z z z a

Aga-

I N D E X

<i>Agabo an sit servus?</i>	698	<i>Amitia veterum paganorum lau-</i>	
<i>Albalinii, urbis, historia descripta.</i>		<i>data.</i>	155 seq.
	498	<i>Amor, principium Juris Natura.</i>	
<i>Alberti Aulricani proles & poster.</i>			599 seq.
	II	<i>Amphithestemonum antiquorum for-</i>	
<i>(Jo.) laudatus.</i>	299	<i>ma & structura.</i>	143
<i>Albinus (Bern. Siegf.) laudatus.</i>		<i>Amputatio pedis feliciter imbuta.</i>	
	258 seq.		635
<i>Alphonsus (Joan.) plagiarus.</i>	401	<i>Anacron Isobrocomersus.</i>	419 seq.
<i>ejus Diff. de</i>		<i>ejus vita.</i>	ibid.
<i>Theatro Saguntino parvi asti-</i>	ibid.	<i>a variis illustratus.</i>	420
<i>manda.</i>		<i>Aneurismatis cura descripta.</i>	635
<i>Alemaniae veteris Comitatus recen-</i>		<i>Anglia an sola optimorum ingenio-</i>	
<i>siti.</i>	5	<i>rum genitrix?</i>	151
<i>Alexandria naves descripti.</i>	510	<i>Dei starum plena.</i>	162 seq.
<i>Alfredi, Regis Anglia, memoria in</i>		<i>scis olim instituta.</i>	163
<i>numo conservata.</i>	353	<i>Anguli Ecliptica & Aequatoris mu-</i>	
<i>Algebraicarum demonstrationum spe-</i>		<i>tatio.</i>	228
<i>cimen ex Euclide.</i>	596	<i>Animi affectiones explicata.</i>	408
<i>De Allato (Petr.) vita & scripta.</i>		<i>De Anthologia Graeca Auctoris Diff.</i>	
	560	<i>edita.</i>	403 seq.
<i>Alphabeta nonnulla medii aevi.</i>	506	<i>Anthropomorphitae qui?</i>	630
<i>Alfatiam nunc Duces, nunc Comites,</i>		<i>Anthropophagiae inter Christianos</i>	
<i>nunc Landgraevi, rexerunt.</i>	7	<i>receptenda consilium.</i>	361
<i>Athalteorum (Jo. Bapt. & Hieron.)</i>		<i>Ahytæ Carmina denuo edita.</i>	535
<i>fratrum notitia suppeditata.</i>		<i>In Apocalypsim Commentarius pro-</i>	
	259	<i>missus.</i>	22
<i>Ambiguae voces nam dentur?</i>	110	<i>Apocalypsis ad Epistola modum</i>	
<i>quid sint?</i>	ibid.	<i>conscripita est.</i>	19
<i>ab obscuris quomo-</i>		<i>Commentario illustra-</i>	
<i>do differant?</i>	111	<i>ta.</i>	18 seq.
<i>earum causa.</i>	ibid.	<i>Aponi (Petri) vita & scripta.</i>	
<i>collecta.</i>	111 seq.		560
<i>Americanorum ritus sacri descri-</i>		<i>Apostolorum historia descripta.</i>	
<i>pti.</i>	530		540

De

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

<i>De Apostatone Babini sacerdotali</i>	<i>Athanasius quæ olim fors fuerint?</i>
<i>Diff.</i> 69	ibid.
<i>Aquarum fluentium vis sive quantitas motus.</i> 683	<i>Athaus an sit, qui, Deum se noscitur,</i>
<i>Aquaviva (Franc.) laudatus.</i> 406	<i>diuis? 223</i>
<i>Aquila (Casp.) visa & in rem sacram merita.</i> 376 seq.	<i>Athletice vivere, proverbium illustratum.</i> 55
<i>De Aquilio (Corn. Gallo) Diff.</i> 70	<i>Attractiones Newtonianæ defensione.</i> 227
<i>Argelati (Phil.) in Opera Sigonii merita.</i> 380 seq.	<i>Atwelli (Josephi) de morte Hæfodi sententia.</i> 51
<i>Aristænetus, Epistoliarum scriptor, quis fuerit?</i> 22	<i>Auditus vitæ unde? quomodo tollenda? 310</i>
<i>ejus Epistola num inventus commoda scripta? 23</i>	<i>Augustanæ urbis civis clari recentis.</i> 378
<i>a variis edita.</i> ibid.	<i>Autochiria quædam modo legita.</i> 668
<i>loca quædam commendata.</i> 24 seq.	<i>Avtodidacti exemplum.</i> 407
<i>peffime tractatus a Pavio.</i> 25	<i>Axis planetarum parallelismus.</i> 229
<i>Arntzenii (Ottonis) in Catonis Disticha merita.</i> 106	<i>De Azyro & fermentato pane in Cena Domini controversia descripta.</i> 285 seq.
<i>Assicurari merces quando possint?</i> 206	
<i>Asserani (Joseph. Simoni) in Ephr. Syrus merita.</i> 289	
<i>Athanasius an fuerit autor Enarrationis Symboli Apostolici?</i> 605	
<i>Athei quatenus fuerint Stoici? qui sint?</i> 239 629	
<i>Atheismus debellatus.</i> 629 seq.	
<i>Ad Atheismum an Medicina ducat?</i> 220 seq.	
<i>Atheniensium republica illustrata.</i> 244 seq.	
	B.
	<i>Baieri (Jo. Dav.) vita.</i> 90
	<i>Balbuli (Nögers) de S. Scripturæ expostoribus liber editus.</i> 559
	<i>Bapianensium religio descripta.</i> 531
	<i>Baringius (Dan. Eberh.) laudatus.</i> 502
	<i>ejus scripta promissa.</i> 508
	<i>Barthius (Casp.) inebrianti tractatus a Pavio.</i> 25
	<i>Belgicæ quædam voces ambiguae.</i> 118
	<i>Bel-</i>

I N D E X

Belgici Juris quaestiones quaedam explicata. 207 seq.	Bodinus (Jo.) gravis Conjecti ad versarius. 453
Bellarmini (Rob.) Admonitio ad Episcopum Theopensem de novo edita. 202	Bodmeria quid sit? 38
Belli definitio. 203	Bohemiae Chronicon de novo editum. 643
indubitio an sit necessaria? ibid.	Boili, Angli imperatoris, systema verminum humanorum descriptum. 257
Benedico, verbi, virtus constructio. 689	Bonaventurae in Ordinem Minorum merita. 197
Benefactum, vox, quid denotet? ibid.	Bonitas Deo qua competat? 576
Beneficium, vox ambigua. 112	Bonus, vox ambigua. 112
Berengarii II, ultimi Italiae Regis, memoriae in nummo conservata. 356	Brachium an denotet auxilium? 690
Berno urbis memoria in thalero conservata. 360	Brachmannorum ritus sacri descripti. 532
Bernholdi (Jo. Balb.) vita. 90	Brema an sit civitas Imperialis? 387- 389
Bortrami (Jo. Frid.) vita. 90	Brifacensis obsidionis memoria in nummo conservata. 359
Beyschlagii (Frid. Jac.) vita. 90	Brisgoviz pagi notitia suppeditata. 6
Bezae (Theod.) de germana pronuntiatione Graeca lingua liber recensus. 490	Browne (Thom.) ab Athesismi crimine liberatur. 224
Bibliotheca Caesarea Vindobonensis in arte representata. 900 seq.	Bruckneri (Gual. Henr.) vita. 91
Birclonam Comitatus descripti. 6	Lo Bruu (Petr.) Historia critica aethnum superstitionum de novo edita. 145
Breslensis (Petr.) vita & scripta. 560	vita & scripta. 146
Blanchini (Jos.) Apologia pro libro suo edita. 258	Brunsvicensium Scripserum Notitia promissa. 508
Blanci (Horat.) in Sigonii Hist. Ecclief. Prolegomena laudata. 243	Collectio ibid.
In Boccaccii Decameronem Observationes editae. 257	promissa. 508
Bochartus (Sam.) laudatus. 405	Buddaeae Philosophiae arcana. 662
	Eudaei

RERUM NOTATU BIGNIORUM.

Budari (<i>Christ. Gualter</i>) <i>vita.</i>	91	Calogiera (<i>Angelus</i>) <i>laudatus.</i>	254
	<i>elogium.</i> 335	Calones & <i>lixa qui sint?</i>	696
Budrioli (<i>Andr.</i>) <i>scripta quadam</i>		<i>De Cambialis negotiationis: vitiois</i>	
<i>minora edita.</i>	240	<i>Diff.</i>	70
Bullæ <i>varie Pontificum editæ.</i>	193	Campiani (<i>Edmundi</i>) <i>de Concilio</i>	
<i>De Bünau (Henr.) vita.</i>	91	<i>Tridentino Judicium demum editum, & sub judicium vocatum.</i>	231
Burgiä (<i>Jo. Frid.</i>) <i>vita.</i>	90	Canis, <i>symbolum Prophetæ.</i>	421
Burgundiam <i>Trans-Juramam qui</i>		Canegieteri (<i>Henr.</i>) <i>de Distichis</i>	
<i>olim Comes exercitus?</i>	5	<i>Canonis sententia, & Bocherinnæ</i>	
Burgundorum <i>historia descripta.</i>	433 seq.	<i>diversa.</i>	108
Burmannus (<i>Jo.</i>) <i>plantarum Zey-</i>		Canonis <i>N. Testamenti historia.</i>	543
<i>lanicarum diligens vestigator.</i>	511	Cantemiri (<i>Demetrii Principis; vñ</i>	
<i>Van Bynckerhook (Cornel.) lauda-</i>	203	<i>ta.</i>	99
<i>tus.</i>		<i>in literas me-</i>	
C	C.	<i>vita.</i>	100 seq.
<i>licera, in Diplomatis quid</i>		<i>Octomanni</i>	
<i>denotet?</i>	505	<i>Imperii historia laudata.</i>	104
Cachemia <i>unde?</i>	313		seq.
<i>ejus cura.</i>	ibid.	Canuti <i>M. Regis Angliæ, memoria</i>	
<i>utrina unde?</i>	314	<i>in memis conservata.</i>	354 seq.
<i>ejus cura.</i>	ibid.	Cardanus (<i>Hieron.</i>) <i>ab atheismi</i>	
Cadnorum & <i>vocantium bonorum</i>		<i>crimine liberatus.</i>	222
<i>indoles.</i>	92	Carokus <i>VI literarum amantissimus</i>	
Cassaralli (<i>N.</i>) <i>Differationes tres</i>		<i>Imperator.</i>	301
<i>editæ.</i>	259	De Carpineo (<i>Casp.</i>) <i>ad Confessa-</i>	
De Caipha, <i>ejusque vaticinio, Diff.</i>	88	<i>rios Admonitio Latine versa.</i>	206
<i>In Calculo vasica acus inventa.</i>	635	De Caselii (<i>Jo.</i>) <i>Episcopis judicium.</i>	660
Caldani, <i>Chaluyceorum Principis,</i>			
<i>res gesta.</i>	501	Casotti (<i>Jo. Bapt.</i>) <i>de historia ur-</i>	
Cakmani (<i>Augustin.</i>) <i>in Scripturam</i>		<i>bis Prætoris Epistola edita.</i>	256
<i>S. Commentarii laudati.</i>	407		256
			Cal.

I N D E X

<i>Cassianiana Teulburis dimensio in du- bium vocata.</i>	320	<i>De Christi nationis gentibus ori- Diff.</i>	69
<i>Catonis Disticha de rebus edita.</i>	105	<i>Christiana doctrina omnis moralis doctrina verus fons.</i>	152 seq.
<i>loci quadam emendata.</i>	106 seq.	<i>Inser Christianos eos. sunt vari vir- tutum cultores?</i>	161
<i>an recte Catoni tri- buantur?</i>	108	<i>Ciceroni J. C. nomen assertum.</i>	190
<i>Catonum vitia detecta.</i>	160	<i>Cicero (Matthias) de Ferdinandi I obitu Epistola s. Mado edita.</i>	233
<i>Causa, vix, an dentioe mortuum?</i>	690	<i>de eo singula- ria.</i>	ibid.
<i>Celsidionus cuius Ecclesie Episcopus fuerit?</i>	441	<i>Civis Romani a penis certis im- munitas.</i>	600
<i>Celi (Cornel.) aliquando edendi consilium.</i>	110	<i>Ciurelix (Anton.) Fantucci, in Con- silio Tridentino vaticinium.</i>	233
<i>Centrum gravitatis & inertiae.</i>	36	<i>Clementis XI Orationes recensita.</i>	249
<i>commune gravitatis sem- per quiescit aut movetur unifor- miter in directum.</i>	41	<i>vita descripta.</i>	670
<i>Ceres rubra quando primum Sigil- la impressa?</i>	644	<i>seq.</i>	
<i>Coratini (Jac.) de Sono literarum liber recensus.</i>	490	<i>in literas amor.</i>	671
<i>Cerevisiam coquendi jus olim omni- bus commune.</i>	28	<i>Cleticus (Jo.) refutatus.</i>	52, 63
<i>Cerimoniarum gentium sacrae figuris aeneis representatae.</i>	337 seq. 529 seq.	<i>Cochlæi (Jo.) scripta tria laudata.</i>	240
<i>Chalcidius, Philosophus, num fuerit Christianus?</i>	239	<i>nomen an a Germani- co Læffel?</i>	578
<i>Chemice ortus & progressus descri- ptus.</i>	679 seq.	<i>De Collegiarum & corporum apud Romanos origine Diff.</i>	70
<i>principia explicata.</i>	680	<i>Comensis urbis historia descri- pta.</i>	149 seq.
<i>De Chiffletii (Jo. Jac.) Historia Burgundorum iudicium.</i>	434	<i>De Cometicis systema Tybolicum refutatum.</i>	660
<i>Christi concilio montana a paganis multis laudata.</i>	176	<i>Comitum pascas in Belgio quan- do cessaverit?</i>	207
		<i>Ad Compendium feribendum quid requiritur?</i>	367
			Con-

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

Conclamo etiam de uno homine di- citur.	697	Crucis supplicium olim excofum.	601
Concubinatus olim inter Clericos usitatus.	379	olim in Sigillis usus.	648
De Conringio (Herm.) singularia.	661	Cubi duplicatio nova falsa.	432
Constitutiones Moguntina anni 1235 an Germanice fuerint edi- tae?	71	Cudworthus refutatus.	239
Imperatorum an- tiqua Commentario illustrata.	92 seq.	Cujacius (Jac.) refutatus.	251
Consultare cum Accusativo & Da- tivo jungitur.	698	ejus adversariorum notitia suppeditata,	452 seq.
Controversia eruditorum vivida an injuriis sint accensenda?	424	Curionis (Caelii. Sen.) de sua e vin- culis liberatione Dialogus demuo editus.	295
Cope (Henr.) laudatus.	74	Curva pressioni aequalis.	269
Cor & pulmones embryonis ad ex- amen revocati.	316	recessus & accessus aequali- bus.	ibid.
De Corano singularia.	612 seq.	Curvae brachystochrona.	269. 276
Corinthæ Carmina demuo edita.	535	tautochrone.	272. 276
Coronatio Regis Romanorum de- scripta.	386	Curvarum synchronarum confide- ratio.	266. 277
Corporis animalis partes solidae ex- plicata.	138	Cyclus horarius Sinicus.	521
Corpus a pluribus potentiis sollici- tatum.	120	animalium Sinicus.	ibid.
Cottæ (Jo. Frid.) vita.	91	Cypriani (Erm. Sal.) vita.	90
Creatio divina demonstrata.	576	D.	
seq. 626 seq.		Davidis II, Regis Scotia, memo- ria in numo conservata.	355
In Creaturas quale jus Deo compe- tat?	578	Defensiones rerum quomodo sla- boranda?	424
Crescentii Cardinalis litera e M ^o do edita.	232	Deistæ defensi.	361
Criminalis Juris Institutiones pro- missa.	33	qui sint?	630
		Deistarum ferax inprimis M. Bri- tannia.	164
		Delirium in quo consistat?	310
		quomodo curandum?	311
		Denarius S. Petri Pontifici ab An- glis solutus.	352
		De Deo sententia paganorum.	157
		Aaa aa	Deo-

I N D E X

Deorum plurimum unde apud paganos origo? 183	Dierum solarium inequalitas ex duplici causa. 428
cultus omnibus fere gentibus communis. 338	Dietericus (Jo. Georg. Nic.) laudatus. 219
Desidia maris apud Apulejum quid denotet? 698	Diphthongorum quot sint genera? 492
Deum verum an omnes olim gentes sub fictis notionibus coluerint? 182	In Diplomate qua imprimis requirenda? 3
Deus quid sit? 224. 571	Diplomaticæ Germanorum lites descriptæ. 507
ejus attributa ex ratione demonstrata. 572 seq. 623 seq.	Diplomatium notitia commendata. 2 nota descripta. 3
intellectus qualis? 572. 625 seq.	Germanicorum primum quo anno conditum? ibid.
præscientia demonstrata. ibid.	parum accurate editorum specimina. 504
ratio que sit? ibid.	ultra ter mille Volumina in Bibliotheca Ludewigiana. 643
potentia & voluntas. 573. 625 seq.	Divitiarum contentus in præcis paganis laudatus. 155
decreta omnia ab æterno. 574	Dolæ urbis antiquitas vestigata. 436 seq.
sapientia & bonitas demonstrata. 575 seq.	Dominica dies an sit prima hebdomadis dies? 18
creatio & providentia demonstrata. 576 seq. 626 seq.	S. Dominici verus ortus. 562
in creaturas jus demonstratum. 578	Dominium eminentes quando exerceri possit? 208
voluntas, principium Juris Nat. 593	Domitii (Cn.) factum laudatum. 153 seq. 172
De Dextri (Flavii) Chronico Hispania judicium. 405	Donellus (Hugo) gravis Cujacii adversarius. 453
Deylingii (Salom.) vita. 90	Drakenborchii (Arn.) in Livium merita. 483 seq.
Diaconi (Pauli) vita & scripta. 559	Drefigii (Sigism. Frid.) in Fabri
Dix, Insula, descripta. 690	The-
Didymi Scholia in Homerum Anonymo cuidam tribuenda. 617	

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

<i>Theſaurum Annotationes edita.</i>	Embryonis cor & pulmones ad ex-
688 ſeq.	amen revocati. 316
Druidæ <i>Metemphychoſin docuerunt.</i>	Engavius (Jo. Rud.) <i>laudatus.</i> 27
239	<i>ejus Jurispru-</i>
Duarenus (Franc.) <i>gravis Cujacii</i>	<i>deniæ criminalis Inſtitutiones</i>
<i>adverſarius.</i> 453	<i>promiſſa.</i> 37
Ducatus aureus <i>Maria, Hungaro-</i>	Engelſchallii (Car. Frid.) <i>vita.</i> 90
<i>rum regina.</i> 350 ſeq.	<i>In Englandi (Georg.) Moralia ve-</i>
<i>Ducis Galeatii Ma-</i>	<i>terum Annotationes Wolliana.</i>
<i>ria Sfortia.</i> 359	164 ſeq.
<i>Sophia, Electricis</i>	Entis <i>neceſſarii exiſtentiæ demon-</i>
<i>Saxonia.</i> <i>ibid.</i>	<i>ſtrata.</i> 572. 623.
<i>Gerlaci, Elect. Mo-</i>	Ephemerides <i>Sinica.</i> 522
<i>guntini.</i> 360	Epicureorum <i>dogmata.</i> 631
	Epicuri <i>philofophia an defendi poſ-</i>
	<i>ſit?</i> 239.
E	Epifcopalis <i>muneris ratio & digni-</i>
E	<i>tas.</i> 199
<i>ccleſiæ ſeptem in Apocalypſi quid</i>	Epiftoiarum <i>ſeptem Apocalypſica-</i>
<i>denotent?</i> 19	<i>rum argumeta.</i> 21
<i>antiquioris ſata deſcri-</i>	<i>edendarum qualis ef-</i>
<i>pta.</i> 476 ſeq.	<i>ſe ſcopus debeat?</i> 659
Ab Eckhart (Jo. Georg.) <i>ad Paſſio-</i>	Equidem, <i>particula, an primæ tan-</i>
<i>neum Epiftoia edita.</i> 200 ſeq.	<i>tum perſonæ jungatur?</i> 397
<i>magnus reli-</i>	Eritæ <i>Carmina denuo edita.</i> 534
<i>gionis & pictatis affectator.</i> 201	Erneſti (Jo. Aug.) <i>in Libros Memo-</i>
Ecliptes <i>ſolares quomodo computan-</i>	<i>rabilium Socratis merita.</i> 55 ſeq.
<i>da?</i> 430	Etruſcæ <i>antiquitates deſcriptæ.</i> 95
Ecliptium <i>nova doctrina.</i> 550	Evangeliftarum <i>hiſtoria deſcripta.</i>
Elementa <i>in corpore animali quæ?</i>	540
137	<i>In Euchariſtia ſine azymis, an fer-</i>
Blongatio <i>Veneris & Mercurii</i>	<i>mentatus, panis adhibendus?</i>
<i>maxima.</i> 429	285 ſeq.
Ad <i>Eloquentiam quantum condu-</i>	Euclidis <i>quædam demonſtratio im-</i>
<i>cant liberales artes?</i> 616	<i>probata.</i> 597
Emblemata <i>Scripturæ S. collecta.</i>	
237 ſeq.	

I N D E X

Eugenii IV <i>Papa memoria in num- mo conservata.</i>	356	Feudale <i>Jus quomodo cum fructu tractandam?</i>	367
Eugubina <i>tabula explicata.</i>	95	<i>in compendio tradi- tum.</i>	ibid.
Euripidis <i>lectio interpreti N. T. commendata.</i>	601	<i>ejus scriptores recen- siti.</i>	358
Eustathii <i>loci varia illustrata.</i>	616	<i>fontes.</i>	ibid.
<i>seq.</i>		Feudum <i>quid sit?</i>	369
Exauctio, <i>an sit idem, ac precibus annuere?</i>	699	Feuerlini (<i>Jac. Wilb.</i>) <i>vita.</i>	90
		Flatulentiae <i>intestinarum unde? quomodo tol- lenda?</i>	313 ibid.
F	F.	Focus <i>idem ac ara.</i>	699
Faber (<i>Ant.</i>) <i>Cujacii adversarius.</i>	455	Fodinarum <i>jus quibus competat apud Germanos?</i>	30.
Fabia <i>lex de Plagiaris cum Porcia non confundenda.</i>	250	Foetus <i>humani ossa descripta, & in are expressa.</i>	260 seq.
In Fabri (<i>Bas.</i>) <i>Thesaurum Annota- tiones criticae.</i>	688 seq.	Per Fo-Hi, <i>Tzinensium Imp. pri- mum, quis designetur?</i>	65
Fabricii (<i>Jo. Alb.</i>) <i>character animi expressus.</i>	554 seq.	Fonseca (<i>Joseph. Maria</i>) <i>in Wad- dingi Annales Minorum merita.</i>	193
<i>vita & scripta.</i>	607 seq.	De Formulata <i>veterum Romano- rum Jurisprudencia Oratio.</i>	70
Fachius (<i>Bern.</i>) <i>Planisphaerologii no- vi artifex.</i>	256	Fornerius (<i>Guil.</i>) <i>Cujacii adver- sarius.</i>	454
Fabres <i>nervosa qua?</i>	636	S. Francisci <i>Ordinis Historia. ple- nior edita.</i>	194
Fatalismus <i>quotuplex?</i>	630	<i>vita.</i>	195 seq.
Febri catarrhalis <i>nausarum Rus- sicorum explicata.</i>	79	<i>canonizatio.</i>	196
Febrium <i>natura & causa explicata.</i>	134 seq.	Francorum <i>Reges Merovingici ex documentis eruti.</i>	365
Felix <i>an eum denotet, qui alios felices facit?</i>	691	Freherus (<i>Marqu.</i>) <i>an fuerit Cujacii adversarius?</i>	455
Ferrum <i>an Hesiodi aetate cognitum fuerit?</i>	53	Frickii (<i>Jo.</i>) <i>vita.</i>	90
Fenda <i>officialium hereditariorum Germania qua?</i>	333		
<i>horum origo.</i>	369		
			A Fritsch

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

<i>A</i> Fritsch (Th.) <i>aurco torques ab Imp. donatus.</i>	591	Gigantum <i>an gentes integra omnino exstiterint?</i>	64
Froelich (Erasmus) <i>laudatus.</i>	443	Glafey (Adami Frid.) <i>vita.</i>	91
Furnesterus (Zach.) <i>an fuerit Cujacii adversarius?</i>	455	Glossarium Græcum in N. Testam. editum.	299
G.		Golii <i>Lexicon Arabicum laudatum.</i>	613
Gzrtneri (Car. Wilb.) <i>vita.</i>	91	De Goluti (Lud.) <i>Historia Burgundorum judicium.</i>	434
Gzsum, <i>teli genus, illustratum.</i>	397	Gonorrhœa <i>unde?</i>	314
Galenus (Claud.) <i>ab Atheismi crimine liberatus.</i>	222	<i>ejus cura.</i>	ibid.
Galli <i>quales se gesserint in bello Valentino?</i>	406	Gordonius (Franc. Marsus) <i>Cujacii adversarius.</i>	455
Gangræna <i>cortice peruviano curata.</i>	632	Gorii (Ant. Franc.) <i>Museum Estruscum descriptum.</i>	94 seq.
Gebhardi (Jo. Lud. Lev.) <i>laudatus.</i>	364	<i>Florentinum laudatum.</i>	508
<i>ejus Opus promissum.</i>	ibid.	<i>in Diff. Nic. Averanii merita.</i>	ibid.
Gemmæ <i>dua explicata.</i>	401	Gothofredi (Jac.) <i>Opera affecta.</i>	667
Gendræus (Claud.) <i>inoptus Cujacii adversarius.</i>	455	Gottschedii (Jo. Christoph.) <i>vita.</i>	91
Generatim, <i>vocula, quid denotet?</i>	699	Gottschlingii (Casp.) <i>vita.</i>	ibid.
Geographia <i>N. Testamenti illustrata.</i>	542	Græcæ <i>lingue pronuntiatio recta quomodo obtinenda?</i>	492
Gerhardo (Ephr.) <i>Diff. quadam vindicata.</i>	590	Græcarum <i>literarum hoc auro contentus unde?</i>	54
Germani (Jo.) <i>vita Philippi Boni, Burg. Ducis, edita.</i>	642	<i>varia scriptura ex numis demonstrata.</i>	490. 492 seq.
Germanica <i>lingua quando primum in judiciis usitata?</i>	72	<i>necessitas demonstrata.</i>	616
Germanici <i>Juris Elementa tradita.</i>	27 seq.	Græci <i>Autores qua ratione edendi?</i>	
Germanorum <i>nomina misere transformare solent Galli.</i>	570	Gravinae (Jan. Vinc.) <i>Origines Juris Civilis laudata.</i>	405
		<i>denovo edita.</i>	456
		<i>vita.</i>	ibid.
		Aaa a a 3	Græ-

I N D E X

Gravinæ (Jano Vinc.) plagium im- merito objectum. 457	Hallbæuri (Frid. Andr.) vita. 91
Gravitatis & inertia. centrum coin- cidit. 36	Harna, vocabulum, quid notet? 424
Gregorîi XIII Pont. vita descripta. 669 seq.	Harenbergii (Jo. Christoph.) scripta quadam recensita. 662
Grodeckii (Gabr.) scripta. 611	Havercambi (Sigeb.) in literas Gre- cas merita. 490 seq.
Gruteri (Jani) Lampas critica de- nuo edita. 335	Hegiræ cum Christiana æra com- paranda ratio. 101
Gugel quid denotet? 355	Heineccius (Jo. Gottlieb) laudatus. 26. 68 seq.
A Guttenberg (Ge. Herm.) vita & elogium. 233 seq.	Juris Ju- stinianæ strenuus defensor. 66 seq. de Jure Natura præclare meritis. 592 seq. ejus cum Pagenstechero controversia. 679 (Jo. Mich.) defensus. 217
H H.	Heinekenius (Car. Henr.) laudatus. 479 ejus in Lon- ginum merita. ibid.
Habere rem cum aliquo, an sit negotiarî? 691	De Helmstadio funditus delendo consilium Brunsvicensium. 660
De Habitu Apostolorum sacerdotali Diff. 69	Helvetiorum Historia ecclesiastica, illustrata. 198 seq.
Habspurg nominis origo. 7	Helvigii (Joach. Andr.) vita. 91
Habspurgensis Comitatus in Argovia descriptus. ibid.	Herculis gesta in numis represen- tata. 448 filius an fuerit Iolau? 692
Habspurgicæ domus origo an ab Ita, Radebotonis conjuge? 4	Hergott (Marqu.) laudatus. 2
gentis que olim terra & possessiones? 6	Hermannus (Jo. Godofr.) laudatus. 285 Her-
genealogia illu- strata. 1 seq.	
Sigilla & insi- gnia explicata. 8	
ex Diplomati- bus deducta. 9 seq.	
in tabula re- presentata. 9	
Habspurgicarum rerum Historia MStæ. 5	
Halcyonîi dies unde dicti? 691	

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

- Hertelii (Jo. Frid.) <i>vita.</i>	91	Hoffinanni (Leonb.) <i>vita.</i>	<i>ibid.</i>
Hesiodus <i>in Anglia recens editus.</i>	49	(Car. Gottlob) <i>in Pristii</i>	
<i>ejus vita & scripta.</i>	50	<i>Introductionem in N. Test. merita.</i>	
<i>atas in qua tempora</i>			538 seq.
<i>incidat?</i>	50 seq.	Van den Honert <i>Commentarius in</i>	
<i>Homerum an atate supe-</i>		<i>Apocalypsin promissus.</i>	22
<i>ret?</i>	51	Horarius <i>lunaris, instrumentum.</i>	
<i>loci quadam emen-</i>			551
<i>data.</i>	51 seq.	Hofstibus <i>quantum liceat in bona</i>	
Hesychiani <i>Lexici nova editio pro-</i>		<i>alterius, hostis?</i>	204
<i>missa.</i>	298	Hotomannus (Franc.) <i>Cujacii ad-</i>	
Heumannus (Christoph. Aug.) <i>iri-</i>		<i>versarius.</i>	454
<i>tavum habet Casp. Aquilam.</i>	378	S. Huberti <i>cultus supersticiosus.</i>	148
Hieronymi (Car.) <i>de Monstro hu-</i>		<i>Equitum historia descri-</i>	
<i>mano singulari Epistola edita.</i>		<i>pta.</i>	<i>ibid.</i>
	259	De Hübneri (Jo.) <i>versione libri Kem-</i>	
Hilfcheri (Sim. Paul.) <i>vita.</i>	91	<i>pisiani singularia.</i>	556
Hippocratis <i>de signis eventuum eru-</i>		Humorum <i>in corpore humano ratio</i>	
<i>endis sententia examinata.</i>	74	<i>explicata.</i>	137
<i>prædictiones medica</i>		Hydrops <i>unde?</i>	313
<i>quem usum præbeant medicis?</i>	75	<i>ejus cura.</i>	<i>ibid.</i>
<i>de atheismo postulati,</i>			
<i>defensio.</i>	222	I.	
Hirtio <i>qui tribuuntur libri tres, an</i>		J acturæ <i>denotant largitiones.</i>	700
<i>sint ejusdem?</i>	403	<i>Sub Jani nomine quis lateat?</i>	17
Hispania <i>barbaria adhuc nimis a-</i>		Jansenistarum & Molinistarum <i>con-</i>	
<i>mans.</i>	390 seq. 393. 399 seq.	<i>troverfa unde?</i>	672
Historiam <i>universalem scribendi in-</i>		Jantkii (Jo. Jac.) <i>vita.</i>	92
<i>stitutum Anglorum.</i>	60 seq.	Icterus <i>unde?</i>	312
Hockeri (Jo. Lud.) <i>vita.</i>	90	<i>ejus cura.</i>	<i>ibid.</i>
Hoffmanni (Frid.) <i>vita.</i>	<i>ibid.</i>	Idealistæ <i>qui?</i>	631
<i>laudes.</i>	303	Jenichii (Gottlob Aug.) <i>in Lipenii Bi-</i>	
<i>Opera omnia</i>		<i>bliothecam juridicam merita.</i>	
<i>promissa.</i>	336		580 seq.
(Gosbofr. Aug.) <i>vita.</i>		Jesuitarum <i>nomen ante Jesuitas co-</i>	
	91	<i>gnitum.</i>	234
			Ignes

I N D E X

<i>Ignes lambentes corporum animato- rum.</i>	257	Inscriptiones nonnullæ ex Transyl- vania allatæ.	615
<i>Illuminatorum secta descripta.</i>	672	Insignia quando primum Diplomati- bus addita?	3
<i>Imitationis oratorie præcepta.</i>	398	Insinuare idem est ac initiare.	702
<i>Immortalis de homine vivente dici- tur.</i>	701	Instrumenta duo nova ad eclipses desiniendas.	551
<i>Imperare sibi, quid denotet?</i>	692	ad motus cælestes desini- endos.	ibid.
<i>Cum Imperio esse, quid denotet?</i>	ibid.	Intellectus Deo qualis competat?	572. 624 seq.
<i>Imperium idem, ac exercitus.</i>	701	Intercalandi ratio apud Sinenses.	522
<i>Incendo, vox ambigua.</i>	112	Intestinum duodenum descriptum.	633
<i>De Incessu, animi indice, Diss.</i>	69	Joachimi, Abbatis Sec. XII, vita & scripta.	553
<i>Inclinationis orbitalium Planetarum causa.</i>	227	Jocheri (Christ. Gottl.) vita.	91
<i>Indorum Orientalium ritus sacri descripti.</i>	531 seq.	In Joëlem novus Commentarius edi- tus.	618 seq.
	Dii descripti.	Iselii (Jac. Christoph.) in Carmen quoddam antiquum Nota edita.	235
	532 seq.	Isernodorum unde dictum? ejus antiquitas illu- strata.	440 ibid.
<i>Inertiz vis & centrum.</i>	34. 120	Isidori (Hispalensis) vita & scri- pta.	555
<i>& gravitatis centrum in quovis corporum systemate coin- cidit.</i>	36	(Mercatoris) vita & scri- pta.	ibid.
<i>Infamia major & minor quibus olim apud Germanos iniusta?</i>	39	Italia an omnium nationum Transal- pinarum magistra?	258
<i>Infelix, vocis, activa significatio.</i>	702	Italiz Antiquitates medii ævi præ- missæ.	526
<i>Injuria an accensenda sine erudito- rum controversia?</i>	424	Italicarum rerum Scriptores novi editi.	527 seq.
<i>Inquisitio Pontificiorum descripta.</i>	343		Itoc
<i>Inscriptio arcus Septimii Severi ex- plicata.</i>	258		
<i>Saguntina explicata.</i>	401		
<i>Romana rarior explicata.</i>	402		
<i>Marti Segemoni posita.</i>	499 seq.		

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

Iter facere quid denotet? 703
 Judæorum ritus sacri descripti. 339
 De Judicantium circa reorum con-
 fessiones religione Diff. 70
 Judicium idem ac testamentum. 703
 Juliani (Savii) historia explicata. 70
 De Jureconsultis semidoctis Diff. ib.
 reformationi eccle-
 siae praludentibus Diff. ibid.
 Jureconsultorum triplex genus. 674
 Juris Germanici elementa explica-
 ta. 27 seq.
 Romani Corpus recens editum.
 66
 a calumniis
 vindicatum. ibid.
 Feudalis elementa explicata.
 367 seq.
 Natura principium quale?
 593
 De Jurisdictionis patrimonialis ori-
 gine Diff. 70
 De Jurisjurandi suppletorii lubrici-
 tate Diff. ibid.
 De Jurisprudencia Romanorum for-
 mularia Orat. ibid.
 Justiniani Imp. fama vindicata. 67
 De Juventio (P. Celfo) Diff. 70

K Kemmerichii (Diet. Herm.) vita. 91
 De Kempisii (Th.) Libris IV de
 Imitatione Christi singularia.
 555
 Klausingii (Henr.) vita. 90

Kohlreiffii (Godofr.) vita. 90
 Kortholti (Christ) vita. 91
 K. Luaufræ (Luise Adalg. Victoria)
 vita. ibid.
L
 De Lacedæmoniorum & Atheni-
 enum temporibus Diff. 246
 L. ekimanni (Adam. Henr.) vita. 91
 Lactantii (L. C.) vita & scripta.
 556 seq.
 Langii (Car. Henr.) vita. 91
 doctrina lau-
 data. 601
 Legatorum jura illustrata. 207
 Lehmanni (Jo. Jac.) vita. 91
 Lelandi (Jo.) vita & scripta. 553
 Lemovicensis (Jo.) vita & scripta.
 ibid.
 Supplementum
 somnii moralis Pharaonis denuo
 editum. ibid.
 Lentus, vox ambigua. III
 Leonini, versus unde dicti? 557
 Leonis Mutinensis Historia rituum
 Hebraicorum Gallige versu, &
 denuo edita. 339
 Monachi Sec. XII vita &
 scripta. 557
 Lesseri (Frid. Christ.) vita. 90
 De Levis nota macula Diff. 70
 Lexici Morceriani historia literaria.
 567 seq.
 Supplementa edi-
 ta. 568 seq.
L

Bbbb b

I N D E X

Lexicon medicum editum. 595 seq.	Lombardi (Petr.) vita & scripta. 560
Keyserus (Augustin.) laudatus. 423	Longinus (Dionys.) Germanice con- versus.. 479
Martyrum ju- ridicorum numero adscriptus. 590	ejus vita. 480
Librorum quorundam rariorum notitia. 234 seq. 658	De Lotharingia: Ducum prerogati- vis Diff. 70
Liebknechtii (Jo. Ge.) vita.. 90	Lucernas veterum colligendi insti- tutum.. 565 seq.
Limperani (G. Pauli) de Partu vi- perarum per os contingente Epi- stola edita.. 255	Luckii (Jo. Jac.) Syllages Numis- matum: notitia suppeditata. 349
Linnæus (Car.) laudatus.. 460	Luctus Græcorum descriptus.. 602
in plantarum gene- ritibus disponendis artifex peritus. 460 seq.	De Ludewig. (Jo. Petr.) Diploma- tum: ultra ter mille Volumina possidet.. 643:
ejus plantarum me- thodum sexualis descripta. 465 seq.	Lues venerea quomodo curata? 632:
methodus plan- tarum adoptata.. 520	Lulli (Raymundi) vita & doctri- na.. 294:
Lipenii (Mart.) Bibliotheca juridi- ca auctior edita.. 580 seq.	Luna: qua vi ad platum Eclipticæ: trahatur? 130:
vita.. 589	ejus transpositus supra pri- mam ficularum in naribus Tan- ri observatus.. 139:
Lipothymia in quo consistat? 311	aucta celeritas tum, cum nova est, exiguum latitudinem habet. 229:
quomodo curanda? ibid.	Lunæ locus verus exacte computan- dus.. 429
Lippomani (Moyfi) Litera e MS 20 edita.. 232	Lundii (Zach.) in vertendis libris: Græcis industria.. 612
Litterarum origo explicata.. 503	Lusoria instrumenta veterum Ro- manorum illustrata.. 417 seq.
Livii locus explicatus.. 397	Lutheri (Mart.) nuptia descripta. 378:
loci nonnulla emendata & il- lustrata.. 483 seq.	Lyræ (Nic.) vita & scripta. 559
Læberii (Christian.) vita.. 91	M.
Læscheri (Val. Ern.) vita.. 90	
Loganus (Jo.) notatus.. 612 seq.	

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

M	M.	Marbodi, <i>A</i> Episcopi <i>R</i> adomensis, <i>v</i> ita & <i>s</i> cripta.	558
Millonii (Jo.) <i>D</i> iff. de variis <i>s</i> cripturarum modis. denuo edita.	504	verbia edita.	ibid.
Maderni in <i>S</i> igonii de <i>J</i> ure <i>R</i> o- <i>m</i> ano libros merita.	248	Marci nomen cuidam familia pro- prium.	447
Maffei (Alex.) in <i>S</i> igonii de <i>R</i> ep. <i>H</i> ebraeorum libros merita.	242	Matiz, <i>H</i> ungarorum <i>R</i> eginae, me- moriam in <i>D</i> ucato conservata.	350
(B. Thomae) <i>D</i> iffertatio- nes duae editae.	259	descripta.	350 seq.
In Maffei (Scip.) <i>C</i> orpus <i>I</i> nscriptio- num merita Em. Martini.	402	De Marito tutore & curatore ux- oris legitimo <i>D</i> iff.	70
Magdeburgensia <i>C</i> hronica recens- ta.	557	Marpergeri (Bernb. Waltheri) <i>v</i> ita.	90
Magnanimitas veterum paganorum laudata.	155	Martelli (Petri Jac.) <i>v</i> ita.	259
Majanus (Gregor.) laudatus.	393	Martinus (Eman.) laudatus.	391
Malachiz, <i>A</i> Episcopi <i>H</i> iberni, <i>v</i> ita & <i>s</i> cripta.	357	ejus <i>s</i> cripta.	392
<i>c</i> irca descripta.	ibid.	<i>E</i> pistola lau- data.	390 seq.
Malae actiones quae?	574	de <i>T</i> heatro	
Malatestae (Sigism. Pandulfi) me- moriam in numo conservata.	352	<i>S</i> aguntino <i>D</i> iff. denuo edita.	401
Maledicere cum <i>A</i> ccusativo jungi- tur.	703	- <i>C</i> armina lau- data.	407
Malum quomplex? an mundi praestantiam in- fringat?	573	<i>v</i> ita.	400 seq.
Manfredii (Eustachii) <i>O</i> bservatio <i>E</i> clypsos lunaris edita.	240	Martyrum (Petrorum) <i>v</i> ita & <i>s</i> cri- pta.	560
<i>V</i> ercellensis, <i>v</i> ita & <i>s</i> cri- pta.	557	Mascovii (Jo. Jac.) <i>v</i> ita.	91
Manichaeorum vera dogmata.	631	res Germanorum	
Manuscripti <i>C</i> odices in <i>H</i> ispania varii latenti.	403	in varias linguas translate.	591
		(Gothofr.) in <i>G</i> ravina <i>O</i> ri- gines <i>J</i> uris civilis merita.	457
			seq.
		Materialistae qui?	630
		Mathaeos in <i>T</i> heologia usus.	259
		Maurianae, urbis, antiquitas illu- strata.	439
		Bbbb b 2	Mau-

I N D E X

<p>Maurocordati (Alexandri) Principis in literas merita. 98</p> <p>Mazonii (Jac.) de triplici hominum vita liber explicatus. 239</p> <p>Mechanicæ vera principia. 118</p> <p>Mechanicarum potentiarum mysterium ex circulo demonstratum. 431</p> <p>Medendi morbis accurata methodus descripta. 425</p> <p>Medicæ observationes in Lexicon redacta. 595 seq.</p> <p>Medicamenta quotuplicis sint generis? 427</p> <p>Medicina ab atheismo liberata. 220 seq.</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ad religionem quam maxime ducit.</i> 221. 225</p> <p>Medicorum in Theologiam merita. 225</p> <p>Mekerchii (Ad.) de veteri pronuntiatione lingua Græca liber recusus. 490</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>vita.</i> 491</p> <p>Membris genitalibus caruisse primos homines, sententia Paracelsi. 63</p> <p>Menckenii (Frid. Ott.) in novam Lipenii editionem merita. 581</p> <p>Ad Menckonium (Frid. Ott.) Epistola Aug. Leiferi. 424</p> <p>De Menckenio (Jo. Burch.) varia falso narrata a Gallis. 570</p> <p>Mendozæ (Casp.) Marchionis Mendaxarenfis, scripta. 404</p>	<p>Menses Ægyptiorum descripti. 509 seq.</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>cum Romanis comparati.</i> 510</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>Alexandrini descripti. ibid.</i></p> <p>De Mercatorum, qui foro cesserunt, rationibus & codicibus Diss. 70</p> <p>Mercurii in Sole observatio. 141. 280</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>per solem transitus observatus.</i> 472</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ita observati loca quomodo in typum Astronomicum referenda?</i> ibid.</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>motus geocentricus ad heliocentricum revocatus.</i> 475</p> <p>Merillius (Edm.) Cujacii adversarius. 455</p> <p>Merovingici Francorum Reges ex documentis eruti. 365</p> <p>Merula (Pauli) vita & scripta. 558</p> <p>Metallorum natura explicata. 681</p> <p>Meteora ignea, per noctem volantia, & urendi vi prædita. 257</p> <p>Meuschenii (Jo. Gerh.) vita. 90</p> <p>Microscopium, quo vermes humani dignoscuntur, inventum. 257</p> <p>Militum testamentum privilegiatum explicatum. 675 seq.</p> <p>Minianæ de Bello Valentino Opus sub judicium vocatum. 397</p> <p>Ministrifsumatus crimen quale? 424</p> <p>Minorum Ordinis historia plenior edita. 194 seq. 293 seq. 344 seq.</p> <p>Minutio (M. Felici) inter causidicos Roma-</p>
---	--

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

<i>Remanus locus assignatus.</i>	210	<i>Moreriani Lexici historia literaria.</i>	567 seq.
	seq.		
<i>Miracula soli Deo vindicata.</i>	575	<i>Supplementa edi-</i>	
<i>Moguntinz Constitutiones anni</i>		<i>ta.</i>	568 seq.
<i>1235 an Germanice fuerint edita?</i>		<i>horum labecula</i>	
	71	<i>notata.</i>	570 seq.
<i>historia Scriptores re-</i>		<i>Morum doctrina veterum Christia-</i>	
<i>confusi.</i>	558	<i>norum commendata.</i>	152
<i>Mohammedanz & Pontificia reli-</i>		<i>Christi in concione</i>	
<i>gionis parallelismus.</i>	363	<i>montana explicata.</i>	176
<i>Moneta vox unde?</i>	17	<i>Moshemius (Jo. Laur.) laudatur.</i>	
<i>Monetariorum in numis cudendis</i>			478
<i>lapsus.</i>	448	<i>ejus Insti-</i>	
<i>Monogramma quid sit?</i>	504	<i>tutiones Historia Christiana anti-</i>	
<i>Monstrum humanum, formam ra-</i>		<i>quioris denuo edita.</i>	476 seq.
<i>na similem habens.</i>	259	<i>Motorum status liber & non liber.</i>	
<i>Montenari (Jo.) Comitis cum Jo.</i>			116
<i>Polonio de Amphitheatris vete-</i>		<i>Motfchmanni (Justi Christoph.) vi-</i>	
<i>rum controversia.</i>	143 seq.	<i>ta.</i>	91
<i>Montium altitudo per barometra</i>		<i>Motus corporis finiti resultat ex</i>	
<i>determinata.</i>	84	<i>motibus omnibus punctorum.</i>	116
<i>De Moralis doctrina inter Hebraeos</i>		<i>absolutus & relativus.</i>	117
<i>fatis Diff.</i>	87	<i>rectilineus puncti liberi, a</i>	
<i>Morbi nautarum Russicorum indi-</i>		<i>potentiis absolutis sollicitati.</i>	120
<i>cati.</i>	76	<i>curvilineus puncti liberi.</i>	
<i>omnes an a vermibus?</i>	257		126
<i>chronici duplicis generis.</i>		<i>corporum in orbibus mobili-</i>	
	303 seq.	<i>bus.</i>	129
<i>quomodo curandi?</i>		<i>orbitalium per quascunque</i>	
	305	<i>curvas.</i>	130
<i>Morborum praelectiones Hippocra-</i>		<i>in superficie convexa vel</i>	
<i>tica quantum valcant?</i>	75	<i>concava.</i>	ibid.
<i>prima origo unde repe-</i>		<i>corporis aut puncti non li-</i>	
<i>tenda?</i>	426	<i>ber.</i>	262
<i>accuratum scrutinium</i>		<i>oscillatorius explicatus.</i>	266
<i>commendatum.</i>	ibid.		

I N D E X

Motus turbatorius explicatus. 268	Nebriensis (<i>Al. Ant.</i>) vita & fori- pta. 558
Mundum quid sit? 28	Nemea ubi sita? 693
Mundus hic optimeus. 627	Nervos quales morbi afficere solent? 305 seq.
A Muneribus publicis an peregrini excludendi? 208	Neubaueri (<i>Ern. Frid.</i>) vita. 91
Muratorii (<i>Lud. Ant.</i>) in Scriptores Italiae merita. 523 seq.	Neutrarium partium gentes quomo- do se gerere erga partes bellice- rantes debeant? 205
novum Opus promissum. 526	S. Newsky (<i>Alexandri</i>) Russorum Imp. vita. 497 seq.
Murensum Aetorum aetas & di- versitas. 3	Newtonus notatus. 41
Mylio (<i>Jo. Henr.</i>) Dissertationes duae adscriptae. 590 seq.	Nobilitas idem est ac fama. 704
ejus institu- tum Theophili Paraphrasin eden- di. 592	Nodorum Annarium retardatio. 229
Myrtidis Carmina denuo edita. 535	Noltanii (<i>Rud. Aug.</i>) scripta. 659
Myrus Carmina denuo edita. 534 seq.	Nordhusana quadam Sigilla descri- pta. 643 seq.
	Norimbergeris Jus statutarium oc- plicatum. 545 seq.
	Nossidis Carmina denuo edita. 535
	Nummativae rei utilitas demonstra- ta. 443
N	Nummi genus apud Hebraeos singu- lare. 17
N aturale in seilo quid sit? 480	originem Roma indicantes. ibid.
Naturales effectus a non naturalibus quomodo distinguendi? 148	quo tempore primum in Ita- liam introducti? ibid.
Naugerii (<i>Andr.</i>) scripta quadam minora edita. 240	varii, Romam ostendentes, explicati. 17 seq.
De Navibus ob vecturam veterum mercium commentis Diff. 70	figuram locustae Orientalis exhibentes. 237
Navis quando pro occupata haberi possit? 204	supplicium gestus expri- mentes. 338
navi quam reverentiam pra- estare soleat? 209	Sigismundi Pandulfi Ma- lucstae. 579
Nautarum Russicorum morbi expli- cati. 76 seq.	

Nummi

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

Nummi <i>S. Petri</i> , ab <i>Anglis Pontifici</i> <i>soluti</i> .. 352 seq.	<i>Caroli, Ducis Gelriae</i> .. 360
<i>Alfredi, Regis Angliae</i> .. 353	<i>Berna urbis</i> .. ibid.
<i>Canuti Magni, Regis Angl.</i> 354 seq.	<i>Hispanorum: quales adul-</i> <i>terini?</i> 400 seq.
<i>Daviae II, Regis Scotiae</i> .. 355	<i>nonnulli coloniarum Roma-</i> <i>narum</i> .. 444
<i>Eugenii IV, Papa</i> .. 356	<i>nonnulli Sinopenses explica-</i> <i>ti</i> .. ibid.
<i>Rogeri II, primi Sicilia</i> <i>Regis</i> .. ibid.	<i>varii illustrati</i> .. 446 seq.
<i>Berengarii II, postremi</i> <i>Italiae Regis</i> .. ibid.	<i>urbium Graece loquentium</i> .. ibid.
<i>Petri Schumacheri, Daniae</i> <i>Cancellaris</i> .. 357 seq.	<i>Gabenorum cui urbi adscri-</i> <i>bendi?</i> 447
<i>Hadriani VI, Papa</i> .. 358	<i>Herculis varii</i> .. 448
<i>Philippi Reinhardi, Comi-</i> <i>tis Solmensis</i> .. ibid.	<i>monetariorum culpa vi-</i> <i>tiosi</i> .. ibid.
<i>Francisci, Comitis Valesto-</i> <i>rum</i> .. ibid.	<i>suberati nonnulli suspecti-</i> 450
<i>Henr. Hermanni, Baronis</i> <i>de Burchmilchling</i> .. ibid.	<i>Gracarum literarum scri-</i> <i>pturam illustrantes</i> .. 492 seq.
<i>Sigismundi Augusti, Regis</i> <i>Pol.</i> .. ibid.	<i>Judaici explicati</i> .. 342
<i>Caroli Gustavi, R. Suec.</i> .. ibid.	Nummorum: <i>origo quae?</i> 17
<i>variorum varii</i> .. ibid.	Nummos: <i>quis primus historice ex-</i> <i>posuerit?</i> 354
<i>Wilhelmi, Imperatoris</i> .. ibid.	Nummus: <i>fertilitatem Egypti in-</i> <i>dicans</i> .. 444
<i>Philippi Magnanimi</i> .. 359	<i>Corimbiacus explicatus</i> .. ibid.
<i>Georgii, Landgravi Leuch-</i> <i>tenberge</i> .. ibid.	<i>Philippensis explicatus</i> .. 445
<i>Philippi II, Ducis Brunsv.</i> <i>Grubenbagensis</i> .. ibid.	<i>Julia Augusta</i> .. ibid.
<i>Henrici, Junioris, Ducis</i> <i>Brunsv. Lun.</i> .. ibid.	<i>Tyriorum</i> .. ibid.
<i>ip. obsidionem Brisacensem</i> ibid.	<i>Graecae descriptus</i> .. 450
	Nu-

I N D E X

Nuptiæ que sint prohibita? 676
 Nuptias justas quætenus soli cives
 Romani contraxerint? 250

O.
 Observaciones medica in Lexi-
 con redactæ. 596
 Torneuses pro de-
 terminanda figura Telluris de-
 fensa. 220
 Cassiniana in du-
 bium vocata. ibid.
 Ad Occupationem quid requira-
 tur? 423
 Oculi motus descripti. 634
 Officialium hereditariorum Ger-
 manie fenda que? 333 seq.
 Olearii (Jo. Christoph.) vita. 90
 (Gothofr.) de Poëtiis Græcis
 Diss. edita. 536
 Olenus an fuerit urbs Bœotia? 693
 Omnipotentia divina demonstrata.
 573. 626 seq.
 Opii sinistri eventus. 632
 Opinator an sit, qui dubitat de
 omnibus? 693
 Optimus, vox ambigua. 112
 Orbitæ planetarum elliptica perfe-
 ctioni machine celestis an dero-
 gent? 431
 Orientiorum vita & scripta. 559
 Ortlobii (Jo. Christoph.) vita. 91
 D'Orville (Phil. Jac.) in Carmina
 veterum Poëtiarum merita. 535
 Ossa factus humani descripta. 260
 seq.

Offium humanorum icones de-
 lineata. ibid.

P.

Pagani an sancti, quam Chri-
 stiani, vixerint? 154
 qui sint? 631
 Paganstecher (E. A.) obscuritatis
 amantiſſimus. 674
 ejus cum
 Heineccio controversia. 679
 Pagius (Ant.) laudatus. 405
 Palearii (Aonis) de Concilio Triden-
 tino Epistola e MSsco edita. 231
 vita. ibid.
 vivicombarum. 668
 Palesii (Jo. Felicis) in Græci Facem
 criticam merita. 336
 Pandectæ an recte a Triboniano ex
 ethnicorum scriptis sint compila-
 ta? 189
 an sint ordine concinno
 composita? 192
 De Pane azymo & fermentato in
 Cæna Domini controversia descri-
 pta. 285 seq.
 Panes facierum descripti. 88 seq.
 eorum typica signi-
 ficatio. 89
 Panichii (Tubalci) de promiscua V.
 S. & Voi scriptura Epistola edi-
 ta. 257
 Panvinii (Onuphr.) vita & scripta.
 559
 Par-

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

Partus viperarum per os contingens. 25;	Petri Cellensis vita & scripta. 560
Parvi (Jo.) de caede perduellium doctrina defensa. - 424. 554	Cluniacensis vita & scripta. ibid.
vita & scripta. 554	Dresdensis vita & scripta. ibid.
Passionei (Dominicus) laudatus. 198	Duisburgensis vita & scripta. ibid.
ejus inret Helvetios gesta sacra. ibid.	Piskaviensis vita & scripta. ibid.
ad Jo. Ge. 202	Philippi Boni, Burgundiae Ducis, vita edita. 640
Eccardum Epistola. 202	De Philosophis semicristianis Diff. 70
In Patmo Insula num Joannes exitum sustinuerit? 21	Prophori corporum animatorum descripti. 257
Patriz amor in prisca paganis laudatus. 155	In Photii Lexico obviu Auctores collecti. 299
Patriciorum ordo descriptus. 28	Phthisis unde? 312
Paulus (Julius) Fictus, defensus. 679	ejus cura. ibid.
Pauli V Pont. res gestae descriptae. 671	Piccolominei (Aeneae Sylvii) Orat. funebri in Fridericum Augustum, Pol. Regem, edita. 240
De Pauw (Jo. Cornel.) refutatus. 23	Pii cognomen an soli olim Antonino fuerit? 92
laudatus. 24	V Pont. vita descripta. 658
inhumanitatis accusatus. ibid.	Piratae qui sint? 206
ejus in Theophrastum merita. 297	eorum jura illustrata. ibid.
Pecunia vox unde? 17	Placenta uteri descripta. 634
Pedem referre, quid denotet? 694	Plagiarius an fuerit Gravina? 457
Pelangi unde originem duxerint? 16	Plagiarii exemplum novum. 401
Pendulorum secunda vibrantium longitudo in diversis regionibus. 83. 267	De Plagiariis Lex Fabia cum Porcia non confundenda. 250
De Pernalismo in Academiis abolendo consilium. 390	De Plagio literario novum Opus promissum. 591
Perastiani (Sofimi) de Christo pascha suum celebrante Diff. edita. 288	Planchetus Historiam Burgundiae minatur. 441
Perduelles occidere an privatis licent? 425	Planetarum inclinationes & nodi quonodo investigandi? 130
Pereo, verbum amatorium. 693	aucta vis in conjunctionibus prope nodos. 229
Perfecti notio explicata. 179	orbitae ellipticae improbatae. 431
Perotti (Nic.) vita & scripta. 559	Planisphaerologium artificiosissimum. 255
Peruviani corticis in cura gangraenae usus. 632 seq.	Plantae Zeylanicae collectae & descriptae. 511 seq.
Petere aliquem, etiam vim rogandi habet. 705	Plantarum definitiones suppeditatae. 48
Petrarchae (Franc.) vita & scripta. 560	collectio Weinsmanniana laudata. 219. 519
Petri Casinensis vita & scripta. ibid.	Plantae

I N D E X

Plantarum genera descripta.	459 seq.	<i>scribenda ab eruditis Italis vitæ</i>	
<i>characteres expositi.</i>	459	<i>ipsorum consilium.</i>	256
<i>sexus & connubium descri-</i>		Postliminii jus in quo consistat?	206
genum.	462 seq.	Potamon quo vixerit Seculo?	239
<i>varie classes in Tabulam</i>		Potentiz ab salute & relative.	118
<i>redactæ.</i>	464	<i>sallicitantes corpori moto ap-</i>	
<i>secundum se-</i>		<i>plicata.</i>	264
<i>xum indicata.</i>	465 seq.	Potentiarum mechanicarum mysterium	
<i>Africanarum catalogi.</i>	518	<i>ex circulo demonstratum.</i>	431
Plathneri (Christoph. Frid.) vita.	91	Præcessionis æquinotiorum causæ.	228
Platinæ (Barthol.) vita & scripta.	560	Prædictiones morborum Hippocraticæ	
Platonis Academia ubi sita fuerit?	239	<i>quantum valent?</i>	75
Plinius Junior an ad fidem Christianam se converterit?	150	Præfecti prætorio quot olim in Oriente fuerint?	665
<i>ejus vita.</i>	ibid.	Præsciencia Dei demonstrata.	572
A Pontia certis immunitas civis Romani.	600	De Præscriptione annali Juris Lubecensis Diff.	70
Poetices vera ratio.	406	Pratensis urbis historia illustrata.	256
Poetarum veterum Carmina denuo edita.	534 seq.	Præxillæ Carmina denuo edita.	535
<i>notitia suppeditata.</i>	536 seq.	Pressio in superficie, in qua corpus movetur.	264- 278
Poggii (Franc.) vita & scripta.	560	Preu (Georg. Mich.) vita.	90
Poleni (Jo.) cum Jo. Monsonari de Amphibeatris veterum controversia.	143 seq.	Principis in Republica jura quæ?	208
Polii (Rich.) ad Eduardum IV Epistola edita.	231	Pritii (Jo. Ge.) Introductio in N. Test. auctior edita.	377 seq.
De Poli (Rich.) adversus Henricum VIII libra singularia.	230 seq.	Promittere idem est, ac votum facere.	706
Politi (Alexandri) in Eustathion mori- ta.	616	Pronuntiatio recta cujusque lingue necessaria.	492
Politiani (Angeli) Carmen quoddam e MSto editum.	240	<i>Græcæ lingue quomodo obtinenda?</i>	ibid.
Polyporum natura explicata.	311	<i>Græcæ lingue antiquæ ab hodierna differt.</i>	497
<i>cura quæ?</i>	ibid.	Providentia divina demonstrata.	576
Pontificiorum ætymologie sacræ descriptæ.	341 seq.	<i>seq. 628 seq.</i>	
<i>& Mohammedanorum comparatio.</i>	363	De Psalterio Cardin. Thomasi judicium.	200
Pontificum vitæ descriptæ.	668	Ptolemæi (Claud.) vita & scripta.	653
De Porcia (Joannarici) Comitissæ de		<i>Geographiæ historia literaria.</i>	653 seq.
		<i>Codex Es-</i>	
		<i>serianus laudatus.</i>	655 seq.
			Pulci

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

<p>Pulcil (<i>Alexii</i>) <i>scripta quaedam mimora edita.</i> 240</p> <p>Pullos ex ovis producendi per fornaces, <i>arts Aegyptiorum.</i> 65</p> <p>Pulmones embryonis ad examen revocati. 316</p> <p>Purpuram sumere, quid denotet? 694</p> <p>Purpureus, vox ambigua, 111</p>	<p>91</p> <p>350</p> <p>663 seq.</p> <p>434</p> <p>49 seq.</p> <p>347</p> <p>356</p> <p>532</p> <p>90</p> <p>15</p> <p>16</p> <p>11</p> <p>90</p> <p>83</p> <p>498 seq.</p> <p>499 seq.</p> <p>76</p>	<p>Richterl (<i>Georg. Frid.</i>) <i>vita.</i></p> <p>De Riga (<i>Petri</i>) <i>vita & scripta.</i></p> <p>Ritteri (<i>Fo. Dan.</i>) <i>in Codicem Theodosianum merito.</i></p> <p>Robertus (<i>Fo.</i>) <i>Eujacii adversarius.</i></p> <p>Robinsoni (<i>Thomæ</i>) <i>in Hesiodum merito.</i></p> <p>Rochyzanz (<i>Fo.</i>) <i>vita & dogmata.</i></p> <p>Rogerii II, primi Siciliae Regis, memoria in numis conservata.</p> <p style="padding-left: 2em;">(<i>Abr.</i>) <i>Diss. de ritibus Brachmanorum denuo edita.</i></p> <p>Rollii (<i>Reinh. Hemr.</i>) <i>vita.</i></p> <p>Roma an sit ab alio, quam Romulo, condita?</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>ejus origo a variis varie tradita.</i></p> <p>Rudolphi Mubspargici proles & poster.</p> <p>Rufii (<i>Fo. Reinh.</i>) <i>vita.</i></p> <p>Russia oportuna dimensionibus terræ ibi instituendis.</p> <p>Russicæ historiae pars descripta.</p> <p>Russici Chronici Theodosiani excerpta.</p> <p>Rufficorum nautarum morbi indicati.</p>		
<p>Q</p> <p>Quadrans novus lundatus. 429</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>horarius planetarius.</i> 551</p> <p>Quadratura circuli nova. 431</p> <p>Quaestio an sit vox Latina? 397</p> <p>Quirini Cardinalis vita & laudes. 603</p>	<p>347</p> <p>356</p> <p>532</p> <p>90</p> <p>15</p> <p>16</p> <p>11</p> <p>90</p> <p>83</p> <p>498 seq.</p> <p>499 seq.</p> <p>76</p>	<p>R</p> <p>Radicati (<i>Alb.</i>) <i>notatus.</i> 361</p> <p>Ranzani (<i>Petri</i>) <i>vita & scripta.</i> 560</p> <p>Rariorum quorundam librorum notitia. 234 seq. 658</p> <p>Ratio Deo qualis competat? 572</p> <p>Ratisbonensium Comitatum Acta publicata. 385 seq.</p> <p>In Reformationem Noribergensem Commentarius editus. 545 seq.</p> <p>Regis Romanorum electio & coronatio descripta. 386</p> <p>Rejmarus (<i>Henr. Sam.</i>) <i>laudatus.</i> 607.</p> <p style="padding-left: 2em;">610</p> <p>Reitzius (<i>Fo. Frid.</i>) <i>laudatus.</i> 109</p> <p>Erga Religionem reverentia veterum paganorum laudata. 156</p> <p>Religionis in Belgio quæ ratio? libertas commendata. 209 388</p> <p>Repressaliorum jura illustrata. 207</p> <p>Resistentiæ lex. 123</p> <p>Rieatus Comes male defendit Vallisnerium & Italiam contra Acta Erud. 258</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>omnes nationes Transalpinas salumniatur.</i> ibid.</p>	<p>361</p> <p>560</p> <p>234 seq. 658</p> <p>572</p> <p>385 seq.</p> <p>545 seq.</p> <p>386</p> <p>607.</p> <p>610</p> <p>109</p> <p>156</p> <p>209 388</p> <p>207</p> <p>123</p> <p>258</p> <p>ibid.</p>	<p>S</p> <p>Sacerdotum divina dignitas demonstrata. 199</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>ordo pessime tractatus.</i> 362 seq.</p> <p>Sacramenta septem Ecclesie Romane descripta. 342 seq.</p> <p>De Sacrificio cordis Diss. 421</p> <p>De Saguntino Theatro Diss. 401</p> <p>Salinarum Germanorum Leges explicata. 31</p> <p>Salutationis varia olim genera. 107.</p> <p>Sanguinis an per pulmones transitus sit in embryone? 316 seq.</p> <p style="text-align: center;">Cccc c 2</p> <p style="text-align: right;">Sanna-</p>

I N D E X

<p>Sannarum septem genera descripta. 424 Sapientia Deo quæ competat? 575 De Sapientia vera falsaque characte- ribus Diss. 69 Sarsiberienfis (Jo.) vita & scripta. 554 de Membris conspi- rantibus Carmen denuo editum. ib. Sub Saturni nomine quis lateat? 17 Schamelii (Jo. Martini) vita. 90 Schelhornius (Jo. Ge.) laudatus. 230 ejus ad J.G. Lossium Epi- stola denuo edita. ibid. Schlegelii (Christiani) vita. 378 seq. Schmolckii (Benjam.) vita. 90 Schœtgenii (Christiani) vita. 91 Schumacheri (Petri) Danie Cancellari- i, memoria in numo conservata 357 seq. Schwarzius (Joach.) Tribonianus defen- sor. 190 seq. ejus Observationes Juris Rom. promissæ. 190 refutatus. 192 seq. (Jo. Conr.) refutatus. 239 Sciatericum Simi. una. 521 Scontratio quid sit? 82 Scoti (Jo. Dunsii) vita & dogmata. 294 Scriptura mediæ ævi illustrata. 506 ejus origo. 503 Scripturæ S. Emblemata collecta. 237 seq. loca explicata aut illustrata: Gen. III, 24. 63 VI, 3. 64 VIII, 21. 86 XLIV, 13. 621 XLIX, 12. 86 Levit. XIX, 28. 421 XXI, 5. ibid. Deut. VIII, 15. 87 XIV, 1. 421 XXIII, 1-3. 86</p>	<p>Deut. XXXII, 7. 620 XXXIII, 10, 17. 422 Judic. XI, 35. 621 1 Sam. IX, 19. 620 XV, 23. ibid. XXI, 5, 6. 89 1 Reg. XVI, 9. 618 2 Reg. II, 23, 24. 421 2 Chron. XXVIII, 17. 618 Nehem. VIII, 15. 63 Esther. IV, 1. 621 Job XVI, 15. 63 XXXII, 7. 620 Psalm. XXIV. 377 XXVII, 4. 86 LI, 19. ibid. LPIII, 14. ibid. LXXXIV, 12. ibid. LXXXVIII, 57. ibid. CVI, 45. 621 CXLVII, 10. 87 Prov. XXX, 25, 26. 621 Cant. IV, 4. 237 9. ibid. Es. VI, 1 seq. 238 VIII, 4. 618 XIV, 29. 87 XXXII, 19. 237 LPI, 10, 11. 237. 421 LXII, 3. 257 Jerem. VIII, 22. ibid. Ezech. XIII, 18. 63 XXIX, 3. 237 XLVII, 10. ibid. Joel I. 618 II. ibid. III. 622 IV, 19. ibid. Jon. III, 10. 621 Zephan. I. 87 Zach. I, 8. 237 V, 5 seq. 238 XIV, 20. 237</p>
---	---

Matth.

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

<p><i>Matth. V.</i> <i>VIII, 20.</i> <i>IX, 12, 13.</i> <i> 28.</i> <i>XII, 20.</i> <i>XIX, 24.</i> <i>XXII, 1—14.</i> <i>XXVI, 65.</i></p> <p><i>Luc. II.</i> <i>V, 38.</i> <i>XXIII, 33.</i></p> <p><i>Joan. IV, 22.</i> <i>XI, 49—51.</i> <i>XIX, 23.</i> <i>XX, 1.</i> <i> 9.</i></p> <p><i>Actor. II, 3 seq.</i> <i> 16 seq.</i> <i>IX, 15.</i> <i>XVI, 37—39.</i></p> <p><i>Rom. I.</i> <i>XII, 6, 8.</i> <i>XIV, 23.</i></p> <p><i>1 Cor. IX, 9.</i> <i>XII, 8—10.</i> <i> 28.</i> <i>XIV, 6.</i> <i> 26.</i> <i>XV, 17.</i></p> <p><i>2 Cor. IV, 6.</i> <i>Gal. III, 1.</i> <i>Ephes. IV, 11.</i> <i>2 Tim. II, 14.</i> <i>1 Petr. III, 20.</i> <i>1 Jo. V.</i></p> <p><i>Apoc. I, 4, 5.</i> <i> 9.</i> <i> III, 1.</i> <i> IV, 5—19.</i> <i> V, 6.</i> <i> 8.</i> <i>IX, 3 seq.</i></p>	<p>161 <i>Apoc. XII.</i> 19</p> <p>87 I. 238</p> <p>362 <i>XIII, 1—10.</i> 19</p> <p>238 <i>XIV, 9—21.</i> 237</p> <p>86 <i>Scroti entro-sarcocele tumidi, anatome.</i> 370 seq.</p> <p>237</p> <p>87 <i>Sculptorum errores in formis numerum.</i> 448</p> <p>621</p> <p>341 <i>Sectio debitorum antiqua proprie intel- ligenda.</i> 458</p> <p>237</p> <p>600 <i>Segemon vox unde?</i> 439</p> <p>87 <i>Senatusconsulta an ante Imperatores leges fuerint?</i> 249</p> <p>88</p> <p>87 <i>Senckenbergii (Henr. Christ.) vita.</i> 91</p> <p>288 <i> laudes.</i> 367</p> <p>ibid. <i>Sensuum nŕs an sit fallax?</i> 405</p> <p>421 <i>Septem spiritus Apocahyptici quid denotent?</i> 19</p> <p>622 <i> Epistole apocahyptice illustra- te.</i> 21</p> <p>237</p> <p>600</p> <p>174 <i> ŕelle in Apocahypti quid dono- rent?</i> 22</p> <p>622</p> <p>423 <i>Sequanorum historia descripta.</i> 433</p> <p>237 <i>De serpente seductore sententia Josephi & aliorum.</i> 63</p> <p>622</p> <p>ibid. <i>Serpentis Mosaiici figura quæ?</i> 87</p> <p>ibid. <i>Sessio denotar iudicium.</i> 646</p> <p>ibid. <i>Severi (Sulpicii) Historia sacra Com- mensariis Sigonii illustrata.</i> 242</p> <p>168</p> <p>86 <i>Siberi (Urban. Gockstr.) vita.</i> 90</p> <p>ibid. <i>Sigilla quædam Nordhusana descripta.</i> 643</p> <p>622 <i> horum quæ olim forma?</i> 652</p> <p>601 <i> circumscriptiones & li- tere.</i> ibid.</p> <p>64</p> <p>604 <i>Dè Sigillis veterum singularia.</i> 8 seq.</p> <p>19</p> <p>20 <i>Siglum quid sit?</i> 304.</p> <p>19</p> <p>237 <i>Sigonii (Caroli) Opera laudata.</i> 242.</p> <p>19 <i> Historia ecclesiastica edita.</i> 243.</p> <p>237 <i> in jus Romanum me- rita.</i> 247</p> <p>ibid.</p>
--	---

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

Tatti (<i>Primi Lud.</i>) <i>vita.</i>	150	Theophili <i>Paraphrasis Institutionum</i>	
Taurellus (<i>Nic.</i>) <i>ab atheismi crimine liberatus.</i>	222	<i>a variis edita.</i>	591 seq.
Tavtochronismus <i>a priori investigandus.</i>	122	Theophrasti <i>Characteres ethici denuo editi.</i>	296 seq.
Teichmeyer (<i>Herm. Frid.</i>) <i>vita.</i>	91		<i>loca quedam emendata.</i>
Telefillz <i>Carmina denuo edita.</i>	525	Thiersii (<i>Jo. Bapt.</i>) <i>de Superstitionibus liber denuo editus.</i>	297
Telluris <i>figura determinata.</i>	317		145
Temperamenta <i>in corpore animali varia consideranda.</i>	138	Thomasi (<i>Joseph. Marie</i>) <i>Indiculus Institutionum Theologicarum veterum Patrum denuo editus.</i>	200
Temporis <i>aequatio quomodo computanda?</i>	428	<i>De Thomasi (Joseph. Marie) nova Psalterii editione judicium.</i>	ibid.
De Temporibus <i>Atheniensium & Lacedaemoniorum Diff.</i>	246	Tollere <i>risum, quid denotet?</i>	695
Terrae <i>mensura accurata.</i>	79	Trajectoriz <i>corporum in medio uniformi usumque resistere.</i>	126. 132
<i>ambitus.</i>	80	Tranquillitas <i>animi firmitatem bonorum.</i>	138
<i>vera figura nondum plene definita.</i>	81	Trellini (<i>Jo. Ge.</i>) <i>Carmina quedam edita.</i>	240
<i>dimensio quomodo instituenda?</i>	84	Triangulorum <i>resolutio sine canone Sin. & Tang.</i>	432
De Testamentifactione <i>Jure Germ. arctissimis limitibus circumscripta Diff.</i>	70	Tribonianus <i>a calumniis vindicatus.</i>	68
<i>ejus origine, & ritus testandi antiquo Diff.</i>	71		<i>an recte Pandectas ex ethnicorum scriptis compilarit?</i> 189
V. Testamenti <i>recte interpretandi difficultates.</i>	618		seq. 191 seq.
Testamentum <i>privilegiatum militum explicatum.</i>	675 seq.		<i>paganismi accusatus.</i> 198
N. Testamentum <i>qua sit lingua scriptum?</i>	540 seq.	Tribus <i>vox unde?</i>	248
In N. Testamentum <i>Glossarium editum.</i>	299		<i>a curiis differunt.</i> ibid.
Tetractys <i>Pythagorica explicata.</i>	422	De Tridentino <i>Concilio scripta varia.</i>	231 seq.
De Theatro <i>Saguntino Diff. edita.</i>	401	Trithemii (<i>Jo.</i>) <i>vita & scripta.</i>	554
Theatrum <i>& Amphitheatrum an olim idem?</i>	143	S. Trutperti <i>Alfa cujus auctoritas?</i>	3
Theodosiani <i>Chronici Russici excerpta.</i>	499	Tumor <i>insignis scroti.</i>	370 seq.
Theodosianus <i>Codex a variis illustratus.</i>	664	Turcorum <i>Hegira explicata.</i>	101
			<i>nomen quando primum invaluerit?</i> 102
			Tur-

I N D E X

<i>Turcorum Imperatorum regia stirps a qua descendat?</i>	103	<i>Verpoortanii (Alb. Meunonis) vita.</i>	90
<i>vita. 103 seq.</i>		<i>Verticum caelestium diversus motus in diversis a centro distantis.</i>	228
<i>Tutela mulierum cessita an a Constantino M. restituta fuerit?</i>	251	<i>Vertigo quomodo curanda?</i>	308
<i>De Tutela suprema Principum magistratuumque Diss.</i>	70	<i>Vesontio cur Chrysopolis olim appellata?</i>	438
<i>Tychonicum de Cometis systema refutatum.</i>	660	<i>Vesontionis antiquitas illustrata.</i>	435 seq.
<i>Typographicæ artis origines illustrata.</i>	235	<i>nominis origo.</i>	436
<i>Tyrrhenorum nomen unde?</i>	16	<i>Ab Uffenbach (Zach. Conr.) memoria renovata.</i>	230
		<i>Vici (Jo. Bapt.) vita, ab ipso conscripta.</i>	256
		<i>Victori an omnia in victum liceant?</i>	204
V	U.	<i>Vigilii Tapitani de Trinitate Liber VI editus.</i>	606
<i>Vacantium & caducorum bonorum diversa indoles.</i>	92	<i>Villegatis (Ferd. Ruizii) Carmina laudata.</i>	402 seq.
<i>Vacuus factus an sit vox Latina?</i>	398	<i>In Vendemia feriæ olim judiciariæ.</i>	216
<i>Vadatus an sit, qui in jus vocat?</i>	695	<i>Vindobonensis Bibliotheca Cæsarea in ære representata.</i>	309 seq.
<i>Vale & salve, formula, quomodo usi sint veteres?</i>	397	<i>Vindonissensis Comitatus an recte veteribus Habsburgi Comitibus attributus?</i>	4
<i>Valerini (Adriani) Epithalamium editum.</i>	240	<i>De Vincis (Petri) vita & scripta.</i>	560
<i>Vallinierii de Planisphaerologio novo Epistola edita.</i>	255	<i>Viperæ an per os gravida fiant & pariunt?</i>	255
<i>Commentationes tres editæ.</i>	257	<i>Virgilii versus figurarum plenus.</i>	397
<i>Vaninus (Jul. Cas.) ab atheismi crimine liberatus.</i>	222	<i>De Virgula divinatoria sententia Brunni.</i>	146
<i>an fuerit Medicus?</i>		<i>Virium centralium problema inversum.</i>	127
<i>Velocitatis incrementa momentanea.</i>	119	<i>Virtus moralis quid sit?</i>	179
<i>Venez sectio in febribus quomodo instituenta?</i>	135	<i>Virtutem veram colere, quid sit?</i>	181
<i>jugularis sectio in febribus commendata.</i>		<i>Virtutes paganorum num sunt perfectæ?</i>	178 seq.
<i>an in morbis ebriosis adhibenda?</i>	304	<i>an Christianorum virtutibus sint præferendæ?</i>	ibid.
<i>Veneris & Mercurii maxima elongatio.</i>	429	<i>Virtutum inter veteres paganos selecta exempla.</i>	159
<i>Venti australis insalubritas.</i>	638		Vir-
<i>Vermium ad exponendas morborum causas systema novum.</i>	257		

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

<p>Virtutum cultores <i>cui sint inter Chri-</i> <i>stianos vari?</i> 161</p> <p>Vis corporum acceleratrix & motrix. 37</p> <p><i>inertie.</i> 34. 120</p> <p><i>premens, deflectens, & tangencia-</i> <i>lis, corporis in qualibet superficie</i> <i>moti.</i> 278</p> <p>Visiones emblematico-prophetica ex monumentis antiquis illustrata. 238</p> <p>Vita propria ab eruditis scribenda. 256</p> <p>De Vitriaco (Jacobi) vita & scripta. 553</p> <p>De Ulpiani, <i>Acti, hebraisims Diff.</i> 70</p> <p>Umbra gnominis quomodo determinan- da? 639</p> <p>Unionis inter Pontificios & Prote- stantes consilium. 662</p> <p>Voluntas Dei explicata, 573. 625 seq <i>principium Juris Natu</i> <i>rae.</i> 593</p> <p>De Voragine (Jac.) vita & scripta. 553</p> <p>Vota cadunt, quid denotet? 710</p> <p>Urbanæ habitationis commoda & in- commoda. 639</p> <p>Urbanus VIII, Poeta eximius. 672</p> <p>Urbis & Romæ diversa appellatio. 248</p> <p>De Usufructu materno Juris Germa- nici Diff. 70</p> <p>Vulnerum doctrina plenius tradita. 547 seq.</p> <p>Vulnus singulare curatum. 635</p> <p>Uxamensis (Petri) vita & scripta. 560</p>	<p>Walehil (Jo. Georg.) vita. 90</p> <p>Weinmanniana Collectio plantarum lau- data. 219. 519</p> <p>Weissenbornii (Jes. Frid.) vita. 90</p> <p>Werlhosii (Paul. Gottlieb) vita. 91</p> <p>Werstarum Russicarum magnitudo. 80</p> <p>Westerbahni (Cornelii) in Historiam universalem Anglorum merita. 62 seq.</p> <p>Wezelii (Jo. Casp.) vita. 90</p> <p>Wideburgii (Jo. Bernh.) vita. 91</p> <p>Wolfiana Philosophia ad debellandos religionis hostes idonea. 631</p> <p>Wolfii (Christ.) vita. 90 <i>Theologiam naturalem</i> <i>docendi ratio quæ?</i> 579 (Jo. Christ.) in Carmina veterum Poetriarum merita. 534 seq.</p> <p>Woogii (Maurit. Carol. Christ.) vita. 90</p>
<p style="font-size: 2em; margin: 0;">X.</p>	
<p>Xenophontis memorabilia Socratis recens edita. 55</p> <p><i>loca quedam emen-</i> <i>data.</i> 56 seq.</p>	<p style="font-size: 2em; margin: 0;">Z.</p>
<p>Zeibichii (Christoph. Henr.) vita. 90</p> <p>Zeylanicæ plantæ collectæ & descriptæ. 511 seq.</p> <p>Zoares (Eman.) Cujacii adversarius. 455</p> <p>Zonzi (Alexandri) scripta quedam mi- nora edita. 240</p> <p>Zoroastris philosophia illustrata. 239</p>	<p style="font-size: 2em; margin: 0;">Z.</p>
<p style="font-size: 2em; margin: 0;">W.</p>	
<p>Waddingi (Lucæ) vita. 195 <i>Annales Mino-</i> <i>rum locupletiores editi.</i> 194 seq.</p>	

D d d d

Erro-

Errores Typographici.

Pag. 90. lin. 27 pro *Hermannus* lege *Henricus*; p. 151 lin. 34 pro *quidam* l. *quidem*; p. 210 l. 11 pro *Juri* l. *Jurie*; p. 219 l. 2 pro *planarum* l. *plantarum*; p. 257 l. 1 pro *Epistolas* l. *Epistola*; p. 300 l. 7 pro *obl. ab*; p. 338 l. 25 pro *stram* l. *nostrum*; p. 359 l. ult. in marg. pro *Fig. 5* l. *Fig. 15*; p. 362 l. 24 pro *jure* l. *jura*; p. 364 l. 12 pro *profexre* l. *proferre*; p. 375 l. 23 pro *transitumque* l. *transitumque*; p. 394 l. 16 pro *horum* l. *harum*; p. 397 l. 7 pro *Scripturam* l. *Scripturam*; p. 397 l. 14 pro *reddituri* l. *redituri*; ead. pag. l. 32 pro *in* l. *in*; p. 416 l. 21 pro *exornanda* l. *exornando*; p. 424 l. 24 pro *injurarum* l. *injuriarum*; p. 450 l. 20 pro *apothecos* l. *apothecoseos*; p. 451 l. 33 pro *notissima* l. *notissimi*; ead. pag. l. 34 pro *commendatissima*, *qua* *sole*, l. *commendatissimi*, *qui* *soli*; p. 553 l. 14 pro *tato* l. *tanto*; p. 585 l. 27 pro *querendum* l. *querenda*; p. 619 l. 7 pro *B. leg. R.*; p. 636 l. 9 pro *nimirum* l. *namque*; p. 667 l. 30 dele *de*; p. 671 l. 5 pro *ignominie* l. *ignominie*.

